

ՈՒՐԱԾ
ՕԳՈՍՏՈՍ
1
VENDREDI
1er AOUT
1980

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPİK MISSAKIAN
Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

LE NUMERO 2 F.
550⁰⁰ 8ԱՐԻ — ԹԻԻ 14.700

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԳԵԱՆ
Fondateur : SCHEVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.700

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսիա : Տար. 300 ֆ. - Վեցամսեայ : 160 ֆ.
Արևմտահայկ. : Տար. 350 ֆ. - Հասը : 2 ֆ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀ
ՊԱՆԻ ՍԱՏՐՆ ԱԼ
ՈՒՆԱՅ ՃԱՄԲՈՒ ԴՐՈՒԻԼ

Թեհրանի հասած լուրերու համաձայն
պարսկական կացութիւնը այնքան ծանր
չէր թուած է, որ « պայթումը » ան-
տառափելի կը նկատուի կրօնամոլներու
մարտիկին եւ նախագահ Պանի Սատրի մի-
մէ : Հասան Այաթ չէ վարանած նոյնիսկ
պարսկական թէ Սահմանադրութիւնը
կը նախատեսէ միջոցները նախագահը
պատանակ ընելու եւ ուրիշ մը ընտրե-
լու : Եւ կը կարծուի թէ այդպէս կը
տաճէր արդէն ինքնիշխանութիւնը
Պանի առաջնորդի ընթացքին կը յայտա-
բերէր : « Սահմանադրական յատուկ
պարզաբանութիւն մը թոյլ կրնայ տալ որ
առանձին լուծենք » :

Ամերիկեան պատանդներու հարցն ալ
այսօր եւ ամերիկեան Գոնզէսէն 180
միլիոն նամակով մը դիմած են իրանցի
նախարարներուն, որպէսզի « բացար-
կայ նախապատուութիւն » տան պա-
նիին հարցին բայց ժողովին նա-
խագահը, այսօրու Ռաֆսանճանի հրա-
պարակային ընթերցումէն ետք, ըսած է
թէ ներկայիս ժամանակ չունին այդ
արդով դրադելու :

Այսչափ զատ հակաֆրանսական արա-
նաբանութիւնները կը չեղտուին եւ Ար-
աքիին նախարար՝ Ղոթպաղաթի համա-
նայն ֆրանսացի նախարարներ տեղեակ
էին Պախթիարի դէմ ըլլալից մահափոր-
ժի, տեղեակ էր նաեւ Պախթիար եւ
ֆրանսական աստիճանութիւնը, ուրեմն
այս լաւ կրնար առաջն առնել : Վեր-
ապէս նախարարին համար Ֆրանսա գե-
ղացի բայց « ոչ ինք, ոչ նախագահ Պանի
տարբեր, ոչ Յեղափոխութեան խորհուրդը
չի իմամին գրասենեակը տեղեակ ե-
լած են » :

Նախարարը ապա շատ ծանրօրէն կը
ընտրուէր Ֆրանսան, որ ոչ միայն ոչ-
արեւմտական ընթացք բռնած է այլեւ
պաշտօնական Պախթիարի եւ իր նման ու-
րիշ մարդիկ : « Երբ մենք Ֆրանսա էինք,
տեղեակ էր Ղոթպաղաթէ, միայն կարծիք
չէր լայնէնք : Դժուար է ընդունիլ որ
մարդիկ բարեկամ համարող երկիր մը
պատանակ տայ իրանցիներու, որոնք զին-
արական պետական հարուած մը կը
հարուատեն » :

Ֆրանսայէն ուրիշ դժգոհներ ալ կան,
որ հակառակ պատճառներով : Երեւել,
որ ՄԱԿի մօտ Միացեալ Նահանգներու
պախթիարի դեպիան է, յայտարարած է.
Ֆրանսա լայնօրէն պատասխանատու է
ֆրանսական յեղափոխութեան : Զօրավիդ
եղաւ իմաստներ, այս յեղափոխութիւնը
տեղեակ պատրաստուեցաւ : Այսօրուան Ֆր-
անսա չէր երթար եթէ ատիկա ի նպատակ
ֆրանսացիներուն ըլլար » :

Ներքալիքի առաջ 16 հոգի գնդա-
պետութեան էին Թեհրան, իբրեւ մեղ-
աւորներ « դաւին » :

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Խորհրդարանին մէջ տեղի ունեցած է հանդի-
պում մը, որու մասնակցած են « Լիբա-
նանեան Ուժեր »-ու հրամանատար չէյի
Պէշիւր Ճեմալէյ, Գաթապէսներու Գա-
ղաքական Դիւանի անդամ՝ Գարիմ Բադ-
րատունի եւ Հ. Յ. Դ. Լիբանանի կեդր-
կոմիտէի ներկայացուցիչ ընկերները :
Տեսակցութիւնը անցած է զրական
եւ փոխադարձ հասկացողութեան միջո-
րոտի մը մէջ, ինչպէս կը զրէ « Ազգակ »
Յուլիս 17ի իր թիւով :

Հատապարտած է անգործ մէկը, որ փոր-
ձած էր խորհրդային օդանաւ մը « ա-
ռեւանդել » դէպի Թուրքիա : Լուրը տը-
լած է խորհրդային թերթ մը, որ կ'ըսէ
թէ Վալերի Մարտիրոսով, 20 տարեկան,
դանակով մը կոկորդին դրած, սպառ-
նացած էր պաշտօնեային Մարտ 20ին,
օդանաւի մը մէջ որ Բաքուէն Երեւան
կ'երթար : Ծանրորդները կրցած էին զին-
քը չեղծարարել : Խորհրդային թերթը կը
չեղծէ թէ պատիժը շատ թեթեւ է, որով-
հետեւ խորհրդային օրէնքը մահապատիժ
կը նախատեսէ նման պարագաներու հա-
մար :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Նախարարաց Խորհուրդը
ճշդեց նախագահական ընտրութեանց
վերջնական թուականը՝ 1981 Ապրիլ 26,
Ա. չըջան եւ Մայիս 10, Բ. չըջան :

ԽՅՐԻՖԻԻԻ մէջ (Լիբանան, քրիստոնե-
այ գօթի) 50 քիւս պայթուցիկով « Թա-
կարդուած » կառք մը պայթած է : Զորս
մեռեալ կայ որոնց երկուքը՝ կիներ եւ
չուրը 15 վիրաւոր : Ըստ անանուն հեռա-
ձայնի մը, եղեռնափորձը « Մարտանե-
րու Ազատ Յեղափոխականներ »-ու գործն
է, որոնց առաջին ալ հրապարակային ե-
լուցի է : Կրնայ ըլլալ որ ահաբեկումը
Գաթապէսներու քաղաքագործերու պէտ-
Պէշիւր Ճեմալէյի դէմ էր, քանի որ « Մա-
րատա »-ներն ալ նախկին նախագահ Ֆր-
էնէիսիէի քաղաքագործերն են :

ԹՈՒՐԿԻՆԻՅԻ մէջ ահաբեկչական ա-
րարքներու նոր մրցանիշ մը կոտորուած է
Զորքը շարքի օր : 24 ժամուան մէջ երկ-
րին մէջ 15 մեռեալ կար : Երկու հոգի
Պոլիս սպաննուած է, Ատանայի մէջ կը-
րակ բացուած է ծայրայեղ-աջ զինավարի
մը յուղարկաւորութեան թափօրին վրայ,
մեռեալ եւ վիրաւոր պատճառելով : Մար-
տին ալ պահակազօրքի կառք մը յար-
ձակման ենթարկուած է զինեալ տարրե-
րու կողմէ : Ուրիշ արեւմտիկ միջադէ-
պեր պատահած են Անգարա, Խաբէշէի,
Պուրսա, Կիրասոն, Սամսոն, Մղերդ,
Ուրֆա, Զորում, եւայլն : Միւս կողմէ,
ըստ Միւլիէթի, զինուորական շրջանի-
րու հրամանատարները արդարաբարութեան
ձեռով նամակ մը զրկած են Հանրապե-
տութեան նախագահին իրենց տեսակէտն
ալ պարզելով հակաբեկչական զապումի
մասին :

ԻՍՐԱԵԼԻ Խորհրդարանը՝ Քնէսէթ,
15ի դէմ 69 ձայնով մայրաքաղաք հռ-
չակեց « Յաւիտեական Երուսաղէմ »ը,
հակառակ միջազգային ընդգդիմութեան,
ՄԱԿի դատապարտումին եւ ամերիկեան
ազդարարութեանց :

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՄՏԱՀՈԳԻՉ ՊԱՐԱԳԱՆ

Պատկան Մարմինները Կը Զանաճեցնեն Տալ
Հայկ. Դպրոցներու Արձանագրութիւնները

Ինչպէս գրած էինք երէկ, կը շարու-
նակեմք տալ մանրամասնութիւնները
պարսկահայ մարմիններու կատարած աշ-
խատանքներուն, յետագայ տալու համար
հայկ. դպրոցներու արձանագրութիւննե-
րը («Ալիք», Յուլիս 22 եւ 23) :

Կիրակի օր, Յուլիս 20ի երեկոյեան
ժամը 6ին, Թեհրանի Հայոց Ազգ. Առաջ-
նորդարանի սրահում տեղի ունեցաւ մի
հաւաքում, որին մասնակցում էին իրա-
նահայապալ կրօնական պաշտօնա-
կան փոքրամասնութեանց հոգեւոր
ու աշխարհիկ իշխանութեանց ներ-
կայացուցիչները եւ խորհրդարանական
հինգ պատգամաւորները՝ թուով չուրը
30 հոգի : Հրապարակեալ վարեց հա-
ւաքումը, որի ընթացքում, չորս հա-
մայնների ներկայացուցիչներն իրար
ներկայացուցելուց յետոյ, նախ մէկ առ մէկ
զեկուց տուեցին չորս համայնքների դըպ-
րոցների քանակի ու ընդհանուր վիճակի
մասին եւ ապա կատարուեցին մտքերի
լայն փոխանակումներ՝ փոքրամասնու-
թեանց դպրոցները համար յարուցուած
խնդիրների բարեյալուց լուծման կա-
պակցութեամբ :

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԽՈՐՀՐԴԱՆՈՒՄ
Հ. Մալաթեանի առաջարկով, յաջորդ-
օրը Յուլիս 21, Խորհրդարանում տեղի
ունեցաւ հինգ պատգամաւորների հան-
դիպումը, որին մասնակցեցին նաեւ մի
քանի ներկայացուցիչներ՝ փոքրամաս-
նութիւններից :

Հանդիպման ընթացքում, ի հետեւումն
նախորդ դիւրեւումայ խորհրդակցութեանց,
յարմար նկատուել հինգ պատգամաւոր-
ների ստորագրութեամբ մի դիմում յղել
Մշակութային Յեղափոխութեան Խոր-
հրդի նախագահ զր. Բահոնարին եւ
պահանջել որ՝ առայժմ առկախուեն եւ
յետագոյն փոքրամասնութեանց դըպ-
րոցների արձանագրութիւնները, մինչեւ
որ տարուող բանակցութիւնները կ'ար-
դիւնաւորուեն :

Որոշուեց նաեւ առաջարկել, որ չորս
փոքրամասնութեանց հոգեւոր եւ աշխար-
հիկ իշխանութիւնները եւ ի հաստա-
տումն ներկայացած դիմումագրի՝ նոյն-
իմաստ հեռագրեր յղեն իմամ խորհրդին,
նախագահ Բանի Սադրին, Խորհրդարանի
նախագահութեանը, Մշակութ. Յեղափո-
խութեան Խորհրդին եւ կրթա- դատախա-
րակչական նախարարութեան :

Վերջինիս դիմումագրերը տեղի վը-
րայ դր. Բահոնարին յանձնելուց յետոյ,
տեղի ունեցաւ հանդիպում զր. Հանջա-
նիի հետ, որը մէկ անգամն է Մշակ-
Յեղափոխ. Խորհրդի, եւ որի կողմից է
զեկավարում Իրանի դպրոցա- կրթա-

կան գործի յեղաշրջումի աշխատանքը :
Դր. Հանջանին եւս, զր. Բահոնարի
պէս, խոստացաւ անյապաղ ընթացքի մէջ
դնել եղած դիմումը եւ ինչքան շուտ
արդիւնքը յայտնել հինգ պատգամաւոր-
ներին :

Խորհրդարանի նորընտիր մնայուն նա-
խագահ Հոյաթոլէյաւմ Հաշեմիէ Ռաֆ-
սանջանին լսելով եղած դիմումի մա-
սին, խորհուրդ տուեց զրաւոր կերպով
ու պաշտօնապէս դիմել նաեւ Խորհրդ-
արանին :

Յետ խորհրդակցութիւն, յարմար
դատուեց մի գրութիւն յղել իմամին՝
Խորհրդարանի բացման առթիւ նրա յը-
ղած պատգամին ի պատասխան ու նաեւ
արծարծել փոքրամասնութեանց առըն-
չուող խնդիրներն ու դժուարութիւն-
թիւնները :

Յուլիս 22ին, Խորհրդարանի դռնբաց
նիստում, զրադաշտական համայնքի
պատգամաւորի կողմից ընթերցուեց
փոքրամասնութիւնների հինգ պատգա-
մաւորների ստորագրութեամբ մի գիր,
որով նրանք շնորհակալութիւն էին
յայտնում իմամ խորհրդին, Խորհրդա-
րանի բացման առթիւ յղած պատգամի
առթիւ, որի 10րդ հատուածը վերաբե-
րում էր Իրանի կրօնական փոքրամաս-
նութիւնների իրաւունքների ապահով-
մանը :

Այդ գրի մէջ, ի միջի այլոց ասուած
էր, որ փոքրամասնութիւնները փափա-
քում են որ երկրի գործադիր իշխանու-
թիւնները, միշտ ի մտի կ'ունենան իմա-
մի այդ պատուիրանը եւ փոքրամասնու-
թեանց համար դժուարութիւններ չեն
ստեղծի... :

Փոքրամասնութեանց պատգամաւորնե-
րը Խորհրդարանում, երէկ եւ շարունակե-
ցին իրենց շփումները երկրի բարձրաս-
տիճանի գէմերի հետ :

Հ. Մալաթեանի շփումները հետա-
պնդում էին երկու նպատակ՝
Ա) Յետագայի փոքրամասնութեանց
դպրոցների արձանագրութիւնները :
Բ) Պաշտօնապէս փարատել սոյն թիւ-
տաւորութիւնը, որ առաջացել է կրթա-
կան նախարարութեան Թեհրանի գերա-
տեսչութեան յայտարարութիւնների բե-
րումով :

Տարուած աշխատանքների շնորհիւ
կրթա- դատախարակչական նախարա-
րութեան Թեհրանի գերատեսուչ Խոջե-
ւիսանը մամլոյ մի ասուլիսով աշխատել է
սիրաշահել Հայերին, գովերգելով հայ
ժողովրդի պատմական մեծ անցեալը :
(Շար. - 4)

Մ Ո Ս Կ Ո Ւ Ա
ՈՂԻՄՊԻԵԿԵՆՆ — 80
Կուրամարտի աքլոր (54 քիւս) դասա-
կարգի քառորդ աւարտական մրցումնե-
րու ընթացքին Սամսոն խաչատրեան պար-
տուեցաւ կէտերով ուղմանացի Սիւրէնին :
Մ

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒ
ՈՒՇԱԿՐՈՒԹԵԱՆ
Օ
Պելլիլի չըջանի մեր ընթերցողներուն
ուշադրութեան կը յանձնենք թէ Օգոստ-
4էն 29 ներառեալ, « Յառաջ » չի ծախ-
ուիր այդ չըջանի կրպակները (Փլաս տէ
Ֆէթ, Ռիւ Փիւ) : Անոնք որոնք կը փա-
փաքին, կրնան մէկ ամսուան համար
բաժանորդ արձանագրուիլ : Կը խնդրենք
մեր հատադնորդներէն, որ ներողամիտ
ըլլան այս ակամայ կարգադրութեան
համար :

Սուեքրամարտի քառորդ աւարտական
մրցումներու ընթացքին Խորհրդային Մի-
ութեան խումբը (Ալուշաճմէտով երեք
յաղթ. Լուքսմաքի, Մաժայեւ, Կարազ-
եան շախմատ յաղթ.) յաղթած է Անգլիա-
ցիներու :

Փոքրամասնութեանց պատգամաւորնե-
րը Խորհրդարանում, երէկ եւ շարունակե-
ցին իրենց շփումները երկրի բարձրաս-
տիճանի գէմերի հետ :
Հ. Մալաթեանի շփումները հետա-
պնդում էին երկու նպատակ՝
Ա) Յետագայի փոքրամասնութեանց
դպրոցների արձանագրութիւնները :
Բ) Պաշտօնապէս փարատել սոյն թիւ-
տաւորութիւնը, որ առաջացել է կրթա-
կան նախարարութեան Թեհրանի գերա-
տեսչութեան յայտարարութիւնների բե-
րումով :
Տարուած աշխատանքների շնորհիւ
կրթա- դատախարակչական նախարա-
րութեան Թեհրանի գերատեսուչ Խոջե-
ւիսանը մամլոյ մի ասուլիսով աշխատել է
սիրաշահել Հայերին, գովերգելով հայ
ժողովրդի պատմական մեծ անցեալը :
(Շար. - 4)

ՄԱՐԿԻՆԻՆ Ռոյթըր հեռագիր մը
կը հաղորդէ որ Խորհրդային դատարանը
արդի տաժանակիր աշխատանքի

Fonds A.R.A.M

«ՅԱՌԱՅ»-Ի ԸՆԴՄԵՋԷՆ

ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Պատրաստեց՝ ԿԱՐՕ ՅՈՎԱԿԻՄՅԱՆ

Յ Ո Ւ Լ Ի Ս - 1930

(Բ. և Վերջ)

«Յառաջ»-ի զրկուած սեփական նամակներէն կ'իմանանք որ հայ կեանքը երուսաղէմի մէջ փայլուն չէ: Միակ նշոյնները կարգ մը միութիւններ են, ինչպէս՝ «Սիւն կրթատիրաց Միութիւնը» որ կը կազմակերպէր լսարաններ, բայց այժմ լուռ է: «Երուսաղէմի հայոց բարեսիրտական միութիւնը» որ կը բաղկանայ քաղաքացի Հայերէ եւ որոնք կ'ապրին իրենց շրջակային մէջ միայն գործածելով իբր լեզու արարեցին: «Հայկական Միութիւնը» կը հաշուէ 60էն 70 անդամ բայց իր գոյութիւնը արդարացնող ոչ մէկ գործ կը կատարէ: «Արծիւ Փութիւնը» խումբը եւ հայրենակցական միութիւններ Զէյթունի, Մարաշի, ինչպէս նաեւ Մալաթիոյ Կրթատիրաց Միութիւններ: Նոր Պատրիարքը ընտրութիւնը կը զբաղեցնէ շահակց շրջանակները:

Հարաւային Ամերիկայի հայ գաղութները իբէ տնտեսապէս աւելի բարգաւաճ են քան 10 տարի առաջ, սակայն կը կորսնցնեն հետզհետէ իրենց ինքնութիւնը: Արժանիքի մէջ կ'ապրին 15-000 Հայեր, յատկապէս ամփոփուած Պուէրտո Այլըն, 10 հազար: Կը հրատարակուի 1927-էն ի վեր «Արժանիք» երկամսեայ թերթ մը հայերէն եւ հայատա թուրքերէն բաժիններով: Ուրուկուայի Հայերը կեդրոնացած են երկրին մայրաքաղաքը՝ Մոնթեվիդէօ 2000 են: Պրագլիւոյ Հայերը կ'ապրին գլխաւորաբար Սան Փաւլօ, 2500 են:

Պարսկաստանի մէջ հայ կեանքը աւելի կենդանի է: Թէհրանի Ազգային Վարժարանը ընթացաւարտ դպրոցական տարեշրջանին հաշուած է 341 աշակերտ, 24 ուսուցիչ:

Հիւսիսային Ամերիկայի հայութիւնը եւս կազմակերպուած է: Տիքթոյի մէջ տեղի կ'ունենայ Հայ Կարմիր Ուաշի 10րդ Ընդհ. Պատգամաւորական Ժողովը: Ընդարձակ ցանց մը Ամերիկայէն մինչեւ Պարսկաստան, Պալեստինէն մինչեւ Եգիպտոս, Արեւմտեան Եւրոպա:

Հայկական հարքը չէ փակուած կը յայտարարէ Անտրէ Մանտէլլիմա Բիէլի Հայ մայրաքաղաքը դասախօսութեան մը ընթացքին նիւթ ունենայով «Հայկական հար-

քը Միջազգային Մարդկային իրաւարանութեան լոյսին տակ»:

Հայկական հարքը առօրեայ նիւթ է «Յառաջ»-ի էջերէն ներս: Խմբագրականներ ու յօդուածներ կ'արծարծեն բոլոր երևոյթները: Իսկ ժողովուրդը ինք հաւաքական կեանք տեսնելով կը ջանայ կազմակերպուիլ իր միութիւններուն շուրջ յատկապէս:

Յուլիսը դաշտահանդէսներու եւ զբոսայգիական տարեկանը Հանդէսներու աւանդ է: Ուսանողի Արշաւանքի տօնակատարութիւն Հ. Յ. Դ. եւս Արդութեան խումբի կողմէ Ծաղիկի անտառը, նոյն պէս Ռոսնի մէջ նախաձեռնութեամբ, Հ. Յ. Դ. եւս Ալիուսի խումբին: Հ. Կարմիր Ուաշի Փարիզի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Մէն-Բլուի անտառը, ինչպէս նաեւ Դպրոցատէրի Սանուց Միութեանը վարժարանի բակը, Համալսարանի բակը, Մէն-Սոնի անտառը, Մարաշիի Զ. Ե. Ո. Միութեան դաշտադրոշմները Մէնթ Ան-Թուանի անտառը: Հ. Մ. Բ. Մ. Ի. սկստուները կը կազմակերպեն բանակում-ցուցահանդէս Մէն-Սոնի անտառը:

Իսկ դպրոցական ամառները հանդէսները քիչ մը ամէն տեղ: Փարիզի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանէն մինչեւ Մարաշիի Ազգ. Կեդր. վարժարանը եւ արուարձաններէն Պլ. Օտտոյի դպրոցը: Այս վերջին 1929 - 30 տարեշրջանին ունեցած է 220 աշակերտ անօրէնութեամբ Ազգիկ Մարտիրոսեանի:

Կան նաեւ հաւաքական կեանքէն դուրս Հայեր, ցրուած Ֆրանսայի չորս ծագերուն յատկապէս գործի պատճառաւ: Այսպէս Իզէրի նահանգին մէջ՝ Կրան Լէնս գիւղը կ'ապրին վեց ընտանիքներ ու բոլորն ալ կ'աշխատին կոշիկի գործարանները: Ռիվ գիւղը հաստատուած են 4 ընտանիք, կ'աշխատին երկաթի եւ թուղթի գործարաններ: Ռենափի մէջ կան քանի մը տասնեակ ընտանիքներ, իսկ Թիւրէն ֆերի մէջ 12 Հայեր որոնք կ'աշխատին գործարաններուն մէջ:

Հ. Յ. Դ. եւս Տան հանգանակաւորութեան գործը առաջ կը տարուի: Յուլիսի աւարտին հանգանակուած ընդհանուր գումարն է՝ 41.180 ֆր.

ԱՐԵՎԻԿԱ ՊԵՐԼԻՆԻ ԹՐԻ. ԵՐՐՈՐԻ Քաղաքը

Մուրաւ մօտ 12 տարեկան է եւ դերմաբերէն կը խօսի ընդ պերլինցի մը նման: Չաւաղը թուրք աշխատաւորի մը Պոլսոյ մերձ գիւղերէն, երեք տարեկանէն ի վեր Պերլին կը բնակի: Ինքզինք, բազմաթիւ իր հասակակից ազգակիցներուն, կրնայ բախտաւոր նկատել, քանի մայրը կը յաջողի, — շատ դժուար ճիգ, — զինքը 4 տարեկանին դերման պետական մանկապարտէզ մը գետեղել: Իր ծնողքին եւ կրտսեր եղբորը հետ կը բնակի փոքր, բայց արդիական յարկաբաժինի մը մէջ, բազկապած երեք սենեակներէ:

Հայրը կը պատմէ. — Երբ ինք տարի առաջ Պերլին հասաւ, մտադիր էի առաւելադրել ինք տարի մնալ հոս: Ծառ դրամ զրկեցի տունէն այն երազով, թէ վերադարձիս կը յաջողի առեւտրով լծուիլ: Բայց հիմա որ հոս կ'ապրինք եւ մեր գաւազներն ալ դպրոց կը յաճախեն՝ շատ չեմ մտածեր մեր ապագային մասին: Կրնանք թերեւս հոս հաստատուիլ: Ո՞վ գիտէ:

Այս մանրապատկերով է, որ ամերիկացի լրագրող Ք. Ֆրիման, Հեքլիթ Թրիպլիմի մէջ Արեւմտեան Պերլինի այժմու դիմապնդին մէջ երեսին պարզաբանումը կը սկսի կատարել: Այն թէ՛ թուրքերու գանգուռային խուժումով, Պերլին կրնայ թրքական երրորդ քաղաքը համարուիլ, թուական իմաստով, Անգլաբայէն եւ Պոլիսէն ետք, առանց անտեսելու Կիպրոսի թուրքերը:

Արեւմտեան Պերլին քան տարի առաջ 10-000էն նուազ թուրք ընտանիք կը հաշուէր: Ներկայիս, միայն պաշտօնապէս արձանագրուածները, առաւել քան տասնապատիկը կը ներկայացնեն: Թուրք համայնքը, կը զբէ լրագրողը, հարկը հաշարէն աւելի կը հաշուէ:

Արեւմտեան Պերլինի մէջ օտար աշխատաւորներու պահանջը կը շարունակ յատկապէս 1961էն սկսեալ, երբ «ամօթի պատը» կը կառուցուի՝ վերջ տալով Արեւելեան գոտիէն ժամանող գերման աշխատաւորներուն մուտքին: Ներկայիս, Արեւմտեան Պերլինի աշխատաւորին 13 տոկոսը օտար աշխատաւորներէ կը բաղկանայ: Իսկ առողջ մէջ թուրքերը աւելի քան 55 տոկոսը կը ներկայացնեն: Արեւմտեան Պերլինի պէտք ունի օտար ձեռքերու: Այս ապակէս ըլլալով հանդերձ քիչ չեն այնպիսիները, որոնք մը-տահողութեան նշաններ ցոյց կուտան: Գերման պաշտօնատարի մը համաձայն՝ օտարականներուն յարաճուն աճը լուրջ հարցեր եւ դժուարութիւններ կը ստեղծէ քաղաքին ապագայ զարգացումին համար: Նոյն աղբիւրին մատնանշումով՝ 1960էն յայտարար, երբեմնի 20-000 օտար-

բաղաններուն թիւը 200-000ի կը բարձրանայ, մինչ անդին պերլինարնակ Գերմաններուն թիւը 400-000ի նուազանքով կ'արձանագրէ:

Լրագրողին կարծիքով սխալ պիտի ըլլար մտածել, թէ թուրք համայնքը երջանիկ չէ, հակառակ այն իրողութեան, որ շատ շատեր անյարմար բնակարաններու մէջ կ'ապրին եւ առանձնացած կեանք կը վարեն՝ բոլորովին կտրուած իրենց շրջապատէն (գերման): Ընդհանրապէս, երթալով կ'աւելնայ թիւը՝ այն թուրքերուն, որոնք միայն կայք հաստատելու մասին կը մտածեն՝ լուստեա արամաւորութիւններով:

Քաղաքապետին համաձայն՝ քանի մը տարիներէ ի վեր բազմաթիւ միջոցներ ձեռք կ'առնուին բարելաւելու համար օտար աշխատաւորներուն կեցութեան պայմանները: Սակայն դեռ դժուարութիւններ կան, որով յառաջիկայ տարիներու զլխաւոր աշխատանքը պիտի կենդանանայ հիմնական նպատակի մը վրայ. — գերման շրջապատին կապել, զիբաւահ համբով, աստիճանաբար, օտար աշխատաւորներուն զաւակները:

Նոր ծրագրիներու շրջագծին մէջ Արեւմտեան Պերլինի իշխանութիւնները մօտ վեց միլիոն տուրքի յատկացումներ կը կատարեն բարելաւելու համար օտար աշխատաւորներուն բնակարանները: Կը քաջալերեն, որ դպրոցը աւարտող թուրք երիտասարդներ հաստիճանութեան մաս կազմեն կամ ալ հանրային սպասարկութեանց ձեռքերուն հետեւին:

Ներքին ապահովութեան պատասխանատուներէն մէկուն հաստատումով, իշխանութիւնները մտահոյ աչքով կը դիտեն մահաճեղանք ծաղրայից արքայադուրիներուն տարածումին երեւոյթը թուրք աշխատաւորներէն ոմանց մօտ: Ապահովութեան մարմինները խիստ հակողութիւն կը բանեցնեն ծաղրայից ալ խմբակներուն վրայ: Տարեկան զինուորական, ծախսողութեան հակումներով արհեստակցական միութեան մը կազմակերպիչը, ուսուցիչ ձեռնարկատի Բասմ, կը սպաննուի անձանութիւնը ձեռքով: Ոստիկանութեան կասկածները կը սեւեռին թրքական խմբակի մը վրայ, որ կը կոչուի Գորշ Գայլ:

Լրագրողին վկայութեամբ՝ Պերլինի դպրոցները յաճախող 15-000 թուրք աշակերտութեան մեծամասնութիւնը զբոսաւորութեանց կը հանգիստ լեզուի պատճառով: Եւս կը մնան գերմանացի իրենց դասընկերներէն: Մեծ մասը թուրք երիւստեռ պատանիներուն խնոցուած, աղքատ թաղերու դպրոցները կը յաճախէ, ինչպէս՝ Բէօզադէի, Վետիկի, Նիւթի: «Դասարաններուն մէջ, յաճախ, առաւել թուրք, քան գերման աշակերտներու կուրսի է հանգիստը»:

Լրագրողը կ'աւելցնէ, թէ թուրքերու թիւը մօտ 1-200-000ի կը հասնի Գալիսիական Գերմանիոյ մէջ:

Թ. Ա. Թ.

«ՅԱՌԱՅ»-Ի ՊԵՐՍՈՒՍՈՒԹՅՈՒՆԵՐԸ

ՃՈՌՃՈՌԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍՍԻ ՄԻՐՁԷ

Բազմազոյն եւ բազմատեսակ մը — մըտաւորներէ, սեւ ու ճերմակ խորհրդածութիւններէ ետք, օր մըն ալ քաղաքէն տուն վերադարձին, առանց երկար — բարակ չափելու, վճարաբար կանգնեցաւ հանրային դիմացը:

— Հանրա՛, իմացի՛ր, որ հմայիլը գրողը ծառայէ է: Հայ եմ եւ քահանայ. կոտորածէն հրաշքով ազատուած ու ձեռք չունեցող ապաւինած եմ: Հիմա որ գիտէ՛ք իմ ինչ ըլլալս, ըրէ՛ք ինչպէս որ կը կամիք. կ'երեւի, իմ օրերս ալ մինչեւ հոս երկարած ըլլալու եմ:

Եթէ ըսի՛ր սիւնը չըլլար, հանրա՛մը անտարակոյս գետին կ'իյնար: «Զլփօն՝ Հայ... Զլփօն՝ հայ քահանայ... իրաւ... իրաւ... հմայիլին հեղինակն ալ ինքը... Տէր Աստուած, այս ինչ անսպասելի յայտնութիւն», — հանրա՛մը այժմ կ'անդրադառնար իր հին, արմատացած կատակներուն: Քանի — քանի անգամներ, երբ իր եւ իր ամուսինին զրոյցին առանցքը Զլփօն ըլլար, ինք յամառու —

թեմա՛ր կը պնդէր թէ այս մարդը աշխատէ՛ն «պիլիպպէ» տպէտ Բիւրօ մը: Ո՛չ անոր խօսակցութիւնը, ո՛չ նիստ ու կացը եւ ո՛չ ալ անոր շարժումները լեռնայի Բիւրօի մը երեւոյթը ունէին:

Կար տակաւին աւելին որ հիմա կը լլկէր հանրային գանկը: Տեսած էր անոր թերթ կարգաւ, լսած էր անոր տըլուր երգերը, նշմարած էր յատկապէս Կիրակի օրերը քաղաքէն վերադարձին, իր ազատ ժամերուն կ'երթար, կը թափառէր կիսաքանդ եկեղեցիի աւերակներուն մէջ: Քանի — քանի անգամներ հօտաղները ըսած էին հանրա՛մին, թէ՛ Զլփօն տեսած էին Հայոց գերեզմանատունը: Դիւղացիները, դրացիները նման — պէս տեսած էին, որ ան յաճախ առանձին կը թափառէր Շոռշոռի պիւրը, տխուր ու մեղաւազաւ երեւոյթով, կարծես՝ կորսուած բան մը կը փնտէր: Այ, հանրա՛մը տեղեակ էր այս բոլորին, բայց չէս գետեր ինչո՞ւ իրեն կը վերադառնար զանոնք...

Ու, հիմա, իր դէմը կանգնած էր իր եկեղեցիութիւններուն հաւատարմը՝ Հայ քահանայ մը — հաւատա՞ր որ Հայ քահանայ մը կրնար ազատած ըլլալ կոտորածէն...

— Վայ, մարդ Աստուծոյ, — վերջապէս լուրջութեամբ խօսեց հանրա՛մը, — գողցողացող ձայնով մը, — Մարդ Աստուծոյ, տարիներով մեր տունը ծառայ, սպասաւոր, գետե՛ս, որ մեզ մեծ մեղքի մէջ ձգած ես... մի վախճար (հանրա՛մը չհամարձակեցաւ անոր քրտական անունը տալ) ինչ որ ալ պատահի, ձեր մարդն դադար չըլլար. ես իմ անձովս կ'երաշխաւորեմ ձեր ապահովութիւնը: Ու փորձեց համբուրել Տէր Նշանին աչքը:

Երեկոյան սովորականին պէս պնայ քաղաք, աղան տուն բերելու համար: Զամբու ընթացքին դարձեալ անխօսու — թիւն կը տիրապետէր. կարծես աղա ու ծառայ քննուած էին իրարմէ: Աղան դեռ անտեղեակ օրուան անցուդարձին, իր մը-տահողութեան թերթիւր անոր մեկնելու հոգն էր: Ե՛րբ, ո՛ւր կրնար գտնել այսպիսի ուշիմ, բանիմաց, նկարագրով մարդու գործաւոր մը, մանաւանդ՝ այդ օրերուն. դժուար էր:

Տէր Նշանի մտածումներուն առանցքն ալ տարբեր ուղղութեամբ կ'ընթանար: Իր ինքնութիւնը յայտնած էր հանրա՛մին, քիչ ետք, կասկած չկար, որ այդ ու կրնա դէմ — դիմաց իր մասին պիտի խօսէին.

ապահովաբար՝ որոշումներ ալ տային, մինչեւ հիմա յայտնի էր իր վիճակը, անկէ յետոյ ինչ պիտի ըլլար իր դրութիւնը... Ահա՛ մտահոգիւր: Ու, յետոյ, երբ տուն հասնէին ամէն ինչ լրջութեամբ պիտի ընթանար, թէ՛ հանրա՛մը ինքզինքն եւս պատշաճաբէն պիտի ձայնէր. «Էյ մարդ, անհաւատալի լուր մը, նմութիւն մը. գիտե՛ս մեր Զլփօն ո՞վ միայն Հայ է, այլեւ՝ քահանայ»:

Տուն հասան: Բարեբախտաբար ամէն ինչ անցաւ սովորականին պէս: Հանրա՛մը, կարծես աւելի լրջացած էր: Շուրջ ժամները գուռ, կեցուածքը ուղիւ լայն ժպիտ մը դէմքին վրայ:

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ ունիս, հանրա՛մ. աօր արտակարգ գուարթութիւն մը կը տեսնեմ դէմքիդ վրայ:

— Ոչինչ, ոչինչ: Ու ներս մտան: Երբ սէտիլի վրայ տեղաւորուեցան —

— Մարդ, — ըսաւ հանրա՛մը այլայլած լուրով մը, — անսպասելի, անհաւատալի լուր մը պիտի տամ քեզի: Լսէ՛: Մեր Զլփօն ոչ միայն Հայ է, այլեւ՝ քահանայ, եւ հմայիլը գրողն ալ ինքն է. այսօր այդ բոլորը խոստովանեցաւ ինքն:

— Ի՞նչ կ'ըսես, կնիկ, — զարմացած հարցուց իր կնոջը, — ի՞նչ կ'ըսես: — Զմարտութիւնը: Հիմա կը մնայ մեր գաղտնապահութիւնը եւ նպատակը կարգադրութիւն մը անոր համար:

(Շար. 39)

ՆՈՒԵՐՆԵՐ
ՊԵՏՐՈՒԹԻ «ԱՐԱՐԱՏ» ՕՐԱԹԵՐԻԹԻ
ՎԵՐԱԿԱՆՈՒՄԻՆ ԽԱՐԱԿԱՆՈՒՄԻՆ

ՑԱՆԿ Գ.
Ֆր. Մշակ. Միջին, Լեւոն Թէր -
դեան, Արշակունի 2000ական,
Արշակունի Գաղաթ, Մարտիկան Եղիա
500ական, Միջինարեան Սերովրէ 300,
Սիրովրէ 250, Չաղրեան Արսէն 200,
Մարտիկան Վահրամ 100, Մարտի -
րոսեան Լուի 50:

Միջին ֆէթիշեանի եւ Երուսաղէմ
պոլեանի ձեռամբ Մարտիկան -
Վաչէ Ծ. Վ. Իգնատիոսեան, Մուշեղ
Էմմանուէլ, Աղաճան Մոստեսեան 200ա-
կան, Ներսէս Տէր-Յուսէփեան 150, Նշան
Սերովրէ Տէր-Յուսէփեան, Գէորգ Միշա -
եան, Ալեքսան Կոստանդինեան, Սիմոն
Բաթրոյլեան 100ական, Յարութիւն
Պաշտօնեան 80, Նազարեան Եղիարթ
70, Մարի Զամպուլեան, Ռուբէն Մա -
նուկեան, Պոպ Արթիւրեան 50ական, Ար-
րաճամ Տոստոյեան 60:

Սուրբիս Սուրբիսեանի ձեռամբ, Վի-
էն - Գէորգ Յակոբեան 200, Յակոբ Մի-
շեան, Սուրբիս Սուրբիսեան, Ասա -
տուր Մանուկեան, Միշեան Գաղաթի-
եան, Մամբրէ Ալիսեան 100ական, Ար-
մէն Միշեան, Պենո Ճիւզանդեան 50-
ական, Վաղգէն Մուրատեան, Լեւոն Յով-
սէփեան, Պոպ Միշեան, Վանական
Մանուկեան 100ական, Մարի Միշե-
եան, Պաշտօնեան Գաղաթիւնեան 50ա-
կան: Գումար 6-310 Ֆր.:

Ի ՆՊԱՍՏ
ՄԱՐՏԵՅԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ի յիշատակ Նաբալլա Հաղաթիւնեանի -
Տէր եւ Տիկին Սիմոն Աւետիսեան, Տէր եւ
Տիկին Չաղրեան Միշեան, Աւետիս Պարէ-
եան 100ական, Վասպուրականի Հայր -
Միշեան 200, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Աւ-
ետիսեան եւ Նոէլ - Ժանին Թիֆթիւնեան
50ական: Ի յիշատակ Տիկին Ալիսեանի՝
Համբարձում Աւետիսեան 20: Ի յիշատակ
Ե. Տէրփիլեանի՝ Միշեան Թարսեան 20:
Ի յիշատակ Լուսին Գաղաթիւնեանի՝ Հաղա-
թեան ընտ., Պաշտօնեան ըն. 100ական:
Ի յիշատակ Տիկին Պէթրիսեանի՝ Պոպի
Կապ. Պաշ 50: Ի յիշատակ Աստուր Մա-
րութեանի՝ Միշեան Թարսեան 20 Ֆր.:

ՄԱՐՏԵՅԻԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
(12,14, Rue St. Bazile)
ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍ 1ԻՆ 31
La Maison de la Culture Arménienne
de Marseille est fermée du 1er au 31
Août.

- Կ Ո Չ -

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
Ի ՆՊԱՍՏ ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՊԵՏՐՈՒԹԵՆԻ
ՕԴԱՓՈՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ

Սիւրբի Կայրեանից,
Մեր բարեբաղնեւ եւ բարեկամներու
առատաձեռնութեան շնորհիւ, Կայանը
մեծցաւ, գեղեցիկացաւ, բարգաւաճեցաւ:
Ձեռք ուղեր գոհանալ ձեռք ձգուած ար-
դիւնքներով: Կոչեցե՛ք մեր երախաներուն
օրինակելի կայանի մը մէջ Հիւրընկալել:
Կապ. Պաշ եւ Կայանի տնօրէններն ու
Հակիրէները կը ջանան ստեղծել ներդաշ -
նակ, ջերմ ու մանուկանդ՝ Հայկական
միջնորդաւ:

Ականատես էք կատարուած գործին.
Կը դնա՞նք զայն, կը գիտակցի՞ք Կա-
յանի անհրաժեշտ դերին մեր գաղութին
մէջ: Նախանձախնդիր անոր յառաջդի -
մութեան՝ պիտի պատասխանէ՞ք մեր կո-
չին:

« Կայանը Հայ մանուկին բոյնն է »,
բոյն մը որուն զարգացումին Համար խոտ
կը պակսի: Ձեր լուսանկարուն շնորհիւ
չիւղեր պիտի աւելցուն, ու Նազարեան,
աւելի Հայաբո, աւելի փայլուն պիտի ծա-
ծանի Պէթրիսեանի վրայ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
(Կապ.)
Նուէրները զրկել՝
Croix Bleue des Arméniens de France
17, Rue Bleue — 75009 Paris
C. C. P. Paris 5985 07

Imprimé Sur Les Presses
Du Journal «HARATCH»
83, Rue D'Hauteville — 75010 - Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԴՊՐՈՑԱՄԵՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԵՐԿՍԵՆ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ
ԵՒ ԱՂԶԱՆՑ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ
ԳԻՇԵՐՈՒԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՑ

1980 - 81 տարեշրջանի արձանագրու -
թիւնները բացուած են:

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական
ամբողջական ծրագիրը եւ աշակերտութիւն-
ները կը ստանան Պէ. Է. Փէ. Սէ. Ի
քննութեան:

Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ
Հայեցի ճիւղեր՝ լեզու, գրականութիւն
եւ պատմութիւն:

S'adresser à:

Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bd. du Nord — 93340 LE RAINCY Tél. 381-01-72

VOYAGES EN ARMENIE 1980

1° VOYAGES DE 12 JOURS

du 03 au 14 octobre 3 290 F

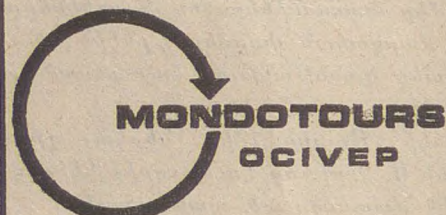
du 12 au 23 septembre "

3° VOYAGES DE 16 JOURS

du 08 au 23 août 4 550 F

du 04 au 19 octobre 3 890 F

Renseignement - inscriptions

Spécialiste des Voyages
sur l'Arménie depuis 15 ans
Elia PEHLIVANIAN
2, rue de Sèze
75009 Paris
tél. 266 50 12
Permanence les Vendredis
de 14 à 19 h.
tél. domicile: 384 31 28
Renseignements à Décines
M. ISKENDERIAN
CAFE DE LA PAIX
tél. (16-78) 49 25 37

Les places étant limitées, veuillez nous
renvoyer le coupon-réponse le plus tôt
possible. Lic. A 721

Mme Elia PEHLIVANIAN

Organisation Technique Mondotours
2, rue de Sèze 75009 Paris

Nom
Prénom
Adresse
Tél.
Ville Code postal

1) M'inscris au Voyage spécial Arménie
du au
ci-joint 25% d'acompte.

2) Désire recevoir une documentation
sans engagement de ma part pour:

Rayer les mentions inutiles

COLLEGE ARMENIEN SAMUEL MOORAT

Les inscriptions pour l'année scolaire
1980 - 1981 sont ouvertes.

Le Collège admet les élèves internes et
externes dès les classes élémentaires jus-
qu'à celles des sections B. C. D. du Bac-
calauréat.

Les jeunes filles uniquement externes
sont également admises.

S'adresser à la Direction pour tous dé-
tails concernant les inscriptions.

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN

26, Rue Troyon — 92310 Sèvres

Tél.: 534-68-28

Fête Champêtre Annuelle

DU HOME ARMENIEN — ST. RAPHAEL

107, Avenue du Maréchal Lyautey

Sous le Haut Patronnage

de Mgr SEROPE MANOUGUIAN

Délégué Apostolique de S. S. Vashen 1er, Patriarche Suprême et Catholikos
de tous les Arméniens

Vendredi le 15 Août, toute la journée dans le Parc du Home Arménien
A l'occasion de la fête de l'Assomption, Mgr S. Manougian célébrera
une messe solennelle à l'issue de laquelle il y aura la bénédiction du raisin
Kermesse — Buffet chaud et froid — Jeux et Attractions — Tombola —
Animation — Ambiance familiale Arménienne.
Entrée Libre

COLLEGE TEBROTZASSERE

CLASSES PRIMAIRES MIXTES

CLASSE SECONDAIRES DU 1 CYCLE

POUR JEUNES FILLES

INTERNAT ET EXTERNAT

Les inscriptions pour l'année scolaire
1980 - 81 sont ouvertes.

Application intégrale du programme des
écoles françaises et préparation au BEPC.

Enseignement de la langue et de la
civilisation arméniennes.

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ

Անգամ մը եւս, եւ դժբախտաբար դի-
տենք թէ վերջինը պիտի չըլլայ, կը
խնդրենք նուիրատուներէն որ զանազան
հաստատութեանց կամ միութեանց ան-
մանուած գումարները չորհին «Յա-
ռաջ»ի անունին (չէ՞քով կամ Սէ. Սէ. Փէ. Ի
թիւով): Կը խորհինք թէ դժուար է
հասկնալ թէ « Յառաջ » հաշուապահու-
թեան համար, անհրաժեշտ է յարգել այս
խնդրանքը: Երբ նուէրները կ'ըլլան «Յա-
ռաջ»ի միջոցաւ, կը խնդրուի որեւէ
թերթին հասցէին չորհնով հանդերձ, չէ-
քերը շարադրել այն միութեան կամ հաս-
տատութեան անունով, որու սահման
ուած է գումարը կամ զրկել ՄԻԱՅՆ ՈՒ
ՄԻԱՅՆ ՄԱՆՏՍՍ - ՔԱՌԹՈՒԼ եւ ոչ չէ՞քով
կամ Սէ. Սէ. Փէ. Ի թիւով:

Շնորհակալութեամբ

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՐԱՐԱՏ»

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդ-
ներէն կը խնդրուի որ իրենց հասցէներու
առժամեայ փոփոխութեան համար, դի-
մեն մեկնումի թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ,
տալով անպայման երկու հասցէները (ըն-
թացիկը եւ նորը) եւ 10 Փր. Ի դրոշմա-
թուղթ:

Մեր այն բաժանորդները որ կրնան
իրենց թաղին թղթատարին միջոցաւ կա-
տարել տալ այս գործողութիւնը, մեծա-
պէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծան-
րաբեռնուած վարչութեան աշխատանքը:
Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ
փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ
թղթատարական անկանոնութեանց պատ-
ճառով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱ-
ԻՈՐ: Հեռաձայնով չընդունուիր:

Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

- ՈՒ ՈՐ ԱՆԿ Է -

«Յառաջ»ի խմբագրատունը բաց է ա-
մէն օր (բացի՝ Շաբաթ եւ Կիրակի) ժամ
8էն 12:30 եւ 14էն 18:30:

X

Ոչ - ստիպողական բնոյթ ունեցող պ-
ցեղութիւններն ու հեռաձայնները կը խը-
ղրուի կատարել միայն կէսօրէ վերջերը:

A. A. A. S.

L'Association Arménienne D'Aide
Sociale informe les familles désireuses de
se rendre à l'étranger que ses établis-
sements peuvent accueillir, notamment
en période estivale, les personnes âgées
qui ne peuvent supporter les voyages.

Pour tous renseignements, prière de
contacter le 878-02-99.

X

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը
կը տեղեկացնէ արձակուրդի մեկնող ըն-
տանիքներու, թէ իր Հանգստեան Տու-
ները պատրաստ են ընդունելու ամառ-
նային շրջանին այն տարեց անձերը, որ-
ոնք չեն կրնար դիմանալ երկար ճամ-
բորդութեան:

Յաւելալ տեղեկութեանց համար դի-
մել Ընկերակցութեան:

Հեռաձայն՝ 878 - 02 - 99:

Հ.Մ.Ը.Մ. - ՓԱՐԻՋԻ ՄԱՍՆԱՃԻՊԻՂ
ՍԵՐՈՒՏԱԿԱՆ

Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒԹ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ. Ի
Կեդր. Վարչութեան կողմէ

ՕԳՈՍՏՈՍ 12 - 26

Քրիստոսի անտառին կից մարզարանի
դաշտերուն վրայ:

Կը մասնակցին Հ. Մ. Ը. Մ. Ի
բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան
երկու հարիւր սկաւտներ եւ արե-
նոյններ:

Այս առիթով Փարիզի մասնաճիւղը
իր սկաւտներու շարքին կը հրա-
ւիրէ Ֆրանսահայ 12էն 16 տարեկան
պատանիներ, բանակումին մասնակ-
ցելու որպէս դիմող եւ առանձին
խմբաւորումով Օգոստ. 14էն մին-
չեւ Օգոստ. 18:

Մասնակցութեան եւ արձանա-
գրութեան համար

ՀԵՌԱՅԱՆՆԵՐԸ՝ 824-63-89

ամէն օր կ. ե. ժամը 17էն 21, եղբ.

ՀՐԱՉ ՄԻՍԵՆԵԱՆԻ

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Fonds A.R.A.M

«Fonds A.R.A.M

ՇԱԽԱՐԺ

ՄԻՍՍԱՔԵԱՆ

ԱՌՈՅԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Կեանք մը, որ ամբողջովին լեցուած է հրապարակագրութեամբ:

Սուրհանդակէն Ազգայն (Պոլիս), Ազգայնէն Յառաջ (Կարին), Յառաջէն Ազատամարտ (Պոլիս), յետոյ Ճակատա՝ մարտէն Յառաջ (Փարիզ), աւելի քան կէս — դար՝ հրապարակագրական անօրինակ հեւք մը, հզօր, անսպառ, անհատ — նում, միշտ կենսունակ եւ առողջ: Հեւք մը որ երկու անգամ միայն կը նուաղի, — նախ առաջին մեծ պատերազմին՝ երբ բանտ կը մտնէ, յետոյ երկրորդ մեծ պատերազմին՝ երբ կը խափանուի թերթը: Կ'երեւակայեմ այդ օրերու իր վիճակը, հոգեկան տաքնապար, — ինչ որ է ջուրը ձուկին համար, այնպէս էր հրա —

թերթը: Եւ դեռ պատմական ու գրական գիրքեր, որոնք հանրային ուշադրութեան կը գրաւէին Փրանսական, անգլիական, գերմանական, ռուսական, ամերիկեան մատուցական շուկաներուն վրայ, անմիջապէս տայնէտքի ձեռով կը հրամցուէին մեր ընթերցողներուն: Եթէ, օր մը, մէկը բան-դարձ ընէր հաստորով հրատարակել թարգմանուած թերթինները կամ քաղաքային ուսումնասիրութիւնները, յիշելու համար մէկ-երկուքը՝ Գարշ Գայլը, ճորիմ Վեհափառութիւն Գարշը, առանց մոռնալու թարգմանածոյ հէքեթները (Ժիրայր) եւ Հայաստանի վերաբերեալ համայնագրական ծանոթութիւնները, որոնք հրատարակուեցան Յառաջի մէջ, կը կազմուի արժէքաւոր մատենադարան մը:

ՎԱՍՏԱԿԸ

պարակագրական թուղթը Ծ. Միսաքեանի համար: Օգ կամ կենդանութեան պայման: Ինծի ծանօթ է երկրորդ մը — տաւորական մը, որ կապուած ըլլար, այդ աստիճան, մամուլի թուղթին հա — նապագորեայ կեանքին շոյանալով թուղթին հետ, արեւելով թուղթին հոսէն, «ամուսնանալու» համար թուղթին հետ՝ ինչպէս կ'ըսեն Փրանսացիները պատկերաւոր ձեռով մը: Կ'ապրէր, կ'ընչանկա — նար, կը հրճուէր՝ երբ ձեռքով թուղթը կը կենդանանար իր հեւքով, կ'առնէր կը պատկերազարդէր իր մտածումները, չորս հովերուն կը ցրուէր իր ցանկու — թիւները: Ծնած էր կարծես ասոր հա — մար միայն, — այնպէս որ Աթէնք եր — թար, Հալէպ կամ Գահիթէ, պիտի նստէր խմբագրատան մէջ՝ խմբագրական մը գրելու համար կամ յօդուածները որդա — գրելու եւ հրատարակելի վիճակի բե — բելու, փոխանակ հանգստանալու կամ գուրբ ման գալու:

Կը հսկէր թերթին վրայ, առաջին է — ջէն մինչեւ չորրորդ էջ, գիտողութիւն ընելով նոյնիսկ ծանուցումներու ձեւին, տառերուն, բովանդակութեան, եւ դեռ ծանուցումներու տրոյշ բարոյական կը — շիւնի մասին:

Իր տեսակէտով, թերթը ունի սեփա — կան գեղագիտ մը զոր պէտք է պահպա — նել անխաթար: Կաղապարի տակ դրած էր իր իսկ ստորագրած խմբագրականը: Պէտք էր լուրերը գրել ու սեղմել օր — ուան տոմարով մը՝ ալէն, բաժնել օրուան լուրերէն հայկականը եւ դնել տոմարի տակ կամ վրան՝ ըստ կարեւորութեան: Երկրորդ էջը՝ նուազագոյն երկու ստու — բագրութիւն, նախընտրաբար երեք յօդ — ուած: Երրորդ էջը՝ գուրգուրանքով տեղադրել «գաւառին ձայները» եւ դա — զութիւններու արձագանքները, տեղ որ մը — նաց՝ ցոյց մը Փարիզէն: Երկու այս է — ջերուն գետնայարկը՝ թերթին համար, մին՝ նախընտրաբար «նորերուն» յա — կացուած: Չորրորդ էջը՝ դարձեալ լու — բեր, նեղելով ծանուցումները, միշտ սաստելով որ... շատ աղմուկ չբարձրա — ցնեն շուկային այս բնակիչները, իրենց տառերուն մեծութեամբ թատերական ցուցատախտակի չվերածեն թերթին այս պատը, բարեւական լեզուով չզգայթակ — զեցան մայրենիքը: Այս մտահոգու — թեամբ՝ կը կարէր գլուխը սեղանին վը — րայ եւ ժամերով կը կրթէր, քաղաք — վարի կը դարձնէր անճոռնի ձեռագիրնե — րը, առանց վարանելու հարթել նաեւ ա — նուն ունեցող գրագետներու լեզուի խուժն ու գուժը, յանուն լեզուական ներդաշնակութեան:

Այս յարգարանքէն դուրս, զոր ոչ ոքի կը վստահէր, թերթին բովանդակութիւն տալու տեսակէտով՝ ապահոված էր մասնագէտ գրիչներու աշխատակցու — թիւը, կանոնադրաբար ներկայացնե — լու համար խորհրդ. Միութեան ներքին շարժումները, Թուրքիոյ տաքնապնե — րուն նկարագրութիւնը, Փրանսայի եւ — մըտական — տնտեսական հոգերը, մի — ջադային քաղաքական կացութիւնը, գիտական ու գեղարուեստական նուա — ճումները, ու մինչ խմբագրիչներէն մին կը մագէտ Հայաստանի թերթերը, միւսը կը մագէտ արտասահմանի հայերէն թեր —

Ծ. Միսաքեան, իր այս խնամքով, այս ընտրութիւններով եւ այս բժականորու — թիւներով, ոչ միայն կը սրբէր, կը մագէտէր հայ հրապարակագրութեան դի — մագիժը, այլեւ արտայայտութիւն կու — տար անոր: Այնքան ատեն որ թերթ հը — րատարակեց, միշտ խմբագրականը դրեց: Խմբագրականներու այդ հաւաքածոն, այսօր, կրնայ կազմել տասնեակներով հատոր:

Ինչ է այդ խմբագրականներուն ար — ժէքը, — փորձենք ներկայացնել իր հրա — պարակագրութեան նկարագրերը եւ վար — դապետութիւնը:

Պոլսոյ հայ լրագրութեան պատմու — թեան վերջին շրջանը, որ կը սկսի 1890 թուականներէն, Արփարեանի ձեռա — պաշտութեանէն զատ (որ խորքին մէջ կը մասնէր ընդգլում մը հայ մանր քաղքե — նիւթեան բարձրուն ղէմ), Բաքիի գիտութիւններէն զատ (որ կը բխէր... բրիտանական համայնագրութեանէն), մեզի բերաւ «ոչինչ չատող» հրատարակա — գրութեան մը աւանդութիւնը: Լրագրո — ղը, մաքարմէի նման երկար եւ ոլորուն նախադասութիւններ կազմելու վարժու — թեամբ, կը յիշեցնէր մէկվէլի տէրվիշ — ներու պարը, որ խելքի պտոյտ կուտայ եւ ուրիշ ոչինչ: Կը յիշեցնէր վերջապէս չերամբ, որ թել կը թափէ բերնէն՝ բայց չի գիտեր ու չի կրնար խոզակ շինել:

Ծ. Միսաքեան հրապարակ կուգայ դժգոհութեան թիւով, — դեռ երկու տասարդ՝ կը յայտնուի ոչ թէ նմանելու եւ հետեւողաբար շարունակելու ցան — կութեամբ, այլ հին աւանդութիւնները շուտ տալու որոշ արձագանքութեամբ: Կը մասնէ հետաքրքրութիւն հանդէպ աշխատանքական խաւերու եւ երիտա — սարդական յաւակնութիւններու: Պէտք էր գտնէր, ուրեմն, անոնց լեզուն, — ար — տայայտութեան այն ձեւը, որ նախա — տեղծ կ'ընդունի յուզումը եւ ոչ թէ բա — ուր: Այսինքն այն ուժը որ կը կենդանա — ցնէ ինչ որ կը ծառայէ իր արտայայ — տութեան:

Այսպէս, Ծ. Միսաքեանի խօսքը ոչինչ ունի առաքին: Թարմ է, կենդանի, այլ մանաւանդ իրապարտ: Բառերու նուազա — գոյն դորձածութիւն՝ մտածումը չիսկ — զելու: Համար հազուադէպէն մէջ: Ու ջրեղելու համար բառերը՝ չբարձրանալ մինչեւ... լուսին:

Այս քեֆիքով անկաւ ճամբայ ելաւ եւ իր հրապարակագրական աւետարանը շարահետեց սրբագործելով երկու դա — զափար:

- 1 — Պաշտամունք հայ լեզուի:
 - 2 — Պաշար հայապահպանութեան:
- Իր բոլոր խմբագրականները կը թըր — թըռան, կը արժեան, կը բարբառեն, կը գլորդան այս հանդանակով: Ոմանք դա — տապաւնելի կը դառնան կրկնութիւնը խմբագրականներու մէջ, — ինչ, ամէն օր նոր աստուածներու մասին կը խօ — սին Քրիստոսի առաքելները: Հրապա — րակագիրը քարոզիչ է, պիտի կրկնէ, մրճահարէ, հնչեցնէ նոյն գաղափարը:
- Այս բոլորը՝ հաւատք ներշնչելու հա — մար Հայութեան — յաւիտենականութեան մասին:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ազնուամիտ ընթերցողներուն է խօսքս, այո՛ ձեզ շատ կարօտեցր էի, սակայն այսօր պատուական առիթը կը ներկա — յանայ ձեզի հետ խօսելու, եթէ դուք ձեզի թոյլ տաք զիս ունկնդրելու...

Նուիրական թուական, սիրաւոր հայ պատմութեան մէջ, ի մասնաւորի Եւրո — պայի Հայութեան համար:

Այս առիթնող իրականութիւնը կ'ապ — րինք ու կը վայելենք շնորհիւ մե՛ծ վար — պետ, վաստակաւոր խմբագրապետ Ծա — ւարչ Միսաքեանի եւ իր բոցավառ թերթ « Յառաջ »-ին:

Զարթոնքի շեփո՛ր անոր 55ամեակին առ — թիւ:

Այո՛, սիրելի ընթերցող, տօն է այսօր, տօն ցնծութեան:

Վերոյիշեալ թերթը « Յառաջ » եղաւ արդարեւ Հայոց զգացումներուն լաւա — գոյն եւ անկաշառ բանալին ու ծառայեց 55 տարի շարունակ մեր ցիրուցան «մը — նացորդաց» օրպէս իր հարազատները: Ան եղաւ սոսկին հայաստան լրագիրը եւ — րոպարեակ Հայութեան: Անոր կիրարկած բարոյական միջոցներով՝ շատեր սկսան թեզանիք սօթուել եւ շարքաւ աշխատան — քի լծուիլ յանուն հայ մշակոյթի զար — գացման:

Այս մարզին մէջ, անկարելի է մտա — հան ընել ուսման ծարաւ այն բազմաթիւ որբեր ուրոնք շատ ժամանակ շանցած տուն — տեղ եղան այն թերթին մէջ, ուր լայն կը բացուէր դուռն անոր, աւելի լայն քան երբեք:

Մի՛ զարմանար, յարգելի ընթերցող, երբ աւելցնեմ, ըսելու համար թէ մեզմէ շատեր այս թերթէն առին, թերթ, գիրք, գրականութիւն սիրելու կենսապարգեւ աւելը: Այո՛, ան եղաւ յառաջագահ շե — փորողը հայկականութեան, Հայութեան դոյտեւումն: Զարթոնքի փողն եղաւ մեր ամէնօրեայ կեանքին:

Հպարտ ըլլանք որ այս չօշափելի իրա — կանութիւնը եւ անոր յարակից առաւե — լութիւնները ի նպաստ գաղթաշարահի Հայութեան, եղած են այդ թերթի միջո — ցաւ: Այո՛, անոր կը պարտինք, այո՛, « Յառաջ »-ի լայնատիւ միջոցաւորման — րուն եւ պատրաստած սերունդներուն:

Արդ վայրկեան մը, մտովին ճախրենք, հեռանանք, յետքայլ ընենք դէպի 1925 Օգոստոս մէկ:

« Մնացորդաց »-ի սերունդը նաւերէն դուրս կ'ելլէր դեռ պատանի հասակին, կը մտնէր աղատ միջավայր, այլ աշխարհ եւ այլ մարդկութիւն, ինչ որ արդարեւ նորութիւն էր: Այս բոլորը, հանգամանօրէն սկսան լսելային ցնցել մեզ: Կեանքը կը շարունակէ իր թափը, մեր ոտքի տակ՝ կ'եռայ հողն օտար, կարծես բան մը կը պակսի այս սերունդին տալու, հրամցնե — լու համար: Ու այդ նուիրական բանը՝ հասնիլ օգնութեան այդ սերունդի մտքի մշակման:

Օրերն ալ յղի են, լաւ լուրեր կը տա — րածուին ամէն կողմ, աստ ու անդ: Խը — րախուսիչ լուրը, կենսապարգեւ աւետի — ւը Լոյս Բաղաքէն պիտի գայ:

Արդարեւ, այս լուսատու ջահը, մեա — րոպեան տառերով հիւսուած 1925 Օգոս — տոս մէկին ներշնչեց նոր հաւատք Հա — յութեան գոյատեւման, խրախուսելով զանգուածները յուսատու աշտանակնե — րով:

Այդ ջահն էր Ծաւարչ Միսաքեանի բո — ցածոր եւ լուսավող «Յառաջ»ը: Ան ե — ղաւ թերթը ամենայն Հայոց — կըրեակա — նին, հեթանոսին, Դաշնակցականին, Հըն — չակեականին, Համայնավարին եւ ինչու է — չէ նաեւ Ռամկավարին: Յաճախ կու — սակցական անշահ պաշարներէ յետոյ ընթերցողը հոն կը գտնէր մեր լեզուի վեհութիւնը, ոսկեղինիկ գեղեցկութիւ — նը, խօսելու եւ գրելու ճկունութիւնը ո — րոնք անհրաժեշտ էին — եւ են այսօր ալ — դէմ յանդիման պայքարի մը ըն — թացքին զանազանելու համար լաւը կամ յոռին, նպատակաւոր ու աննպատակ:

1926ի ամառն երբ ծանցաց «Յառաջ»ը, մտքս անցաւ հետեւեալը — Եփրատ ջու — լէճը փակեցին որբերուն առջեւ, Թուրքը նորէն ՀՀանդուրժեց այս մշակոյթի տան բարգաւաճ յառաջացման, հազարաւոր որբեր տեղահանեց մատնելով զանոնք ա — նորոշ կացութեան: Իսկ մեր տարա — բախտ մեծ մշակ մեղ շուտով մոռցնել տուաւ անհաւոր փրկուածը, կենեւ տա — լով « Յառաջ »-ի, որ եղաւ բոլորին հա — մար նոր Եփրատ: Առաջին տողերս որ

Լոյս տեսան թերթին մէջ, եթէ չեմ սխա — լիւր առաջին ստորագրութիւնն էր որ կ'երթար տեղ գտնել «Ջալեթ Գաւառ»-ի սրահին տակ, ըսել կուգամ, քիչ մըն ալ ինծի կը պատկանէ այդ սրահի վեր — նագիր — խորագիրը... ուրիշ լսեցինք ու տեղեակ կ'ըլլանք այսօր ալ դադարեալ — րու կեանքի պատկերին իր այլապէս նը — լաճումներով բոլոր մարդերու մէջ:

Առիթն է վերջիշէլ նաեւ այն օրերու խմբագրապետին հետ ունեցած թղթակ — ցութիւնները, նամակներ իրմէ եւ քերա — կանապէտ ծարազէն, որոնք կը պահուէ — մինչեւ այսօր օրպէս մասունք բանիներ գրուած երկու ջահակիրներուն կողմէ:

Այս երկու մեծերը եղան մեր լուսավոյ — ռուցիչներ եւ Հայոց Մեծաբանը մեզի սրբնորդները, մերթ ընդ մերթ խորհուրդ կամ ազնիւ «Կառնաբան» տա — լով հանդերձ:

Այսօր կրկին բոլորին համար նուիրա — կան տօն է: Այս տօնը իր ամբողջական առումով մտքի, յղացումի, մշակոյթի պաշտպան հանդիսացող եւ աննկմով հը — պարտացող « Յառաջ »-ի 55ամեակն է: Մեզմէ իւրաքանչիւրը ծախելու իրա — ւունք ունի ինչպէս նաեւ սրտաբուխ մաղ — թանքներ ընելու:

Այս տեսանկիւնէն կուգան « Յառաջ »-ի տաններ, որոնք արդարեւ իրենց դաս — տիարակի (« Յառաջ »-ի) 15ամեակի առ — թիւ սրտաբան նուէր մը ընծայեցին մեծ խմբագրապետին, « Յառաջ »-ի Սանթը — անուն գիրք մը: Սանթը ներկայացնելու գրական պարտականութիւնը ստանձնեց յաւէտ անմոռանալի Ծաւարչ Նարդուն, հայ զգրութեան ահանաւոր ներկայա — ցուցիչը:

Աւելորդ չեմ տեսներ այստեղ յիշելու սաներու եւ այլոց անունները: Ահա — սիկ —

Տիգրանուհի, Ծառուր Պէրպէրեան, Նարեհի, Մեղումենց, Հերմինէ, Զարմէն Ծինական, Կարօ Միսիթար, Սարգիս Լե — տրիկեան, Լեւոն Գեղունի, Մամրէ Տէր — Պետրոսեան, Միսաք Միրզէ: Սանթին զատ կան նաեւ նոյն խանդավառութեամբ լծուած բոցավառ կառքին, ուսման ծա — րաւին յաղուրդ տալու մտքը: Ահա — սիկ —

Միսաք Սրաբեան, Հրաչեայ Տէր-Բա — սեղեան, Միլտոնեան, Յովհ. Մարգար — եան եւ Կ. Յովակիմեան:

Այո՛, 55 տարեկան է այսօր Արեւմ — եան Եւրոպայի հայ առաջին լրագիրը « Յառաջ », մտքի, հայրենասիրութեան, աւանդութեան եւ զանազան բարեօր — յար պաշտպան եղակի թերթը իր բաղ — մապիսի առաւելութիւններով:

Վենետիկի Միսիթարեաններէն լուսա — հոգի Հ. Արսէն Դադիկեան իր «Մի գրէ՛ ալ գրեցէ՛ք»ով «Յառաջ»ը կը յորջորդէ հայ մամուլի թաղաւոր, միշտ նկատ — առնելով խմբագրապետին խնամուած հա — յերէնը ուրիշ տեղաբերեալ կ'արտացոլէ հայ Մեծաբանի փառքն ու սքանչելի — թիւնը:

X

Խաբեղելի ամերիկեան որբանոցներէն դուրս ելած որբեր էլնք եւ ձգուած ռախտի անծախտ յորձանքին, հաղիւ հայ պատանեկան շրջան բոլորած եւ անաղ — ուսմա՞ղ մեր մէջ կ'եռար մեր կորու — ցնեցածը վերագտնելու փափաքը, մտե — նալ այն նուիրական պայքարին, որոնք կարիքը վաղուց անտի կ'երազէինք մեզ — մանկութիւն շտեմնող որբերս: Այդ վառվառն երազը կ'իրականանար շնոր — քիւն ինչու հիմա մասամբ փրկուած «Յառաջ»-ի, այլեւս մասամբ փրկուած զոյն: Անոր «ծնունդ»ը եղաւ փրկարար գոտի ուր մենք սորվեցանք շատ բան — լծուելով հանդերձ տքնաշն աշխատող հա — րկիւնը համարեցինք մտալ հայ մշակոյ — թիւն, բայց չկարողացանք համարու — թիւն դնելու ստեղծել տիտղոսաւոր գը — թիւններու եւ համալսարանականներու մօտ: Ահա որբանոցի մէջ մեծցող որբ — տխուր ճակատագիրը, այո՛ այդ որբ առ — դան իր սրտէն ու հոգիէն փրկուած եւ կը շարունակէ տալ նոյնիսկ իր յա — ռաջացած տարիքի ընթացքին:

Այս տեղ վերջապէս մը այս ցաւառ — փակագիրք:

նիւթին:

Այժմ վե՛ր Fonds A.R.A.M

ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

Յ Ո Ւ Շ Ե Ր Ա Յ Ն Օ Ր Ե Ր Է Ն

Արեւմտեան Եւրոպայի միակ հայ օրաթերթին « Յառաջ » 55րդ տարեդարձն է այսօր։ Արդարեւ, 1925 Օգոստոս 2ին Կիրակի օր մըն էր, որ լոյս տեսաւ բոցավառ « Յառաջ » ի առաջին թիւը աշխարհի լոյս քաղաքին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ եւ խմբագրուած թեմամբ մեր մեծ վեթերան եւ վաստակաւոր ընկերոջ անմոռանալի՝ Շաւարշ Միսաքեանի լոյս տեսաւ « Յառաջ »-ը։

Երբ վայրկեան մը յետադարձ անհարկ մը նետենք 55 տարիներ առաջ, այն օրերուն թէ ինչ վիճակի մէջ էր նորահաս տառ հայ գաղթականութիւնը, մասնաւորապէս Մարտի 11 քաղաքին մէջ, դժուար է համոզուիլ որ իսկապէս մեծ բաց մը գոցած էր մեր վեթերան ընկերը իր « Յառաջ »-ով։ Բոլոր անոնք որոնք ապրեցան այդօրերը, ակնհայտ եղան մեր ընկերներուն դժուարութեանց, յաճախ հարց կուտան որ եթէ չլլար « Յառաջ »-ը իր բոցավառ դիրքով, ազգային առողջ իր բովանդակութեամբ, բարձրորակ իր աշխատակիցներով՝ որոնք տասնեակ տարիներ իրենց միտքն ու հոգին ի սպաս դրին մեր գաղութին մէջ ազգային ջանք վառ պահելու, այս ամերը կայք հաստատած մեր տարազիր ազգակիցներու վիճակը ի՞նչ կ'ըլլար։

Ի՞նչ էր կացութիւնը այն օրերուն այս ամերուն վրայ հաստատուած 40 հազարի հասնող Հայութեան։ Տարազիր մեր ազգակիցները այս հիւրընկալ բայց անծանօթ ամերուն վրայ երբ ոտք դրին ո՛չ լեզու գիտէին, ո՛չ աշխատանք ունէին եւ ո՛չ ալ գլուխին զննելու տեղ մը։ Իսկ այս բոլորին դարձման հանդիսացող դրամը։ Սակայն Հայու անխախտ հաւատքն ու պատրաստակամութիւնը ունէին անոնք յաղթահարելու համար ամէն տեսակի դժուարութիւններ։ Հիւրընկալ Ժողը՝ վուրդը մեզ չէր ճանչնար, քիչեր կային որ գիտէին թէ ուսկից կուգանք, ինչո՞ւ կուգանք, ի՞նչ անցեալ ունեցող Ժողը՝ վուրդ ենք։ Ուրեմն մեզի կը մնար աշխատիլ գործատուներու մոտին ու ծուխին մէջ շահելու համար հանապազօրեայ հարց։ Այդտեղ է ըսել որ շատ մեծ բարեբախտութիւն էր գործ մը ճարելը։

Նոր լոյս տեսած « Յառաջ »-ը պիտի աշխատէր օգտակար հանդիսանալ մեր ազգակիցներուն։ Այն օրերուն « Յառաջ »-ը անասկ մը տեղեկատուութեան գրասենեակի գեր ալ կը կատարէր. կը քաջալերէր, օգտակար ցուցմունքներ կ'ընէր, կը մատնանչէր պետական կամ աշխատանքի գործակալներու հասցէներ, կը յուսադրէր Ժողովուրդը որպէս ինք՝ ինքն անտէր չգալ։ « Յառաջ » իր ազդու եւ հայրենասիրական խմբագրականներով եւ շինիչ թիւադրանքներով վառ պահեց ազգային ոգին տարազիր Հայութեան մէջ։ Մէկ խօսքով « Յառաջ »-ը արթուն պահակը հանդիսացաւ նոր հաստատուած մեր գաղութին չճշգրտող որ մուկ տարրեր խաթարեն մեր ազգային սրբութիւնները։

Այն օրերուն, ամէն առաւօտ Ժամը 9ին,

« Յառաջ »-ի Մարտի 11 ողբացեալ դործակալ՝ Գեղամ Ծերիկեան, կը սկսէր բաժնէլ թերթը։ Գրատուն մը ունէր Տոմի-նիքէն փողոցին վրայ։ Մեր հայրենա-կիցները ընդհանրապէս հաստատուած էին հետեւեալ փողոցներուն մէջ՝ Տոմի-նիքէն, Պեռնար տիւ Պուա, Փըթիթ-Մարի, Տը Լա Ֆուռ, Թափիլ - Վէռ եւ Նախնալ, ուր կը գտնուէին ամէնէն ցած դասա-կարգի պանդոկները։

Երբ ազգայն պատմաբանը գրելու ըլլայ մեր գաղութին պատմութիւնը, բնականաբար լաւագոյն տեղը պիտի յատկացնէ « Յառաջ »-ի եւ անոր տարած ազգասիրական աշխատանքին։

Կիրակի առաւօտ մը « Յառաջ »-էն իմացանք, որ Կիրակի օրերը դասախօսու-թիւններ տեղի կ'ունենան Քուր-Պէլլէօն-սի վրայ գտնուող սրճարաններէն մէկուն վերնաշարիւր։ Յաջորդ Կիրակի բախտակից հինգ ընկերներով գացին ունկնդրելու դասախօսութիւնը։ Ներկայ էին մօտ երկու տասնեակ հայորդիներ՝ որոնք յետագային հիմնեցին Հ. Յ. Դաշնակցու-թեան Պատանեկան Միութիւնը։ Այդ օրուան դասախօսութեան նիւթն էր՝ « Ի՞նչ է Դաշնակցութիւնը »։ Դասա-խօսն էր Մեսրոպ Գույումճեան։ Այլ անգամներ դասախօսեցին Նաեւ Ազգին Մարտիրոսեան, Պողոս Հիւսեան եւ ուրիշներ։ Ծնորհիւ « Յառաջ »-ի եւ անոր անխնայ խմբագրապետին տարած ազդուութեամբ աշխատանքներուն մեզմէ շատերը սորվեցան թէ ինչ է Դաշնակցութիւնը եւ անոր առաքելութիւնը մեր Ժողովուրդին համար։

Երանելի օրեր էին։ Թէեւ օրուան ապրուստի հոգը մեր գլխուն վրայ էր դա-մոկեան սուրի պէս, սակայն մեր ազգային ոգիով դաստիարակութիւնը մեղի ուժ եւ կրօնով կը ներշնչէր գիմադրաւելու համար կենքի բոլոր տեսակի դժուարութիւնները, եւ այս կը պարտինք դաշնակցական գաղափարաբանութեամբ թրծուած Շաւարշ Միսաքեանի ու անոր հոգեզաւակը հանդիսացող « Յառաջ »-ին։

Ու այսօր, 55 տարիներ ետք, արդէն չափահասութեան հասած է « Յառաջ »-ը եւ պիտի շարունակէ ընթանալ այն ճամբայէն գործած էր 55 տարիներ առաջ անոր հիմնադիրը։

Յարգանք զրիչի եւ մտքի բոլոր տի-տաններուն՝ որոնք « Յառաջ »-ի միջոցով իրենց արդար բաժինը ունեցան մեր գաղութի ազգային կենքի վերելքին մէջ։ Յարգանք բոլոր անոնց որոնք ամբողջ 55 տարի, առանց դադարի, հայ գերն ու գրականութիւնը կը տարածեն այս լայր-ծուն պողոտաներուն վրայ։ Թող անթա-ռամ մնայ յիշատակը մեզմէ յաւատ հե-ռացած դաշնակցական այն տիտաններուն՝ որոնք « Յառաջ »-ի միջոցաւ ազատութեան սերմնացանները հանդիսացան իրենց անբասիր գործունէութեամբ։

Եւ յաջորդութիւն սիրելի « Յառաջ » ջու-առաքելութեանը մէջ։

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

Թառաւ շնորհալի թագուհին թաւեայ ձափ թեղանիքին։

Այս նախադասութիւնը թ գերով շինուած բառակոյտ մըն է, սիրելի ըն-թերցող, եթէ անգամ մըն ալ կարդաս, շատ հաւանական է որ քթախտի բռն-ւիւ, նկատի առնելէ յետոյ հնչական դժուարութիւնը։

Այլ օրինակ մը մօտաւորապէս իմադ-րապետի յղացման հանդոյն. - Որիկար բայց խոհեմ խորէն եղբայր, խնկամա-նին խունկ լեցնելէ յետոյ, խելացի շար-ժումներով խնկարկեց խորանը եւ համ-բուրեց խաչը նազովրեցիին, խորամանկ խաբարայի, խափուսիկ հերետիկոսի մը տեղով...։

Ո գերով բառերու հնչականութիւնը անհերքաւոր է եւ դժուարահունչ, կո-կորդի անճոռնի ցաւ պատճառելու աս-տիճան։

Փորձենք հնչել հետեւեալ բարդ բառը ա յօդակապով կազմուած. - յիշատա-կատուն - եւ այլք. - աս ալ նոր էօրէ-քա...։ Հնչենք երկու անգամ միայն, կզակի ցաւ կ'ունենանք անպայման։

Մեր անխորհարինի Ուսուցչապետ - իմադրապետ Շաւարշ Միսաքեան մեզ հետու պահեց այս կարգի տափակու-

թիւններէ, մանուածապատ նախադա-սութիւններէ, շնորհով մեզի ոսկեղի-նիկ լեզուի գեղահիւս կառոյցը, որով հպարտ կը զգանք զմեզ այսօր եւ ամէն օր։

Պիտի չփորձեմ հեռանալ նիւթէս, սա-կայն աւուր պատշաճի հարց կը նկա-տեն, հայ լեզուի մէջ գործածուած կարգ մը անախորժ եւ ուղղադրական անճոռնի սխալներ, որոնք այլեւս տուն - տեղ եղած են զանազան թերթե-րու մէջ։

Արդարեւ, այս կարգի անիրաւ ան-տարբերութիւն մը կարելի է համարել պարզ եւ որոշ բարբարոսութիւն Մե-ծանաղնի նկատմամբ։

Այժմ ըսենք ճշմարտութիւնը եւ ոչ ամաչենք։

Մեզմէ յաւատ հեռացող Շաւարշ Մի-սաքեան, վաստակաւոր հայադէտ, դուր-գուրաց Հայոց աստուածահաճ լեզուին ու տուաւ լաւագոյնը Հայ դպրութեան եւ փառապատկ մշակոյթին իր ստեղծած լուսավոր ջանք « Յառաջ »-ով։ Այս անհրճելի իրականութեան առջեւ ամէն հայ կը խոնարհի, գիտակցելով հան-դերձ այլազան առաւելութիւններուն։

- Տոնական օր է այսօր Հայ մշակոյ-

Երգ ու վերք՝ մեր ամբողջ կեանք-էր։ Դաքերու ընթացքին եւ միջեւ աշտը։

Երգեր ցնծութեան եւ տրտմու-թեան։ Ծիծաղի եւ վշտի։ Ռազմի եւ կարօտի։ Ազատութեան եւ աշ-տանքի։

Ու վերջեր՝ անսկիզբ եւ անվախ-վախման։ Խոր եւ անչափելի։ Յա-րաւուն եւ մշտանորոգ։

Ե՛րգը փրկեց մեր ոգին, միեւնոյն ատեն պրկելով մեր ջիւղերը։ Երգը՝ սարի կատարէն, գետտիւն, դաշ-տին մէջ, ցամաքում վրայ։ Երգը՝ վնիտ ու հոսուն, ինչպէս աղբիւր-ներն ու առուները մեր աշխարհ-հին։ Երգը՝ ծաւալուն եւ գունագեղ ինչպէս ծաղիկներն ու հորիզոնը Բիրակին։

×

Երգդ քեզ օգնական, արի՛ ժողո-վուրդ։ Ինչ որ ունիս իբրեւ երգ, ամէն բանէ առաջ բու պտուկերդ է։ Կեանքդ ու բաղձանքդ։ Քեզմէ բը-խած՝ քեզ կը յատկանշէ։

Ծ.

... Անոր էջերուն վրայ քանիներ իրենց անունը գրեցին, Շաւարշ Միսաքեան ստեղծեց Նարդունի, Պէշիկշաշիւան, Շահմուր եւ ուրիշ-ներ կարծես թէ այդ դպրոցին մէջ մեծցան եւ արժանաւոր անդամներ եղան հոգիներու ակումբին։

Եղան բազմաթիւ համեստ եւ ան-անուն գրողներ որոնք իրենց սիրտն ու երազը իրենց հայրենասիրութիւ-նը պահարանի մը մէջ դրած՝ այդ քերթին զրկեցին հոգիներու ակում-բին անգամ ըլլալու համար։

Ես շատ սիրած եմ, բացի « Յա-ռաջ »-ի ծաղկած պարտեզէն, անոր վերջին էջը, հայ կեանքի, անուննե-րու, եռուգոնի պատմութիւնն է։ Կարելի է քաղելով, անուն անունի քով գնելով, ասկից քանի մը հա-րիւր տարի վերջն ըսել։

— « Յառաջ » անունով լրագիրը Փարիզահայերու անուններն հաւա-քած Հայաստան մեկնեցաւ։

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ
1975

Երգչուհի զբոսով երգեցի փառքեր. - Քեզի ընծայ, իմ հայրենիք. ... Ու պայքար, պայքար, պայքար՝ երգեցի, - Զեղի ընծայ, հայ մարտիկներ։

Եւ այստեղ է, ընկերներ եւ քաղա-քացիներ, մեր ալ ներշնչման աղ-բիւրդ։ Ամբողջ պատմութիւն մը, եւ մեր նշանախօսքը. - Ազատութիւն եւ Հայրենիք։ Եւ անոնց վերեւ ու ա-նոնց շուրհիւ. - Աշխատանք։ Ահա մեմ ալ, մեզի հետ, օտար սալա-յառակներու վրայ է որ կը թափնեմ մեր քրտինքը։ Կը գրենք ու կ'եր-գենք պայքարներն ու պարտութիւն-ները այս հայաժողովուն եւ հերոսա-կան ժողովուրդին, որ կը տփնի ու կը տփնի քարերէ ի վեր։ Երեւի՛ մա-նը մեռին եւ եղբերն առջեւը. այս-օր ամուսն տալով երկնակարկառ փրկուցաներու, կամ հրաշք եր-կաք՝ ծնծելով։ Կամ կեանքի եւ մահ-անուն կոխը մեզեղով անդադար-առաջ մը ստորտը։

Եւ այսօր, պահ մը աչքէ անցնե-նելով հազար օրուան տագնապ ու միգ, « Յառաջ »-ը կ'առէ ունեւալ գունէ մէկ միջիւրաբանութիւն, - որ կրցաւ հարազատութիւն հետեւիլ այս արմատախիլ բազմութիւններու գարկերակին եւ ձայնին։ Ընթանել եւ քարգմանել անոր տառապանքն ու կարօտները։ Արժապէս ու բիւ-րեղացնել այն առաքինութիւնները որ սերունդ սերունդի կը կապեն։ Կոռնկ, « Յառաջ »-ն ալ ծառայ է ձայնիդ...

5 Յուլիս, 1929

« Յառաջ »-ի 55 ամեակին առթիւ հետա-գործական պարագայ մը որ մտքի պատ-մունք վար ինկաւ վերջիչեցնելու հա-մար հետեւեալը. -

- Տուն տեղ եղած եւ գաւառի հայր, հայր երեւոյն տարեկան, յար անմո-տանալի խմբագրապետը չեմ գիտեր ինչ գաւա կամ տեսա իմ մէջ, յարեց այս-պէս, երբ ընտանեկան ճաշակեցանի մը լուրջ կը գրուէինք այլազան հարցերու լուրջ լոյս հետաքրքիր։

- Հայրենի գեղեցկութիւնը բառին լայն առումով սքանչելութիւն է եւ հա-րաւուն։

- Անոնք կարգ մը նախադասութիւն-ներ որոնք կազմուած ըլլան բառերով, կապուած բազմայն ունենալով իրենց ըս-կիւրը...

- Ահա. - Թագաւորն ու թագուհին մէկ թուական եւ տասներկու թերուս-թիւներ ունենին։ Թուական թանձրա-միւ թիւովից յետոյ օթեւան գտաւ իր արիւն մօտ։ Թագուհին թուեց թու-թիւներ թիւթեւութեամբ իրենց եւ զայն արգելափակեց թուխտի նստող թխտոյն հետեւին թագաւորին մէջ։ Թեթեւա-միւ թուական թագաւորէն թաւա ու

(Շաբ. Ա. Էջեր)

Եղած է հեռաձայն մը եւ արարելն ըս -
տանձնումը հաղորդումը՝ ձայնագրում
ժապավենի վրայ:

ԱՆԱԲԵԿՈՒՄՆԵՐՈՒ

ՈՒ ՀԱԿԱՀԱԲԵԿՈՒՄՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻ ԹՈՒՐԲԻՈՅ ՄԷՉ

Սապրի Սարիէլ անունով թուրք դադու-
նի ուսուցիչն էր Եւրոպայում է Յուլիս
31-ին Պոլսոյ մէջ՝ Տէլ-Սոլ ձախակողմ -
եան կազմակերպութեան կողմէ, ըստ
ուսուցիչականութեան առում տեղեկութիւն -
ներուն: Սապրի Սարիէլ խորհրդակցական էր
աշխարհագրական ՏԻՍԲ գործառնական ըն -
կերակցութեան: Տէլ - Սոլ կազմակեր-
պութիւնը Յուլիս 19-ին արդէն պատաս -
խանաւորութիւնը վերցուցած էր նախկին
վարչապետ Նիհատ Էրիմի սպանութեան:
Դարձեալ Յուլիս 31-ին, Տէրթի - Յուլի
չըջանի մէջ ահաբեկչներու փամփուշտ-
ներուն զոհ դացած էր տեղւոյն ուսուցիչ -
նապետը, մինչ ապահովութեան ուժերը
կը դռնէին դիակը Սարիէլի քաղաք -
պետին շարժակարին: Քաղաքապետը ա-
ռեւանգում էր Յուլիս 30-ին:

Պուրսալի շրջանին մէջ, « անծանօթ
զինեալներ »՝ ծայրայեղ աջակողմեան
« Միլլի Սեւաթէթ » կուսակցութեան եր-
կու անդամներ սպաննած են: Ի պատաս-
խան այս արարքին, քանի մը ժամ ետը
նոյն շրջանին մէջ ահաբեկչներու զոհ
դացած են այս անգամ երկու ձախակողմ-
եաններ:

Ահաբեկումներու ու հակա - ահաբե -
կումներու այս ոլորը կը շարունակուի
ու կը զարգանայ ուրեմն Թուրքիոյ մէջ:
Այս տարւոյն սկիզբէն ի վեր՝ 2000 հոգի
սպաննուած են արդէն քաղաքական դըր-
դապատմաններու համար ու վերջը չի
տեսնուիր տակաւին: Անախնիքաց նա-
խաձեռնութիւն մը առնելով, վարչապետ
Սիլվեյման Տէմիրէլ եւ ընդգիծադրու -
թեան ղեկավար Պուլէթիմ Էնէվիտ հա -
կա - ահաբեկչական նոր օգնքի մը ծրա-
դիրը մշակած են միասնաբար: Հինգ կէ-
տերէ բաղկացած այս ծրագիրը այժմ
կ'ուսումնասիրուի Խորհրդարանին կողմէ
... զինուորականներու աշխուրջ հակո -
ղութեան տակ:

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՒՆԸ

ՓԱՍՏԱԼ ԺԱՌՏԻՆ, որ աւելի քան 150
ֆիլմերու սեմաթիօններ եւ գրոյցներ գրած
է բայց նաեւ գրագէտ մըն էր, որ իր
բերած վկայութիւններով եւ ապրում -
ներով կը ցած էր հանրութիւն մը շահա-
գրգռել, մեռաւ 46 տարեկանին, քան-
սէնէ: Իր լաւագոյն հատորներէն էր
« Պատերազմը 9 տարեկանին » ուր կը
պատմէր Վիլի օրերը (ուր հայրը Լա-
վալի գրասենեակին պետն էր): Փ. Ժառ-
տէն գրեթէ առասպելական դէմքի մը
վերածած էր իր այնքան սիրած հայրը,
որ հերոսն էր նաեւ իր այն գիրքին, որ
Ֆրանսական Ակադեմիայի մրցանակը պի-
տի ստանար 1978ին՝ Լը Նէմ Ժոնն, որ հօրն
իսկ ծածկանունն էր: Փառքալ Ժառտէն
գրած էր նաեւ սիրուն վէպեր՝ « Պատե-
րազմ պատերազմէ ետք », « Քեզի պի-
տի խօսքի », սիրոյ մասին », ուր միշտ
իր կեանքին ու սէրերուն մասին էր, որ
կը խօսէր, եւ արդէն լաւագոյնը այդ
նիւթերուն մասին կընար խօսիլ: Ամուս-
նալուծուած երկու անգամ, հինգ զաւ-
կի հայր էր: Պիտի Թադուի Զուիցերիա,
Վալէ, հօրը մօտ, որ մեռաւ երկու տարի
առաջ:

ՔԱՐՄԵՆ ԹԵՍԻՆ, որ աւելի քան քսան
տարի փարիզեան « Եւր - ըստ »-ներու
սիւնակ մը ստեղծած էր Ֆրանս-Սուաւի
մէջ « Լէ փոթէն ալ լա քոմէն » անու-
նին տակ, անձնասպան եղած էր առջի օր,
ինչպիսիք նետերով տարեցիներու այն
հանգստաւէտ բնակարանին ցրդ յարկէն
(Նէօյի) ուր կ'ապրէր իր ամուսնոյն
նախկին նահանգապետ Անտրէ Տիւպուի
հետ: Թէեւ անձնասպանութեան բուն
զրգապատճառները ծանօթ չեն, բայց կը
կարծուի թէ ան որ 22 տարի ծանօթ դէմ-
քերու համարը կը շինէր կամ կը քան-
դէր, չէ հանդուրժած այսքան լքումի եւ
« ապերախութեան »: Քարմէն Թէսիէ,
69 տարեկան էր:

ԹՐԲԱԿԱՆ ազգիւրներէ լուրերու հա-
մաձայն (Ուրբաթ առտու) շատ բուն
կառններ տեղի կ'ունենան Սուրիա եւ հա-
րիւրաւոր մեռելներ կան: Թրքական
թերթը կ'ըսէ թէ ամէնէն բուն բախում-
ները տեղի կ'ունենան Հալէպ, մահմե -
տական եղբայրներու եւ պառսականներ -
ուն միջեւ: Հարիւրաւոր գաղթականներ
Թուրքիա կ'ապաստանին:

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ի

«ՍՓԻԻՌՔԻ ՄԷՉ»

Հեղինակ

ԽԱԶԻԿ ԹԵՕԼԵՕԼԵԱՆ

ՄԱՏԵՆԱՇՄԱՐ « ՅԱՌԱՋ »

Գին 70 ֆր., բաժանարարի ծախքով՝ 80 ֆ.

Դիմել՝ « Յառաջ »-ի

« ՅԱՌԱՋ »-Ի

ԲԱՐԳԱՒԱՏՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԻՆ Պ. Տաճառ Թէր -
լէմէղեան, խմբագրատուն իր այցելու -
թեան առթիւ 50 տարի կը նուիրէ:

ՄԱՐՍԷՅԻՆ Տէր եւ Տիկին Արմենակ
Մանուկեան 200 ֆր. կը նուիրեն:

ՄԱՐՍԷՅԻՆ Կարապետ Տէրտէրեան
100 ֆր. կը նուիրէ թերթին 55ամեակին
եւ Միսաք Միրզէի « Շուշուի ափին »
գրութեան առ ի զնահատութիւն:

Արթուրիլի Ս. Մեսրոպ կը թարգմանի շը-
նորհակալութեամբ ստացած է 200 ֆր.
Պ. Հաճի Արթինեանէ իր թոռան Վահանի
մահուան Ա. տարեկիցին առթիւ: Արամ
Գազանեանի մահուան առթիւ, փոխան
ծաղկեպտիկ 200 ֆր. Տիկին Ազատուհի
Գույումեանէ եւ 350 ֆր. Տիկին Հայ-
կուհի Դաւիթեանէ:

Շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ
1000 ֆր. Պ. Պետրոսեանէ:

OPTIMA Tours

ARMÉNIE 1980

A PARTIR DE 2850 FR. (tout compris)

CET ÉTÉ... 3 VOYAGES CULTURELS

- DU 15 AU 30 AOUT — (Moscou, Erévan, Tbilissi, Leningrad)
accompagné par le Révérend Père ATHANASSE KESSEDIAN (Mekhitariste)
- DU 22 AOUT AU 5 SEPTEMBRE — avec la présentation tout au long
du voyage, historique et archéologique de M. HENRY-PAUL EYDOUX
(Conférencier — écrivain)
- DU 29 AOUT AU 14 SEPTEMBRE — « Musique en Arménie — sur
les pas de Komitas », conseiller musical ALEXANDRE SIRANOSSIAN
(chef d'orchestre)

Cette année plusieurs départs par mois et TOUTE L'ANNEE
de 12, 14 et 16 jours.

demandez notre brochure détaillée

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :

Sonia Coumryantz

OPTIMA Tours

75003 PARIS

67-69 rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20

Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel

Lic. A 946 (Agence agréée INTOURIST)

Telex : 211 324 F.

Imprimé Sur Les Presses Du Journal «HARATCH»-83, Rue D'Hauteville-75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՄԱՏԵՆԱՇՄԱՐ « ՅԱՌԱՋ »

ՄԱՏԵՆԱՇՄԱՐ « ՅԱՌԱՋ »

ՇԱԽԱՐԾ ՄԻՍԱԲԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 60 ֆր.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՒՆ»
(Գին 35 ֆր.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՅ ՏՈՒՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂԲԻՍ» (1973)
(Հատորք՝ 50 ֆ.)

ՇԱՀԱԿԱՐԱՆ « ՅԱՌԱՋ »-Ի ՅԻՄՆԱՄԵՆԱՅ ՀԱՒԱԿԱԾՈՆԵՐԻՆ
420 էձ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՂԲ՝ ԴԱՌԱՌԻ

(Գին 120 ֆր.)

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 ֆ.)

Թղտաւարի ծախքերուն համար 10 ֆ. աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ:

Դիմել՝ « ՅԱՌԱՋ »-ի

« ՅԱՌԱՋ »

Կը նուիրեն

ՎԵՐԻՉԻՆ՝ Տիկին Պետեան մէկ տա-
րեկան « Յառաջ » կը նուիրէ իր անկն
Պ. Քոթանեանի (Լուկ - Վառ):

A. A. A. S.

L'Association Arménienne D'Aide
Sociale informe les familles désireuses de
se rendre à l'étranger que ses établis-
sements peuvent accueillir, notamment
en période estivale, les personnes âgées
qui ne peuvent supporter les voyages.
Pour tous renseignements, prière de
contacter le 878-02-99.

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը
կը տեղեկացնէ արձակուրդի մեկնող ըն-
տանիքներու, թէ իր Հանգստեան Տու-
ները պատրաստ են ընդունելու ամառ-
նային շրջանին այն տարէց անձերը, ո-
րոնք չեն կրնար զիմասել երկար ճամ-
բորդութեան:

Յաւելեալ տեղեկութեանց համար դի-
մել Ընկերակցութեան:
Հեռաձայն՝ 878 - 02 - 99:

Հ.Մ.Ը.Մ. - ՓԱՐԻՑԻ ՄԱՍՆԱՃԻՎ

ՍՊԱՌՏԱԿԱՆ

Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ. ի
Կեդր. վարչութեան կողմէ
ՕԳՈՍՏՈՍ 12 - 26

Բյուրատի անտառին կից մարզարանի
դաշտերուն վրայ:

Կը մասնակցին Հ. Մ. Ը. Մ. ի
բոլոր մասնաճիւղերէն աւելի քան
երկու հարիւր սկաւտներ եւ արե-
նոյններ:

Այս առիթով Փարիզի մասնաճիւղը
իր սկաւտներու շարքին կը հրա-
ւիրէ ֆրանսահայ 12էն 16 տարեկան
պատանիներ, բանակումին մասնակ-
ցելու որպէս դիմող եւ առանձին
խմբաւորումով Օգոստ. 14էն մին-
չեւ Օգոստ. 18:

Մասնակցութեան եւ արձանա-
գրութեան համար

Հեռ.ԱՅԱՅՆԵՆ՝ 824-63-89
ամէն օր Կ. Ե. Ժամը 17էն 21, եղր.

ՀՐԱՅ ՍԻՍԵՆԵԱՆԻ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Նկատելով որ Մարտի 10-ի Սահակ -
Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ օժան 50ամ-
եակը կը լրանայ գալ տարի 1981 Հոկ-
տեմբերին, եկեղեցւոյ վարչութիւնը ո-
րոշած է յորհանակաճ հանգիստիւն -
ներու ծրագիր մը մշակել եւ առաջ
հրատարակել նաեւ Յուշամատեն մը,
Մարտի 10-ի Մայր եկեղեցւոյ եւ ընդհա-
րապէս Մարտի 10-ի հայ գաղութի անցեալ
յիսուն տարիներու գործունէութեան մա-
սին:

Սոյն Յուշամատենը որքան կարելի է
այնքան ճոխ կարենալ հրատարակելու
միտումով եկեղեցւոյ վարչութիւնը կը
կ'ուղղէ ի մասնաւորի այն սերունդին
որ կընայ օժանդակել որոշ ու պատմա-
կան տուեալներով, զանոնք յորհանակաճ
յանձնախումբի տրամադրութեան տակ
գնելով:

Անհրաժեշտ տուեալները կընան ըլլալ
մօտաւորապէս հետեւեալները:—

Ա) Հին ու պատմական նկարներ, Ս.
Սահակ - Մեսրոպ Մայր եկեղեցիէն, կամ
Մարտի 10-ի միւս հայ եկեղեցիներէն, ինչ-
պէս նաեւ մարտի 10-ի ազգային կեան-
քէն:

Բ) Նոյն նկարներուն վերաբերեալ բա-
ղաւորական նամակներ կամ գրութիւն-
ներ:

Գ) Այլ նամակներ կամ վկայագրեր,
որոնք կը պատկանին ու կը բացատրեն
գաղութիւն եկեղեցական ու ազգային
կեանքի պատմութիւնը:

Դ) Այլազան հրատարակութիւններ,
դիւրեք, կոչեր, յայտարարութիւններ,
թերթեր եւայլն:

Նման տուեալները կընան պատճեններ
այսինքն ֆոթոքոփիներ ըլլալ, եւ եթէ
օրիփոխաններն են անպայման պիտի վե-
րադարձուն իրենց տներուն:

Տուեալներու առաքման հասցէն հե-
տեւեալն է:—

Eglise Arménienne Sts. Sahak-Mesrop
339, Ave. du Prado, 13008 Marseille
Tél. : 77-84-70

Կանխադրուած շնորհակալութեամբ
ՅԱՌԱՋ FONDATIONS A.R.A.M

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԻՏԱԼԻԱ
ՍԵՆՏԻ ՇԱՐԱԹԻ
ՊՈԼՆԻՍՏԻ ԿԱՅԱՐԱՆԸ
**84 ՄԵՌԵԱԼ,
ԱԻԵԼԻ ՔԱՆ
200 ՎԻՐԱԽՈՐ**
ՀԱՄԱՆԱԲԱՐ՝ ԾԱՅՐԱՅԵՆԻ - ԱՋ
ԱՀԱՐԵԿԱՅԱՐԱՆ ԱՐԱՐՔ ՄԸ

Շարաթ առաւօտ, ժամը 10-25ին, Պո-
լիսիայի կայարանը լեկուցում է, ինչ -
պէս կ'ըլլայ արձակուրդի օր մը։ Անգո-
ւայէն Պալ դաջող կառախումբը ճամբայ
պիտի ելլէ, ամէն կողմ գրոսաշրջիկ կամ
արձակուրդի մեկնող - եւ յանկարծ՝ ա-
հաւոր պայթում մը, որ քարուքանդ կ'ը-
նէ սպասման սրահները, սրճարանը, ճա-
ղարանը եւ ամէն կողմ դիակ, վիրաւոր,
սրին, եղբրական տեսարաններ։ Ոչ ոք
կրնայ մտքէն անցընել թէ կրնայ ահա-
բեկական արարք մը ըլլալ եւ նախըն-
տարար արկածի խօսք կայ։ Բայց, քըն-
տաթիւնները ցոյց պիտի տային քիչ ետք
թէ, ահաբեկչական արարքի մը հաւա-
կանութիւնները մեծ են, մինչ երկու-
սնալ, հեռաձայնով Ն.Ա.Ռ.Ն. (Յեղա-
փոխական Նոր Կորիզներ) ծայրայեղ-աջ
տր ֆաշիական շարժումը տէր կ'ըլլար
պոստափորձին։ Անորակելի ոճի մը եւ
աշխարհի հետեւանքներն ու ստեղծուած
խղովումը այնքան մեծ է, որ նոյն
Ն.Ա.Ռ.Ն. կը հերքէ։ Այս անգամ, խա-
սական ՕԲԻՍ օրաթերթին է որ մի ոմն
իւ հեռաձայնէ։ «Հոս, Ն.Ա.Ռ.Ն.երը, հը-
ռամական ճիւղ. բուռն կերպով կը հեր-
քեն այն ամբաստանութիւնները, որոնք
վաղ պատասխանատու կը գործնեն Պո-
լիսիայի ջարդին։ Չեկոյց մը կը յաջոր-
դէ։ Ուրիշ ըսելիք չունիմ»։

Պարզ է, որ նման պարագաներու մէջ
ոչինչ կրնայ յստակ ըլլալ, բացի այն ի-
րողութենէն, որ ոճիր մըն է եւ երբ մո-
լաւորութիւնը հող կը հասնի, այլեւս
չի կարելի է ակնկալել մարդ արա -
րածին։

Երկուշաբթի առտու արդէն, փարիզ -
եան մամուլը հաստատ կերպով չէր կըր-
նար ըսել, թէ ահաբեկչութեան գոյնը՝
մէկ է, թէ՛ կարմիր (Ֆաշիստ թէ՛ ծայ-
րալիզ - ձախ), բացի իւմանիքէն, որ
փաստ էր թէ ֆաշիստ է. մինչ ինքեր-
կան շարժումը կը գտնանային լրատուու -
թեամբ։

Ամէն պարագայի մէջ, ոճիր մը, որու
առաջին եւ դժբախտաբար ոչ վերջին
հաղակշիռն էր երկուշաբթի առտու -
նի մտեալ եւ աւելի քան 200 վիրաւոր։
Նր մայր մեծ հարցական մը՝ որո՞ւ կը
հաղատէ նման ոճիր մը։

ԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՆ
Ողիմպիականները վերջ գտան, եւ,
կապէս կը սպասուէր, առաջին հանդի-
սացաւ Սորճ. Միւրթիւնը՝ 195 մետրով,
88րդ ոսկի։ Իրեն կը յաջորդէ Արեւելեան
գերմանիա 125, 47րդ՝ ոսկի։ Ֆրանսա 14
մետրով, 6րդ՝ ոսկի։ Ֆուլթոնի աւարտա-
կանը շահեցաւ Չեխոսլովաքիա՝ Օի դէմ
կէտով յաղթելով Արեւելեան Գերմա-
նիայի, մինչ պոնդէ մետալին համար
Սորճ. Միւրթիւնը պարտութեան էր
մատնած Նիւզիլանդները՝ 2 - 0։ Կոլերը
հաղթանակ են Յովհաննէսեան 67րդ
վարկանին, Անտրէե՛ 82րդ վայր-
կանին։

ԱԹԵՆՔ
ԹՈՒՐԻՔ ԴԻԻԱՆԱԳԵՏԻՆ ԱՀԱՐԵԿՈՒՄԷՆ
Ե Տ Ք
**ՏԷՄԻՐԷԼ.- «ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ
ԳՆՆԱԿՆԵՐԸ ԹՈՒՐԶ
ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ
ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ԴԵՍ ԵՆ»**

ՄԱՄՈՒԼԻ ԵՒ ԱՅԼ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ
**“ՀԻՒՐԻՑԵԹ” ԿԸ ԳՐԷ ԹԵ
ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆՆԵՐԸ ՎԵՑ
ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԿՈՒՋԵՆ**

Մեր նախորդ թիւով արձագանգ հան-
դիսացած էինք այն ահաբեկչական արար-
քին, որ կատարուած էր Հինգշաբթի ի-
րիկուն Աթէնքի Բանկրաթի շրջանը։ Ըստ
վերջին լուրերուն, դիւանագէտէն ետք,
15ամեայ իր աղջիկն ալ մեռած է, մինչ
կինն ու 19ամեայ տղան վիրաւորուած
են։

Աթէնքի մեր պաշտօնակիցը՝ «Ազատ
Օր» Օգոստոս 1ի եւ 2ի իր թիւերուն մէջ
վերջին էջ, շատ կարճ ձեւով կ'արտա -
յայտուի, գրելով թէ, վարչապետ
Ռալֆի իր ցաւը յայտնած է. յոյն կու -
սակցութիւնները (Բասօք, Գոտիսօ եւ
Ներքին Համայնավար) բուռն կերպով
դատապարտած են արարքը։

Փարիզեան մամուլն ալ շատ շուտ չէր
այս մասին, եւ Շաբաթ օր, Ֆիլադա քա-
նի մը տող կը յատկացնէր շեշտելով թէ՛
«Հայկ. Սփիւռքի որոշ անդամներ յար-
ձակողականի անցած են վրէժը լուծել -
լու համար 1915ին մէկ միլիոն Հայերու
Յեղասպանութեանը, Թուրքերու կողմէ»։
Քոթիլիէն, կրկին կ'անդրադառնար եւ
կ'ըսէր թէ, «Հայկ. Ազատագրութեան
Գաղտնի Բանակը ըսած է. «Հանգըր -
ուան մը աւելի է դէպի Հայրենիքի ա -
զատագրումը»։

Ի՞նչ Կ'ԸՍԵՆ ԹՈՒՐԻՔԵՐԸ

Վարչապետ Տէմիթիլ հետեւեալը յայ-
տարարած է այս առթիւ. «Խօզմէնի դէմ
արձակուած լինակաները, իրականութեան
մէջ ուղղուած են թուրք պետութեան,
թուրք ժողովուրդին։ Դաւաղիրներու եւ
ոճրագործներու խմբակները, որոնք
թուրքիոյ թշնամիներն են, շարժման ան-
ցած են։ Տեղի պիտի չտանք երբեք եւ
մեր իրաւունքներուն միշտ տէր պիտի
կանգնինք, իբրեւ ժողովուրդ, իբրեւ
Պետութիւն։ Հարցը միայն պաշտօնակցի
մը կեանքին կորուստը չէ, մեր ժողով -
վուրդին ուղղուած վայրագ եւ ստորին
դաւաղութիւն մը կայ մէջտեղը»։

Թրքական թերթերը, Շաբաթ օր, Օ -
գոստոս 2ին, լայն տեղ կու տային ահա-
բեկումին։ Հիւրքիլէթ (Գերմանիոյ հը-
րատարակութիւն), մեծ խորագրերով,
սեւ շրջանակի մէջ առնուած, կը գրէր
ի մէջ այլոց. -

«Պատմական դէպքերը խնդրոյ առարկայ
ընելով և իրողութիւնները խելաթիւրե-
լով, թուրք ազգէն իրենց վրէժը առ -

ԹԵՀՐԱՆ
ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ ԿԸ ՓԱԿՈՒԻՆ
“Ռոսում” “Արամ” եւ “Ալի”
Լուծարի կ'ներարկուին
ԲՈՂՈՔՆԵՐ, ՑՈՅՑԵՐ
ԱՄԷՆ ՕՐ՝ ԾՆՈՂՔՆԵՐԸ ԿԸ ՀԱՒԱԳՈՒԻՆ «ՌՈՍՏՈՍ» ԴՊՐՈՑԸ

Անցեալ շաբաթ մանրամասնօրէն ար -
ձագանգ հանդիսացած էինք իրանահա -
յութեան կրթական հոգերուն։ Պատկան
մարմինները կը ջանային յետաձգել տալ
Հայկ. Վարժարաններու արձանագրու -
թիւնները (որոշուած թուականն էր բո-
լորին համար՝ Յուլիս 23էն Օգոստոս 1),
բայց «Ալիք»-ի նոր թիւերէն կը պար -
զուի թէ ոչինչ կարգադրուած է, ընդ -
հակառակն։

Արգարեւ, նոր ստացանք, Թեհրանի
մեր պաշտօնակիցին Յուլիս 24, 26, 27
եւ 28ի թիւերը, ուր պարզուած պատկե-
րը խրախուսիչ չէ։

Այսպէս, նախ կը հաստատուի թէ,
Թեհրանի կրթական գերատեսուչ ինչե-
ւիսանի յայտարարութեան համաձայն,
այլեւս «փոքրամասնութիւն կամ մեծա-
մասնութիւն անունով դպրոց չկայ», ինչ -
պէս կը տեսնուի ստորեւ («Ալիք», Յու-
լիս 24)։

Թեհրանի կրթական գերտեսուչ ինչ -
եւիսանը մամուլի մի հարցազրոյցի ըն-
թացքով, որը տեղի է ունեցել կրթական
հարցերի վերաբերեալ մի ժողովից յե-
տոյ, ասել է՝ «Ներկայիս յայտարար-
ուել է միջազգային դպրոցների լուծար-
քի ենթարկուելը եւ եթէ որեւէ շեր -
ջաբերական էլ չըրարարակուի, որեւէ
մէկը չենթադրի թէ միջազգային դպ-
րոց գոյութիւն ունի»։

«Խաղնիսանը այնուհետեւ անդրա -
դառնալով կրօնական փոքրամասնու -
թիւնների դպրոցներին մշիլ է՝ «Երեւ-
նեքի, քրիստոնեաների եւ գրադարտա -
կանների դպրոցների նկատմամբ կ'իրա-
նելու համար արտասահմանի թուրք դի-
ւանագէտները իբրեւ թիրախ ընտրող հը-
րէշ Հայերը, առջի գիշեր, Աթէնքի մէջ
պաշտօնակարող, թուրք դիւանագէտ՝
Կալիփ Խօզմէնը եւ իր 14 տարեկան աղ-
ջիկը՝ Նէսիհանը սպաննեցին, իսկ կինը
եւ տղան ալ ծանրօրէն վիրաւորեցին»։

«Դէպքէն անմիջապէս ետք, մինչ ոճ-
րագործը խոյս կու տար, օտար լրատու-
ութեան գործակալութեանց գրասենեակ-
ներուն հեռաձայնելով՝ «Հայկ. Ազատա-
գրական իւմը» անունով կազմակերպու-
թիւն մը տէր կ'ըլլար այս մահափորձին,
միեւնոյն ատեն շեշտելով թէ՛ «Պիտի
շարունակուելի թուրքերէն վրէժ առնելու
մեր արարքները. այս՝ միայն սկիզբ մըն
է աւելի մեծ դէպքերու կրնաք սպասել»։
Ապա, դէպքին բոլոր մանրամասնու -
թիւնները տալով, թերթը կը հաղորդէ
նաեւ, թէ պատահաբէն անմիջապէս ետք
դէպքին վայրը հասնող ապահովութեան
ուժերը Կալիփ Խօզմէնի կառքին մօտա -
կայքը գտած են պայուսակ մը եւ փամ-
փուշտի պարագ պատիճներ։

Թուրքիոյ Արտ. Գործոց Նախարարը՝
Հայրէթթիլի երբմէն, յայտարարութիւն
մը ընելով՝ արարքը դատապարտած եւ
ի միջի այլոց ըսած է. «Շատ կը ցա-
ւիմ։ Այս ոճիրը թուրքիոյ եւ Յունաս-
տանի միջեւ գոյութիւն ունեցող տարա-
կարծութիւններու հարթումին թշնամի
տարրերու արարքն է։ Յունաստանի մէջ,
հայկ. արարքները հասարակութեան աչ-
քերուն առջեւ իսկ տեղի ունեցած են։
Մենք ալ, նախօրօք, այդ առնչութեամբ
յոյն իշխանութիւնները զգուշացուցած
էինք։ Հայկ. արարքներու արիւնալի հե-

գործուն բոլոր իրաւունքները, որոնք
կրթական նախարարութեան կողմից
պէտք է իրագործուին ամէն մէկ իրանցու
համար. նաեւ հիմնական օրէնքի 15րդ
յօդուածի նկատմամբ, այսինքն՝ մայրե-
նի լեզուի դաստիարակումը իր բուն ի -
մաստով կը յարգուի եւ կրօնական արա-
րագութիւնների նկատմամբ, որ վերա -
բերի դպրոցին, ոչ մի տեսակ դժուա -
րութիւն գոյութիւն չունի։ Դրանով հան-
գեքով պէտք է ուշադիր լինել, որ դպրո-
ցը եւ եկեղեցին պէտք է տարբերութիւն
ունենան, նրանով հանդերձ որ երկուսն
էլ դաստիարակման եւ ուսուցման վայ -
րեր են»։

Խաղնիսանը վերջում ասելացքով է՝
«Մենք ուսումնական յառաջիկայ տարե-
շրջանում որեւէ գնով փոքրամասնու -
թիւն կամ մեծամասնութիւն անունով
դպրոց չունենք եւ բոլոր դպրոցները մի-
ահաւասար են»։

Նշելի է որ Թեհրանի կրթական գեր -
տեսուչ ինչեւիսանի միջոյն այժմ կատա-
րած արտայայտութիւնները հակասական
են եղել եւ նրա տեսակետը պարզ չէ»։

ՀԵՌԱԳԻՐ՝ ԽՈՄԵՆԻՏԻ
Ալիք նոյն թիւով կը հաղորդէ, որ
«Ռոսում», «Արամ» եւ «Ալիք» դպրոց -
ներուն լուծարքի ենթարկուելու կար -
գաղութեան առթիւ Թեհ. ինքնօրէն
(Շաբ. ք կարգալ 4րդ էջ)

ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԵՋ
Թեհրանում, նոյն լուրերէն զատ կ'ա-
ւելցնէ թէ 100 հոգի հարցաքննութեան են-
թարկուած են։ Թերթը կ'անդրադառնայ
նաեւ յոյն իշխանութեանց բարեհաջակ
վերաբերումին Հայերու նկատմամբ։
Միւրթիլէթ ալ կը շեշտէ, թէ այս ա-
րարքը առաջինն է Յունաստանի մէջ։

Թուրքիա հրատարակուող Հիւրքիլէթը
Օգոս. 2ի իր թիւին մէջ կը դատապարտէ
Յոյները, որ լաւ չեն պաշտպանած թըր-
քական հաստատութիւնները եւ թուրքե-
րը, ու կ'աւելցնէ. «Թուրքիոյ դէմ աշ-
խատող Հայերը, առհասարակ համայնա-
վար ձգտումներ ունին։ Ասանք Մայիսին
Աթէնքի մէջ առաջին անգամ ըլլալով
պաշտօնապէս յայտնեցին, թէ Դաշնակ-
ցականներուն նպատակն է թուրքիոյ վեց
նահանգները ետ առնել եւ զանոնք կցել
Հայաստանին»։

Այս «լուր»ը իր ձեւին մէջ այնքան տա-
րորինակ թուած է Պոլսոյ «Մարմարա»-
ին, որ հարկ տեսած է իր կողմէ ըսել.
«Հոս հակասական կէտեր կան, քանի որ
դժուար է հաւատալ, թէ համայնավար
ձգտում ունեցող տարրեր կարենան գոր-
ծակցել Դաշնակներու հետ։ Կը վախ -
նանք, որ Հիւրքիլէթի գրածներուն մէջ
լաւ չուսումնասիրուած կէտեր կան»։

Պոլսոյ Շնորհ Պատրիարքը, նախ-
քան երուսաղէմ մէկնիլը Օգոստոս 1ին,
դատապարտեց արարքը։

Այլ մանրամասնութիւններ **Fonds A.R.A.M**

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑ

ԱՐԱՄ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ՕԳՈՍՏՈՍ

ԳԵՂԱՌԻԹԻ ԳԵՂԱՌԻԹ

Հարիւր զեղազործութիւն ,
2 առ հարիւր բազմաճիւղ ուսումներ ,
16 առ հարիւր թեքնոլոգիա ճիւղեր : Գի-
տական ուսման հետեւողներուն մէջ կան
Մեծ Դպրոցներու պատրաստական դաս-
տարաններու ուսանողները , իսկ թեքնո-
լոգիա ճիւղերէն ճիւղերուն հետեւողները :
Քանի որ պիտի համարին մինչեւ իրենց
ուսումներու ուսումներու աւարտին .
բարձրագոյն կատարելի համալսարան -
այսինքն պիտի չըլնան մը : Ընդհանրապէս
մէկ որոշում : Երկրորդ երրորդը դա -
նապահ հարկադրանքներու կամ հրամա -
նականներու հետեւանքով պիտի փոխէ իր
ուսումներու ուղղութիւնները : Իսկ վեր-
ջին երրորդը պարզապէս մէկ կամ երկու
տարեկէ պիտի հրաժարին :

X

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՊԱՐԱԳԱՆ

« Յառաջ »-ի մէջ լոյս տեսած տեսչու-
թեան հարցազորութիւնը կը յայտնէ թէ
վեց թեքնոլոգիայի վրայ պարզապէս չի
լինել Պէ եւ սեռի Տէ) հինգը յաջողած
են : Ինչ որ կը ներկայացնէ որպէս տո-
կոս 83 առ հարիւր : Իսկ Պէ . Բ . փէ .
Սէ-ին 16 թեքնոլոգիայի վրայ 13ը յա-
ջողութիւններ արձանագրած են քնն-
ութեան : Այսինքն՝ 80 առ հարիւր :
Ուստի , Սեւրի Ս . Մուրատեան վար-
դարանի արձանագրած արդիւնքները պա-
րզօրէյալին լայնօրէն աւելի բարձր են
ճիւղային ազդեցութիւնի միջոցով : Նոյնն է
եւ Պէ . Բ . փէ . Սէ-ին համար :
Այս արդիւնքները յօդուածներէ եւ ճա-
նաչ շատ աւելի պերճախօս եւ համոզիչ
են : Փայլուն կերպով կ'ապացուցանեն
Ս . Մուրատեան վարժարանէն ներս տըր-
ած ուսուցման , կրթութեան եւ ընդ -
հանուր զարգացման գնահատելի որակն
ու մակարդակը : Նոյնպէս դաստիարակ -
ութիւնը որ յատուկ է հայ վարժարա-
նի : Եթէ հարկ է , արձանագրուած այս
արդիւնքները , պէտք է մէկ անգամ ընդ-
կիտ համոզեն թերահաւատ հայ ծնող-
ները որ մերինը օտարէն պակաս չէ , որ
մերինը օտարին կը պարտադրէ յարգանք
եւ քննադատ : Ս . Մուրատեան վար-
դարան իր փայլուն անցեալով եւ յոյժ
պայքարական , դատեպնդիչ ներկայով
ախանձելի տեղ կը գրաւէ Փրանսական
բարձրագոյն որակաւոր հաստատու -
թիւններու շարքին : Ս . Մուրատեան
վարժարանի նուիրեալ դաստիարակները ,
Միջինարեան վարժապետները կրնան դո՛ւ
եւ հպարտ ըլլալ : Իրենց ջանքերը վար-
ժարանու են : 1979 - 80 ուսումնական
տարւոյն հունձը փայլուն է :

X

Պարզօրէյալ եւ ընդհանուր ձեւով քնն-
ութիւնները ունին իրենց զիջարանու -
թիւնը : Իրենց առաջադիւնքը , տարածա-
յութիւններն ու պոտիկ պատմութիւն
ները : Այս կարգին կուգան խորհարու-
թիւնները : Պարզ ընդօրինակութիւններէն
մինչեւ թեքնոլոգիայի փոխանակութիւն

Արամ Գազանճեանի մահով Ալֆորվի-
լի հայ գաղութը կը կորսնցնէ գիտակից
եւ արժանաւոր ազգային մը : 1924ին խո-
պան ու ճահճոտ էր մեր արուարձանի
Սէն - Փիէր կոչուած հողամասը : Քանի
մը հայ ընտանիք կը տեղաւորուին հող
եւ իրենց ճարտար եւ չարքաշ աշխատան-
քով բնակելի կը դարձնեն այս լեռնա-
վայրը , որ յետոյ պիտի դառնար այսօր-
ուան հայահոծ շէն գաղութը :

Այդ եկուորներուն մէջ էր Արամ Գա-
զանճեան , որ հակառակ ակնածանք պար-
տադրող իր համեստ շնորհին , կը ստիպ-
ուի իր մտայնութեան եւ Ֆիզիքականին
շարժարող աշխատանքներու լծուիլ ,
յաղթահարելու համար տիրող կացու -
թեան աննպաստ պայմանները : Օրինա -
կելի ընտանիքի մը , օրինակելի հայ-
րը եղաւ ան , եւ համակրելի
անձ՝ զինքը չըլնապատողներուն : Կամքն
ունեցաւ դժուարին օրերուն , իր երեք
դուակներուն տալ մասնագիտական դո -
վելի ուսում : 1963 - 1969 չըլնան եղաւ
ստենապետ Ալֆորվիլի Ս . Պօղոս-Պետ -
րոս եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան որուն
գործունէութիւնը անվիճելի կարգապա -
հութեամբ կ'ընթանայ : Իր զբաղւարանը
հարուստ է հայ եւ Փրանսացի հմուտ հե-
ղինակներու գործերով : Աւելի քան տասը
տարի առաջ մամուլին կը յանձնէր իր եւ
իր հոգեկանիցներուն ապրած Ապրիլեան
սեւ Գողգոթան :

Իր մէջ չնուազեցաւ հետաքրքրութիւնը
բազմազան իրադարձութեանց շփոթ
փիճակին նկատմամբ , եւ մեզ յուզող
հարցերուն անլուծելի մղձաւանջէն տեւ-
դուած՝ կը մնար թախծոտ եւ տատամ-
սող :

Այս կարճ ու տխուր խօսքերս որպէս
մխիթարութիւն իր հարազատներուն եւ
բարեկամներուն :

ԱՍՍՏՈՒՐ

նը : Ընդհանրապէս ընդօրինակող թեկ -
նածուներու հարցը կը կարգադրուի
տեղուոյ վրայ : Յանդիմանութեամբ , ազ-
գարտութեամբ մը կամ ալ պարտակա-
նութեան թուղթերու պատճառով : Իսկ
անոնք որոնք ուրիշներու տեղը կը ներ-
կայանան կեղծելով իրենց ինքնութեան
թուղթը , իրենց մեղսակիցներուն հետ
կ'անցնին Համալսարաններու Խորհուրդի
Պատժական Մարմիններու առջեւ , որոնք
կը տնօրինեն խիստ պատիժներ : Ենթա-
կանները քննութիւններու ներկայանալու
իրաւունքէն կը զրկուին եւ պատիժները
կրնան երթալ մէկէն մինչեւ հինգ տարի
եւ երբեմն ալ աւելի : Ընդօրինակողնե-
րու ցանկը չի յայտնուիր , բայց միւս -
ներուն՝ այո : Այս տարի երկու ծանր
պարագանքներ պատահած են :

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԵՓԵԱՆ

Օգոստոսը տարուան ամէնէն տաք ա-
միսներէն է , նոյն ատեն նաեւ տարուան
ամէնէն չոր ամիսը : Ամենուրեք կը հա-
սունան պտուղները , բերքահաւաքի աշ-
խատանքները եռուզեռի մէջ կ'ըլլան ,
վայրի կենդանիներն ու միջատները նոյն-
իսկ փութալանքն են մարան պատրաս -
տութիւն կը տեսնեն : Օգոստոսի առաջին
կէսին հովտային շրջաններու մէջ կը շա-
րունակեն առատօրէն ծաղկելի աքաւսիան ,
ճափնական սոփորան , կուսածառը : Կը
սկսի ծաղկելի բակխարիւր , զօրաւոր տա-
քի եւ խոնաւութեան պակասի հետեւան-
քով կը գեղնին որոշ թիւկիներու , թե-
ղիներու եւ հացեղիներու տերեւները :
Ծաղկեցողներէն կը շարունակեն ծաղկելի
թրաշուշանները , երիցուկները , առիւծե-
բարը , աղանիւճը , հնդկական կաննան ,
վարդագոյն խորեհին :

Յաճախ Օգոստոսին կը նկատուի չա-
փազանց հետաքրքրական երեւոյթ մը՝
կարգ մը բոյսերու կրկնակի ծաղկում ,
ճաղկին , կաշուն աքաւսիան , նաեւ խնձո-
րենին , բալենին , մոռին , ճերմակ աքա-
սիան , արոսենին եւ այլ բոյսեր նոյն ե-
ղանակին երկրորդ անգամ կրնան ծաղ-
կել : Երկար տեւող եւ տաք ամրան պա-
րագային այդ ծաղկիներէն կազմաւոր -
ուած պտուղները նոյնիսկ կրնան ամ -
բողջովին հասունանալ : Այդ երեւոյթը
անտեսական նշանակութիւն ունի , քանի
որ կարելի է ստանալ բոյսերու այն-
պիսի տեսակներ , որ առատ կերպով
պտղաբերի ամբողջ ամրան եւ աշնան ըն-
թացքին :

Օգոստոսին անձրեւներու բացակայու-
թեան հետեւանքով հովտային շրջաննե -
րու մէջ գրեթէ խալած կ'այլի խոտա -
ծածկը , կը մերկանան արեւակէզ լան -
ջերը , անապատային եւ կիսանապատա-
յին հողամասերը , այգիներն ու պուրակ-
ները ուլախներու տպաւորութիւն կը
թողուն :

Բարձր լեռնային շրջաններու համար
Օգոստոսը ամառուան վերջին ամիսն է ,
իսկ հովտային շրջանները Սեպտեմբեր
ալ ամառնային ամիս կը համարուի : Լեռ-
ներու մէջ կը շարունակուի խոտհոնձը ,
իսկ ամառուան վերջերը կը սկսի հացա -
հատիկի բերքահաւաքը : Ամէն մարդ կը
շտապէ կարճ ժամանակուան մէջ աւար-
տել բերքահաւաքը , քանի որ , ի տար -
բերութիւն հովտային շրջաններու , Օ -
գոստոսին լեռներու մէջ սովորական ե-
րեւոյթ են ամպրոպներն ու կարկուտը ,
տեղատարափ անձրեւները :

Բերքահաւաքին զուգընթաց ամենու -
րեք կը ձեռնարկեն բերքէն ազատած տա-
րածութիւններու աշնանացան ցորենի
համար նախապատրաստութեան : Օգոս -
տոսի կէսերէն կը սկսի աշնանացան ցո-
րենի ցանքը : Կը շարունակուի բանջա -

Մեծի ՏԱՆԻ ԿԻԼԻԿԻՈՅ Աթոռակից
Կաթողիկոսը՝ Գարեգին Բ . , Հոկտեմբե-
րի վերջ պիտի այցելէ Լոս-Անճելոս ,
Ֆրեզնո եւ Սան - Ֆրանսիսքո ընդառա-
ջելով թեմին առաջնորդ Եփրեմ Եպիսկո-
թապագեանի եւ Ազգ . վարչութեան հը-
րաւէրին :

X

ՊՈԼՍՈՑ Բուժելի Հիւարի Ս . Սան -
դուխտ եկեղեցւոյ անուան տոնախմբու -
թիւնը կատարուած է Յուլիս 20ին կրօ-
նական եւ աշխարհիկ հանդիսութիւննե -
րով : Նախորդ օր պատարագած է Պոլիս
գաղութի Տիրապետի հոգեւոր հովիւը՝
Վարդա ՔՅՆՅ . Պէյլէրեան : Կիրակի օր ,
պատարագը մատուցած է Ծահան Եպիսկո-
պոսական , որ տուած է նաեւ օրուան քա-
րոզը , բացատրելով տօնին նշանակու -
թիւնը : Կրօնական արարողութեանց յա-
ջորդած է սիրոյ սեղան մը եւ այդ առ-
թիւ թաղային Խորհուրդի անունով , Ա-
րամ Սաղբեան կարգացած է տեղեկա-
գիրը :

Բանային մշակոյթներու բերքահաւաքը :
Գիշեր - ցերեկ կը հաւաքուի լուրիկ ,
պղպղիկ , սմբուկ բերքը : Կը շարունակ-
ուի նաեւ պտուղներու բերքահաւաքը :
Առատօրէն կը հասունանան խաղողը , դեղ-
ձը , մոշը , տանձը , խնձորը , ձմերուկը ,
սեխը :

Օգոստոսի վերջերը տեղի կ'ունենայ
կովկասեան մայրեհաւի փետրափոխու -
թիւնը : Կը սկսի լուրի , ինչպէս նաեւ
կարգ մը գիշատիչ կենդանիներու՝ դալլ ,
շնագայլ , վայրի կատու , որբը : Ամառ -
նային ջունէն կը սկսին արթննալ դաշ -
տամուկները եւ արջամուկները : Անոնք
անխնայ կերպով ճարպ կը կուտակեն ձը-
մեռնային ջունէ մտնելու համար : Սա -
կայն այս կենդանիներու որոշ ներկայա-
ցուցիչներ ջունէի մեծ սիրահարներ են եւ
կը շարունակեն քնանալ մինչեւ յաջորդ
գարուն : Բանջարանոցներու մէջ յաճախ
« կը հիւրընկալուին » վայրենակերպը եւ
ճագարամուկը՝ մեծ վնաս հասցնելով
բերքին :

Օգոստոսը նաեւ գեղարոյսներու հա -
ւաքի յարմար ժամանակ է : Ի դէպ , ան-
հրաժեշտ է լաւ ճանաչալ գեղարոյսները եւ
հասարակու աշխատանքը ըստ այնմ կազ-
մակերպել , որպէսզի բնութեան մէջ միշտ
մնան այդ արժէքաւոր , խիստ օգտակար
եւ անփոխարինելի բուսական հումքի պա-
շարները :

Օգոստոսին ցերեկուան տեւողութիւնը
նկատելի կերպով կը կարճնայ : Մինչ
Օգոստոսի մէկին ցերեկը 14 ժամ 17 վայր-
կեան կը տեւէ , ամառուան վերջին օրը ա-
նիկա կը դառնայ 13 ժամ 7 վայրկեան :

ԼԵՒՈՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱԽՈՐԸ
= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՅԱՅԻՆ
ՄԱՐՏԻԿ ՍՊԻՏԱԿ ՁԻՈՒ ՎՐԱՅ

ճարտը ձեռքին՝ խալիֆան այդ երջա -
նիկ ու դիւրագոյնական մտածումներու մէջ
էր , երբ անկիւնի կալանաւորներուն մէջ
ուսուսաւ շարժում մը ու լսեց հատ - հատ
խօսքեր : Ճրպին քիթը առաւ ու մօտե-
ցաւ ձայնին : Թաթոս վարժապետն էր ,
որ իր բունին մէջ կը խօսէր ու դիւ -
րապէս կալանաւորները հաւաքուած՝ մտիկ
էին իր անոր վարժապետի յատուկ հատ
- հատ շեշտներով ըսուած խօսքերը :
- Զէվալլին իր աշակերտներուն հետ է
նոյնը - ըսաւ տիրացուն խալիֆային :
Ճարտը լույսի տակ վարժապետին գը-
լիքը , խօսքին մէջ մեռած սուրբիզը -
թիւն կը երևային ունէր : Թաթոս վար-
ժապետը զրոյսը քարի մը վրայ կը քը-

նանար հանգարտ ու կը խօսէր .
« Արշամ , ըսէ տեսնեմ , քանի՞ ածական
... կայ ... »
« Աֆէրիմ : Որակական ածականները բա-
յի հետ կրնան գործածուիլ » ...
վարժապետին դէմքը մեռած սուրբի
մը դէմքին մանկունակ արտայայտու -
թիւնն ունէր , երբ այդ բառերը կը խօ-
սէր բունին մէջ : Յետոյ շարժեց դը -
լուրը , խորունկ շունչ մը առաւ ու նո-
րէն շարունակեց քնանալ՝ լուս չըթու-
քին հետ պիտեղը շարժելով :
- Զէվալլին միշտ հեղպէս է , խալիֆա ,
ըսաւ տիրացուն : - Երբ կը քնանայ , միշտ
իր աշակերտներուն հետ է : Երբեմն ա-
շակերտներուն պատմութեան դասեր կը
պատմէ : Այդ յանցանքին համար ալ էս-
տեղ բերած են : Զգիտե՛ս՝ որտեղէ՞ն
կառավարութեան ականջը ինկած էր , որ
վարդաճորի վարժապետը զպրոցին մէջ

Հայոց Պատմութեան դասեր կու տայ :
Կատարութիւնը մի քանի անգամ խու-
զարկեց զպրոցը՝ բան չգտաւ : Պէքիր այդ
տեղէն հասկցաւ , որ վարժապետին վը -
րայ ծուռ բան մը կայ : Եթէ հայտն եր-
թայ , էս գէվալլին պիտի խենթանայ :
Երբեմն շարունակ կը պոռայ ու բան -
տին դուռը կը շարժէ : Տեսնե՛ս՝ ծառա-
ներէն մէկը ներս կը մտնէ ու կը ծեծէ
մինչեւ ուշաթափ գետին ինչայ : Ծառ
բանդէտ մարդ է , խալիֆա : Երկու տարի
առաջ , ամառ մը , Բիւրտեքու հետ ման-
գաղ քաղել եկած էր գիւղը : Բալուի կող-
մերէն է : Կիրակի մը հայկական ձայ -
նադրութիւնով պատարագը ինք տարաւ :
Գիւղացիները էնքան սիրեցին , որ զըպ-
րոցի համար վարժապետ վարձեցին :
Խեղճը կիսով խենթեցրէ շարժէ : Մեզի
հետ չի խօսիր ու յաճախ նարեկէն կը-
տորներ կ'արտասանէ : Մենք բոլորս ալ
կ'ուզենք կառավարութեան բանտը եր -
թալ . որ յանցանք մը ունինք՝ էստեղ քա-
ւեղը :
- Պէքիրմեզ պիտի սպաննէ էստեղ ,
ձայն տուին միւս կալանաւորները , ո -
րոնք վարժապետին մօտ , պատին կըտթ-
նած երկնցած էին ոսկրուտ հասակներով :
Եւրջի ձայնէն վարժապետը ար -
թընցաւ կախաղանի մը վար ինկած երե-
ւոյթով ու անհանգիստ աչքերով եւ ըս-
կըսաւ ինքնիւր դէմ նարեկէն կտոր մը՝
բամբ ու աղաչաւոր ձայնով :

« Արդ իցէ՞ թէ յաւելից հայիլ զբաղ -
մախորտակելի տապանակ մարմնոյս ի-
մոյ նորոգեալ : Իցէ՞ արդեօք տեսանել
զփշրեալս նաւ ողբալի հոգոյս ողբաց -
եալ » ...

Այդ պահուն դուռին ձայնը լսուցաւ
ու դուռը բացուեցաւ՝ ծանր : Ներս մը-
տաւ զինուած ծառայ մը ու խալիֆան ու-
ղեց :

- Ի՞նչ կայ , հէմշէրի , զիս ո՞վ կ'ու -
ղէ , - հարցուց խալիֆան՝ ճրպը քարի մը
վրայ դնելով :
- Ուսումը քեզ կ'ուղէ , - ըսաւ ծառան :
- Մարտիկ , աղաւ ...
- Որ երթաւ , խալիֆա , մեզի համար
ալ խօսէ , - ըսին կալանաւորները ոտքի
ելլելով , մինչ վարժապետը կը շարու -
նակէր նարեկի բառերը ծանր ու աղա-
չաւոր :

« Իցէ՞ արդեօք տեսանել զբաժանեալս
միջոցաւ մեծաւ՝ վերստին կցեալ : Իցէ՞
արդեօք տեսանել զյոյնաթախիժ սիրտս
վշտացելոյս բերկրացեալ » ...

Դուռը մուտք էր ու ծանր գոցուող դու-
ռին ետեւ նարեկի բառերը կը հետանա-
յին խալիֆային , աղաւեսակի մը թեւե -
րու ձայնին պէս մեղմ ու հաստող :
Այդ գիշեր Պէքիրը մի քանի ձիաւոր-
ներով հետացած էր գիւղէն :

X

(Շաբ. Ա. Էջեր)

Հեռագիր մը զրկած է խոսքերի, ուր
կը յիշէ անոր ըրած յայտարարութիւնն —
ները փոքրամասնութիւններու մասին,
խորհրդարանի բացման առթիւ զրկած
պատգամին մէջ։

«Խալանկան հանրապետութեան խոր-
հրդարանը, հէնց այնպէս որ սպասար-
կելու է մանկեղանակներին եւ աշխա-
տելու է նրանց անդորրութեան համար,
նաեւ քայլեր է վերցնելու կրօնական
փոքրամասնութիւններին հանգստին եւ
անդորրութեան համար, որոնց հանդէպ
խալանկան կրօնը յատուկ յարգանք է տա-
ծում եւ նրանք երկրի յարգելի խաւերից
են, եւ իսկապէս նրանք մանկեղանակ —
ներին հետ մէկ շարքում ծառայում են
երկրին»։ Բայց, գործնականում նը-
կատում է, որ իրանի Հայ փոքրամաս-
նութեան նշմարիտ իրաւունքները, որը
հաստատուել է նաեւ իրանի խալանկան
հանրապետութեան հիմնական օրէնքում,
նկատի չի առնուել եւ հիմնական օրէնքի
հակառակ քայլերով պատճառ են դար-
ձել որ հայ դպրոցներէն շատերը, որոնք
հիմնուել են պահուել են իրանի Հայ հա-
սարակութեան ծախսով, եւ նրանց ամ-
բողջ աշակերտութիւնը բաղկացած է
հայ փոքրամասնութիւնից, քայքայուե-
լու հանգրուանին են հասել։

«Նկատի ունենալով ձեր մեծութեան
բարի մտնելով իրանի կրօնական փո-
քրամասնութիւններին հանդէպ, ձեզ ենք
տեղեկացնում այս խնդիրը, որ հրամա-
յէք վերահասութիւն տալ եւ իրանի Հայ
համայնքին հանել մտաւեց վիճակից»։

Թեմական խորհուրդը նաեւ նամակ մը
զրկած է խոսքերի, ուր պարզել է
հոգի ստեղծուած կացութիւնը, կ'եզրա-
կացնէ։

«Ինչպէս որ անգամներ տեղեկացրել
Հայոց բոլոր դպրոցները պատկանում
են Թեմական ամբողջ Հայ համայնքին եւ
արդիւնքն են հազարաւոր հայ բաղադ-
րութեան տնտեսական եւ նիւթային, որոնք
եւ ազգային մշակոյթի պահպան —
ման համար դրանց կառուցման եւ հիմ-
նադրման են ձեռնարկել, եւ այժմ գա-
րաւորուած տեսնում են որ կրթա-դաստի-
րակութեան հիմնարկի Գ. բաժնի տնօրէ-
նը յիշեալ դպրոցներին սեփականատիրու-
թեան իրաւունքն անտեսելով, Հայոց ի-
րաւունքները անուրաք եւ հանել»։

«Բանի որ, Հայոց Առաջնորդարանի
խորհուրդը ուղղակիօրէն իրեն պատաս-
խանատու է համարում Հայ համայնքի
առջեւ, ուստի Հայ հասարակութեան
մտքի պարզաբանման համար խնդրում
է վերի խնդրի շարք ձեր ունեցած տե-
սակէտները ինչքան կարելի է շուտ գը-
րաւոր կերպով յայտնէք Առաջնորդա-
րանին»։

Յարգանքով,
Թեմական Ազգ. Առաջնորդարանի
խորհրդի նախագահ
ԼԵՈՆ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

×

ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑ «ՌՈՍՏՈՒ» ԴՊՐՈՑԻՆ ՄԷՋ

«Արեւ», Յուլի 26-ի թիւով ալ կը
հաղորդէ այլ տեղեկութիւններ, ի շարք
որոնց Ռոստոմ դպրոցը կատարուած ցոյց
մը։

«Վերջին օրերում, երբ «Ռոստոմ» գը-
րացում սովորաւ աշակերտների ծնողնե-
րը արձանագրութեան համար նոյն գը-
րոցին են դիմում, տեղեկանում են նոր
կարգադրութեանց, ըստ որի նրանք ի-
րենց երեխաներին ճշգրտած չորս պարս-
կական դպրոցներում պիտի արձանագրեն։

«Այս լուրը խորը վրդովմունք է առա-
ջացնում ծնողներին մօտ եւ միաժամանակ —
նալ գարմանք պատճառում նրանց, քանի
որ էման հոմէյնին բազմիցս փոքրամաս-
նութիւնների իրաւունքների յարգման
մասին է արտայայտուել եւ Հիմնական
Օրէնքն էլ նախատես յաւանքներ ունի։
Վերջին օրերում մի շարք արտայայտու-
թիւններ էին եղել Հայոց դպրոցները
միասեռ դարձնելու վերաբերեալ, սա —
կայն Հայոց դպրոցները լուծարքի են-
թարկելու խնդիր չէր յարուցուել։ «Ռոս-
տոմ» դպրոցի ծնողները միւս Հայերի
պէս նման օրինազանցութիւն չէին կարող
պատկերացնել։

«Այս լուրը արագ կերպով տարածուեց
եւ դպրոցում սովորող աշակերտներն ու
նրանց ծնողները, բոլորը տեղեկացան
կատարուած կարգադրութեան մասին։
Բողոքի ալիք տարածուեց ամբողջ Թա-
ղամասում եւ բոլորը միմեանցից իմա-

« ԵՐԱՆ »-Ի ԲԱՐԳԱՆԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԻՔՍ-ԱՆ-ՓՐՈՎԱՆՍ — Տէր Եւ Տիկին
Թիպօ 100 Ֆ. կը նուիրեն, շնորհով՝
«Շնորհակալութիւն, որ գոյութիւն ու-
նիք»։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱՍԱԿԻ

Հրանդ Անտոնեան 200 Ֆ. կը նուիրէ
«Յառաջ»ին, փոխան ծաղկեղապակի, կա-
րպետ Գուստիկեանի մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱՆԻՔ

Կապոյտ Խաչի Սէն — Մօրիսի Վար-
չուիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է
ի նպաստ դպրոցին հանձնաւ նուէրները։
Պրն. Տէփոյեան 100 Ֆ. իր կնոջ մահ-
ուան տխուր առթիւ, Տէր Եւ Տիկին
Սարգիս Յովհաննէսեան 100 Ֆ. իրենց
զաւակին նշանախօսութեան առթիւ, Տի-
կին Ազաւնի Սիւնի 100 Ֆ., Տիկին Հա-
րէլեան (Տէսին) 30 Ֆ., Տիկին Մարուկ-
եան 20 Ֆ.։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդ-
ներէն կը խնդրուի որ իրենց հասցէներու
առժամեայ փոփոխութեան համար, զի-
մեն մեկնումի թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ,
տալով անպայման երկու հասցէները (ըն-
թացելու եւ նորը) եւ 10 ՓՐ. զրոյժա-
թուով։

Մեր այն բաժանորդները որ կրնան
իրենց թաղին թղթատարին միջոցաւ կա-
տարել տալ այս գործողութիւնը, մեծա-
պէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծան-
րաբեռնուած վարչութեան աշխատանքը։
Իտալիոյ համար հասցէի առժամեայ
փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ,
թղթատարական անկանոնութեանց պատ-
ճառով։

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐԱ-
ԽՈՐ։ Հեռագրով չընդունուի։
Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ցան նրա ընդհանրական լինելու մասին։
Եւ ահա, այդ համընդհանուր բողոքը
համընդհանուր գրաւորում ունեցաւ։
Իրաւագրկուած հայ ծնողներն ու աշա-
ակերտները Յուլիս 26-ին, վաղ առա-
տուանից իրենց բողոքի ձայները իրա-
ւունքով արտայայտելով հաւաքուեցին
«Ռոստոմ» դպրոցում։ Նրանք եկան տե-
րակազմելու իրենց իրաւունքներին եւ ի-
րենց դպրոցներին, որը ստեղծուել է բո-
լորի ուղղակի կամ անուղղակի ջանքե-
րով։

Հայ ծնողներն ու աշակերտները իրենց
բողոքի հաւաքով եկան իրենց վնասա-
ւորութիւնը յայտնելու, իրենց տարրական
իրաւունքների պաշտպանման խնդրում։

«Առաւօտեան վաղ ժամերից սկսած,
խումբ — խումբ ծնողներ հաւաքուեցին
դպրոցի բակում եւ ժամը 10-ին նրանց
թիւը արդէն 1000-ի էր հասնում։

«Իրաւացի բողոքների միացումը մի
ինքնաբերական հաւատքի վերածուեց, ուր
եղան նաեւ մի քանի արտայայտութիւն —
ներ։

«Ներկաներից թուով 5 հոգի ելոյթ ունե-
ցան և իրենց խօսքերի ընթացքում ընդգը-
ծեցին փոքրամասնութիւնների իրաւունք-
ների վերաբերեալ հոմէյնի կարգադր-
ութիւնները եւ խօսողներից մէկը խնդ-
րոյ առարկայ կարգադրութիւնը հակա-
յեղափոխական մի ակտ համարեց։ Մի
այլ խօսող, առաջարկեց կազմուելիք բա-
նաձեւում նշուի ժողովրդի հովանաւո-
րութիւնը Թեմական խորհուրդի աշխա-
տանքներից։

«Այս, կազմուեց մի բանաձեւ, որը
յղուելու է կրթական նախարարութեան
Թեմական գերատեսչին, Թեմական
խորհրդին, հայ պատգամաւորներին, եւ
Թեմական գերատեսչութեան երրորդ շը-
րանին»։

×

Այլ մանրամասնութիւններ՝ մեր յա-
ջորդական թիւերով։

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ի

«ՍՓԻՒՌԻ ՄԷՋ»

ՀԵՂԻՆԱԿ

Ի Ա Չ Ի Կ Թ Է Օ Լ Է Օ Լ Ե Ա Ն

ՄԱՏՆԵԱՇԱՐ « ԵՍՈՒԱՋ »

Գին 70 ֆր., քաղաքի ծախսով՝ 80 ֆ.

Դիմել՝ «Յառաջ»-ի

EREVAN restaurant

ՀԱՅԱՏՈՒՆ Ե Ր Ե Ի Ա Ն

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՓԵՎ Է ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ

ԿԸ ՎԵՐԱԲՆՅՈՒԻ ԴՇ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 3-ԻՆ

- Կ Ո Չ -

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ի ՆՊԱՍՏ ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՊԷԼԵՆԹԵՆԻ
ՕԳՈՍՏՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆԻՆ

— 0 —

Սիրելի հայրենակից,
Մեր բարերարներու եւ բարեկամներու
առատաձեռնութեան շնորհիւ, Կայանը
մեծցաւ, զեղեցկացաւ, բարգաւաճեցաւ։

Ձեր ուղեր դռնաւ ձեռք ձգուած ար-
դիւններով։ Կ'ուզենք մեր երախտներուն
օրինակելի կայանի մը մէջ հիւրընկալել։

Կապ. Խաչը եւ Կայանի տնօրէններն ու
հակերները կը ջանան ստեղծել ներդաշ-
նակ, ջերմ ու մանաւանդ՝ հայկական
մթնոլորտ։

Ականատես էք կատարուած գործին.
կը զնահատէք զայն, կը զիտակցիք Կա-
յանի անհրաժեշտ դերին մեր դպրութիւն
մէջ։ Նախանձախնդիր անոր յառաջիկ -
մութեան՝ պիտի պատասխանէք մեր կո-
չին։

« Կայանը հայ մանուկին բոյնն է »,
բոյն մը որուն զարգարումին համար խոս
կը պակսի։ Ձեր լուսններուն շնորհիւ
չիւղեր պիտի աւելցուն, ու նուազոյնը,
աւելի հպարտ, աւելի փայլուն պիտի ծա-
ծանի ՊԷԼԵՆԹԵՆԻ վրայ։

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ
(ԿԱՊԲ)

Նուէրները զրկել՝

Croix Bleue des Arméniens de France
17, Rue Bleue — 75009 Paris
C. C. P. Paris 5985 07

JACQUES CHELELEKIAN
HAVAS VOYAGES

vous propose

VOYAGES ARMÉNIE 80

PATRICK CHELELEKIAN

ACCOMPAGNATEUR DU VOYAGE

LUNDI 11 AOUT — LUNDI 25 AOUT 4.080 FR.

calendrier des départs
de Marseille

DEPART	RETOUR	PRIX
Lundi 25 Août	Lundi 08 Septembre 80	4 080 FR
Lundi 1 ^{er} Septmbre	Lundi 15 Septembre 80	4 080 FR
Lundi 08 Septembre	Lundi 22 Septembre 80	4 080 FR
Lundi 06 Octobre	Lundi 20 Octobre 80	3 480 FR
Vendredi 07 Novembre	Jeudi 20 Novembre 80	3 480 FR
Lundi 29 Décembre 80	Lundi 12 Janvier 81	3 480 FR

INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DÉPART
renseignements et réservations

CHELELEKIAN

Jacques

VOYAGES WASTEELS

87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Organisation : HAVAS VOYAGES Lic. 97
Fonds A.R.A.M

Imprimé Sur Les Presses
Du Journal «HARATCH»
83, Rue D'Hauteville — 75010 - Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՊԱՏԱՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐԸ

(Բ. Լ. Վերջին Մաս)

Պատմութիւն շարադրողը պէտք է ծա-
լի, մի կողմի վրէ իր ժամանակի ու իր
ներքին ուսմանը հարմար, ազատութիւն
զան զոգմաների կազմակերպելը:

Ի՞նչ է մասնագիտութիւնը՝ մեզ կիրականա-
նը: Նախ այն, որ ժող. դարի վերջերի
հայ ազգային - ազատագրական - յեղա-
փոխական պայքարը բնական ու ժողո-
վրդական էր, հայ մարդու պայքարը
սուլթանի դէմ՝ իր ազգային գոյու-
թիւնը պահպանելու ուստով: Ապա՝ որ
Արեւմուտքը միայն վնաս է պատճառել
հայ ազգային դատին, Արեւմուտքը ե-
ղել է Հայաստանի Արեւմտեան նահանգ-
ների կործանման պատճառը՝ թուրք իմ-
պերիալիստների հետ համագործակցած:

Ապա՝ մերժել զիւստագիտական խո-
ղովակներով ազգի համար փրկութիւն
որոնելը: Փրկութեան գրաւականը հա-
մազգային զինուած պայքարի մէջ է:
Կիրականեանը մերժում է որոշ հայ դո-
ժիչներին այն գաղափարը՝ թէ ազգը լու-
սաւորութեւն ձանապարհով կորել է փրկ-
կել: Գ. Սրուանձեանը գրում է. - Եւ-
րոպական իրաւագիտութիւնը կը պատ-
ուի նախ զէնք ի ձեռքն ունեցողը, ապա
լուսաւորեալը...»: Այս մարտական բա-
նաձեւումը են ծագել Անդրանիկ զորա-
վարը, հայ Ֆիդայական - հայդուկային
շարժումները: Ձոն Կիրականեանը վեր-
ջապահութեւն ընդունեց ժամանակի որոշ
հայ դոժիչներին այն մտայնութիւնը, թէ
«Իրականագիտական ճամբաներն աւե-
լի օգտակար են մեզ համար»: Միթէ՞
զիւստագիտական էջը Բեռլինի կոնգրես
տանող ճանապարհը: Յակոբ Պարոնեա-
նը Բեռլինի կոնգրեսի տխրահռչակ ճիւղ
յուրուածի մասին գրել է այսպէս. -
«...Առաջ գաւառներուն մէջ եթէ տա-
րին հարկը հողի կը սպաննուէին, այ-
սօր հազար կը սպաննուէին...»: Ահա զի-
ւստագիտական ճանապարհի «օգուտը»:

Ձոն Կիրականեանը հերքում է նաեւ
մի այլ վնասակար «տեսութիւն», այն,
որ Արեւմտ. Հայաստանի կործանման
պատճառը, իբր թէ հայ յեղափոխական
շարժման հետեւանք էր: Յայտնի է, որ
Հայաստանը կործանելու ծրագիր թուր-
քերը ունէին դեռեւս Դաւիթ - Բէկի կը-
նիւններից առաջ, ինչպէս դա մարմնա-
ւորել եմ Գործընդունող Արդարադատ
փաշայի կերպարի մէջ: Գրեթէ 20 հարաւ 1910
թուին ասել է. «Տաճիկ կառավարու-
թիւնն առաջին անգամ Հայերուն վրայ
էն, որ ի դործ դրաւ ջարդի քաղաքա-
կանութիւնը, այլ հեղինակներուն, սերբե-
րուն, բուլղարներուն համար ալ ըրաւ
նոյնը»: Այս մի բանն էլ է լաւ տեսել ու
ընդգծել Կիրականեանը:

Կիրականեանը հանգամանորէն ներ-
կայացնում է այն նոգելիքի արարները,
որ թոյլ տուեցին Եւրոպայի մեծ տէրու-
թիւնները, «Հայաստան» բխմարկներն ու

սուլթանները՝ թուրք սուլթաններին ու
փաշաներին գրգռելով եւ մղելով հա-
յուստանը բնաջնջ անելու հակամարդ-
կային գործին: Ձէ՞ որ Արդարադատ
սուլթանը Բխմարկի յետնորդ Վիլհելմ
կայսերը գրգռեցին թալէաթ - էն-
վէր դահիճներին հետ ու վերջնական կոր-
ծանման մղեց Արեւմտեան Հայաստա-
նը:

Այս, հաստատում եւս այս գրքին: Այս
գրքը պատմութեան դասերն է տալիս
մեզ՝ անմոռանալի, դասն դասեր: Ճշ-
մարտութեան համար զոհուած չափ
մարտիկներ դուրս են մղուած մեր
պատմութիւնից, Կիրականեանը ազնու-
բէն նրանց յարութիւն է տալիս: Ձէ՞ որ
այդ մարտիկներին մոռացութեան մատ-
նելը սուլթանի դէմ, քեմալիզմի եւ
ՆԱՏՕ-ի անգամ ժամանակակից թուր-
քական իմպերիալիզմի ջանքն ու նպա-
տակն էր ու է:

Կիրականեանի գիտական ընդհանրա-
ցումները չեղտակի են ու համոզող:
Նրա վերլուծում է համալրական եղա-
նակով, հասարակութեան ինքնազի-
տակցութեան արթնացման մղումով եւ
դա գաղափարական զէնք դարձնելով՝
բոլոր տեսակի բռնութիւններին, ցեղա-
պանութիւններին, ազգերի իրաւունքնե-
րի կողմնակի դէմ: Սրանով եւս այս
գրքը դառնում է խիստ արդիական:
Այս գրքում, որտեղից լսում եմ հա-
րիւրամեայ անցքերի ձայնը, խոր անա-
լիզներ են արուած պատմական երե-
ւոյթներին ու անցքերին: Տեսնում ես,
որ ոչ հեռու արդ. օրերին ամէն ինչ,
կամ ինչպէս ասում են, ժամանակի ճա-
խարակը շարժում էր ի վնաս հայ ժո-
ղովրդի: Դարաշրջանի արիւնոտ պա-
տուի վրայ կայծակում են ժամանակի
հայ դոժիչներին ու գաղափարական իմ-
պերիալիստների ընդլուծումները՝ բռնու-
թեան դէմ: Ազգը կարծես ուղի է գա-
լիս մի նշանաբանով՝ արեւմուտքից կըտ-
րիք քո յոյսերը, հայ ժողովուրդ, արեւ-
մուտքը բաժ է սուլթանի դէմ ձեռքին,
որով նա փորում է քո գերեզմանը:

Պրոֆ. Կիրականեանը վերլուծում ու
մեկնաբանում է հայ ժողովրդի ազգա-
յին զարթոնքի, ազատագրական մաքա-
ռումների մէջ արեւելահայութեան եւ
արեւմտահայութեան դերը եւ մաս -
նակցութեան առնչութիւններին հ եւս
կ ա պ ու ա ծ ինքնիքները, ցոյց
տալիս միասնական հայրենիք ունենալու
համար ամբողջ հայ ժողովրդի միահա-
մուռ ձգտումը:

Առանց վարանելու կարելի է ասել, որ
սովետահայ պատմագիտութեան մէջ
առաջին անգամ է, որ մեր ժողովրդի
արեւմտահայութեան զիւստագիտու-
թեան հետ ազգերստեղծ ազատագրական
պայքարի եւ ազատագրական գաղափա-
րաբանութեան, քաղաքական մտքի կա-

ԲԱԳՐԵԻԱՆԴԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐԸ

Բագրեւանդը Մեծ Հայքի Այրարատ
նահանգի վեցերորդ գաւառն է: Կը գըտ-
նուի Արածանի գետի աւազանին մէջ:
Արեւելեան կողմը կը տարածուի Զիրաւի
պատմական դաշտը:

Գաւառին մէջ կան բազմաթիւ բնակա-
վայրեր, հին բերդեր, վանքեր ու մա-
տուռներ: Այդ վանքերու կողքին գոր-
ծած են զարդաներ եւ զբոսայտներ, իսկ
գիւղերու մէջ գտնուած են բանասաց -
ներու զարդաներ՝ Ոսկեգոյններ, ուր
մրցած են փանդիկ նուագող գուսաննե-
րը եւ վարպետ պատմողները:

Բանահաւաքներու ջանքերով գրի առ-
նուած հարուստ նիւթերը ցոյց կուտան,
թէ Բագրեւանդի բանահաւաքները խոր
արմատներ եւ լայն ընդգրկումներ ունին՝
աշխատանքի, սիրային, հոգեւոր եւ-
րեր: Մեծ տեղ կը զբաւեն հերոսապա-
տում խօսքերը, իսկ «Սասնայ ծառ» ժո-
ղովրդական վէպի Մուշի պատմաներու
առանձին ճիւղ մը կը ներկայացնեն Ա-
լաշկերտի տարբերակները:

Այդ պատմաները, հէքեմներն ու
խօսքերը ժամանակին դրի առած են բա-
նահաւաքներ ի. Միրաբեան, Ս. Հայ-
կունի, ակադ. Կ. Մելիք - Օհանջան -
եան, Վ. Բեդրեան, Ս. Յարութիւնեան
եւ Ս. Սահակեան:

Ալաշկերտի դաշտը ծանօթ է իբրեւ
ցորենի չառնարան: Հողագործութիւնն
ու անասնապահութիւնը եղած են բնակ-
չութեան գլխաւոր զբաղումը:

Մեր գութան էկաւ բարով,
Ձեր գութան էկաւ բարով,
Դուշմնի գութան կարի,
Չսագի հագար սարով:

Այս ինքնատիպ եւ դաւաճախառն
քառերկու ծնած է դուրսին հետ եւ հա-
տած է մինչեւ դարու 40 - 50-ական թը-
ւականները:

Վարուցանքի աշխատանքներն ու հուն-
տը հողին յանձնելու պաշտամունք կայ
այս երգին մէջ: Մարդը մօտեցած է ըը-

նութեան, թափանցած անոր օրէնքնե-
րուն մէջ, ճանչցած է իր աշխարհի
հողն ու ջուրը եւ այժմ կեցած է ամէն
խորհրդաւոր պահուն՝ դարնապանին
առջեւ: Կը նշուի թշնամին, որ կու-
գայ, կը յափշտակէ աշխատար մար-
դու արցունքով թրջուած հողին բարեւ-
ները: Եւ կը ծնի հակադրութիւնը՝
Մեր արտ կ'եղնի բարդ,
Կ'եղնի ձգի կալ ու դարդ:

Ահա մասկալը, որ կանգնած է ակօսի
եւ արօսի մէջտեղը, ոսկեղոծ դանդաղ -
ները ծածկած են իր ականջները,
հեռուէն կը ձայնէ իր օգնականին՝
Գո՛րծ, գո՛րծ, դուրպան գո՛րծ...

Գութանը կուլար՝ իր գինը պահա-
շելով: Յուսկայացած գոմէշներն ան-
գործութեան ճակատ - ճակատի կը գը-
նեն, որովհետեւ «կնճակ կ'ուզէին»:

Երգողը մասկալն է, որուն կը ձայ-
նակցին նաեւ միւս տասը գործաւորնե-
րը, որոնք այս կամ այն ձեւով կապ-
ուած են Գութանի աշխատանքին հետ:

Եւ ահա երբ երկինքին կարկուտ կը
թափի կամ մօրեկը կուգայ, կը սրբէ -
կը տանի ամէն բան, յուսահատութեան
ճիւղեր կը լեցուն իր աշխատար մարդու
երգերուն մէջ:

Հա՛յ կիդուռ, մա՛ հա՛յ կիդուռ,
Աստուած քարգայ, կոդրա քա մուռ,
Օր զիս չեմէր աւալայ ու ծուռ,
Ամէկ արտէն քիլէ մի տար:

Ասոր գիւմաց կայ նաեւ կանաչ պաշ-
տամունք («Կարոս խաչ»): Ընկերային
անհատատութեան, աշխատար մար-
դու նիւթական ծանր պայմաններու մա-
սին առանձին տկնարկներ կան ժող-
վրդական երգերու մէջ, իսկ անոնք ա-
ւելի սուր ձեւերով նրաւարդուած են ա-
ռակներու, առանձնեւ եւ զրոյցներու
մէջ:

Սաստուրի սիրող գուսան Կարպետ
Թամոյեան նկատած է՝

Չար բռնի ձեռաց լախտ,
Կը որոշէր ակնիսի բախտ,
Ամէն տարի քալան ու գաղթ,
Էն սեւ օրերն ինչպէս մոռանալ:

Աւելի մեծ տարածում ունին սիրային
երգերը, որոնք իրականութեան մէջ պա-

«ԵԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏԱՄՈՒԹԵԱՆԵՐԸ

ՇՈՒՇՈՒԻ ԱՓԻՆ

Գրքի՝ ՄԻՍՏԱԲ ՄԻՐԱՅԷ

Տեղական իշխանութիւնը իրար ան -
ցած էր իրականութիւնը քաղաքիկութեւն եւ
կարգ - կանոնը ձեռով մը պահելու հա-
մար: Զինուորով թնէ իտաւափողներուն,
իրենց բռնակը լըղ «Փիւրարի»ներու թի-
ւը ահաւելի համեմատութիւններու հասած
էր: Անոնք յաճախ լոյս - ցերեկով կ'ա-
պատակէին գիւղերը ու ճամբաներուն
անցորդները, պարզապէս սովամահ չըլ-
լալու համար: Ոճիրն ու մարդասպանու-
թիւնը առօրեայ, հասարակ բաներ էին:
Երեկոները բոլորը դռները կը փակուէին
շատ կանուխ, եւ առաւօտները կը բաց-
ուէին շատ ուշ: Տեղական իշխանութիւն-
ները բացարձակապէս անգոր էին հա -
կազմելու համար այս տմարդի երեւոյթ-
ներու:

Հիմա, որ Տէր Նշանին ինքնութիւնը
յայտնի էր աղային, երեկոները, իր ա-
զատ ժամերուն կը քաշուէր ամայի ան-
կիւն մը ու կը թաղուէր լրագիրներու
մէջ: Սուտ, չինծու, պարծենկոտ լու-
րերու կարգին՝ կային նաեւ քաղաքիկուած

խոտոտվանութիւններ, որոնք մեկնութեան
էին կարօտի: Որոշ էր, յոտակ էր, որ
թուրքիւն այժմ կը գտնուէր անկիւնա-
դարձի մը վրայ, եւ անոր պարտութիւնը
սկիներու էր... Տար՝ որ շուտ հասնէր
այդ ցանկալի օրը...

Ու, որ մըն ալ, առաւօտեան արեւա-
ծագին հետ, մուկնեղները ձայնեցին
գիմաղաղաբի լուրը... Գերմանիան պար-
տուած էր. ընդ որս եւ՝ իր զինակից
Թուրքիան: Տարօրինակ... մէկ գիշեր -
ուսն մէջ քաղաքին եւ չըմաններուն մէջ
կերման հաստատութիւնները ամբողջու-
թեամբ պարպուած էին եւ զինուորի մը
հետքը չկար հոն: Քաղաքին մէկ ծալ-
րամար, Ամերիկեան Հիւանդանոցին դի-
մաց, ընդարձակ տարածութեան մը վը-
րայ լըուած էին երեք - չորս սաւառ-
նակներ եւ քանի մը հաստ ալ կիսամաշ
զինուորական կառքեր:

Զինադաւարը նոր չուէր մը բերաւ բո-
լորին համար: Մեռնողը՝ մեռաւ, դա -
ցողը՝ գնաց. այս երկարատեւ գեհնէն

վերապրողները հիմա կրնային դալի -
լիքին տանել յոյսովը ապրիլ: Եւ իբօք,
առօրեան թէեւ դանդաղ, բայց հետըզ-
հետէ սկսաւ տանելի ճամբու մէջ մտնել:

Հիմա, թշուառութիւնը, սովը առնը -
ւազն մեղմելու համար աշխատող բա-
ղովներու խիստ պահանջ կար, ու երկրի
շարժարար թուրքը՝ սկսաւ ճրագով Հա-
յերը փնտռել... Արտ ունէին՝ վարող չը-
կար, այդի ունէին՝ մշակող չկար. տա-
րիներով իրենց բախտին լըուած՝ մեծ
մասը փճացած տարածութիւններու վե-
րածուած էին, ու ատոր համար ալ, մու-
կնեղները զինադաւարի աւետումին
հետ նաեւ չալլ խոտոտվանի կ'ընէին
վերապրող Հայ բեկորներու նկատմամբ:

Այժմ, վերապրողները կրնային դուրս
ելլել իրենց թաքստոցներէն: Տեղացի -
ները կրնային վերադառնալ իրենց գիւ-
ղերը, տունները, տիրանալ իրենց բա-
տացուածքին, ինչ որ միացած էր ան-
շուշտ: Կրնային գործի ձեռնարկել ի -
րենց հաշտոյն:

Վախով, կանկամով թէեւ՝ բայց, հե-
տըզհետէ իրենց թաքստոցներէն դուրս
ելան վերապրողները, ու, շատ կարճ ժա-
մանակի մէջ մօտաւոր ու հեռաւոր քա-
ղաքներէ գունդագունդ լեցուեցան ինար-
բերք:

Արդարեւ, տարին չորրորդ, այդ օ-
րերու ինարբերքը դարձաւ Արեւելեան
Նահանգներու վերապրող բեկորներուն

«մայրաքաղաք»ը: Հազարաւոր այրիներ,
բազմահազար որրեր իրարու լուր տա-
ծի պէս լեցուեցան զոյգ քաղաքները եւ
զանազան շրջապատող գիւղերը:

Ամերիկայի, Դանիայի եւ Ֆրանսայի
սպաններու եւ այլ հաստատութիւններ
մեծ թափով սկսան որբահաւաքման գոր-
ծին: Յատկապէս՝ Միւս ձեռքպան եւ
Միսիլի Ռիքս («Եւրոպայի Գոլէճ») հիմ-
նադիրին արժանաւոր տղան՝ անասնաբի
նոյրութեամբ նետուեցան Հայաստան
գործին:

Վերաբացուեցաւ համաւարտ Եւրոպայի
Գոլէճը, որուն շուրջը փռուած ամե-
րիկեան հաստատութիւնները վերածուե-
ցան զարդաներու, հիւանդանոցի. բաց-
ուեցան բազմաթիւ արհեստանոցներ՝
կոշիկակար, գերձակ, կահադարձ, մէքա-
նիք եւայլն, չափահասներու համար:
Նոյն թաղամասին մէջ, դատարկուած
Յակոբ կաթողիկէի դռները բացուեցան
հոն՝ Եւրոպայի իրականութեան
հա՛յ ի ը ա կ ի ը առաւօտները
ծած ու պատարազ տեղի կ'ունենար՝ ա-
ռանց քահանայի: Մեր սրբաւատ քաղա-
կաններու հոգեթով գեղգեղանքը կ'ըր-
գուէր իրենց ժամը չմոռցած այրիներու
եւ չափահաս տղոց կողմէ:

(Շաբ. Ա. էջ 16)

Եւ առաջնորդ էմամ Խալիֆայի պատգամները ձեռնարկելու արդարեւ տալիս են:

Գ.— Եթէ «Անգլիկ» դպրոցը փակուի է օտարներին կապուած լինելու մեծ զաւարտով, արդեօք ձեռք կարծիքով հայկական դպրոցներն էլ նոյն մեղադրանքով են փակուած: Իսկ եթէ ոչ, ուրեմն յայտարարէք թէ հայկական դպրոցներին փակման իսկական պատճառը ի՞նչ է:

Ե.— Եթէ ընդունուի էֆ Էմմանուէլ Օրմէի յօդուածները եւ յարգում էֆ էմամի պատգամները, խնդրում եմ պատասխանել. թէ Հայերն իրենց կրօնական եւ կրթամշակութային գործերում պէտք է առաջնորդուեն իրենց հագեւոր առաջնորդներին պատուիրաններով, թէ Թեոփիլ կրթադատարանական գերատեսուչի հրահանգներով, որոնք մերժող հակառակ են հայ հագեւոր պետերի պատուիրաններին:

Զ.— Արդեօք չէ՞ք մտածում որ Հայ համայնքի մշակութային եւ կրթադատարանական կեանքը զննելով, որքան մէկն է Հայ փոքրամասնութեան գոյութեան երկու հիմնական սկզբունք, դուք գործնապէս ժխտում եւ ոչնչացնում էք Հայ կրօնական փոքրամասնութեան գոյութիւնը:

Յարգանքով՝

ՀՐԱՅՐ ԽԱԼԻՖԱՆ

Հիւսիսային Իրանահայութեան Ժողովրդաբանութեան Պատգամաւոր Իրանի Իսլամական հոգեւորականութիւնը:

(Ստորագրութիւն)

Հակասական լուրերն ալ չեն պակսիր, ինչ որ արդար չփոթութիւն մը ստեղծած է տեղւոյն վրայ: Այսպէս, «Արիւ» Յուլի 27-ի իր թիւով, արձագանգ կը հանդիսանայ կրթ. նախ. Թեոփիլի գեղարտեսէ՝ Խոջենիսեանի կատարած մէկ յայտարարութեան մամուլ փարս գործակալութեան, ըստ որուն «փոքրամասնութիւնները դպրոցները կրնան շարունակել իրենց աշխատանքը եւ նկատի պիտի առնեն իսլամական Հանրապետութեան պայմանները եւ յաջորդ տարեշրջանին երկուստեք դպրոցներ չեն կրնար ունենալ»: Այիք, կ'ըսէ սակայն, թէ այնքան բարդ է լուրը, որ կարելի չէ եղած ճշդել թէ ի՞նչ պայմաններու մէջ դպրոցները կրնան շարունակել իրենց աշխատանքները:

Իբրեւ (մեր ստացած) վերջին լուրը, ստորեւ կու տանք նաեւ Յուլի 30-ի «Արիւ»-ի հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

«Նախագիտ ժամադրութեամբ, այսօր առաւօտեան ժամը 8.30ին, Թեոփիլի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Արտակ Արք. Մանուկեանը, Իրանահայկաստանի Թեոփիլի Առաջնորդ Տ. Կոբիլիս Եպ. Պապեանը, Թեոփիլի եւ Իրանի հիւսիսային շրջանի Հայութեան պատգամաւոր Հրայր Խալիֆեանը, հարաւային շրջանի Հայութեան պատգամաւոր՝ Պրն. Հրաչ Խալիֆեանը եւ Թեոփիլի Թեմական հոգեւորական մի քանի անդամները, հանդիպում ունեցան Յեղ. Խորհրդի անդամ եւ Իրանի գաղական բարձրագոյն ատեմանի նախագահ դր. Բեհեշթիի հետ:

Հանդիպման նիւթը Հայկական Դպրոցների հարցն էր եւ սահմանումները, որ դրուել է Հայ աշակերտութեան ու հայկական դպրոցների համար:

Սկզբում, սրբազան հայրը բացատրութիւններ տուեց հայկական դպրոցների մասին եւ ապա մերկայացրեց կրթական նախարարութեան կողմից ու նաեւ Թեոփիլի կրթական երրորդ շրջանի տնօրէնի յղումով շրջաբերականները Թեմական հոգեւորական ու «Ռոստոմ» ու «Արամ» դպրոցներին, որոնց համաձայն գործնականապէս լուծարքի էին ենթարկուած հայկական դպրոցները: Սրբազան հայրը պահանջեց, որ հայկական դպրոցները կառավարուեն նախկինի պէս:

Ապա դր. Բեհեշթի բացատրեց թէ, դպրոցների շրջանների բաժանելը այն պատճառով է եղել, որ օգտակար լինի Թեոփիլի քաղաքին, քանի որ աշակերտներին բազմաթիւ փոխադրելը մեծ խնդիր է առաջացնելու քաղաքի պաշտօնակներում, եւ միայն Թեոփիլում է որ գործադրուի է, իսկ միւս խնդիրներին կապակցութեամբ թիւրիմացութիւն է առաջացել, եւ ապա կատարեց հետեւեալ յայտարարութիւնները.—

1.— Փոքրամասնութիւնների դպրոցները որոնց հաղամասերը վաղփի (*) են, նոյնութեամբ իրենց տրամադրութեան տակ է լինելու:

2.— Շրջանային արձանագրութիւնների

Տէր եւ Տիկին Վահիկ Շրտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նուպար Գրիգորեան, զաւակներն ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Սնուշանեան Շրտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գոնէլեան, Տէր եւ Տիկին Մաշի, Շահինեան ընտանիքը ջառով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ-մօր, զրոյ, մօրաքրոյ, խնամիկին՝ Տիկին ՍՍԹԵՆԻԿ ՇԼՏԻԿԵԱՆԻ:

մահը, որ պատահեցաւ Օգոս. 3ին:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի Չորեքշաբթի, Օգոս. 6ին, ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս — Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրիշ մարմինը կը փոխադրուի Տէօյի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազոյ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբրեւ այդ նկատել:

Այլի Տիկին Արա Հոտաղեան, Տիկին Մարկրիթ Էֆթեան, Պ.Պ. Ալէն եւ Փաթրիք Մալխասեան, Տէր եւ Տիկին Ճէյմս Ծօ եւ զաւակը եւ ընտանեկան բոլոր պարզաները խոր ջառով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբոր, մօրեղբոր եւ ազգականին՝

ԱՐԱ ՀՈՏԱՂԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Օգոս. 2ին, Լա Պոլ:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Օգոս. 7ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս — Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրիշ մարմինը կը փոխադրուի Անկէնի գերեզմանատունը:

Մահազոյ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՂԱՆԳԻՍ

Այլի Տիկին Վարդուհի Քէճէյեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն Մարտիկոյ ազգականներուն, բարեկամներուն, թէ Կիրակի, Օգոս. 10ին, Պոմոնի Եկեղեցոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի:

ՆՇԱՆ ՔԷՅԷՅԵԱՆԻ

մահուան Ա. տարեկիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

օրէնքների գործադրումը փոքրամասնութիւնների համար անհրաժեշտ չէ:

3.— Փոքրամասնութիւնները պարտաւորութիւն ունեն դպրոցները դասակարգելու չքաժանել, եւ ունենալ ու չունենալները միեւնոյն տեղում լինել:

Ապա, Պ. Հրայր Խալիֆեանն ասաց.— «Մեր կարծիքով հիմնական հարցը երկու կողմեր ունի: Երազքի գործադրումով բացի նրանից, որ երկու հայկական դպրոցներ լուծարքի են ենթարկուել կամ ենթարկուելու են, նախ փոքրամասնութիւնների օրինական իրաւունքներին ու նրանց ազգային — կրօնական հիմունքներին է հարաւորուել, նկատի ունենալով էմամի քաղաքացի պատգամները ու ձեռնագրերը կատարած ընդգծումը ու նաեւ հիմնական օրէնքում տեղ գտած յոյժումները, ամբողջովին ոտնակոխ են լինում: Այսպիսով, այլեւս փոքրամասնութիւն չի կարող գոյութիւն ունենալ: Իսկ քաղաքական տեսակետից հայկայեալի — իսկական տարրերը երկրի դրսից եւ ներսից առաւել շահագործում են այս խնդիրը մեր միջեւ խռովութիւն առաջացնելու համար: Վերջին դաւադրութիւնն էլ ամենիկացի լրտեսակին էր, որ բարեբախտաբար չյայտնեց, բայց դեռ շարունակում են գրգռութիւնները: Ուստի ցանկանում ենք որ փոքրամասնութիւնների նկատմամբ նշուած իրաւունքները յարգուեն եւ նկատի առնուեն երկրի ամբողջ տարածքի վրայ:

Ապա, դր. Բեհեշթի պատահաձք թիւրիմացութիւն կոչելով, բացատրութիւններ տուեց այդ առթիւ, եւ վստահեցրեց, որ յարգուելու են փոքրամասնութիւնների իրաւունքները:

(*) Վաղփի, Աստուածահաճոյ գործերի համար կուտակուած ինչ:

Imprimé Sur Les Presses
Du Journal «HARATCH»
83, Rue D'Hauteville — 75010 - Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

«ՍՓԻՒՌԻ ՄԷՋ»

ՀԵՂԵՍԱԿ

ԽԱԶԻԿ ԹԵՕԼԵՕԼԵԱՆ

ՄԱՏԵՆԱՇՄԱՐ « ՅԱՌԱՋ »

Գին 70 ֆր., բաքատարի ծախքով՝ 80 ֆ.

Դիմել՝ «Յառաջ»-ի

Ի ՅԻՇԱՍԱԿ

Պ. Ջարեհ Գարիպեան, իր սիրեցեալ կնոջ՝ Արաւմի մահուան 5րդ տարեկիցին առթիւ կը նուիրէ.—

300 Ֆ. Միթարեան Վարժարանին (ստանալ «Յառաջ»էն), եւ 200 Ֆ. «Յառաջ»-ի բարգաւաճման:

×

Տիկին Աղանի Գուլամճեան, իր տաւարախո զաւակին՝

Վառա Գուլամճեանի մահուան Բ. տարեկիցին ի յիշատակ 200 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱՍԱԿԻ

Կարապետ Գուստիկեանի մահուան առթիւ Պ. Նուպար Նիկողոսեան 200 Ֆ. կը նուիրէ Սամուէլ — Մուրատեան Վարժարանին (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՎԱԼԱՆՍ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՆՈՐԻՅԵ

Վալանի Ս. Գրիգոր Լուսանորիչ Եկեղեցոյ մէջ Պատարագ եւ Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի՝ Կիրակի, 10 Օգոստոսին, 1945ի Պատերազմի ամբարձման Վալանի Հայ Զոհերուն հոգւոյ համար:

Աստուածածնայ Տօնին առթիւ Կիրակի, 17 Օգոստոսին Պատարագ՝ ժամը 10ին, ապա՝ քարոզ. պատարագէն վերջ խորհրդահանութեան աւանդական արարողութիւն:

ԱՐԶԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Արձակուրդի մեկնող մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի որ իրենց հասցէներու առժամեայ փոփոխութեան համար, դիմեն մեկնումի թուականէն 6 ՕՐ ԱՌԱՋ, տալով անպայման երկու հասցէները (ընթացիկը եւ նորը) եւ 10 ֆր. դրոշմ — թուղթ:

Մեր այն բաժանորդները որ կրնան իրենց թաղին թղթատարին միջոցաւ կատարել տալ այս գործողութիւնը, մեծապէս դիւրացուցած կ'ըլլան արդէն ծանրաբեռնուած վարչութեան աշխատանքը: Իրաւիկոյ համար հասցէի առժամեայ փոփոխութիւն չենք կրնար ընդունիլ, թղթատարական անկանոնութեանց պատճառով:

Բոլոր դիմումները պէտք է ըլլան ԳՐՈՒՐԻ: Հեռաձայնով չընդունուիր:

Շնորհակալութեամբ՝

ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

TRANSTOURS

organise plusieurs voyages à Erévan avec divers programmes

14 jours à Erévan - 2 jours à Moscou

TOUS LES VOYAGES PAR AVION — HOTEL 1re CLASSE — PENSION COMPLETE

départ :

retour :

5e voyage — 13 SEPTEMBRE

28 SEPTEMBRE 4300 F.

6e voyage — 1er OCTOBRE

16 OCTOBRE 3800 F.

×

DIRECT DE MARSEILLE

1er voyage, du 11 au 25 AOUT 4150 F.

2e voyage, du 8 au 22 SEPT. 4150 F.

3e voyage, du 6 au 20 OCTOBRE 3500 F.

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28

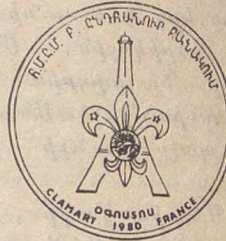
ուր կարելի է ներկայանալ ամէն Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15:45

Մարտի 2. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ

11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN, Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55

Վալանի Վ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ — Ալֆրեդի Վ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ

Հ. Մ. Ը. Մ.

Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Հ. Մ. Ը. Մ. Բ. Ընդհանուր Բանակումը տեղի կ'ունենայ՝

ՕԳՈՍՏՈՍ 12-էն 26

Քլամարի անտառին կից մարզարանին մէջ:

Avenue Claude Tribignaud
Autobus 190 B, Mairie D'Issy,
près Hôpital A. Bécère

ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ԲԱՑՈՒՄ.—

Օգոս. 14, ժամը 18.30ին:

ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ.—

Օգոս. 23, ժամը 17ին:

Պատարագ.—

Օգոս. 24, ժամը 10.30ին:

Փակման Հանգիստ-քիւն.—

Օգոս. 24, ժամը 17ին:

Կը հրաւիրուի Հայ Գաղութը:

UNION GENERALE ARMENIENNE
DE BIENFAISANCE

FONDATION MARIE - NUBAR

Les étudiants d'origine arménienne des 2ème et 3ème cycles poursuivant leurs études à Paris ont la possibilité d'être hébergés à la Fondation Marie-Nubar de la Cité Internationale de l'Université de Paris, durant l'année universitaire 1980-1981.

Pour tous renseignements écrire à
U.G.A.B., 11 Square Alboni
75016 Paris.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԷՍՍԵՆԱՆ — ԲԱՐԵԿԱՍՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒ-

ԹԵԱՆ մշակութային եւ գեղարուեստական ցերեկոյթ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ, Հոկտեմբեր 26, Կիրակի, նուիրուած մեծանուն խմբագրուհի եւ հասանի հնագոյն ասուհի Հայկանոյ Մաթի, իր ծննդեան հարիւրամեակի սեմին, Ալեք Մանուկեան սրահը:

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
7
JEUDI
7 AOUT
1980

H A R A T C H
LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIC MISSAKIAN
Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

LE NUMERO 2 F. ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 56° ANNÉE — No 14.704

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

Ա. ՀԱՐԵԿՈՒՄ
ԱՅՍ ԱՆԳԱՄ՝
ԼԻՈՆԻ ԹՐԲԱԿԱՆ ՀԻՒՊԱՏՈՍԱՐԱՆԸ
ԶՈՐՍ ՎԻՐԱԴՈՐ

ԱՐԱՐԻՆ ՏԵՐ ԵՂԱԾ Է ՀԱՅԿ. ԳԱՂՏՆԻ ԲԱՆԱԿԸ
ԱՅՍ ՀԱՅԵՐԸ, ՈՐ ԶԻՆԱԹԱՓ ԶԵՆ ԸԼԼԱՐ՝
ԿԸ ԽՈՐԱԿՐԷ «ՔՈԹԻՏԻՆ ՏԸ ՓԱՐԻ»
ՀԱՅԿ. ԳԱՂՏՆԻ ԲԱՆԱԿԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇԱՀԵՐՈՒՆ ԵԹԷ...

Երեքշաբթի օր, ժամը 13ին էր, որ իրան - ինքեռն ձայնասփիւռի կայանը չհաղորդէր թէ, զէջ առաջ ահաբեկական արարք մը կատարուած էր Լիոնի քրեական հիւպատոսարանը, ուր երկու տղի, որոնք նախ ուզած են հիւպատոսական, առանց սպասելու կրակ բացած են պոչ բռնած անձերու վրայ, վիրաւորելով չորս հոգի:

Յետագային տրուած մանրամասնու - թեանքէն կը յայտնուէր թէ, երեքշաբթի, ժամը 11:20ին է, որ երկու հոգի իրան լիբրական հիւպատոսարանը, ուր կը գտնուէր արգելական շէնքի մը մէջ, իր Պուալօ: Մէկը՝ դուռը կը մտնայ հրապարակ, միւսը՝ կը մտնէ ու կ'ուզէ հիւպատոս տեսնել, բայց առանց իսկ պատասխանի սպասելու, կրակ կը բանայ պատի տանեակ մը անձերու վրայ եւ չորս հոգի կը վիրաւորուին, առանց կարգին մէջ կ'ընեն ծանրօրէն (Սիւզիէն Թոթրաբ), միւս երեք վիրաւորներէն մէկը՝ սպասաւորը (Մէհմէտ Կոզալ) եւ երկու միւսներն են Ռամազան Սեւեր եւ Գաւրի Աթըլկան:

Երեքշաբթի օր, ձայնասփիւռ թէ հետապնդող լաւորդական հաղորդումներ - րէ մէջ անդրադարձան արարքին, նախ վայր լրատուութեան ձեւով, ապա նա - և անդրադառնալով Հայերու ցեղասպա - րանքին: Այսպէս, ժամը 19ին, Ֆրանս - ականքէն, մանրամասնօրէն լուրը տալէ ետք, հաղորդուեց մը ըրաւ Լիոնի Հայ հաղորդին «Ծանօթ անձնաւորութեան» մէջ, որ յայտնեց, թէ սկիզբ մըն է վայր եւ պատճառը Թուրքիոյ զինքն է: Վայր է Ծանօթ ցեղասպանութիւնը եւ վարչապետի զրաւած հոգեբը: Հետապն - դող Ա. կայանը, լուրը տուաւ ժամը 20ին, ճշգրիտ թէ, արարքին տէր եղած էր Հայաստանի Ազատագրութեան Գաղտ - րի Բանակը (զոր Ֆրանսացիք կը ճանաչ - րէր վերջած են՝ Ա.Ս.Լ.Ա.Ի) մինչ նոյն օրու, Անթէն 2ի վրայ, Տանիէլ Պի - րալեան չէր ճշգրէր թէ ո՞վ տէր եղած էր արարքին: Նոյն իրիկունը, ժամը 22ին իր հաղորդումին մէջ, Ֆրանս - ինքեռն վայրէջքէն թէ, զեկոյցով մը, Հայկ. Գաղտնի Բանակը կը սպառնար յար - անելու ահի կողմ աշխարհի մէջ, Փը - րասական շահերուն վրայ, եթէ Հայ հաղորդումներ ձերբակալուէին Ֆրան - ականք իշխանութիւններու կողմէ:

Զորեքշաբթի առտու, ժամը 7ի լու - րէն, հաղորդումին մէջ, Ֆրանս-ինքեռն տանքին խօսիլ կու տար Ռալֆ Փէնթօն,

որպէսզի ներկայացնէ Հայերը եւ 1915ի ցեղասպանութիւնը: Փէնթօն, անկեղծ համակրանքով կը խօսէր եւ մինչ նա - խորդ օրը, ձայնասփիւռի նոյն կայա - նին խօսակը քանի մը անգամ (ժամը 15, 16 եւ 17 կ'ըսէր. «1915ին, մէկ միւ - իոն Հայեր ջարդուեցին եւ եղբ»): Փէնթօն, կը հաստատէր, թէ ինչ որ եղած է կա - րելի է որակել «ցեղասպանութիւն»: Նոյն կայանը, ժամը 8ի հաղորդումին մէջ, կը կրկնէր Ֆրանսական շահերուն դէմ եղած սպառնալիքը:

Զորեքշաբթի առտու, փարիզեան օրա - թերթերը հետեւեալ պատկերը կը պար - ղէին.

Քոքիտիէն տը Փարի:—

Հակիրճ կերպով լուրը տալէ ետք, ա - ռալին էլին վրայ, լայն տեղ կու տայ ներսը՝ էջ 15, խորագրելով. «Այս Հա - յերը, որոնք զինաթափ չեն ըլլար»: Ա - պա, կը նկարագրէ դէպքը, ըսելով. «Շուրջ 11:20ին, երէկ առտու, երկու մարդիկ «վնասուած» երեւոյթով, ինչպէս պիտի պատմէին յետագային վկանները, կը բարձրանան փոքրիկ Պուալօ փողոցը, Լիոնի քաղաքին մէջ քաղը»: Մանրա - մասնութիւններ տալէ ետք, արարքին պա - տահած ձեւին եւ վիրաւորներուն մա - սին, կը յիշէ թէ, անանուն անձ մը կը հեռաձայնէր Ֆրանս - Փրէս զոր - ծակալուծեան եւ կը յայտարարէր, ըս - տանքէնէ ետք եղեռնափորձին պատաս - խանատուութիւնը «Պիտի շարունակեմք մեր գործունէութիւնը, մինչեւ այն օրը երբ արդարութիւն կատարուի 1915ին տեղի ունեցած ցեղասպանութեան հա - մար»:

Թերթը, յիշելէ ետք Շան Գ'էլիզէի մա - հափորձը, Դեկ. 22ին, ընդմեջ Զորքանի դէմ, կ'եղբարկացնէ. «Ահաբեկչական այս գաղտնի շարժումները, կը պնդեն, որ Հայերը միշտ գոհ են Թուրքիոյ այլ շըր - ջաններու մէջ խտրականութեանց Անգա - րայի իշխանութիւններուն կողմէ եւ կը պահանջեն որ ճանաչուին այս երկրին մէջ իրենց ազգային առանձնատկութիւնն - րը»:

Այս տեղեկատուութեան կողքին, շըր - ջանակի մէջ՝ «Հայկ. Ահաբեկչութիւն. 7 մեռեալ 5 տարուան մէջ» խորագրին տակ հաշուեկշիռ մը կը ներկայացնէ 1975 Հոկտ. 22 եւ 24ին (Վիէնայի եւ

Փարիզի զեպանները) մինչեւ 1980, Ապ - րիլ 17 (Վատիկանի զեպանը կը վերա - տրուէր):

Քոքիտիէն կը «ճշգէ» վերջաւորու - թեան. «1978 Յունիսին՝ Մատրիտի եւ 1979 Դեկտեմբերին՝ Փարիզի գործողու - քիւններուն տէր եղած է Հայկ. Գաղտնի Բանակը, բոլոր միւսներուն պատասխա - նատուութիւնը ստանձնած են «Հայկ. Ցեղասպանութեան Արդարադատները»:

(Ի դէպ, յիշենք, որ 1979 Դեկտեմբերի մահափորձին, ինչպէս նաեւ Մատրիտի տէր եղած էին «Ցեղասպանութեան Ար - դարադատները»): Նոյն էլին վրայ, Քո - քիտիէն նաեւ հիւպատոսարանին նկարը հրատարակած է:

Լիպերասիոն. —

(Վերջին էջ): «1915:— Ստանձնուած Հայկ. Գաղտնի Բանակին կողմէ, ըս - մանապէս գործողութիւն, Լիոնի թրքա - կան հիւպատոսարանին դէմ»: Խորագրին տակ, օրաթերթը կը սկսի «սեւ իւսու» - ով ու կը գրէ. «Աթէնք, Վիէնա, Փա - րիզ, Պեռն, Հոմի Ս. Աթոն, Մատրիտ եւ երէկ՝ Լիոն. վտանգաւոր է քուրք գիւտնադէտ ըլլալ, երապակեան զեպա - նատան մը մէջ»:

Հակիրճ կերպով տալէ ետք լուրը, հե - տեւեալ ձեւով կը լրացնէ. —

«1915՝ 1-500-000 մեռեալ եւ Հայերու գանգուռածային ախորը: Բայց 1975էն ի վեր, մահափորձերու շարք մը կը հար - ուածէ քրեական դիւանագիտական մար - միները, ստանձնուած հայկական երեք կազմակերպութիւններէն մէկէն. «Հայկ. Ցեղասպանութեան Արդարադատներ», «Հայկ. Նոր Դիմագրութիւն» եւ գլխ. — խաւորը՝ «Ազատագրութեան Գաղտնի Բանակ»: Նպատակ՝ քրեական տիրա - պետութեան տակ եղող Հայկ. Հոգեբու վերադարձը: Յարձակումը պէտք է շա - րունակուի, մանաւանդ որ Սալտայի մէջ՝ Լիբանան, Գաղտնի Բանակը եւ քրեական Քիւրտիստանի Բանուրներու կուսակցութիւնը Մալիսի մամուլի ա - տուիս մը տուին, յայտարարելու հա - մար, որ «պիտի կոտորէ այլեւս ձեռք - ձեռքի, քրեական փաշիստ վարչակար - գին դէմ, մինչեւ ազատագրումը հայ - կական եւ քրեական հոգեբուն՝ գրաւ - ուած Թուրքերու կողմէ»: Ներկայիս, Ցեղասպանութեան Արդարադատներու փոխանորդին մէկ երեքադարձ աւելումը՝ Մալիսի Գիւնեան, Մարտէլի Պոմէթի բանտն է, ամբաստանուած, որ կրա - կած է Պերն, Փետր. 6ին, Զուլցեքիոյ քուրք զեպանին վրայ»:

Լը Մաթէն. —

Գրեթէ միւս թերթերուն նման, լուրը կու տայ, ճշգրիտ թէ, հակառակ ոստիկան - ներու արագ միջամտութեան, երկու յարձակողները ժամանակ ունեցած են փախուստ տալու: Ապա, նոյն մանրա - մասնութիւնները կու տայ, արձագան - դելով Գաղտնի Բանակի զեկոյցին եւ թը - լելով ցարդ կատարուած ահաբեկչական արարքները: Եզրակացութեան մէջ, կ'ը - սէ սակայն. «Ցանկեւ երկար է մինչեւ Յուլիս 31, 1979. («Յառաջ»՝ պէտք է ըլլայ 1980), երբ քուրք գիւտնադէտ մը՝ Կալիփ Էօզմէն սպաննուած էր Աթէնք: Թուրքիոյ ներկայացուցիչները առաջին քիւրտներն են, բայց իտի. Միւրի - նը, որ կ'ապրին աշխարհի մէջ ցրուած 7 միլիոն Հայերէն չորսը, իր կարգին ալ քիւրտի եղաւ, անցեալ Փետրուա - րին, երբ պայքում մը կը վնասէր Փա - րիզի լրատուութեան իտի. գրասենեա - կին: Նայեման մահացու չըլլալով հա - դերձ, որքան նախադրեց, Լիոնի ե - րէկուան եղեռնափորձը մաս կը կազմէ սակայն երկար ցանկին»:

Ինքերմէյշընը Էրբուտ Թրիպիւն. —

Քանի մը տողով կու տայ լուրը ու կ'ը - սէ վերջին մասին մէջ. «Անանուն խօ - սող մը յայտնած էր Ֆրանս - Փրէսին,

Փոփոքով
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 43ԴԻ ԱՌՈՅՆՆՈՒԹԻՒՆ

Օգոստոս 5ի երթի մրցումներուն ար - դիւնքներն են. —

Դինամօ (Մոսկուա) — Շախտեր:— 0 — 1
Պախտակոր — Դինամօ (Թ.):— 0 — 3
Նեֆթչի — Արարատ:— 1 — 0
Չերնոմորեց — Չէնիթ:— 2 — 0
Կուրան — Կայրաթ:— 2 — 0
ԲՍԱ — ԲԿՍԱ:— 0 — 2
Դինամօ (Մինսկ) — Դինամօ (Կիււ):— 0 — 0

X

Դարձի մրցումներու «Արարատ»ի ժա - մանակացոյցը հետեւեալն է. —

ՕԳՈՍՏՈՍ. —

13. — Արարատ — Նեֆթչի
17. — Չերնոմորեց — Արարատ
21. — Շախտեր — Արարատ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ. —

8. — Արարատ — Կարպատներ
13. — Դինամօ Կիււ — Արարատ
20. — Արարատ — ԲՍԱ
23. — Լոկոմոտիւ — Արարատ
27. — Արարատ — Սպարտակ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ. —

5. — Արարատ — ԲԿՍԱ
9. — Արարատ — Տարպեդօ
19. — Դինամօ Մոսկուա — Արարատ
26. — Չէնիթ — Արարատ
31. — Արարատ — Դինամօ Մինսկ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ. —

8. — Դինամօ Թրիպիւ — Արարատ
12. — Արարատ — Պախտակոր
16. — Արարատ — Կայրաթ
22. — Կուրան — Արարատ

Թէ պատասխանատուութիւնը ստանձնած է Հայկ. Գաղտնի Բանակը, որ արդէն տէր եղած է 130 եղեռնափորձի եւ սպա - նութեան՝ երապայի մէջ: Հայաստանի նախկին քաղաքացիները բաժնուած է Թուրքիոյ եւ իտի. Միւրիստան միջեւ:

Իւմանիթէ չէր արձագանգած:

X

«ՖիւսիւՕ» եւ ԿԱՅՍՐ ԱԹԱԹԻԻՐԻՔ...

Վերջաւորութեան պահեցինք (անոյշ քերանի համար պիտի ըսէր Ֆրանսացին) Ֆիլիստօն, որ (մեր տեսած փարիզեան օ - րաթերթերու) միակն էր որ շղայնութիւն ցոյց կու տար այս առթիւ: Նախ, ա - ռալին էլի վրայ «ահաբեկչութիւն, նո - րէն...» մեծ խորագրի մը տակ կը գը - նէ երկու ենթախորագրեր՝ Լիոն Թուր - քիոյ հիւպատոսարանը, Փարիզ 14րդ թաղամասի քաղաքապետարանը: Ծիշդ տակը յիշելով 1980ի ամբան ահաբեկ - չութիւնը կը գրէ. «Երեք շաբաթ չեղած ազգային հոգամասը քատերաքեմն է ե - րեք մահափորձերու՝ գործուած օտար ծայրայեղներու կողմէ» (հարցը կը վե - րաբերի Պախտակոր, Պիթարի եւ ուրե - մըն՝ Լիոնի):

Ապա, էջ 7, զոհերէն մէկուն նկարը, ու տակը՝ սա խորագրեր՝

«Զորս վիրաւոր Լիոնի Թրեական Հիւ - պատոսարանի Յարձակման մէջ
ՅԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ...

Սկիզբը կը գրէ. — «Ահաբեկչները կը շարունակեն ասպարէզ կարգալ: Պայ - քուցիկի եւ ատրանակի օրէնքը պիտի յատկանշէ 1980ի ամառը: Երէկ, Պա - լոնիա՝ ծայրայեղ — այն էր, ահաւա - սիկ այսօր՝ Լիոն կ'երեւան հայ սպանող -

(Շաբ.ը կարգալ 4րդ **Fonds A.R.A.M**

(Շաբ. Ա. Էջ 16)

ներ: Ո՛հ աչ, ո՛հ ճախ. աստիճանի կ'ուզեմ, որ աշխարհ ընդունի, որ իրենց ժողովուրդը չարագուծ է Թուրքիայում կազմված 65 տարի առաջ, որ իրենց նախնիքներն են քարկուծ են Հրեաներու նախնիքներն են, ընդհանուր անտարբերությամբ մեջ: Եւ, բեմ մը գտնելու համար, որոշած են ա-րիւնայի արարքներու անցնիլ»:

Ֆիկաու, ապա կը նկարագրէ Լիոնի դէպքը ու կ'անդրադառնայ անցեալի ա-րարքներուն:

Շատ հետաքրքրական կը դառնայ սա-կայն, երբ «Պատմութեան» կ'անցնի. ար-դարեւ, մարդը (Ժ. Լ.) կը գրէ --

«Արաբիքի կ'ԱՅՍՍՐՆ էր եւ Թալաթ-ի մերքին նախարարը, որ 1915, Ապրիլ 24ին, հրովարտակով պահանջած էին քր-իստոնեայ բոլոր Հայերուն բնաջնջու-մը, սպառնալով անխնայ պատժել ա-նոնք, որոնք կը փորձուէին ազատել Հա-յերը սուրբ եւ պարանգնէ: Ապա, կու-տայ թիւեր, կը յիշէ Ազնաուրի դու-նութիւնը, եղբակցներու համար, թէ՛ «Հայ այս նոր ահաբեկչները իսկական հարց մը ստեղծած են ռազմականութեան, որոնք չեն յաջողիր քաղաքացի անոնց կազմակերպութեան մէջ: Պատճառն այն է, որ աստիճան չեն համապատասխաներ յեղափոխական իմաստներու տիպար շե-մային: Հայերը «արեւմտաւորներ» չեն: 26ն կուտի բնկերութիւնը տապալելու համար. բիրտ ուժի միջոցաւ կը պա-հանցեն պատմական իրադարձութեան մը վե-րահաստատումը»: Ֆիկաու, կը յիշէ նա-եւ, Ֆրանսական շահերուն դէմ եղած ըս-պանալիքը:

Վերջացնելու համար, յիշենք նաեւ, թէ 20րդ դարի առաջ, Օգոստոս 6, Լիոնի Փրոկորէ լուրը կու տար առաջին էջ, վեց սիւնակի վրայ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՔ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՔ, ազատ արձակեցին Ի-րանցիները, զորս ձերբակալած էին անց-եալ շաբթու: Ուսանողներ: Լոնտոնի մէջ սակայն, 80 խմբակներ ձերբակալուե-ցան: Թեհրանի մէջ ալ, Վանի Սատր հակաֆրանսական երոյթ մը ունեցած է: ՓԱՐԻԶԻ 14րդ Թաղամասի քաղաք - պետարանը անսովոր յարձակում մը ե-ղած է առջի օր, ծայրայեղներու կողմէ, որոնք մեծաքանակ անցագիրներ, անձ - նախնիքներ, կառքի քառք կրիգներ գող-ցած են:

ՆԱԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Յրանաւայ Գրողներու Ընկերակցու-թեան դասախօսական ցերեկոյթը Սեպտ. 28, Կիմէի սրահը նուիրուած Սովետ. դրականութեան 60ամեակին, մասնակ-ցութեամբ երեւանէն՝ Վարդգէս Պետ-րոսեանի, նախագահ Գրողներու Միու-թեան, Ստեփան Կուրաթեանի, խմբագիր Գրական Ամսագրի, Սիրվարդ Մեքրոպ-եանի, ասմունքող, ժողովրդ. արուես-տագիտուհի:

ՌԵՆԱԺ. Պ. Պօղոս Տէր - Մարկոս - Էան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Տէր - Մար-կոսեան, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Յակոբ-եան եւ զաւակները խոր ցաւով կը ծա-նուցանեն իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր եւ ազգականին՝

Տիկին ՆՈՅԵՄ Տէր - ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 30ին: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յուլիս 31ին:

Մահազը չստացողներէն կը խնդրու-ի ներկայ իրեն այդ նկատել:

ՅԱՌԱՋ. Մեր ցաւակցութիւնները ողբացեալի ընտանիքին:

×

Այս տխուր առթիւ, Ընկ. Պօղոս Տէր-Մարկոսեան 100 Ֆ. կը նուիրէ իր այն-քան սիրելի «Յառաջ»ին, 100 Ֆ. Կապոյտ խաչի Կայանին (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀՈԳԵԶԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ժան Յովնանեան եւ զա-ւակը՝ Հրանդ, կը ծանուցանեն թէ հո-գեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Ի-րենց մօր եւ մեծ - մօր՝

Այլի Տիկին ՀՐԱՆԴ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ մահուան քառասունօրին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց հօր եւ մեծ - հօր՝

ՀՐԱՆԴ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ յիշատակին, այս Կերակի, Օգոստ. 10ին, Արթուրի Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկեղե-ցին:

Ի դիտութիւն ողբացեալներու յիշա-տակը յարգողներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԽԷ

Այլի Տիկին Եփրեմ Տօնիկեան եւ զա-ւակները իրենց խորին շնորհակալու-թիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, ո-րոնք ծաղկելով, անձամբ, թէ գրաւոր մասնակից եղան իրենց սուգին՝

ԵՓՐԵՄ ՏՕՆԻԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ, պատահած Յուլիս 29ին, եւ որու յուղարկաւորութիւնը նը կատարուեցաւ Արթուրի Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկեղեցին, Օգոստ. 2ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱԿԻ

Գրիգոր Աւետեանի մահուան առթիւ, Նուպար Նիկողոսեան, փոխան ծաղկե-պրտակի 400 Ֆ. կը նուիրէ Սամուէլ - Մուրատեան Վարժարանի նորոգութեան: (Ստանալ՝ «Յառաջ»էն):

ՄԱՐՏԵՍԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

(12,14, Rue St. Bazile)
ՓԱԿ է ՕԳՈՍՏՈՍ 15ն 31
La Maison de la Culture Arménienne de Marseille est fermée du 1er au 31 Août.

Fête Champêtre Annuelle

DU HOME ARMENIEN — ST. RAPHAEL
107, Avenue du Maréchal Lyautey

Sous le Haut Patronnage
de Mgr SEROPE MANOUGUIAN

Délégué Apostolique de S. S. Vasken 1er, Patriarche Suprême et Catholique
de tous les Arméniens

Vendredi le 15 Août, toute la journée dans le Parc du Home Arménien
A 10 h. une Messe Solennelle avec bénédiction du raisin sera célébrée par

Mgr. HAGOP VARTANIAN

A partir de 12 h., Kermesse avec animation musicale:

L'Orchestre de Vartkes VARTANIAN

Jeux — Tombola — Buffet Spécialités Arméniennes.

ENTREE LIBRE

ՎԱԼԱՆՍ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՆՈՐԻԶ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկե-ղեցւոյ մէջ Պատարագ եւ Հոգեհանգստե-ան պաշտօն կը կատարուի՝ Կիրակի, 10 Օգոստոսին, 1945ի Պատերազմի ռմբ - կոծման Վալանսի Հայ Զոհերուն հողոց համար:

Աստուածածնայ Տօնին առթիւ Կիրակի, 17 Օգոստոսին Պատարագ՝ Ժամը 10ին, ապա՝ քարոզ. պատարագէն՝ վերջ յաղորդօրհնութեան աւանդական արարո - ղութիւն:

ԱՆԴԱՄԱԳՐՈՒԵՑԷՔ

ՊՕՄՈՆԻ ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԵՐԳՉՈՒՄԻՐԻՆ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկե - ղեցւոյ Թաղ. խորհուրդի նախաձեռնու-թեամբ կը կազմուի երգչախումբ մը, Հայ Եկեղեցւոյ երգեցողութեանց համար:

Երգչախումբին պատասխանատու երա-ժիշտ - ուսուցիչն է Գերմանիոյ Տորթ-մունտ քաղաքի պետական երաժշտանոցի ուսուցչուհիներէն՝ Տիկին Ժիլիէթ ԵՐԼՄԱՋԵԱՆ:

Ներկայիւ կող կ'ըլլայ Պօմոնի Հայ հասարակութեան, քաջալերել երգչա - խումբը, անոր մասնակցելով իրեն ան-դամ:

Երգչախումբի փորձերը կը սկսին Սեպ-տեմբեր ամսուն, իսկ անդամագրութիւնը կարելի է այժմէն կատարել Եկեղեցւոյ Դիւանին մօտ:

Հեռաձայն: 93.13.50:

Imprimé Sur Les Presses
Du Journal «HARATCH»
83, Rue D'Hauteville — 75010 - Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Հ. Մ. Ը. Մ.

Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Բ. Ընդհանուր Բան-կումբ տեղի կ'ունենայ՝

ՕԳՈՍՏՈՍ 12ին 26

Քլամարի անտառին կից մարզա-նին մէջ:

Avenue Claude Tribignaud
Autobus 190 B, Mairie D'Issy,
près Hôpital A. Bécère

ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ԲԱՑՈՒՄ --

Օգոստ. 14, Ժամը 18-30ին:

ՍԿԱՌԻՍԱԿԱՆ ՀԱՆԻԵՍ --

Օգոստ. 23, Ժամը 17ին:

Պատարագ --

Օգոստ. 24, Ժամը 10-30ին:

Փակման Հանդիսութիւն --

Օգոստ. 26, Ժամը 17ին:

Կը հրաւիրուի Հայ Գաղութը:

sevan voyages-lyon

saberatours - paris

VOUS PROPOSENT

du 22 septembre au 07 octobre

Accompagné par VAROUJAN SARKISSIAN

du 7 au 22 octobre

DEPARTS PAR AVION DE LYON -- MARSEILLE -- PARIS

Renseignements et inscriptions:

ALYON

sevan voyages

SARKISSIAN Varoujar.

50, cours de la Liberté

69003 LYON

Tél. (78) 60 13 66

A PARIS

saberatours

BAGHDASSARIAN Levon

3, rue de l'Arrivée

Imm. CIT 7e étage

75015 PARIS

Tél. 538 67 47

Fonds A.R.A.M

ՄԱՏԵՆԱՇՄԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՄԱՏԵՆԱՇՄԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 60 ֆր.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(Գին 35 ֆր.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂԻՒՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ.)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)

ԾԱՆԿԱՔԱՆ «ՅԱՌԱՋ»-Ի ՅԻՄՆԱՄԵՆԱՅ ՀԱՒԱԿԱՇՈՐՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՂԲ՝ ԳԵՌՉՈՒ

(Գին 120 ֆր.)

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

Թղտատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիններուն վրայ:

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»-ի

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

Ա Հ Ա Բ Ե Կ Ո Ւ Մ
ԱԹԷՆՔԷՆ ԵՒ ԼԻՈՆԷՆ ԵՏՔ
ՄԱՍՈՒԼԻ ԱՅԼ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ

ԻՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԹՐՔԵՐԷՆ ԹԵՐԹԵՐԸ

Լ. Մ. ՈՆՏ. —
Ձորեղարթի իրիկուն (Օգոստոսի 7-ի թիվ),
Լ. Մանտ, բաւական լայն տեղ կու տար
իր վերջին էջին վրայ, երկու մասով:
Նախ, կ'անդրադառնար ահաբեկչական
արարքին եւ կը յայտնէր, որ հետագայ-
նկով Պէյրութի էստրիկթը փրէսի
դրոսներէն յանուն անձ մը, ճշգրտա-
պէս «Գործողութիւնը կատարուած է
կարտրոն Յարութիւն Սասունեան
խումբի անդամի մը կողմէ»: Ապա, կ'ար-
եւապահէր Արտ. Նախարար՝ Ժան - Ֆը-
անտուա Փոնսէի յայտարարութեան -
«Բաւական իշխանութիւնները կը դա-
տարարեն ահաբեկչութեան այս արար-
քը եւ ինչ որ կը ընեն պիտի ընեն, որպէս-
ով յանձնարարները յայտնուին եւ ձեռքա-
կալուին»:
Լ. Մանտ, կարգ մը մանրամասնու-
թիւններ կու տայ եւ կ'ըսէ թէ 7-65 չա-
փով հինգ զննակ պարպուած էր եւ կը-
րակողին դէմքն ալ բաց էր: Թուրքիոյ
հիւպատոսը, որ տեղւոյն վրայ եղած է
հասարակական տոն, չէ ճանչցուած յար-
ակողներուն կողմէ, կ'ըսէ՝ Լ. Մանտ:
Հիւպատոսն ալ յատարարած է. «Երկու
վարկեան տարբերութեամբ կընային զիս
պահանջ: Կը բաւէր որ սպասէին, որ զը-
րասնեակ վերադառնաւ: Արդէն, հա-
ւանաբար զիս կ'ուզէին սպաննել, հա-
ւանաբար որ այս մահափորձը երկ-
րան դէմ է, եւ ոչ՝ ինծի, անձնապէս»:
Հայկ. Բանակի ստանձնումը տրամաբա-
նական է, աւելցուցած է հիւպատոսը «ո-
րովհետեւ հայ ծայրայեղներ արդէն քանի
մը օր առաջ սպաննեցին Թուրք պաշ-
տոնաւոր մը՝ Աթէնք: Կու գան, կը
պաննեն, կ'երթան. բայց Թուրքիոյ մէջ
հայրու հետ քոյր - եղբոր պէս
կարգին: Հոս, ուր հաստատուած եմ,
մօտ երկու տարիէ ի վեր, շատ լաւ յա-
րաբերութիւններ ունիմ Հայերուն հետ»:
Թէեւ, կը յիշէ Լ. Մանտ, ցոյց մը տե-
ղի ունեցած էր Ապրիլի 24ին, հիւպա-
տարանին առջեւ, Հայկ. Յեղափոխու-
թեան 65րդ տարեդարձին առթիւ եւ հիւ-
պատոսը մերժած էր ընդունիլ պատ-
մարկութիւն մը, ինչ որ չըջանի Հայ
հայրութիւն բարկութիւն պատճառած էր:
(«ՅԱՄԱՋ») - Ի դէպ, միայն Հայ գա-
ղութին բարկութիւնը չէ որ պատճառած
էր, այլեւ, ինչպէս գրած էինք Ապրիլի
26, 27, եւ 28-ի մեր թիւերով, Վիէն-
այի իրադրութեան - քաղաքական՝ Շ.
Հեռնիւի, որ կը գլխաւորէր պատուիրա-
կութիւնը:
Երկրորդ մասին մէջ «ԱԶԱՆ-ն եւ Ար-
արադատները» խորագրին տակ, Թերթը
կը ծանրանայ ահաբեկչական խմբակ -
ներուն վրայ եւ ի մասնաւորի Հայաստանի
Ազատագրութեան Գաղտնի Բանակին (Ա-
ԶԱՆ), յայտնելու համար թէ, ան ե-
րկու եղած է 1975 Հոկտ. 22ին, Վիէն-
այի թուրք դեսպանին սպանութեան ա-
ռանքին մը օր ետք՝ Փարիզի դես-
պանին:

Միւս մահափորձերը, կ'ըսէ, նախնա-
նաւ են «Հայկ. Յեղափոխութեան Ար-
դարատները» ու կը յիշէ Վատիկանի
Թուրք դեսպանին սպանութիւնը 1977ին,
Մատրիտի դեսպանին կոշի, Լա Հէյի
դեսպանին տղուն, եւն.:

Պէյրութի Փրանսական մամուլի դու-
րակութեան դրասներէն եղած հե-
ռաձայնով մը, ԱԶԱՆ-ն կը յայտնէ, որ
Լիոնի Թրքական հիւպատոսներուն դէմ
դործողութիւնը կատարուած է ջոման -
տոներու երկու խումբերու կողմէ եւ կը
ճշգրէ, որ «Իր զինեալ գործունէութիւնը
չի սահմանափակուիլ զուտ Հայկական
նպատակներու, այլեւ կը ձգտի ստեղծելու
հասարակաց մակարդ մը Թուրքիոյ ըս-
տի դեմոկրատներուն հետ, տապալելու
համար Խորքի փաշիստ վարչակարգը»:
Անդարայի մէջ, կ'ըսէ Լ. Մանտ, Թուրք
հանրային կարծիքը բուռն կերպով կը
զղայ այս մահափորձերու բազմացու-
մը: Թերթին Անդարայի թղթակիցը՝ Ար-
թուր Իւնսալ, կ'ըսէ թէ, Տէմիրէլ եւ Է-
ճէվիտ բուռն կերպով դատապարտած են
Լիոնի արարքը: Արտաքին նախարար՝
Էրեմէն, իր կարգին, դիմած է Փրանս -
ական իշխանութեանց, որպէսզի բոլոր
միջոցները ի դործ դնեն ձեռքաւարտու-
համար յանցաւորները ու աւելի լաւ
պաշտպանութիւն մը ապահովեն Թուրք
դիւանագէտներուն: Ըստ Թրքական մա-
մուլին հայկ. ահաբեկչական կազմա-
կերպութիւնները յատկապէս դործուն -
եայ են Յունաստան եւ Ֆրանսա:

Վաթոյիկէ օրաթերթը լրագրական
«Ճարպիկութեան» դիմած է եւ Օգոստ. 7-ի
իր թիւին մէկ ամբողջ (ձրը) էջը նուի-
րած Հայերուն: «Ճարպիկութիւնը» հոն
է, որ դիւաններէն հին թուղթեր հանած
է եւ Լիոնի դէպքին առթիւ հրատա-
րակած է այլ գրութիւն մը՝ «Ժողովուր-
դի մը Զարթոնումը» խորագրին տակ, ուր
Պէնստէթ Գոլսոն կարգ մը տեսակցու-
թիւններ կը պատմէ Փարիզի Հայ Գա-
ղութին կարգ մը անդամներուն հետ (ի
շարս որոնց՝ Արփիկ Միսաքեան): Արդ,
այս տեսակցութիւնները տեղի ունեցած
են անցեալ Մարտի սկիզբը եւ հետեանք
էին Հոռոմի ահաբեկչական արարքներուն:
Թէեւ, խորքին մէջ կընայ մեծ կարե-
ւորութիւն չնեղակայացնել: Բայց եւ այն-
պէս, լրագրական պարկեղտութիւնը կը
թելադրէր որ ճշգրտի առնուազն այդ
կէտը: Թերթը, ուրեմն, քարտեղ մըն
ալ հրատարակած է, ու առանձին ալ կը
բացատրէ ահաբեկչական երեք կազմա-
կերպութեանց նպատակներն ու տար-
բերութիւնները: Հայկ. Գաղտնի Բանա-
կը կամ ԱԶԱՆ, որ չի պայքարիր Յե-
ղափոխութեան ճանաչման համար, այլ
իր երկրին ազատագրման եւ իր ահա-
բեկչական արարքները միայն թրքական

հաստատութեանց դէմ չեն, այլեւ՝ օդա-
նաւային այլ ընկերութեանց, որոնք կը
ներկայացնեն Թուրքիոյ զորավիշ եղող
երկիրները: Յեղափոխութեան Արդա -
րագրութեան, կը պայքարին (միշտ ըստ
Լա Քրուաի տուած «լուսաբանութեան») արդարու-
թեան, ազատութեան, հաւա -
սարութեան եւ եղբայրութեան համար,
համայնավար չեն եւ կ'ընդդիմանան որ-
եւէ կազմակերպութեան, որ կ'օգտագոր-
ծէ Հայ Դատը իբրեւ դործիք համայ -
նավար քաղաքականութեան: Կը պըն -
դեն, որ հայկ. այն կազմակերպութիւն-
ները, որոնք յարձակած են ոչ - Թուրք
օդանաւային ընկերութեանց վրայ, մաս
կը կազմեն Եւրոպայի Թուրք դաշտի ըս-
պասարկութեանց:

ՖԻՆԱՆՍ - ՍՈՒՆԱՌ -

Գրգռիչ խորագիր մը դրած է, օգտա-
դործելով Հ.Ա.Գ.Բ.Ի (Հայաստանի Ա -
զատագրութեան Գաղտնի Բանակի) զե -
կոյցին այն մասը, ուր սպանուիք կայ
Փրանսական հաստատութեանց դէմ,
չեղտելու համար, թէ սպանուիք պէտք
է լուրջի առնել: Գրութիւնը, նաեւ քիչ
մը հեղնական է «Հայաստանի Թաղաւո-
րութեան կարօտով» ապրողներուն հաս-
ցէին: Հայկ. Պետութիւն մը ստեղծելու
կարելիութիւնները շատ սահմանափակ
են, կ'ըսէ. բայց այս կազմակերպութիւն-
ները կը հաշուեն, - աւելի դրամական,
քան՝ քաղաքական - Սփիւռքի երկու
միլիոն Հայերուն օժանդակութեան վը -
րայ:

ԼԻՊԵՐԱՍԻՈՆ -

Օգոստոս 7ին ալ, Լիպերասիոն կրկին
կ'անդրադառնար Լիոնի դէպքին եւ ար-
ձագանդ կ'ըլլար հիւպատոսին յայտա -
րարութեանը, որ ըսած կ'ըլլայ նաեւ, թէ
զինքը չեն ճանչցած, գուցէ անոր հա -
մար, որ հանած էր փողկապը եւ բաճ-
կոնը՝ տաքի պատճառով: Թերթը կ'ա -
ւելցնէ, թէ ռատիկանական հետազոտու-
թիւններ կ'ըլլար Ռոն - Ալի չըջանը:

ԹՈՒՐԻՔ ՄԱՍՈՒԼ

Օգոստոս 6 թուականը կրող Թուրք
թերթերը աւելի քիչ կ'անդրադառնան
Լիոնի ահաբեկչութեան, քան՝ Աթէնքի:
Պատճառը կընայ նախ այն ըլլալ, որ Լիո-
նի եղեռնափորձը դեռ շատ նոր էր, ա-
յապ նաեւ՝ հոն մեռեալ չկար:

ԹԻՐԱԿԻՄԱՆ - Ինչ կը վերաբերի Լիո-
նի արարքին, նոր բան չըսեր եւ միայն
մանրամասնութիւնները կու տայ, բայց
կողքի սիւնակին մէջ, Աթէնքի իր թըղ-
թակիցին ստորագրութեամբ, յօդուած
մը կը հրատարակէ, ուր, ըստ հեղինա-
կին վկայութեան, Թուրք դիւանագէտ
Կալիփ Էօզմէնի սպանութեանէն ետք, Ա-
թէնքի յոյն իշխանութիւնները ձեռնար-
կած են լայն հարցաքննութեան մը, տեղ-
ւոյն Հայ ընկալութեան մօտ: Ընդհա -
նուր առմամբ, Հայերը, ներկայիս խիստ
անհանգիստ ու մտահոգ վիճակի մէջ
կը, գտնուին մահափորձին պատճառած
անհամ միջոցառումէն: Ապահովութեան
յոյն ուժերը, դիշեր - ցերեկ, անհղըն-
կալ այցներով խուզարկումներ կ'ընեն Հայ
ընտանիքներու տուններն ու դործատե -
ղիները, ահաբեկչութեան հեղինակը երեւան
հանելու դիտումով: Յարգ, ոչ մէկ դը-
րական արդիւնք արձանագրուած է:

Ինքէրփիւլ-ին ալ գործակցութեամբ,
յոյն իշխանութիւնները կը ծանրանան
մասնաւորաբար 35 - 40 տարեկան անձի
մը ինքնութեան ճշդումին, որ կասկա-
ծելի յարաբերութիւններ ունեցած ըլլա-

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆ Ր ա ճ ի թ : Տար. 300 ֆ. - Վեցամսեայ : 160 ֆ.
Արտասահման : Տար. 350 ֆ. - Հասր : 2 ֆ.

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ 1980

ՀԱՇՈՒԵՓԱԿ
ԽՈՐՀՐԴԱՀԱՅ
ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ
ՍՏԱՅԱԾ ՄԵՏԱԼՆԵՐՈՒՆ

Սանասար Յովհաննիսեան (ըմբշա -
մարտ) - 1 ոսկի:
Նուրի Վարդանեան (ծանրաբարձու -
թիւն) - 1 ոսկի:
Նուրի Սարգսեան (ծանրաբարձութիւն)
- 1 արծաթ:
Սիլվա Էմիրզեան (Նրացատը) -
1 արծաթ:
Աշոտ Կարազեան (Փլէուէ-խումբով)
- 1 արծաթ:
Դաւիթ Յովհաննիսեան (Նրացատը) -
1 պղնձ:

Յուլիա ՅԻՆ, Երեւանի օդակայանը վե-
րածուած էր տեսակ մը մարզադաշտի՝
լեցուած Երեւանէն, էջմիածնէն եւ Լեւոն-
նիականէն եկած բազմաթիւ մարզասէր-
ներով եւ մարզական միութիւններու
ներկայացուցիչներով, որոնք խանդավա-
ռութեամբ կը դիմաւորէին իրենց յող -
թական ծանրաբարձերը՝ Նուրի Վարդա-
նեան եւ Նուրի Սարգսեան, նուազով, ծա-
փերով ու ծաղկեփունջերով:

Լույ կ'ամբաստանուի ահաբեկչական
կարգ մը շրջանակներու հետ, Աթէնքի
մէջ:

Միւս կողմէ, Թուրք դիւանագիտական
մարմինը յոյն իշխանութիւններուն դիմե-
լով, պահանջած է որ իրենց կեանքի ա-
պահովութեան համար աւելի ազդու մի-
ջոցներ ձեռք առնուին:

ՀիւրիւրիՅԻԹ-ն ալ, իր կարգին շատ չի
ծանրանար Լիոնի մահափորձին վրայ,
յիշելով միայն Լիոնի Թուրք հիւպատոսին
մէկ յայտարարութիւնը, ըստ որուն,
նախապէս բազմաթիւ նամակներ ստա -
ցած է անձնաօթիւներէ, իր կեանքին ըս-
պանացող:

Գալով Աթէնքի վերջին մահափորձին,
կը հաստատէ, թէ ըստ յոյն իշխանու-
թիւններու ըրած յայտարարութեանց, ա-
հաբեկիչը, մահափորձէն ետք հաւանա-
բար Ֆրանսա խոյս տուած ըլլայ, ու,
նաեւ թէ, դիւանագէտին ընտանիքին ան-
դամները խիստ հակադրութեան տակ կը
գտնուին, իրենց կեանքին սպանացող
նոր ու հաւանական վտանգները կան -
խելու համար:

ՄԻԼԻԹԵԹ, Օգոստոս 6-ի իր թիւին
մէջ, Լիոնի մահափորձը հակիրճ մանրա-
մասնութիւններով նկարագրելէ ետք,
կ'անդրադառնար Աթէնքի մահափորձին
հետեւանքներուն եւ այդ առթիւ կը հը-
րատարակէր օտար լրագրողի մը յօդ -
ուածը, հայկ. ահաբեկչական արարքնե-
րու վերաբերեալ:

Միւսինքս եւս կը հաստատէր,
թէ ցարդ Աթէնքի 300 Հայեր հարցա-
քննութեան ենթարկուած են, վերջին մա-
հափորձին կապակցութեամբ: Հարցա -
քննութիւնները կ'ընդունուին ապարդիւն
անցած են, եւ ըստ յոյն սպահովութեան
ուժերու պատասխանատուներուն, մա -
հափորձին հեղինակը Յունաստան ժա -
մանած է հաւանաբար Պելժիպէն
կամ Ֆրանսայէն, եւ ահաբեկումէն ան-
միջապէս յետոյ, նորէն, հաւանաբար
չողենաւով խոյս տուած է երկրէն:

Սյա առթիւ, Թերթին մէջ լոյս տեսած

ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՍ-

ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ

(Բ. և Վերջին Մաս)

Մեր Երկրորդ Լսարանի տարուան ամբողջ կեսը մենք տրամադրեցինք մեր դիւցազնավէպին ուսումնասիրութեանը. անոր չորս ճիւղերը մենք կարգացինք տող առ տող. վերլուծեցինք անոր տիպարները. զանոնք բարոյականները Շահնամէի եւ Ռիւալանի հերոսներուն հետ, յետոյ վերաբարձանք եւ գտանք հանգիստութիւնը այդ տիպարներուն եւ մեր ընտանիքի անդամներուն միջեւ. յետոյ սկսանք ոճաբանական գոհարներ գտնել, որոնք կորուսեր էին բարբառին ծաղկերուն տակ. յետոյ գտանք ճակատագիրը... և սկսանք իր աչքերուն լեցուիլը, երբ մեր դասընկերուհիներէն մէկը կը կարգար Փոքր Մահերն թխտանապէս բառերը՝

Մերիկ, վեր էլի, մերիկ, վեր էլի
Միքել Եմ, Բո ծծի որդիք

Յետոյ ուզեց, որ մեզմէ ամէն մէկը շարադրութեան նիւթ մը ընտրէ դիւցազնավէպին էջերէն. ինչե՛ր չգտանք, Աստուած իմ. այժմ կը յիշեմ այդ խորագիրներէն քանի մը հտոր.

- Առիւծ Միքել Որդիք Պետական Մարդ...
- Ծովափնայ խառնուրդ եւ Հայկական Ֆեմինիզմը...

Տղոցմէ մէկը կատակ մը ըրաւ եւ որպէս նիւթ առաջարկեց հետեւեալը.

- Հայրենակցական Միաբնակներու Օգուտներն ու վնասները...

Սասունին կատակը լուրջի վերածեց եւ պարտականութիւն յանձնեց մեր կատակարան ընկերոջ, որ մնայ այդ նիւթին վրայ եւ գտնէ կապը դիւցազնավէպին եւ անոր միջեւ... Ասիկա պատժելու իր շատ համակրելի ձեւն էր:

Կարծեմ այն նոյն տարուան վերջին երկու ամիսները յատկացուցինք Ինտրայէ «Ներաշխարհ»-ին եւ բաւական քրտինք թափեցինք. տարուան վերջին պահը ան տրամադրեց լեզուական տեսութեան մը. այդ մէկը ըրաւ իր կայտառ բառերով.

- Ես ձեզ տարի բարբառին հոգաբոյր պարգուծեցինք մինչեւ Ինտրա... ըսաւ: Սա ձեր լեզուն է եւ ես կ'ուզեմ, որ դուք ձեր քննքներուն վրայ պահէք անոր համը եւ ուր ալ որ երթա՞ք՝ կ'ուզեմ որ վերադառնաք եւ փնտռէք զայն: Կ'ուզեմ, որ սիրէք այս լեզունով. կ'ուզեմ, որ կռուիք այս լեզունով. գաղտնիքը լեզուն մէջ է... ըսաւ: Յետոյ նաեւ կ'ուզեմ, որ ձեր պատկերով վերատեղեցէք զայն, ինչպէս ըրած է Ինտրան: Ամէն հայ իր պատկերը դրած է հայոց լեզուն վրայ. մեր լեզուն մէջ փնտռեցէք ձեր պատկերուն ապրող դէմքերը, ըսաւ:

Լուս մտիկ կ'ընէինք իր այդ խօսուն բառերը եւ կը զգային, որ տարին կը չքանար արդէն եւ մեր առջեւ կը բացուէր Պէյրութի չքնաղ ամառը իր կանա-

չազեղ լեռներով, ծովափի անմասն աւազներով եւ քաղաքին անհոգ ու արեւկոյ մայրերովը:

Երբ կը մտածեմ Սասունին մասին, չեմ կրնար չիշխել նաեւ անոր ազնուական կողակիցը՝ Տիկ. Սասունին, որուն այնքան բան կը պարտի Պէյրութի մեր դպրութիւն: Սիւսանիթն գործածած է անպիտան բառը զայն հակադրելով նոյնապէս Երբ Բառը միշտ ինծի կը յիշեցնէ անխնայ դէմքը Տիկ. Սասունին. ան իր կեանքին լաւագոյն տարիները տրաւ մաղբեց հասնելու համար անպերճ մարդոց կարիքներուն. Լիբանանայ Օղնութեան խաչին զինուորապետութեան հարկերաւոր հայուհիներուն միջի ռեժիմէն էր ան եւ այդպէս ալ մնաց մինչեւ իր մահը:

Գարշոնը աւարտելէ ետք իսկ Սասունին աշակերտները այցի կ'երթային իրեն. այդ մէկը տեղի կ'ունենար առանց նախապատրաստութեան. կը պատահէր, որ ընկերներով անցնէինք Ուաթ - Ուաթ Փողոցէն, ուր հինէն ի վեր կը ընակէին բազմաթիւ ձեմարանական ընտանիքներ. Սասունիեց տան առջեւ յանկարծ կ'որոշէինք ելլել վեր:

Հաճոյք էր տեսնել Տէր եւ Տիկ. Սասունը, իրենց տան մտերմութեանը մէջ. անոնց առջեւ կատակաբանութիւնը կ'առնէինք ըրորս: Այս սքանչելի դոյզը եղեր էր նաեւ բախտաւոր ծնողք եւ ընդ մահէն, որոնցմէ իւրաքանչիւրը բարձունք մը նուաճեց գիտութեան եւ արուեստի բնագաւառներուն մէջ: Ամար-նամուտի իրիկուններէն մէկն էր, երբ ընկերս ու ես նորէն զարկէինք իր դուռը եւ զինք գտանք ընթերցի սեղանին վրայ. ուրախացաւ ստիպեց, որ սեղանն անտիք.

- Դուք այլեւս վկայուած շորեպաններ էք, ըսաւ, եւ ուրեմն իրաւունք ունիք մէկական բաժակի...

Լեցուց օղին: Քանի մը տարիներ առաջ աւարտեի էինք դպրոցը եւ սակայն դեռ շատ բան մտւի էր մեր առջեւ: Ծուտով ես կը մեկնէի Ամերիկա ուսումնաշարունակելու, այս մէկը պիտի ըլլար իմ հրաժեշտի այցելութիւնս: Հարցումներ ըրաւ. պատասխանեցի: Յետոյ մանրամասն պատմեց իր կուսակցական անցակէտն. յիշեց Հայաստանի Հանրապետութեան օրերը: Ժամանակը կ'անցնէր եւ կարծես ինք յանկարծ անդադար-ծաւ այդ բանին:

- Ինձ լաւ լսէ, շորեպան, ըսաւ: Ուր որ ալ երթաս, ոտքիդ մէկը միշտ թող մնայ մայր հողին վրայ. միւսով կրնաս աշխարհը չափել, հոգ չէ. բայց մէկ օտքդ ամուր դիր մայր հողին: Զեմա - բանն ալ ձեր մայր հողին շարունակու - թիւնն է, ըսաւ. ձեր կապը մի կտրէք անկէ:

Ես մեկնեցաւ անհամբեր եւ տարիները յաջորդեցին իրարու: Օտարութեան մէջ կազմուած մեր փոքրիկ ընտանիքը անցաւ քաղաքէ քաղաք եւ 1973-ի սկիզբը մենք հաստատուեցանք Փիլսոփի: Փեն - սիլվանիոյ այդ հեռաւոր քաղաքին մէջ յաջորդեցանք ստեղծել հայերէնի շարա - թօրեայ դասընթացը տեղւոյն սակաւա -

թիւ հայ ընտանիքներուն նախաձեռնու - թեամբ. հոն ես բախտը ունեցայ հայե - ընէի եւ հայոց պատմութեան ուսուցիչ ըլլալու, ինչպէս նախապէս եղեր էի Նիւ Եորքի մէջ: Փիլսոփի մէջ ինծի աշա - կերտ եղաւ Սասունիին թոռուհին՝ Հե - լենը. ան նոր կը սորովէր մեր լեզուն. իր խելացի աչքերը կը սեւեռէին մեր բա - ուրէն մէկնումէկուն վրայ եւ ան կը փնտռէր իմաստը. այդ դասարանին մէջ ես քանիցս յիշեցի իր մեծօր խօսքե - ըրը.

- Գաղտնիքը լեզուն մէջն է...
Վերջին անգամ ես տեսայ մեր ուսու - ցիչը անդամալոյծի իր անկողնին մէջ: Ընտանեօք վերադարձեր էինք Պէյրութ. Լիբանանի քաղաքացիական պատերազ - մին նախորդող տարիներն էին եւ Պէյ - րութը կը լողար բարձրաւճառութեան մէջ. Պէյրութը դարձեր էր ճոխակեաց, դո - ռոզ եւ Ղզալին. կորսնցուցեր էր մեր պատանի օրերուն պարզութիւնը: Ար - տաքնապէս իմ պաշտօնս էր, որ մեզ տարեր էր հոն, մինչդեռ կար դպրանիւն, որ աւելի իրականն էր. Վրէժուհին եւ ես ուզեր էինք մեր հասակի առնող երախ - ներուն տալ մաս մը այն հինէն, որ ար - թուն կը մնար մեր ներքը: Կիրակի առա - լուս մը, եկեղեցիէն ետք, ամբողջ ըն - տանիքով զարկէինք Սասունիին դուռը: Ասիկա Ուաթ - Ուաթի իրենց երեմանի տունը չէր այլեւս. կը ընակէր աւելի հե - ուուն. Զարեփ Փողոցին ներսերը: Ան պառկեր էր իր անկողնին մէջ գրեթէ ան - շարժ միճակի մէջ, եւ սակայն ուղիւ կը - ցեր էր գլխունը իր կորովը: Բոլորով չընդապառեցինք իր անկողինը. ան շոյեց երախաներուն գլուխները եւ վերակա - հին գուարթաբանութիւնը ծայրէն: Զորս կողմը նոյն անպաճճ զատաւորութիւնով շարունակէին իր դրձերը, թուղթերը, թոռներուն յուսանկարները: Պահ մը թեւս բռնեց եւ քաշեց իրեն. մօտեցայ:

- Կը գրե՞ս... հարցուց:
- Այո, ըսի:
- Պէտք է միշտ գրես, ըսաւ:

Յետոյ պահ մը մտածեց եւ նորէն զար - մացուց զիս:

- Մէկ-մէկ, ըսաւ, յուսահատութեան խօսքեր կը լսեմ. ականջ մի՛ տար. պա - րապ խօսքեր են. դուք յեղափոխական կուսակցութեան մը գաւառներն էք. դուք հաւատքով պիտի ապրիք եւ դորձեք. ե - թէ հաւատաք, պիտի տեսնէք, թէ այս ազգին ապագան շատ փայլուն է, ըսաւ. ես իմ պատկած տեղէս կը տեսնեմ՝ բո - լորդ ամէն օր. աս կ'անցընէ այլեւս ձեր ձեռքն է. ձեր ձեռքով պիտի շինէք ձեր ապագան, ըսաւ:

Իր մահը դեռ անհաւատալի կը թուի ինծի. ես զինք իր մահուան անկողնին մէջ տեսած ըլլալու տպաւորութիւնը երբեք չունեցայ. երբեմն կը կորսնցնէր իր յիշողութիւնը, իսկ երբ մտքերը կը պայծառանային, կը սկսէր հեգնել ինք - զինք: Դիւցազնավէպին պարզուկ հերոս - ներուն պէս ան մտաւ մեր յուզաշխարհ - ինքնս եւ հոն մնաց, ողջ ու առողջ եւ մշտապէս կենդանի: Պատերազմի կրակ - ներուն մէջէն ծնած խօսք մը կայ, որ ես

յաճախ կը յիշեմ: Երբ զինուորները կը - բեք չեն մեռնիր. անոնք պարզապէս կ'ան - յայտանան: Եւ կ'ապրին:

Հիմա յաճախ Պահրէյէն ճամբայ ել - լող թովծող զիս կը միւրճէ մեր հայրենի - տի եւ Տիգրիսի գետաբերանին, կը հանդ - վեր եւ մենք մեզ կը դանկնէ հայկա - րաժխորներու ամայութեանը մէջ, ու - ըրէլ անգամ թեհարանին ճամբայ ելլելով ես կը կտրեմ Ուրմիոյ Լիճը ու կը դիմեմ զէպի Արեւմուտք: Ի վերջոյ մենք պիտի հասնինք Բիշուկեաց Ծով եւ ես պիտի վերադառնեմ անոր կապոյտ հրաշք. հե - ուուն կարելի է ճանչնալ Սիփանը. կա - րելի է ճանչնալ Նեմրութի զանգուած իր մօտակայ լճակով. երբեմն բախտա - ւոր կ'ըլլաս եւ հեռուն, ալիս, նոյնիսկ կը տեսնես Սասունի գաղաթիւները եւ աւե - լի մօտ՝ Թոնդուրեկը: Ծուտով ձայնիւ Հայկական Հաւրոսի ամէնէն անտիք հանդուցին վրայ Սասնոյ հասարկու լու - ներն են. անոնք այնքան մօտ են պատու - ճանիւղ եւ այնքան լուս. անոնցմէ մէ - կնումէկը երեւի Ծովափնայ պիտի ըլ - լայ... ես կը նմանիմ՝ մանր ու անխա - ձուկին, որ ծուարած է արուեստական ձկնարանին ապակիներուն ետեւ եւ ապ - շանքով կը դիտէ իր շուրջի այս անխա - կան տիեզերքը: Ծուտով Ծովափնայ խառնուրդ ալ պիտի կարենք, պիտի անց - նինք Արածանին եւ Ծովքի փափուկ ջը - րաբաժակը եւ անկէ ետք վեր կը գտնէ մեր երկիրը. անկէ ետք բերրի ու կա - նաչ դաշտերն են մինչեւ Սիւնեկա - կան:

Եւրոպայի օդային տարածութիւնը պի - տի արթնցնէ զիս իմ թմբիկէս եւ ես վե - ընտրիմ պիտի դառնամ այս մոլորակի անաղձ բնակչութեան գործօն մէկ շող - կապը. շուտով Լոնտոնի օդակայանի ժխորը պիտի չընթացայ զիս. շուտով ես վերստին մտած պիտի ըլլամ սառն քա - ղաքակրթութեան մէջ: Ոչ ոք պիտի դի - նար, թէ ես տեսայ մեր լեռները, ոչ ոք պիտի հասկնայ, թէ իմ աչքերս տեսն - ծննդալայրը:

Տարիներ շարունակ ամպերնէն մեղի խօսող ուսուցիչը իր աչքերուն մէջ պը - սուրացուց այս լեռնազապիւններուն ոտնը - ծուածը, ոչ, իսկապէս մենք չենք զնն - ցած, թէ ինչպէս կըցած է ապրիլ ան:

ԿԱՐՕ ԱՐՄԵՆԵՍ

Լոնտոն

ԿԱՐԴԱՅԷԳ

« Յ Ա Ռ Ա Ձ »

ՏԱՐԱԾԵՑԷԳ

« ՅԱՐԱՁ »-Ի ՊԱՏՄԱՌԱՊԵՐՆԵՐ-

ՇՈՒՇՈՒԻ ԱՓԻՆ

Դրեց՝ ՄԻՍԱԳ ՄԻՐԱՅԷ

Հաւատա՞ր աղային տուած այս բա - րերաստիկ լուրին: Զհաւատալու պատ - ճառ մը չունէր, ծանօթ էր անոր պար - կեղտութեան: Հրաշքը, Նախախնամու - թեան անխնամալի կարգադրութեամբն էր, անտարակոյս, որ ինք այսպիսի ա - ռաքինի մէկու մը դուռը ինկած էր, ինչ որ շատ հագուազիւտ է թուրք տար - ըին մէջ: Իր ուղեղը խառնող պատ - տառին վրայ ձուլ - ձուլի կը շարունակէր հազար տեսակ պատկերներ, մէկը միւ - սէն զգայացունց եւ սահմակեցուցիչ... Դեռ երէկ էր. ջարդ ու աքսոր, բազ - մահարիւր բարձրաստիճան եկեղեցա - կաններու գլխատում, հաւաւոր, գեհնա - յին տանջանքներով... Այսօր՝ հայ եպիս - կոպոսի մը ժամանումը, անոր ընդու - նելութիւնը իբր հովիւ իր ճգաղատոր հօ - տին... Ահա՛ անհասկնալի իրեն համար:

Եւ, իրօք, յաջորդ օրը աղային տուած «հաւատիս»ը կ'իրականանար: Յետ - պա - տերազմեան վերապրող Հայութեան ան - գըրանիկ առաջնորդը, յանձին Գիւտ

եպոս. Միլիթարեանի, մուտք կը դուր - ծէր քաղաք: Քաղաքի ծայրամասէն մին - չեւ կառավարչատուն, պողոտաներու, փողոցներու վրայ, պատշգամներէ ու պատուհաններէ բազմաճաղար հետաքը - րներ կը դիտէին անոր անցքը: Ինք՝ սրբազանը, բազմած փառաւոր «եպիս»ի մը մէջ, երկու կողմերը պետական բար - ձրաստիճան պաշտօնեաներ, անիկա իր փակեղին տակէն սեւ, սուր աչքերովը կը նայէր ալ ու ձախ զինք չընթացող բազմութեան, ու մէկ ձեռքը վեր բար - ձրացուցած կը բարեկէր զանոնք:

Կառավարչատուն, հոնկէ ալ գէպի հապճեպով կարգի դրուած առաջնորդա - րանը, այս անգամ չընթացողութեամբ՝ առա - լելապէս Հայերէ:

Կիրաքանը խորքերը այդ օրը ապրե - ցաւ իրական տօնական օր մը:

Յատկապէս Տէր Նշանին համար, այդ յանկուցիչ պահերը եղան սիրտ խոցի - տելիք պահեր... Հայը՝ հիմա աղատ էր, Հայը՝ հիմա գուրան էր, Հայը՝ այսօր

առաջնորդ մը ունէր, բայց որ, ինք քա - հանայ մը ըլլալով հանդերձ, այս անել զինակին ենթարկուած էր:

Ինչ էր աղային միտքը, ինչ կը մը - տածէր այս մասին... Դեռ ատենը չէր ըսելու՝ «Հայտէ, քէշիչ էֆէնտի, խուր - ջինդ կապէ. հիմա ատենն է երթալու»: Զէ՞ որ միշտ իրեն ըսած, յիշեցուցած էր թէ, «Երբ ժամանակը գայ, ինք քէզի կ'ը - սեմ» գնաւ. ինչ, դեռ ժամանակը չէ՞ր... Եւ եղեւ առաւօտ...

Սրբազանին ժամանումին յաջորդ օրն իսկ, քաղաքին մեծամեծները անոր «բա - րի - գալուստ»ի այցելութեան կ'երթա - յին: Թուրքը՝ որքան արիւնաբեր, ջար - դարար, նոյնքան վարպետ՝ փառաքանի մէջ: Ամէն մէկ այցելու՝ հազար նա - զանքներով, հազար տեսակի երգումի - քով կ'ուզէր ապացուցանել թէ ինք «Հա - յու մը քիթը չէ արիւնած...» Այդ բոլոր եղածները եղած էին դուրսէն եկած «Լի - ունցի վայրենիներու» կողմէ...

Սրբազանը այդ ամէն մտիկ կ'ընէր կեղծ ժպիտ մը ուրուստեմով իր դէմ - քին վրայ. «Ապ Օլաւազ» կը բարբառէր ու ձա՞րու կը դնէր զանոնք: Տէր Նշա - նին աղան ալ անտարակոյս բարի - դա - լուստի պիտի երթար. չէ՞ որ քաղաքին երեւելիներէն էր. բայց՝ ե՞րբ:

Ամէն առաւօտ, ամէն երեկոյ կը ըս - պատէր, որ աղան խօսէր այդ ուղղու - թեամբ. ի զուր: Ինք՝ իւրաքանչիւր հան -

դիպումին կ'ուզէր խօսք բանալ, ին - չեցնել, թէ ալ ատենն էր զինք աղա - արձակելու, իր հօտին վերադառնալու, բայց երբ պատահութիւնը կը ներկայ - նար՝ կ'երկմէր, չէր համարձակուր ը - սելու այն՝ ինչ որ պատրաստած էր մե - քին մէջ: Երբեմն կը խորհէր՝ առանց լուր տալու հետեւալու մասին, բայց ալ - ալ դժուար էր: Այսքան ատեն ստիպեց, համբերած էր, «հըլը» քիչ մըն ալ հա - րերէր, հարկաւ ձեռով մը պիտի վեր - նային այս տաղտկալի օրերը:

Ու, երեկոյ մըն ալ, երբ սովորաբար նին պէս ամէն ինչ կարգի դրած իր ան - եակը պիտի երթար, աղան վեր կանչեց զինք: «Եկուր, հրամայէ նստել» ըսաւ. երբ ինք ներս մտաւ: «Գիտեմ, որ այս վի - լին մի քանի օրերը ձեզի համար ապա - ջին մի ժամանակ օրեր եղան. բայց, առաջ տա՞ման իմ օրերը եղան» ըսաւ: «Հարմարութիւնը կ'անցնէ» ըսաւ: «Վաղը, - շարունակեց աղան, - մտաւ է՝ խառն էֆէնտին այցելելու կարգը իմ է՝ զուր ալ ինծի պիտի ընկերակցեմ եակի երթալէ առաջ սա անկողնը դրուած է՝ «Վաղը» վերցուր, հետք տար, ինչ որ վերջին տեղեկութիւն մէջը. մինչեւ հիմա զուր կ'ուզէիք երթալ՝ ես չէի ձեռք - հիմա՛ ես կը զրկեմ ձեզ. հապիւստի՞՛ է՛: «Քիչ ետք մի մոռնար այցելել հայ մշակ - ները. այս անգամ աւելի համարձակ ա - ները. այս անգամ աւելի համարձակ» ըսելու:

Նոյն ալ «Բոնդ»-ով ըսելու:

Fonds A.R.A.M

(43 - Ծաք.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՈՒՇԱԳՐԱԻ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆՆԵՐ ՄԱՍԻՆ

Հայաստանի Գրողներու Միութեան Վարչութեան նախագահութիւնը, ընդ- լայնութեամբ նիստի մը ընթացքին, քննու- թեքնու անուանեալ կարգ մը թերթի կէտեր, որոնք նկատելի դարձած են ցայսօր լոյս տեսած Հայկական Սովետական Հանրա- պետութեան հինգ հատորներուն մէջ:

Նախ յետում է, թէ Հանրապետա- թան հրատարակութեան աշխատանք- ները իրենց կէս ճամբուն հասած են: Առհնդ, ինչպէս նաեւ յաջորդող միւս հինգ հատորներուն մէջ, իրենց արտա- յայտութիւնը գտած են ու պիտի գտնու- ճեն ամփոփ, ալի ստեղծի հիմնական գիշերով, «Հայ ժողովրդի մտաւոր կե- յոյսը 1-500 տարիներ շարունակ, որոնք գոյատեւել ու հասել են մինչեւ մեր օրերը Մերայ Մաշտոցի համալսարանի մօտ»:

Երկրորդ, որուն նախագահած է Գրող- ներու Միութեան Վարչութեան Ա. քար- տուղաւը Վ. Պետրոսեան, մասնակցած են նաեւ Հանրապետութեան գլխաւոր խմբագիրը Մ. Արզումանեան, ասոր տե- ղակալները Զ. Թորոսեան եւ Յ. Այվազ- եան: Ներկայ գտնուած եւ իրենց նկա- տողութիւնները արտայայտած են Ս. Յարութեան, Ս. Սահակեան, Ս. Կապուտիկեան, Հր. Յովհաննիսեան, Պ. Այվազեան եւ ուրիշներ:

Պետրոսեան թերթը՝ շարաւարտութիւնը (թուի 18) հիմնական գիշերով արձա- յարած է հրատարակ զրուած կարեւոր պատգոյթները: Ստորեւ՝ ամփոփ լինելով, արեւմտահայերէն:

Ժողովականներուն տեսակէտը այն ե- լած է, թէ ճիշդ եւ առարկայական բը- լիւթեամբ խորհուրդներուն առնչեալ, դժ- տարաւոր, նկատելի են անտեսումներն ու թերիւնները: Այս երեւոյթը վերաբը- ճած է իրողութեան, որ ներթերը կազ- մելու ժամանակ, գլխաւորաբար, խմբ- արարողները նկատի առած են այս կամ այն գրադէպին համար նախօրօք ճշգը- լած ծաւալները եւ այլն: «Եւ զրա հե- տեւանով ՀՍՀ-ում (իմա՝ Հանրապե- տութեան) հանդիպում են յօգուածներ, ո- ռոնք չեն համապատասխանում գրողի ներքին աւանդի կշիռն ու արժէքին»:

Սոք անոնքները համաձայն գտնուած են նաեւ հետեւեալ կէտին շուրջ. - բնու- թագրութիւն համար նախօրօք ճշգրտա- յաւել, ինքնին, գնահատում կը նշա- յաւել: Արդ, այս պարագային է, որ գրողի առաջնորդութիւնը խստագոյն օրին- ակներէն պէտք է: Ասկէ զատ, Հանրապե- տութեան պէտք է զոհանայ միայն կեն-

ԱՆՔՈՂ ԵՒ ՍՈՒՐՃ

Օ

Շատ հին ժամանակներէ ի վեր մար- դիկ ըսած են իրենց կարծիքը ալքովի մասին:

Բժիշկներէն աւելի կորովի արտայա- յտուած են գրողները. իսկ գիտական բը- ժիշկութիւնը աւելի ուշ հաղորդեց իր հետազոտութիւններու արդիւնները:

Օգտակար կը նկատենք ծանօթանալ ա- նոնց իւրաքանչիւրին կարծիքներէն մէկ քանիին:

Եթէ կարգաւ Ուլարտիսը, կը նշա- րենք թէ ալքովին համար կատարած ներքոգը զուրկ է հեղուկային շնչոյթէ:

Ինչ հրաշքներ կը գործէ գիշերն: Այն երեւան կը հանէ գաղտնիքները, կ'ար- դարացնէ ու կը հաստատէ մեր յոյսերը պայքարներու մէջ ինքնապատահութիւն կը ներշնչէ վախկոտ մարդոց, միտքը կ'ազատէ մտածումներու բեռէն, ներ- շնչում կը բերէ արուեստագէտին:

Դարեր ետք, մեծ Շէքսպիր Օթելլոյի մէջ կը նշէր. «Օհ, Աստուած իմ, ի՞նչ- պէս կարելի է որ մարդիկ իրենց ձեռ- քով թշնամին ներմուծեն իրենց բերնէն ներս, արագիւտի ան գողնայ իրենց խել-

ասարական՝ մատենագիտական պար- դարանութեամբ. պէտք է «ձգտի բնու- թագրել գրողին՝ գուպ եւ համալսողմա- նի գնահատմանը»:

Ժողովականները անգրագրած են նաեւ այն նիւթերուն, որոնք Հայաստա- նի հին եւ ժամանակակից պատմու- թեան էջերը պարզելու սահմանուած են: Ընդհանուրին տեսակէտը այն եղած է, թէ Հայոց Պատմութեան հիմնական կա- բեղութիւնը ներկայացնող անցքերուն, երեւոյթներուն, փաստերուն եւ հաստա- տումներուն նուիրուած համապատաս- իսան գլուխները պէտք է քննութեան են- թարկուին, լայն գիծերով, տուեալ ճիւ- դերուն մասնագէտներուն կողմէ: Բըն- նութեանց պէտք է մասնակցին զրա- դէտներու, մտաւորականներու «աւարեք շրջաններ (բաւ կ'ուզուի՝ տարբեր տեսակէտներ) ունեցող ներկայացուցիչ- ներ: «Բացի այդ, Հանրապետութեան կա- րող է սրբագրել Հայաստանի պատմու- թեան վիճելի, անբարար խորութեամբ լուսարարուած էջերը՝ առաջնորդելով Մարքս - Լենինեան վերլուծութեան մե- թոդաբանութեամբ»:

Հանրապետութեան գլխաւոր խմբագի- րը՝ Մ. Արզումանեան, շահեկան որա- կած է այս բնոյթի հանդիպումներն ու խօսակցութիւնները: Միտքերուն եզ- րափակումը կատարած է Վ. Պետրոս- եան:

Ժ. Մ.

բը: Ի՞նչպէս կարելի է որ մենք, գի- տակցարար, ուրախութեամբ, հաճոյ- ըով, զուարթօրէն մեր շուրջներուն հաւանութեամբ եւ մեր ձեռքով վերած- ուինք դադաններու: Ձեռք կընար գանց առնել նաեւ այն գովառանքները, զորս շատ «չափաւորներ» նուիրած են գի- նիին: Բայց իբրեւ վերջաբան, պարտա- լոր ենք նշելու անգլիացի երգիծարանի մը՝ ձեռքերի հետեւեալ սրամիտ եւ ճշմարիտ խօսքը. «Կը խմենք ուրիշներու առողջութեան համար եւ կը փճանք մեր առողջութիւնը»:

Գրականութենէն կատարուած այս ի- մաստալից մէջըրեւումներով ներածու- թեանէն ետք՝ գանք բժիշկներու հետազո- տութեան:

Կատարուած փորձարկութիւնները ներկայիս լիովին ապացուցած են ալքո- լի թմրեցուցիչ յատկութիւնները: Այս- պէս, ան ուղեղին վրայ կը կատարէ վը- հատեցուցիչ ներգործութիւն մը, պատ- ճառ դատաւարով սահմանափակելու գի- տակցութեան բարձրագոյն մեքենակա- նութիւնը, հետեւաբար նուազեցնելով մտքի գործունէութիւնը: Կատարուած փորձերն ու քննութիւնները ապացու- ցած են, թէ ալքոլին ազդեցութեան տակ կը պակսին կեդրոնացման ուժը, յիշո- ղութիւնը, ինքնիշխան իշխելու, իրերու վիճակը ճշգրիտ տեսնելու կարողու- թիւնները, իսկ Ֆիզիքական ուժը չա- ճիւր, ինչպէս սովորաբար կը կարծուի: Ալքոլին խթանիչ ազդեցութիւնը երե- տակցական է, իրականին մէջ ան կ'արգե- լակէ ուղեղը եւ այն ատեն գործի կ'անց- նին ուղեղին ստորին կեդրոնները: Այս պայմաններուն տակ, մարդը կը դառ- նայ աւելի սրտաբաց, յաճախ աւելի զուարթ եւ ինքնիշխան կը կարծէ աւելի կո- ռովի:

Ալքոլի չափազանցութեան հետեւան- ըով յառաջ կուգան կարգ մը հիւանդու- թիւններ: Ստամոքսաբորբը յաճախ - դէպ է ալքոլամոլներու մօտ եւ այս հի- ւանդութեան ծանրացումը կը վնասէ մարդկային կազմին բնականոն անդա- ռութեան: Սիրող անուան տակ ծանօթ լեարդի հիւանդութեան մէջ ապացուց- ուած է ալքոլի կատարած վնասակար դերը: Այս հիւանդութիւնը որ յաճախա- ղէպ է ալքոլամոլներու մօտ, պատճառ կ'ըլլայ անոնց վաղաժամ մահուան: Ալ- քոլով քրոնիկ թունաւորումները յառաջ կը բերեն նաեւ ջղային ու մտային խան- դարումներ: Ալքոլը շատ վնասակար է յատկապէս երախաներու համար: Ալքո- լի չափաւոր եւ ոչ կանոնաւոր գործա- ծութիւնը, որոշ պարագաներու տակ, նպաստաւոր ներգործութեան գլխաւորն է՝ ուտելու խորթակի խթանումը: Մարտկական գործարանէ, որտէ ցաւէ, գերձնչումներէ տառապող մարդիկ պէտք է իրենց անդառնութեան զուրս վանեն ալքոլի գործածութիւնը:

Ներկայիս ամէն երկրի մէջ մեծ չա- փով կ'օգտագործուի սուրճը, որուն մէջ մարդիկ կը նկատեն կարգ մը յատկու- թիւններ: Գործածութիւնը եւս կընայ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ . -

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱՌԵՐՈՒ ՊԱՇԱՐԸ

Օ

«Յառաջ» 25 Յուլիսի թիւին մէջ յոգ- ուած մը ունէր արտատպուած «Սուրբ Փրկիչ» ամսաթիւթէն, ծովային էակ- ներէ ստացած բժշկական նիւթերու մասին: Այս գրութեան մէջ գործած - ուած գիտական բառերու մէջ մասին համար անհրաժեշտ կը նկատեմ քանի մը զերտողութիւններ ներկայացնել:

Վասնզի, թէեւ հայերէնի գիտական բառերու պաշարը աղքատ է, սակայն երբ կան նուիրագործուած բառեր ա- չելորդ է, ստեղծելով, բառացանկը խճողել անօգուտ հոմանիշներով եւ ան- ճաշակ բարդութիւններով: Հեղինակը երբ անծանօթ է գիտական բառի մը հայերէն համարժէք բացատրութեան, փոխանակ իսկոյն նոր մը յօրինելով հրատարակ հանելու, պէտք է նախ պարտէ բառարանները եւ ասոնց ալ չգոյութեան, զիմէ նախորդ հեղինակ - ներու գործերուն: Այսպէս ընելով, ան պիտի տեսնէ որ ծովու ալկերը լոռ կը կոչուին եւ ոչ թէ ջրիմուռ, որ իմաստ չունի, թէ էքլիպսոս փշամորթ կը նը- շանակէ, ոչ թէ սայրամորթ: Միջատա- հատ կը նշանակէ միջատը հասանող, կէս ընող, մինչ միջատները սպաննող նիւթերու համար պէտք էր գործածել հայերէն միջատասպան բառը, որ ճիշդ համարժէք բառն է էմսէֆթիսիտին սպաննիչ միջատներու:

ՅՈՎԱԿԻՄ ՍՎԱՃԵԱՆ

վնասակար ըլլալ: Շնորհիւ սուրճին պա- րունակած քաֆէինին, որ կ'օգտագոր- ծուի բժշկութեան մէջ ալ, այս ըմպե- լին չափաւոր գործածութիւնը խթա- նիչ ներգործութիւն մը կը կատարէ կեդ- րոնական ջղային համակարգութեան վը- րայ:

Սուրճի կատարած գլխաւոր ազդեցու- թիւններն են՝ քունի արգելումը, յոգ- նութեան նուազումը, աւելի յստակ եւ աւելի արագ գաղափարներու երեւան գալը, շնչառութեան ու սրտի խթանու- մը: Սակայն նոյն այս «սեւ խմիչք»ը կարգ մը անձերու մօտ յառաջ կը բերէ աննպաստ հակազդեցութիւն, որոշ բա- ցառութիւններով: Գիշերը պէտք է խու- սափիլ սուրճ խմելէ, ինչպէս պէտք է խուսափիլ նաեւ չափազանց գործածութե- նէն, քանի որ սուրճի խթանիչ ներգոր- ծութիւնը կընայ բարձրանալ մարդոց նպաստաւոր սահմաններէն անդին:

«Ս. Փ.»

ՄՊԻՏԱԿ ԶԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՐՏԻԿ ՄՊԻՏԱԿ ԶԻՈՒ ՎՐԱՅ

Մինչ այդ՝ քերտերու հաւարէն գիւ- լայնները հաւաքուելէն բանտին դը- րան առջեւ ու դուռը գոցել: Մութիւն մէջ տեսնելէն մի քանի կալանաւորնե- րու փախուստը: Բանտին մէջէն խալիփա- լի աշխարհի ճայնը առեր էին: Անոնք ապրելու վտառ էին որ փախչողը ան չէ: Գիտակցութիւնը բանտէն ներս մտնել հա- յապաղած էին:

Հաւաքուող բազմութիւնը տեսաւ որ մութ ծաւալէ մէջ, զամի լոյսերով ծառաներն իր լուրջ, դէպի գնտան կուգար: Ձիւռ- լայնները կը քալէին խալիփան: Ձարէ լուր- անց էր կէս ճամբան, որ խալիփայի

աշխարհը փախած էր:

Խալիփա, երբ այս լսեց, մտահոգու- թիւնը աւելի մեծցաւ: Երանի փախած ըլլալը, թերեւս կերպով մը ազատէր ինքզինք: Ձէ, չէ, էս դայկերուն ձեռ- քէն ազատել բաւական դժուար է: Խա- նումը էդ լուրէն յետոյ, կ'ընես էդ վազը երբ դարձես: Գրողը տանի, հետը խօսիլ չըլլար՝ կը մտածէր խալիփան, Ձարէի ձիւ կողքին քալելով:

Ձարէ զարմացաւ, որ խալիփայի աշխը- տը փախած էր: Կարծես այդ ձեռով ան նորէն արհամարհած էր իր եւ Պէքերի ուժը: Մարտիկ իր բոլոր շարժումներուն մէջ հեղուկեղէն կը մեծնար Ձարէի աշ- քին:

Ձարէ ձիւն վար իջաւ եւ չամի լոյս - սով, փարթամ մարմնով մտաւ գնտա- նը: Տեսաւ խալիփայի աշխարհը, որ հան- դարաւ, մերկ բազուկներով ու կուրծքով

կեցած էր սիւնին մօտ: Հրամայեց որ Մարտիկը չլքէ իր զարնէն:

- Իսթան մարդերու պէտք չկայ, խա- նում, - ըսաւ Մարտիկ, - չլքան դուն ինքը ալ կընաս զարնէլ:

- Մարտիկ, տղաս...

- Ձէ՞ք լսեմ, չլքէ իր զարնէն, - պո- ռաց Ձարէն իր մարդոց, Մարտիկի խօս- քերէն աւելի զարնացած:

Գնան ծառաներ Մարտիկը նորէն չըղ- թայի զարնէն:

- Մարտիկ, տղաս, խանումը բարի կին է, ան պիտի ազատէ քեզ: Ի՞նչը- թիւր, տղաս, ծառաներուն վրայ ինչո՞ւ յարձակեցար:

- Ծեծեցին, վարպետ, գնտանին մէջ խեղճ վարժապետը ծեծեցին: Պէքեր ի՞նչ կ'ուզէ այս խեղճ մարդերէն, որ գնտան նստած է, - ըսաւ Մարտիկ, դուրմանի լեզուով՝ Ձարէին հասկցնելու հա- մար:

Ձարէ իր մարդերուն առջեւ, Մարտի- կի խօսքերէն իր պարտութիւնը չմտ - նելու համար, ծառաները դուրս հա- նեց:

- Խանում, այս մարդիկը յանցանք չունին: Յանցաւորը ես եմ, որ հար- ուածս վրիպեցաւ: Ես կը ներեմ Պէքե- րին, երբ զիս չլքէ իր զարնէն ու մութիւն մէջ գնդակահարել ապա:

Ձարէ առաջին անգամն էր որ կը տեսնէր մէկը, որ գնտանի մէջ նստուած

է ու չի գիշեր իր գոյութեան համար: Ձգիտէր, հիւանձ անոր այդ ուժեղ կեց- ուածքին, թէ՛ բարկութիւնը աւելի սաստկացնէր: Այդ զգացումներուն մէջ ահամայ կը գիտէր անոր ահանջին կա- պոյտ յուշումը, նոյնիսկ Մարտիկի շատ մօտ կեցած՝ կը նկատէր որ Մար - տիկի հասակը իրմէն բարձր էր:

- Ձէ, չէ, Պէքերը քեզ չի կընար դըն- դահարել, - ըսաւ Ձարէ՝ իր ձայնին մէջ կանաչի փափկութիւն մը ու գէժքին վը- րայ դրաւ ծալիտ մը դնելով:

- Մարտիկ, տղաս, խանումը կ'ուզէ, որ իրեն համար սրինգ նուազէ, - մէջ ինկաւ խալիփան՝ քաջալերուած խանումի այնքան լաւ տրամադրութեան:

- Մոռցած եմ, վարպետ, սրինգ նուա- ղել մոռցած եմ:

- Լսեցի՞ր ինչքան կոշտ կը խօսի աշ- կերտդ, խալիփա: Ըսի՞ր որ գիտէ լաւ նուազել:

- Այո՛, խանում, ան պիտի նուազէ քեզի համար: Ի հարկէ, տղաս, խանումը պիտի չմերժես:

- Ձգիտեմ, չլքիտեմ, - կրկնեց Մար - տիկ՝ այս անգամ աւելի բարձր ձայ- նով:

(Ծառ. Ա. Էջեմ)

է ամերիկեան «Եստիքի» փոխ-
ծառայութեան թղթակից՝ Սթիվ Բ.
Հայնսթիլ մէկ յօդուածը: Հեղինակը, կը-
սէ թէ ուսումնասիրած է հայկ. ահա-
բեկչական արարքներու ծագումը, իրեն-
մեկնակէտ առնելով Պէյրուսը:

Ուրեմն, ըստ Սթիվ Բ. Հայնսթիլի,
ցայսօր կատարած իր ուսումնասիրու-
թեանը, զինք հետեւեալ եզրակացու-
թեան կը հասցնեն:—

«Հայերը, երբեք չեն նմանիր անհայ-
րենիք Պաղեստինցիներու, սպանացի
Պաղեստինցիներու եւ կամ եթովպացի
երկրացիներու: անոնք, արդիական միջոցներով,
այսինքն՝ ուսումնասիրելով ու ահա-
բեկումներով կը պայքարին երկրի մը
համար, զոր իրենց Հայրենիքը կը նը-
կատեն:

«Ըստ Հայերու, մանաւանդ՝ ծայրա-
յեղներու, ներկայիս իրենց Սթիվ Բ. Հայ-
նսթիլի միջոցով բաժնուած Պաղեստին-
Հայաստանը, 260.000 քառակուսի քմ.
տարածութիւն մը կ'ընդգրկէ:

«Կարգ մը Հայերու մօտ իսկ դեռ -
գոհանք յառաջանող հայ ահաբեկիչները
չորս խումբէ բաղկացած են:— ա) «Հա-
յաստանի Ազատագրութեան Համար Հայ-
կական Գաղտնի Բանակ», բ) Հայկ. Ա-
զատագրական Բանակ», գ) Հայկական
Նոր Դիմագրութիւն», դ) «Հայկ. Յե-
ղատագրական Արգարազատ Գոման -
տաները»:

«Այս կազմակերպութիւնները, յայ-
տարարած են մասնակցած ըլլալ, վեր-
ջին հինգուկէս տարիներու ընթացքին՝
Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Արեւմտ. Գեր-
մանիոյ, Անգլիոյ, Հոլանտայի, Զուի-
ցերիոյ, Աւստրիոյ, Սպանիոյ եւ Դան-
իոյ մէջ իրագործուած ահաբեկչական
130 արարքներու: Վերջերս ալ, առաջին
անգամ ըլլալով, Յունաստանի մէջ ալ
թուրք դիւանագէտ մը սպաննեցին:

«Հայ ահաբեկչական կազմակերպու-
թիւնները, ընդհանրապէս թուրք դիւ-
անագէտներն է, որ թիրախ ընտրած են,
եւ սակայն, պատահած է, որ անոնք նը-
ման եղեռնափորձեր կազմակերպեն նաեւ
ամերիկեան, իսրայէլեան, խորհրդա-
յին ու եւրոպական այլ երկիրներու կարգ-
մը հաստատութիւններուն դէմ, ընդհան-
րապէս թիրախ ընտրելով անոնց օդանա-
ւանային ընկերութիւններու գրասենեակ-
ները:

×

«Իրանեանի մէջ, «Ռամկավար» անու-
նով (կ'անհարկէ «Զարթօնք»), թերթ
մը հրատարակող Գերոստ Ահարոնեան,
կ'ըսէ թէ, իր հակահաբեկչական կեց-
ուածքին պատճառով սպաննալիքներ ըս-
տացած է հայ ահաբեկիչներէ: ան, իր
մտահոգութիւնը կը յայտնէ նաեւ, ներ-
կայիս թուրքիա ընկող չորս 100.000
Հայերու համար, որոնք այս եղեռնա-
փորձերու հետեւանքով խիստ անհաս-
գիստ ու դժուարին կացութեան կը մատ-
նուին:

«Նորէն, ըստ Ահարոնեանի, այս ա-
հաբեկչական կազմակերպութիւնները
նիւթական օժանդակութիւնը կը վայել-
լեն Հայ հարուստ անհատներու, եւ կը
մարզուին պաղեստինեան քաղաքներու մէջ:
ՊԱԿ-ը սակայն, միշտ կը հերքէ այդ մա-
սին եղած ակնարկութիւնները:

«Ինչ որ ճշմարիտ է սակայն, այն է,
թէ հայ ահաբեկիչները շատ լաւ մար-
դուած են: Իրենց յարձակումները կը կա-
տարեն մեծ ճարպիկութեամբ, եւ նոյն
ճարպիկութեամբ ալ խոյս կուտան պա-
տածվայրէն:

«Ցարդ, այս ահաբեկիչներէն միայն 2
հոգի կարելի եղած է ձերբակալել. մին՝
Պեռնի թուրք դեսպանի սպանութիւնով
ամբաստանուած Ֆրանսացի Հայ մը,
միւսը՝ Հոլանտայի թուրք դեսպանին տը-
ղան՝ Ահմէթ Պէյրէրը սպաննող Լիբա-
նանցի մը: Զանազան ահաբեկչական ա-
րարքներու մասնակցած ըլլալով ամբա-
տանուած մնացեալ ահաբեկիչներէն ոչ
մէկը կարելի եղած է ձերբակալել:

«Հայաստանի մը հիմնադրութեան դա-
ղափարը ջատագովող, գրագէտ՝ Գեորգ
Աճէմեան, այդ մասին իր տեսակէտը կը
յայտնէ հետեւեալ ձեւով:— «Ոչ ոք զօ-
րավիզ կը կենայ մեզի: Թէ՛ Արեւելքը,
եւ թէ՛ Արեւմուտքը մեզի դեմ են: Ան-
հաւանական նկատելով հանդերձ, Հայաս-
տանի մը վերապաշտօնունք ուղղութեամբ
առնուլիք բոլոր քայլերը կը քաշալե-
րեմ»:

Մերիկացի լրագրողը, իրեն եզրա-
կացութիւն կ'աւելցնէ:—
«Վերջին օրերուն իր թափը սաստկաց-

« 3 Ա Ռ Ա Զ »

ԲԱՐԳԱՌԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՊԱՆԵՆՈՅԷՆ. — Ընկ. Սեյթեկեան, 50 Գ.
կը նուիրէ թերթին 55ամեակին առթիւ:
ՊՈՒՆՆԵՆ. — Միհրան Հանտարեան
50 Գ. կը նուիրէ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱԿԻ

Գրիգոր Աւետեանի մահուան առթիւ,
Տիկին Մնացականեան (Լա Սիլվայէն),
100 Գ. կը նուիրէ «Յառաջ» թերթի
— ամսական համար, որուն հաւատարիմ ըն-
թերցողն է եղած հանգուցեալը:

նող հայկ. ահաբեկչութիւնը, կարելի է
այս կերպով ամփոփել: Միայն, հարկ է,
ըսել, թէ կարգ մը Հայեր ալ դժգոհ են
այս ահաբեկչութիւնէն ու մարդասպանու-
թիւններէն...»:

Միլիիէթ, նոյն թիւին մէջ կը հաղոր-
դէր նաեւ, թէ վերջին օրերուն Սուրիա-
յէն փախելով թուրքիա ապաստանած են
16 Հայեր, 5ը՝ երախայ, որոնք առա-
ջը կը դառնան սահմանադիւրսի մօտ՝
Այնթապ քաղաքին մէջ, թրք. իշխանու-
թիւններու հակողութեան ներքեւ: Իրենց
փախաւիկան ապաստանելով պահանջը
քննարկութեան տակ է: Մինչ այդ, ա-
պաստանեալները կը սպաննան խմոր -
վին անձնասպան ըլլալ, եթէ մերժուի ի-
րենց պահանջը:

Այս լուրին արձագանգ կը հանդիսա-
նային նաեւ Թերթիւնում ու Հիւրքիէթ,
առանց սակայն յիշելու ապաստանեալ -
ներու ինքնութիւնը:

Նոյն լուրը կու տար նաեւ Լիպերալիս
Հինգլաթթի առաւել, ըսելով թէ Հայ եւ
Հիւսիս ծագումով չորս 12 հոգի թուր-
քիա ապաստանած են:

ԶԱՆԻ ԸՆԴ ՏՈՐՈՒ

ՊՈՒՆՆԵՆԻԱՅԻ մէջ, չորս 200 հազար
հոգի մասնակցած են եղեռնափորձի դո-
հեռու յուզարկաւորութեան: Մեռեալ -
ներու վերջին թիւը 78 էր, բայց
ազգային յուզարկաւորութեան միայն 8
դազալ կար: միւս զոհերու ընտանիքնե-
րը նախընտրած էին որ մեռելները քա-
ղաքական նպատակներու չձառայեն եւ
իրենք թաղեն իրենց սիրելիները, մը -
տերմութեան մէջ: Յուզարկաւորութեան
կողմ - կողքի էին բոլոր հոսանքներու
պարագլուխները, գլխաւորութեամբ Հան-
րապետութեան Նախագահին եւ նախ -
արարկեալ Գոսիկայի. բայց եթէ «Կար-
միր քաղաք» ընկալութիւնը ողբերգու-
թեամբ կ'ողջունէր Պէյրէնիւէրը, Դեմո-
ֆրիսթիանի եւ Ընկերվարական հայհո-
յանքներու տարափի տակ կ'ընդունուէին:
Արարողութիւնը եղած է զուսպ եւ յու-
զի: Անգլի, Նիսի մէջ կը ձերբակալ -
ուէր 22 տարեկան, ծայրայեղ - ալ ի-
տալացի մը՝ Մարքո Աֆֆաթիկաթօ, ո-
րու դէմ ձերբակալման միջազգային հը-
րամանագիր եղած էր առջի օր: Կը կար-
ծուի թէ մատ ունի Օգոստ 2-ի անտրակելի
ահաբեկչական արարքին մէջ: 2 տարի է,
հանգիստ կ'ապրէր Նիս: Կեղծ անունով
երեք յարկաբաժին ալ վարձած էր: Հա-
կառակ տարիքին, արդէն ծանր անցեալ
մը ունի եւ դատաւարտուած էր իտալիա,
Փաշիստ կուսակցութեան վերակազմու-
թեան համար:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ, Հինգլաթթի վաղ ա -
ռաւոտեան 13 հոգի եւս զնդակահարուած
են, Յուլիսեան դաւի իրեն մեղադրուի:
ԿիՊՐՈՍԻ Յոյներուն եւ Թուրքերուն
միջեւ բանակցութիւնները պիտի վերը-
կըսին Շարաթ օր, յոյն - կիւրական
կողմը ընդունած ըլլալով մասնակցել:

ԽՈՒՍԷՆԻ շատ բուռն կողմ մը ըրած է
առջի օր, աշխարհի բոլոր մահմետա -
կաններուն: Հրաւիրած է որ, Ուրբաթ
օր «Երուսաղէմի Օր»ուն առթիւ փողոց
իջնեն եւ պոռան. «Անցին Միացեալ Նա-
հանգները, անկցի՛ իտալիա, անկցի՛
Խորհրդային»:

ԹԻՒՐԿԻԱՅԻ մէջ վերջին 24 ժամերուն
20 հոգի մեռած է: Բիւրտ անջատողական
երկու ընդդիմադիր խմբակներու միջեւ
միջադէպեր ծագած են սուրիական սահ-
մանի մօտ եւ 3 մեռեալ կայ: Ասկէ դատ
Այնթապի մէջ սպաննուած է մարզական
միութեան նախագահ՝ Հալիլ Գըրմը -
զը, Պոլիս եւ Անգարա ալ սպանութիւն -
ները կը շարունակուին:

Fête Champêtre Annuelle

DU HOME ARMENIEN — ST. RAPHAEL
107, Avenue du Maréchal Lyautey

Sous le Haut Patronnage
de Mgr SEROPE MANOUGUIAN

Délégué Apostolique de S. S. Vasken Ier, Patriarche Suprême et Catholique
de tous les Arméniens

Vendredi le 15 Août, toute la journée dans le Parc du Home Arménien
A 10 h. une Messe Solennelle avec bénédiction du raisin sera célébrée par
Mgr. HACOP VARTANIAN

A partir de 12 h., Kermesse avec animation musicale:
L'Orchestre de Vartkes VARTANIAN
Jeux — Tombola — Buffet Spécialités Arméniennes.
ENTREE LIBRE

ՅԱԽԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մարտէյլ քաղաքի Կապոյտ Ուաչի մաս-
նաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տի -
կին Կարապետ Թիւթէլեանի, իր զա -
ւակներուն, Տէր եւ Տիկին Քաջագունի
Յովհաննէսեանին (Լիոն) եւ իրենց բո-
լոր պարագաներուն Գրիգոր Թիւթէլեանի
մահուան առթիւ:

×

Կապոյտ Ուաչի Մարտէյլ քաղաքի վար-
չութիւնը, շնորհակալութեամբ ստացած է
Տէր եւ Տիկին Քաջագունի Յովհաննէսե-
անէ (Լիոն) 500Գ., Տիկ. Ս. Թիւթէլեանէ
100 Գ. եւ Տիկին Վարժապետեանէ 50 Գ.
Գրիգոր Թիւթէլեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻԷ

Կապոյտ Ուաչի Անիէն - Պուա - Գո-
լմայի մասնաճիւղը, շնորհակալութեամբ
ստացած է:— Այրի Տիկին Լուսինէ եւ
Անդրանիկ Տէրտէրեանէ 200 Գ., Կայանի
ի նպատ. իրենց սիրեցեալ զաւակին եւ
եղբոր՝ Յարութիւն Տէրտէրեանի մահ -
ուան Գ. տարեկիցին առթիւ:

×

Կապոյտ Ուաչի Տէսիին մասնաճիւղը
շնորհակալութեամբ ստացած է Հ. Թաշ-
մեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղ -
կեպտակի:— Տէր եւ Տիկին Օհանեանէ
100 Գ. դպրոցին համար եւ Տէր եւ Տի-
կին Ժիրայր Պառաւեանէ 50 Գ.:

Imprimé Sur Les Presses
Du Journal «HARATCH»
83, Rue D'Hauteville — 75010 - Paris
Commission Paritaire: N° 55935

VOYAGES
EN ARMENIE 1980

1° VOYAGES DE 12 JOURS

du 03 au 14 octobre 3 290 F
du 12 au 23 septembre "

3° VOYAGES DE 16 JOURS

du 08 au 23 août 4 550 F
du 04 au 19 octobre 3 890 F

Renseignement - inscriptions

Spécialiste des Voyages
sur l'Arménie depuis 15 ans
Elia PEHLIVANIAN
2, rue de Sèze
75009 Paris
tél. 266 50 12
Permanence les Vendredis
de 14 à 19 h.
tél. domicile : 384 31 28
Renseignements à Décines
M. ISKENDERIAN
CAFÉ DE LA PAIX
tél. (16-78) 49 25 37

Les places étant limitées, veuillez nous
renvoyer le coupon-réponse le plus tôt
possible. Lic. A 721

Mme Elia PEHLIVANIAN
Organisation Technique Mondotours
2, rue de Sèze 75009 Paris
Nom
Prénom
Adresse
..... Tél.
Ville Code postal
1) M'inscris au Voyage spécial Arménie
du au
ci-joint 25% d'acompte.
2) Désire recevoir une documentation
sans engagement de ma part pour :
.....
Rayer les mentions inutiles
Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
9-10
SAMEDI-DIMANCHE
9-10 AOUT
1980

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

LE NUMERO 2 F. 5674 ՏԱՊԻ — ԹԻՒ 14.706
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 56e ANNÉE — No 14.706

ՕՐՈՒՆ ԽՕՄԲԸ
ՄԻՇՏ ՊԱՅԱՆՋԱՍԵՐ
Օ
ՍԵՒՐԻ ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒՒ

ՕՐՈՒՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

Ա. ՀԱՐԵԿՈՒՄ ԻՆԶԵՐ Կ'ԸՍԵ «ՀԻՒՐԻՅԵԹ» «ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԹՈՒՐԲ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ ՓՈԽԱԴԱՐՁԵԼ» ԿԸ ԳՐԷ «ԹԵՐՃԻՒՄԱՆ» ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅ ԴԱՏԱ ԾԱՆՆԱԽՈՒԲԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հայուհեան իղծերուն, ազգային ա -
րեւելաւորներուն պատկաճը հանդի -
սացաւ Սեւրը։
Հայ զաղաքական միտքը՝ աստիճանա -
կան փոփոխութիւններէ ետք, Անկախ -
Միացեալ Հայաստանը ազգ. դաւա -
նանք ընդունեցաւ Հայաստանի Հանրա -
պետութեան թէեւ կարճ, բայց պատմա -
պատճառէն բխող ժամանակաշրջանին։
Անկախութեան հռչակումէն տարի մը
տեղ, Միացեալ արդէն դարձաւ ուսում։
Հայաստան՝ համազգային չափանիշով։
1919 թ. փետր. 1-ին, անճիտութեամբ Արեւմտա -
ստանի ինքնիշխանութեան ներկայացուցիչները՝ Հա -
յաստան թէ՛ Սփիւռք, Փարիզ եւ Երեսնա -
նոցի ունեցած զոյգ Համազգումարներու
թիվացքին, պատմական հողերուն կը -
րամբ նորազատ Հանրապետութեան, ազ -
գային հանգանակ սահմանեցին։
Նոյն թուականին, Հանրապետութեան
կողմէն արտաքին ուղղութեամբ, Հայաստանի
կառավարութիւնը ինքզինք հռչակեց
անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի գերա -
զօրին իշխանութիւնը։ Կեդրոնաձիգ ուժը
անկախութեամբ Հայութեան։
1920-ին, Հայաստանի Հանրապետու -
թեան սահմանները ընդգրկեցին բովան -
ակ Արեւելեան Հայաստանը։ Առաւել
ան կրկնապատկիւր այժմու Հանրապե -
տութեան։ Հակառակ Պրեսթ - Լիդըմսի
ընդադրին, ուր Լենին այնքան փութ -
աւոր տրամադրութեամբ թուրքերոյ յանձ -
նեց ու միայն ազատագրութեամբ Արեւմ -
տահայաստանը, այլեւ, նոյնիսկ 1878-ին
Սփիւռքի Արեւելեան Հայաստանի մաս կազ -
մող հողերը՝ մինչեւ Արաքս։
Սեւրի դաշնագրով, Թուր -
քի ընդունեցաւ ճանձնալ Հայաստանը,
որին ազատ եւ անկախ Պետութիւն։ Ա -
նկախ ընդունեցաւ Մ. Նահանգներու
կառավար. Ուիլսոնի իրաւարարութեան
թանձնէլ հայկական հողերու սահմանա -
դրութեամբ, ի նպաստ Հայաստանի։
Սեւրն ու Ուիլսոնեան սահմանները կը
հաս մեր զաղաքական պահանջներուն
կատարանքը։ Պատուաւորանքը՝ ա -
նկախ ամբողջական Հայաստանին։ Լայն
մասնաւորութեամբ։ Փարսիական համար բո -
ւորակալ Հայութիւնը՝ ազատ եւ ինքնիշ -
խան։ Ընդհանուր մարզկութեան չըջա -
նակին մէջ։
Սեւրի չենք։ Գիտենք, թէ Արեւելք
եւ Արեւմուտք, Սեւրէն, եւ նոյնիսկ ան -
կախ ալ, մըցումի ելած են ոտ -
քալ պահելու համար Թուրքիան։ Իւրա -
քանիւր իւրապատուի նպատակներով։
Հաղաքական հակամարտ շահերով։ Հա -
ղաքի նպատակներով։
Սեւր, սակայն, ազգովին կը մնանք
անհամաձայն։ Սեւրը՝ զաղաքական ան -
համաձայնի մուրհակ է։ Պարտադրին
ստորագրութեամբ։
Հիմնականը կը մնայ մեր պայքարի
նպատակը։ Հաւաքական կամքով եւ համազ -
գային ճիշդով։ Ուրեմն՝ զօրաշարք բո -
ւոր ճակատներուն վրայ՝ յիշեցնելու եւ
պարտելու համար մեր իրաւունքն -
քալ։ Պահանջները։
Այս դեմքին վրայ, երբեմնի ուրացում -
ները, ոմանց կողմէ, ներքին ճակատին
մէջ, չըցած են։ Ներկայիս՝ Հայութիւ -
նը թիկնաւոր դիրքերու վրայ կեցած է։
Ինչպէս Հայաստանի Անկախ Հանրապե -
տութեան ժամանակաշրջանին։ Ազգային
հանգանակը տասնամեակներէ ի վեր կըր -
նէ նուիրադրութեամբ է։ Ձեռնթափ տար -
րեւել լուսեան դատապարտութեամբ են։
Հաղաքական ելած է երիտասարդութիւն
մէջ լիբերալ պրկումով, պայքարի տը -

Օգոստոս 7-ին ալ թրքերէն թերթերը
կը շարունակէին զբաղիւ Հայերով, Ա. -
թէնքի եւ Լիոնի արարքներուն առթիւ։
Հ իւրքի չէ գոհանար
սիւնակներ լեցնել թրքական «մա -
սալ»ներով, այլեւ, անհրաժեշտ կը
գտնէ պատճէնը հրատարակել Անգլիա
հրատարակուող «Կայծեր» պարբերակա -
նի մէկ թիւին առաջին էջը, որ Հայկ.
Գաղտնի Բանակի մամուլի մէկ ասուլի -
սին նկարը կը ներկայացնէ։
Թերթը, Աթէնքի եւ Լիոնի մահափոր -
ձերուն առթիւ, մասնաւորաբար կը ծան -
րանայ Հայկ. Գաղտնի Բանակին վրայ
եւ անոր գործակցութեան՝ Բիւրտերու
հետ։ Թերթը, նաեւ կ'ըսէ թէ, Լիոնի
թրք. հրկապտոսարանին հայ ահաբե -
րեկիներու կողմէ կրած յարձակումն ու
անոր հետեւանքները թուրք կառա -
վարական չըջանակներու մէջ բուռն
հակադրեցութիւն յառաջացուցած է։
Թուրքիոյ Արտ. նախարարը, Փրանսա -
կան իշխանութեանց զեմելով, ահաբե -
կիներու անմիջական ձերբակալութիւ -
նը պահանջած եւ այդ առթիւ պաշտո -
նական բողոքագիր մը ներկայացուցած
է։
Վերջին մահափորձը նկատի ունենա -
լով, Հիւրքի չէ Լիոնի մէջ, տեղուր
վրայ «ուսումնասիրութիւն» մը ը -
րեր է, եւ «հետաքրքրական» արդիւնք -
ներու յանգեք... Արդարեւ, ահա թէ
ի՛նչ «յայտնութիւններ» կ'ընէ Հիւրքի -
յէ, Լիոնի մեր գաղութին մասին։ Կու
տանք՝ առանց մեկնաբանութեան, քանի,
իսկապէս ըսելիք չի մնար։
«Լիոնը, Փրանսահայ գաղութին մէջ

շատ կարեւոր դեր մը կը խաղայ, իր 80
հազար հայ բնակիչներով, որոնք տար -
բեր ժամանակաշրջաններուն թուրքիա -
յէն, Սուրիայէն եւ Լիբանանէն փախած
եւ հոս հաստատուած են։
«Ասոնց մեծ մասը անգամադրուած է
Համայնավար կուսակցութեան, միաժա -
մանակ վայելելով նաեւ Ընկերավարական,
կուսակցութեան օժանդակութիւնը։
«Ներկայիս, հոս՝ Լիոնի մէջ է, որ
կեդրոնացած են հայ ահաբեկչական
տարրերը՝ 8 խմբակներով եւ տեղուր
հայ կղերականութեան ու երիտասարդու -
թեան ալ աջակցութիւնը վայելող հա -
կաթուրք, երեք մեծ կազմակերպութիւն -
ներով։
«Ինչպէս Փրանսայի բազմաթիւ այլ
քաղաքներուն մէջ, հոս ալ, Փրանսացի
երեսփոխաններու ալ քաջալերու -
թեամբ, Յեղափոխութեան յիշատակին
յուշարձան մը կանգնած է»։
Հիւրքի չէ նոյն թիւին մէջ տեղ կը զբա -
նէր նաեւ յօդուած մը՝ թուրք եւ հայկ.
հակաթուրք կազմակերպութիւններու
վերջերս Լոնտոնի մէջ գումարած ժողո -
վի մը ընթացքին տուած այն որոշու -
մին մասին, ըստ որուն՝ երկու ազգու -
թեանց ահաբեկչական տարրերը աս -
կէ ետք միասնաբար պիտի գործեն ու
պայքարին՝ թրքական Փաշիստ վարչա -
կարգը տապալելու համար։
Հիմնուելով Լոնտոնի իր մասնաւոր
թղթակցին տեղեկութեանց վրայ, Հիւր -
քի չէ, այս մասին կը գրէ -
«Թուրք դիւանագետները սպաննելով,
Թուրքիայէն վրէժ լուծելու եւ իրենց
բռնազրաւուած հողերը վերագրաւելու
ուխտ ըրած Հայերը, այս անգամ ալ ըն -
տրած են գործակցիլ Թուրքիոյ մէջ ա -
նկազդեցիկ՝ Բիւրտ անջատողական տար -
րերու հետ։
«Հայ Գաղտնի Բանակ» եւ «Բիւրտ
Բանուորական կուսակցութիւն» անու -
նով ահաբեկչական այս կազմակերպու -
թիւները, վերջերս Լոնտոնի մէջ ժողով
մը գումարած եւ ժողովի արարքին, եր -
կու կազմակերպութեանց ղեկավարները
միացեալ գիշացով եւ միալոյ առաջնով
մը յայտնած են իրենց որոշումը, գոր -
ծակցելու՝ հակաթուրք արարքներու եւ
ֆարգութեան մէջ։
«Անոնք, Թուրքիան ամբաստանած են,
որ Հայ եւ Բիւրտ փախուստանութեանց
վրայ ճնշում կը բանեցնէ եւ ուխտած
են պայքարիլ, մինչեւ իրենց հո -
ղերուն վերագրաւումը։
«Այս կազմակերպութիւնները, որոնք
նախապէս Պէյրութի ու Աթէնի մէջ ալ
յայտարարած էին Թուրքիոյ դէմ միաց -
եալ նախապէս կազմելու իրենց որոշումը,
շեշտած են թէ, նպատակը՝ վերագրաւ -
ումիւ հողերուն հողերն են։ Հայաստանին
ամբողջական միացումն է։
«Նախապէս, անոնք ուխտած են պայ -

քարիլ, բացի Թուրքիայէ, ի մասնաւորի
Իսրայէլի ու նաեւ արեւմտեան աշխար -
հակալ այլ երկրներու դէմ։
«Միացեալ ասուլիսին ընթացքին, դա -
տապարտուած է նաեւ Իսրայէլը, իր
հակապաշտպանութեան ֆաղափառու -
թեան համար, ու, անհրաժեշտով «Էմերս -
թի ինքնիշխանութիւն» մէկ տեղեկագրու -
թեան, ձաղկած են Թուրքիան, ձախա -
կողմեան ուսանողներու հանդէպ կի -
րարկած իր չարաքանքի մեքենայու -
թեանց համար»։
Միւս կողմէն, Հիւրքի չէ, նոր «յայտ -
նութիւն» մըն ալ ըրած է, ըստ որուն,
ամէն տարի, աշխարհի զանազան կող -
մերէն եւ ի մասնաւորի՝ Փրանսայէն
Յունաստան եկող հազարաւոր հայ երի -
տասարդներ, յոյն իշխանութեանց հա -
ճութեամբ ու կարգադրութեամբ, Աթէն -
քի մօտակայքը գտնուող զանազան «հան -
դաւանութեան քէմփ»երու մէջ կը տեղաւոր -
ուին, ուր, յայն սպաններու հակողու -
թեան տակ, խիստ ու իսկական զինուոր -
ական չափանիշով մարզավարժութիւն
կը ստանան։
Ըստ Հիւրքի չէ, մարդիկներու այս
«քէմփ»երուն մէջ տեղի կ'ունենան նաեւ
«Պատմութեան» դասաւանդութիւն -
ներ, որոնց նպատակն է զարկ տալ հա -
կաթուրք ուժեղ քարոզչութեան։
Նորէն, Հիւրքի չէ կը տեղեկանանք,
թէ Խօզմէնի սպանութեամբ վերջ գրտ -
նող մահափորձի զոհին ինքնութիւ -
նը ու պատճառները, ըստ երեւոյթին,
ընդհարում մը ստեղծած են յոյն ու
թուրք թերթերու միջեւ, որոնք զիրար
«կեղծարարութեամբ» կ'ամբաստանեն։
Այսպէս, մինչ Հիւրքի չէ կը պնդէ,
թէ 'յոյն մամուլն է, որ առաջին ան -
գամ ըլլալով յայտնած է կալիփ Խօզմէ -
նին հայկ. հարցերու մասնագէտ՝ Թուրք
գաղտնի սպանարկութեան անդամ ըլլա -
լը, յոյն մամուլն ալ իր կարգին կ'ամ -
բաստանէ Հիւրքի չէ՝ նոյն մեղքով։
Հիւրքի չէ, նոյն թիւին մէջ կը հը -
րատարակէր նաեւ Ուղուր Մուսմուի մէկ
յօդուածը, ձուլմուրիւրքէն արտատը -
պելով։
Ուղուր Մուսմու՝ խմբագիր, համալ -
սարանի դասախօս - փրոֆ., Թուրքիոյ
ճանթ մտաւորականներէն եւ էր երբեմն
նաեւ՝ ծայրայեղ ձախակողմեան հա -
կուժ ունեցող եւ իրատեսի համբաւ վա -
յելող դէմք մըն է։
Իր յօդուածին մէջ, Մուսմու, ամենա -
զոյգն անհարկութիւն մ'իսկ չընէր
Հայկ. Յ ե զ ա ս պ ա ն ու թ ե ա ն ա յլ՝
ընդհակառակն, վերջին մահափորձերուն
առթիւ, Հայոց հետ կ'ամբաստանէ նաեւ
Յոյները, Մ. Ի. Ա. -ն, Բ. Կ. Պ. -ն, Ձինաս -
տանը, Մաֆիան եւ ուրիշներ, Հայերու
հետ գործակցած ըլլալու վարկածով։
Ան, կողմէն թրք. իշխանութիւնն -
քուն, անմիջապէս գործի ձեռնարկել, ե -
րեսն հանդէպ համար յիշեալ կազմա -
կերպութիւններու հաւանական գործակ -
ցութիւնը հայ ահաբեկչական կազմակեր -
պութեանց հետ։
Միւրիւրք ալ, իր կարգին կը գրէր,
թէ, Հայ Գաղտնի Բանակը Պէյրութի մէջ
հրատարակած զեկոյցով մը զգուշացու -
ցած է յոյն իշխանութիւնները՝ Աթէնքի
մահափորձին պատրուակով հայ բնակ -
չութեան հանդէպ պատժական քայլեր
առնելէ, եւ սպաննացած՝ հակառակ պա -
հապարկէն, անոնք ուխտած են պայ -

Ժ. Մ.

Fonds A.R.A.M
(Շար. ք կարգալ 4րդ էջ)

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ԳԼԵԱԴՐ ԱՆՅՔԵՐ - ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ՍԱՐՏԱՐԱՊԱՏԷՆ ՍԵՒՐ

1918

ՄԱՅԻՍ 28: Յայտարարութիւն Հայաստանի Անկախութեան:

Անդրկովկասի քաղաքական ամբողջ - ջութեան լուծումով եւ վրաստանի եւ Ադրբեջանի անկախութեան հրա- չակումով ստեղծուած նոր կացու- թեան հանգէպ՝ Հայոց Ազգային խորհուրդը իրեն յայտարարում է Հայկական դաւանների գերագոյն միակ իշխանութիւնը...

ՅՈՒՆԻՍ 4: Բաթում. Հաշտութեան դաշնագրերի կնքում թուրքիոյ եւ Հայ- յաստանի Հանրապետութեան միջեւ:

Ըստ Բաթումի դաշնագրի, Հայաս- տանը դառնում էր անկախ Պետու- քիւն:... Նրա հողի տարածութիւն - նը, մօտաւորապէս, 12.000 քառա- կուսի կիլոմետր էր. բնակչութեան քիւր, գաղթականներով միասին՝ մօտ մէկ միլիոն: Եւ... մայրաքա- ղաքից եօթը կիլոմետր հեռու՝ երե- տում էին քիւրքական քնդանօթնե- րը (Ս. Վրացեան):

ՀՈԿՏ. 30: Մուրուսի անգլիկոսը գինադադարի կնքում:

ՆՈՅ. 11: Զինագաղար: Վերջ Հայ- մաշխարհային Ա. պատերազմի:

1919

ՓԵՏՐ. 12: Հայ Ազգային Պատուիրա- կութիւնը Պօղոս Նուպարի եւ Ա. Ահա- րոնեանի ստորագրութեամբ, առաջինը իրեն նախագահ Ազգ. Պատուիրակու- թեան, երկրորդը իրեն նախագահ Հ. Հ. Սարգսիւսեան ժողովի Պատուիրա- կութեան, «քովանդակ Հայ Ազգութեան անուանով» հողային պահանջներու Յու- չագիրը կը ներկայացնէ Սարգսիւսեան Վեհաժողովին: Հայաստանի Անկախ Պետութեան մաս պէտք է կազմեն:

Ա. - Վանի, Պիթիւսի, Տիարպէթի - րի, Սարբերդի, Սվազի, էրզրու- մի եւ Տրապիզոնի եօթը վիլայ- յէթները համաձայն 1914 Փետր. Ի բարենորոգումներու ծրագրին, ասոնցմէ դուրս ձգելով Տիարպի հարաւային կողմը եւ Օրտու - Սվազ գիծին արեւմտեան կողմը դանուող հողամասերը:

Բ. - Կիլիկեան չորս սանձագները, այսինքն Մարաշ, Գօզան (Սիւ), ձէպէլ - Պէրէթեթ եւ Ատանա՝ իսկէնտէրունով միասին:

Գ. - Կովկասի Հայկական Հանրա - պետութեան ամբողջ հողամասը, որ կը պարունակէ Երեւանի ամ - բողջ նահանգը, Թիֆլիսի նախկին նահանգին հարաւային մասը, Ե- ղիսապէթպոլի (Գանձակ) հարա - արեւմտեան մասը, Կարսի նա- հանգը, բացի Արտասանի հիւսի - սային կողմի հողամասէն:

ԱՊՐԻԼ - ՄԱՅԻՍ: Կարսի (Ապրիլ 28), Արտասանի, Օլթիի (Մայիս 13), Նախի- ջեւանի (Մայիս 20) ազատագրումով Հայաստանի Հանրապետութեան տարա- ծութիւնը կը հասնի 71.330 քառ. քիլո- մէթրի:

Այսպիսով, Ապրիլ - Մայիս ամիսնե- րէն կատարուեց Ռուսահայաստանի ամբողջացման գործը. հայկական գործերը կանգնած էին Զուլփայում, Զինգուլում եւ Կարաուրգում (Ս. Վրացեան):

ՄԱՅԻՍ 28: Յայտարարութիւն Միաց- եալ եւ Անկախ Հայաստանի:

Հայաստանի ամբողջութիւնը վե- րականգնելու եւ ժողովուրդի լիա - կատար ազատութիւնն ու բարգա - ւաճումը ապահովելու համար Հա- յաստանի կառավարութիւնը համա - ձայն բովանդակ Հայ ժողովուրդի միահամուռ կամքին ու ցանկու- թեան, յայտարարում է, որ այսօր- ուանից Հայաստանի բաժան - բա - ժան մասերը մշտնջենապէս միացած են իր անկախ պետական միու- թիւն:

Արդէն իրականութիւն է երկուայ մեր երազը. ազատ է Հայաստանը ամբողջ աշխարհի կողմից մանա- ղաժ ինքնուրոյն Հանրապետու- քիւն է նա եւ իր Եւրոպայի դրօշա- կով կանգնած է միւս Պետութիւն - ների շարքում: (Յովհ. Թուման - եան)

Ամբողջ պատմութեան ընթացքում առաջին անգամն է, որ հանգէս է

գալիս եւ պետութիւններից մանաչ - տում է Միացեալ Անկախ Հայաս - տան: (Ա.Կադ. Ստ. Մալխասեան)

1920

ՅՈՒՆԻՍ 19: Միջազանցային Գերագոյն խորհուրդը տէ ֆաքթօ կը ճանչնայ Հայաստանի անկախ Հանրա - պետութիւնը:

ԱՊՐԻԼ 26: Սան Ռեմօ. Դաշնակից Պե- տութեանց Գերագոյն խորհուրդը Մ. Նահանգներու նախագահ Ո. Ուիլսոնի հրաւեր կ'ուղղէ վճիռ առաւ իրզորումի Տրապիզոնի, Վանի եւ Պիթիւսի չորս վիլայէթներուն միջեւ ճշգրտելիք թուրք - հայկական սահմաններուն մասին:

ՄԱՅԻՍ 17: Նախագահ Ուիլսոն պաշ- տօնապէս կ'ընդունի հրաւերը: Մ. Նա- հանգներու Փարիզի դեսպանին ճամբով կը հաղորդէ Գերագոյն խորհուրդի ան- դամ Պետութիւններուն:

ՕԳՈՍՏՈՍ 10: Սեւրի դաշնագրի կըն- քում: Մէկ կողմ՝ Բրիտանական կայս - րութիւն, Ֆրանսա, Իտալիա, Ճափոն, Իրեւ Պաշտակից գլխաւոր Պետութիւն - ներ, Հայաստան, Պելժիա, Յունաստան, Լեհաստան, Փորթուկալ, Ռումանիա, Զիլաուլաբիա, իր փոքր դաշնակից - ներ: Միւս կողմ՝ Թուրքիա: (Հ. Հ. Ներկայացուցիչ՝ Ա. Ահարոնեան):

ՅՕԴ. 88. - Թուրքիա կը յայտա - բարէ, թէ ինք կը ճանչնայ Հա - յաստանը իր ազատ եւ անկախ Պետութիւն, ինչպէս ըրած էին ասիէ առաջ Դաշնակից Պետու- թիւնները:

ՅՕԴ. 89. - Թուրքիա եւ Հայաս - տան, ինչպէս նաեւ միւս պայմա- նադիր բարձր կողմերը կը հաւա- նին Մ. Նահանգներու նախագա - հին իրաւարարութեան յանձնել իրզորումի, Վանի, Տրապիզոնի եւ Պիթիւսի նահանգներուն մէջ թուրքիոյ եւ Հայաստանի սահ- մանին որոշումին ինքիւրը եւ ըն- դունել նախագահին տուած որո - շումը: Նաեւ նախագահին որո- շումով Հայաստանի ելքին դէպի ծով եւ սահմանին յարակից բո - լոր Օսմանեան հողերուն ազա - դիւնման մասին պատրաստած բո- լոր տրամադրութիւնները:

ՅՕԴ. 90. - Երբ 89րդ յօդուածին համաձայն սահմանը որոշուելով յիշեալ նահանգներուն հողերէն ամբողջը կամ մէկ մասը Հայաս- տանի փոխանցուի, Թուրքիա այժմէն իսկ կը յայտնէ, թէ որո- շումին թուականէն սկսեալ կը հրաժարի իր բոլոր իրաւունքնե - րէն՝ փոխանցուած այդ հողամա- սին վրայ:

Ներկայ դաշնագրին այն տրա - մադրութիւնները, որոնք զոր - ծադրելի են թուրքիայէն անաւա- ուելիք հողերուն համար, այժմէն զործադրելի կ'ըլլան վերոյիշեալ հոգամասին վրայ...: Յօդուած 91, 92 եւ 93ը եւս կը վերաբերին Հայաստանի հարցին հետ կապ ունեցող մանրամասնութիւննե - րու: 92րդին առաջին պարբերու - թիւնը կը ճշգրտէ. - Հայաստանի սահմանները Արեւի- ջանի եւ Վրաստանի հետ կ'որոշ - ուին շահագրգռուող կառավա- րութեանց կողմէ հաւաքակա- համաձայնութեամբ մը:

...Ուստի իսկն Համգի փաշա, Ռե- զա Թեֆիկ բէշ եւ Խալիլ բէշ, վնասակա՛ն փայլերով մօտեցան կենտրոնի սեղանին, ուր դրուած էր դաշնագիրը եւ իրար յետեւից ջղուտ շարժումներով ստորագրե- ցին այն եւ գրեթէ հապկեցով գնացին իրանց տեղերը: Այնու - հետեւ ստորագրեցին Անգլիայի, Ֆրանսայի, Իտալիայի եւ Հայաս- տանի մերկայացուցիչները եւ նրանցից անմիջապէս վերջը եւ - րաւիւրեցին ինն: Այսպիսով, Պե - տութիւնների այբբենական ան - ուսանակարգի շնորհիւ Հայաստանը (Արմէնի) կրտսեր դաշնակիցների մէջ ստորագրեց առաջինը... եւ ստորագրեցի երեք ակտ. 1. - Թիւրքական դաշնագիրը. 2. - Մեր երկրի փոքրամասնութեանց վե - րաբերեալ դաշնագիրը Հայաստա - նի եւ մեծ Պետութիւնների միջեւ եւ 3. - Մի արձանագրութիւն Հե - չագի եւ Իգօպլաիայի բացակա- յութեան մասին: (Ա. Ահարոն - եան)

ՀՈԿՏ. 18. Հաշտութեան Համաժողո- վին Ընդհ. Քարտուղարութիւնը, Դաշ- նակից Պետութեանց հրահանգին համա- ձայն, նախագահ Ուիլսոնի կը փոխան- ցէ դաշնագիրին մէկ պաշտօնական օրը - նակը: Նախագահին յատուկ ուղարու- թեան կը յանձնէ թիւ 89 յօդուածին տը- րամադրութիւնները:

ՈՒԻԼՍՈՆԵԱՆ
ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ

1920 ՆՈՅՄԵՐԵՐ 22: ՈՒԱՅԻՆԿԻԸՆ:

Եւ, Ուտրօ Ուիլսոն, մայրաքա- ն Ամերիկայի Միացեալ Նահանգ- ներում, ինծի արուած ըլլալով վերոյիշեալ իրաւարարական իշ- խանութիւնը, ներկայիս, արդու -

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄԱՌԱՇՔՆԵՐԸ

ՇՈՌՇՈՐԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍՏԱՐ ՄԻՐԱԷ

Երեկոյեան ընթերցող միասին ըրին, սուրճի ումպերուն հետ այս հեղուն ալ խօսեցան անցած - դարձացի եւ գալիք օրերու մասին: «Լաւ պիտի ըլլաք, լաւ պիտի ըլլաք. ասիէ յետոյ լաւ պիտի ըլ- լաք՝ յուսով եմ» կը կրկնէր աղան, ամէն նախադասութեան գլուխ:

Ինչպէ՞ս անցաւ ընթերցող, ի՞նչ կե - րաւ ինք այդ երեկոյ, խմած սուրճը ի՞նչ համ ունէր, նոյնիսկ՝ աղային զրոյցէն ի՞նչ մնաց իր միտքը, կամ՝ ի՞նչ էին իր ըսածները՝ չէր գիտեր, կարծես թէ, ինք հոն չէր, այլ՝ ուրիշ աշխարհ մը: Իր միտքը, հոգին, իր բոլոր զգայարանները լարուած էին մէկ կէտի շուրջ. վաղը, վաղը... ինչպէս պիտի գիմաւորէր, ի՞նչ կը սպասէր իրեն վաղը, սրբազանին մօտ:

Ոտքի ելաւ, յարգանքով խոնարհութիւն ըրաւ աղային առջեւ ու անկիւնը դրուած մեծկակ վալիքը վերցուց ու իր սենեա - կը մտաւ: Մարմինը կը ժաժէր, մատնե -

րը կը դողային, սրտին տրոփիւնը ժա - մացոյցի մը թիւք - թաքին համազօր էր:

Իրեն նուիրուած պայուսակին ծանու- թեանէն յայտնի էր, որ անիկա պարապ չէր: Ենթադրութիւնը ճիշդ եղաւ, երբ բացաւ գայն: Հոն՝ խնամքով ծալած, վրայ - վրայի գրուած էին նոր շապիկ - ներ, գոյգ մը նոր կօշիկ, քանի մը գոյգ գուլպայ եւ երկու ձեռք ալ հագուստ... Հիմա՛ անդրադարձաւ թէ շարաթ մը առաջ աղան ինչո՞ն վրէժ դերձակ Միհ- րանին զրկեց «երկու ձեռք» հագուստ իր շապիկն վրայ կարել տալու, իբր թէ ծա - նօթ բարեկամի մը նուիրելու համար:

Հայեմպով մտաւ իր սենեակը, մէկ կողմ չարտեց իրեն տրուած պայուսակը ու առանց ալ-ձախ նայելու փութաց հայ մշակներու մօտ, որոնք գիտակցօրէն թէ բնագոյով բոլորն ալ հաւաքուած էին Մարօ Պաճիին խրճիթը:

- Ողջո՞յն... Արեւ բարի բոլորիդ... ազիզ սիրելիներ... Բոլոր ներկաները ապշած, չձամ ալիշ պիշ կը նայէին իր երեսին, առանց կա - րենալ խօսք մը, բառ մը արտասանելու:

- Մարօ Պաճի, քոյրեր, եղբայրներ, զաւակներս, ի՞նչ եղաւ ձեզի. բոլորդ ալ խո՞ւլ, հա՞մք դարձած էք. ես եմ՝ Զիֆօն, ձեր ամէնօրեայ ընկերը, գործակիցը, Բիւրաւը... Այո՛. այս անսպասելի անակնկալին առջեւ իրօք, կարծես թէ ամէնքն ալ խուլ, համք դարձած էին: Եւ ուրախու- թիւն, եւ թախիծ կար անոնց բոլորին դէմքերուն վրայ... Արցունքի կաթիլներ կախուած էին անոնց թարթիչներէն վար... Արմանք - զարմանք կար անոնց նայ - ուածքներուն մէջ: Տարիներով իրենց հետ աշխատող «Բիւրաւ Զիֆօն», ոմանց կողմէ սիրուած, ուրիշներէ՛ արհամար - հուած, այսօր, իրենց կը ներկայանար անհաստատի պիտակի մը տակ... Ող- ջոյն ձեզ, իմ սիրելի հարազատներս...»:

- Վաղը ձեզմէ պիտի բաժնուիմ, սի - րելիներս, - լուսնիւն իրենց դարձեալ ինք - բայց, մի՛ մոռնա՛նք ուրիշը. միշտ ձե - ղի պիտի ծառայեմ: Երէկ՝ ծառայ կամ մշակ էի ձեզի պէս, ձեզի հետ, արտերու, եւ այդիներու մէջ. վաղը, կամ ասիէ ետք՝ դարձեալ մշակութիւն պիտի ընեմ, ուրիշ տեսակի դաշտերու, այգիների,

մէջ, որոնց պակասը զգացինք, ապրե - ցանք տարիներով, բոլորս ալ հաւաս - րապէս... Վաղը, աղային հետ Հայոց նորեկ սրբազանին «բարի - զաւառ»ով պիտի երթանք ու ես այլեւս հոն պիտի մնամ, իմ հին, նուիրական պաշտօնի մէջ ծառայելու. վաճաղի, իմացէ՛ք, որ ես Հայ բահանայ մըն եմ, հրաշքով լաւ - դէն ազատած... Ներկաները չէին գիտեր՝ լայն, խն - դայի՞ն, տխրե՞ին, թէ՛ հրճուէին... Բո - լորը երկիւղածութեամբ մօտեցան եւ ջերմութեամբ համբուրեցին անոր ալիք ստացան անոր օրհնութիւնները:

- Տէր ընդ ձեզ, - յարեց ու մեկնեցաւ: Սպասուած ժամը եկան: Գիշերը անքուն, հազար խորհուրդներու եւ մըտ - լաւութիւններու անձնատուր, վերջապէս լուսաբացը եկաւ: Ոտքի ելաւ, մրմնաց իր սովորական աղօթքը, այս անգամ՝ «Տէր, ւերի բարձր, աւելի համարձակ, երբեք զընթուծու իմ բանալ, բերան իմ եր - եթէ զընթուծու իմ բանալ, հայրանալով զեկեղ զօրհնութիւնն քո...»: Հայրանալով լուսուցուցաւ, հագուցաւ ու վար իշաւ:

ԱՆՅԵՐՔԵԼԻՆ ԵՒ ԱՆՈՒՐԱՆԱԼԻՆ

(60ԱՄԵԱԿ ՍԵՒՐԻ ԴԱՇՆԱԳՐԻ)

ընթացում գերազանց շահերուն գո-
հացում տալու փափաքով, ամէ -
նէն ուղղամիտ եւ ամէնէն վաւե -
րական եղանակով բնական ետե
խնդիրը կը յայտնեմ (Հաստատու
մը այն ներածականէն, որմէ ետք Ուիլ-

յոն կը ճշդէ սահմանները ընդմէջ թուր-
քիկ եւ Հայաստանի: Այսպէս կ'աւելցնէ ի
հաստատումն այս բոլորին ստորագրել -
քի եւ Միացեալ Նահանգներու կնիքը
զրկէ այստեղ):

Ուիլյոնեան սահմաններով Արեւմտ.
Հայաստանի մաս կը կազմեն Վանի նա-
հանգէն վանի սահմաքը, Բաղէշի (Պիթ-
լիս) նահանգէն՝ Բաղէշ եւ Մուշ նա -
հանգները, Էրզրումի նահանգը գրեթէ
ամբողջութեամբ: Հին Պալատի եւ
Երզնկայի սահմանները, Տրապիզոնի
սահմանին եւ Կիւմիսճիսի արեւելեան
սահմանը:

Սահմանը կը սկսի Սեւ ծովուն վրայ
գտնուող Տրապիզոնէն մօտ մէկ ժամ հե-
ռու արեւմուտք Փլաթանա փոքր քաղա-
քէն՝ իր մէջ կ'առնէ Տրապիզոն եւ կը
աւելանայ դէպի հարաւ արեւելք,
կ'ընդգրկէ Երզնկան, կ'առնէ Տերաթի
լեռներուն հիւսիսէն եւ հարաւ - արեւ -
ելք ծովով՝ կը բովանդակէ Մշոյ դաշ-
տը, Սասունի մեծ մասը: Հոս հարաւա-
յին սահմանը կը ներկայացնէ Տաւրոսի
լեռնաշղթան. Վանայ լիճին արեւելքէն
կ'ընկարի դէպի հիւսիս, Մաթիս, Թուր-
քիոյ եւ Պարսկաստանի ներկայ սահմա -
նագիծը:

Ճշգրտած սահմաններուն մէջ կը մըտ-
նեն.

Վանի շրջանէն 20.000 քառ. քիլոմէթր
քառ. քիլոմէթր (ամբողջ տարածութիւնը՝ 39.3000
քառ. քիլոմէթր): Էրզրումի շրջանէն
40.000 քառ. քիլոմ. (ամբողջ տարածու -
թիւնը՝ 49.7000 ք. ք.): Բաղէշի (Պիթ -
լիս) շրջանէն 15.000 ք. ք. (ամբողջը՝
27.100 ք. ք.): Տրապիզոնի շրջանէն
15.000 ք. ք. (ամբողջը՝ 32.700): Գու -
ւար՝ 90.000 քառակուսի քիլոմէթր:

Արեւմտ. Հայաստանը իր մէջ կ'առնէ
Վանայ լիճը, Արածանի եւ Արեւմտ.
Եփրատի վերին եւ միջին հովիտները,
ձորերի վերին եւ միջին հովիտը:

Ըստ Ուիլյոնեան սահմանագծումին,
Հայաստանի մաս կը կազմեն Տրապի -
զոն, ձէվլիլիք, Արտազա, Կիւմիսճիս -
ի, Բէլլիք - Չիքիլիք, Բաբերդ, Եր -
զնկա, Արզաք, Մամախաթուն, Էր -
զրում, Կիւմիլիս, Կէնճ, Մուշ, Պիթլիս,
Սասուն, Վան, Խոշապ քաղաքները:

×

Որով, բացի Արեւելեան Հայաստանէն
ամ Հայաստանի Անկախ Հանրապետու -
թենէն, որ ունէր 71.330 քառ. քիլոմ. տա -
րածութիւն, Ուիլյոնի իրաւարարու -
թեամբ Արեւմտ. Հայաստանէն հայ ժո -
ղովուրդին կը վերագրուէր 90.000
քառ. քիլոմ. հողամաս, ընդհ. տարածու -
թիւնը հասնելով 161.330 քառ. քիլոմ -
ետրին:

ԳԱՂՀԱՆ

Վաթնուս տարի առաջ, 1920 Օգոստոս
10ին, Սեւրի յայտնադրուեց թան -
գարանին մէջ, Դաշնակից Պետութիւն -
ներու - որոնց մէջ Հայաստանը - եւ
Թուրքիոյ միջեւ ստորագրուեցաւ Սեւրի
Պատմական Դաշնագիրը:

Հայ Պետութեան Միջազգային պաշ -
տօնական ճանաչումը. «Թուրքիա կը
յայտարարէ մանչնալ, ինչպէս արդէն
ըրին ասկէ առաջ Դաշնակից Պե -
տութիւնները, Հայաստանը որպէս Ազատ
եւ Անկախ Պետութիւն մը» (յօդուած
88):

Հայ ժողովուրդի անկողնէն իրա -
ւունքներու վաւերացումը. «Թուրքիա
եւ Հայաստան, ինչպէս նաեւ միւս պայ -
մանագիր քարտ կողմերը կը հաւանին
Մ. Նահանգներու Նախագահին իրա -
ւարարութեան յանձնել Էրզրումի, Վանի
եւ Պիթլիսի մահանգներուն մէջ Թուր -
քիոյ եւ Հայաստանի սահմանին որոշ -
ման խնդիրը եւ ընդունիլ միջազգային
որոշումով Հայաստանի ծով իջնելուն եւ
վերայիշելու սահմանին յարակից բոլոր
օսմանեան հողերուն զինուորական չեզո -
քացման մասին պատրաստուած բոլոր
տրամադրութիւնները» (յօդուած 89):

1920 Նոյեմբեր 22ին, Նախագահ Ուիլ -
յոն տուաւ իր վճիռը: Հայաստանի
Հանրապետութեան սահմաններուն մէջ
կը մտնէր Վանի, Էրզրումի եւ Պիթլիսի
վիլայէթներու մեծ մասը, ինչպէս նաեւ
Տրապիզոնի որոշ մաս մը ապահովելով
պատուհան մը Սեւ ծովու վրայ:

Միացեալ ծանօթ է: Քեմալական
չարժուած եւ թրքական բանակի յարձա -
րածութեան վրայ պիտի աւելնային Վանի,
Պիթլիսի, Էրզրումի եւ Տրապիզոնի ու
որոշ հողամասերը:

Կ'իրականանար Հայութեան դարաւոր
երազը:

Յետագայ դէպքերը դժբախտաբար
պիտի հիստորիայէն մեզ: Պիտի չվաւե -
րացուէր Սեւրի Դաշնագիրը:

Սակայն ինչ ալ ըլլան պատճառները,
անկախ համայն Հայութեան համար կը
կազմէ անժամանցելի պարտաճանաչ
մը, որ ուշ կամ կանուխ, բայց անպայ -
ման պէտք է հատուցուի:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Օգոստոս, 10, 1970

ԿԱՐՕ ՅՈՎԱՔԻՄԻԱՆ

ՍՊԻՏԱԿ ԶԻԱՒՈՐԸ = ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ
ՄԱՐՏԻԿ ՍՊԻՏԱԿ ԶԻՈՒ ՎՐԱՅ

Զարէ Մարտիկի աննուաճ ձայնին մէջ
բայց իր կանացի ժպիտին ու աչքերու
զարկէ արտայայտութեան փոքրիկը:
Անպէս, ինչպէս ծաղկանկար ապակիէ
գեղեցիկ սպիտոր մը քարի մը վրայ պի -
տի իրար յանկարծ: Ան չէր կրնար նե -
ղել, որ խալիքային աչքերուն իր կանացի
զարկութեան վրայ արհամարհանքով
նայէր:

Երբեք, ականջներդ... Այո՛, այո՛, ես
քու եղունգներդ քաշելով պիտի չարչա -
րեմ... Մարմինդ դամբերու վրայ պիտի
պառկեցնեմ: Ես կրնամ մարմինդ ու -
պով ծնկիւն տալ ու ոտքերդ կախել ծա -
ռէ մը, որ մեղուները խալթեն: Հրապա -
րակին վրայ օրական մի քանի անգամ
ծեծել պիտի տամ մարմինդ, մինչեւ որ
զուրկ լիճ շունս դառնա եւ ձիերու ախո -
ւոր պառկող ծառան:

Զարէ այս անգամ կը խօսէր իր կա -
նացի անողոք զայրոյթով, մինչ Մարտիկ
սրկին մօտ կեցած լուռ ու անտարբեր
կարծես խանութի խօսքերուն մօտիկ չէր
ընէր: Զարէ, անոր անտարբերութենէն
աւելի զայրացած՝ Մարտիկին առատ մա -
զերը բռնեց, ինչպէս ձիւն մը բաշը ու
ցնցեց այնքան ուժեղ, իր ուժին խառ -
նած շատ կանացի կատաղութիւն մը:
Զայրոյթէն պիտի լար կարծես:

Զարէ ներս կանչեց իր քսան ծառանե -
րը, հրամայեց որ շղթային նաեւ խալ -
Փանեւ ուրախ՝ իր այդ հրամանին հա -
մար՝ բանտէն դուրս ելաւ իր ծառա -
ներուն հետ: Դուռը դոցուեցաւ ծանր եւ
ուժեղ:

Դրողը տանի, - ձայն տուաւ խալթան
շղթաներուն մէջէն: - Մարդ չի գիտեր
ինչպէս խօսիլ հետը: Էսքան ատեն էջ
չան քածը քառասուն տեսակ փոխուե -
ցաւ:

- Էդ կիներ թեղ ինչո՞ւ կանչած էր,
վարպետ:

- Քու մասին հետաքրքրուեցաւ, տղաս:
Ըսի, որ գիտես լաւ սրինդ նուազել: Էդ
բանը շատ հաւանեցաւ: Գէշ չէր ըլլար,
տղաս. էնոնց ջրովը պէտք է երթանք,
մինչեւ գլխինք գործերնին: Վտանգաւոր
կին է, վտանգաւոր կին:

- Զէյնապը կորսնցնելէն ի վեր սրինդ
նուազել մոռցած եմ, վարպետ, մոռ -
ցած:

- Է՛հ, Աստուած մեծ է, տղաս. վաղն
առաւօտ հէլպէթ դուռ մը կը բանայ:
Տեսնես, Պէքիրի համար լաւ ախոռ մը
կը շինեմ, բարեկամ կը դառնամ: Էս
տեսակ մարդերը խալթաններուն հետ առ -
հասարակ լաւ կ'ըլլան: Որ մօտիկ ըրաւ՝
կը խօսիմ բոլորի համար:

- Ո՛ւր էք, ճարպիկ ինչո՞ւ չէք վառեր:
Վարժապետը նորէն քնացեր է. արթն -
ցուցէք, խեղճին բան մը չ'աւտահի:

Կ'ըլլար նման անկումի մը հասնիլ:
Հասնալու եւ համոզուելու համար կը
բաւէ կարդալ Անտրէ Մանտէլլի
վաւերական յօդուածները հայկական
հարցին կապակցութեամբ որոնք լոյս
տեսան 1922 - 23 եւ 1926ին Հանրային
Միջազգային Իրաւաբանութեան Ընդհ. -
հանդէսին մէջ եւ ապա ամփոփուած յա -
տուկ հատորի մը մէջ: Այս ժամանա -
կաշրջանի պատմութեան մէջ Սեւրէն
Լօզան դորժադրուեցաւ Հայ ժողովուր -
դին հանդէպ քաղաքական ցեղասպա -
նութեան ոճիր մը: Հեղինակը թուր -
քիւն չեղաւ այլ Դաշնակիցները: Նիթ
Սեւրի դաշնագիրը վաղորդոյն չունեցաւ
մեր անկարկները պէտք է դարձնենք
դէպի Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգ -
ները, մասնաւորապէս:

Սեւրի դաշնագիրը այսօր մոռցուած
է: Ոչ մէկ անկարկ մասնազրտական
հանդէսներու կամ թերթերու էջերէն
ներս, ոչ մէկ յօդուած նշելու կամ վեր -
յիշելու համար հոն արձանագրուած
յօդուածները, բնագիրները: Կը մնայ
մեզի, Հայերու, ՀՅԴԹԻՄԻ: Միշտ մը -
չեցնել աշխարհին, եւ անոր վրայ խառ -
խել մեր քարոզչութիւնն ու պահանջն -
ը:

Սեւրի Դաշնագիրը մոռցուած է բայց
ոչ փճացած: Կը պահէ օրինական, իրա -
ւական արժէք որպէս ստորագրուած եւ
ընդունուած բնագիր: Այս վաւերակա -
նութիւնը իրաւունք կուտայ պահանջն -
ը: Արդար պահանջ հիմնաւորուած
դաշնագրերու իրաւունքի ընդհ. օրէնք -
ներուն վրայ:

1969 մայիս 23ին Վիեննայի մէջ,
Մ.Ա.Կ.Ի հովանաւորութեան տակ ստո -
րագրուեցաւ բնագիր մը միջազգային
դաշնագրերու պատրաստութեան, եղ -
րակացութեան եւ դորժադրութեան վը -
րայ որուն մէջ կան Հայկական Դատի
կապակցութեամբ մէկէ աւելի նպատա -
ւոր արամագրութիւններ: Մասնաւորա -
պէս յօդուած 40 եւ 41-ը որոնցմէ կ'ընդ -
րակացուի թէ՛ ոչ մէկ կարելիութիւն
կայ դաշնագիր մը բարեփոխելու առանց
հասակից կողմերուն տեղեկացնելու եւ
մասնակից դարձնելու: Նոյնպէս 1969ի
Վիեննայի Դաշնագիրը դաշնագրերու
ընդունութեամբ իր յօդուած 53ին մէջ
կ'ըսէ՝ «Եթէ դաշնագիր մը հալաւսու -
թեան մէջ ըլլայ հանրային միջազգային
իրաւունքի ընդհանուր սկզբունքի մը
հետ, պէտք է նկատուի չեղեալ»:

Ուստի, մեր իրաւունքը՝ քաղաքական
եւ հոյակին, մեր անուրանալի կալուա -
ծաթուղթը որ է Սեւրի Դաշնագիրը չէ
հերքուած, այլ կը մնայ ի դօրու, կը
մնայ անհրեքելի եւ անուրանալի:

Սեւրով նուիրագործուած պատմա -
կան մեր իրաւունքները հարկ է հետա -
պնդենք ազգովին, հաւաքական կամբով
ցոյց տալու համար ի լուր աշխարհի որ
չենք հրաժարած այդ անժամանցելի
մուրհակէն որ անպայման պէտք է հա -
տուցուի:

ԿԱՐՕ ՅՈՎԱՔԻՄԻԱՆ

Տեսնենք՝ ի՞նչ գիտէ Էս մեհեանի մասին:
- Էն փախաւ, խալթա, - ըսաւ տիրա -
ցուն:

- Հա, Էդպէս. Աստուած տար որ չը -
բըռնուէր:

- Պօղոսն ու Սարգիսն ալ փախան, -
ձայն տուաւ ուրիշ մը:

- Մարտիկ, տղաս...

Կէս գիշերը անց էր, երբ դուռը նո -
րէն բացուեցաւ: Հրեով ներս ձգեցին
ընչձպէր Պօղոսը:

Փնտռող ձիւրները ճահճի եղեգնե -
րուն մէջէն գտած էին Պօղոսը, իսկ Սար -
գիսին ու վարժապետին տեղը տակա -
ւին գտած չէին:

Մութին ու լուռութեան մէջ շղթաներու
ձայն կար:

×

Յաջորդ օրը կայանաւորները արթն -
ցած էին կանուխ: Չգիտէին ո՞ր ժամն
է: Դրան լայն ձեղքերէն արեւ ինկած
էր: խալթան, վերջապէս, գտած էր ա -
րեւի լոյսին տակ ինկած քարի կտոր
մը, որուն վրայ կային գինուորի մը
ոտքերը: Անտարակոյս, մեհեանի ճա -
կատէն ինկած քարի կտոր մըն էր:
Մարտիկ իր կանաչ արեւին կը քերէր:
Զարհուրելի գիշեր մը անցուցած էր.
նոյնիսկ առաստաղէն ջրվիկ մը իր ճա -
կատին, ականջին վրայ ինկաւ:

(Շաբ. Ա. Էջ 18)

բազմաթիվ յոյն զինամասերու դէմ ալ նմանօրինակ մահափորձեր կ'ազմակերպէր:

×

Վերջապէս, Թերեզիան, Օգոստոս 7-ի իր թիւով կը տեղեկացնէր, թէ արտա-սահմանի թուրք բանուորները շատ բուռն հակազդեցութիւն ցոյց կուտան, եւ թրք. հաստատութիւններու դէմ կատարուած եղեռնափորձերէն զրդուած՝ կը «սպառնան» փոխադարձել՝ եթէ մահափորձերը շարունակուին...

×

Ֆիկառօ արձագանգ կը հանդիսանար Հիւրընկեր խաղափրանսական յարձա-կումներուն, յիշելով թէ խորագրած է (Թուրքիոյ հրատարակութիւն) «Ամօթ», Ֆրանսա մարդասպանները կը պաշտպանէ:

Օգոստոսի 7-ի, Լիոնի Փոպլիէն, իր վերջին էջի վրայ կը խորագրէ թէ «Մահափորձին Հեղինակները Անգոստոսի են», ու կու տայ կարգ մը մանրամասնութիւններ: Կը գրէ, թէ «Հայ շարքային» ներքէն բազմաթիւ են, բայց ցոյց ընելէն՝ կոյր ահաբեկչութեան անցնելը՝ իրարմէ հեռու են: Այդ իսկ պատճառով, ոստիկանութեան համար, հաւանական է, որ երկու յարձակողները Ռոն - Ալպ շրջանը ապրին, քանի որ հիւպատոսն իսկ չեն ճանչցած: Բայց, թերթը գիպուած չի նկատեր, որ Լիոնը ընտրուած ըլլայ, ու կը յիշէ այդ առթիւ: «Երկար տարիներ հայ զօրաւոր գաղութը յաջողեցաւ արգելի հանդիսանալ թրքական հիւպատոս - սարանի մը բացումին փառքին մէջ»: «Փոքրէն», կ'աւելցնէ, թէ «ոստիկանները տասնեակներով Հայեր հարցաքննած են, գլխաւորաբար՝ Տէսին, երեւութապէս առանց արդիւնքի:

«Եղեռնախորհրդի» հեղինակները դեռ կը վազեն: Իրենց գեմքին բերնի չափը, խուռապը, ցոյց կու տան, թէ ար-հեստաւորներ չեն, այլ՝ տէսփերատօս - մեր: Մէկ բան լաւ նախատեսուած էր՝ իրենց փախուստը:

×

ԱԹԷՆՔԻ ՄԱՀԱՓՈՐՁԷՆ ԵՏՔ

Աթէնքի մեր պաշտօնակից՝ «Ազատ Օր»-ի Օգոստոս 4, 5 եւ 6-ի թիւերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, այս անգամ՝ Աթէնքի մահափորձին (Յուլիս 31, ուր մեռան թուրք հիւպատոսն ու աղջիկը) առթիւ:

«Ազատ Օր», կը գրէ, թէ յոյն մամուլը լայն տեղ կու տայ, ու նաեւ՝ «գծգռ-հուր»-ի ու հակառակութիւն կ'արտա-յայտէ նման արարքներու նկատմամբ արգելադրուած ռեժիմ մասին:

Յունաստանի օդակայաններն ու նա - ւահանգիստները հսկողութեան տակ առ-նուած են:

Յոյն մամուլը, կը գրէ, թէ հակառակ այն իրողութեան, որ թրք. զենսպահա - տունը կը մերժէ որեւէ տեղեկութիւն տալ զինամասերին մասին, անիկա Հայերու եւ Հայկ. Հարցի յատուկ փորձա - ութիւն ձեռք ձգած անձ մըն էր, որուն բուն պաշտօնն էր քաղաքներէ Հայկ. ա - հաբեկչական շարժումը եւ այդ առում - չութեամբ ալ ճամբորդութիւններ կա - տարած էր վերջերս՝ Փարիզ, Մարսէյլ, Չուիցերիա, Վիէննա, Պէրլուս եւ այ - լուր: Խօսքէն, թրք. գաղտնի սպասար - կութեանց գործակալ էր:

×

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԵՄԵՆԱՆՈՒՄԲԻՆ ԵՄԵՆԱՆՈՒՄԲԻՆ

Օգոստոս 5-ին, Հայ Դատի Յանձնա - խումբը, հետեւեալ յայտարարութիւնը յանձնած է հելլէն մամուլին -

«Ինչպէս որ տեղեկացումս հելլէն մա - մուլի 4 եւ 5 Օգոստոս 1980-ի համարնե - րէն, «Հայ Ազատագրական Դաշնակա - նակ» անունով կազմակերպութիւն մը, «Վերջնագիր» մը յղած է սպառնալով հարուածել հելլէն դիւնապետներ, եթէ Յունաստանի Հայերու նկատմամբ հա - լածանքները շարունակուին:

«Յունաստանի Հայ Դատի Յանձնա - խումբը իր գաղափարները կ'արտայայտէ այս տարօրինակ յայտարարութեան նկատ - մամբ որ կը փորձէ Հելլէն եւ Հայ ժողո - վուրդներու երկարամեայ բարեկամու - րեան հիմքը: Գոյնէ ամէն մարդ պէտք

« ԵՐԵՎԱՆ »

ԲԱՐԳԱՆԱՏՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՆԻՔԻՆ՝ - Տիկին Զապէլ - Սուրէն ձերմակեան, 100 ֆ. կը նուիրէ «Յա - ռաջ»-ի բարգաւաճման, թերթին 55րդ տարեդարձին առթիւ, ի յիշատակ Շա - ւարշ Միսաքեանի:

×

ՔԱՇԱՆՆ՝ - Նոյն առթիւ, ոմն՝ 50 ֆ.:

×

ՊՐՈՆՆ՝ - Տէր եւ Տիկին Կարապետ Յովակիմեան, 200 ֆ. կը նուիրեն թեր - րթին 55րդ տարեդարձին առթիւ, յա - րատեւութեան մաղթանքներով:

Ի ՅԻՇԱՍԱԿ

ՄՈՆՊԵԼԻԱՆ՝ - Տէր - Եղիայեան ըն - տանիքը վաղամեծիկ Անիէա Տէր-Եղիայ - եանի յիշատակին 1000 ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»-ի բարգաւաճման:

×

Տէր եւ Տիկին Ալբերտեան եւ Տէր եւ Տիկին Հրայր Աշտեան, իրենց մօր՝ Տիկին ՆՇԱՆՈՒԶԻ ԱՇՏԵԱՆԻ մահուան Գ. տարեւելքին ի յիշատակ՝ 150 ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»-ին:

×

ՊԸՋԱՆՍՈՆ՝ - Պրն. Մուշեղ Եղնիկեան, Անիէա Տէր - Եղիայեանի թարմ յիշատակին, 50 ֆ. կը նուիրէ Սամուէլ - Մուրաթեան Վարժարանին եւ 50 ֆ. Մշակութի Տան «Ս. Թեհլերեան» սրահին (ստանալ «Յառաջ»-էն):

« ԵՐԵՎԱՆ »

Կը նուիրեն

Էտուար Տէր - Յակոբեան, մէկ տա - րեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօրեղ - օր՝ Պրն. Արամ Դորդորեանի (Փարիզ):

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱՐԱԺԻՆ ԿԸ ՓՆՏՈՒՈՒՄ

Երկու երախայով հայ ընտանիքի մը համար, ստիպողաբար կը փնտռուի վար - ձու յարկաբաժին մը, 3 սենեակ եւ յար - մարութիւններ: Նախընտրաբար Փարիզ՝ 9րդ, 10րդ, 11րդ, 13րդ, 19րդ, 20րդ թա - ղամասերը կամ արուարձան (Սէն Լազար, Կառ տը Լիւսթ, կամ Կառ տը Նոռի վը - րայ): Դիմել՝ «Յառաջ»-ի:

Ե յիշէ, որ Հելլէն ժողովուրդն էր այն, որ 1922ին, գրկեց հայ տարագիր գաղ - քական տարրը, որ ազատած էր 1915ի թուրքերու կողմէ գործադրուած բար - բարս ու անմարդկային ջարդերէն, եւ այսօր եւս կը շարունակէ - ինչպէս բոլոր արդար պայքարներուն համար - պէս գետնուած ըլլալ Հայ ժողովուրդի արդար պայքարին, 1919ի Յեղասպա - նութեան դատապարտումի եւ գրաւուած մեր պապեմական հողերու վերագործին ուղղութեամբ:

«Յունաստանի Հայ Դատի Յանձնա - խումբը կը դատապարտէ այս անփառու - նակ յայտարարութիւնը եւ վերապահու - րիւն կ'արտայայտէ հայկական որեւէ աղբիւրէ յիշ ըլլալու անոր կարելիութեան նկատմամբ»:

ԶԱՆԻ ՄԸ ՏՐԱՄԱ

ՄԱՐԿՕ ԱՅՅԱԹԻԿԱԹՕ կրնայ որեւէ կապ չունենալ Պոլսի մահաբեկչա - կան արարքին հետ: 24 տարեկան ծայ - րայեղ - ալ այս իտալացին, շատ հրա - պարակային կեանք կը վարէր Նիւ եւ վկաները կը հաստատեն թէ Օգոստոս 2ին Նիւ էր:

ՊԵՐՏՈՒԹԻ քրիստոնեայ դօստին մէջ, Էլնէֆիէ, կառք մը պայթած է, որու հետեւանքով մէկ մեռեալ եւ 30 վիրա - ւոր կայ: Նոյն թաղին մէջ, երկրորդ մա - հափորձն է, նոյն շարժումն մէջ:

ՌՈՒՐՔԻՆՈՅ մէջ 17 մեռեալ կար, միակ մէկ օրուան մէջ՝ Զորեքարթի, իբրեւ հետեւանք մահափորձերու, աջէն թէ ձա - րէն:

ԹԵՐԱՆԻ մէջ, Արտ. նախարարը Խորհրդարանին առջեւ բացատրեց իր քա - ղաքականութիւնը, ի յառաջագունէ ճշը - դելով թէ մաս պիտի չկազմէ նոր կա - ռավարութեան: Մ. Նահանգներու մէջ ալ, Ամերիկացիներ հակիրճեան ցոյցեր ըրած են, մինչ իրանցի ուսանողներ ալ ալ հակառակը կ'ընէին:

Fête Champêtre Annuelle

DU HOME ARMENIEN — ST. RAPHAEL
107, Avenue du Maréchal Lyautey

Sous le Haut Patronage
de Mgr SEROPE MANOUGUIAN

Délégué Apostolique de S. S. Vasken Ier, Patriarche Suprême et Catholique
de tous les Arméniens

Vendredi le 15 Août, toute la journée dans le Parc du Home Arménien
A 10 h. une Messe Solennelle avec bénédiction du raisin sera célébrée par
Mgr. HAGOP VARTANIAN

A partir de 12 h., Kermesse avec animation musicale:
L'Orchestre de Vartkes VARTANIAN
Jeux — Tombola — Buffet Spécialités Arméniennes.
ENTREE LIBRE

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

ՊՈՍՈՆ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՆՈՐԻՑ

Կիրակի, Օգոս. 17ին, Աստուածածնայ
Տօնին առթիւ կը պատարագէ՝
Գարեգին Վրդ. Պեքճեան:

×

Ս. ԵԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Կիրակի, Օգոս. 17ին, Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾ - ՆԱՅ ՎԵՐԱՓՈԽՄԱՆ ՏՕՆԻՆ առթիւ, Լիոնի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ Պատարագ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Լիոնի եւ Շրջակայից հո - գետը հովիւ:

ՆՈՐԱՆ ՎՐԴ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի
Խաղողօրհնէք:

×

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԷՍԻՆ

Եկեղեցւոյս Անուանակոչման՝ Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ 17 Օգոս. Կիրակի առաւօտ կը կատարուի հանդի - սաւոր պատարագ եւ տեղի կ'ունենայ ա - ւանդական մատաղ եւ խաղողօրհնէք:

×

ՊԵՏԱՐԱԳ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԷՋ
Ս. Աստուածածնայ Տօնին առթիւ, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան մէջ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի՝ 16 Օգոստոս, Շաբաթ առաւօտեան ժա - մը 10:30ին:

Կը պատարագէ եւ յաւարտ արարողու - րեան խաղող կ'օրհնէ՝ Մեսրոպ Քէնի, Ժամկոչեան:

×

ՎԱՆԱՆ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՆՈՐԻՑ

Աստուածածնայ Տօնին առթիւ Կիրակի, 17 Օգոստոսին Պատարագ՝ Ժամը 10ին, ապա՝ քարոզ. պատարագէն վերջի
Խաղողօրհնութեան աւանդական արարո - րութիւն:

OPTIMA Tours ARMÉNIE 1980

A PARTIR DE 2850 FR. (tout compris)

CET ÉTÉ... VOYAGE CULTUREL

— DU 29 AOUT AU 14 SEPTEMBRE — « Musique en Arménie — sur les pas de Komitas », conseiller musical ALEXANDRE SIRANOSSIAN (chef d'orchestre)

Cette année plusieurs départs par mois et TOUTE L'ANNEE de 12, 14 et 16 jours.

demandez notre brochure détaillée

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS:

Sonia Coumryantz

OPTIMA Tours
75003 PARIS

67-69 rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20.

Métro: Rambuteau ou Etienne Marcel

Lic. A 946 (Agence agréée INTOURIST)

Telex: 211 324 F.
Fonds A.R.A.M

ԲԱԼԵՏՈՒՔՐՈՓ

արուեստների մեր օրագրեն

Գրեց՝ Գ. ՆԱՄԻՐԱՆՈՒՄՆԱՆ

Ա.

94

ՓԱՐԻԶ

Հեռու մնացի տղոցմէս: Երկու տա-
րի:

Մօտ թուականներու կը հանդիպի ի-
րենց ծննդեան տարեդարձը: Փարիզ չէի
գտնուեր: Ուստի հակառակ սովորու-
թեան հարցուփորձի չեմ ենթարկեր:
Երեսնամեակի մասին նման բան մը պա-
տահեցաւ այս անգամ աւելի ետք:
Յայտնի եղաւ թէ Պօլ Տիւանի տիպերը
մեծապէս պիտի չհասցըրդէ գրեւոր:
Լաւ: Ես այս տղան չէի ճանչնար: Բայց
յետոյ ճանչցայ. երեք - չորս տարեկ մե-
ղեղներու շուրջ խորաթափանց խօսքեր
միմիջող կիթաբիւթ մըն է: Լսեցի եր-
գասկանները: Եւ եղեր է այնքան ան-
ուսնի որ Եւրոպայի լուրջ շարաթափեր-
թերն իսկ իրենց առաջին էջերը կը ստիպ-
ուին յատկացնելու իր երդմաններուն:

Ունի եղեր նաեւ կարգ մը դժուարու-
թիւններ: Կըսուի թէ իր վերջին շար-
ժանկարով շատ դժուար է չհասնել
հակառակ խորհուրդներ կան թէ կորսն-
ցուցեր է: Եւ հիմա չընկալողով մէջ է
եղեր, որպէսզի տիպերը աւելի լաւ վա-
ճառուին: Տղոցս ճաշակը այդ շրջանին
զարգացեր է կ'երեւի իր արուեստին
մասին:

Ու ես այս բոլորը օրուան լրագրին մէջ
կարդացի, գիշերն ալ հեռատեսիլը ճշ-
դեց լսածներս ու կարդացածներս:

Օրինակելի արուեստագէտ մը ի վեր-
ջոյ:

Այդ էր որ ընդգեցուց զիս:
Ի՞նչու ստիպուիմ նուիրել տղոցս ե-
րաժշտական ունեցումներն որոնք կըր-
նան նաեւ նկարագրի որոշ գիծեր ալ
յառաջ բերել: Երաժշտութիւն կայ կամ-
քը սանձող, ազատութեանը իշխող,
բրտուիլին ներշնչող, շղայնացնող, սո-
ղոսկուն մեղմեմ կշռողով մը անհամ
որ ինքզինքը կը պարտադրէ բռնակալ-
րէն: Երաժշտութիւնը ապրելակերպ մը
կ'ենթադրէ:

Հաստատ կը հաւատամ: Որոշեցի
խոստումս դրժել: Ի՞նչու այսքան ան-

համբոյր է տղոցս սիրած երաժշտութիւ-
նը:

Արուեստն է որ սահեր է՞ լաւ մը ար-
հեստին, թէ մարդիկ ե՞ն յուսահատ:
Շատ յուսահատ:

Ըսի ուրեմն՝ աղա՛ք, Պօլ Տիւան այ-
սօրուան Պէթճովէն իսկ նկատուի, ես
կը նախընտրեմ նուիրել ձեզի. «Փարիզի
փողոցները» երկու հատորով: Լսեցին:

Կարծեմ աւելի իսկ ուրախացան, ո-
րովհետեւ պատմութիւնը կը նախընտրեն
երաժշտութեան:

Պիտի մոռնայի՝ աւելցուցի ծրարին
նաեւ Կիտոն Քրէմէրի վերջին տիպը՝
Պէթճովէնի Քոնչէրթօն: Անշուշտ բուն
նուէրը Փարիզի փողոցներուն պատմա-
կանն էր: Պէթճովէնը յաւելուածական՝
թո՛ղ գտնուի: Քրէմէրը իր սերունդին
լաւագոյն ջուրհանգարն է, տղաքս օր
մը կըրնան իմանալ հեռատեսիլէն... ու
լսել ուզեն զինքը:

X

95

ՊՈԼԻՍ

Մարմարայի ծովը ձախ կողմս է հի-
մա:

Կապարի ցոլերով: Օղանաւը մակե-
րեւէն ջուրին հազար մեթրի բարձրու-
թեան մը վրայ կը գտնուի: Մինակ եմ:
Հասանք կ'ըսէ օդաչուն, եւ կ'աւելցնէ՝
դուրսը երեսունհինգը աստիճան է առ-
ջութիւնը: Կ'իջնենք:

Ծննդավայրս երբ որ հասնիմ իսկոյն
մեկնումի մասին կը խորհիմ: Մաքսա-
տունը: Այսօր պայուսակներն ալ երկու
ժամով կ'ուշանան: Որեւէ տեղ այդ
պայմաններով հրապուրել չոչինչ: Ի՞նչ
բանի մասին կըրնա խորհիլ այդ պա-
հուն: Ամէնէն գեղեցիկ թիւը... վերա-
դարձի թուականն է. կըրնա նաեւ տուն,
անկողին, քուն երեւակայել:

Ի՞նչու սակայն թաղարները աթոռնե-
րուն հետ տեղափոխութիւն կըրն են:
Յայտնի է որ մեկնելէ առաջ կ'իմա յար-
գարեր է սենեակը: Յետոյ գիրքերս ալ
մէկ սենեակէն միւսը գաղթած կ'երեւին:

առաջին անգամ: Հո՛ն, իմ աշխա-
տութեանս կրպակն է:

Սա կոտորած ծաղկամանը, թուղթերու
փունջին վրայ՝ լաւագոյն պահպանը
չէ՞ր անոնց:

Քանի մը ժամուան պէտք ունիմ, ին-
ծի հաճելի անկանոնութիւնս բերեղա-
ցնելու համար:

Գիշեր է արդէն. կըրնամ քննալ: Կըր-
պակս բաց է:

Առաջին գիշերը, ընդհանրապէս երա-
զը կ'երկարի երեսունական թուականնե-
րուն: Դեռ հազիւ վեց տարու որոշած
էի գաղթել: Գիշթ ճամբորդել: Միշտ տոմ-
սակ մը կը փնտռէի գէպի Մանչէսթըրը:
Սաղի ընկերներս ալ գիտէին. թուղթէ
կտորներ կ'երկարէին ձեռքս դունաւոր
առ ի տոմսակ: Մանչէսթըր: Այ՛ո կը
պատասխանէր տոմսակալմանս: Միակ
օտար քաղաքն էր որուն անունը լսած
ըլլայի: Վտարի եղբորը կը բնա-
կէինք:

Յարդ շատ քաղաք տեսայ, շատ քա-
ղաքներու մէջ աշխատեցայ, չպատահե-
ցաւ որ երբեմնիս սա լուսապահի Ման-
չէսթըրս մօտէն ճանչնամ: Ուստի զնա-
ցութեան արժանի միակ քաղաքն է ինծի
համար: Գաղթելու որոշումս կը մարմ-
նացնէ:

Որքան խօսուեցաւ գաղթի մասին վեր-
ջերս:

Սփիւռքը կըրնայ իր ուժը կորսնցնել
ըսուեցաւ: Ճիշդ է: Նամանաւոր երբ
ուղղութիւնը բախտացի է:

Բայց անոնք որ կը խօսին այդ մասին
շատ յաճախ կ'անտեսեն այն տեսակա-
րար զօրաւոր ազդակները որոնք հո-
գեկան կենսալիւր աւելը կը կազմեն ան-
ձի մը իրաւ անհատականութեան: Անոր
կեանքին: Անոր վերելքին: Անոր պահ-
պանման: Անոր օգտակար իրազեկման
երբեմն փրկութեան: Ոչ ոք կամովին
կը գաղթէ: Ստախապաշտ գաղթական
չկայ: Այդպիսի խնթ չէ ծնած:

Բայց երբեմն վեց տարեկանիդ իսկ
կ'ըմբռնես արդէն բաներ որոնք ամփո-
փոխ պիտի մնան մտքիդ մէջ ցմա՛հ:

Կայ ստեղծագործ կամք մը որ գրեթէ
կը պարտադրէ քեզ գաղթելու, ոչ թէ
աւելի երջանիկ կամ հարուստ ապրելու
ցնորքով, այլ ինքզինքդ գտնելու: Կամ՝
վերագտնելու:

Սօսքս առաւելաբար երկու պայուսա-
կով գաղթողին մասին է: Իրաւ գաղթա-
կանին:

Սրաւորը շատ է: Ու ան խրատի
պէտք չունի: Արդէն ոչ ոք պէտք ունի
ան: Իր բազմապատկառ հօգը կամքին
միայն: Այդ մէկն է որ կը յաղթէ նաեւ
մթնոլորտային նորանոր շարժումներու:
Ու պէտք է գիտնալ թէ վերջին իրաւուն-
քը գէպի լաւին կ'երթայ: Եւ անձը է
որ կը զգայ նախ լաւը: Ուղղութիւնը ա-
նոր: Պարտականութիւն է արտօրանքով
պատրաստել իր ապագան՝ քաղաքակը-
թութեան հաշտոյն:

Անոր դժգոհութեան զգացումը չիմա -
րար է: Հայտնութեան ալ համար: Ըսել
չէ թէ միշտ յաղթական դուրս կըրնայ
զալ կեանքը պայքարէ: Բայց գէթ գե-

տիւնը ճիշդ պէտք է ընտրէ: Մնացեալը
պատմութիւն է:

Բոլորովին անձնական:

Եւ լուրջին պարտադրող եղբակա-

96

X

ՊՈԼԻՍ

Իսթանպուլն ալ ունի այլեւս իր մի-
ջազային արուեստի փառասօնը:

Ջայն կերտողը, տեղոյի ճարտարա-
ուեստի արքաներէն մին ինը - տասը
տարիներ առաջ հարցուցած էր, կը յի-
շեմ՝ Ի՞նչ կը խորհիս, կըրնա՞ր լաւ բա-
մը մէջտեղ բերել: Ի՞նչու չէ պատա-
խանելով գոհացեր էի:

Մինչ ան աշխատեի ու ահաւասիկ դե-
լուս հաներ է որակաւոր փառասօն
մը: Երաժշտութիւնը կազմեր է անոր
կորիզը:

Բացման համերգը տեղի կ'ունենայ
Մշակույթի կեդրոնին մէջ: Առաջին ան-
գամն է որ կուգամ այս սրահը:

Լիզպոնի՞ Կիւլպէնկեան Հիմնադրու-
թեան համերգի մեծ սրահը կը յիշեցնէ: Աւելի
փոքր ու առանց անոր հոյակապ զար-
դարանքն եւ անսղիւս լուսաւորակ
յատկանիշները ունենալու:

Բայց զգալիօրէն լաւ ընտրած է
էականը:

Հանդիստ կըրնա ամփոփուիլ ու լսել:
Առաջին յայտադրին կեդրոնական
ժանրութիւնը բեռնուած է թմաւս վա-
սարի վրայ: Յայտնի հունգարացի
դաշնակահար: Եւ կը սպասուի որ ան
կարենայ Լիզպոնի Քոնչէրթօնի մէջ սր-
կել խոտիք, երազ ու կրակ: Վաստակ
մոռցնել տալով ծանրութեան զգացում
հիմա՛ զգլիւն է միայն:

Մակերեսային կը մնայ: Չի գոհացը-
ներ հողին:

Չարեւոյնը երեւակայութիւնը:
Աւարտելու համար առաջին յայտադ-
րը՝ Մոցարթի համանունով մը:

Ինչպէ՞ս հասնիլ այն քաղցր անտե-
ւեթ պարզութեան Մոցարթի ներաշ-
խարհին: Առանց որեւէ աւելորդ չնախ,
մոռցնել տալով ծանրութեան զգացում
իսկ:

Իսթանպուլի Փիլհարմոնիքը կուտ
իր կարելին: Մանրութիւնը ներկայ է
սակայն: Կա՞յ աւելի դժուարին վերն-
տեղծում՝ քան սա աննիւթական միջին
մասի թաղուն խորհուրդը:

Մոցարթի երաժշտութիւնը այդ ի-
մաստով ամենահաշտալին ըլլայ դուքս
Պէթճովէն մնալով ամենամարդկային
իր պոզուպտեայ պոռթկումներով:

Մոցարթ՝ ամբողջական նուիրում
այնքան տառապանքով եւ այդքան անա-
րատ լաւատեսութեամբ մը տողորուն
սիրտ:

X

97

Յաջորդ օր Վիլհելմ ֆիլհարմոնիքը կը
վիճակէր ապացուցանել թէ կենսաշա-
ցողարժանիւններու անսպառ աղբիւրն է

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ»-Ի ՊԱՏՄԱՌԱՍԺՆԵՐԸ..

ԶՈՌԶՈՌԻ ԱՓԻՆ

Գրեց՝ ՄԻՍԱԿ ՄԻՐԱԷ

Տարօրինակ. կառքը պատրաստ էր ար-
դէն: Ժամն էր, ճամբայ պիտի ելլէին:
Մեծ հանքով մանչուն հետ կանգնած էր
կառքին մօտիկը՝ տխուր երեւոյթով,
կարծես՝ տունէն, իր հարազատներէն
մէկն էր, որ կը մեկնէր անվերադարձ
կերպով: Տեսանելի թացութիւն մը կար
իր կոպրուն շուրջ ու դէմքը թուրապ
պատած էր կարծես: Ու, երբ մօտեցաւ
հրաժէշտ տալու անոր, անիկա զգալի
յուզումով մը հագիւ կըցաւ բարբառիլ.
«Սուրբ մարդ, Աստուած հետդ ըլլայ.
բայց կ'աղաչեմ մի՛ մոռնար այս տունը,
որուն եկած օրէդ ի վեր «խէր - պէրէ-
բէթ» բերիլ:

Տէր Նշանը, յարգանքով ու ջերմութեամբ
սեղմեց հանքովին ձեռքը, մանչուն
ալ գլուխը գրկած, քանի մը անգամ
համբուրեց անոր այտերը ու փայթօն
բարձրացաւ, այս հեղուն՝ աղային կուշ-
տին:

— Հայտէ, Հասան. դէպի «Օտուն Պա-
ղարք»՝ Հայոց առաջնորդարանը, — հը-
րամայեց: Գիւղին մէջ, ճամբուն երկու
եղերքները թուրք, Բիւրա, Հայ հետա-
քըրքիները շարուած էին գիտելու համար
եթէ կը «Բիւրա Զէֆօ»-ին ու այսօրուան
«Բէշիշ Էֆէնտի»-ին անցըր...

Ճամբուն գրեթէ կէսը, երկուքն ալ
անխօս էին, իրենց մտքերուն անձնա-
տուր: Յայտնի էր՝ երկուքն ալ իրենց
մտքերով կը դեղերէին տարբեր աշխարհ-
ներ, տարբեր հորիզոններ...

Ճամբու կէսին, Տէր Նշանն էր, որ խը-
ղեց լուրթիւնը:

— Աղա, բան մը, որ շատոնց կ'ու-
զէի հարցնել ձեզի, բայց համարձակու-
թիւնս կը պակասէր, այսօր, կարծեմ ժա-
մանակն է այդ հարցումը ընելու:

— Հրամանդ, — յարեց աղան, թեթեւ
ժպիտով մը:
— Հետաքրքրական է՝ ուրկէ՞ կու գայ

ձեր այսքան շնչուած Հայաստանիւնը:
Թուրքերը բացարձակ տոկոսով հայա-
նաց են: Հայը՝ իրենց համար «մուս-
տա» (նեխած) կենդանի մըն է, ան -
հաւատ, ստորին արարածներու վոհմակ
մը. մինչ, դուք, տարբեր համարում ու-
նիք անոնց հանդէպ:

Աղան, դարձեալ ժպտեցաւ, խոր հոգոյ
մը քաշեց ու սկսաւ իր պարարտ մօրու-
քը շոյել... հուսկ՝ սկսաւ խօսիլ:

— Քէշիշ Էֆէնտի, շատ մը պատճառ-
ներ ունիմ հայասէր ըլլալու. ո՞րոնց հա-
մար՝ իրաւացի, ուրիշներու համար՝ ո՛չ:
Նախ, ասիական պէտք է վերադրել եսասի-
րութեանս: Բացատրեմ՝ կարծ: Եթէ
մինչեւ այսօր իմ տունիս սպիտակ լա-
ւաշ հացը չպակեցաւ՝ ասիական շուր -
հիւ հայ մշակներուս է: Հինքն ի վեր,
ինչու՞ չխոստովանիլ, որ շնորհիւ անոնց
է, որ մենք բարօր կեանք մը ունեցած,
ապրած ենք:

«Հայտնէ» — շարունակեց աղան, — Հա-
յուն բուն մը անբնօտ տուր, յաջորդ տա-
րի ձեզի «օլչակ»ներով ցրեն կը բն-
րէ. Բիւրաին կամ Թուրքին «օլչակ»նե-
րով տուր՝ յաջորդ հունձքին կու գայ՝
«աղա, վալլա՛հ — պիլլա՛հ ցանեցի, բայց
բան չբուսաւ»:

«Պատճառներէս մէկն ալ եւ է՛ն կարե-
ւորը, որովհետեւ ես թուրք չեմ, Բիւրա
եմ. մի՛ դարձանար. եւ, այ՛ն Բիւրա-
րէն, որոնք կ'ուզեն պահել իրենց ինքնու-

թիւնը, իրեն ցագգութիւնը: Իմ եւ ին-
ծի պէս մտածողներու — առա՛ջ, շատ քիչ -
խոր համոզումն է, որ թուրքը Հա-
յուն դործը վերջացնելէ ետք նոյն մե-
ւով ալ պիտի փորձէ Բիւրա վերջացնել:
Ասիկա արեւի պէս փայլուն է:

«Իմ նախնիներս, գրեթէ զար մը տէր
— տիրակաւնը եղած են գաղապիւն Տէր-
սիմին: Մենք եւ հայազգի Միլաթեան
գերդաստանը անկեղծ բարեկամութեամբ
գաղապեցած, դէմ դրած ենք ներխուժող
թուրք հորդանքերու եւ միշտ ալ յաղթա-
կան դուրս եկած ենք: Առաջ, ժամա -
նակի ընթացքին դրութիւնը փոխեցաւ.
մերիններէն շատեր, կաշատեւելով թուր-
քերէն՝ դաւաճանեցին մեզի, միացան
թուրք «պաշլապօղու» ու կանոնաւոր բա-
նակին, հարուածեցին մեզ մեր կոնակէն,
այդպիսով կոտորելով մեր դիմադրական
ուժը... Պողպատէ կացինին կոթը մեղ-
մէ էր, բարեկամ, ահա՛ թէ ինչու պար-
տուեցանք...»

(45 - Ծար.)

(Շաբ. Ա. էջ 16)

ՀՈԳԵՆԱՆԳԻՍ

սին եղող հարցաքննությանը ընթացքը փոխած են:

«Հատ ևստանելի կարգ մը աղբիւրներու, յունական ծայրայեղ - աջակողմեան հասանքը ներկայացնող՝ Ազգ. ճակատ կուսակցութեան երիտասարդական կազմակերպութիւնը՝ «Ե.Ն.Բ.Փ.», կարգ մը լրատուութեան գործակալութեանց հետ - ռաճայեցողով, յայտարարած է, թէ Էօզմէնի սպանութեան պատասխանատուութիւնը կը ստանձնէ ՀԱՅԱՍՏԱՆԱԳԻՍ (ընդծումը՝ Միլիթէրիս):

«Արդարեւ, Էօզմէնի սպանութեան ընթացքին կիրարկուած եղանակին նախօրոք իրագործուած հայկ. մահափորձներէն տարբեր բնույթ ունեցած ըլլալը, դէպքին սկիզբէն ի վեր նշմարուած էր: «Այս եղանակացութեան հասած էր նախ, անոր համար, որ առաջին անգամ ըլլալով էր, որ կը փորձուէր այսպէս աննշմարելի պաշտօնեայի մը սպանութիւնը, իր ընտանիքովն հանգրծել:

«Այս, նկատի առնուելու նաեւ այն պարագան, որ Պատմութեան էջերը քրքրելով, իրենց Դատին համար համաշխարհային հասարակաց կարծիքին համաձայն շահելու հետամուտ Հայերուն համար, նման անխիղճ արարքի մը ձեռնարկուելը, իրենց իսկ շահերուն դէմ առնուած խիստ ՀԱՅԱՍՏԱՆԱԳԻՍ քայլ մը պիտի ըլլար (ընդծումը՝ Միլիթէրիս):

«Մինչ այդ, յոյն ծայրայեղ - աջ հոսանքին սպասարկող «Էսքիա» եւ «Էլէֆ-թերոս Բոսմաս» քերթերուն մէջ ալ, ձեռք առնուած այս նոր տեղեկութիւնները հաստատող գրութիւններ յայտնուած են: Յիշեալ քերթերը, դէպքին յաջորդող օրերուն, յամառած են իրենց այն պնդումին վրայ, թէ «Այս ռեժիմը միայն ու միայն Հայերու կողմէ կրնայ գործուած ըլլալ»:

«Միւս կողմէ, Աթէնքի քրքական շրջանակներուն մէջ ալ, առաջին օրէն իսկ, այս մահափորձին բազմակողմանի գործողութիւն մը ըլլալուն մասին, ենթադրութիւններ եղած են: Եւ նոյնիսկ, Աթէնքի քուրթ գիտնականը՝ Նեմեթ Թէզէլ, այս առթիւ յոյն մամուլին տուած իր մէկ գեղոյցին մէջ հետեւեալը ըսած էր. «Այս մահափորձին ԱՆՊԱՅՄԱՆ Հայերու կողմէ կատարուած ըլլալը պնդելը՝ սխալմունք մը կ'ըլլայ»:

×

Միլիթէրիս, կը յիշէր նաեւ Պոլսոյ Պատերազմին, Պոլսոյ Հայ Գաղութի ներկայացուցիչներուն եւ Պոլսահայ մամուլին վերջին մահափորձերը զատապարհ - առողջ կեցողները:

× Գաղով Թէրեմիւմանին, ան ալ իր Օգոստոս 8 թուականի համարին մէջ, կը հաղորդէր թէ -

«Աթէնքի քուրթ հիւպատոսարանին դէմ սպանողիքները կը շարունակուին: Այդ կարգին, անգլիերէն խօսող եւ ինք - գիւնքը Լօնի անուանով ծանօթացնող ան - ծանօթ մը, քրք. գիտնականուն հետ - ռաճայեցողով, փափաքած է դիտարկելու հետ խօսել: Ժխտական պատասխան տուաւ - լուն վրայ, նոյն անձը ըսած է. «Դեռ չկերպար. իրեն (դիտարկելին) ըսէք, որ ալ անիկ մեծ դէպքեր տեղի պիտի ունենան յառաջիկային: Մեր նոր քրքարը՝ Թօրիմօն Է. մի' մտնա՛ք: Երբ իրեն յիշեցուած է, թէ Թօրիմօնի մէջ քրք. պաշտօնատուն գոյութիւն չունի, անմանօրը այս անգամ պատասխանած է, թէ «Մենք գիտնք, այն ինչ որ պիտի ընենք»:

× Թէրեմիւման եւս, արձագանք կը հանդիսանար Աթէնքի մահափորձին վերջին տուեալներէ ետք ստեղծուած նոր կացութեան:

×

«ԱՅՏ ՀՈԳԵՆՈՒՆ ՎՐԱՅ, ԱՅՍՈՐ ՀԱՅՈՒ ՆՄԱՅՇ ԻՍԿ ԶԱՅՍ»
ԸՍԵՐ Է «ԷՍՈՇԻԹԸՏ ՓՐԷՍ»

Հիւրերէն, զեռ Օգոստոս 9ին ալ կը շարունակէ գրադիլ Հայերով եւ նոյնիսկ՝ գրգռիչ տողերով: Կ'արձագանքէ նաեւ Լոնդոնէն Փրէսի, որ հաստատել է, թէ ոչ հիմա, ոչ ալ յետագային Հայկ. Պատմութեան կարեւոր է հիմնել ուղղուած հոգեբանական վրայ, քանի, «այսօր նմոյշի համար իսկ Հայ մը կարելի չէ գտնել հոն»: Կարելի է՞ պարզապէս հարց տալ՝ ինչո՞ւ:

Բայց, կարգաւ Հիւրերէն, որ այդ թիւին մէջ Հիւրէր Պիլի ստորագրուած էր «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑՆՈՐՔԸ» խորագրով յօդուած մը կը հրատարակէր, ուր, ի մէջ այլոց, հեղինակը կ'ըսէր. «Թուրք գիտնականներէն ետք, կար-

ՏԵՍԻՆ. - Այդի Տիկին Շաբէ Թաշեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները, կը ծանուցանեն, թէ հոգե - հանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Տէ - սին Ս. Աստուածածին Եկեղեցին, Կիրա - կի, Օգոստոս 17ին, իրենց սիրեցեալ - մուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝
ՀԱՅԿԱՌԻՆԻ ԹԱՇԵԱՆ

մահուան քառասունըին առթիւ:
Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

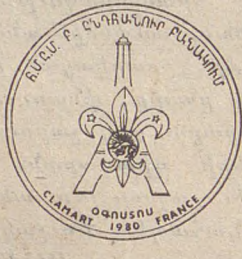
Ի ՅԻՇԱՍԱԿ

ՌԷՆԱՏԻՆ. - Ընկ. Վ. Սալապուրեան, իր սիրեցեալ ծնողքին՝ Արզար եւ Փերուզ Սալապուրեաններու մահերուն 31րդ եւ 42րդ տարեկիցին ի յիշատակ 50 ֆ. կը նուիրէ իր այնքան սիրելի ուսուցչապետ՝ «Յառաջ» յարատեւման համար:

Ի ՅԻՇԱՍԱԿ

ՔԼԻՇԻ-ՍՈՒՊՈՒՍ. - Տիկին Փափազ - եան իր ընտանիքին բոլոր նշեցելոց յիշատակին՝ 500 ֆ. կը նուիրէ Մոնոթրոն - սիի Հանգստեան Տան, 500 ֆ. Անտիլիի Հանգստեան Տան (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 250 ֆ. «Յառաջ»էն:

Հ. Մ. Ը. Մ.

Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Հ.Մ.Ը.Մ. Բ. Ընդհանուր Բանա - կումը տեղի կ'ունենայ՝

ՕԳՈՍՏՈՍ 12-էն 26

Քլամարի անտառին կից մարզարա - նին մէջ:

Avenue Claude Tribignaud
Autobus 190 B, Mairie D'Issy,
près Hôpital A. Béclère

ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ԲԱՑՈՒՄ -

Օգո. 14, ժամը 18-30ին:

ՍԿԱՌԻՍԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ -

Օգո. 23, ժամը 17ին:

Պատարագ -

Օգո. 24, ժամը 10-30ին:

Փակման Հանգիստութիւն -

Օգո. 26, ժամը 17ին:

Կը հրաւիրուի Հայ Գաղութը:

գը հասած է ուրեմն՝ քուրթ պարզ ֆա - ղագիւններուն:

«Առ երեւոյթ, հայ ահաբեկիչներու նը - ման արարքներով հետապնդուած նպատա - կը, քուրթ ժողովուրդը գրգռելով՝ ներ - կայիս Թուրքիոյ մէջ բնակող Հայերը գծուար կացութեան մատնել (...) ու, նման պարագայի մը պատահելիք դէպքե - րը պատրուակ բռնելով՝ համաշխարհա - յին հանրային կարծիքը շահագործելն է: «Իրականութեան մէջ, ահաբեկչական այս բոլոր արարքներու գլխաւոր դրոյա - պատճառը՝ «Հայկական Պետութիւն» մը հիմնելու, անոնց ունեցած ցնորքն է:

«Եւ սակայն, ինչպէս կը հաստատու - նաեւ ամերիկեան «Էնտրէրփրէս Փրէս» գործակալութիւնը՝

«Ո՛չ ներկայիս, ո՛չ ալ մօտ ապագա - յին «Հայկական Պետութիւն» մը հիմնե - լու կարելիութիւններ գոյութիւն ունին, տրուած ըլլալով որ՝ անոնց Հայկ. Պե - տութիւն մը հիմնել ուղած հոգեբան վը - րայ, այսօր, նմոյշի համար իսկ Հայ մը կարելի չէ գտնել»:

Հիւրէր Պիլ, կ'ըզգայանէ սապէս. - «Ժամանակը եկած է, վերջապէս, այս ռեժիմները այս կամ այն կերպով փոխա - դարձելու. եթէ ոչ այլ բան՝ կրնանք առ - նուազն այս արարքները իրենց ներքա - կան միջոցներով փաշտելով հայ հա - րուստներուն հոգին վառել ու աշխատա - նցներն անգործածելի դարձնել: Այն ա - տնէն այդքան դիւրին իրենց ձեռքը գըր - պան չեն տանիր...»:

× Միւս կողմէն, տեղ կը գտնէր նա - եւ, Մ. Նահանգներուն այս արարքները զատապարտած ըլլալու լուրը, ուր Հա - յութեան անունը չէ յիշուած սակայն:

Fête Champêtre Annuelle

DU HOME ARMENIEN — ST. RAPHAEL
107, Avenue du Maréchal Lyautey

Sous le Haut Patronnage
de Mgr SEROPE MANOUGUIAN

Délégué Apostolique de S. S. Vasken 1er, Patriarche Suprême et Catholique
de tous les Arméniens

Vendredi le 15 Août, toute la journée dans le Parc du Home Arménien
A 10 h. une Messe Solennelle avec bénédiction du raisin sera célébrée par
Mgr. HACOP VARTANIAN

A partir de 12 h., Kermesse avec animation musicale:
L'Orchestre de Vartkes VARTANIAN
Jeux — Tombola — Buffet Spécialités Arméniennes.
ENTREE LIBRE

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

×

ՊԱՏԱՐԱԳ՝

ՄՈՆՈԹՐՈՆԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ Տօնին առթիւ, Մոնոթրոնի Հանգստեան Տան մէջ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի 16 Օգոստոս, Շաբաթ առաւօտեան ժա - մը 10-30ին:

Կը պատարագէ եւ յաւարտ արարողու - թեան խաղողը կ'օրհնէ՝ Մեսրոպ ԲՅՆ, Ժամկոչեան:

×

ՎԱՆԱՆՍ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Աստուածածնայ Տօնին առթիւ կիրակի, 17 Օգոստոսին Պատարագ՝ ժամը 10ին, ապա՝ քարոզ. պատարագէն վերջ խաղողօրհնութեան աւանդական արար - րութիւն:

Imprimé Sur Les Presses

Du Journal «HARATCH»

83, Rue D'Hauteville — 75010 - Paris

Commission Paritaire: N° 55935

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈՒՆԻԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՊԵՆՏՈՆԹԵՆԻ ՄԷՋ

×

Օգոստոս 15ին, խաղողօրհնէք:

Հեռաձայն՝ (84) 33-05-61

JACQUES CHELELEKIAN

HAVAS VOYAGES

vous propose

VOYAGES ARMÉNIE 80

Kevork BOZOUKLIAN

ACCOMPAGNATEUR DU VOYAGE

LUNDI 1er SEPTEMBRE — LUNDI 15 SEPTEMBRE 4 080 FR\$

calendrier des départs
de Marseille

DEPART	RETOUR	PRIX
Lundi 08 Septembre	Lundi 22 Septembre 80	4 080 FR\$
Lundi 06 Octobre	Lundi 20 Octobre 80	3 480 FR\$
Vendredi 07 Novembre	Jeudi 20 Novembre 80	3 480 FR\$
Vendredi 26 Décembre 80	Jeudi 08 Janvier 81	3 480 FR\$

INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DÉPART

renseignements et réservations

CHELELEKIAN

Jacques

VOYAGES WASTEELS

87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Organisation: HAVAS VOYAGES Lic. 97

Fonds A.R.A.M

ՅՈՐԴՔՇԱԲԹԻ
04 NUSNU
13
MERCREDI
13 AOUT
1980

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIC MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

LE NUMERO 2 F.

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՉ ՄԻՍԱԿԻԱՆ
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսիա : Տար. 300 ֆ. - Վեցամսեայ : 160 ֆ.
Արևմտահայկ : Տար. 350 ֆ. - Հասք : 2 ֆ.

56e ANNÉE — No 14.708

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊԻԵՐԸ

ԱՆԻՇԵԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՏԵՐՆ Ե ԵՐԿՐԻՆ

ԳՈՐԻՔԻԱ
ԱՅԼԵԻՍ...

Բողոք, հաւատացեալները Գոնիա
կղզեան ազգային համար Մէվլանայի
կրթական վարչութեան հետ իրար
միջակայքը...

Մէվլանա, իսլամի գլխաւոր միաթիւնը —
կրթիկ եւ տէրութիւններու կարգին հիմնա-
դրի է՝ Մէվլանայի կրթութիւնը...

Երբեք մէկ անգամ չէր թափուի իր
կրթական փառքը Գոնիա կղզեան
կրթական վարչութեան հետ...

Մէվլանայի կրթական վարչութեան
հետ իրար միջակայքը...

Մէվլանայի կրթական վարչութեան
հետ իրար միջակայքը...

Մէվլանայի կրթական վարչութեան
հետ իրար միջակայքը...

Մէվլանայի կրթական վարչութեան
հետ իրար միջակայքը...

Մէվլանայի կրթական վարչութեան
հետ իրար միջակայքը...

Մէվլանայի կրթական վարչութեան
հետ իրար միջակայքը...

Մէվլանայի կրթական վարչութեան
հետ իրար միջակայքը...

Մէվլանայի կրթական վարչութեան
հետ իրար միջակայքը...

Մէվլանայի կրթական վարչութեան
հետ իրար միջակայքը...

Մէվլանայի կրթական վարչութեան
հետ իրար միջակայքը...

Մէվլանայի կրթական վարչութեան
հետ իրար միջակայքը...

Մէվլանայի կրթական վարչութեան
հետ իրար միջակայքը...

Մէվլանայի կրթական վարչութեան
հետ իրար միջակայքը...

Մէվլանայի կրթական վարչութեան
հետ իրար միջակայքը...

× Վերջին 48 ժամուան ընթացքին 13
հոգի մեռած է Թուրքիոյ մէջ, քաղա-
քական խռովութեանց հետեւանքով...

Հստ ոստիկանութեան, չորս հոգի ըս-
պանեալ է կէտքէն, անձնօթ, զին-
եալ անձերու կողմէ։

× Տէմիրէի կառավարութիւնը Օգոս-
տոսի ազգ. ժողովին պիտի ներկայացնէ
երեսփոխանական կանխահաւ ընտրու-
թիւններու օրինակներ մը։ Այս ընտրու-
թիւնները կրնան տեղի ունենալ Հոկտեմ-
բերին կամ Դեկտեմբերին։ Լրացողով մը
հարց տուած է Սիւլէյման Տէմիրէի, թէ
կը խորհի՞ որ միւս կուսակցութիւններ
բուն օժանդակութիւնը պիտի վայելէ։
Վարչապետը պատասխանած է. «Ձեռ
գիտեմ, միայն կոչ մը կ'ընեմ բոլորին։
Կ'ըսեմ՝ փնտռե՛ք մեծ լուծումը երկիրը
փրկելու համար ներկայ կացութեանէն։
Մեծ լուծումը՝ կանխահաւ ընդհանուր
ընտրութիւններն են»։

Միւլի Սէլամէթը կողմնակից է, կարգ
մը նախապայմաններով, մինչ Միւլի Հա-
րէթէթը առանց նախապայմանի զօրա-
վիւր է Տէմիրէի։

Վարչապետը կը բացատրէ ինչ-
եղիմութեան պատճառները. «Երբ
իշխանութեան գլուխը եղող կուսակցու-
թիւնը կանխահաւ ընտրութիւններ կ'ու-
զէ եւ թէ ընդդիմադիր կուսակցութիւնը
կ'ընդդիմանայ, ցայսօր տեսնուած բան
չէր ժողովրդապետութեան մը մէջ»։

ԲԱՆԻ ՍԵ ՏՈՒՈՒ

ՓՈԼ ՌՈՊԷԼԻ, հեղինակը հանրածա-
նօթ բառարանին, մեռաւ առջի օր 70
տարեկանին։ «Ռոպէլ» բառարանները
սկսած 1952ին «Մեծ Ռոպէլ»-ով, բաժա-
նորդագրութեամբ եւ հրատարակիչ հան-
ուեցան 1966ին։ 1967ին ծնաւ «Փոքր Ռո-
պէլ»-ը, որմէ ցարդ երկու ու կէս միլիոն
օրինակ ծախուած է, այլ խօսքով՝ տա-
րին միջին հաշուով 220 հազար։ Բայց
մարդը կը մնար անձնօթ եւ դուցէ հարկ
եղաւ որ մեռնի, որպէսզի մարդիկ իմա-
նան թէ ողջ էր...

ՄԱՐՍԵԼԻ մէջ, ծայրայեղ — աջ
«կարգ եւ Նոր Արդարութիւն» անունով
խումբ մը տէր եղաւ այն եղեռնափոր —
ձին, որ քարոզչական ըլլաւ առջի օր ծայ-
րայեղ — ձախ տպարան մը։ 11 վերաւոր
կարգ, մէկը՝ ծանր։ «Սեւ Միւլան» տպա-
րանը հիմնուած էր 1977ին, ձախապաշտ
խմբակի մը կողմէ։

ԳԱՐԹԻՐԻ այլեւս վստահ էր Երկուշաբ-
թի օր, որ Գեմիկիստ վաւերացումը պի-
տի ստանայ իբրեւ թեկնածու, քանի Քե-
նտի «պատուով» քաջուեցաւ երբ անդա-
դարձաւ Նիւ Եորքի համաթողովին, որ
յոյս չկայ իրեն համար։ Այսու —
հանդերձ, Միւլանը Նահանգներ —
բուն նախադասին «ս ա կ»-ը երբեք
այսքան ցած եղած չէ երկրին մէջ, մինչ
կինը կը փորձէ համոզել թէ Գարթիւրը գէշ
մարդ չէ, ընդհակառակն, շնորհիւ իրեն
է, որ պատերազմ չպատահեցաւ՝ Իրան։
Գարթիւր թէո Բէնեթի, տրամադիր է
զօրավիւր կենալ իր մրցակիցին, եթէ ան
համաձայնի տնտեսական քաղաքականու-
թեան իր ծրագրերներուն։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ գործադուլները, որոնք
սկսած Յուլիոսի սկիզբը եւ հասած են
150ի, հակախորհրդային բնոյթ առնել
սկսած են։ Արդարեւ, կարգ մը բարե-
լուծումներէն զատ, բանուորները նաեւ
ազատ սենտիքաներու ստեղծում կը պա-
հանջեն։ Առաջին շարժումները սկսած
էին Իւրաիւս (ինչպէս 1976ին) եւ բո-
ղոքներ էին միայն վիճելու յաւելման դէմ։
Ընդհանուր ձեւով իշխանութիւնները գո-
հացում կու տան բոլոր պահանջներուն։

Ա. Հ. Ա. Բ. Ե. Կ. Ո. Մ.

«ԱՐԺԱՆԻ ԵՆՔ ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԻՆ» Կ'ԸՍԵ ԹՈՒՐԲ ԼՐԱԳՐՈՂԸ

ԵՒ ՅԱԻ ԿԸ ՅԱՅՏՆԷ ՈՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ
ՎԱՅՐԱԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԽՈՐՀՐԴԱՆՇՈՂ
ՅՈՒՇԱՐԱՋԱՆ ԶԿՍՑ ԱՆԳԱՐԱ ԿԱՄ ՊՈԼԻՍ

Օգոստոս 8ի Հիւրընդիմութիւն (որու կարգ
մը գրաւորեալ արձագանգ հանդիսացած
էինք երեկուան մեր քիւլով), Օֆթայ Էֆ-
շիի մէկ գրաւորումը լոյս ընծայած է, ո-
րու խորագիրն է՝ «Արժանի Յնք»։ Կու
տանք եղածին պէս, որեւէ մեկնաբանու-
թիւն աւելորդ սեպելով։

×
«Գիտէ՛ք թէ ո՞ր բանն է մարդ խնթ
դարձնողը։

Փորձանքի գիտակցաբար ենթարկուիլն
է։ Եւ անմեղ մարդոց առկէ պատժուիլը։
Հիմա բոլորս ալ գիտենք թէ մեր գե-
ւանագէտները հայ ահաբեկիչներու կող-
մէ իրարու ետեւէ կը սպաննուին, չէ՞։

Եթէ հարցնէք, շատերու համար յան-
ցաւորը ահաբեկիչներն են, նաեւ այն
Պետութիւնները, որոնք ներդաժնաւ աչ-
քով կը նային այդ ահաբեկիչներուն։
Կասկած չկայ անշուշտ որ յանցաւոր են
ոճրագործներն ու անոնց թոյլտուութիւն
ցոյց տուող այդ Պետութիւնները։ Թուր-
քիոյ կառավարութիւնը անոնցմէ հաշիւ
պահանջելու է։

Բայց իրողութիւնը այն է, որ ո՛չ շա-
հադգիւր Պետութիւնները կը ձեռքաւա-
րեն ոճրագործները, ոչ ալ թուրք կառա-
վարութիւնը անոնցմէ հաշիւ կը պա-
հանջէ (մինչեւ այսօր միայն ամերիկա-
յի ոստիկանութիւնը Լոս Անճելէսի ոճ-
րագործը ձեռքաւարեց, եւ մէջ մըն ալ՝
Տիւրքիոյ մէջ ձեռք դրաւ 1979 Հոկ
տեմբերին Լա Հէյի մէջ Էօզէթմիր Պէն-
լէրի զաւակը սպաննող Հայուն վրայ։
Ասկէ զատ զուրկեցական ոստիկանու-
թիւնը կը ցատ գտնել այն Հայը, որ 1976ի
Մայիսին ռումբ մը գետնադած էր Յիւ-
րիի մեր դեսպանատան մէջ, եւ ապա-
հովեց անոր 15 ամիս բանտարկութիւնը)։

Մերինները ուրիշ ոչինչ կ'ընեն, եթէ ոչ
պէտքի խօսքերով զբաղեցնել մեր հան-
րային կարծիքը։ Մեր Պետութիւնը զօ-
րաւոր է եղեր, նահատակներուն արիւնը
գետնին վրայ պիտի չմնայ եղեր, եւնի,
եւնի...

Միւս կողմէ ծրանագիտները ուղղակի
մեր քիւլին կը խնդան, եւ ոչ ոք կարե-
ւորութիւն կու տայ ատոր։ Մարտէյի
իշխանութիւնները չէին որ Հայերը գո-
հեղու համար արտօնեցին որ հակա-
թուրք յուշարձան մը հիմնուի Մարտէյի
մէջ։

Այս դէպքին դիմաց մերինները փոխանակ
ծրանագիտներէն հաշիւ պահանջելու,
քննադատեցին մեր դեսպանը, որ իր
պարտականութիւնը ձգելով երկիր վե-
րադարձած էր։

Հիմա, մինչ մէկ կողմէ Փրանսական
պաշտօնական խօսակները կը դատա-
պարտեն Լիոնի մեր հիւպատոսարանին
վրայ գործուած յարձակումը, միւս կող-
մէ Փրանսական հրատարակութիւնները
կարծես «Լա Էպա Թուրքիոյ» կ'ըսեն,
գործադուլով հակաթուրք ինչ — ինչ յայ-
տագիրներ։ Անոնք, հիմա գործը հոն
հասցուցին, որ Օսմանեան Կայսրութիւնը
Թուրքիոյ Հանրապետութեան կապելու
նպատակով անիրաւ պնդումներ կ'ընեն եւ
չեն քաշուիլ ըսելու, որ Հայկական Ցե-
ղասպանութեան հրամանագիրը արձակ-
ուած էր Թալաթի եւ Աթաթուրքի
կողմէ իմասնաբար։

Իրականութեան մէջ, մենք այս բո-

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻՅ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ, (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ) ՅՈՒԼԻՍ 23-31

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԸ ՍԻՐՈՂՆԵՐՈՒ
ԽՐԵՍՏԻ ԿՐԱԿՈՎԻ ՄԵՋ

Լեւ ազգաբարձական ընկերակցութեան
Կրակովի մասնաճիւղին կողքին կազմը —
ւած է հայ մշակոյթը սերողներու խմբ-
րակ մը։ Աւելի քան 40 անդամները մը-
տադրած են մօտէն ծանօթանալ Հայոց
պատմութեան եւ մշակոյթին, ուսում —
նասիրել հայերէնը, կարեն հաստատել
Հայաստանի հետ։ Միաժամանակ հե-
տադրուիլ Լեւաստանի այլեւայլ քա-
ղաքները բնակող Հայերու աւանդու-
թիւններով, ազգային սովորութիւններ —
րով։

Խմբակին անդամները գլխաւորաբար
Կրակով եւ շրջակայքը, ինչպէս նաեւ
Սիւլեյման քաղաքները բնակող Հայեր եւ
Լեւոն են։

Նախաձեռնողը եղած է համանուն ազ-
գաբարձական թանգարանին պաշտօնեա-
նէրէն Նանուշ Կամոցլի։ Քանի մը տա-
րի առաջ Հայաստան այցելած է եւ ա-
ռիթէն օգտուելով նիւթեր հաւաքած է
այդ թանգարանին նորաստեղծ հայկա-
կան բաժնին համար։ Խմբակին նախա-
գահ ընտրուած է պատմաբան եւ իրա-
ւաբան Լեւոնայ Միլալ Բոնոսեւիչ,
Գլխավոր քաղաքէն։ (Նիւթեր կը հաւա-
քէ Լեւաստան բնակող Հայերու մասին։
Մտադիր է յատուկ ուսումնասիրութիւն
մը պատրաստել)։ Խմբակին քարտուղա-
րուհին է Կրակովի Նազելունեան համալ-
սարանի դասախօս, կենսաբանական դի-
սցիպլիններու տղթթէօր Թերեզա Դա-
սակաս, ծագումով Հայ։

Անդամներուն շարքին են՝ Սիւլեյման
համալսարանին չեխերէնի դասախօսը՝
Ա. Ջարեկ, որ թարգմանութիւններ կա-
տարած է Նահապետ Գուշակի տաղե-
րէն, Նազելունեան համալսարանի արեւ-
ելագիտութեան ճիւղին պարսկագիտու-
թեան բաժնին վարչը, ինչպէս նաեւ
հայերէնի դասախօսը Անտէյ Պիտովիչ։
Այս վերջինը ուսանած է Երեւանի հա-
մալսարանին բանասիրական ճիւղին
մէջ։ Ուսումնասիրած է զբաղւած ու ա-
րեւմտահայերէնը։ Կրակովի մէջ Փրան-
սերէն լոյս ընծայած է ուսումնասիրու-
թիւն մը հայերէնի բաղաձայններուն հա-
մակարգին մասին։ Թարգմանութիւններ
ալ կատարած է։

Խմբակին անդամները մտադրած են
հայերէնի դասերու հետեւիլ։ Այս աշնան
համար ծրագրած են նստաշրջան մը կազ-
մակերպել հայաբնակեցեալ բովանդակու-
թեամբ (հայոց պատմութիւն, հայ գը-
րականութիւն եւ մշակոյթ), Լեւոնայի —
րու պատմութիւն եւայլն)։

Պետութեան կողմէ պաշտօնապէս
ճանչցուած խմբակին կեդրոնատեղին է՝
Կրակովի ազգաբարձական թանգարանը։

Լորին արժանի ենք։ Արժանի ենք, ոչ թէ
1915ին մեռած Հայերուն պատճառով, ո-
րովհետեւ մենք այդ դէպքերուն հաշուե-
ցուցակը արդէն վճարած ենք Օսմանեան
Կայսրութիւնը տապալելով, անկախու-
թեան պատերազմ տանելով ու միլիոն —
նաւոր նահատակներ տալով։ Մենք ար-
ժանի ենք, որովհետեւ մինչեւ այսօր
Անգլաբայի կամ Իսթանպուլի հրապա-
րակներէն մէկուն վրայ չկրցանք յուշա-
րձան մը բարձրացնել, ցոյց տալու հա-
մար այն վայրագութիւնները, զորս Փը-
րանսացիները ցոյց տուին Արեւելքի կամ
Աֆրիկէի մէջ։ Արժանի ենք՝ նաեւ ա-
նոր համար որ չենք կրնալ ցոյց տալ
թէ մեր դիւանագէտները պաշտպանելու
չափ զօրաւոր Պետութիւն մը։

Fonds A.R.A.M

ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻՔ

Կապույտ խաչի ՇՐԸ. Վարչությունը շնորհակալություններ ասացած է 5000 Ֆ. Պ. Յարության Զուգահեռներ, Օդախո - խութեան Կայան իր այցելությունն առթիվ:

ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻՔ

Մարտի 11-ի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Մայր եկեղեցին շնորհակալություններ ասացած է հետեւեալ նուէրները, եկեղեցւոյ պայծառութեան համար, փ. ծ. հանգուցեալ Արծրունի Զրբաշեանի թաղման առթիւ: Փարիզէն Տիկին Ա. Մինչլի 1000, Տէր եւ Տիկին Բիրբեճեան (Լոնտոն) Նիսի Հայոց Ս. Աստուծածաին եկեղեցւոյ 500 սթէրլին:

Արծրունի Զրբաշեանի մահուան քառասունը հոգեհանգիստին առթիւ: -

Այրի Տիկին Էլիզ Զրբաշեան եկեղեցւոյ 2000, Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան 1000, Պոլսահայ Մշակութային Միութեան 1000, «Արմենիա» ամսաթերթին 1000, Տէր եւ Տիկին Ա. Պապայան, Տէր եւ Տիկին Վ. Կիւլէսէրեան, Տէր եւ Տիկին Փիլէն Ղազարեան Սահակ - Մեսրոպ Երզնասումբին 500 - ական, Տէր եւ Տիկին Լորան Էօքսիզ - եան եւ. պ. 250, Մայր եկեղեցւոյ Տիկնանց Բաժնին 250, Տէր եւ Տիկին Վ. Գրիգորեան եւ. պ. 200, Հ. Բ. Բ. Մեան 300, Տէր եւ Տիկին Ս. Սամուէլեան եւ. պ. 200, Սահակ - Մեսրոպ Երզնասումբին 100, Հ. Բ. Բ. Միութեան 200, Սամուէլ - Մուրատեան Վարժարանին 100, Տէր եւ Տիկին Օ. Առաքելեան (Ավին - եան) եւ. պ. 300, Տէր եւ Տիկին Ժան Թերզեան եւ. պ. 200, Տէր եւ Տիկին Ա. Ա. - րութեան Սամուէլ - Մուրատեան Վարժարանին 200, Տիկին Ս. Սարգիսեան Սամուէլ - Մուրատեան Վարժարանին 100, Պ. Կ. Կիւմիւշեան, Պ. Ս. Թէքի - եան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Շէլէլէքեան եւ Տէր եւ Տիկին Ի. Գասպարեան եւ. պ. 100 - ական, Օր. Ատրինէ Սիմիթեան եւ. պ. 200:

ՇՆՈՐՀԱՎԱԼԻՔ

Վալանտին Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եւ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ասացած է փոխան ծաղկեպուսակի, ողբացեալ Միքայէլ Միքայէլեանի թաղման առթիւ: - Վալանտին Հայ Մարզական Միութիւն, Տէր եւ Տիկին Յարութեան Ժամագործեան, Տէր եւ Տիկին Միսաք Արթինեան, Տէր եւ Տիկին Մատթէոս Մաքսուտեան, Տէր եւ Տիկին Մամբրէ Սեմերճեան, Տէր եւ Տիկին Ռոպէտ Փափագեան, Տէր եւ Տիկին Յարութեան Կեդրեան, Տէր եւ Տիկին Պետիկ Պապիկեան 100ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Կռուկուա Աղամեան, Տիկին Ընծայ եւ Պ. Յովնան Միքայէլեան 200ական Ֆ.:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

ՓԱՐԻԶ Ս. ՅՈՒՆԱՆՆԻՍ-ՄԿՐՏԻՅ

Կիրակի, 17 Օգոստոս, Տօն է Վերա - փոխման Սուրբ Աստուածածնին:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի եպիսկոպոսական հանգիստար Պատարագ: Յաւարտ Պատարագի կը կատարուի Խաղաղի Օրհնութիւն:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ Ժ. 8:30ին: Պատարագ Ժ. 10:00ին:

Երկուշաբթի, 18 Օգոստոս, Յիշատակ է Մեծից:

Նոյն եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին կը մատուցուի Պատարագ, եւ յաւարտ պատարագի կը կատարուի Հոգեհանգիստ Վասն Համօրէն Ննջեցեաց:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ ՎԱՐԱՊԱՅ Ս. ԽԱԶ

17 Օգոստոս, Կիրակի: - Առնուլիի Վարապայ Ս. խաչ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսարտ պատարագ կը մատուցուի, եւ յաւարտ Պատարագի կը կատարուի աւանդական Խաղաղի Օրհնութիւն: Սկիզբ Պատարագի՝ Ժ. 10:45:

Կը հաւաքուին Առնուլիի, Մարտիի, Կուսէնիի եւ Սէվրանի հաւատացեալները ներկայ գտնուելու սոյն հանդիսութեան եւ այս առթիւ իրենց ուխտը կատարելու:

×

ՇԱՎԻԼ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՅ

Այս Կիրակի առաւօտ, Աստուածամայ Տօնին առթիւ Պատարագ եւ խաղաղութիւն - նէք:

×

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԷՋ Ս. Աստուածամայ Տօնին առթիւ, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան մէջ հանդիսարտ պատարագ կը մատուցուի՝ 16 Օգոստոս, Շաբաթ առաւօտեան ժամը 10:30ին:

Կը պատարագէ եւ յաւարտ արարողութեան խաղաղ կ'օրհնէ՝ Մեսրոպ Բհնյ. Ժամկոչեան:

×

Ս. ՅԱՎՈՐ - ԼԻՈՆ

Կիրակի, Օգոս. 17ին, Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՎԵՐԱՓՈՒՆՄԱՆ ՏՕՆԻՆ առթիւ, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ Պատարագ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Լիոնի եւ Շրջակայից հոգեւոր հովիւ:

ՆՈՐՎԱՆ ՎՐԴ. ԶԱԲԱՐԵԱՆ
Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Խաղաղութիւն:

×

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ - ՏԷՍԻՆ

Եկեղեցւոյս Անուանակոչման՝ Սուրբ Աստուածամայ տօնին առթիւ 17 Օգոս. Կիրակի առաւօտ կը կատարուի հանգիստար պատարագ եւ տեղի կ'ունենայ աւանդական մատաղ եւ խաղաղութիւն:

×

ՊՕՍՄՈՆ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՅ

Կիրակի, Օգոս. 17ին, Աստուածամայ Տօնին առթիւ կը պատարագէ՝ Գարեգին Վրդ. Պեճեան:

×

ՎԱՆԱՆՍ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՅ

Աստուածամայ Տօնին առթիւ Կիրակի, 17 Օգոստոսին Պատարագ՝ ժամը 10ին, ապա՝ քարոզ. պատարագէն վերջ խաղաղութեան աւանդական արարողութիւն:

×

ՆԻՍ - Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Նիսի Ս. Աստուածածնին եկեղեցւոյ անուանակոչութեան եւ օծման 52րդ տարեդարձին առթիւ հանգիստար Պատարագ տեղի կ'ունենայ Կիրակի, 17 Օգոս. Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՏԱՐՈՐ Ծ. ՎՐԴ. ՃԵՐԵՃԵԱՆ
Ժամանակացոյց Արարողութեանց: - Շաբաթ, 16 Օգոս. Մատաղի պատարաստութիւն, ժամը 15:30ին սկսեալ:

Կիրակի, 17 Օգոս. Սկիզբ ժամերգութեան Ժ. 9:30, Սկիզբ Պատարագի՝ Ժ. 10:00, խաղաղութիւն - Մատաղութիւն Ժ. 11:45:

Fête Champêtre Annuelle

DU HOME ARMENIEN — ST. RAPHAEL
107, Avenue du Maréchal Lyautey

Sous le Haut Patronnage
de Mgr SEROPE MANOUGUIAN

Délégué Apostolique de S. S. Vasken Ier, Patriarche Suprême et Catholico
de tous les Arméniens

Vendredi le 15 Août, toute la journée dans le Parc du Home Arménien
A 10 h. une Messe Solennelle avec bénédiction du raisin sera célébrée par
Mgr. HAGOP VARTANIAN

A partir de 12 h., Kermesse avec animation musicale:
L'Orchestre de Vartkes VARTANIAN

Jeux — Tombola — Buffet Spécialités Arméniennes.
ENTREE LIBRE

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱԶԻ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԵՍԸ

ՊԵՃՈՐԵՆԻ ՄԷՋ

×

Օգոստոս 15ին, խաղաղութիւն:

Հեռաձայն՝ (84) 33-05-61

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

«ՍՓԻՒՌԻ ՄԷՋ»

ՀԵՂԻՆԱԿ

ԽԱԶԻԿ ԹԵՕԼԵՕԼԵԱՆ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

Գին 70 ֆր., քիթաւարի ծախքով՝ 80 ֆ.
Դիմել՝ «Յառաջ»:

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱՐԱԺԻՆ ԿԸ ՓՆՏՈՒՈՒԻ

Երկու երախայով հայ ընտանիքի մը համար, ստիպողաբար կը փնտռուի վարձու յարկաբաժին մը, 3 սենեակ եւ յարմարութիւններ: Նախընտրաբար Փարիզ՝ 9րդ, 10րդ, 11րդ, 13րդ, 19րդ, 20րդ թաղամասերը կամ արուարձան(Սէն Լազար, Կառ տը լ'Էսթ, կամ Կառ տը Նոռի վրայ): Դիմել՝ «Յառաջ»:

ԿԱՍԻ ՌԻՆԵՄԱԼ

Յրանաահայ Գրողներու Ընկերակցութեան դասախօսական ցերեկոյթը Սեպտ. 28, Կիմէի սրահը նուիրուած Սովետականութեան 60ամեակին, մասնակցութեամբ Երեւանէն՝ Վարդէս Պետրոսեանի, նախագահ Գրողներու Միութեան, Ստեփան Կուրտիկեանի, խմբագիր Գրական Ամսագրի, Սիրվարդ Մեղրդեանի, ամուսնեղջ, ժողովրդ. արուեստագիտուհի:

Հ. Մ. Բ. Մ.

Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 12ին 26

Նախնական Աշխատանքները Սկսան Հ.Բ.Բ.Մ.ի Բ. Ընդհ. Բանակումը որուն պաշտօնական բացումը տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի, Օգոստոս 14ին ժամը 18:30ին, Գլխավոր Մարզական Աւանին մէջ, արդէն սկսած է նախապատրաստական աշխատանքները: Հասած են Աւստրալիոյ, Լիբանանի, Յունաստանի խումբերը, եւ Փարիզի մասնաճիւղի սկաուտները, որոնք հաստատուած են բանակատեղիին մէջ: Չորեքշաբթի հասած կ'ըլլան Լոս Անճէլէսի, Պոսթընի, Քուէյթի, Փերիոյ, Կիպրոսի, Ամմանի, Գանատայի սկաուտական կազմերը, աւելի քան 300ի կազմով:
Avenue Claude Trebignand 92140
CLAMART
Հեռաձայն: - 632-30-31

Imprimé Sur Les Presses
Du Journal «HARATCH»
83, Rue D'Hauteville — 75010 - Paris
Commission Paritaire: N° 55935

sevan voyages-lyon saberatours - paris

VOUS PROPOSENT

du 22 septembre au 07 octobre

Accompagné par VAROUJAN SARKISSIAN

du 7 au 22 octobre

DEPARTS PAR AVION DE LYON -- MARSEILLE -- PARIS

Renseignements et Inscriptions:

ALYON

sevan voyages
SARKISSIAN Varoujar.
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS

saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՐՏ ԵՒ ԵՆԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐ
յալում պիտի կրեն Օգոստոսի 15-ին, 506 8,5
առ հարկեր համեմատությունները:

ԽՈՒՄԵՆԻ, ճառ մը խոսած է ուսման
գնի վերաբերյալ խոսելու եւ հրա-
պարակել է իրականացման երկրորդ
կտակարարությունները «գործել ժողով-
ական հետ, ապրեցնելու համար իս-
թալու եւ կորելու համար մեծ Պետու-
թեանը ձեռքբերել»:

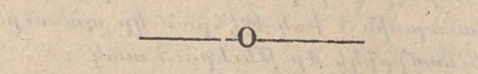
ԺԱՆՆԻԻ մէջ, Իրաքի մը ընտրուած
է հիւլէական զէնքերու ոչ — տարածման
Բ. Ժողովին՝ իրեն նախագահ: Քիթանի
Արտաքին եւ թանախարար է:

ՇԻՐԱՔԻ Հ.Հ.Հ. ի նախագահը, Գոռէզի
մէջ հետադարձելու ԹԷ.ԷՖ.Ֆ. կայանին
կարգ մը յայտարարություններ ըրած է
եւ անդրադարձած է Միջին Տարածքի թեկ-
նածություններին: Խոսելով նախկին նախա-
արարական մասին, Շիրաք ըսած է —
Պետության մարդ մը, որ լաւ ծառայած
է: Բայց եղանակն իսկ դամբանականի
թոյթ ունի եւ եթէ Շիրաք գովեստներ
ալ ըրաւ, ծաղկեպսակի պէս բան մըն
էր...

ՓՈԼ ՏԻՒՐԱՆ, ծայրայեղ — աջ Ֆր-
անսացի ոստիկան մը, պաշտօնագրի տե-
ղաւ, այն օրէն երբ իտալական մամու-
լը զինքը խնդրոյ առաքելով ըրաւ, իր-
բեւ մէջը՝ որ մատ ունի Պոլսոյի եւ
գերմանական թոյթ ունի եւ եթէ Շիրաք
ալ ըրաւ, ծաղկեպսակի պէս բան մըն
էր...

ԱՆԿԱՐԱՅԻՆ կը հաղորդեն, որ զին-
ուորական Գերագոյն Խորհուրդը տարե-
կան իր նիստին առթիւ, որոշած է գոր-
ծի գլուխ պահել սպառնալու ընդհ. պե-
տը՝ Զօր. Խմբին, ինչպէս նաեւ ցամաքի
եւ օդուծի հրամանատարները, մինչ ծո-
վային հրամանատար Հանգստեան կը կոչ-
ուի: Իրականին մէջ, Խմբին ալ հանգստե-
ան պէտք էր կոչուէր Օգոստոսի վերջ:
ԱՆԿԱՐԱՅԻՆ ՔԻՒՐՏՈՍՏԱՆԻ մէջ 155 «զին-
եալ յարձակողներ» սպաննուած են Կի-
րակի օր, ըստ Թեհրանի ձայնասփիւռի
կայանին: Նոյն աղբիւրին համաձայն —
հրոսակ բախում մը զէմ առ զէմ հանած
է Երբակի օր, ապահովութեան իրանեան
ուժերը, զինեալ յարձակողներու: Ոչ
մէկ զինուոր մեռած է, ոչ ալ «Յեղափո-
խութեան պահապան» կ'ըսէ միշտ Թեհ-
րանի ձայնասփիւռը: Լոնտոնի Թայմզը
գրեալ զեկաւարներու մէկ նամակը հը-
րապարակած էր, որ կ'ըսուի թէ ար-
աքիին ոչ մէկ օժանդակութեան պէտք
ունի եւ հարկ եղածին չափ զէնք ալ ու-
նի:

ԹՈՒՐԵՐԸ ԴԺԳՈՅ ԵՆ... ԳԵՐՄԱՆԱՑՆԵՐԵՆ

Լուրջ մտահոգություններ են ծնունդ առած
գեղահոգությունները մը անկասկած: Եւ, ահա՛
թէ ինչու:

Պոն, նոր որոշումով, Հոկտ. 1-ին ըս-
կաւել, վերջալի պարտադիր դրութիւնը
կիրարկութեան կը դնէ Գերմանիա ժա-
մանող Թուրքերուն համար:

Արեւմտեան Գերմանիա, ներկայիս,
1.300.000 Թուրք կը հաշուէ: Յայտը,
ասոնք կրնային առանց վերջալի Գերման-
իա անցնիլ, երեք ամսուան ժամանակա-
միջոցով: Այս թոյլտուութենէն օգտուե-
լով, հազարաւորներ տուն — տեղ կ'ը-
լային հոն: Անշուշտ, օրէնքին տրամա-
գրութիւնները խախտելով:

Արդ, նոր օրէնքով, ունէ Թուրք, որ
կ'ուզէ Գերմանիա գտնուող իր ազգակա-
նին, ընտանիքին այցելել, կամ ալ ա-
ռեւտրական գործառնութիւն կատարել,
պարտի անհրաժեշտ փաստաթուղթերը
ցոյց տալ՝ վերջալի ձեռք ձգելու համար:
Անդին, փութով վերջալի կրնան ստանալ
այնպիսիները, որոնց անցագրերնուն
մէջ ճշդուած է Գերմանիոյ իրենց աշ-
խատանքին եւ նաեւ՝ աշխատանքի իրա-
ւունքը: Նոր աշխատանք փնտռողները
կրնան լուրջ խոչընդոտներու հանդիպիլ:

Պոնի նոր կարգադրութիւնը գեղահո-
գութեան ալիք մը ստեղծած է Գերմանիոյ
թրքական չլրանականներու, ինչպէս նա-
եւ Թուրքիոյ մէջ: Համապատասխան
Թուրք մը, որ իր արձակուրդը անցը-
նելու համար երկիր վերադարձած է,
Հերբելի Անգարայի թղթակիցին դիտել
ստուած է, թէ «Նոր օրէնքը անմարդկա-
յին է քանի կը նշանակէ, թէ մեր ըն-
տանիքները հնարաւորութիւն պիտի չու-
նենք այլեւ այցելութեան գալու»:

Թրքական Աշխատաւորական Միու-
թիւններու Համադաշնակցութիւնը, հա-
մաձայն լրագրող Մարվին Հատի, Իս-
րէւ բողոք սպառնացած է՝ պաշտօնի են-
թարկել Թուրքիա զրկուող գերմանական
ապրանքները: Պոլսոյ Ճարտարարուեստի
Գրասենեակին պնդումով՝ արուած որո-
շումը կը հակասէ Անգարայի եւ Հասա-
րակաց Ծուկայի միջեւ հաստատուած
կարգադրութիւններուն:

Անդին, Անգարա, որ միայն անցեալ
տարին, արտաքին փոխանակութեան շըր-
ջագիծին մէջ, 970 միլիոն տոլարի հա-
մարժէք տարադրամ ապահոված է Գեր-
մանիոյ Թուրք աշխատաւորներուն ճամ-
բով, դիմած է Պոնի, որպէսզի վերա-
քննութեան ենթարկէ տուած որոշումը:

Ատլանտեան Ուխտի Ժողովին, Անգա-
րա, երկու երկիրներուն Արտաքին նա-
խարարները համաձայնած են միացեալ
յանձնախումբ մը կեանքի կոչել՝ քննելու
եւ լուծումներ գտնելու համար մինչեւ
Հոկտեմբեր:

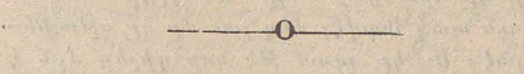
Պոնի տուած որոշումը, իր պատճառ-
ները ունեցած է: Երկուքը՝ հիմնական —

Ա. — Արեւմտեան Գերմանիայէն քա-
ղաքական ապաստան խնդրելու փոյթը:
Անականակալ եւ յարաճուն: Ծուրը 40.000
Թուրքեր նմանօրինակ դիմումներ կա-
տարած են ներկայ տարուան միայն ա-
ռաջին չորս ամիսներուն (անցեալ տարի՝
նոյն ժամանակը նախին՝ 23.000):

Գերման պաշտօնատար մը, հետեւեալ
բացատրութիւններ տուած է թղթակի-
ցին. — «Ասանց մեծամասնութիւնը, իրա-
կանութեան մէջ, տնտեսական մտաւո-
գութիւններով կ'ապագայանայ: Թուր-
քերը արդիւն եւ քաղաքական ապաստան-
եալի իրաւունքներուն առաւելութիւն-
ները: Գիտենք, թէ ընդունելու պարա-
գային՝ գերմանական կառավարութիւնը
իրենց կը յատկացնէ ամսական 450 տո-

ԿԱՊԵՐՈՒ ՍԵՐՏԱՑՈՒՄ

ԹԻՔԱԿԱՆ «ՍԷԼԱՄԷԹ» ԵՒ ԻՐԱՔԵԱՆ
«ՊԱՍՍ» ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՄԻՋԵՒԻ

Թուրքիոյ «Ազգային Փրկութիւն» (Միլ-
լի Սելամէթ) կուսակցութեան ղեկավար՝
Նէճմէտտին Էրպազան, պաշտօնական
այցելութիւն մը տուած է Յուլիս 31-ին,
Իրաք, ուր ընդունուած է երկրի նախա-
գահ ու «Պասա» կուսակցութեան ղե-
կավար՝ Սատտամ Հիւսէյնի կողմէ: Ի-
րաքեան թերթեր, որոնք լայն տեղ տը-
ւած են այս այցելութեան, կը հաղոր-
դեն, թէ երկու կողմերը խօսակցութեանց
ընթացքին քննած են «լաւագոյն միջոց-
ները՝ սերտացնելու համար իրենց բա-
րեկամական ու գործակցութեան յարաբե-
րութիւնները»:

Միւս կողմէ, Թրքական Արտաքին Գոր-
ծոց նախարարութիւնը պաշտօնապէս
հերքեց Յուլիս 31-ին Հիւսէյնի թերթի
ստուած այն լուրը, ըստ որուն՝ Թուր-
քիա պիտի խզէր դիւանագիտական իր
կապերը Իրաքի հետ ու Անգարա կան-
չէր իր դեսպանը՝ Պաղտատէն: Ըստ
Իրաքեան մամուլին, Թուրքիոյ Արտաքին
Գործոց նախարարութեան քաղաքական
հարցերու բաժնին տնօրէնը՝ Իւհան Քա-
միլ, «ներողութիւն խնդրած է Իրաքի
դեսպանին Անգարայի մէջ, որ կարգ մը
թրքական թերթեր սխալ լուրեր կը տա-
րածեն, խանգարելու համար Թուրքի-
աքեան փոխյարաբերութիւնները»: Քա-
միլ, ճշդած է, թէ Թուրքիոյ դեսպանը
յաշտ իրաքեան իշխանութիւններուն, մօտ
ատենէն Անգարա պիտի երթայ «պար-
զապէս ամառնային արձակուրդը հոն
անցընելու համար», կը գրեն իրաքեան
թերթերը:

Իր, իրեն ընկերային նպատ. գումար
մը, որ շատ լաւ աշխատավարձ կը
նկատուի Թուրքիոյ մէջ: Այս գումարին
վրայ պիտի է անցնել երախտագրում,
ուսման, բնակարանի համար յատկաց-
ուած նպաստները: Եւ, ինչ որ ամէնէն
կարեւորն է՝ Արեւմտ. Գերմանիա հաս-
տատուելու կարելիութիւնը: (Օրինա-
կան գործողութեանց երկար ուղիներուն
պատճառով ցայսօր շատ քիչեր կրցած
են օգտուել այս իրաւունքէն):

Թուրքերը, ինչ պատճառաբանութիւն-
ներ կու տան:

Անգարայի գերման դեսպանատան պաշ-
տօնատարին համաձայն՝ քաղաքական ա-
պաստանեալ իրաւունք կը խնդրեն ճա-
խակողմեան կամ աջակողմեան հակում-
ներու տէր Թուրքեր, ուրիշներ՝ իրեն-
քիստոնեայ, Քիւրտ: Ընդհանրապէս,
բոլորին խօսքը նոյնն է — Պետութիւնը ի
վիճակի չէ կարգն ու կանոնը ապահո-
վելու: (Ամերիկացի լրագրողին ըսելով,
իրեն թէ հալածանքի մասին խօսք չեն
ըներ ընդհանրապէս):

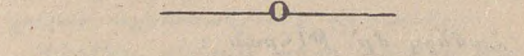
Բ. — Քաղաքական վիճակները —
Միայն անցեալ տարի 25 մահափորձեր
կատարուած են: Ապահովութեան մար-
միններուն համաձայն, Թուրք աշխատա-
ւորներուն շարքերը կը հաշուեն 58.000
ծայրայեղներ, 18.000՝ ձախապաշտ,
միացեալ, բաժնուած՝ ծայրայեղ աջե-
րու, անիշխանականներու եւ մոլի մահ-
մետականներու միջեւ:

«Երկար տատանցումից այս որոշումը
տալու համար: Նկատի ունեցումի մեր
պատմական, աւանդական կապերը Թուր-
քիոյ հետ, այս վերջնայն անգամակցու-
թեան իրողութիւնը՝ Ատլանտեան Ուխ-
տին եւ ընկերակից — անգամակցութիւ-
նը՝ Հասարակաց Ծուկային», դիտել ար-
ւած է լրագրողին գերման պաշտօնատար
մը:

Հերբելի Անգարայի թղթակիցը, իր

“Le Quotidien de Paris”

L'Holocauste étouffé

Նիւթերու առատութեան հետեւանքով,
օրին չկրցանք արձագանգ հանդիսանալ
չահեկան այլ յօդուածի մը, զոր հրա-
տարակած էր Գոթփոլիէն տը Փարիս, Օ-
գոստոս 7-ի իր թիւով, եւ վերի խորա-
գրով: Պատմական սխալները թէեւ չեն
պակսիր: Եթէ Ֆիկաուօր նման Օսման-
եան կայսրութեան «կայսր» չընէր Աթա-
թիւքը, Թուրքիոյ իշխանութեան գը-
լուին կը դնէ սակայն այդ օրերուն եւ
Թալաթի տեղ՝ Քէմալին ստորագրել կու-
տայ 1915 Սեպտեմբերի հրովարտակը,
որ կը հրահանգէր Հայերու բնաջնջումը:

Յօդուածագիրը՝ Փաթիլք Ռէսիթէն,
համակրանքով կ'արտայայտուի սակայն,
չեղտելու համար «Հայկ. Սփիւռքի ահա-
ւոր ծագումը»: Մեկնակէտ առնելով Լիւ-
նի մահափորձը, կը յիշէ, թէ 1980 Ապ-
րիլ 24-ին, պատուիրակութիւն մը Լիւնի
թրքական հիւպատոսարանին կը յանձնէր
բանաձեւ մը, պահանջելով «Թուրքիոյ
կողմէ Յեղատարանութեան պատմական ի-
րականութեան ճանաչումը»: Ապա, հա-
կիրճ ակնարկ մը նետելով անցեալի պատ-
մութեան, կը հասնի 1920-ին եւ Խորհրդ-
դային Հայաստանի հաստատման, որմէ
ետը կ'անդրադառնայ ջարդերուն, նախ՝
Սուլթան Համիտի օրով, ապա՝ 1915-ին,
ըստ իրեն՝ «Մուսթաֆա Քէմալի օրով»:

«1915-էն 1919, կը գրէ, մէկ միլիոն
Հայեր ուրեմն ջարդուեցան, սարսափե-
լի պայմաններու մէջ եւ անտարբեր նայ-
ուածքին տակ արեւմտեան մեծ Պետու-
թեանց, որոնք Մեծ Պատերազմի մէջ
էին եւ Սեւրի դաշնագրի օրը, արագ ան-
ցան Թուրքիոյ գործած վայրագութեանց
վրայէն»:

Յօդուածի վերջաւորութեան, Փաթիլք
Ռէսիթէն կ'ըսէ, թէ, անկէ ի վեր, այս
ժողովուրդը, որու տառապանքն ու նա-
հատակութիւնը եւրոպան նախընտրեց
անգիտանալ, ցրուած է քիչ մը ամէն
տեղ, նախքան կարենալ համախմբուիլ
(բայց, իրականին մէջ, կը շեշտէ, քիչ
Հայերու համար քաղաքական է այդ լու-
ծումը) խորհրդային հողին վրայ: Բայց
եւ այնպէս, Հայերը կրցած են պահել
մշակութային իրենց անկախութիւնը, կը
շարունակեն ամէն տեղ, ուր որ են՝ հըն-
դերոպական իրենց լեզուն խօսիլ եւ
նախանձախնդիր են իրենց ազգային ա-
ւանդութեանց:

Վերջապէս, կը յիշէ, թէ, Արեւմուտքը
Հայերուն կը պարտի տաճարներու դըմ-
բէթը:

յօդուածը եզրափակած է գրելով, թէ Ա-
րեւմտ. Գերմանիա երկար ժամանակ ի՛լ
Տօրաւո մը նկատուած է Թուրք աշխա-
տաւորներուն համար, ըստի ասոնք դիւ-
րութեամբ աշխատանքի իրաւունք ձեռք
ձգելու կարելիութիւնը ունեցած են: Սա-
կայն, 1973-էն սկսեալ, քարիւղի տագ-
նալին եւ տնտեսութեան աճի դանդա-
ղումին հետեւանքով, Արեւմտ. Գեր-
մանիա այլեւ մերժած է աշխատանքի ի-
րաւունք տալ օտար աշխատաւորներուն:
Այդ թուականէն սկսեալ, բացառութիւն
կազմած են արդէն իսկ աշխատանք ա-
պահովածները, կամ՝ զինուորական ծա-
ռայութիւնը կատարելէ ետք ետ վերա-
դարձանք: Նաեւ, այնպիսիները՝ ո-
րոնք, անփոխարինելի նկատուած են,
ինչպէս՝ արեւելեան ճաշարաններու
Թուրք խոհարարները, թրքական չորս
թերթերու Փրանքֆուրթեան տպագրու-
թեանց սահմանուած տպարաններուն
բանուորները:

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՀՈՂՎՐՏԻՔ

ԵՐԲ ԿՈՒՌՔԵՐԸ

ԿԸ ՏԱՊԱԼԻՆ...

—

Մոսկովա, երէկ էր: Այսօր՝ Պոլսոյ: Թե՛րեւս եւ Ուաշինկիթըն՝ այսօր եւ դեռ վաղը: Իսկ Երուսաղէմը՝ յաւիտեան — իսկ: Բայց, այս օրերուս, այսօրեակա — նորեկներ լուսարձակները կ'երթան նաեւ Մեծ Պարիսպէն անդին՝ Զինատան, ուր Մայրիկ նկարները կը վերցուն երկրի բոլոր հրապարակներէն եւ պատերէն:

Մեծ Ղեկավարին կեանքը եղաւ կա — արտաքին դիւցազներգութիւն մը: Դիւ — ցաղիկներով ինչ մը որ խախտեց աշխար — ինչ ամբողջ: Իր մտքով յղացաւ եւ իր ձեռքերով կերպարանաւորեց մարդկու — թեան քառորդին ճակատագիրը: Մարքս — Լենինեան, որպէս աստուած՝ մեծար — ունցաւ: Աւելին, պաշտուեցաւ: Ծնաւ, զաւակ ծնաւ: Մահացաւ: Մահացաւ որպէս աստուած: Մահացաւ, զաւակ աստուածոյ: Եւ այսօր, իր մահէն ոչ իսկ չորս տարի յետոյ, Մոսկովայի Ժողովուրդներուն հա — մար դարձած է դրօշակ ուրուական մը որ կը խախտէ հորիզոնը եւ ուրկէ պէտք է շարունակ արագորէն:

Համայնավար վարչաձեւերը, ուր որ ալ լլայն, ինչ որ ալ քարոզեն, կը նմանին միւս վարչաձեւերուն: Լենին, Ստալին, Մոսկովայի Ժողովուրդներուն հա — մար դարձած է դրօշակ ուրուական մը որ կը խախտէ հորիզոնը եւ ուրկէ պէտք է շարունակ արագորէն: Եւ այսօր, իր մահէն ոչ իսկ չորս տարի յետոյ, Մոսկովայի Ժողովուրդներուն հա — մար դարձած է դրօշակ ուրուական մը որ կը խախտէ հորիզոնը եւ ուրկէ պէտք է շարունակ արագորէն:

Լուրովիկա Ժ.Ի. Թաղաւորը հրամայ — ական կտակ մը թողուց, որ եղբորոր — դին նետեց զամբիւլ: Իր մահէն երկու տարի վերջ, Ստալինը այրեցին անոնք՝ որոնք զինքը ամէնէն աւելի պաշտած էին: Եւ այնուհետեւ, դարձան նոյնքան աստիճանականներ քայքայ իրենց յատուկ ունիւնը: Ինչպէս ուրեմն զարմանալ որ այս պայմաններուն մէջ Մոսկովայի Ժողովուրդներուն հա — մար դարձած է դրօշակ ուրուական մը որ կը խախտէ հորիզոնը եւ ուրկէ պէտք է շարունակ արագորէն:

Վաղը կարգը որո՞ւն է: Խոսքիս ինչ: Անկասկած:

ԿՈՐԻԻՆ

ԱՅՆՃԱՐԻ (Լիբանան) «Յառաջ — Գ. Կիւլչէնկեան» ազգային երկրորդական վարժարանի 1979-80 տարեշրջանի փակ — ման հանգիստութիւնները կատարուած են երեք հանգրուաններով: Նախ՝ Յունիս 15ին տեղի ունեցած է մանկավարժիկ հանգիստը, որուն յայտագիրը ամբողջ — թեամբ ընդգրկած է «Զինաթոյր» ման — կական պատմութեան բնագիտութիւնը: Յունիս 24ին կատարուած է նախակրթա — րանի շրջանաւարտներու վկայականներուն բաշխման հանգիստութիւնը: Այս առթիւ գործադրուած է դեղարուեստ. բաժնի մը՝ երգչախումբ, արտասանութիւն եւ — այլն: Վերջապահութեան խօսք առած է տնօրէնը՝ Մովսէս Այնթապեան շեշտը դնելով ուսումնական նոր հիմնարկնե — րու վրայ: Հոսի կատարուած է մրցա — նակարարութիւններ: Եզրափակիչ հան — դիստութիւն տեղի ունեցած է Յունիս 5ին: Բացումը կատարած է վարժարա — նին տնօրէնը, որ Հ.Յ.Գ. 90ամեակի խոր — հուրով ընդմէջէն պարգած է շրջանա — ւարտներուն դերագոյն գոհողութեանց հրամայակը ի սպաս հայ Ժողովուր — դին: Շրջանաւարտներէն հայերէն խօսք առած է Կարպիս Մէլէֆէճեան եւ արա — բերէն՝ Սեդրակ Հասարթեան: Ստան — նաեւ Յակոբ Այնթապեան Ժ. դասարա — նէն, հոսի խօսած է թեմին առաջնորդը՝ Արամ Եպիսկ. Քէշիշեան, որ թեւագրած է առաւելաբար շրջանաւարտներուն, ի — րենց կեանքը իմաստաւորել հայկա — նութեամբ: Առաջնորդը շեշտած է թէ հայ Ժողովուրդին ծառայելը կ'ենթադրէ արժանաւորութիւն մը: Հանդիսութիւ — նը, անպաշտօն կերպով շարունակուած է խրախմանքով:

×

ՀԱՆՔԻ Հայ աշակերտութիւնը լա — արդիւնքներ ձեռք ձգած է սուրիական Պրելմէի քննութեան, 98 առ հարիւր հա — մեծատուութեամբ Լ. Նաճարեան ձեռնարանը եւ 63՝ Քարէն Եփիէ (61 հոգի առաջինէն եւ 168՝ երկրորդէն):

×

ՀԱՆՔԻ Համալսարանը կը յաճախէ շուրջ 550 հայ ուսանող: 1979 — 80 տա — րեշրջանին 6 համալսարանական զանազան ճիւղերէն շրջանաւարտ ելած են 60 ու — սանող, ասոնց ի պատիւ «Հայկալի Հա — մալսարանի Հայ Ուսանողութիւն» միու — թիւնը պարանցիկ հաւաքոյթ մը կազ — մակերպած է Յունիս 12ին, Քարէն Եփիէ ազգ. ձեռնարանին Տիգրանեան սրահին մէջ: Ներկայ եղած են մեծ թիւով հա — մալսարանականներ: Մասնաւոր նուէր — ներու բաշխումը կատարած է Արարատ Վրդ. Թօնուհեան, որ խօսք առնելով ը —

սած է թէ համալսարանական երիտա — տարեներէն առաւելաբար կ'աշխատուի «գաղութին» մէջ տիրական ներկայու — թիւն դառնալ ու դէպի մտաւորական աշխարհ ձգտող ուժ հանդիսանալ եւ ու — նենայ զաղափարական յստակ դիմա — դրծ»:

×

ԼՈՍ ԱՆՃԷԼԸՍԻ Հ.Յ.Գ. Միջ — Կո — միտական Յանձնախումբը կազմակեր — պած է Պանաւորի արշաւանքին 83րդ տարեդարձը՝ Յունիս 27ին, «Ֆէրասեան» երկրորդական վարժարանի շրջափակին մէջ: Օրուան բանախօս ընկ. Ժան Գո — սաբեան, ներկայացուցած է Պանաւորի արշաւանքին պատմականը, ապա զու — դահեռ մը դժած է անցեալի եւ մեր օրե — րու միջեւ. նշած է թէ ներկայիս, որեւէ ժամանակէ աւելի, պէտքը ունինք նո — րանոր Պանաւորներ կերտելու, ոչ անպայման նոյն ձեւով եւ նոյն տարողու — թեամբ, բայց նոյն նպատակին ծառա — յող:

×

ԿԻԼԻՏԷՅԻ (Գալիֆորնիա) Սբ. Աստ — ուածածին Ազգ. Վարժարանի տնօրէն նշանակուած է Վարդէյս Ղազարեան: Դպրոցը կը պարփակէ մանկամասերէն 7րդ կարգերը: Իսկ անոր նոր տնօրէնը նորեկ մը չէ ուսուցչական եւ տնօրէ — նութեան ասպարէզներուն մէջ: Ուսուց — չութեան Մագիստրոսի տիտղոս ունի. եղած է Սրբոյ նահատակաց վարժարանի տնօրէն. ուսուցչական պաշտօն վարած է «Ռօզ եւ Սլէք Փիլիպոս» ազգ. վարժա — րանին մէջ: Ան եղած է նաեւ Լոս Անճե — րսի «Գալիֆորնիայի Պետական Համալ — սարանի» Հայ Ուսանողներու Միութեան հիմնադիր — նախագահը եւ Հայ Երիտա — սարդաց Դաշնակցութեան խորհրդա — տու:

×

ՊԵՅՔՕԶԻ (Պոլսոյ) Ս. Նիկողայոս ե — կեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցած է ամօս — իմբութիւն եւ մատարօրհնութիւն նա — խազանութեամբ Ծահան Եպիսկ. Սվա — ճեանի: Եկեղեցական արարողութենէն ետք տեղի ունեցած է Սիրոյ Սեզան մը: Հանգիստավարն եղած է Յակոբ Սվասթ — եան, որ այս առթիւ անդրադարձած է Աթէնքի թուրք դիւանագէտի ահաբեկ — ման մերժելով անոր պատասխանա — ունութիւնը Հայերուն վերադարձը: Ներ — կայացուած է Թաղ. Խորհուրդի տեղե — կազիրը ապա՝ եղած են արտասանու — թիւններ եւ երգեր: Հոսի՝ փակման խօսքը արտասանած է Ծահան Եպիսկ.:

«Հին ՄԸ» ԵՒՍ ԹԱՂԵՑԻՆՔ

—

Վաղանի մէջ, Օգոս. 4ին իր մահա — նացուն կ'ընէր Պոլսոյ Միջաշէլ Մի — քայէլեան: Ծնած էր 1910ին: Դեռ մա — նուկ, 1920 Օգոս. 15ին, տեսաւ քեմալա — կան բանակին խուժումը իր ծննդավայ — րը եւ կատարուած արհաւիրքը: Ընտա — նիքը — մայրը, 3 ընդերքը, եղբայրն ու ինք կը յաղկէին սակայն փախուստ տալ եւ իրենց կեանքը փրկել: Վաղանի հայ գաղութին ծոցը անցուցած իր 55 տարեկան ընթացքին, ապրեցաւ իբրեւ ճշմարիտ հայրենասէր մը եւ նուիրուե — ցաւ «Մարդական Միութեան», որու վար — չական աշխատանքները կը տանէր:

Վերջերս սակայն առողջութիւնը խան — դարուեցաւ լրջօրէն եւ ի վերջոյ մահը՝ յաղկեց: Յուզարկաւորութեան ներկայ խուռն բազմութիւնը ապացոյցն էր թէ որքան յարգանք ու սէր կը վայելէր ող — բացեալ գաղութին մէջ: Արարողու — թեան աւարտին, դամբանակով յիշա — տակուեցաւ Մ. Միքայէլեանի տարած ազգ. աշխատանքը:

Քանի մը օրէն, Օգոս. 15ի, 60ամեակն է Պոլսոյ Զարդին: Գէթ մէկ վայրկեան յարգենք այդ օրը, մեր նահատակ հայ — բնակիցներու յիշատակը:

ՄԱՍԻՐԻ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ (ՊՈԼՈՒՑԻ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Աւանդութիւն դարձած է, որ ամէն տարի Յունիսի նախալերջին կիրակին՝ Վահան Տէրեանի բանաստեղծութիւն — ներուն նուիրուած երեկոյթ մը սարգուի բանաստեղծին ծննդավայրին մէջ՝ Գան — ձա գիւղը, Վրաստանի Բողդանովկա շրջանը:

Այս տարի Հայաստանի գրողներու պատուիրակութիւնը դեկավարած է միութեան վարչութեան Ա. քարտուղա — րը՝ Վարդէյս Պետրոսեան:

Բանաստեղծին տուն — թանգարանը կատարած իրենց այցելութենէն զատ, երեկոյթին խօսք առած են Վ. Պետրոս — եան, Համո Սահեան, Ս. Սարինեան, Ա. դաւիթ, Ռ. Աթայեան, Լ. Դուրեան եւ ուրիշներ:

Հարուածներէն կասկածացած վարպետի ու աշակերտի մարմինները, մանաւանդ Մարտիկի պայթող նայուածքին տակ ինքզինք պահ մը անօգնական զգաց ու անդիտակից շարժումով մը Պէքերին ա — ւելի մօտեցաւ:

— Բաւական է, բաւական, — ձայն տը — ւաւ Զարէ ու կէս ջղայնոր հրամանով մը ուղեց ցրուել բազմութիւնը:

— Տարեք, նորէն զնտան տարեք եւ դուռը գոցեցէք ժիր, — աւելցուց Զարէն ու խոնախ շտկուեցաւ:

Բազմութիւնը քակուեցաւ ու սկսաւ ցրուել զանազան ուղղութեամբ: Յըր — ուած բազմութեան մէջ լսուեցաւ յան — կարծ չէր չի կիրոսի ձայնը:

— Զէրչի, աղուր մատնիներ, շնկըլ — տան շափա, թեւ դերձան ունիմ, ար — ծաթ մախարա, խաա գոյնով հինայ...

Վարպետ ու աշակերտ իրենց խաբա — զանուած մարմինն վրայ կ'ըսեն զով բան մը զգացին, երբ լսեցին կիրոսի ձայնը: Անոնք չզիտէին, որ կիրոսը բազմութեան մէջ էր ու կը դիտէր այդ ահաւոր տեսարանը:

Քիւրտերը սկսած էին այս անգամ կի — րոսին հետ կատակներ ընել: Փոքրիկնե — րը անոր ետեւ կը վազէին: Կինները սն — տուկը կիրոսի կոնակէն վար կ'առնէին: Կիրոս իրեն յատուկ շարժումներով կը պոռար, կը հայհոյէր: Անոր հայհոյու — թենէն կը ծիծաղէին քիւրտերը: Իրենց

Հարուածներէն կասկածացած վարպետի ու աշակերտի մարմինները, մանաւանդ Մարտիկի պայթող նայուածքին տակ ինքզինք պահ մը անօգնական զգաց ու անդիտակից շարժումով մը Պէքերին աւելի մօտեցաւ:

— Բաւական է, բաւական, — ձայն տը — ւաւ Զարէ ու կէս ջղայնոր հրամանով մը ուղեց ցրուել բազմութիւնը:

— Տարեք, նորէն զնտան տարեք եւ դուռը գոցեցէք ժիր, — աւելցուց Զարէն ու խոնախ շտկուեցաւ:

Բազմութիւնը քակուեցաւ ու սկսաւ ցրուել զանազան ուղղութեամբ: Յըր ուած բազմութեան մէջ լսուեցաւ յան կարծ չէր չի կիրոսի ձայնը:

— Զէրչի, աղուր մատնիներ, շնկըլ տան շափա, թեւ դերձան ունիմ, ար ծաթ մախարա, խաա գոյնով հինայ...

Վարպետ ու աշակերտ իրենց խաբա զանուած մարմինն վրայ կ'ըսեն զով բան մը զգացին, երբ լսեցին կիրոսի ձայնը:

Անոնք չզիտէին, որ կիրոսը բազմութեան մէջ էր ու կը դիտէր այդ ահաւոր տեսարանը:

Քիւրտերը սկսած էին այս անգամ կիրոսին հետ կատակներ ընել:

Փոքրիկները անոր ետեւ կը վազէին:

Կինները սնտուկը կիրոսի կոնակէն վար կ'առնէին:

Կիրոս իրեն յատուկ շարժումներով կը պոռար, կը հայհոյէր:

Անոր հայհոյութենէն կը ծիծաղէին քիւրտերը:

Իրենց

« ՅԱՌԱՋ »

ԲԱՐԳՄԱՆՔԱՆ ԶԱՄԱՐ

ՎԱՆԱՆՍԵՆ. — Մ. Պրեքեան 100 Ֆ. Կը նուիրէ իր սիրելի «Յառաջ»ին, անոր 55րդ տարեդարձին առթիւ:

« ՅԱՌԱՋ »

Կը նուիրեն

ՄԱՐՍԻՅԵԼԷՆ. — Տէր եւ Տիկին Ա. Մանուկեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն Սէն — Ռաֆայէլի Հանգստեան Հան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԻՅԵԼ. — Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղը, շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղիկի, ողբացեալ Վրէժ Ամիրխանեանի (ծն. Հայրապետեան) մահուան առթիւ, հետեւեալ նուէրները. —

Այրի Տիկին Հէլքո Մկրտչեան 50 Ֆ., Այրի ընկ. Փարիզ Արմաղանեան 30 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Կոթիէ, Այրի ընկ. Կոնոյեան, Այրի Տիկին Կուլեան, Քէօսէեան ընտանիք 20ական Ֆ.:

Սուրբ Յակոբի 50ամեակին առթիւ՝ Այրի ընկերուհի Արմաղանեան 50 Ֆ., Պ. Ռուբէն Մանուկեան 20 Ֆ.: Վրէժ Ամիրխանեանի հոգեհանգիստին առթիւ Պ. Սերոբ Հայրապետեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գուլումեան 100 Ֆ. Այրի ընկ. Փարիզ Արմաղանեան, Տէր եւ Տիկին Կոթիէ 30ական Ֆ.:

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Սարգիսեան ողբացեալ Անթառաժ Փափաղեանի թաղման առթիւ 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գեորգեան ողբացեալ Ուլանեան Մինասեանի թաղման առթիւ 100 Ֆ., Պ. Յարութիւն Տէրոյեան 30 Ֆ., Արաքսի Սարգիսեանի յիշատակին, Պ. Արիստա — Կէս Պետրոսեան, Այրի Տիկին Էլիզ Արապեան 50ական Ֆ., Սահփան Սիմոնեանի հոգ. առթիւ Տէր եւ Տիկին Մովսէս Մանուկեան 50 Ֆ., տարաբախտ Արարատ Արթիւնեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Կարո Յովսէփեան 50 Ֆ., տարաբախտ Բարսեղ (Մարսէլ) Փիլիկեանի արկածալի մահուան առթիւ Պ. Թադէոր Ազմեան 20 Ֆ., Այրի Տիկին Ազնիւ Տէրաթեան, Տէր եւ Տիկին Տէր-Վարդանեան 50 Ֆ., Տէր եւ Տիկ. Վահագն Տէր Վարդանեան 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Գէորգեան, Պոլոյեան 100 Ֆ., Վալանտին ընկ. Զարուհի Թորոսեան 50 Ֆ. իր ապրիման առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Առնուիլի Վարդայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Ուլանեան Յերմանեանէ 700 Ֆ., նկարի մը նորոգութեան համար, եւ Տիկին Նատիա Ֆերէ 200 Ֆ. Ս. Աստուածածնայ Տօնին առթիւ փոխան խաղողի:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան Մարմինը, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, Տիկին Եւգինէ Պապալեանի կըս — կըծալի մահուան առթիւ. — Տէր եւ Տիկին Լ. Զամիլեան, իր զաւակները 1000 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Զարեբեան 250 Ֆ., Տիկին Զապէլ Կիւլպէնկեան 100 Ֆ.:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

ՓԱՐԻԶ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ-ՄԿՐՏԻՑ

Կիրակի, 17 Օգոստոս, Տօն է Վերա — փոխման Սուրբ Աստուածածնի:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս — Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր Պատարագ: Յաւարտ Պատարագի կը կատարուի Խաղողի Օրհնութիւն:

Սկիզբ ժամերգութեան՝ ժ. 8.30ին: Պատարագ ժ. 10.00ին:

Երկուշաբթի, 18 Օգոստոս, Յիշատակ է Մեռելոց:

Նոյն Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին կը մատուցուի Պատարագ, եւ յաւարտ պատարագի կը կատարուի Հոգեհանգիստ Վասն Համօրէն Նմեցեցիլոց:

ԱՌՆՈՒՎԻԼ ՎԱՐԱՊԱՅ Ս. ԽԱՋ

17 Օգոստոս, Կիրակի. — Առնուիլի Վարդայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի, եւ յաւարտ Պատարագի կը կատարուի աւանդական Խաղողի Օրհնութիւն: Սկիզբ Պատարագի՝ ժ. 10.45: Կը հրաւիրուին Առնուիլի, Սարգիլի, Կուսէնիլի եւ Սէվրանի հաւատացեալները ներկայ գտնուելու սոյն հանդիսութեան եւ այս առթիւ իրենց ուխտը կատարելու:

×

ՇԱԿԻԼ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՑ

Այս Կիրակի առաւօտ, Աստուածածնայ Տօնին առթիւ Պատարագ եւ Խաղողի Օրհնութիւն:

×

ԱԼՖՈՐՎԵԼԻ Ս. ՊՕՂՈՍ — ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵԼ ԵՑԻ

Կիրակի, 17 Օգոստոս, Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման Տօնին առթիւ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս — Պետրոս Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր Պատարագ: Յաւարտ Պատարագի կը կատար Խաղողի Օրհնութիւն:

×

ՊԱՏԱՐԱԳ՝

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

Ս. Աստուածածնայ Տօնին առթիւ, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան մէջ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի 16 Օգոստոս, Շաբաթ առաւօտեան ժամը 10.30ին:

Կը պատարագէ եւ յաւարտ արարողութեան խաղողը Կ'օրհնէ՝ Մեքոպ Քհնյ. Ժամկոչեան:

×

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Կիրակի, Օգոստ. 17ին, Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՎԵՐԱՓՈՒՄՍԻՆ ՏՕՆԻՆ առթիւ, Լիոնի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ Պատարագ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Լիոնի եւ Շրվակայեց հոգեւոր հովիւ:

ՆՈՐՎԱՆ ՎՐԴ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Խաղողի Օրհնութիւն:

×

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԵՍԻՆ

Եկեղեցւոյ Անուանակոչման՝ Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ 17 Օգոստ. Կիրակի առաւօտ կը կատարուի հանդիսաւոր պատարագ եւ տեղի կ'ունենայ աւանդական մատող եւ խաղողօրհնէք:

×

ՊՕՍՈՆ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՑ

Կիրակի, Օգոստ. 17ին, Աստուածածնայ Տօնին առթիւ կը պատարագէ՝ Գարեգին Վրդ. Պեքեան:

×

ՎԱՆԱՆՍ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՑ

Աստուածածնայ Տօնին առթիւ Կիրակի, 17 Օգոստոսին Պատարագ՝ ժամը 10ին, ապա՝ քարոզ. պատարագէն վերջ Խաղողօրհնութեան աւանդական արարողութիւն:

×

ՆԻՍ — Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Նիսի Ս. Աստուածածնայ Եկեղեցւոյ անուանակոչութեան եւ օծման 52րդ տարեդարձին առթիւ հանդիսաւոր Պատարագ տեղի կ'ունենայ Կիրակի, 17 Օգոստ. Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՏԱՐՈՆ Ծ. ՎՐԴ. ՃԷՐԷՃԵԱՆ Ժամանակացոյց Արարողութեանց: Շաբաթ, 16 Օգոստ. Մատողի պատրաստութիւն, ժամը 15.30ին սկսեալ: Կիրակի, 17 Օգոստ. Սկիզբ ժամերգութեան ժ. 9.30, Սկիզբ Պատարագի՝ ժ. 10.00, Խաղողօրհնէք — Մատողօրհնէք ժ. 11.45:

×

Imprimé Sur Les Presses Du Journal «HARATCH» 83, Rue D'Hauteville — 75010 . Paris N° 55935 Commissions Fondés A.R.A.M

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՕՐԱՓՈՒՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԵՍԸ

ՊԵՆՏՈՆԹԵՆԻ ՄԷՋ

×

Օգոստոս 15ին, Խաղողօրհնէք՝

ՆՈՐՎԱՆ Ծ. ՎՐԴ. ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ ԿՈՂՄԷ

Հեռաձայն՝ (84) 33.05.61

Fête Champêtre Annuelle

DU HOME ARMENIEN — ST. RAPHAEL

107, Avenue du Maréchal Lyautey

Sous le Haut Patronnage

de Mgr SEROVPE MANOUGUIAN

Délégué Apostolique de S. S. Vasken Ier, Patriarche Suprême et Catholico de tous les Arméniens

Vendredi le 15 Août, toute la journée dans le Parc du Home Arménien A 10 h. une Messe Solennelle avec bénédiction du raisin sera célébrée par Mgr. HAGOP VARTANIAN

A partir de 12 h., Kermesse avec animation musicale: L'Orchestre de Vartkes VARTANIAN

Jeux — Tombola — Buffet Spécialités Arméniennes.

ENTREE LIBRE

Հ. Մ. Ը. Մ.

Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՕԳՈՍՏՈՍ 12ին 26

Նախնական Աշխատանքները Սկսան Հ.Մ.Ը.Մ.Ի Բ. Ընդհ. Բանակումը որուն պաշտօնական բացումը տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի, Օգոստոս 14ին ժամը 18.30ին, Գլխավոր Մարզական Աւանդին մէջ, արդէն սկսած է նախապատրաստական աշխատանքները: Հասած են Աւստրալիոյ, Լիբանանի, Յունաստանի խումբերը, եւ Փարիզի մասնաճիւղի սկաուտները, որոնք հաստատուած են բանակատեղիին մէջ: Չորեքշաբթի հասած կ'ըլլան Լոռ Անճէլըսի, Պոսթընի, Քուէյթի, Փերիոյ, Կիպրոսի, Ամմանի, Գանատայի սկաուտական կազմերը, աւելի քան 300ի կազմով:

Avenue Claude Trebignand 92140

CLAMART

Հեռաձայն: — 632.30.31

ԿԱՍԻ ՌԻՆԵՆԱ

ԻՍՍՏԵԱՆ — ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒ — ԹԵԱՆ մշակութային եւ զեղարուեստական ցերեկոյթ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ, Հոկտեմբեր 26, Կիրակի, նուիրուած մեծանուն խմբագրուհի եւ իտալեան հնագոյն սանուհի Հայկաճոյ Մառիի, իր ծննդեան հարիւրամեակի սեմին, Ալեք Մանուկեան սրահը:

EREVAN restaurant

ՀԱՅԱՏՈՒՆ ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9° Tél. 770 85 81

ՓԱԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ

ԿԸ ՎԵՐԱԲԱՅՈՒՆԻ ԴՇ. ՍԵՂՏԵՄԲԵՐ 3-ԻՆ

TRANSTOURS

organise plusieurs voyages à Erévan avec divers programmes 14 jours à Erévan - 2 jours à Moscou

TOUS LES VOYAGES PAR AVION — HOTEL 1ère CLASSE — PENSION COMPLETE

départ :

retour :

5° voyage — 13 SEPTEMBRE

28 SEPTEMBRE 4300 F.

6° voyage — 1er OCTOBRE

16 OCTOBRE 3800 F.

×

DIRECT DE MARSEILLE

1er voyage, du 11 au 25 AOUT 4150 F.

2e voyage, du 8 au 22 SEPT. 4150 F.

3e voyage, du 6 au 20 OCTOBRE 3500 F.

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261.58-28

Լոր Կարէի է ներկայանալ ամէն Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15ին 18

Մարտիլ՝ դիմել Զ. ԱԼԻԳՍՆԵԱՆԻ

11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN, Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55

Վալմես՝ դիմել Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ — Ալֆոնզիլ՝ դիմել Յ. ՊՕՍԱԶԱՆԻ

Ա. Հ. Ա. Ե. Կ. Ո. Ի. Մ.

«Հիմարիթի» ԿԸ ԽՈՐԱԳՐԻՆ՝

“ՅՈՅՆ ՄԱՍՈՒԼԸ
ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵ
ՀԱՅԵՐԸ ԳՐԳՈՒՆԸ”

ՈՒ, ԿԸ ՄԵՂԱԳՐԻՆ՝ ՆԱԵԻ
ՖՐԱՆՍԱՆ՝ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՕՐՈՒՄՆ

ԴԵՊՏԵՐԸ

ԵՐԵՎԱՆԸ ↔ ՓԱՐԻՅԸ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՎԱՆ, ԱՐՄԷՆՓՐԻՍ, ՕԳՍ. 1 - 4

ԳԱՌՆԻ ԱՒԱՆԸ՝ ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՅՍՈՐ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱԿ

ԳԱՐԹԸՐ, պաշտօնագրի դարձաւ Դե-
մոկրատ կուսակցութեան թեկնածուն,
մինչ պարտեալը՝ Թեո Բենեթի, որո-
ւորեալ ժամերու կ'արժանանար իր ե-
լովով եւ կը յաջողէր ընդունիլ տալ իր
անտեսական ծրագրին մէկ մասը։ Անկա-
րելի չի նկատուիլ նոյնիսկ, որ Բենեթ-
տի զօրավիշ կենայ Գարթըրի եւ աշակ-
ցի անոր ընտրապայքարին։

ՍԱՆ — ՍԱԿԱՏՈՐԻ մէջ, առնուազն
50 մեռեալ կար առջի օր, իբրեւ հետե-
ւանք զինուորականներու եւ բանժողն-
քու միջեւ պատահած բախումներուն։
Կը կարծուի թէ, վճռական ժամեր են
ձախ եւ յեղափոխական կազմակերպու-
թեանց եւ ծայրայեղ — աջ իշխանու-
թեան միջեւ։ Արդարեւ, երեք օրուան
ընդհ. դժուարութիւն յաջողութենէն կա-
խում ունէր ամէն ինչ, քանի այդ գոր-
ծադուր ապստամբական բնոյթ ունի։

ՇԻՐԱՋԻ մէջ, շատ բուռն բախումներ
պատահած են բնակչութեան եւ իսլամ —
յառաջդիմական «մուսաւիտներու» մի-
ջեւ։ Շուրջ հարիւր վերաւոր կայ եւ բը-
նակչները կատարած են, երբ հիւանդա-
տար կառքերը՝ միայն մուսաւիտին վի-
տրները ուղած են փոխադրել։ Մինչ,
Թեհրան մէջ ալ, նոր նախարարապետը
իր կառավարութիւնը կը կազմէ, որ պի-
տի բազմապիսիւս — Անձանթիւնը, որոնք
Յեղափոխութիւնը ապրած են իրանի մէջ
եւ ոչ թէ շատախօսներէ, որ եկած են պը-
տուղները քաղելու...

Ինքնուր կէզերի հետ տեղի ունեցած հար-
ցադրոյց մըն ալ տեղ կը գտնէր, ուր,
ան կ'ըսէ, ի մէջ այլոց —

«Այն օրէն՝ որ Լիոն հաստատուեցանք,
մշտական սպառնալիքներ կը ստանայինք
Հայերէն, որոնք մեզ քայլ առ քայլ կը
հետապնդէին։

«Լիոնի թրք. հիւպատոսարանին դիմացը
գտնուող սրճարանէ մը, կարգ մը Հայե-
րուն մեզի լրտեսելուն տեղեակ էինք,
ինչպէս նաեւ՝ Փրանսական Գաղտնի Ոս-
տիկանութիւնը, որ այդ առթիւ մեզ ըզ-
գուցացուց։ Հայկ. կոմիտէներու կողմէ
եղած սպառնալիքներուն վարժուած էինք։
Հայերու դէմ եղած Յեղապանութեան
պատրուակով, հիւպատոսարանին առջեւ,
հայ ցուցարարներու կողմէ թրքական
երկու դրօշակներու այրուելուն՝ Փրանս.
ոստիկանութիւնը հանդիսատես եղաւ։

«Լիոնի Ապահովութեան Ուժերու տը-
նօրէնին մէր պաշտպանութեան համար
տրամադրած երկու ոստիկանները, շըր-
ջակայք հսկելով՝ միայն երբմէ հիւ-
պատոսարան կը հանդիպէին։ Իրակա-
նութեան մէջ՝ մենք անպաշտպան էինք։
Ուղղը, առանց դժուարութեան հանդի-
պելու, ներս մտնելու առիթն ունէր։
«Հետապնդումներէ ազատելու համար,
տղաս՝ Պուլըան, կառքին ետեւի նըս-
տարանին վրայ երեսնիմայր պառկեցնե-
լով եւ ամէն անգամուն տարբեր ուղիներ
ընտրելով զայն դպրոց կը տանէին։

«Երկու ամիս առաջ, օր մը, երբ տը-
ղաս առնելու համար Սէն — Ժոզէֆ դա-
ցած էի, անձանթ մը յանկարծ պատ-
կերս քաշեց ու փախաւ։ Հայերու կողմէ
կատարուելիք հաւանական որեւէ յարձա-
կումի դէմ, որպէս նախազգուշութիւն՝

ընդհ. մարեցնելու յատկութիւն ունեցող
սփրէյ մը կը կրէի միշտ»։

Հիւրընկեր, ապա կը մեղադրէ Փրանս.
ոստիկանութիւնը, որ հարկ եղածը չը-
ներ, ո'չ թուրքերը պաշտպանելու հա-
մար, ո'չ ալ «յանցաւորները» հետապն-
դելու։ Այդ առնչութեամբ, հետեւեալը
կ'ըսէ —

«Մի՞նչ, Մարսէլի ոստիկանութիւնը կը
յամառի մեզ չպաշտպանել, ան-
գիմ, Լիոնի ոստիկանութիւնը, հիւ-
պատոսին հետաձայնելով, տեղեկացու-
ցած է, թէ կարելի ամէն ինչ կը փո-
ճուի, եւ, թէ հարկ չկայ թրք. իշխա-
նութիւններու դժգոհութեանց։ Եւ սա-
կայն «կարելի ամէն ինչ» ընելով հան-
գեթն, յարձակումները տակաւին չեն ձեռ-
քաղուած։

«Միւս կողմէն, Մարսէլի Հանր. Դա-
տարադ. Տըմի Արտիսօն, յայտնած է,
թէ, Տիւրքիոյ թուրք գետնակին դէմ
գիմեալ յարձակում գործող, հայ ահա-
բեկիչ՝ Գիլիմեանի թղթածրարը կ'ամ-
բազմանայ մինչեւ երկու ամիս»։

× Ինչպէս կը տեսնուի, թուրք մա-
մուրը շատ «խիտ» է Փրանսական ոստի-
կանութեան հասցէին։ Այս առթիւ, գու-
ցէ հետաքրքրական է, ըսել, թէ Հինգ-
շաբթի, Օգոստոս 14ին, Փարիզի Մաքէն
օրաթերթը, էջ մը նուիրած էր Թուր-
քիոյ անիշխանական վիճակին, սա խորա-
զըրով՝

ԹՈՒՐԿ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
ԱՆԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ...
Նօ քաղաքի պիտի ըսէր Ամերիկացին...

ԺԸՆԵՒԻ ՄԵՋ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.

ԱԹՈՒԱԳԻՑ - ԿԸ ԹՈՂԻԿԱԿԸ

ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ԷՔԻԻՒ-
ՄԷՆԻՔ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ
ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ՆԻՍՏԻՆ

Շարաթ օր, ժընեւ ժամանեց Մեծի
Տանն Կիլիկիոյ Աթոռակից — Կաթողի —
կոսը՝ Գարեգին Բ., ուր մասնակցելու է
Օգոս. 15էն 22 դումարուելիք Եկեղեցի-
քու Էքիմէնիք խորհուրդի կեդրոնական
վարչութեան ժողովին։ Այս նիստերու
նպատակն է անցնող տարուան գործունէ-
ութեան հաշուեկշիռն ընել եւ պատրաս-
տուել դաւիթ տարուան ծրագիրները։

ՓՈԽԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 43րդ ԱՆՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ
Դարձի մրցումները սկսան Օգոս. 13ին,
եւ հետեւեալ արդիւնքները արձանագը-
րեցին —

Սպարտակ — Լոկոմոտիւ — 2 — 1
Դիմաւօ (Կ.) — Դիմաւօ (Միւս) — 4-0
ԲԿՍԱ — ԲՍԱ — 1 — 0
Շախտեթ — Դիմաւօ (Մ.) — 3 — 2
Արարատ — Նեֆթչի — 1 — 1
Դիմաւօ (Թ.) — Պախտակոր — 1 — 1
Այս հանգիստումներէն ետք, դասուոր-
ման գլուխն են —
Սպարտակ Մոսկուա 27 կէտով, Դիմա-
ւօ (Կ.) 25, եւ ԲԿՍԱ — Մոսկուա։

տարանի կողք մը՝ արծաթեայ դրուագ-
ուած զարդերով։

Ձեփիւ Մեծպաշտեան, Ֆրանսա, ա-
սեղնազօրծ եւ հելուսազօրծ ժանեակներ
նուիրած է։ Ձարգանալները վանի ժան-
եակազօրծութեան իւրայատուկ գիծերը
կ'արտայայտեն։

ԵՐԱԺԵՏԱԿԱՆ

Արեւելեան Գերմանիոյ «Փեթերս» հը-
րատարակչութեան խնդրանքով, երգա-
դահան՝ Աւետ Տէրտէրեան, պատրաստե-
լու վրայ է «Երկարաշար» անունով օ-
փերան։ Ներքը քաղած է Հայերի
Ֆոն Բլաշտի (ԺԸ. դարու գերման հե-
ղինակ) համանուն պատմութեան օփե-
րան պիտի բեմադրուի Հայէի մէջ։

Երգահանին յօրինումներէն են՝ «Հրէ
Օղակը» օփերան, ներկայացուած Հեն-
տեան փառատօնին՝ Հայէ. ինչպէս նա-
եւ՝ «Թիւրքոյ Գ.» բեմադարը, համաձայն
Շէքսպիրի համանուն ողբերգութեան։

ՍՊԱՍՆԵՐ՝
ԱԶԳ. ՀԻՆ ԶԵՒԱՌՈՐՈՒՄՆԵՐՈՎ

«Հայահեղապակ»ի ձեռնարկութիւնը,
հայկական ճաշատեսակներուն համար,
ինչպէս՝ խաչ, չանախ եւայլն, անցեա-
լին գործածուած ձեւի սպասներ պատ-
րաստած է։ Այսպէս՝ վարդապետ կաւ-
չնարակուած ամաններ՝ ուրարտական
սեպագիր արձանագրութիւններով եւ
հայկական զարդանաշխերով։ Նաեւ դա-
րեջրի խեցէ դաւաթներ, ձեռնապակի
սփռներ, սկահակներ եւայլն։

ԱՍՏՈՒԾԱԾՆԱՅ Տօնին առթիւ, «Յա-
նաջ» վաքը լոյս չի տեսներ (Շարաթ —
Կիլիկի — Օգոստոս 16 / 17ի թիւ), եւ
խմբագրատունը փակ է շարաթալիքին։
Մեր յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ եր-
կուարթի (Երեւանի, Օգոստոս 14-15) ԲՈՒՐՈՒՆՈՒՆԸ

վերի խորագրով է, այս անգամ, որ
Հիւրընկեր, Օգոստոս 11ի իր թիւին մէջ
ընդունած մը հրատարակած է, ուր, ի
մէջ այլոց կ'ըսուի —

«Յաւանական օրաթերթերէն՝ Ափոյեւ —
Ժաթիւնի, երկուսն իր թիւին մէջ «ԺՈՒ-
ՂՈՒՐԴԻ ՄԸ ԲՆԱԶՆԱՌՈՒՄԸ, ԹԱԼԱ-
ԹԻ՝ — ԱՆԻԾԵԱԼ ՀԱՅԿ. ԱՐՄԱՏԸ ՊԵՏԻ-
Ի ՋԵՋԵԼ — ԽՈՒՐՈՒՆՆԵՆՆԵՐՈՒ ԵՔԻՒՒ-
ՄԷՆԻՔ»-ը արտայայտուած իր յոգ-
նած մը, ուր Հայկ. Յեղապանութեան
գլխաւոր պատասխանատուները Թա-
լաթ ու Էքիմէք Փաշաւան եղած ըլլալը
նշուած, (Ջարգէն) խուսափած Հայե-
րուն «Էրեմք վրէժը սարսափով ու ար-
եւաթ առնելու» ըրած խօսքերուն ալ
կ'անկարծուի (*):

«Միմիս Գալիաթափս, հետեւեալը
կ'ըսէ —

«Արդոյ երկու շաբաթ, Հայ Թէհրի-
ւան, Պերլին մէջ Ալի Սալի Պէշ կեղծ
անունով ապրող, իր զօհը՝ Թալաթ փա-
լաին ըտլը շարժումները կը լրտեսէր։
15 Մարտ 1921ի երեկոյեան, Թալաթ փա-
լաին տուն վերադարձին, Թէհրիւնէն
անոր առջեւ ճամբան կտրելով, ատուր —
հանակին փամփուշտները Թալաթին վրայ
պարկեց։

«Աւելի վերջ, Թէհրիւնէն, դատարա-
նէն առջեւ — Այն, այդ Թուրքը եւ ըս-
տանքի. եւ սակայն, ո'չ խիղճն կը
տանջէ զիս, եւ ո'չ ալ՝ կը գզջամ։ Թա-
լաթը, մարդկային կեքաքանակով՝ գա-
ղան մըն էր ու պէտք էր գայն ոչնչաց-
նայ՝ ըսաւ։ Պերլինի Դատարանը, իր ըն-
տանիքին վերապրող միակ անդամն եղող
Թէհրիւնէն ազատ արձակեց։

«Թալաթ՝ նախա — հիթլերական չըջա-
նի ամէնէն վայրագ այս ցեղասպանու-
թեան գլխաւոր պատասխանատուն էր։
«Թալաթ ու Էքիմէք փաշա անունով եր-
կու Թուրքեր, Համաշխարհային Ա. Պա-
տերազմին մէկուկէս միլիոն Հայ ոչըն-
չացուցին։ Այսքան հսկայ քանակով ու-
րի կոտորած մը՝ աշխարհ դեռ չի ճանչ-
նար։ Այդ կոտորածէն վերապրողներուն
թուները, այդ օրերու տխուր յիշատակ-
ները տակաւին կը պահեն։

«Այսօր, խորհրդային Հայաստանի
հանրապետութեան մէջ գտնուող 600.000
Հայերու հետ միասին, ամբողջ աշխար-
հի վրայ 2 միլիոն 900 հազար Հայեր
կ'ապրեն»։

«ՅԱՌԱՋ» — Հոս, յայն քերթին տուած
թիւերը, պարզ է՝ չեն համապատասխա-
նար իրականութեան։ Եթէ այս քիւերը
առաջը թուրք քերթերն ըլլային, պիտի
խորհեմք, թէ հիմա ալ, քանի մը միլ-
իոն Հայ, եւթադամէն ետք՝ գրչի հար-
ուածով կ'ապրէ ջարդով...

(*) Ընդգծումները՝ Հիւրընկերին։

Միւս կողմէն, թրքական մամուլն ու
թրքական իշխանութիւնները, Լիոնի մա-
հապարձեալ ետք, կը շարունակեն ամբաս-
տանութիւններու եւ մեղադրանքներու
«տեղատարակ» մը իշխեցնել, ի մասնա-
առք՝ Փրանսական ոստիկանութեան հաս-
ցին։
Այսպէս, Հիւրընկեր, միեւնոյն թիւին
մէջ, Լիոնի թուրք հիւպատոսին կնոջ՝

ԽԱՂՈՂՕՐՀՆԷՔ

ՍԿՈՎՏԻՈՅ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ

ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

Գրեց՝ ԱՐՏԱԿ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ս. Աստուածածնի վերափոխման տօնի օրը, պատարագից յետոյ, կատարուած է խաղողօրհնէք։ Նախ՝ երգուած է «Փառք սուրբ խաչի» շարականը, կարգացուած են Գիրք եւ Աւետարան, որոնց յաջորդաբար կ'որհնութեան համար Ներսէս կաթողիկոսի յօրինած աղօթքը։

Աղօթքում յիշատակուած է, թէ Աստուած երբորդ օրը ստեղծեց բուսական նոթիւնը եւ երկրի պտղաբերութիւնը, ապա Ագամին ու Շալին պարգեւեց զբարիտի դիրքին ու ճոխ կեանքը, բայց նրանք օրինազանց դոնուելով, գրախ տից արտաբուսեցին, իսկ Միածնի դալուստով մարդիկ ձերբազատուեցին մեղքի եւ մահուան ծառայութիւնից։

Այնուհետեւ խնդրուած է Աստծու օրհնութիւնը՝ եկեղեցուն նուէր բերուած խաղողի ողկոյններին եւ ճաշակողներին, որպէսզի նրանք արժանի լինեն մեղքի թողութեան եւ դառնան առողջ՝ մտքով եւ հոգով։ Աստծու օրհնութիւնը հայցուած է նաեւ պտուղը բերողներին եւ խնդրուած է, որ նրանք արժանի դառնան երկնքի վարձատրութեան։ Խնդրուած է նաեւ որ Տէրը օրհնի որթատունկերին, այգիներին, որոնցից կտրուեցին եւ բերուեցին խաղողի ողկոյնները որպէս նուէր եկեղեցուն։ Հայցուած է, որ նրանք բազմաբնուած պտղաբերութիւն ունենան, լինեն պարարտ եւ բերրի, անխորձ պահուեն այգեհատանները բոլոր պատահարներից՝ կարկաչից, ստունամանիքից, խորչակահար հողմերից, վնասակար ճճիներից եւ հաւատացեալներն էլ ճաշակելով՝ արժանի դառնան երկնքի արքայութեան։

Աղօթքից յետոյ երեք անգամ օրհնուած են ողկոյնները «Օրհնեսցի պահպանեսցի» մաղթանքով եւ բաշխուած են ներկաներին։

Ժամանակին այս արարողութիւնը տեղի էր ունենում այգիներում։ Քահանան, միկրատը աջ ձեռքում եւ խաչը ձախ ձեռքում, շուրջալուծ «Արեւելք գերադիրն եւ օթարան լուսածին» շարականը երգելով, թափօրով գնում էր եկեղեցու այգին, որը դրախտ էր կոչուած։ Իսկ եթէ երբեք եկեղեցին այգի չուներ, գնում էր դիւղի կամ քաղաքի երեցփոխի այգին, եւ այնտեղ, հաւատացեալների ներկայութեամբ, կատարուած էր անգամատան եւ խաղողի օրհնութեան արարողութիւնը։ Այնուհետեւ կատարուած էին բարեմաղթութիւններ պտուղների ատարութեան համար։ Սովորութիւն էր նոյնպէս թրուշուններին եւ բաժին հանել, եւ այդ նրպատակի համար օրհնուած խաղողի ողկոյնները կախուած էին բարձր վայրերից, լուսադիրքի կամ խաչքարերի վրայ։ (Տե՛ս «Անգիր դպրութիւն», վ. վրդ. Տէր Մինասեան Բ. հատոր, էջ 156)։

Ս. Աստուածածնի տօնը եւ խաղողօրհնէքը, ծխական տեսակէտից, իրարու հետ որեւիցէ առնչութիւն չունեն։ Եղած կապը, ինչպէս միւս տօների պարագային էր, պարզապէս տօնակատարութեան թուականի, եղանակի յարմարութիւնն է, Աստուածածնի տօնին, եւ այդ միջոցին կատարուող հեթանոսական շրջանի մի տօնակատարութեան հետ։

Ընդհանրապէս հնագրեան շրջանի կրօնների մէջ տարածուած սովորութիւն էր տարուայ առաջին բերքը, առաջին պտուղը, երախայրիքը, նուիրել Աստծուն կամ տաճարին։ Պտուղների եղանակին, երբ արդէն իսկ հասունանում էին պտուղները, առաջին բերքը նուիրում էին տաճարին. այդ առթիւ կատարուած էր յատուկ աղօթք, որից յետոյ պտուղները յանձնուած էին քուրմերին։

Իսրայէլացիների մօտ եւս ընդհանրացել էր այդ սովորութիւնը։ Նրանք առաջին բերքը տանում էին տաճար. նախ հաւաքում եւ դասաւորում էին կողովի կամ ափսէի մէջ եւ յանձնում քահանային,

ասելով «Գոհանում եմ Տէրոյից, որ մեր տայ այն երկիրը, որի համար Տէրը մեր հայրերին երգում էր արեւ տալու համար»։ Բերքի օրհնութիւնից յետոյ առում էր. «Հիմա, ո՛վ Տէր, ինձ պարգեւած երկրիդ երախայրիքը քեզ բերեցի» (Բ. Օրին. ԻԶ. 1 - 10)։

Հաստատուած օրէնքի եւ սովորութեան համաձայն ընծայուելիք բերքերն էին՝ ցորեն, դարի, խաղող, թուզ, նուռ, ձիթապտուղ ու մեղր։

Երախայրիքը տաճարին ընծայելու իմաստն ու նշանակութիւնն էր՝ երախտադրութիւն յայտնել Տէրոյը, իրենց վայելած բարիքի համար եւ այս կերպով ապահովել նաեւ յառաջիկայ բերքի առատութեան համար Աստծու օրհնութիւնը։

Ջրադաշտականների մօտ դեռեւս մինչեւ այսօր սովորութիւն է պտուղներն ափսէի մէջ դասաւորած բերել եւ գետեղել ատրուշանին կից դրուած սեղանի վրայ, որպէսզի մոզը յատուկ աղօթքներով օրհնի բերուած պտուղն ու նուիրատունին։

Ջրադաշտականները պտուղների մէջ նախապատուութիւնը տալիս են նուռին, սերկեւիլին եւ խաղողին։ Իսկ պատկի արարողութեան ընթացքին ափսէի մէջ դնում են նուռ եւ ձու։ Նուռը աճում է, որդեհութեան ու բազմացումի խորհրդանշանն է, իսկ ձուն՝ անդենական կեանքի եւ վերստին ծննդեան։

Հայաստանում եւս, նախաբերիստոնական շրջանում, նոյն սովորութիւնները կային։ Հայերը տարուայ բերքի առաջին հունձը, առաջին պտուղը նուիրում էին տաճարին։ Նաւասարդեան տօնակատարութեան ընթացքին աստուածները, եւ մասնաւորաբար այն աստուածները, որոնք պտղի ու բերքի աստուածութեան աստուածներ էին, իրենց տօնակատարութեան օրը հաւատացեալներին կողմից մեծ քանակութեամբ պտուղ էին ստանում որպէս նուէր։

«Արմտեաց եւ պտղոց» ընծայարեութիւնը տեղի էր ունենում յատուկ ծիսակատարութեամբ եւ հայ գիւղացին իր աշխատանքի առաջին հունձը աստուածներին նուիրելով հոգեկան բաւարարութիւն էր ստանում։ Այս տօնակատարութիւնների հետքերը դեռեւս մինչեւ այսօր պահուած են եկեղեցում։ Ինչպէս հեթանոսական շրջանում սովորութիւն էր տաճարներին ընծայ բերել, նրանք նոյն ձևով, քրիստոնէութեան շրջանում եւ բարեպաշտական զգացումների մաս կապմեցին եւ մինչեւ իսկ պատարագի ընթացքին յիշատակուած են երախայրիք բերողները (ալիւր, գինի)։ Իսկ պտղոց եւ արմտեաց նուիրարեութեան սովորութիւնից մնաց խաղողի օրհնութիւնը եւ մաս կազմեց եղանակի յարմարութեան, պատշաճելով Ս. Աստուածածնի վերափոխման տօնին։

Հայաստանում սովորութիւն էր Ամանորի, Անահիտի պաշտամունքի ժամանակ նրանց ընծայ տանել միւրգ, պտուղ եւ արմտիք, բայց նկատի ունենալով որ քրիստոնէական շրջանում դժուար էր բոլոր տեսակի պտուղների ընծայումը, նախապատուութիւն տրուեց խաղողին եւ խաղողը միայն օրհնուեց եկեղեցում։

Յիսուսը յաճախ իրեն նմանեցրել էր խաղողի որթի. իսկ պատարագի խորհրդակատարութեան գինին պատարատուած էր խաղողից. Յիսուսը վերջին ընթերցի ժամանակ գինին առաւ, գոհացաւ եւ տուեց աշուկերունքին ասելով. «Այս է իմ արիւնը»։ Գինին, խաղողի հիւթից էր, եւ յարմար էր որ պտուղների մէջ նախապատուութիւնը տրուէր խաղողին։ Այս տրամաբանութեամբ էր, որ հեթանոսական շրջանի արմտքի եւ պտուղների ընծայարեութեամբ, որոնք կարծես վերածուել էին «Տօն արմտեաց եւ պտղոց»-ի, անցաւ քրիստոնէութեան, հայ եկեղեցում ընդհանրացաւ խաղողօրհնէքը։

Ինչպէս գրած էինք Յուլիս 21ին հիւսիսային Սկովտիոյ լեռնային եւ լճակներու գեղեցիկ մէկ շրջանին մէջ տեղի ունեցաւ սկովտական սկաուտական միութեան կազմակերպած միջազգային հաւաքումը, 10 օր բանակում եւ շարաթմբ հիւրասիրութիւն սկովտական շրջաններու ընտանիքներու կողմէ։

1952ին ի վեր երկու տարին անգամ մը տեղի կունենան այս բանակումները, որոնց մասնակցողներու թիւը նախապէս որոշուած է, 500 սկաուտներ որոնց կէսը հրաւիրուած բոլոր երկիրներէ, իսկ միւս կէսը՝ սկովտական սկաուտներէ։ Մեր բոլոր բարեկամներն ալ կը սպասէին Հայ Արիւններու միութեան մասնակցութեան։

Բանակումը խմբական դրութեամբ է, ամէն սկովտական խմբակ կը հրաւիրէ օտար խմբակ մը, եւ ամբողջ բանակումին ընթացքին այս երկու խմբակները միասին կը մասնակցին բանակումին եւ ամբողջ դործունէութեան, միասին կը պատրաստեն ճաշերը, եւ իրենց բանակաւորը։ Լուսադրոյ միջոցը գերաւ ճաննալու եւ մասնաւորաբար սորվելու։

Բանակումի պետն է սկովտացի ակադմիստր վիրարոյժ մը, որ տասը տարեկանի վեր իր ամառուան արձակուրդները յատկացուցած է այս բանակումին եւ շրջանային սկաուտ պետն է իր կազմաբաղկան եւ շրջաններուն, իսկ իր օգնականները, բոլորն ալ կամաւոր, կուգան երկրին բոլոր շրջաններէն։

X

Այս տարի ալ կը մասնակցէին քսան երկիրներէ եկած խմբակներ, Ամերիկա ձափոն, Եւրոպա, Ափրիկէ մէկ կամ երկու։

Եւ մաս կազմեց Ս. Կոյսի վերափոխման տօնին։ Այն վայրերում, սակայն, ուր խաղողը չուր էր հասունանում, խաղողօրհնէքը կատարուած էր վարդապառնին։

Քրիստոնէութեան սկզբնական շրջանում, որպէս պատարագի երախայրիք, հաւատացեալները իրենց հետ տանում էին հաց, գինի, մեղր, կաթ, թռչուններ, կենդանիներ, բանջարեղէն եւ հացահատիկ, օրհնել տալու եւ ապա միասնաբար ճաշելու համար։ Բ. Առաքելապետ կանոնների չորրորդ յօդուածն արգիլում է այս սովորութիւնը եւ արտօնում է միայն հացն ու գինին սեղան հանել. «Մնացած ուրիշ մրդերը (երախայրիք) ուղարկել եպիսկոպոսի եւ քահանաների տները, եւ ո՛չ սեղանը։ Գրանք, սարկատագներին եւ մնացած ժողովուրդներին բաժին կը հանեն ի հարկէ»։

Նոյն կարգադրութիւնը տնօրինուած է նաեւ «Կանոնք կղեմայի» հաստատած օրէնքում։ «Եթէ եպիսկոպոսներից կամ երէցներից մէկը, արտօնուածներից զատ ուրիշ որեւիցէ բան պատարագի սեղանին տանի, մեղր կամ կաթ, փոխանակ գինու, հաւ կամ այլ կենդանիներ, կարգադրոյժ լինի։ Բայց եղանակի համաձայն նոր արմտեաց շրջանում, հասկ կամ խաղող մատուցանել սեղանին, եւ ձէթ՝ սուրբ աշտանակին եւ խոնկի Ս. Պատարագին, արտօնուած է»։ («Կանոնագիրք հայոց», Վաղդէն Յակոբեան, էջ 75)։

Բայց, եկեղեցու հաստատած օրէնքները պիտի չկարողանային ամբողջութեամբ մոռացնել առի ժողովրդական սովորութիւնները, եւ երբեմն, ճիշդ հակառակը պիտի պատահէր։ Եկեղեցին պիտի պաշտօնականացնէր դրանք եւ պիտի ներառէր ծիսակատարութեան մէջ, որոնցից ամէնից աւելի յիշատակելին մնում է խաղողօրհնէքը՝ որպէս քրիստոնէացած արմտեաց եւ պտղոց օրհնութիւն։

Կու խմբակներով, իսկ մենք Հայերապառար հրաւիրուած էինք երկու խմբակներով։

Միութեան բոլոր շրջաններէն կազմուեցան երեք խմբակները, որոնց մէջ կային թէ նորեր եւ թէ առաջնորդներ որոնք մասնակցած էին երկու տարի առաջուան բանակումին։ Լոնտոնի մէջ միանալով միւս օտար պատուիրակութեանց, Հայ Արիւնները մեծ ուրախութեամբ ճամբորդեցին մասնաւոր գնացքով մը եւ Յուլիս 22ին հասան պատանկան Պլէտ - Աթոլ գիւղը, որ սիրով տրամադրուած է Արիւնի դուքսին կողմէ սկաուտական այս բանակումին, եւ որուն պատմական դղեակը Սկովտիոյ մենահանրաճոթներէն մէկն է։

Յուլիս 22ին բանակումին պաշտօնական քաջութիւն է։ Պատուոյ կայմերուն վրայ կը բարձրանան մասնակցող աղջկան դրօշակները։ Այս առթիւ յիշեց թէ Հայկական դրօշակը 1939ին Սկովտիոյ երկրի սկաուտներու համաշխարհային ձէմպօրիին պարգուած հայկական դրօշակն է, որը ինքնաբերաբար պահուած է սկովտական սկաուտական միութեան կողմէ եւ 1954ին ի վեր այս բանակումին կը պարգուի երկու տարին անգամ մը։

Բանակումին յայտագիրը տղոց համար պատրաստուած է։ Բանակումին օրուան աշխատանքներէն զատ (մաքրութիւն, ճաշերու պատրաստութիւն) խաղերու, պտուղների եւ այցելութեանց մեծ մաս մը տրամադրուած է։

Բանակումի վերջաւորութեան հայկական պատուիրակութիւնը բանակումին եւ մասնակցող աղջկան պետերը հարկաւոր ճաշի մը հրաւիրեց։ Մեր տղաքը պատրաստեցին ճաշը 60 պետերու համար եւ բոլորն ալ շատ դո՛ւ մնացին։

Օր մըն ալ յատկացուած էր բարեկաներու եւ ծնողաց այցելութեան։ Այդ օրուան յայտագիրը աւելի ճոխ էր, եղան խաղեր, պարեր եւ ներկայացումներ։

Հայ Արիւնները ներկայացուցին հայկական պարեր, որոնք ինչպէս միշտ մենապէս զնահատուեցան։

Յուլիս 31ին վերջացաւ բանակումը եւ յաջորդ առաւօտ բոլոր սկաուտները ցերեցան Սկովտիոյ զանազան կողմերը 6 օր, իրը հիւր ընտանիքներու մօտ։

Եղան նուէրներ, փոխանակութիւններ, հրաւերներ եւ պաշտօններ։ Կ'արժէ ծանուանալ Սկովտացիներուն հիւրասիրութեան վրայ, որոնք շատ հաւանցան հայ Արիւններու եւ իրենց կարելին բոլոր պէ՛տքերը մեր տղաքը դո՛ւ մեկնին Սկովտիայէն։

Եւ մեր «փոքրիկ գեսպանները» Օգոստոս 6ին հաւաքուեցան Խոփպուրի վերադառնալու համար Յրանտա, անցնելով Լոնտոնէն, եւ Օգոստոս 7ի երեկոյեան բոլոր ծնողները, որոնք կը բուրդապէս կայարանը ողջունեցին իրենց տղաքը եւ աղջիկները, կազմուեցան «սեւցած» Սկովտիոյ անձրեւներէն, զարդարուած սկովտական սկաուտական նշանակներով, բոլորն ալ պատրաստ եւ կու տարի ետք դարձաւ երթալու Սկովտիա։

Այս անգամ ալ շատ մը շնորհաւորական ուղերձներ ասացանք Հայ Արիւններու սկաուտական ոգիին եւ բարձր մակարդակին համար։ Չմոռնանք նաեւ մենք ալ շնորհաւորել Լիոնէ, Աթօրիլի, Փարիզի եւ շրջաններու մեր խմբակները եւ իրենց առաջնորդները իրենց յաջողութեամբ շնորհաւորեց հայ պատուիրակութեան պատասխանատու շրջանային կուտը եւ իր օգնականները, որոնք լիովին կատարեցին իրենց պարտականութիւնը բարձր հասկացողութեամբ եւ մեծ նուիրումով։

ՎԻՐԱԽՈՐՈՒԱԾ ԱՐԺԱՆԱՊԱՏՈՒԹԻՒՆ

— 0 —

ԽՄԲ. — Մարտ 12-ի մեր թիւով տուած էրիք մահուան լուրը, որսարդակաւ պատմութեան ծանօթ հեղինակ՝ Վալթեր Լանգիւսի։
Մարտի, արձակագրին այն պատմութեան, որ լոյս տեսած է «Սովետական Հա-յաստան» ամսագրերի Մարտի թիւին մէջ եւ որ գրագէտին վերջին գործերէն մէկը կը հանդիսանայ։

×

— Կարճ, կենդանիներին նայելիս ուշա-դիր եղիւ եւ մարդկային որոշ արարե-ներ կը նկատես մէկն ու մէկը վարքի մէջ։
— Ելի դու քո ծուռ ճամբի վրայ ե՞ս, — Եղար լոյս տուած լինելով։ — Այս-բան նայաւորս ես, դու էլի քո էջն ես ջլուծ։ Անցեալ անգամ էլ մեր ինտու-տուտում մի գիտնական ստիպուած է ե-ղիլ ուսանողներին զուշադնէլ թէ՛ Վալթ-երի Լանգիւսի մարդկային յատկու-թիւններն է վերադարձնել կենդանիներին, նրա մտքերին վերադարձնելով մեր վերա-դարձնելէ։
— Այս խօսակցութիւնը տեղի էր ունե-նում Երեւանի կենդանաբանական ալիու-տուտի մօտ։
— Լաւ... — Համաձայնուցիլ ես, միայն թէ դու ուշադիր հետեւիր կենդանիներին արարքներին։
— Ներս մտանք։
— Պաշտ, ուղիղ գնանք կապիկներին մօտ... շատ դուրսնալի կենդանիներ են, աստիճանից իմ կրտսեր որդի Լեւոնը, որ այն ժամանակ երեւի հինգ — վեց տա-րեկան լինէր։
— Լաւ, գնանք։
— Իսկ ինձ համար արեւածաղկի սերմ կ'առնե՞ս։
— Այս կենդանիները թափում էք, չորս օրով աղտոտում։
— Կենդանիները դրպանս կը լցնեն, — հնարը գտաւ երեխան։
— Այդ պայմանով կարելի է։
Մենք Կարոյի հետ դուռնուցի, երեխան ուրախ — ուրախ «չըթելով», մօտեցանք մի վանդակի, որի առաջ բազմութիւն էր հաւաքուել։
— Ներսում փոքրամարմին մի կապիկ էր՝ պահածոյի թիթեղեայ մի տուփի ձեռ-քին։ Տուփը դէմ էր անում իր երկըր — պաղուններին, մէջը արեւածաղկի սերմեր էին դրում։ Հէնց որ նուէրն ստացաւ, վազում — մտնում էր մի անկիւն, արաւ — արաւ չըթելում — մաքրագործում, նորից գալիս ձաղերի մօտ ու մեկնում դատարկ տուփը։
Բայց այդ ինչ արագութիւն էր. բոլորս էլ զարմացել էինք։ Մենք սերմը մատ-նելով բռնում էինք, յետոյ գնում ա —

տամբերի արանքը, իսկ նա մի բուռ սեր-մը միանգամից լցնում էր բերանը, այսի տակ իր շտեմարանում պահում էր ու այնտեղից սերմերը աստիճանիկ կերպով իրար յետեւից գնում էին աստիճանաշարի տակ, իսկ կենդանիները դուռն էին չարտը-ւում։

Այդպիսի մեքենային հո՞ւմը կը դի-մանայ. շուտով երեխաների մօտ այլեւս սերմ չմնաց։ Կենդանիներն ստիպել մեկնում էր սրան — նրան ու հայեացքով պահան-ջում։ Այո, այո, ոչ թէ խնդրում էր, այլ պահանջում։ Այսինքն՝ «Ձեր առաջ էս — քան ժամանակ մէջմունքութիւն եմ անում. տուածներդ ի՞նչ է որ...»։

— Պա՛ս, մի բուռ էլ ես տա՞մ...
— Տուր։
— Ծանօ՞ղ, Ծանօ՞ղ, ամանդ բեր...
Տղաս բուռն առաջ մեկնելու պէս Ծան-դօ կապիկը դէմ արաւ ձեռքի ամանը։

Բաժինն ստացաւ, վազեց իր անկիւ-նը, արաւ — արաւ աշխատեցրեց ծը — նոտները, ու հետո էլ աչքի պոչով հե-տեւում էր տղայիս, չլինի՞ թէ յանկարծ հեռանայ, ախր ձեռքի տուրակում դեռ ուտելու բան կար։ Աւարտեց ու վազե-լով եկաւ նորից դէմ արաւ ամանը։ Մի բուռ էլ ստացաւ եւ երեւի մեզինքն ձեռք չքաշէր, եթէ ես չդիմէի խորամանկու-թեան։

— Կարճ, — ասացի, — եկ դրան խարենք։
— Ո՞նց խարենք։
— Կ տես։ Լեւոն, — դարձայ որդուս, — մեր պայմանը կատարո՞ւմ ես։
— Ի՞նչ պայման։
— Այն, որ կենդանիները գրպանդ պիտի լցնէի։
— Ի հարկէ... Այ, տե՛ս, գրպանումս է։

Երբ կապիկը նորից դէմ արաւ իր ա-մանը, որդուս պատուիրեցի։
— Էս կենդանիք լցրու...
Ստացաւ հերթական բաժինը եւ, ոչինչ չկատարելով վազեց իր անկիւնը։ Բայց, հէնց որ տեսաւ խարուած է, շուտ եկաւ դէպի մեզ ու ձեռքի տուփը այնպիսի ու-ժով շարժեց մեր երեսին, որ եթէ վան-դակի ձաղերը չլինէին, մեզինքն մէկն ու մէկը գլուխը շարժուելու էր։ Ծանօնած տուփը դրնդոցով ցած ընկաւ. հանդիսա-տես երեխաները աղմկեցին։

— Էս ի՞նչ էր... Էս ինչի՞ զայրացաւ...
Չայրացաւ... այն էլ ինչ զայրոյթ։ Աչքերից շանթեր էր արձակում ու փրկե-րէն թում էր ինքն իրեն, երեւի ասում էր. «Ամօթ ձեզ, ո՞նց էք ձեզ թոյլ տալիս, ո՞նց կարելի է մարդ խաբել...»։
Այո՛, ասելու թեամբ լի հայեացքը հէնց այդ էր արտում։ «Եւ ձեզ համարում էք բարձր, գիտակից, իսկ մեզ՝ անխելք ա-նասուն։ Հիմա մեզինքն սօ՛լ է անասուն — նը... Թո՛ւհ...»։ Եւ վիրաւորուած, շուտ եկաւ գնաց։

— Հը՞, ինչպէ՞ս է, Կարօ, — մի յաղ — թակաւ հայեացքով դիմեցի ընկերոջս։
— Գուցէ ասածդ գիտնականը գնա՞ր կեն-դանիներին մէջ դառ տանելու...
— Ի՞նչ ասեմ, — ուսերը թօթվեց Կա-րօն, — թերեւս դու իրաւացի ես... Այո,

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՇՐՋԱՆԱԽԱՐՏՆԵՐ՝ ԿՐԿՆԱԿ
ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՄԲ

Գիւղատնտեսութեան հիմնարկու — թեան շրջանաւարտներէն ոմանք մասնա-գիտացած են երկրորդ ապարէզի մը մէջ։ Աւարտելով նաեւ հանրային մաս — նագիտութիւններուն ճիւղը, ի վիճակի կ'ըլլան զեկաւարելու շարժանկարը սի-րող գիւղական խմբակներ, պարսխում — բեր, երգչխումբեր։ Կրնան մարդիչի դեր ալ ստանձնել մարմնամարզի զանա-զան ճիւղերուն մէջ։
Հինգ տարի առաջ է, որ Բուհերուն կողքին հաստատուած են հանրային մասնագիտութիւններու բաժինները։ Արդիւնքները ցայսօր դահլանեցիկ եղած են։

×

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ՝ ՄԱՍՆԱԳԻՏՆԵՐ

Ընթացիկ ուսումնական տարեշրջանին մօտ 32.000 երիտասարդներ աւարտած են մասնագիտական — թեքնիք ուսում — նարանները։ Մասնագէտ բանուորներ՝ աշխատանքի կը լծուին գործատուներու մէջ, քաղաքներ թէ գիւղեր։
Նմանօրինակ ուսումնարաններուն թի-ւը 99 է։ Մօտաւորապէս 40.000 երիտա-սարդներ արդէն իսկ դիմում կատարած են՝ նոր ուսումնական տարեշրջանին ար-ձանագրուելու համար։ 170 մասնագի-տութիւններ կը դասաւանդուին։ Երի — տասարդները իրենց տրամադրութեան տակ ունին 700 տարբարածարաններ, 400-է աւելի արհեստանոցներ եւայն։

Ինչպէս երեւում է կենդանին դուրի չէ խելքից, զգայմունքից...

— Եւ նոյնիսկ արժանապատուութիւնից — Ժպտալով լրացրի ես։
— Թերեւս նաեւ արժանապատուութիւնից...

Գնանք միւս կենդանիներին կողմը։ Գու-ցէ նրանք էլ այնպիսի բաներ կ'անեն, որ կենդանաբանական դասագրքերում չը-կայ...

Իսկ տղաս լացակումած բողբոջում էր. — Ձէ՛, ես ոչ մի տեղ չեմ գնայ։ Միւն-չեւ սիրտը չառնեմ, չեմ գնայ...

Ու լիքը բուռը առաջ մեկնելով, կան-չեց։

— Ծանօ՞ղ, Ծանօ՞ղ...

Իսկ նա իր անկիւնում նստած, տղա-յիս նայում էր ատելութեամբ, հաս — կանում էր, որ հրաւիրում են իր սի-րած կերը տալու, բայց արժանապատ — ւութիւնը թոյլ չէր տալիս տեղից շար — ժուել։

— «Գնա՛ր բանիդ...», — կարծես ասում էր արհամարհանքով լի նրա հայեացքը։

ՎԱՍԻԹԱՆԳ՝ ԱՆԱՆԵԱՆ

ուտելիք, նոյնիսկ անկողին։ Չարէ այդ երեկոյ նոյնիսկ կ'ուզէր անձամբ բանտ երթալ ու խօսիլ Մարտիկի հետ, սակայն վախ մը կար իր մէջ։ Այդ վախը առա-ջին անգամ ըլլալով անոր մէջ զգացու-ցեր էր կանացի տկարութիւն մը։ Չարէ կարծես հաճուցը կը գտար այդ տկարու-թեանէն։ Վաղը, զաղը Մարտիկի մօտ պիտի երթար։ Ան թող արհամարհէր իր ներկայութիւնը, նոյնիսկ պոռար իր ուժեղ ձայնով։ Ինք այլեւս պիտի չըսէր իրեն, պիտի կենար անոր շատ մօտ ու պիտի ժպտէր։
Վաղը Չարէ Մարտիկի մօտ պիտի եր-թար...

×

Կէս դիւրեւ անց էր։ Սալֆա ու աշ — կերտ գնաւին մէջ կծկուած՝ վաղուան արեւին կը սպասէին։ Կալանաւորները կը խորհային մուծ անկիւններուն մէջ։ Դուրսը ամպերու շատ թեթեւ գոտում մը կար։ Ատեն — ատեն կիւծակի փայլ մը, ճեղքուած քարերէն ու դրան ճեղ-քերէն գնաւին մէջ կ'իյնար։ Անձրեւ չկար տակաւին, երբ լսուեցաւ հրա — ցաններու մի քանի պայթիւն։ Հրացանի ձայները շատցան։

Մարտիկ ոտքի ցատկեց։ Դուրսը ի՞նչ կը կատարուէ։ Քիւրտերը իրարու ձայն կուռային։ Նոյնիսկ ձիւն մը վաղըը դուռին շատ մօտէն անցաւ։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԾԵԱՆՈՏԻ ԾՈՒՆԻՆ ՎՆԱՍՆԵՐԸ ՉԾԵԱՂՆԵՐՈՒՆ

— 0 —

Նկատի ունենալով այն վտանգը որ ծխախոտին ծուխը կը ներկայացնէ մար-դու օրկանիզմին, օգտակար կը համա — բնեք թուել այն վնասները, զորս կըր — նայ պատճառել այս թոյնը անոնց՝ ու-րոնք թէեւ չեն ծխեր, այսուհանդերձ, ստիպուած են մնալ ծխողներու ապա — կանած մթնոլորտին մէջ։

Անոնք որ չեն ծխեր պէտք է գիտնան որ ծխախոտի թուղթին պարունակած աւելի քան 500 թունաւոր նիւթերը չծը-խողներուն օրկանիզմը կ'ենթարկեն, երբ կը դառնան ծխողներու շրջանակին մէջ, զանազան անխորժուութիւններու, ինչ — պէս՝ դիւրաւ պտոյտներ, գլխացաւեր, սրտի խտնուք, երեմն փսխումներ, հազալ, ծանր շնչառութիւն, ախորժակի կորուստ։ Եթէ չծխողները շարունակեն երկար ժամանակ չնչել ծխախոտի ծու — խէն ապականած օդը, ասիկա կրնայ յառաջացնել շատ մը հիւանդութիւն — ներ, ինչպէս, օրինակ, ըմբանարորը (Փարէնխիթ), խոչափողատապ (լարէն — ժիթ), ցնցղատապ (պրոնչիթ), կուրծքի փողատապ (անժին փէթթորալ), երա — կային գերճնշում եւայն։

Անշուշտ, չծխողները եթէ կը տառա-պին սրտի կամ շնչառական հիւանդու — թիւններէ, ա՛լ աւելի կը ծանրանան այս հիւանդութիւնները ծխողներու ապակա — նած մթնոլորտին պատճառով։

Նկատի ունենալով այս վտանգները, կատարուած վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան թէ չծխել բայց մնալ սենեակ — ներու մէջ, ուր կը ծխեն (գրասենեակ — ներ, աշխատանոցներ, դրօսավայրեր), այդ մթնոլորտին մէջ անցուցած իւրա — քանչիւր ժամ գրեթէ համազօր է մէկ ծխախոտ ծխելու եւ թէ չծխողներու համար վտանգները նոյնն են, մօտաւո-րապէս, ծխողներու վտանգներուն։ Հե — տեւաբար, խոտի կը պարտադրուի ան — հաշտ վերաբերում ցուցաբերել հանդէպ ծխողներու։ Չծխողները պէտք է թոյ-լատեն ծխողներուն ո՛չ մէկ առիթով ծխել — աշխատավայրերու մէջ, ուր կ'աշխատին միասին։ Իսկ ինչ կը վերա-բերի երախաներուն, ասոնք բնականա — բար առանձինն անկարող են ինքզինքնին պաշտպանել ծխողի գլանիկին պատճա — ուած վնասներուն դէմ։ Ծնողներու պարտականութիւնն է, եթէ չեն հրա — ժարած երախաներուն ընծայուած ծը-խելու գէշ օրինակէն, չծխել այն սեն — եակներուն մէջ, ուր երախաները կը խաղան, կը պատրաստեն իրենց դասե — րը, կը ճաշեն կամ կը քնանան։

Ա. Վ.

«Նար կեանք»

ՍՊԻՏԱԿ ԶԻԱԽՈՐԸ = ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ
ՄԱՐՏԻԿ ՍՊԻՏԱԿ ԶԻՈՒ ՎՐԱՅ

Չարէ համաձայն գտնուած էր, կոտ — բլուռ համար Պէքերի վճիռը։ Այս ան-գամ այդ ձեռով կ'ուզէր խնայել խալ — ֆայի աշկերտին։
— Այդ ձեռով ձիւրուդ արտոր չես կրնար շինել տալ, Պէքեր։ Պէտք է ասկէ վերջ լաւ վերաբերիլ խալֆայի աշկեր-տին հետ։ Սալֆան դիւրահաւան մէկն է՝ աս պիտի շինէ արտոր, եթէ հաւա-սայ որ պիտի ազատի իր աշկերտը։ Հաստացնելու համար՝ գնտանին մէջ պէտք է քակել տալ անոնց շղթաները, նոյնիսկ կերակուր ու անկողին զրկել։
Վաղը խալֆան իմ մօտ կը կանչեմ ու կը խոստանամ՝ ազատել իր աշկերտը,

մինչեւ որ լմնայ ախոռի շինութիւ — նը...

Պէքեր շատ հուսնեցաւ Չարէի խելացի խօսքերուն։ Ծիչդ էր, ճիւղ, լաւ խալ — ֆա գտնել դժուար էր. երկու տարուան ընթացքին չնորհեով խալֆա մը հազիւ կրցած էր ձեռք ձգել։

Իրիկնադէմին Պէքեր երբ դուռն ելաւ, տեսաւ որ վարդաձորէն եկող բանուոր — ները հրապարակին վրայ սայլերուն մօտ դեռ կը սպասէին։ Լսաւ, որ վար-դաձոր վերադառնան ու վաղ առաւօտ նորէն գան։

Վանքի քարերը հրապարակի վրայ թափած՝ սայլերը դէպի վարդաձոր ճամբայ ինկան նոյն եղերական ձեռքով։ Վերջապէս սայլերու անիւներուն կը փաթթուէր։

Այդ երեկոյ Չարէ քակել տուած էր Մարտիկի շղթաները։ Դրկած էր ճոխ

— Մարտիկ, տղաս...
Սալֆան կը զգար կարծես, որ դուր — սը որոտումին մէջ Աստուծոյ զայրոյթը կար։

Կալանաւորները, սարսափի բռնուած, գնտանի անկիւնները կծկուած էին։ Ձիւ-րու գոփիւնները կը շատային, երբ մէ-կը գնտանի պատուհանէն ձայն տը — ւաւ։

— Դուրս եկէք, կոտրեցէք դուռը ու դուրս ելէք, Մարտիկ, Սալֆա, Պօ — դոս...

Ձեւի Կիրոսին ձայնն էր։
Մարտիկ ձայն տուաւ կալանաւորնե — րուն։ Դրան վրայ պահակներ չկային։ Մարտիկ թիկունքը որ տուաւ, դուռը ծխնիլ կողմէն վար ինկաւ հաստ ու ծանր։

— Իրար մի՛ անցնիք, կամաց — կամաց — ըսաւ Մարտիկ, երբ կալանաւորները դուրս կուգային հրմշտկուելով։
Գիւղացի կալանաւորներուն համար այլեւս որոշ էր, դուրսը Պէքերի գլխին բան մը կը կատարուէ։ Մարտիկ, վըս — տահ որ ներսը այլեւս կալանաւոր չմը — նաց, վարպետին թեւէն բռնեց եւ դուրս ինկաւ մուծին մէջ, ուր Կիրոս կը սպա — սէր իրենց՝ փոխուած տարազով, ա — ուսնց սնտուկի։

**« ՅԱՌԱՋ »-ի
ԲԱՐԿԱՆԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ**

ՃԵՏՏՍՑԷՆ.— Վարուժան Պողոսեան, խմբագրատուն իր այցելութեան առթիւ, առ ի գնահատութիւն՝ 250 ֆ. կը նուիրէ « Յառաջ »-ի բարգաւաճման:

×

ՀՈՂԱՆՏԱՅԷՆ.— Տիկին Պրիլապեան, 50 ֆ. կը նուիրէ:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարտէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբը իր սրտագին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Զօհրապ Տէր-Եղիայեանին, Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Տէր — Եղիայեանին եւ զաւակին, Տէր եւ Տիկին Ալպէս Պողոսեանին եւ զաւակներուն, վաղամեռիկ՝ Անիտա Տէր — Եղիայեանի զաւակակիծ կորուստին առթիւ:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

ՓԱՐԻԶ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԱՐՏԻՆ

Կիրակի, 17 Օգոստոս, Տօն է Վերա-փոխման Սուրբ Աստուածածնի: Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս — Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր Պատարագ: Յաւարտ Պատարագի կը կատարուի հաղորդի Օրհնութիւն: Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժ. 8.30ին: Պատարագ՝ ժ. 10.00ին: Երկուշաբթի, 18 Օգոստոս, Յիշատակ է Մեծիկոյ: Նոյն Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին կը մատուցուի Պատարագ, եւ յաւարտ պատարագի կը կատարուի Հոգեհանգիստ Վասն Համօրէմ Նմօցեցեց: Գրեթէ 10.00ին:

×

ԱՌՆՈՎԻԼ

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՅ

17 Օգոստոս, Կիրակի:— Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի, եւ յաւարտ Պատարագի կը կատարուի աւանդական հաղորդի Օրհնութիւն: Սկիզբ Պատարագի՝ ժ. 10.45: Կը հրաւիրուին Առնուվիլի, Սարսէլի, Կուսէնիւի եւ Սէվրանի հաւատացեալները ներկայ գտնուելու սոյն հանդիսութեան եւ այս առթիւ իրենց ուխտը կատարելու:

×

ՇԱՎԻԼ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՑ

Այս Կիրակի առաւօտ, Աստուածածնայ Տօնին առթիւ Պատարագ եւ Խաղողորհնէք:

×

ԱԼՖՈՐՎԵԼԻ Ս. ՊՈՂՈՍ — ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, 17 Օգոստոս, Ս. Աստուածածնայ Վերափոխման Տօնին առթիւ Ալֆորվելի Ս. Պօղոս — Պետրոս Եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր Պատարագ: Յաւարտ Պատարագի կը կատարուի հաղորդի Օրհնութիւն:

×

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ — ՏԷՍԻՆ

Եկեղեցւոյս Անուանակոչման՝ Սուրբ Աստուածածնայ տօնին առթիւ 17 Օգոստոս Կիրակի առաւօտ կը կատարուի հանդիսաւոր պատարագ եւ տեղի կ'ունենայ աւանդական մատաղ եւ խաղողորհնէք:

EXPOSITION

permanente de peintures

RAPHY

8, Ave. Baguenaud — LA BAULE

Ս. ՅԱՎՈՐ — ԼԻՈՆ

Կիրակի, Օգոստոս 17ին, Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ Ս. ՎԵՐԱՓՈՒՄԱՆ ՏՕՆԻՆ առթիւ, Լիոնի Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ Պատարագ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Լիոնի եւ Շըվալայից հոգեւոր հովիւ՝ ՆՈՐՎԱՆ ՎՐԻ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ Յաւարտ պատարագի կը կատարուի հաղորդի Օրհնութիւն:

×

ՊՕՍՄՈՆ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՑ

Կիրակի, Օգոստոս 17ին, Աստուածածնայ Տօնին առթիւ կը պատարագէ՝ Գարեգին Վրդ. Պեքեան:

×

ՎԱՆԱՆՍ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՑ

Աստուածածնայ Տօնին առթիւ Կիրակի, 17 Օգոստոսին Պատարագ՝ ժամը 10ին, ապա՝ քարոզ. պատարագէն վերջի հաղորդի Օրհնութեան աւանդական արարողութիւն:

×

ՆԻՍ — Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Նիսի Ս. Աստուածածնայ Եկեղեցւոյ աւանդական Օրհնութեան եւ օծման 52րդ տարեգարձին առթիւ հանդիսաւոր Պատարագ տեղի կ'ունենայ Կիրակի, 17 Օգոստոսին: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ ՏԱՐՈՆ Ծ. ՎՐԻ. ՃԷՐԷՃԵԱՆ Ժամանակացոյց Արարողութեան: Շաբաթ, 16 Օգոստոս. Մատաղի պատարագի ժամը 15.30ին սկսեալ: Կիրակի, 17 Օգոստոս. Սկիզբ ժամերգութեան ժ. 9.30, Սկիզբ Պատարագի՝ ժ. 10.00, Խաղողորհնէք — Մատաղի ժ. 11.45:

ՆԱՍԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին հետեւալ ձեռնարկները.— Զրուսապտոյտ՝ Սեպտ. 21ին Գարանցիկ — Երեկոյթ Հոկտ. 11ին: Հոգեհաշ Նոյեմբեր 16ին:

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԳԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 60 ֆր.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(Գին 35 ֆր.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՅ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂԻՍ» (1973)
(Հատորք՝ 50 ֆ.)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)

ԵԱԿԱՔԱՆ «ՅԱՌԱՋ»-ի ՅԻՄՆԱՄԵԱՅ ՀԱՒԱՔԱՇՈՒՆԵՐԷՆ
420 էջ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՂԻՍ ԳՆԱՌԱՅԻ

(Գին 120 ֆր.)

ԵՆՈՎԻԼ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 ֆ.)

Թղտատարի ծախքերուն համար 10 ֆ. աւելցնել նշանակուած գիններուն վրայ:

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»-ի

OPTIMA Tours

ARMÉNIE 1980

A PARTIR DE 2850 FR. (tout compris)

du 5 au 18 septembre

du 26 septembre au 9 octobre

Cette année plusieurs départs par mois et TOUTE L'ANNEE de 12, 14 et 16 jours.

demandez notre brochure détaillée

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS:

Sonia Coumryantz

OPTIMA Tours

75003 PARIS

67-69 rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20

Métro: Rambuteau ou Etienne Marcel

Lic. A 946 (Agence agréée INTOURIST)

Telex: 211 324 F.

VOYAGES

EN ARMÉNIE 1980

1° VOYAGES DE 12 JOURS

du 03 au 14 octobre 3 290 F

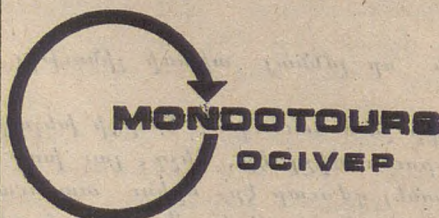
du 12 au 23 septembre "

3° VOYAGES DE 16 JOURS

du 08 au 23 août 4 550 F

du 04 au 19 octobre 3 890 F

Renseignement - inscriptions

Spécialiste des Voyages sur l'Arménie depuis 15 ans
Elia PEHLIVANIAN
2, rue de Sèze
75009 Paris
tél. 266 50 12
Permanence les Vendredis de 14 à 19 h.
tél. domicile: 384 31 28
Renseignements à Décines
M. ISKENDERIAN
CAFE DE LA PAIX
tél. (16-78) 49 25 37

Les places étant limitées, veuillez nous renvoyer le coupon-réponse le plus tôt possible. Lic. A 721

Mme Elia PEHLIVANIAN

Organisation Technique Mondotours
2, rue de Sèze 75009 Paris

Nom
Prénom
Adresse
Tél.
Ville Code postal

1) M'inscris au Voyage spécial Arménie du au
ci-joint 25% d'acompte.

2) Désire recevoir une documentation sans engagement de ma part pour:

Rayer les mentions inutiles
Fonds A.R.A.M.

“ԹԵՐԱԽԻՍԱՆ” ԴԺԳՈՅ Է ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՄԱՍՈՒԼԵՆ

Թերախիսանի Պոմի քաղաքացիները, հետևելով կր հազարդէ իր քերթին: (ձգգեմի տակայն, քէ ակնարկուած պարբերականի՝ Պոմի ինքնիշխան տարակայ քիւր, Հա - յերու Ցեղապաճուրթեան նուիրուած, կը կըլէ1979, Մայիս - Յունիս քուականը եւ կողքի խորագիրն է՝ ՈՒՐԱՑՈՒԱԾ ՑԵ - ՎԱՊԱՆՈՒԹԻԻՆԸ ՀԱՅ ԵՐՈՒ 1915 - 1918 - ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒ - ԹԻԻՆԸ:

Թերախիսանի տուած նոր քուականը, հաւանաբար գրգռութեան պէտք է վե - րադրի:

X

«Հայկական Ազատագրական Կազմա - կերպութիւնը, որ ատենէ մը ի վեր թուրք զինամարտներուն դէմ ձեռնարկած մա - ճախորդներով կ'ուզէ համաշխարհային հարային ուղղութիւնը հրաւիրել Հայկական Հարցին վրայ, այս անգամ ալ լայն քարոզչութիւն մը սկսած է գեր - ման ժողովուրդին մօտ:

«Ամէնքի մէջ կատարուած վերջին մա - ճախորդը իբր պատրուակ գործածելով, զերման մամուլին մէջ, անոնք յաջողե - ան իրենց հակաթուրք տեսակէտներն ու առաջադրութիւնները լսելի դարձնել եւ միեւնոյն ատեն այս նիւթին յատկաց - նել Պոմիում պարբերաթերթի Օգոստոսի թիւը, որ պաշտօնաթերթն է Արեւմտեան Ֆրանսիոյ Մարգիային Իրաւունքներու Պաշտպան Միութեան, որուն կեդրոնը կը բաժնի Համպուրկ:

«Այս պարբերաթերթը, որ կը հրատա - րարուի ձմեռան տակ գոմուղներու քեր - քը Պոմիում անունին ներքեւ, իր վերջին թիւով Հայկական Հարցերու իբր պա - տախարհապաճ ցոյց կու տայ էնվէր եւ թալթ փաշաները, ինչպէս նաեւ Աթա - թիւը: Պարբերաթերթին կողքին վը - րայ հրատարակուած է էնվէր փաշայի նկարը, որուն քով կը տեսնուին գըլ - խառուած դիակներ եւ գլուխներ: Այս թուրին տակ գրուած է. «Թուրքիա - 1915 - 1918 Հայ Ժողովուրդի Զարդը»:

ՀԱՅԵՐԸ ԻՍԹԱՆԳՈՒԼԻ ՄԷՋ-

«Պարբերաթերթին մէջ Թէսսա Հօֆ - ման, Կապրիէլ Ծոման եւ Շ. Շալլաքի - ման անուն յօդուածագիրները գրութիւն - ներ ունին, որոնք կը պնդեն թէ Թուր - չիոյ մէջ ապրող Յոյն, Հայ եւ Օրթոտոքս Արաք ժողովուրդները մեծ ճնշումներու տակ կը գտնուին:

«Պոմիւմ պարբերաթերթի գրութիւն - ներուն վերջին մասին մէջ կ'ըսուի, թէ իսթանպուլի Հայոց Պատրիարքը 1978ին ալ օրերու վարչապետ Էնվէրիտին յանձ - նած է յուշագիր մը, որուն մէջ 22 յօդ - ւածներով ներկայացուած էին Հայոց փախչողները: Թերթը կը յայտնէ թէ մին - չեւ այսօր այդ մասին ոչ մէկ պատաս - խան տալուած է, մինչդեռ Հայոց Պա - տրիարքին ուղածները «Իրաւունքներու մէջ, Լոյսին դաշնագրին տրամադրու - թիւներէն տարբեր բաներ չէին»:

«Պարբերաթերթը իր տեղեկութիւննե - րուն մէջ կ'աւելցնէ, թէ իսթանպուլ 100-000 Հայեր կ'ապրին. թէ անոնք Կոստանի կարգ մը իրաւունքներէ, բայց Անատոլիոյ մէջ ապրողները այդ իրա - տեղներէն ալ զրկուած ըլլալով, կ'աշ - խառն իսթանպուլ գաղթել: Թուրք կա - ռավարութիւնները այս գաղթը արգելել կ'աշխատեն, կը գրէ պարբերաթերթը:

«Որ մէկ թուրք կառավարութիւն, նե - րաւոր ինքնիշխան կառավարութիւնը, ընդունած է որ հայ եկեղեցիները հա -

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԵՄՆԱԳԻՐ՝ ՇԱԽԱՐԾ ՄԻՍԱԳԵԱՆ

Fondateur: SCHAVARCHE MISSAKIAN

56° ANNÉE — No 14.711

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ԼԵՀԱՍՏԱՆ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԶԻ ԴԱԴՐԻՐ

Մ Ի Ն Զ
ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏԸ ԿԸ ԶԳՈՒՇԱՑՆԷ...

Ամէն ինչ սկսաւ, այս անգամ ալ, մի - սին զինեռու յաւելումով ու յանգեցաւ գործադուլի ծաւալուն շարժումի մը, որ քաղաքական բնոյթ առած է: Յուլիսին է, որ ծայր տուած էր գործադուլը, երբ բանուորները կը բողոքէին միայն զինը աւելցնելու որոշման դէմ եւ աշխատա - վարձքի յաւելում կը պահանջէին: Իշխա - նութիւնները տեղի կու տային եւ բա - նակցութեան կը դիմէին, երբեմն նոյ - նիսկ կանխելով բանուորական դասուն պահանջները: Բայց, օրէ օր կարելի չե - ղաւ զսպել շարժումը եւ Երկուշաբթի առտու հաւանական չէր նկատուել, որ աշխատանքը վերսկսի Կտանսիլ շինա - րաններուն մէջ, քանի նիւթական պարզ պահանջներէ անդին, աշխատաւորական դասը կը պահանջէ ազատ սենտիքան - րու հաստատում, նաեւ կրկին աշխա - տանքի առնել անոնք, որոնք պաշտօնանկ եղած էին, որովհետեւ կը գործէին ազատ սենտիքաներու ի նպաստ եւ դեռ յու - շարձան մը՝ ի փառս 1970ին, ոստիկա - նութեան կողմէ սպաննուած իրենց ըն - կերներուն: Անխաբեկաց երեւոյթ է, հաստատել թէ, առաջին երկու պահանջ - ները գրեթէ գոհացում ստացան, բայց իշխանութիւնները չեն ուզեր աւելի հե - ոու երթալ եւ մանաւանդ ընդունել պաշ -

մագործ վարչական դրութիւն մը ունե - նան: Այս մեթոմիին պատճառաւ, Հա - յերը չեն կրնար տէր կանգնել իրենց վարժարաններուն եւ ազատօրէն դարգաց - նել իրենց մշակութային կեանքը:

«Պոմիւմ պարբերաթերթը հրապարակի վրայ չի ծախուիր, այլ մասնաւոր ցան - կով մը եւ թղթատարական միջոցաւ, կ'ուղարկուի աշխարհի զանազան կողմե - րը, հաստատութիւններու, պետական մարդոց, դիւանագէտներու, լրագրող - ներու եւ համալսարաններու:

«Պարբերաթերթին մէջ կրկին Թէսա Հօֆման ստորագրութեամբ լոյս տեսած է յօդուած մը, որուն մէջ ամբողջ աշ - խարհի վրայ Հայոց դաժնուած վայրերը ցոյց կը տրուին: Հրատարակուած է նա - եւ Թուրքիոյ Արեւելեան մասը ցոյց տը - տող քարտէս մը: Այս քարտէսին վրայ, սկսեալ Սեւ Ծովու Օրտու նահանգէն, մինչեւ Իրզինճան, Մուշ եւ Պիթլիս եր - կարող հողամասին հայ բնակչութիւնը ցոյց կը տրուի 1918ին մինչեւ այսօր:

«Այս քարտէսին համաձայն, Հայերը Օրտուէն դէպի վար, մինչեւ Կարս ան - կախ կը հռչակուէին Սէվրի դաշնագրով, իսկ Փոքր Կովկաս կոչուող եւ Թուրք սահմաններէն դուրս Երեւանն ալ ընդգը - կող հողամասին վրայ կ'ապրին Հայերը 1921էն ի վեր:

«Վերջապէս, պարբերաթերթը կը յի - չէ թէ 1921ի համաձայնութեամբ Կարսը Խուսերու կողմէ Թուրքերու վերադար - ձուած է եւ ցոյց կու տայ Հայոց հո - ղերուն ներկայ սահմանը»:

ԺԸՆԵԻ--

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսիացի: Տար. 300 ֆ. — Վեցամսեայ: 160 ֆ.
Արտասնման: Տար. 350 ֆ. — Հոսիս: 2 ֆ.

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ.

ԱԹՈՒԱԿԻՑ - ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՑ ՏՕՆԻՆ

Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

Կիրակի, Օգոստոս 17ը, ուրախութեան բացառիկ օր մը ապրած է ժընեւի հա - յուլիսը: Տեղւոյն Ս. Յակոբ եկեղեցին լեցուած էր հոծ բազմութեամբ մը: Ներ - կայ էին Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռա - կից Կաթողիկոսը՝ Գարեգին Բ., Լիբա - նահայոց առաջնորդը՝ Արամ Եպիսկ. Գէշէլեան, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի ներկայացուցիչը Եկեղեցիներու Էքիւ - մէնիք Սորհուրդին մօտ՝ Արսէն Եպիսկ. Բերբերեան, Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ հո - դետը հովիւր՝ Վաղգէն Ծ. Վրդ. Թա - դոյեան, Հնդկաստանի Մալապարի մետ - րոպոլիտը՝ Կրեկորիոս, Ժընեւի ՄԱԿ-ի մօտ Հնդկաստանի պատուիրակ - դեսպա - նը, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ Հայեր, Զուիցերլանդի գաղ - Միլանոյէն, Փա - րիզէն, Վիեննայէն:

Աստուածածնայ Տօնին առթիւ, պատա - րագած ու քարոզած է Արսէն Եպիսկ. Բերբերեան, ապա՝ հրաւիրած է Գարե - գին Բ. Աթոռակից - Կաթողիկոսը, իր պատգամը տալու եւ խաղողը օրհնելու:

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռակից - Կա - թողիկոսը, նախ եւ առաջ յարգանքի իր տուրքը ուղղած է իր աւագ եղբոր՝ Վաղգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողի - կոսին եւ իր անսահման ուրախութիւնը յայտնանա՝ իրեն տրուած այս պատեհու - թեան համար:

տօնական սենտիքաներու լուծումը, ինչ - պէս կ'ուզէին բանուորները:

Կասկած չկայ, որ լեհ ղեկավարներու դիրքը փափուկ է եւ երբ նախարարապե - տը՝ Պապիուշ, հետադարձիքն արտասա - նած իր ճառին մէջ կ'ըսէ. «Մեր հա - ւատարիմ բարեկամները, որոնք նաեւ կը մտահոգուին մեր դժուարութիւննե - րէն, կը կարծեն, որ ի վիճակի պիտի ըլ - լանք դէմ դնելու առանձինն եւ այդ է որ կը մաղթենք՝ սրտանց», կացութիւնը ծանր է:

Ուղղակի ակնարկութիւն չկայ խորհրդ - դային միջամտութեան մը, բայց ասկէ աւելի յստակ «ազդարարութիւն» չի կըր - նար ըլլալ, երբ երկրի մը նախարարա - պետը, իր խօսքն ուղղելով բանթոյն - րուն, կ'ըսէ, թէ «մտահոգ բարեկամներ կան» եւ լաւ է, որ այս տագնապին մէ - ջէն «առանձինն» ելլենք...: Նման ըս - պառնալիքի մը հարկ կը տեսնէ Պետու - թեան ղեկավար մը, խօսք հասկնելու համար բանուորներուն, թէ եւ Աֆղանիս - տանի «փորձանքը» պէտք է բաւէ Սորհ. Միութեան առաջիմ, քաջ գիտնալով մա - նաւանդ, որ Լեհաստանի մէջ ալ «քնա - կանոնացում»ի մը ձեռնարկել այնքան ալ դիւրին գործ չըլլար:

X

ՖՐԱՆՍԱ-

ԲԱՆՈՒՈՐ - ԶԿՆՈՐՄՆԵՐԸ

ՏԵՂԻ ԶԵՆ ՏԱՐ

ՆԱԽԱՀԱՆԳԻՍՏԵՐԻ՝ ՓԱԿ

ՀԱՅԱՐԱՄԱՌ ԶԲՕՍԱԾՐԶԻԿՆԵՐ

ԶԵՆ ԿՐՆԱՐ ՄԵԿՆԻԼ

O

Պուլոններէն սկսած, նաւատի-ձկնորս - ներու գործադուլի շարժումը ոչ միայն չի տկարանայ, այլեւ կը ծաւալի, կը կարծրանայ, կը տարածուի եւ Երկու - շաբթի օր վախ կար որ հիւսիսէն ետք, անցնի՝ հարաւ: Հալը, Տէնքէքը, Շեր -

Ապա, շուրջ 35 վայրկեան, Գարեգին Բ., իրեն յատուկ պերճախօսութեամբ եւ իբրեւ բնարան առնելով՝ «Սէրը եւ Եկե - ղեցւոյ Միութիւնը», տուած է կուռ, ի - մաստալից, քրիստոնէաշունչ եւ հայրե - նաշունչ քարոզ մը, խորապէս տպաւո - րելով ներկայ հասարակութիւնը: Ներ - կայացուցած է օրուան խորհուրդը՝ խա - ղողը, որպէս Հայաստանէն եկած, հայ հոգի արդիւնաբերութեան պտուղ եւ ոս - կի շղթայ, որ կը կապէ Էջմիածինը՝ Կիլիկիոյ եւ Մայր Հայրենիքը՝ Արտա - սահմանի Հայութեան եւ փոխադար - ձարար:

Արարողութեան աւարտին, փոքրիկ ըն - դունելութիւն մը տեղի ունեցած է եկե - ղեցւոյ գետնայարկը: Հոն, խօսք առած են հոգեւոր հովիւ՝ Վաղգէն Ծ. Վրդ. Թադոյեան եւ եկեղեցւոյ հոգաբարձու - թեան փոխ - առնեսպետ՝ Սարգիս Սար - գիսեան, ողջոյնի խօսք ուղղելով յատ - կապէս՝ Գարեգին Բ. -ի:

X

Եկեղեցիներու Էքիւմէնիք Սորհուրդի Կեդր. Կոմիտէն, որու փոխ - նախագահն է՝ Գարեգին Բ., կը շարունակէ իր աշ - խատանքները:

պուր, Գան, Գալէ փակ են եւ Կիրակի օր միջադէպեր ալ պատահեցան անգլիա - ցի զբոսաշրջիկներու եւ բանթոյններու միջեւ, այս վերջինները թոյլ չտալով որ րրեւէ զբոսանալ փորձէ ձեռքել ար - դելքի «պարիսպ»ը: Պրեթոններէն աւե - լի Նորմանները անգուլթ եղած են Կի - րակի օր եւ պաղարին Անգլիացիք ալ եր - բեմն կորսնցուցած են իրենց ծանօթ «բը - րիտենական ֆիւլվը»:

Պանդոկները լեփ - լեցուն են, ուտելիքը սկսած է պակսիլ, մինչ զբոսաշրջիկները այլեւս դրամ չու - նին եւ միայն Երկուշաբթի էր, որ Թա - դապետութիւնները կը ձեռնարկէին օգ - նութեան հասնելու: Ոմանք կը փորձէին Հոլանտա եւ Պելթիա անցնելու, բայց հոն ալ խճողումը մեծ է:

Զինուորներու դիրքը եթէ վճարական է եւ անգլիոյ, նոյնն է գործադուլութեան կեցուածքը:

Տագնապին բուն պատճառը, պաշտօ - նագրկումի սպառնալիքն է, աւելի ճիշ - դը՝ ձկնորսական նաւերու բանուորնե - րու թիւին նուազումը: Նաւատէր մը կը - սէ, թէ միշտ կարելի չէ 22 նաւատի - ձկնորս պահել նաւի մը վրայ եւ թէ 18 հոգի կը բաւէ: Ըստ իրեն, Պուլոնները բանակցութեանց ատեն, առաջարկուած էր 22ի տեղ 20 հոգի պահել, առանց պաշ - տօնագրկումի, իւրաքանչիւրին բաժինը պակսեցնելով եւ կը թուէր թէ սենտի - քաները հաւանած էին: Ներկայիս, որ - եւէ գիշում կարելի չի նկատուիր, քա - նի կայ նաեւ մրցակցութիւնը արտա - սահմանի եւ արդէն այսօր իսլանտա - յէն հասած ձուկները աւելի ամփոք են: Իս - լանտա, նաւ գլուխ երկու անգամ աւելի ձուկ կ'արտադրէ, քան Պուլոն - երի ճարտարարուեստականացած ձրկ - նորսութիւնը:

Դիրքերը, ուրեմն, նոյնքան կարծր են, մէկ կողմը կ'ըսէ «պիտի չտկարանանք», եւ միւսը՝ «գիշում ընելու միջոցներ չու - նինք»:

X Երկուշաբթի առտու, Ֆրանս-Էմթէո ձայնասփիւռի կայանի «Յստակ թօսինք»ի

(Տար. ք կարգալ 4րդ) Fonds A.R.A.M

ՃԱՄԲԱՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ ՅՈՒՍԱԿՏՈՒՐ ԶՐՈՅՑ

—

Տաղտկալի մենութեան ճակատագրին պատճառած կեանքի ալակալան վերելալը՝ բնական է, որ փորձեմ յաճախ հնա- զանգիւլ խելօք ամբողջալի մը հանդոյն, սպասելով հանդերձ յաւագոյն օրերու որոնք արդարեւ միշտ կը յամենան:

Այս առաւօտ խցիկէս հեռանալ եւ գիւղ երթալ կ'ուզեմ, նորութիւն մը ընծայե- լու մտօք ապրելակերպիս: Առաւօտեան միջնադ պահին իսկ կը խոստանայ եղա- նակի բարկ արեւը շնորհ, այսինքն օտ- թը, ինչ որ շատ ալ ցանկալի չէ, որով- հետեւ երկու ծայրայեղութիւնները գի- շատիւ զապաններու վայրագութիւնը ու- նին: Տօթէն շրջահեղձ ըլլալ, իսկ ցուր- տէն ալ ստուիլ...

Գիւղ կ'երթամ այսօր ծանօթ գիւղի - րէն մին է որ կ'ուզեմ տեսնել, ինչու որ շատ կարօտեցի եմ անոր մէջ բնակող հայորդիները:

Ամառ եղանակ, տօթի շրջան ուր մար- գիւղ կը նախընտրեն հեռանալ քաղաքե- րէն, կը փորձեն երթալ զովասուն վայ- րեր կամ ծովափ, հաւատարմով թէ իրենց հանապազօրեայ միօրինակ կեանքին վը- րայ փոփոխութիւն մը աւելցնել պիտի կարենան...

Արդարեւ, բնութեան այս յարափո- փոխ պատկեր - տեսարաններուն առջեւ՝ մարդիկ յաճախ շուարումի կ'ենթարկու- րին եւ այս լու է կամ միւսը նպատա- ւոր է ըսելով կը դժգոհան, երբեմն ալ ձեռնադրան, անակնկալի մը առջեւ կը դառնան ինքզինքնին: Ահա գլխաւոր երե- ւոյթը մարդ էակի առօրեայ կեանքին ա- ռընթեր քաղող հազար ու մէկ պահանջ- ներուն:

Գիւղի մէջ եմ, սակայն վաղուց անտի գիւղական կեանքէն հրաժարողի պէս ինքզինքս օտար կը զգամ: Գեղջուկնե - րու ամբողջին կը մօտենամ առանց ճանչ- նալու անձ մը: Կ'այլափոխուիմ եւ զար- մանալի բան կ'ըսեմ: Հակառակ անոր որ ես ալ գիւղացիի զաւակ, արտի մէջ աչքերս բացած հողագործի կտոր մը:

Չեմ գիտեր թէ ինչո՞ւ այսօր տեսակ մը լուս հոգեփոխութիւն կը տրիչ ներ- աշխարհիս: Այս գիւղը ուր կը յաճախէի ասկէ տարիներ առաջ, այսօր նոյն հա - մակրելի տեսարանը չի ներկայացներ, հապա քիչ մը աւելի տրամութիւն կը ցանկ աւէն կողմ կարծես գինքը մօտէն ճանչցողներուն: Այսօր այս գիւղը շատ չարեցի, անշուշտ պատճառ մը կայ որ գիս հեռու կը պահէ իրմէ:

Բնապաշտ էութիւնս զգուանքով կը գիտէ ամէն ինչ այս գիւղին մէջ, այո՛ ամէն ինչ, որովհետեւ հոն այժմ չկան այն հայորդիները որ կը ստեղծէին տա- քուկ մթնոլորտ ու խնկիկի պահեր հայ-

րենակարօտ զգացումներով առի: Ա- սոնցմէ շատեր աշխարհ փոխած են ու մեզմէ բաժնուած: Ինչո՞ւ մեղքս պահեմ այսօր, այո՛, այս գեղանկատ գիւղը չարեցի, իւրաքանչիւր անկիւն որ դարձ- զարծիկ պտոյտ մը ունեցայ, վերլիչեցի մեր գաւառի տղաքը, որ ոչ ես եմ... Մեր բարի Գարարը, Յակոբը, Մէլիս Խաչօն, Աղեքսանդրը, Քէնտօ Սարգիսը, Մարկոսը, Արուսթ Պապօն, Տօնապետը եւ բոլորը որոնք կը պատկանէին «մագոր- դաց»ի սերունդին: Անոնք ալ զարհու - րանքի եւ զրկանքի օրերէն վերապրող - ներ՝ եկած ու հաստատուած էին էքսան- Փրովանսի մօտիկ գիւղերուն մէջ յիսուն հինգ տարիներ առաջ:

Այս տխուր տեսարանը որ ակամայ կ'ապրեմ, կարծես յետքայլ ընելու պար- տագրութեան լայն հորիզոն մը կը բա- նայ առջեւ: Հոգեխառով իրականութիւ- նը կը դառնէ գիս, ներաշխարհս կը լեցուի հազար ու մէկ տեսլականներով ու- ռոնք գիս կ'առնեն եւ ուրիշ աշխարհ կը տանին... Բայց ո՞ւր:

Այսօր, ճամբուս վրայ, գիւղին մէջ հանդիպեցայ հայ բարեպաշտ կնոջ մը որ իր կեանքի մեծագոյն տոկոսը վճա - րած՝ կը փորձէ հայ ապրելու եւ հայ մեռ- նիլ, ձեռքին ունենալով երեք հայերէն թերթեր զորս կը կարդար առանց աղ - նոցի:

Ինչ ունիս տիկին խաթուն այս գիւղին մէջ:

Տուն մը ունիմ եւ երեք զաւակ: Զա- ւակներս ամուսնացել են ու ես վերջին զաւակս հետ կ'ապրեմ այս փոքրիկ տան մէջ:

Հայ թերթերը թուրքիոյ անանկու - թեան մասին շատ կը գրեն, շատ ահա - բեկիչներ կան եւ ամէն օր սպանութիւն կայ: Արդե՞ք այս բոլորը ճիշդ են, կը յարէ ու ձեռքերը վեր բարձրացնելով - ա՛խ դուրպան Աստուած, երանի՛ թէ մեր դահիճն ալ մեր օրերուն հասնի, աչ- քերս թող տեսնեն միայն, մահէս ա- ռաջ: «Արիւնի ճանապարհ»էն անցնող հայ կիներ Եդեսիոյ հերոսամարտին մա- նակցող մանկամարդ հերոսահիւսերու հոգիէն առած էր կրակը, կրակը հա - ւատքի, ցեղին սրբազան անգիր օրէնքէն:

Գիւղը դացեր էի երէկ, այցելութիւն մը հայորդիներու, սակայն տխուր իրա- կանութիւնը աչքիս առջեւ, հին օրերու կեանքը մտաբերել պարտադրեց: Այո՛ չկային այլեւս հայրենասէր եւ դաւա - նանքի ուխտաւոր բարի հայրենակիցնե- րը: Կատարեալ ամայութիւն եւ անիմա- նալի տակնուվրայութիւն: Յառաջացած տարիք ունեցող հայ կիներ ալ, կ'ողբար իր առաջին զաւակին մահը, ինչպէս նաեւ իր ամուսնոյն՝ բարի Պաղտօյին մահը ի խորոց սրտէ ա՛խ ու վա՛խ քաշելով հան- գերձ:

Զրօսալըջիկներ գիւղին կեդրոնը դառ- նալով սրճարաններու առջեւ զովարար ըմպելիներ՝ դաւաթներով կը պարպեն ամբան անակնկալ տօթին բարկութիւնը մեղմացնելու մտօք: Կ'ամապարեմ ես ալ

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՍՈՒԼԸ

ԳԵՐ - ԽՃՈՂՈՒԱԾ ԲԱՆՏԵՐ

Անգլիոյ բանտերը արտակարգ կերպով խճողուած են: Տէյլի Մէյլ օրաթերթը, Լոնտոն, մտահոգուած է, որով հետեւ - եալը գրած է.

« Խուցերը, իրենց տարողութեան կրկնապատիկը, երբեմն եռապատիկը թիւով բանտարկեալներ կը պատուա - րեն: Բանտարկեալները, ներկայիս, 44.000-ի կը հասնին: Եւ ոչ մէկ հաւանա- կանութիւն կայ, թէ կրնան նուազիլ: Ով որ առիթ կ'ունենայ տեսնելու, թէ ինչ կ'անցնի, կը դառնայ ցանկացատե- րուն եւ վանդակորմներուն ետեւ, կ'ըմ- քոնէ վտանգը այս կացութեան: Բան - տարկեալներուն թիւը պէտք է կրճատ - ւի »:

Բայց ի՞նչպէս: Պատասխանը տուած է թերթը առաջարկելով.

Ազատ արձակել բոլոր աղքատներն - րը, պերճաղիւնները, մուրացկանները եւ թմրեցուցիչ դորձածոյները:

×

ԱՆՕՐԻՆԱԿ ԶԱՅԱՏԱԳԻՐ

Աւստրալուհի մը, որ այսօր 102 տա - րեկան է, իր կեանքին վերջին 81 տարի- ները անցուցած է հոգեբուժարանները:

Պրիւսէլի Լը Սուաք օրաթերթը այս լուրը հաղորդելէ ետք, հետեւեալ ման- րամանութիւնները տուած է.

« Հարցը այն է, որ ո՛չ ոք գիտէ, թէ ինչո՞ւ արգելափակուած է: Հիւանդը՝ Սոֆիա Սթիւարտ, 21 տարեկանին քն- նութեան ենթարկուած է հոգեբուժարա- նի մը մէջ: Թուականը՝ 1899: Սակայն երբեք չէ դառնում արգելափակումին պատճառները ցոյց տուող տեղեկագիրը: Ենթական՝ ինք եւս ի վիճակի չէ եղած լուսարանելու առեղծուածը: Կ'ըսուի սա- կայն, թէ Աւստրալիոյ մէջ ոմանք, յատ- կապէս յառաջացեալ տարիք ունեցող - ները, կը նախընտրեն հոգեբուժարան- ները մնալ, քանի զրկուած են ապրուս- տի տարրական միջոցներէն »:

լուրի վաճառող կրպակին երթալ, որ- պէտքի ապահովեմ քաղաք վերադարձի տոմսը:

Ամբան այս օրերուն, կեանքը իր խա- տաղէտ ակնոցով կը գիտէ բոլորը իր հաղաբումէկ ելոյթներով: Երանի անոր որ տոկալու կամք ունի այս եղանակի յարափոփոխ քմահաճոյքին:

Գիւղը ճանչցաւ գիս, տարիներու բա- ցակայութիւնս սուղի նստաւ ինծի, իսկ ան ինծի հազցուց տխրութեան շապիկ եւ քաղաքի ճամբան ցոյց տուաւ:

ԿԱՐՕ ՄԻԹՈՒՐ

ՍՊԻՏԱԿ ԶԻԱԽՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՐՏԻԿ ՍՊԻՏԱԿ ԶԻՈՒ ՎՐԱՅ

« Այս կողմէն, այս կողմէն, - ձայն տուա Կիրոս:

Մարտիկ հասկեցաւ, թէ ի՞նչ կը կա- տարուէր: Պէքիբի խոնարխն կողմը դեռ - կը շարունակուէր հրացանաձգութիւնը:

Մարտիկ մէջ կնոջ ճիշ, արձակ ձգուած ձեռքու անխնոյ վազվազուք՝ հրացանի ձայնին ու փայլակէն սարսափահար:

Սալֆան չէր կրնար քալել, խարազա- նի հարուածները այնքա՛ն ազդած էին իր մարմնին նոյնիսկ ոսկորներուն:

Մարտիկ լալից զայն ու մտան ձորը:

« Լսէ, Լսէ, Կիրոս. ի՞նչ կը կատար- ւի, - կը հարցնէր Մարտիկ:

« Բայց ի՞նչ առաջ չէին երթար: Հրա -

յաններու ձայները կը շարունակուէին: Մարտիկ մէջ հրացանի փողերէն ելած լոց, փայլակի տակ ձիերու կերպարանք ու ձայներ: Կարծես Մարտիկի հոգին էր, որ ուռմբի պէս պայթած էր յան- կարծ:

« Լսէ, Կիրոս, որո՞նք են կոռուողնե- րը, - նորէն հարցուց Մարտիկ:

« Որ էն անտառը հասնիքը, կը պատ- մեմ, կը պատմեմ, - ըսաւ Կիրոս:

Մարտիկ ետեւ կեցած, կալանաւորնե- րուն կը նայէր: Խալֆան կռնակին, միւս երկու ուժաթափ, մասամբ վախցած կալանաւորներու թիկունքներուն թեւ տալով, ձորն ի վեր ելաւ: Հրացանի ձայները այլեւս չէին գար: Անտառին մէջ պահ մը հանգիստ ըրին: Կիրոս պատմեց որ հրացանաձգութիւնը սկսելէ առաջ Պէքիբի գործը լմնցուցած էին ար- դէն: Յետոյ հրացանաձգութիւնը մերին -

ներուն կողմէն սկսած էր, որ զուամեն- րը դէպի կռուի վայրը հասնէին ու զըն- տանը ազատ ըլլար:

« Բան չկայ, բան չկայ, էս բանը վա- ղուց պէտք էր ըլլար: Դէ՛հ, ժամանակ չանցնենք »:

« Կիրոս, չխտակ բան ըսէ. Պէքիբը հիմա սպաննա՞ծ է, - հարցուց խալ - ֆան՝ մարմինը հրճուանքի դող մը ընդ- նած »:

« Ես գիւղացիները կ'առնեմ՝ վարդա- ձոր կ'իջնեմ: Մարտիկ, դուն ալ խալ - ֆային հետ միասին Բարձրահայեաց վանքը կ'երթաք ու հոն կ'ապստանիք, մինչեւ չորս կողմ խաղաղի: Վանքէն դուրս մի գաք, մինչեւ տեսնենք ինչ կ'ըլլայ: Վանքը այս տեղէն երեք ժամ է: Զուլուցած կը հասնիք այնտեղ: Այ, էս լեռներուն մէջէն ուղղակի վանք կ'ել- լէք »:

Կիրոսի մէջ աճապարանք մը կար: Վարդաձորի կալանաւորներուն հետ, դաշտերու մէջէն դէպի վարդաձոր շտա- կուեցաւ:

Մարտիկ կ'ուզէր ծերունի վարպետը Բարձրահայեաց վանքին մէջ տեղաւո - րել ու ինք ինչեւ վար, ուր կուի կար ու գլխ աչքերով ձիերու ձեւեր փայլատա- կող լոյսին տակ:

« Մարտիկ, տղաս, հայուն Աստուածն է, որ ամպերուն մէջ կրակէ աչքերով իր մատը կը շարժէ, - ըսաւ խալֆան ծանր

քալելով, մինչ անտառին մէջ գիշերա - յին թռչունի ձայներ կային մերթ մօտ եւ մերթ հեռուն:

Պահ պահ երկինքը կը փայլատակէր, եւ տերեւներուն հատ հատ անձրեւ կը զարնէր:

×

Յաջորդ օրն իսկ 25 ժանտարմաներ Բէօսէ հարիւրապետի առաջնորդու - թեամբ վարդաձոր իջած էին ու ամբողջ գիւղը սարսափի մատնած:

Բէօսէ հարիւրապետը ամպի պէս թե- թեւ, հովի պէս արձակ սպիտակ ձիու մը վրայ հեծած գիւղը շղթայէ օղակի մէջ բռնած էր: Անոր դէմքը ժանտախտի կը նմանէր: Դեղնած դիմադիւ մը կա - նանչի վրայ ու օձի նման աչքեր: Հազ- ուած էր մաքուր: Ոտերուն ուսական ազնիւ տեսակի ճգմէնք քաշած:

Հարիւրապետը նոյն օրը Զարէի մօտ հիւր իջած էր:

Սգաւոր Զարէն պատմած էր հարիւ - րապետին, որ նոյն գիշեր երկու ծառայ վարը խելզամահ ըրած էին: Այդ գիշեր զուամեն տակաւին գիւղ մտած չէին եւ Պէքիբ տանը մէջ էր: Երեք հոգի սեն - եակէն ներս մտած էին: Ուժեղ ճահիլ տղայ մը գինքը բռնած՝ բարձր բերին դրած էր, ձայնը չեւելլու համար: Եր - կու հոգի կտրած էին Պէքիբի գլուխը:

(Տպ. Funds A.R.A.M

(Շաբ. Ա. Էջեմ)

Հիւրն էր՝ Շառլ Թիթեման, համայն-
նախարար կուսակցութեան Կ.Կ.Ի. քարտու-
ղար։ Ծանրացաւ անշուշտ ձկնորսներու
այս շարժումին վրայ, բայց երբ վեր-
ջին վարկեանին իրմէ կարծիք մըն ալ
ուզուեցաւ Լեհաստանի գործադուլին -
բու մասին, զարմանք յայտնեց, որ ին-
չո՞ւ մամուլը այդքան Լեհաստանով կը
զբաղի, փոխանակ Պոլիվիոյ մասին խո-
սելու...

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ Խորհրդարանէն արտաքուստ
հրեայ երեսփոխանը, որ միակն էր հըր-
եայ համայնքը ներկայացնող։ Ամբաս-
տանուած է, որ դասաւանդած է մինչեւ
1969 «Միջազգային Օրթ վարժարանը» եւ
երկու ամիս ալ մասնաւոր դասեր տուած
է Դահլիճ մէկ ազգականին։ Հարցաքնն-
նութեան ատեն, երեսփոխան մը ըսած է
իրեն, «Եթէ դէմ ես Միացեալ Նահանգ-
ներու, պէտք է ըսես՝ անկցին Մ. Նա-
հանգները» եւ Հրեան ալ ըսեր է «Հա-
րիւր անգամ անկցի Ամերիկան, 200 ան-
գամ՝ Իսրայէլը, եւ 500 անգամ՝ Խորհ. Միութիւնը»։ Անգլիա փակեց Թեհրանի
իր դեսպանատունը։

ԼՈՆԾՈՆԻ մէջ, ոտքային եղեռնափորձ
մը կատարուած է առջի օր, երկու դէ-
ռերարդին դէմ, որոնք արագօրէն հրոյ
ճարակ եղած են։ 37 մեռեալ կայ եւ 13
վիրաւոր։ Ըստ Սփոքըլմոն-Եարտի՝ կըր-
նայ դժգոհ յաճախողի մը վրէժն ըլ-
լալ կամ՝ հաշուեյարդար մը։

ԱՆԿԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն, որ կա-
ռավարութիւնը որոշած է 2 ամիս եւս
երկարաձգել պաշարման վիճակը, որ ի
զօրու է 20 դաւառի մէջ։

ՆԱԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցու-
թեան դասախօսական ցերեկոյթը Սեպտ.
28, Կիմէի սրահը նուիրուած Սովետ.
գրականութեան 60ամեակին, մասնակ-
ցութեամբ Երեւանէն՝ Վարդէս Պետ-
րոսեանի, նախագահ Գրողներու Միու-
թեան, Ստեփան Կուրտիկեանի, խմբագիր
Գրական Ամսագրի, Սիրվարդ Մեարդ-
եանի, ասմունքող, ժողովրդ. արուես-
տագիտուհի։

×

ԻՍՍՏԵԱՆ - ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒ -
ԹԵԱՆ մշակութային եւ գեղարուեստա-
կան ցերեկոյթ ԹԵՅԱՍԵՂԱՆԸ, Հոկտեմ-
բեր 28, Կիրակի, նուիրուած մեծանուն
խմբագրուհի եւ իտալեան հնադրոյն սա-
նուհի Հայկանոյ Մարիի, իր ծննդեան
հարիւրամեակի սեմին, Ալեք Մանուկ -
եան սրահը։

Imprimé Sur Les Presses
Du Journal «HARATCH»
83, Rue D'Hauteville — 75010 - Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՇՆՈՐՀԱՎԱԽԲ

Այլի Տիկին Էլիզ Զրբաշեան, Տէր եւ
Տիկին Շառլ Կուրտիկեան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Ժան Մելքոնեան եւ զա-
ւակները (Մարտիս),

Այլի Տիկ. Մարտինոյ Գործունեան, Տէր
եւ Տիկին Կարպիս Զրբաշեան եւ զաւակ-
ները, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Գործունեան
եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գուրգէն
Գործունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տի-
կին Կապի Մոմճեան եւ զաւակները (Փա-
րիզ), Տէր եւ Տիկին Վահէ Նազուկեան
եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Փապլո
Ճէպլիկիզէիան եւ զաւակը, Տէր եւ Տի-
կին Մուրատ Մուրատեան եւ զաւակնե-
րը, Տէր եւ Տիկին Ա. Սարատարեան եւ
զաւակները (Պուէնոս Այրէս), Տէր եւ
Տիկին Ազատ Մուրատեան եւ զաւակները
(Լա Սիոթա), Լ. Սապոնճեան ընտանիք,
Պետրոս Զարոյեան եւ Այլի Տիկին Նը-
ւարդ Մելքոնեան (Մարտիս),

Իրենց խորին շնորհակալութիւնները
կը յայտնեն Հայրապետական Պատուի-
րակ Գերշ. Սերովբէ Արք. Մանուկեա-
նի, Սփրաւաքահայութեան Հետ Մշակու-
թային Կապի նախագահ՝ Վարդէս Հա-
մազասպեանի, Հայրենի մտաւորական
ներուն ու հարազատներուն, Հ.Բ.Ը.Մի-
ութեան ցիկեան նախագահ՝ Ալեք Մա-
նուկեանի, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Ֆէս-
ճեանի (Նիւ Եորք), Հ.Բ.Ը.Միութեան
Լոզանի Կեդրոնի պատուակալ վարիչ -
նախագահ՝ Արա Զամբէրթէնի, Հ.Բ.Ը.
Միութեան Ֆրանսայի Երջ. Յանձնաժո-
ղովի նախագահ՝ Նափոլէօն Պիւլլիքեա-
նի, Երջ. Յանձնաժողովի պատուոյ նա-
խագահ՝ Նուրհան Ֆրենկեանի, Հ.Բ.Ը.
Միութեան Լոնտոնի Յանձնաժողովի նա-
խագահ՝ Սարգիս Գիւրգէնեանի, Մարտի-
սի Մայր Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցու-
թեան վարչութեան, Սահակ - Մեարդ
Երզնախումբի, կրօնական դասուն, Ֆը-
րանսահայ զանազան Ազգ. Միութիւննե-
րու, յարգարժան անհատներու, «ՅԱՌԱՋ»
եւ «ԱՇԽԱՐՀ» թերթերու խմբագրու-
թիւններուն եւ Մարտիսի իրենց թղթա-
կից - աշխատակիցներուն՝ որոնք, հեռա-
դիւրով, անձամբ, յօդուածներով, ծաղ-
կեպսակներով, փոխան ծաղկեպսակի նը-
ւիրատուութիւններով, մասնակցեցան ի-
րենց մեծ սուգին,
Իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբոր,
հօրեղբոր, մօրեղբոր եւ ազգականին՝

ԱՐԾՐՈՒՆԻ ԶՐԲԱՇԵԱՆԻ

մահուան տխուր առիթով, որ պատահե-
ցաւ՝ Յունիս 17ին, 1980։

Հ. Բ. Ը. Մ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԶՈՒԹԵՐՆԻՍԿԱՆ ԻՐԱՆԱՎԻՃԱԿ
ԼՈՁԱՆ

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութե-
նէն ու պատկան Մարմիններէն նկատի
ունենալ որ ամառնային արձակուրդի
բերմամբ, Հ. Բ. Ը. Միութեան Զուիցե-
րիական իրաւովիճակով Ընկերակցու-
թեան Գրասենեակը՝ Լոզան, փակ պիտի
մնայ Օգոստոս 18էն Սեպտ. 7ը։

Ի ԹԻՒՆՍԱԿ

Փոքրիկն՝ Անիտա Տէր - Եղիայեանի
թարմ յիշատակին, Տէր եւ Տիկին Տարօն
Պողոսեան 1000 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ի
բարգաւաճման համար։

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարտիս քաղաքի Կապոյտ Խաչի մաս-
նաճիւղը, ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր
եւ Տիկին Գուրգէնեանի, Տէր եւ Տիկին
Հայրապետեանի եւ ընտանեկան բոլոր
պարագաներուն, իրենց հօր եւ ազգակա-
նին՝ Սերովբէ Հայրապետեանի մահուան
առթիւ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՆԿԵՊԱԱԿԻ

ՄԱՐՏԻՍԻ. - Այլի Տիկին Սերուն Մի-
զիբեան 100 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին,
Գրիգոր Աւետեանի մահուան առթիւ։

×

Տէր եւ Տիկին Մարութ Պոյաճեան 100
Ֆ. կը նուիրեն եւ Այլի Տիկին Արեւալոյս
Պոյաճեան՝ 200 Ֆ. իրենց մօրեղբոր աղ-
ջըկան Այլի Տիկին Շուշան Հալաբեանի
մահուան տխուր առթիւ (այս դուրմարին
250ը՝ Կապ. Խաչի Կայանին - ստանալ
«Յառաջ»էն - եւ 50ը՝ «Յառաջ»ին)։

Լ. ՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

«ՍՓԻՒՌԻ ՄԷՋ»

ՀԵՂԻՆԱԿ

ԽԱՉԻԿ ԹԵՕԼԵՕԼԵԱՆ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

Գին 70 ֆր., Բոքսապի ծախքով՝ 80 ֆ.
Դիմել՝ «Յառաջ»ի

ԴՊՐՈՑԱՍԵՐ

ՏԻԿԱՆՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԵՐԿՍԵՆՆԱԿԱՐԹԱՐԱՆ

ԵՒ ԱՂԱԿԱՆՑ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ

ԳԻՇԵՐՈՒԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԱՆՑ

1980 - 81 տարեշրջանի արձանագրու-
թիւնները բացուած են։

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական
ամբողջական ծրագիրը եւ աշակերտուհի-
ները կը պատրաստէ Պէ. Է. Փէ. Սէ. Ի.
ընտելեան։

Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ
հայեցի ճիւղեր՝ լեզու, գրականութիւն
եւ պատմութիւն։

S'adresser à :

Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bd. du Nord — 93340 LE RAINCY

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ

Էրզրուցի Սիրանոյ Պատմաճեան (ծնե-
ալ՝ Սուքիասեան), կը փնտէ հօրեղ-
բորդին՝ (Ֆրանսաքանակ) Վարդան Նի-
կողոսեանը. հօրը անունը՝ Յակոբ, մօրը՝
Վարդանոյ։ Վարդան ունի Սիրանոյն ա-
նուն մանչ մը եւ երկու աղջիկներ՝ Ան-
նա եւ Քնարիկ։ Տարիներ նամակցած են
Հասիլէյէն։ Այժմ, Սիրանոյն Հալէպ
հաստատուած, տասնեակ տարիներէ ի
վեր նամակէ գրկուած ըլլալով, կը խը-
զրէ իրենց ծանօթներէն, որ եթէ հաս-
ցէն զիտեն, տեղեկացնել բարեհաճին
Պ. Յակոբ Հիսապեանին՝

41, Rue Morinat, 92600 — Asnières
Tél. 733-67-94

ՎԱՐՁՈՒ ՑԱՐԿԱՐԱԾԻՆ ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ

Երկու երախայով հայ ընտանիքի մը
համար, ստիպողաբար կը փնտտուի վար-
ձու յարկարաժին մը, 3 սենեակ եւ յար-
մարութիւններ։ Նախընտրաբար Փարիզ
9րդ, 10րդ, 11րդ, 13րդ, 19րդ, 20րդ թա-
ղամասերը կամ արուարձան(Սէն Լազար,
Կառ տը Լիւսթ, կամ Կառ տը Նոթի վը-
րայ)։ Դիմել՝ «Յառաջ»ի։

COLLEGE

TEBROTZASSERE

CLASSES PRIMAIRES MIXTES

CLASSE SECONDAIRES DU 1 CYCLE

POUR JEUNES FILLES

INTERNAT ET EXTERNAT

Les inscriptions pour l'année scolaire
1980 - 81 sont ouvertes.

Application intégrale du programme des
écoles françaises et préparation au BEPC.

Enseignement de la langue et de la
civilisation arméniennes.

JACQUES CHELELEKIAN HAVAS VOYAGES

vous propose

VOYAGES ARMÉNIE 80

Gaidzag MARDOYAN

ACCOMPAGNATEUR DU VOYAGE

LUNDI 8 SEPTEMBRE - LUNDI 22 SEPTEMBRE 4 080 FR\$

calendrier des départs
de Marseille

DEPART	RETOUR	PRIX
Lundi 06 Octobre	Lundi 20 Octobre 80	3 480 FR\$
Vendredi 07 Novembre	Jeudi 20 Novembre 80	3 480 FR\$
Vendredi 26 Décembre 80	Jeudi 08 Janvier 81	3 480 FR\$

INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DÉPART

renseignements et réservations

CHELELEKIAN

Jacques

VOYAGES WASTEELS
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

Organisation : HAVAS VOYAGES Lic. 97
Fonds A.R.A.M.

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԳԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 60 ֆր.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒԹ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(Գին 35 ֆր.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂԻԲՍ» (1973)
(Հատորք՝ 50 Ֆ.)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)

ԾԱՆԿԱԲԱՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԻՍՆԱՄԵԱՑ ՀԱՒԱԳԱՇՈՒՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՂԲ՝ ԴՆՈՒՋՈՒ

(Գին 120 ֆր.)

ԵՆՈՎԻ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ.)

Թղտատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիններուն վրայ։

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ԻՐԱՆ
ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՀԱՐՅԸ
“ԱԼԻՔ”Ի
ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ ԹԵՄԻՆ
ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ ՀԵՏ

Թեքրանի մեր պատմակից՝ «Ալիք»ի վերջին բնագրի (Օգոստոսի 5-11), կը պարբերի, որ Հայկ. դպրոցներու հարցը դեռ արդեալ լուծումի մը չէ յանգած։ Արտակալ, Հրայր Խաչատրեան եւ Թեմական Խաչատրեանի անդամները կը շարունակեն անէն զանք քափել։ Այս առնչութեամբ, ասորի «Ալիք»ի հարցազրոյցը քեմին անդամներին հետ, լոյս տեսած քերթին զոյ՛ն եւ 7ի յաջորդական բնագրուն էր։

Հ. Երկրայումս հայկական դպրոցների իրարեկցումը իմնչ յստակ որոշումներ են որոշել։

Պ. Մեր ազգային դպրոցները նոր չէ որ դրոյթին ունեն Պարսկաստանում, ինչպէս Վեր, երբ հայ ժողովուրդը կայր չէր հաստատել, առաջին իսկ առիթով մը անգի է իր մշակոյթի տարրերը ուժեղացնելու, աւանդութիւնն ու սովորու իրեն պահելու, յատկապէս իր եկեղեցու շուրջ հաւաքուելու, այնուհետեւ անմիջապէս հիմնել է իր դպրոցները, որոնք մեր դարում աւելի կազմակերպուած լինակ ստացան։ Այդ օրերի պետական իշխանութիւնը թոյլտուութիւն տարրեր էր, իսկ այն օրերն հասկացողութեամբ, դպրոցներ օրինական հիմունք ունեն, սահմանաւորութեան համաձայն, եւ յեղափոխութիւնից յետոյ էլ աւելի ամրապնդւած լինել այդ ու օրինական ուժ ստացաւ։ Այս մեր բոլոր դպրոցները պետականապէս ճանաչուած հայկական դպրոցներ են։ Երբ ասում ենք ազգային դպրոց, ասում ենք այն դպրոցների մասին, որոնք պետութեան մաս ճանաչուած են առաջնորդարանի միջոցաւ։ Նոյնպէս հայրենիքի եւ յարակից առարկաների ու կրթութեան ուսուցումը օրէնքով հաստատուած է։ Այս տեսակէտից երբ խօսում ենք Հայ դպրոցների մասին, նախ մտածում ենք չէնք համար, թէ կալուածք ուժ է պատկանում։ Երբ որեւիցէ չէնք ժողովրդի կողմից է նուիրում, համարում է ազգապատկան կալուած եւ ժողովուրդն է դրա տէրը՝ իր եկեղեցու միջոցով, որը իսլամական օրէնքում վաղճ է կոչուում։ Այդ կալուածը ոչ կը ծախուի, եւ ոչ էլ որեւիք սեփականութիւնը կարող է դառնալ։ Նոյն հիման վրայ է որ մեր դպրոցները, եթէ հին են - սերունդից սերունդ պահուել են, հիմա էլ մեր պարտականութիւնն է որ այդ դպրոցները պահենք որպէս ազգապատկան կալուած։

«Երբ այս օրերին, անդրադառնում ենք մեր դպրոցների վիճակին, պիտի ասել, որ նախ պետական ծրագիրն է դործադրում, եւ ապա հայրենիքի ծրագիրը։ Նոյն չէնք, ծրագիրը եւս օրինական իմունք ունի։ Հիմնական Օրէնքում, յատկապէս նկատի է առնուած ազգապատկան չէնքերի սեփականութիւնը, ինչպէս նաեւ տոհմիկ լեզուների ուսուցումը դպրոցներում։

«Բնականորէն ձեւով, երբ անդրադառնում ենք մեր հայկական դպրոցների այն օրոքան վիճակին, նաեւ մի քանի մանրամասնութիւններ պէտք է ասուեն, ներառյալ կառավարման մասին։ Մեր կանոնադրութեան համաձայն, իւրաքանչիւր դպրոց կառավարում է հոգաբարձութեան միջոցով, իսկ տեսուչը, Կրթական նախարարութեան եւ առաջնորդարանի համաձայնութեամբ է նշանակուում։ Այն ուսուցիչները, որոնք Կրթական նախարարութեան են պատկանում, իրենց վարձը պիտի ստանան։ Մենք, անցեալ

(Շաբ.ը կարդալ 4րդ էջ)

**ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊՔԵՐԸ**

**ԼԵՀԱՍՏԱՆ
ԿԻՐԷՔ - ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ
ԶԻՋՈՒՄ՝ ԱՅՈ՛,
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ՝ Ո՛Չ**

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԹԻԻ ՄԷԿԸ ՋՆՋԵՑ
ԳԵՐՄԱՆՈՅ ԻՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Էտուար Կիրէք հրաժարեցաւ Համ - պուրկ երթալէ, ուր պիտի հանգիպէր նախարարապետ Շմիտի եւ այս որոշումը ցոյց կու տայ, թէ որքան լուրջ է կացութիւնը Լեհաստանի մէջ։ Արդարեւ, այս տեսակցութիւնը շատ կարեւոր էր Կիրէքի համար եւ կը վերաբերէր առաւելաբար Արեւելք - Արեւմուտք յարաբերութեանց եւ համաշխարհային տնտեսութեան հարցերուն։

Բայց, Լեհաստանի կուսակցապետին համար, ներքին հոգերը այնպիսի տարողութիւն մը առած են, որ չի կրնար երկրէն մեկնիլ։ Երկուշաբթի իրիկուն, 20 վայրկեան տեսող ելոյթով մը, Կիրէք շատ յստակ կերպով հասկցուց բանուորներուն, թէ ընկերային գետնի վրայ զինքունը կարելի են եւ պիտի ըլլան, բայց քաղաքական գետնի վրայ, ոչ մէկ զինքունը յոյս պէտք է ունենալ։ Իր ճառին մէջ սակայն, Կիրէք բնաւ չվարանցեալ ինքնաքննադատութենէ եւ ընդունեցաւ, թէ երկրին պարենաւորումը գէշ է, թէ ապրուստը սուղ է եւ ապրանքներու որակն ալ ցած է։ Այս առնչութեամբ, իշխանութիւնները տրամադրեցին բարեփոխումներու եւ մատակարարման եւ ապահովեցումի մասին որոշումներու մը կրեարկուումը պիտի իրադրոծուի։ Գիններու յաւելումի հակակշիռը աւելի պիտի ամրապնդուի եւ ընտանեկան նպաստները պիտի բարձրանան 1981ին։ Ասկէ զատ, սակայն, պէտք չէ յուսալ որեւէ քաղաքական փոփոխութիւն։ Լեհաստանի թիւ 1ի ազդարարութիւնը յստակ է բոլոր անոնց, որոնք դէմ են վարչակարգին։ «Լեհաստան, - կ'ըսէ Կիրէք, - միայն անկախ Պետութիւն մը կրնայ ըլլալ ընկերավարական վարչակարգի մը ներքեւ։ Որոշ սահմաններ կան, որոնցմէ անդին չենք կրնար երթալ։ Չենք կրնար հանդուրժել դիմումներու, ընկերավարական Պետութեան մը հիմքերուն դէմ իսկ»։

Երեքշաբթի առտու, դեռ յայտնի չէին բանուորներու հակազդեցութիւնները, բայց հաւանական է, որ ազդարարութիւնը իր դերը խաղայ եւ Կոմունիստական կուսակցութեանը դիմակային, թէ մինչեւ ո՛ր կարելի է հետեւ երթալ, երկրի մը մէջ, որու ճակատագիրը Մոսկուա կ'որոշուի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՐԱՆՍՍԱՅԻ ԲԱՆՈՒՐ - ձկնորսներու դործադուր տարածուեցաւ ամբողջ երկրին մէջ, Ատլանտեան եւ Միջերկրական, մինչեւ իսկ՝ Բոսնիա։ Տասնեակ հազարաւոր զբոսաշրջիկներ, մեկնելու անկաբերելութեան մատնուած են եւ գաղթա

IL Y A SIX ANS: CHAHAN CHAHNOUR

Le Souvenir

«Pour le énième anniversaire de..., une pensée est demandée à ceux qui l'ont connu et aimé». La formule est familière. Elle rappelle aux vivants le souvenir des morts.

Aujourd'hui donc, 20 Août 1980, nous rappelons à ceux qui l'ont connu et aimé le souvenir de Chahan Chahnour (Armen Lubin, pour la poésie française) dont c'est le sixième anniversaire de la mort.

C'était hier, c'est à dire il y a six ans. L'après-midi méditerranéenne était chaude. Et dans une chambre de l'hôpital intercommunal de Fréjus, l'infirmière venait de baisser les stores. Le soleil n'avait plus à apporter sa lumière. «L'Ecrivain de la Diaspora arménienne» avait cessé de vivre.

Même si la coutume le veut ainsi, nous savons qu'il n'est guère besoin de dates précises pour ceux dont l'œuvre reste vivante au-delà des tombes.

Mais, respectons la coutume, et qu'en ce jour anniversaire, nos pages de l'intérieur rappellent à ceux qui l'ont connu et aimé, le souvenir de Chahan Chahnour.

Կանի կեանք մը սկսած են ապրիլ։ Երեքշաբթի օրուան հանգիպումէն կախում ունէր անմիջական ապագան։

ԹՈՒՐԻՔԻԱ կը շարունակէ ապրիլ անիշխանական միջնորդութի մէջ։ Պոլսոյ մէջ վեց հոգի եւս մեռած են։ Զախակողմեան երկու երիտասարդներու դիակները դռնուած են պալատակի մը մէջ, վրանին ալ՝ ազդարարութիւն մը։ «Ոչ մէկ համայնավարի պիտի խնայուի»։ Միւս կողմէ, Սաղմալըլարի բանտին մէջ ալ, երկու բանտարկեալ դաշունահարուած են ծայրայեղ - աջ բանտարկեալներու կողմէ։

ԻՐԱՆԻ հարաւը, պայթում մը պատահած է, որու հետեւանքով 80 հոգի մեռած են եւ 45 հոգի՝ վիրաւորուած։ Կը հաստատուի, որ արկած է։

ԼԻԲԻՈՅ մէջ, զինուորական պետական հարուած մը ձախողած է, Օգոստոսի 15ին, ըստ արտասահման հասած լուրերու։ Թուրքիոյ մէջ է որ շարժումը ծայր տրւած է եւ զգուսմը եղած է անխնայ, քանի մը հարիւր հոգի մեռած է։ Քառասունի եւ պաշտօնական աղբիւրները կը հերքեն։

ՅՐԱՆՍՍԱՅԻ արտաքին առեւտուրի բաց մրցանիշը կտարեց Յուլիսին, հասնելով 6,7 միլիարդի, ինչ որ 36 միլիարդ կը հասցնէ բացը, տարւոյն սկիզբէն ի վեր։

ՖՈՒԹԳՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 43ԴԻ ԱՅՈՅՆՆՈՒԹԻՒՆ

Օգոստոս 17ի, դարձի մրցումներուն արդիւնքներն են.-

- ԲԿՍԱ - ԲՍԱ - 0 - 0
- Լոկոմոտիւ - Տարպեդո - 0 - 0
- Դինամո (Մ.) - Շախտեթ - 0 - 0
- Նեֆթչի - Կալուք - 2 - 0
- Կուրամ - Պախտակար - 3 - 0
- Դինամո (Կ.) - Դինամո (Թ.) - 1 - 0
- Չերնոմորեց - Աքաբաւ - 3 - 2

ՍՈՆԱ ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ

ՅԱՂԹԱԿԱՆ ԵԼՈՅԹԸ
ՍԱԼՅՊՈՒԿԻ ՄԷՋ

Սալցպուրկի (Աւստրիա) միջազգային փառատօնը, գեղարուեստի այն գագաթներէն է, որու երազած է ու կ'երազէ ամէն երաժիշտ, երգիչ, նուագող թէ զեկազար։

Հասնիլ Սալցպուրկ՝ կը նշանակէ ճանցուիլ որպէս միջազգային արժէք ներկայացնող արուեստագէտ։ Այս տարի, Փարիսի մէջ, որովհետեւ Փարիսայի Ազգային Երաժշտական մրցումները պատիւն ունեցած էր ելոյթ ունենալու Սալցպուրկի բեմէն, ինչ որ առաջին անգամ կը պատահէր Փարիսի մէջ, որովհետեւ Փարիսայի Ազգային Երաժշտական խումբին համար, աւելի քան քսան տարիներէ ի վեր։

Օգոստոսի 15ին, գեղանի Հայուհի մը, որ երեք տարեկան հասակին, մօր ծունկերուն վրայ առած էր երաժշտութեան իր առաջին դասը, նոյն այդ Սալցպուրկի գագաթէն յաղթական երգահանդէս մը տուաւ։ Արդարեւ, Լիբանահայ երգչուհի՝ Սոնա Ղազարեան (սօփրանօ), հոյակապ ելոյթ մը ունեցաւ հոն, մեկ նախանշով Մոցարթէն երկու գործ՝ «Բեռնի» 486 Ա. եւ 217, ընկերակցուած թեմա Սալցպուրկ Մոցարթէնով Օրքեսթրայի, ղեկավարութեամբ Կերհարտ Վինկելերի։ Մեներգիչ Սոնա Ղազարեանի կատարողութիւնը խելայեղ ծափահարութիւններու արժանացաւ Սալցպուրկի դժուարահամ հանդիսականներուն կողմէ։ Ներկայացուած գործերէն երկ - բորքը մասնաւոր, որ Մոցարթի ամէնէն բարդ կտորներէն կը նկատուի, «Բեռնի տօնա»ի ինքնապատահութեամբ եւ կառուարելազորութեամբ թեքիլով մեկնաբանուեցաւ Սոնա Ղազարեանի կողմէ։ Համերգը ուղղակի ծայնասփոռում արժաւնացաւ Սալցպուրկէն՝ տասնեակ մը եւրոպական երկիրներու մէջ։

1980ի Սալցպուրկի այս հայ երգչուհին, հետեւներէն կու դայ։ Մօր քառաձայնութեամբ եւ հակողութեամբ դաշնակի վրայ նախադրելը առնելէ ետք, եօթը տարեկանին, իր առաջին ելոյթը կ'ունենայ եւ կը ճանչցուի որպէս դաշնակարուհի։ Զայնամարգուութեան համար կ'ընդունուի Լիբանանի Ազգային Երաժշտական մրցումները, զոր մասնաւոր յիշատակութեամբ կ'աւարտէ երեք տարիէն, 1697ին, փոխան օրինական չըլանի, որ վեց տարի կ'ընդդիմէ։ Երաժշտութեան ու երգի առնիթեր, կ'ուսանի նաեւ հոգեբանութիւն։

Աւարտելէ ետք Պէյրութի Երաժշտանոցը, իտալական Պետութեան տրամադրած յատուկ թոշակով Ս. Ղազարեան կը մեկնի Իտալիոյ Սիէննա քաղաքը, կատարելագործելու համար իր երգարուեստը, ճիւղօրէն Ֆալարեթիոյ հակողութեան տակ։

Կը խլէ առաջնութիւնը՝ ստանալով Բիսիանա Ակադեմիայի պատուոյ վկայապատիւ։ Երեւանի 2750-ամեակին առթիւ, կը հրաւիրուի Հայաստան, ուր ելոյթներ կ'ունենայ թէ՛ քաղաքի տօնակատարուած թեմանց ընթացքին, եւ թէ անհատական երգահանդէսներով։

1969ին, կրկին Սիէննայի մէջ, կարեւոր բաժին մը կը վերցնէ Բիսիանա Ակադեմիայի կողմէ կազմակերպուած Հեքթոր Պերլիոլի մահուան 100-ամեակին նուիրուած հանդիսութեանց։ Կ'անցնի Հոլանտայի Հերթոկնապուր քաղաքը, ուր առաջնութիւնը կը խլէ քաղաքի երգի միջազգային մրցանքին։

Այնուհետեւ, կը բացուի ուլիս անհամար ելոյթներու, որ զինք առաջնորդեցին մինչեւ Սալցպուրկ։

Le gardien du Luxembourg

A la mémoire de mon ami
GOURGEN MAHARI

Une différence fondamentale me distingue de mon patron: lui est un parisien de souche, bien bâti, moi je suis simplement Emile; lui est une personne entreprenante, imposante et plutôt riche, je suis simplement Emile.

Emile, c'est mon prénom, depuis seize mois. Il serait plus juste de dire: seize mois et des fractions. Avant ces fractions, je m'appelais Pierre, Armand et Robert, prénoms qui m'ont été donnés dans des maisons successives; par convention. Les Français prononcent mon nom d'une façon telle qu'il est impossible de l'écrire en aucune langue.

Les noms étrangers ressemblent à une paire de chaussures étroites, dont l'une est large. Mais moi je me suis plus facilement habitué à boîter, qu'à travailler. Je suis contre le travail. C'est là une question de principe. Je suis contre.

C'était une journée trompeuse. Le ciel promettait un soleil éclatant, tout en mouillant basement mes pieds. Quand nous nous mîmes à table à midi, je commandai un apéritif allègre. D'abord cela, qui me fait hisser les voiles et élargit les horizons. Quant à mon patron, qui rêve toujours d'océan et de mer, comme tout vrai parisien, il commanda une bouteille d'eau minérale.

Tout en buvant sa mer limitée, il me dit:

— Monsieur Emile, comme ci et comme ça.

L'affaire était importante, c'était clair. Je me rendis donc, trois jours plus tard, au jardin du Luxembourg, emmenant avec moi quatre ouvriers, des matériaux de construction et de la patience.

Nous accompagnâmes quatre bouteilles de vin rouge, pour les quatre ouvriers, et une de vin blanc. Celle-ci, pour moi. J'appartiens à un syndicat adverse.

A peine notre équipe était-elle apparue dans l'allée, que le gardien se précipita vers nous, la patte sur le revolver. Je lui dis:

— Monsieur le gardien, comme ci et comme ça.

— Ah! Qu'est-ce que vous dites. Comme ci et comme ça.

Et il était tellement satisfait de mon explication, qu'il me demanda une cigarette. Eh! Oui, comme ça!

Les quatre ouvriers et moi travaillâmes consciencieusement, selon le principe de la collaboration réciproque, pour abattre et massacrer les badauds ignares qui nous avaient entourés dès le premier instant. A mesure que nous massacrâmes les ignares, l'ignorance s'étendait et s'approfondissait; proportionnellement. Le massacre ne résout aucun problème, dit le gardien qui est un garde; il en crée d'autres.

Je ne m'inquiétais pas des reines antiques de France qui nous avaient tourné le dos collectivement, avec l'orgueil atavique propre aux vieilles racées. Sur la terrasse en arc et face au bassin central, elles continuèrent leurs médisances légendaires, qui sont le support même de l'histoire d'une nation; son levain.

Plus dangereux étaient les ardents poètes et romanciers idéalistes, dont le plus proche, Georges Sand, avait jeté son dévolu sur l'un des mes ouvriers. Cet ouvrier, c'était Alfred de Musset. Entendons-nous; à peu près.

Nous avons terminé notre travail en deux semaines. Voici ce qu'était notre ouvrage.

Qu'est-ce que c'était? Comment voulez-vous que je décrive la construction, alors que je ne crois pas au pouvoir de communication des descriptions. Plusieurs visionnaires mystiques ont décrit la Sainte Vierge. Le visage, comme ceci; le voile, comme cela; les plis du manteau, comme cela. Le résultat? Reste l'esprit.

De même, vous trouverez un esprit dans la construction qui est un simple banc, presque simple, utilisable des deux côtés. Des deux extrémités du banc s'élèvent deux barres de métal qui soutien-

nent une boîte en guise de dais. Dans cette boîte, j'ai installé une horloge et une sonnette. A l'heure indiquée, la sonnette s'ébranle, une petite porte s'ouvre et laisse passer une toile blanche qui s'étire en descendant le long des deux montants. C'est sur cette toile que se joue le cinéma.

Vous avez certes deviné, qu'en plus de la sonnette et de l'horloge, et bien plus important que ces dernières, il y a aussi un appareil de cinéma dans la boîte. Je vous remercie. Seulement, comme je passe par le Luxembourg tous les jours, on m'a confié la tâche de surveiller mon ouvrage. Les nouvelles inventions, dont certaines sont de véritables merveilles, ont besoin de temps pour se pénétrer de notre idéologie et devenir, comme nous, des bâtisseurs et des agents de destruction à la fois. Ma tâche consiste à surveiller ce devenir.

C'est en cette qualité que je me suis familiarisé avec le gardien; il m'appelle «Monsieur Emile». Parfois je m'installe en face de mon ouvrage, à l'ombre des arbres au beau feuillage, et je regarde les petits spectateurs. Car, que je vous le dise aussi, ce cinéma est destiné aux enfants, à titre tout à fait gracieux.

Ah! Que des beaux enfants! Des blonds divins, des bruns aux longs cils, et des espiègles et des gâtés. C'est tout un vol bigarré, qui va parfois, je veux dire qu'on l'emmène, mouiller le pied de mon ouvrage.

Vous avez déjà deviné à ma mine que je ne suis pas homme à aimer les enfants. Pour dire vrai, je les déteste. Je feins hypocritement de les aimer, quand la jolie mère accompagne l'enfant ou encore sa nourrice, au teint laiteux toutes les deux. Il suffit qu'il y ait de belles dames pour que je devienne un flatteur à la bouche d'or, ridiculement avide et essentiellement amoureux. Le véritable éducateur de l'homme, c'est la femme désirable parmi les parfums enivrants du printemps. Et voici l'agréable ding-dang.

Une villa. Devant, un jardin. Tous les deux coquets. Une allée centrale, peignée au peigne fin. Des rosiers qui sont chargés de roses. Un chien affalé qui rêve d'os. Près de lui une table. Au-dessus de la table, un parasol. Un enfant est assis devant la table, sous le parasol. Il étudie. Rosa, Rosas, Rosam. Le chien commence à aboyer. Stupide Pacha, tais-toi vite, j'étudie. Une demoiselle, qui est une dame, marche en minaudant dans l'allée, peignée. (Travelling). L'enfant attache le chien aboyeur. Une rose, s'il vous plaît, bel enfant. Avec plaisir, mademoiselle, qui est une dame, voici une rose de notre rosier qui est plein de roses. Un gangster se laisse couler derrière le rideau d'arbustes. Ne vous ai-je pas dit qu'il s'agissait d'un traquenard? Pacha savait ce qu'il faisait quand il aboyait! L'enfant est enlevé. Par terre, une feuille (vue de près): Nous demandons un million de francs comme rançon, payables en vingt-quatre heures. Le chien, qui était attaché, ne l'est plus. Il brise sa chaîne. Mord au pantalon. On voit un caleçon (applaudissements et rires). Des policiers à bicyclette poursuivent le kidnappeur. Des coups pleuvent. Les roues tournent en sens inverse (vue d'en bas). Le chien fait des gambades de joie, sans laisser tomber de sa gueule la lettre de menace. La même allée, odorante cette fois.

Et une fois, quand ce film prit fin, un garçonnet surpris s'exclama, désignant le gardien du Luxembourg:

— Maman, maman, regarde, le policier qui a sauvé l'enfant est là...

Certaines rurent, la mère serra contre

son sein le petit, et le gardien, qui avait rougi, me dit en affermissant sa ceinture:

— Monsieur Emile!

X

Je passe mes jours à errer de bureau en bureau, dans l'espoir de trouver du travail. Je suis chômeur. Selon l'importance du bureau, je me présente avec des gants ou en simple chrétien. Je passe aussi mes nuits à errer. La nuit a des bureaux mystérieux, qui restent ouverts devant moi.

J'ai abandonné mon boulot parce que je suis contre le travail. Chaque matin, moment où vous et moi sommes chassés du paradis, pour gagner, à la sueur de notre front, les richesses visibles et invisibles du monde, chaque matin, dis-je, est un matin maudit pour moi. Pour vous aussi, n'avez pas honte de l'avouer.

Mon patron, comme je l'ai dit, reste fidèle à l'eau minérale. Non, moi je ne peux pas vivre sans alcool. L'intimité de la peau de la femme m'est nécessaire, comme son parfum et l'humidité de ses coins ombragés, ses hémisphères antérieurs et ses rondeurs d'arrière-garde aussi. En un mot, cet état de mi-ivresse qui est l'état normal des âmes rêveuses.

Mon patron, qui n'est plus mon patron depuis cinq jours, me disait, quand, sous l'effet de l'alcool, je hissais des voiles hautains et embrassais des horizons libres, mon patron donc me disait:

— Monsieur Emile, vous risquez le naufrage.

Je voulais lui faire comprendre qu'il y a fardeau et fardeau; qu'il y a différentes sortes de fardeaux. Je voulais lui faire comprendre que j'étais contre le travail qui est inversement proportionnel à mon tempérament et qui n'est pas conforme à mon idée du bonheur. Le mystère des vastes horizons m'est nécessaire pour submerger mes pesantes charges, paquet par paquet. La légèreté, qui se crée ainsi en moi et qui rend flous et branlants les êtres et les choses de mon entourage, cette légèreté donc me procure un bonheur si profond, qu'il ressemble au désir de pleurer. Bonheur et pleurs; où est la ligne de séparation.

Je pose souvent des questions pareilles, lors des mes flâneries nocturnes, sans trouver de réponse. Malgré cela, et instinctivement, je criai:

— Hé, là-bas! (1) Qu'est-il donc arrivé?... Que faites-vous dans le jardin, à cette heure de la nuit?... Qui êtes-vous?

Parmi les arbres, errait un fantôme qui était un être humain. Oui, c'était quelqu'un de pareil qui me répondit:

— C'est moi, Monsieur Emile; moi, le gardien.

— Non, lui dis-je résolument, vous n'existez pas.

Mon appareil s'était détraqué. Son rythme théâtral s'était dérangé. Il avait sonné hors programme... et quelle sonnerie, Monsieur Emile!... Le ding-dang ordinaire avait atteint une grande amplitude dans le silence de la nuit. Circonstance malheureuse, incident regrettable... Je savais que la portière allait s'ouvrir et le film se mettre à tourner. Monsieur Emile, dites-moi, je vous supplie, qui allait pouvoir regarder? Il n'y a ni enfant ni nourrice à cette heure. Toutes les grilles sont déjà closes. J'ai dû moi-même m'élancer hors de mon lit et venir regarder le film, à moitié endormi. Dites-moi, je vous prie, si je n'étais pas arrivé à temps, qui donc allait regarder le film, qui?...
Un instant... et aussitôt je me saisis de la main du gardien. Je l'ai serrée chaleureusement. Je me souviens de l'avoir longuement serrée. En fait, je gagnais du temps. Très peu d'instant me séparaient du moment où j'entraîrais au Luxem-

bourg avec l'aide du gardien, en passant par la portière latérale des jardinières, c'est-à-dire devant Gustave Flaubert. Quand ma pensée se familiarisa avec la situation, je dis sans hésiter:

— Bravo! (2) En l'absence des enfants, il fallait un simple d'esprit comme vous... quelqu'un qui répond aux appels extérieurs... comme ça, sans choisir... comme ça, avec un esprit de sacrifice émouvant...

Le gardien ajusta sa ceinture et gonfla sa poitrine:

— Je rejette le simple d'esprit. Je le rejette catégoriquement. Je m'élève... à deux reprises contre la médisante injure. Moi je suis un être double: Un homme, plus un uniforme.

Il porta la main à son pistolet. C'est ainsi qu'il me lança des regards foudroyants. Il fit, au sujet de l'uniforme et de sa dignité, des affirmations définitives. Son raisonnement était rigoureux, sa voix tonitruante. Des oiseaux s'éveillèrent au-dessus de nos têtes et battirent des ailes. Une plume, qui était une feuille, tomba sur mon épaule. Je serrai de nouveau la main de mon ami et je dis:

— Comme votre jardin est joli!... Aucun de ses habitants permanents ne porte d'uniforme... Stendhal, Flaubert, George Sand, Baudelaire, Verlaine et d'autres encore... Ah! que je n'oublie pas Madame de Ségur, née Rostopchine... Voici des personnes qui ont été attentives à leur voix intérieure... il est certes possible d'entourer le Luxembourg de hautes grilles, pourquoi pas?... Il n'empêche qu'il reste à l'intérieur un appareil qui manifeste des tendances anarchistes... sonne à contretemps...

— Vous êtes ridicule, me dit le gardien. Il n'y a pas beaucoup de voitures à cette heure-ci... mais il y en a quelques unes... Quand l'une d'elles tourne le coin et vous prend un moment, brusquement, dans le filet de ses projecteurs, vous ressemblez étrangement à un clown... à un clown ou à un malfaiteur...

— L'avenue leur appartient. La place leur appartient aussi. Au clown et au malfaiteur. Des gens pareils n'ont pas de place ici. Il n'y a ici ni religieux, ni militaire, ni juge, ni non plus celui, qui, accroupi derrière eux, tire des ficelles invisibles. Le grand capital est absent.

— Le capital est partout, dit le gardien, surtout là où l'on renie sa présence. Mais vous n'avez pas répondu à ma question. Même s'il était absent, lui, qui donc allait voir le film si je n'étais là... qui allait le visionner?..

— Qui voulez-vous que ce soit. Le Visionnaire, naturellement... Le Visionnaire ressemble à l'appareil détraqué. Il préfère la pénombre et le silence de la nuit où sa voix s'amplifiera et resonnera au loin. Le Visionnaire proclame que nous connaîtrons la vraie vie après notre mort seulement, si nous avons su nous aimer fraternellement, nous aimer ici même et nous pardonner... Selon un autre Visionnaire, la vraie vie est ici même, sur la terre, si nous savons mener des combats fratricides, au nom de la lutte des classes. Et nous répondons à leur appels dans un état de somnolence. C'est ainsi que notre vie se transforme en cinéma pour enfants...

Le gardien, qui était resté assis sur sa chaise de fer, se dressa debout.

— Jeu d'enfant... vous amoindrissez ce qui est grand, ce qui est grandeur... ce qui vous dépasse...

Je dis:

— Le mot frère est sublime, le mot camarade est sublime... quand ils ne signifient pas: «sois mon frère, sinon je te tue».

Et j'ajoutai:

— Joie infinie et désir de pleurer. Où est la ligne de séparation?

J'allumai une cigarette, j'en tendis une à mon ami, qui me dit:

— Tout cela nous éloigne de l'appareil dérangé... La solution du problème est dans la clef... Où est la clef?..

— L'amour... murmurai-je, indécis, alors que sonnait déjà l'agréable ding-dang.

Fonds A.R.A.M. le tronc.
Un arbre majestueux.

Chahan Chahnour

(ARMEN LUBIN)

Par KRIKOR KEUSSEYAN

Chahan Chahnour. Un nom. Un symbole qui a polarisé autour de son nom l'intérêt public et littéraire arménien dès sa parution (il faut dire sa soudaine apparition, puisque personne ne l'attendait — le regard et l'attente des lecteurs étant ailleurs, vers d'autres jeunes talents). Aujourd'hui, un demi-siècle après, il reste inégalé. Son œuvre garde encore l'éclat des premiers jours.

Il convient de chercher les racines de cette œuvre dans la tragique histoire contemporaine de son peuple, son explication se trouve dans les circonstances où elle a été écrite. Un des plus grands désastres de l'histoire venait de s'abattre sur le peuple arménien. Le Premier Génocide du XXème siècle — comme on aime l'appeler aujourd'hui — venait dévaster un peuple qui venait du fond de l'Histoire. Les rescapés des massacres trouvèrent refuge surtout au Moyen-Orient et en France. Il y a cette foule d'apatrides dont les jeunes sont pour la plupart des « Sans Famille ». C'est une jeunesse bouleversée, secouée. Derrière elle les ruines fumantes. Devant l'incertitude. C'est le désespoir, pas d'issue, l'image d'un peuple abandonné à lui-même.

X

Chahan Chahnour a 19 ans quand il vient en France de Constantinople. 1922

c'est l'année du discours hypnotique de Robert Desnos où il fallait chercher au fond du sommeil hypnotique les réponses du subconscient. Deux ans plus tard c'est le manifeste surréaliste.

Il y aura une effervescence analogue parmi les jeunes écrivains arméniens qui se forment. La pléiade des intellectuels et poètes arméniens avait trouvé la mort tragique en 1915. Paris va devenir le nouveau foyer et le centre de rayonnement de la nouvelle littérature naissante. Ces jeunes écrivains discutent, protestent. C'est le débat entre l'ancienne et la nouvelle génération. Le but de cette dernière sera de préparer le terrain d'une révolution littéraire, de changer les esprits, les âmes, les traditions, les formes littéraires qui dominent. Au début Chahnour ne publie rien. Il se prépare. Il lit beaucoup, il étudie, mûrit en silence. Il cherche sa voie mais rien ne lui échappe. Aucun courant de pensée, aucune tentative nouvelle parmi les écrivains français. Il a le souci d'un perfectionnement intellectuel qu'il gardera jusqu'à la fin. L'écrivain sera doublé d'un érudit.

1929. Et soudain c'est la bombe. C'est un roman, « La Retraite Sans Musique ». D'abord publié comme feuilleton dans

le quotidien « Haratch », il attire la foudre des lecteurs, ceux des bien-pensants. Les protestations pleuvent au journal pour surseoir à la parution. L'auteur est traité de renégat maudit, de pornographe. On crie au sacrilège. Il y a de quoi. Tout claqué et éclaté dans ce roman. C'est à la fois le cri de révolte et l'alarme. Tout y passe. Le passé comme le présent. Les valeurs traditionnelles sont remises en question, maltraitées, offensées.

C'est l'état d'esprit d'une jeunesse aux abois, d'une conscience où se mêlent le désespoir, le refus d'abdiquer à la résignation impuissante. C'est le son de glas devant le reflux, l'anéantissement progressif de toute distinction culturelle et nationale d'un peuple. L'Arménien, gardien d'une culture est aliéné, il perd son identité. Il n'a plus le temps, ni l'esprit dans ce nouveau pays de grande culture, d'une haute civilisation, de penser à son « moi » national, culturel, linguistique. C'est l'assimilation, l'intégration douce, lente. Tout ceci exprimé à travers une histoire d'amour entre un Arménien et une Française où la passion se mêle à l'érotisme, le jugement implacable au sentimentalisme, le pessimisme à l'humour.

Le nouveau roman arménien était né. Les bases de la nouvelle littérature fondées. Chahnour est l'auteur béni et un peu maudit. Il le restera toute sa vie. Si le contenu de l'œuvre excite les interprétations, fait rager certaines, reste sujet à controverse, la forme fait l'unanimité autour de son nom. C'est un chef-d'œuvre sans précédent. L'auteur n'a suivi précisément aucune des voies et courant littéraires prônés en son temps. Des surréalistes il adopte plutôt l'esprit que la forme. Chez lui tout est réfléchi, élaboré, consciemment ordonné même l'imagination et l'inconscient. Rien ne se produit qui n'ait été voulu ou réfléchi à fond. Il est réaliste, un réalisme qui a la force d'un témoignage mais qui n'est pourtant que le reflet d'une angoisse, d'un devenir confus. C'est un virtuose de langage. Les mots en ont la vivacité avec un dynamisme, un rythme propre. Le style est très concis, condensé, incisif, parfois télégraphique et rend les images des flashes syncope. Il y a aussi un aspect convulsif (« La beauté sera convulsive ou ne sera pas » — André Breton). Il ne dédaigne pas non plus la portée phonétique des mots. Le tout est accompagné d'un lyrisme poétique, musical qui parcourt tout le fond du roman d'où jaillissent, çà et là, des images libres, saisissantes. Il s'y trouve des phrases à retenir. Des phrases pour être dites. Ce prosateur par excellence est un poète qui réinvente l'écriture. C'est un styliste.

On ne lit pas Chahnour mais on le relit, comme on relit Joyce, mais pas pour les mêmes raisons structurales. Tout est clair chez lui dès la première lecture, l'appréciation est immédiate contrairement à Joyce, quoique certains passages exigent une lecture à divers niveaux. En ces moments sa pensée change soudain d'orbite, accède à la hauteur envisagée et continue sa trajectoire. Dans le roman l'auteur s'est scindé en deux. Il se partage entre deux certitudes, plutôt deux incertitudes. Il y a le héros intellect, imaginaire qui préfère des jugements historiques et le héros moyen, en chair et en os, soumis aux vicissitudes de l'existence. Celui qui aime et qui souffre.

Avec ce seul roman Chahnour a fait ce que trois ans plus tard Céline fera avec son « Voyage Au Bout De La Nuit ». Phénomène rare dans la littérature que de créer une gloire en si peu de temps et avec si peu d'œuvres. Mais la comparaison entre les deux écrivains de langue différente ne va pas plus loin, sauf sur le plan d'un certain pessimisme qui n'est point métaphysique chez Chahnour.

Le Débat était ouvert dans les milieux littéraires arméniens. Chez les surréalistes français c'était la grande crise. Ils se projetaient des « cadavres ».

Sur sa lancée Chahnour écrit des essais, critiques, analyses. Il est l'enfant terrible. C'est plus qu'un révolté, c'est une conscience meurtrie à l'échelle nationale. Il est contre les bavards de la littérature; il déboulonne de leur socle

des noms sacrés, intervient au sujet d'une traduction mal faite (« Le Cimetière Marin » — Paul Valéry). Il accuse, fait le procès des déboires du peuple arménien, démontre la myopie de ses dirigeants, leur Donquichotisme qui continue à faire le malheur populaire. C'est un critique déchaîné, impitoyable et ceci avec une analyse profonde et une verve satirique. Les mots sont incandescents. C'est un révolutionnaire. Il écrit: — *Quand tu as une pierre en main, n'essaie pas de la tailler, de la polir, de l'enjoliver, mais lance-la et abats les vitres. Je veux dire à bas le style, à bas l'image, à bas la belle expression! Parviens à ton but et tu seras parvenu à la plus grande beauté. Abats les vitres! Nous avons besoin d'air. Vois! Nous en mourons d'en manquer.* Un révolutionnaire qui n'a aucun rapport avec les idéologies socio-politique ou marxiste de l'époque. C'est un esprit libre et un œil libre. Il n'y a aucune discontinuité dans ses pensées. Il établit de nouvelles formes, une nouvelle échelle des valeurs que personne ne pourra ignorer dorénavant.

1933. — Un second volume! « La Trahison des Haralèzes » (*). C'est un recueil de nouvelles. Cette seconde œuvre n'a d'équivalent que la première, tout en étant de genres différents. Le romancier s'avère un maître en nouvelles. Il n'a qu'un seul grand prédécesseur dans la littérature arménienne — Krikor Zohrab (victime des massacres de 1915). Chahnour rénove le genre. Ses personnages sont des gens humbles, de tout les jours. C'est la condition humaine des Arméniens, l'âme populaire. Une certaine tristesse y plane avec de grandes éclaircies d'humour. Ceci fera une partie inséparable de son art comme de sa vie. Un humour empreint de tendresse, qui selon le cas devient un trait d'esprit pétillant, amusant, plein de petites malices. L'insolite ne lui est pas étranger. Une nouvelle dans ce recueil, « Un brin de cœur tendre », devient vite un classique. C'est la vieille *mama* arménienne transplantée à Paris avec ses vieilles habitudes face à un jeune émigré qui se suicide devant l'impasse de sa nouvelle vie. Un autre écrit est une souvenance de sa ville natale, un univers poétique transcrit en prose.

De constitution plutôt fragile, l'état de santé de l'auteur va s'empirant. C'est la maladie dont il ne sortira plus. Et bientôt c'est la guerre. Pour lui c'est le début du calvaire dans des demeures apocalyptiques que sont les sanas. Il connaît la solitude dans toute sa cruauté. Chahnour cessera d'écrire en arménien, il deviendra le poète *Armén Lubin*. A l'instar du héros — son double — de « La Retraite Sans Musique », il n'écrira qu'en français. Trois recueils seront publiés de lui, où prendront place la plupart de ses anciens écrits, parsemés dans des revues et des journaux, qu'il reprendra avec soin et ce souci du perfectionniste.

1979: C'était le cinquantenaire d'une œuvre géniale. Ses écrits restent aussi actuels qu'à leurs premiers jours.

Ce grand écrivain qui a donné le *Roman* de la Diaspora arménienne, garde toute sa fraîcheur à travers une œuvre d'égale densité. Son emprise sur les jeunes écrivains continue toujours à se faire sentir. La jeunesse — cette jeunesse là qui n'était pas encore née quand ses œuvres ont paru — s'y retrouve avec ses problèmes qui gardent toujours leur acuité. Elle s'y reconnaît. Les deux premières œuvres ne portaient-elles pas comme sous-titre « Histoire Illustrée des Arméniens »?

Le recul du temps ne fait que confirmer la solidité d'une œuvre basée sur la destinée d'un peuple et érigée avec cette magie de l'expression, dont il restera le maître. Chahan Chahnour reste un sommet et un classique de la littérature arménienne.

(*) « Haralèzes » est une bête légendaire sous l'aspect d'un chien. Selon la croyance des anciens arméniens, il léchait les blessures des braves combattants et redonnait la vie aux morts.

Fonds A.R.A.M

une cavité. A l'entrée de la cavité sont posés deux jeunes hiboux. Leur quatre yeux brillent comme quatre diamants. La mère hibou trône sur une branche horizontale comme un catholico orthodoxe nouvellement élu. Derrière le catholico, luit la pleine lune, véritable argent fondu. Sonne le téléphone pendu à la branche. Allo-allo, avec plaisir, cher Monsieur Baï-Kouche (3), j'arrive à l'instant chez vous, promptement et par voie aérienne. La mère hibou rasla la pleine lune du ciel. Elle la jeta dans son sac. L'ui baissa la lumière électrique, mes petits bijoux, pour que vous puissiez bien voir les sauts de l'écureuil funambule. La mère hibou chaussa ses lunettes du limanche et partit. De derrière le tronc sortit le serpent de la Bible. Il déroula sa langue (vue de près). Les quatre diamants étincelèrent. Ils baissèrent le rideau de leur cavité. Les jeunes hiboux se consultèrent, réunis à huis-clos. Ils ouvrirent et refermèrent à plusieurs reprises leur rideau de fer de bijoutier. Ils comptèrent chaque lever et chaque baiser. Ils parlèrent en morse. Maman, maman, arrive vite, Annibal ad portas! Une escadrille aérienne s'élança vers le serpent. Me voici, toutes griffes dehors. Le serpent tomba dans le sac où il y avait de l'argent fondu. Il s'éleva une flamme dévastatrice. L'enfer (vu de près).

Nos cigarettes s'étaient consumées. J'en allumais une autre, quand le gardien me fit:

— Le cinéma est une petite merveille... C'est vous qui n'avez pas su l'utiliser... Vous n'avez même pas su garder soigneusement la clef...

— La vie aussi, dis-je, est une merveille. Mais de là à savoir la conduire... Chaque Visionnaire a proposé un mode d'emploi qui, à son tour, est une merveille, mais... imaginaire. Nous avons plusieurs modes d'emplois. Et aucun ne convient à la serrure...

— Vous êtes de ceux qui font les ser-

— Le suicide... Mon cœur est consentant, mais le reste est faible. Je suis lâche.

— Et ivrogne... qu'est-ce qui vous a fait croire que je n'ai pas obéi à ma voix intérieure quand je choisisais l'union? C'est à dire la sécurité? Sachez! cher ami, que j'ai une obligation majeure: être heureux, ici et aujourd'hui.

— Non! dis-je pour la deuxième fois, vous n'existez pas.

Ainsi parlai-je au gardien, croyant me parler à moi-même. Le gardien reprit:

— En un sens, vous avez raison... Nous ne vivons pas... Notre pensée est éparse nos amours sont éparées aussi. C'est là la racine de notre faiblesse. Nous n'existons pas. Une force centrifuge nous pousse toujours plus loin. Vous vous êtes moqué de moi, parce que j'avais répondu à un appel extérieur, sans choisir. Mais, cher ami, pour pouvoir choisir, il est nécessaire de connaître toutes les données pour décider laquelle est mensongère et laquelle vraie.

— Je regrette, dis-je, la vérité est toujours triste.

Et j'ajoutai, tout de suite:

— Moi, je préfère le mensonge qui n'est plus mensonge et la vérité qui est plus que la vérité. Je préfère la poésie.

L'appareil fit de nouveau entendre son agréable ding-dang et nous vîmes une fille, qui était peut-être un esprit. Elle voulait des fruits, qui étaient peut-être des balles. Mon ami nocturne me dit:

— Reste à définir la poésie.

Cela dépassait mes capacités. Je répondis, pour dire quelque chose.

— Avez-vous jamais vu une mère désespérée?

Les boules que j'avais crues des balles, étaient des planètes. Et l'esprit qui sautait d'une planète à l'autre, jusqu'à la dernière des planètes imaginables, alla se fondre au sein de l'infini. L'infini se fit voir de près. Tout était doux et mélancolique dans la nuit légendaire. Je le crois du moins.

Légendaire.

CHAHAN CHAHNOUR

Texte original en arménien, paru d'abord dans « Haratch », puis dans « Մի Երեկ », 1971: Traduction de K. Chahinian, auteur d'une thèse de doctorat de 3ème cycle « DRAME ET POESIE DE L'EXIL, dans l'œuvre d'Armén Lubin en particulier et d'écrivains arméniens de France en général ».

(1) En français dans le texte.

(2) En français dans le texte.

(3) Mot turc signifiant hibou.

(Շաբ. Ա. Էջէն)

տարի, այս ուղղութեամբ դժուարութիւն ունեցանք, երբ ուսուցիչներէջ ուսանող հանգստի կը հանգստանային ու նրանց փոխարէն նոր ուսուցիչներ նշանակուեցին, կը թափան նախարարութիւնը չվճարեց նո-րերի վարձը եւ ազգային իշխանութիւնը վճարեց նրանց վարձը: Այսօր, երբ նա-յնք մեր հաշուեցուցակին, բաւական գումար ենք վճարել այդ ուսուցիչնե-րին: Այդ առթիւ աշխատանքներ են տարուել, սակայն մինչեւ հիմա չեն ար-դիւնաւորուել: Եւ, յատկապէս, դը. Բե-հեշթիի այցելութեան ընթացքում, ամ-փոփ գծերով յայտնեցի, թէ՛ այս եր-կու շարքիներ ընթացքում շատ հակա-սակաւ յայտարարութիւններ են տեղի ունեցել: Առաջին շրջանում յայտարար-ուեց, թէ հայկական դպրոցները պետա-կանացուած են, նրանից յետոյ, երկու-դպրոցներ՝ «Արամ» եւ «Ռոստոմ», լու-ծարքի ենթարկուեցին, ապա, մէկ շը-ջաբերականով, հայերէնի եւ կրօնի ու-սուցումը դպրոցից դուրս նկատուեց, նո-րից յայտարարուեց թէ փոքրամասնու-թիւնները դպրոց պիտի չունենան, յետոյ յայտարարուեց, թէ ինչու է, փոքրա-մասնութիւնները դպրոց կ'ունենան, սխալ է հասկցուել:

«Այս բոլորն, մենք կանգնած ենք մէկ անորոշ վիճակում, եւ այս անորոշութիւ-նից դուրս գալու համար է որ մենք ա-մէն ձեռով աշխատանք ենք տանում, որ մեր դպրոցները միայն իրենց նպատակին ծառայեն:

«Հայոց դպրոցներում գործադրուելու են պետական եւ հայկական ծրագիրները, այնպէս, ինչպէս ժողովուրդն է ցանկա-նում: Նաեւ այն մանրամասնութիւնները, եւ յարակից խնդիրները, ինչպէս տեղի նշանակումը, ուսուցիչներին վարձատրու-մը, հայերէն առարկաների դասաւանդ-ման դասաւորումը, պէտք է ամբողջու-թեամբ իրենց վերջնական լուծումն ըս-տանան: Անշուշտ, կայ նաեւ երկուսն ի-նչու խնդիրը, որ միշտ նրա մասին էլ խօսուում է:

Հ. — Իսկ ի՞նչ է լինելու այն հայ. դըպ-րոցներին վիճակը, որոնք Առաջնորդարա-նի հովանաւորութեան տակ չեն գտնուում:

Պ. — Ամէն տեղ, նոյնիսկ Իրանում, կա-յին յարանուանական դպրոցներ, կաթո-լիկ եւ բողոքական, միութենական եւ անհատական դպրոցներ: Այս դպրոցների վիճակը, մի քանի տարի առաջ նկատի առնելով, բոլորին ժողովի հրաւիրեցինք, երբ այս խնդիրները դեռ չկային. նրանց տեղեկացրինք, թէ մի համաձայնագիր ենք կնքել կրթական նախարարութեան հետ. ովքեր, որոնք իրենց դպրոցների արտօնութիւնը փոխանցեն, կարող են օգտուեն, այս համաձայնագրից: Այս դպրոցներից ոմանք դիմում կատարե-ցին եւ յաջողեցինք այդ գործը կատա-րել: Այդ դպրոցներից էր Հայ Աւետա-րանականների «Գոհար» դպրոցը, որի արտօնատէրը ներկայիս Թեմական Խոր-հուրդն է, կարուածը մնում է իրենց եւ իրենք էլ կառավարում են եւ հիմա էլ որեւիցէ խնդիր չունեն: Նոյն առաջար-կը կատարեցինք Հայ Կաթոլիկների դըպ-րոցներին, սկզբում նրանք համաձայնու-եցին բայց յետոյ սասցին թէ մեր դըպ-րոցները արդէն իրենց գոյավիճակը պա-հում են:

Այսօր, եթէ որեւէ հայկական դպրոց, որ վտանգի մէջ լինի եւ դիմի մեզ, մեր հովանաւորութիւնը ստանալու համար, մենք անցնելի նման պատրաստ կը լի-նենք ընդունելու իրենց առաջարկը: Այն համոզումով որ կարող ենք Հայ դպրոցն է, Հայ աշակերտութիւնը, այ է տ ք է ա մ է ն գնով աշխատանք տա-նենք Հայ աշակերտներին կենտրոնաց-նելու հայկական դպրոցներում:

Հ. — Հայկական դպրոցների հիմազ-գեստները ի՞նչպէս են լինելու:

Պ. — Մենք բոլոր դպրոցներում համագ-գեստ ենք ունեցել:

Եւ ինքս էլ տարրական դպրոցում համագգեստ եմ հագել, ապա ձեռք փոխ-ուեց եւ տղաների համագգեստը մոռաց-ուեց: Իսկ հիմա յայտարարուել է, որ ա-շակերտութիւններն ու ուսուցչութիւնը յատուկ տարազ պէտք է հագնեն:

Երբ այսօր Բեհեշթիի հետ խօսում էինք, սասց թէ՛ այն յայտարարութիւ-նը, որ ուսուցչութիւնների եւ աշակերտու-հիւների տարազին է վերաբերում, բա-ցարձակապէս կապ չունի փոքրամասնու-թիւններին: Փոքրամասնութիւնները, յատ-կապէս՝ Հայերը, ազատ են այս առթիւ, իրենք իրենց համագգեստները որոշելու:

(Շաբ.)

ՌՈՄԱՆ. — Իր գաւակները՝ Յարու - թիւն, Վրէժ, Աղատ, Վարդենի ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր՝ ՏՐԻԿՆ ՍՍՏՂԻԿ ՇԷՅՄԱՆԵԱՆԻ (ծնած վամ, 1910, Ապրիլ 25ին) մահը, որ պատահեցաւ Օգոս. 13ին, Ռո-ման:

Յուդարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Սէն - Պարմարի Գոլէֆիալը, Օգոս. 14ին:

Այլի Տիկին Աղաւնի Վահանեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Գոնճոյեան, Այլի Տիկին Ասանէթ Ալթունեան, գաւակները, հարսը, թոռները խոր ցաւով կը ծանու-ցանեն իրենց մօր, մեծ-մօր՝

ՏՐԻԿՆ ՎԻՓԹՈՐԻԱ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ մահը, որ պատահեցաւ Յուլիս 28ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան, 89 տա-րեկանին:

Յուդարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յուլիս 30ին, Իսիկ Ս. Մարիամ Աստու-ծածին եկեղեցին, ուրկէ մարմինը փո-խադրուեցաւ տեղւոյն գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամ-բարանը:

Արձակուրդի հետեւանքով, մասնաւոր մահազդ զրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իրենց այդ նկատել: Շնորհա-կալութիւն նաեւ բոլոր անոնց, որոնք ցաւակցութիւն յայտնեցին այս տխուր առթիւ:

« ՅԱՌԱՋ » Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՋԳԵՐՈՒ ՍԱՀԱԳԻՆ

Մահազդ	200 (235,20)
Հոգեհանգիստ	100 (117,60)
Շնորհակալիք	100
Հարսնիք, նշանուիք	100
Ծնունդ	100
Կը փնտռուի	40 (47,04)
Կ'ուզուի	60 (70,56)

Այս գիները մէկ անգամ հրատա-րակելի եւ սովորական ծաւալով ազ-դերու համար են, չորրորդ էջ: Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական եւ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

Վերոյիշեալ սակերու վրայ կ'աւելնայ թէ՛ Վէ. Ա.Ն՝ 17,60 առ հարիւր (տե՛ս՝ փակագրի մէջ գու-մարները):

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀՐԱԻԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Օ

Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Կեդր. Վարչ. Ժողովը այսու կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր իրաւասու ան-դամները ներկայ գտնուելու 67րդ Ընդհ. Ժողովին, որ պիտի գումարուի Ուրբաթ, Հոկտ. 31, 1980 երեկոյան Ժամը 5ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Պուէնոս Այրէսի Կեդրոնին մէջ, 1322 Ասէվէտօ փողոց, Պուէնոս Այրէս, Արժանթին:

Ներկայ 67րդ Ընդհ. Ժողովին համար տրուած միակ հրաւիրագրին է: Կը խըն-դրենք հետեւաբար Միութեան յարգոյ իրաւասու անդամներէն, որ անձնապէս ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ թը-ւականին եւ կամ ամէնէն ուշը մինչեւ 1980 Հոկտ. 8, իրենց փոխանորդադրերը յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան ընդհ. անօրէնին կամ զանոնք զրկեն հետեւեալ հասցէին. —

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
628 Second Avenue, New York, N.Y. 10016

ՕՐԱՀԱՐԳ. — 1. Ներկայացում եւ վա-ւերացում 1979 տարեշրջանի ընդհ. տե-ղեկագրի: 2. Ներկայացում եւ վաւերա-ցում 1979 տարեշրջանի ընդհ. հաշուե-տուութեան: 3. Մասնակի ընտրութիւն Կեդր. Վարչ. Ժողովի: 4. Մասնակի ըն-տրութիւն Հաշուեքննիչ Յանձնախումբի: 5. Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ: 6. Գնահատանքի բանաձեւեր:

Ի դիմաց Կեդր. Վարչ. Ժողովի Նախագահ Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Ատենադպիր Բ. Գ. ԿՐԵԿԸՐԻ

1980 Մայիս 6
Նիւ Եարք, Նիւ Եարք

« ՅԱՌԱՋ » Ի ԲԱՐԳԱԻԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Պ. Սեդրակ Ճամուգեան 100 ֆ. կը նուիրէ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԽԲ

Մարկոս Մարկոսեանի մահուան առթիւ Սէնթ Անթոնի Ս. Թաղէոս եկեղեցւոյ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէր - ները եղած են. —

Այլի Տիկին Մարկոսեան եւ զաւակները 600 ֆ., Անդրանիկ ու Յովսէփ Մարկոս-եաններ 100 ֆ., Տէր եւ Տիկին Ղազարոս Կիւլեան 100 ֆ., Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Սալպաշեան, Տէր եւ Տիկին Սար-գիս Մարկոսեան, Տէր եւ Տիկին Ներսէս Մարտիան, Տէր եւ Տիկին Ղազարոս Աստ-իկեան, Տիկին Արաքսի Մարկոսեան, Տի-կին Աննա Մարկոսեան 50ական ֆ., Տէր եւ Տիկին Մանուկ Թորոսեան 30 ֆ., Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Գամպուրեան, Ժազ Մարկոսեան 20ական ֆ. Մարգարէ Մի-ութիւն 100 ֆ.:

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ ԿԸ ՓՆՏՈՒՈՒԻ

Երկու երախայով հայ ընտանիքի մը համար, ստիպողաբար կը փնտռուի վար-ձու յարկաբաժին մը, 3 սենեակ եւ յար-մարութիւններ: Նախընտրաբար Փարիզ՝ 9րդ, 10րդ, 11րդ, 13րդ, 19րդ, 20րդ թա-ղամասերը կամ արուարձան (Սէն Լազար, Կառ տը Լիւթ, կամ Կառ տը Նոռի վը-րայ): Դիմել՝ «Յառաջ»:

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ի

« ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ »

ՀԵՂԻՆԱԿ

Ի Ա Ջ Ի Կ Թ Ե Օ Լ Ե Օ Լ Ե Ա Ն

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ « ՅԱՌԱՋ »

Գին 70 ֆր., քաղաքային ծախքով՝ 80 ֆ. Դիմել՝ «Յառաջ»:

ԿԸ ՓՆՏՈՒՈՒԻ

Էրզրումի Սիրանոյշ Պամաճեան (ծնե-ալ՝ Սուրբասեան), կը փնտէ հօրեղ-բորորդին՝ (Յրանսարեան) Վարդան Նի-կողոսեանը. հօրը անունը՝ Յակոբ, մօրը՝ Վարդանոյշ: Վարդան ունի Սիրական ա-նուն մանչ մը եւ երկու աղջիկներ՝ Ան-նա եւ Քնարիկ: Տարիներ նամակցած են Հասիլէյէն: Այժմ, Սիրանոյշ Հալպ հաստատուած, տասնեակ տարիներէ ի վեր նամակէ զրկուած ըլլալով, կը խըն-դրէ իրենց ծանօթներէն, որ եթէ հա-ցէն գիտեն, տեղեկացնել բարեհաճին Պ. Յակոբ Հիւսայեանին:

41, Rue Mortinat, 92600 — Asnières
Tél. 733-67-94

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Յրանսահայ Գրողներու Ընկերակցու-թեան զաստիստական ցերեկոյթը Սեպտ. 28, Կիմէի սրահը նուիրուած Սովետ. դրականութեան 60ամեակին, մասնակ-ցութեամբ Երեւանէն՝ Վարդէս Պե-րոսեանի, նախագահ Գրողներու Միութեան, Ստեփան Կուրտիկեանի, խմբագր Գրական Ամսագրի, Սիրովարդ Մեքոպ-եանի, ասմունքող, Ժողովրդ. արուեստագիտուհի:

×

ԻՍՍՅԵՍՆ - ԲԱՐԵԿԱՍՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒ-ԹԵԱՆ մշակութային եւ գեղարուեստ - կան ցերեկոյթ ԹԷՅԱՍԵՆՂԱՆԸ, Հոկտեմ-բեր 26, Կիրակի, նուիրուած մեծանուն խմբագրուհի եւ էսսեանի հնագոյն սա-նուհի Հայկաճոյշ Մառքի, իր ծննդեան հարիւրամեակի սեմին, Այեք Մանուկ-եան սրահը:

Imprimé Sur Les Presses

Du Journal «HARATCH»

83, Rue D'Hauteville — 75010 - Paris
Commission Paritaire: N° 55935

COLLEGE ARMENIEN SAMUEL MOORAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1980 - 1981 sont ouvertes.

Le Collège admet les élèves internes et externes dès les classes élémentaires jus-qu'à celles des sections B. C. D. du Bac calauréat.

Les jeunes filles uniquement externes sont également admises.

S'adresser à la Direction pour tous dé-tails concernant les inscriptions.

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN

26, Rue Troyon — 92310 Sèvres

Tél. : 534-68-28

TRANSTOURS

organise plusieurs voyages à Erévan avec divers programmes
14 jours à Erévan - 2 jours à Moscou

TOUS LES VOYAGES PAR AVION — HOTEL 1re CLASSE — PENSION COMPLETE

départ :

retour :

5° voyage — 3 SEPTEMBRE
6° voyage — 1er OCTOBRE

18 SEPTEMBRE 4300 F.
16 OCTOBRE 3800 F.

×

DIRECT DE MARSEILLE

1er voyage, du 11 au 25 AOUT 4150 F.
2e voyage, du 8 au 22 SEPT. 4150 F.
3e voyage, du 6 au 20 OCTOBRE 3500 F.

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris — Tél. : 261-58-28
ուր կարելի է ներկայանալ ամէն Զորեշարքի եւ Ուրբաթ կէտօրէ ետք Ժամը 15ին 18

Մարտէյլ՝ դիմել 2. ԱԼԻԳՍԱՆԵԱՆԻ

11, Rue du Bassin — SAINT-JULIEN, Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55

Վալանս՝ դիմել 3. ԳԱՍՍԱՐԵԱՆԻ — Ալֆարպիլ՝ դիմել 4. ԳԱՍՍԱՐԵԱՆԻ

15ին 18

ԻՐԱՆ
ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ
“ԱԼԻՔ”Ի
ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑԸ ԹԵՄԻՆ
ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ ՅԵՏ

ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊՔԵՐԸ

Բ.
Հ. — Արդեօք ուսուցիչների սեռի սահմանափակումը (*) գործադրուելու է մեր դպրոցներում:
Պ. — Սա էլ, գործնականում անհնարին է, քանի որ ուսուցչուհիներն աւելի շատ են, եւ թէ նրանք միայն օրիորդաց դպրոցներում դասաւանդեն, անհնար է բաւարար ուսուցիչ ունենալ: Գիտէ՞ք որ, մեր հասկացողութեամբ ուսուցիչի ար — էջը նրա սեռով չի բնորոշուում: Ուսու — չիլի արժէքը նրա գիտութեան մէջ է կա — րուում, ոչ թէ նրա զգեստի: Հետեւա — րաբ, մեզ համար կարեւորը, նրա ու — լնած մասնագիտութիւնն է: Անշուշտ, չես սեռերի խնդիրը վերջնականապէս լուծուած չենք համարում, մենք աշխա — տում ենք, որ զոնէ տարրականը երկսեռ լինի, իսկ ուղեցոյցն ու միջնակարգը հը — րաւարտութեան սահմաններում անջա — անք, եւ այս ուղղութեամբ ուսումնա — փութիւն է կատարում:
Հ. — Եթէ դպրոցները միասեռ եւ շէր — անայնիմ դասան, ի՞նչ դժուարութիւն — անք ենք հանդիպելու:
Պ. — Առաջին դժուարութիւնը չէնք հի — անդիսն է, ի հարկէ նախապէս իրենք ա — ւանք մեր տեղեկութեան ինքնազուտ — անանուններ են կատարել, որոնց ու — արութեան յանձնեցինք, եւ իրենք ա — ւանդակի ասացին թէ այդ կատարուել է ինչպիսիք բրաքիէին օգնելու համար. իսկանարար թրաքիէի կարգաւորելու համար աշակերտը չէ, որ զո՞հ պիտի գը — րայ: Մեր պարագային, երբ հայ դըպ — րոցը միմիայն հայ աշակերտին պիտի ծա — րայի, հնարաւոր չի թաղամասի, ու — լան սեռերի բաժանելը: Երջանային փոխումը, (մանթադէի) արձանագրու — անները առթիւ էլ խօսեցինք այսօրու ին — անքի ճեմ: Ի հարկէ, այդ ծրա — քը անցեալում էլ արժարժունք էր, բայց, ուսումնասիրելով դժուարութիւն — անքի հանդիպեցինք եւ հորցը այդպէս ան — անք է: Նկատի պիտի առնուէին փոք — րամասնութիւնների վիճակը, որոնք ցըր — ան են ամբողջ թեհրանում: Բացի այդ, Սպանիայում, իտալիայում, Թաւրի — անք մեր դպրոցները միայն մէկ միջնա — րոց ունեն, թէ թաղային լինի եւ սե — անքի բաժանում կատարեն, իւրաքան — իւր դասարանում առաւելագոյնը տաս — անք պիտի լինեն, հետեւաբար, շատ փոքրութիւնների կը հանգիպենք:
Հ. — Նկատի աւելեալով, որ միջազգա — անք դպրոցներում բաւականին հայ աշա — րանք կան, այդ դպրոցների փակուե — անք միմիայն ի՞նչ պիտի անեն:
Պ. — Այդ խնդիրը, յաճախակի առիթ — անք մեր ուղղութեան յանձնեցին եւ ան — անք է, որ աշխատանքներ տարուեն, որոնցով այդ աշակերտները դան եւ կեն — անքի հայկական դպրոցներում: Ի հարկէ դժուարութիւններ կան. օրինակ, չենք պակաս լինելը: Բայց աշխատանք — անք են տարուում, որ բոլոր այն հայ ա — րանքները որոնք ոչ — հայկական դըպ — րոցներում են ուսանում, հայկական դպրոցներում կենտրոնացուեն: Ի հար — անք, նրանք հայերէնի տեսակէտից կը կա — րուեն, բայց երբ մեր նպատակը իրաւոր — անքի, այդ խնդիրը համար էլ մի լուծում էլ չենք:

ՕՐՈՒԱՆ
ԴԵՊՔԵՐԸ
ՄԻԹԵՐԱՆԻ
ՏԵՍԱԿԵՏՆԵՐԸ
Պ. — Արդեօք մեր համար, որ ազգային տա — րողութիւն ստացած է:
Ուրիշ հանդիպում մը տեղի կ'ունենար յաջորդ օրը, այս անգամ՝ Փարիզ, Փո — խաղութեանց նախարարութեան մէջ: Մինչ այդ, զրոսաշրջիկները զանազան միջոցներ կը գտնէին Անդլիա վերադաո — նալու համար, օդանաւային ընկերու — թիւներն ալ գեղջեալ սակեր կ'առաջար — կէին եւ կամաց — կամաց, ամէն ինչ կը կազմակերպուէր, այս մարդին մէջ ալ:
X
Ամբան իր առաջին ելոյթը ունեցաւ ընկերվարական պարագլուխը եւ հարկ է հաստատել, թէ բաւական սեւ էր այն պատկերը զոր դէմը:
Հետաւորելի Ա. կայանէն էր, որ Մի — թերան իր տեսակէտները տուաւ օրուան հարցերուն շուրջ: Կացութիւնը մտահո — ղիչ է, նոյնիսկ վտանգաւոր, ինչ կը վե — րաբերի Ֆրանսայի եւ Միթերան կը ըզ — դուշացնէ կառավարութիւնը: Իշխանու — թեան բացակայութիւնը դատապարտելի նկատելով, Միթերան կը կարծէ, թէ կա — ռավարութիւնը կ'ուզէ, որ կացութիւնը փոխի:
Ներքին կացութեան զատ, սակայն, ընկերվարական դեկավարը կը խորհի, թէ միջազգային կացութիւնն ալ վտան — գաւոր է: Այլ չի տեսներ տնտեսական այն պատերազմը, զոր կը մղեն Ֆրան — սայի դէմ, Մ. Նահանգներն ու «բազմազ — դայինները», ու այդ իսկ պատճառով, Միթերան կոչ կ'ընէ՝ «պայծառաւորու — թեան: Ֆրանսան պատանալիքին տակն է միջազգային վտանգաւոր կացութեան մը եւ կը խորհի որ Պ. Ժիւզար տ'իսխէնի միջազգային քաղաքականութիւնը չգո — յութեան քաղաքականութիւն մըն է»:
Իհաստանի ներկայ վիճակը ցոյց կու տայ ինքզինք «բանուորական» կոչած ըն — կերութեան մը ողբերգական ձախողու — թիւնը: «Լեհ ժողովուրդը կը զգայ այն անհրաժեշտութիւնը, որ կայ ազգային տարողութիւն մը տալու իր բաղձանք — ներուն եւ այդ ազգային տարողութիւնը ազատութիւն» կը կոչուի: Միթերան, կ'եզրակացնէ. «Իհա կը յուսամ, որ կա — րելի կ'ըլլայ վատթարագոյնէն խուսա — փիլ, պայմանաւ սակայն, որ քիչ մը օդ անցնի Լեհաստանի դուռներէն եւ պա — տուհաններէն»:
Միթերան, անգամ մը եւս չուզեց պա — տասխանել, թէ թեկնածու է կամ ոչ:

Պ. — Դպրոցների դեկավարման առնչու — թեամբ էլ բաւական տանելիք աշխատանք կայ: Երբ հիմնական կէտերի շուրջ հա — մաձայնուենք, ինչպէս ասացի, մեր խօ — սակցութիւնը այսօրու Բեհեշթիի հետ հիմնական հարցերի շուրջ եղաւ, իսկ մանրամասնութիւնների վերաբերեալ պի — տի կրթական նախարարութեան հետ բա — նակցենք: Անցեալում, դպրոցների հա — մար հոգաբարձուներ էին նշանակուում, հիմա ծնողները հաւաքուում են եւ ընտ — րում են իրենց դպրոցի հոգաբարձու — թիւնը: Կրթական նախարարութիւնը ա — ռաջարկում է մէկ հոգի էլ իրենց կող — մից ունենալ, անշուշտ նրեթականին եւ նախարարութեան ծրագրերների գործա — դրման վերահստու լինելու համար, որ այնքան էլ անտրամաբանական չի: Իսկ, հայկական բաժնում, մեր աշխատանքն այն է, որ հայկական բաժնի կառավա — րումը, եւ դպրոցներում տեղի ունեցող արտադասարանային աշխատանքները, ինչպէս նաեւ մշակոյթը, որ մեր իրա — տուքն է, պահենք մեր ձեռքում: Այս առթիւ, նախապէս բանակցութիւններ ենք ունեցել, բայց դեռ եզրակացութեան չենք հասել: Այդ, այնպիսի մի վիճակ ստեղծուեց որ մեր հայկական դպրոց — ների գոյութիւնը խնդրոյ առարկայ դար — ձաւ: Այդ խնդիրն (դպրոցների գոյու — թիւնը) արդէն հարթուած է: Ի հարկէ, բանաւոր խոստում ենք ստացել եւ ըս — պատում ենք որ գրաւորն էլ ստանանք:
(Շար.)
(*) Ըստ մի յայտարարութեան, ու — սուցչուհիները օրիորդաց դպրոցներում եւ տղամարդիկ տղայոց դպրոցներում են դասաւանդելու:

յաւելում: — Բաժնեչափի հաստատում միսին համար, մինչեւ որ շուկան կա — յուն դառնայ: — Ջնջում առեւտրական գիւնեքու եւ տարադրամով ապրանք ծա — խելու դրութեան ներքին շուկային վրայ: Հանգստեան կոչուելու իրուունը 35 տարի աշխատելէ ետք: — Բաւականաչափ թիւով մանկամսուր եւ մանկապարտէզ ստեղծել աշխատող մայրերու համար, եւլն, եւլն: Ներկայիս, ուրեմն, անել կացութիւն մը կը տիրէ, Մոսկուայի «շուքը» կը ծանրանայ, քանի որ ամէն մարդ դիտէ որ Մոսկուա կրնայ միջամտել, եթէ նկատէ որ «ընկերվարութիւնը վտանգը — ւած է...»:
Յարդ, խորհրդային մամուլը լուռ է, ոչ մէկ խօսք կ'իրէքի ճառին մասին իսկ մինչ Սովետական Կուլտուրա թերթը կը յամառի ծանուցանել երգի միջազգային փառասունի բացումը՝ Օգոս. 20ին, Կը — տանակի մէկ արուարձանը: Այդ փառա — տունին ջնջումը նախապէս ծանուցուած էր վարչաւա...
Կիրէքին ո'չ պատասխանելով, Կոստան — կի բանուորները ասպարէզ կը կարդան եւ կը պնդեն, որ իրենց ուղաձը միայն գլոթիս չէ, այլ՝ քաղաքական իրաւունք — ներ, գիտակցելով հանգերձ, թէ բաւա — կան համարձակութիւն պէտք է...
ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ
ԹՈՒՐԻՔԻԱ միշտ նոյն վիճակին մէջ է եւ նոյնիսկ բիրտ ուժի արարքները կ'ընդհանրանան ամբողջ երկրին մէջ: Վերջին 24 ժամուան մէջ, 19 հոգի եւս մեռած է: Պոլսոյ մէջ, անգամ մը եւս ձախ երիտասարդի մը դիակը գտնուած է, չարչարուած մարմին մը, որու մօտ կրկին երկտող մը՝ «Հաշիւ պիտի պա — հանջենք համայնավար ծառաներէն» եւ ստորագրուած՝ «Իսլամապաշտ Թուրք Միութիւն»:
Մեռեալներ եղած են նաեւ Սուլուսլա, Կէօլ, Իզմիր, Թալանլը, Գըրչէհիր, Ատանա, Տիարպէքիր, Ա. — մասիա, Մանիսա, Առաքը:
ՀԱՐԱՒ-ԼԻԲԱՆԱՆԻ վրայ նոր յարձա — կում մը ըրած են խորայնեան ուժերը, ընաշնջելով պաղեստինեան չորս կայան — ներ: 14 հոգի ալ մեռած է:
ՇԱՄՍԱՎԱՍ. անուն վրացի մը, մահ — ուան դատապարտուած է վրաստանի Գե — րագոյն ատենալի կողմէ: Կողպատած բը — նակարանին տանալը սպաննած էր: Կը կարծու, որ տարին շուրջ 500 մահաւճիւ կ'արձակուի Պորհ. Միութեան մէջ, ո — րոնք կը գործադրուեն:
ԹԻՍՏԻ (Սաուտի Արաբիա) օդա — կայանը օդանաւ մը պայթած է եւ 260 հոգի տեղն ու տեղը այրած են: Գլխա — տրաբար, փաքիստանցի ուխտաւորներ էին:
ԻՏԱԼԻՈՅ Համայնավար կուսակցու — թեան պատասխանատուն էինքօ Պէռ — լինկուէր, Օրիանա Ֆալլաչի տեսակցու — թիւն մը տուած է, որ սկսաւ լոյս տես — նել Մաքէնի մէջ, Չորեքշաբթի օր: Պեռ — լինկուէր, ցոյց կու տայ, ամէն պարա — դայի մէջ, որ որեւէ հարցումէ չի խուս — սափիր, ոչ ալ զովքնոր պատասխաններ կու տայ, ինչպէս ընթացիկ սովորութիւ — նն է Ֆրանսացի իր կուսակիցներուն: Պեռլինկուէր, կը բացատրէ թէ կարելի է զատել ու քննադատել Պորհ. Միութիւնը, որու «քաղաքական վարչակարգը չերաշ — խաւորի ազատութեանց ամբողջական գործադրութիւնը, առանց մէկ կտոր դա — տապարտելու»: Ինչ որ չի քալիր Պորհ. Միութեան մէջ, ըստ իտալացի համայ — նավարին, բացի այդ ազատութեանց պակասէն, այն է նաեւ, որ աշխատա — տրները հարկ եղածին չափ չեն մասնակ — ցի երկրին քաղաքական կեանքին, յե — տոյ՝ միջամտութիւնները՝ Չեխոսլովա — քիա եւ Աֆղանիստան: Պեռլինկուէր, այլապէս չահեկան բաներ կ'ըսէ
Fonds A.R.A.M

ԼԵՀԱՍՏԱՆ
ԿԻՐԷՔԻ ԶԱՌԸ
ԱՐԴԻՒՆՔ ԶԷ ՏՈՒՄԾ
300 ՀԱՋԱՐ ԲԱՆՈՒՈՐ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ Մ Է Ջ
—

Կիրէքի ճառը արդիւնք չէ տուած եւ Չորեքշաբթի օր, կը հաստատուէր, որ 260 հաստատութիւններ փակ կը մնան եւ 300 հազարի կը հասնի բանթողներու թիւ — ւը, մինչ Վարչաւայի իշխանութիւնները կ'եկեղեցւոյ միջամտութեան կը դիմէին: Ծանօթ է, որ լեհ ժողովուրդը թունդ հաւատացեալ է եւ պապն ալ Լեհ է:
Կոստանկի բանթողները 21 կէտերէ բաղ — կացած ուխտ մը պատրաստած են, որու գըլխաւոր կէտերն են — ձանաչում՝ կու — սակցութեանն եւ աշխատանքներէն ան — կախ ազատ սենտիքներու: — Գործա — դուլի իրաւունքի յարգանքի երաշխաւո — րութիւն: — Արտաշայտութեան, հրատա — րակութեան եւ տպագրութեան ազա — տութեանց յարգանք: — Վճարում՝ բոլոր բանթողներուն: — Ամսական 2000 զլոթիս

ՅԱՐԱՐԱՆՆԵՐ

ԳՐԻԳՈՐ ՇԻԼԹԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍԸ (ՄԵԾԱՆՈՒՆ ՆԿԱՐԻՁԻՆ 80-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ)

—X—

Միլանոյի քաղաքապետութեան մշա-
նութային բաժանմունքը, Հայազգի նը-
կարի Գրիգոր Շիլթեանի ծննդեան ութ-
սունամակի առթիւ կազմակերպած է
մեծածաւալ ցուցահանդէս մը Միլանոյի
Ռոբինտայի սրահներուն մէջ ուր ցու-
ցադրուած են նկարիչին դեղարուեստա-
յին արտադրութեան զանազան շրջան-
ները ներկայացնող 80 հատընտիր պաս-
տառները :

Բացումը տեղի ունեցաւ Յուլիս 15ին
որտ ընթացքին խօսք առին մշակութա-
յին բաժանմունքի տնօրէն Փրոֆ. Օլիարի
որ բերել է յետոյ քաղաքապետին ող-
որդ, ներկայացուց Շիլթեանը որպէս
Միլանոյի նկարիչ : Այս առթիւ քաղա-
քապետարանը հրապարակած է նաեւ
հետեւեալ հաղորդագրութիւնը :

Գրիգոր Շիլթեանի ցուցահանդէսը կը
բացուի 80 պաստառներէ, 1916ին
ձեռն աշխատ, եւ կը զուգահեռի ու-
րախօսի պահու մը, ութսուներորդ
արեւելարձին արուեստագէտին որ եր-

կար տարիներ գործած է Միլանոյի
մէջ :

Գրիգոր Շիլթեան ծնած է Օգոստոս
20, 1900ին Ռոտտով քաղաքը Հայ ծնող-
ներէ : Դասական ուսմանց հետեւելու
համար կը զրկուի Մոսկուա ուր սակայն
իր մէջ կ'արթնայ նկարչական արուես-
տի սէրը :

1919ին կը թողու Ռուսաստանը : Պոլ-
սոյ եւ Պալքաններու ճամբով կը հասնի
Վիեննա ուր կը յաճախէ Գեղարուեստի
Ակադեմիան : 1923ին կ'անցնի Իտալիա :
Կը յաջորդեն տեղագրին աշխատանքի եւ
արդիւնաւէտ փորձառութիւններու եր-
կար տարիներ : Բազմաթիւ են իր անհա-
տական ցուցահանդէսները եւ մասնակ-
ցութիւնները միջազգային ցուցահան-
դէսներու :

Եռանդուն հետաքրքրութիւն ցոյց տը-
ւաւ նաեւ բեմանկարչութեան : Սքալայի
համար պատրաստեց բազմաթիւ բեմա-
նկարներ եւ տարազներու նախատիպ
օրինակներ, ի միջի այլոց Սթրափինսքիի
«Մալրա», Տօնիձէթիի «Գամբանէյ -
լան», Վէպերի «Ապու Հասան»ը եւ Շու-
պերի «Բնութանկան կոխներ»ը :

Որպէս գրող, Շիլթեան իր գեղար-
ուեստական հաւատամքը պարզած է «Ի-
րականութեան նկարչութիւնը», «Նկար-
չութեան արուեստը» եւ «Իմ արկածա-
խնդրութիւնը» կենսագրական հատորնե-
րուն մէջ :

Ցուցահանդէսը պիտի տեսէ մինչեւ
Հոկտեմբեր 31 :

Թ.ԴԱԿԻՅ

ԿԵՂՈՆԱԿԱՆ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

(Յաղագս)

—O—

Փարիզի Կեղոնական Սանուց Միու-
թեան տարեկան ընդհ. ժողովը տեղի
ունեցաւ 31 Մայիս 1980, Երաթ օր,
Եանյ Ալուարի սրահներուն մէջ : Ժամը
16ին օրինական մեծամասնութիւն զո-
յացած ըլլալով ժողովը բացաւ Պ. Զէզ-
վէճեան, շնորհակալական խօսքերով,
ուղղուած Ե ա ն ց ի վարչութեան,
ներկայ Կեղոնականներուն, համակիր
անդամներուն եւ իր վարչական ընկեր-
ներուն :

Օրուան դիւանը միաձայնութեամբ
ընտրուեցաւ հետեւեալ կազմով .

Նախագահ Ղ. Գուլթան :

Փոխ - նախագահ Ն. Տիւրեան :

Բարտաւարներ՝ Ա. Տաքսեան եւ Կ.
Տիւրեան :

Անցեալ տարուան Ընդհ. ժողովի ա-
տենաբարձութիւնը կարգաց Վ. Նաւա-
սարգեան, բարոյական հաշուետուու-
թիւնը ըրաւ Պ. Զէզվէճեան, իսկ նիւ-
թականը Գ. Ղազարեան :

Ներկաները ծափահարութիւններով
շնորհաւորեցին Կեղոնական Սանուց
Միութեան մէջ միլիոն հին ֆրանքի նը-
ւիրատուութիւնը ի նպաստ Ալֆօրվի
Ս. Մեսրոպ կրթարանին :

Օրակարգէն զուրս, ժողովականն -
բէն ոմանց կողմէ բազմաթիւ հարցեր
արծարծուեցան : Ժամանակը յառաջա-
ցած ըլլալով կարելի չեղաւ քննել առա-
ջարկուած բոլոր հարցերը : Մեծամաս-
նութեան փափաքով որոշուեցաւ արտա-
կարգ Ընդհ. ժողով մը գումարել Յու-
նիս 28ին : Խնդրուեցաւ իր շրջանը լրա-
ցուցած հրաժարեալ վարչութեանէն, մինչ
այդ պաշտօնի գլուխ մնալ եւ պատրաս-
տել պիտո՞ւն մը յառաջիկայ շրջանին
համար :

Արտակարգ Ընդհ. ժողովը տեղի ու-
նեցաւ Յունիս 28ին, Միութեան կեղո-
նատեղին, 32 թիւի վողոց, Փարիզ
Ձրդ, օրակարգ ունենալով 12 հարցեր :

Ներկաներու առաջարկով օրուան դի-
ւանը կազմուեցաւ հետեւեալ անդամնե-
րով .

Նախագահ՝ Ղ. Գուլթան

Փոխ - նախագահ՝ Ռ. Աղամեան

Բարտաւարներ՝ Ա. Տաքսեան եւ Կ.
Տիւրեան, որոնք ստացան ներկաներուն
միաձայն ջուշները :

Անցեալ տարուան եւ Մայիս 31ի
Ընդհ. ժողովներուն վաւերացումէն
վերջ, օրակարգի 4րդ հարցն էր հաշուե-
քննիչ մարմնի մը ընտրութիւնը : Միա-
ձայնութեամբ ընտրուեցան Ս. Իյնէճեան
եւ Ա. Տաքսեան :

Վարչութեան ներկայացուցած պիւտ-
ձէին մէջ, մասնաւորաբար աչքի կը զար-
նէր տարեկան 14.400 ֆրանքի յատկա-
ցում մը, 3600ական ֆրանքով կրթական
թոշակներ 4 համալսարանականներու,
ինչպէս նաեւ 3000 ֆրանք պարգեւ մը
հայմալոյթը շահագրգռող համալսա-
րանական թէզի մը համար :

Յառաջիկայ տարի, Կեղոնականի
նախկին տնօրէնուհի Տիւրի Ելիզ Ալվազ-
եանի կրթական գործունէութեան յո-
բելեանը տօնելու նպատակով, համա-
ձայն 31 Մայիսի Ընդհ. ժողովին մէջ
տրուած որոշումին, կազմուեցաւ յանձ-
նախումբ մը հետեւեալ անդամներէն .

Ա. Ալիքսանեան

Պ. Զէզվէճեան

Վ. Նաւասարգեան

Պ. Շամիկեան

Հ. Փոխանեան

Անգամ մը եւս շեշտուեցաւ սեփական
հաւաքատեղի մը ունենալու անհրաժեշ-
տութիւնը :

Կարծիքներու փոխանակութիւններէ,
թեր ու դէմ արտայայտութիւններէ վերջ,
ամբողջութեամբ, մասամբ կամ փոքր -
խութեամբ, ջուշարկութեամբ վաւե-
րացուեցան կամ մերժուեցան առաջար-
կուած հարցերը :

Օրակարգին վերջին նիւթն էր, ըստ
նոր ծրագրի կանոնադրին 2 տարուան
համար, նոր վարչութեան ընտրութիւ-
նը :

Միաձայնութեամբ վարչութեան ան-
դամ ընտրուեցան .

Աղնաւուր Վարուժան, Ալիքսանեան
Ալիքսան, Աղամեան Ռուպէ, Թիւրմէն
Արման, Զէզվէճեան Պերճ, Մանուկեան
Արթո, Նաւասարգեան Վահան, Փանոս -
եան Նորայր, Փոխանեան Հայկ :

Յաճախ հանդիպումներ ունենալու
բաղձանքով, ժամը 19.30ին փակուեցաւ
ժողովը :

—X—

Նորընտիր վարչութիւնը իր 2 Յուլիսի
Ա. նիստին դիւանը միաձայնութեամբ
կազմեց հետեւեալ անդամներէն .

Նախագահ՝ Պ. Զէզվէճեան

Բարտաւար՝ Վ. Նաւասարգեան

Գանձապահ՝ Հ. Փոխանեան :

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
ՓԱՐԻՁԻ ԿԵՂՈՆԱԿԱՆ
ՍԱՆՈՒՅ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՅԵՔ

« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ը

ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՐԻՍ ՍՊԻՏԱԿ ՁԻՈՒ ՎՐԱՅ

Այս բոլոր այնքան արագ կատար -
ուած էր, որ ծառաները նոյնիսկ իմա -
ցած չէին անցած - դարձածէն : Յետոյ
պիտո՞ւն էր հրացանաձգութիւնը :

Այս կտուր ընթացքին ձիաւոր դիւղա-
ցիներէն սպաննուած էին երկու հոգի :
Պոքը դադարելէ յետոյ Ձարէ վար ի-
նքն ու իր ձեռքով վերցուցած էր ախո-
ւոյ դաս մօտ նետուած Պէքիւրի գլուխը :
Ան հարկապետին ցոյց տուած էր սեն-
կալը, այն պատահանը, ուրիշ ներս
էն : Յետոյ վերցուցած էր ան -
կողմի վրայ փռուած սպիտակ ծածկո-
ղու ցոյց տուած թափուած արիւնը,
որ անկողին մէջ լնացած ու եղերքն -
էն վար թափած էր :

Ձարէ կը հաւատար, որ Ֆէտայինն -
րուն հետ եղած է նաեւ խալիֆայի աշ-
կերտը, որովհետեւ նոյն դիւղը փախած
էր գնաւորէն : Այո՛, այո՛, զինքը բռնողը
անոր ուժեղ թուերն էին : Այն դիւղը
Ձարէ՛ հարկապետը որպէս հիւր իր
տան մէջ պահած էր : Հարկապետը
հիացած էր անոր համարձակ ձեւերուն
ու խօսքերուն, մանաւանդ անոր սպի-
տակ, լի կուրծքով հասակին :

Հարկապետը խոստացած էր գտնել
ոճրագործներուն հետքը, գտնել նաեւ
խալիֆայի աշկերտը : Հակառակ պարս -
գային վարդաձորը պիտի այրէր, մին -
չեւ որ ոճրագործները յայտնուէին եւ
կամ դուրս գային իրենց թաղատոցէն :

—X—

Երեք օր էր որ վարդաձորի վրայէն
թռչուն չէր կրնար անցնիլ : Գիւղի բա -

նիմացները ախոռներու մէջ բանտարկը-
ւած էին : Դաշտի աշխատանքները երե -
սի վրայ ձգուած էին : Ժանտարմներուն
համար կը մորթէին հաւեր, ոչխարներ :
Եկեղեցիին մէջ ձիեր կապած էին : Փո-
ղոցներուն մէջ՝ թափուած ցորեն,՝ տու-
ներուն մէջ՝ կոտրած փեթակ : Գիւղի
մեծատները օրական մի քանի անգամ
ծեծի տակ էին : Փողոցներուն մէջ, եղ-
ները սայլի սամիներուն կապուած կը
մնային : Հաւերու թարմաց ճողցին հետ
խառնուած էր կենդանիներու բառաշը :
Երեք օր էր որ կենդանիներուն ո՛չ յարդ-
տուած էին եւ ոչ չուր : Փողոցներուն
մէջ ժանտարմներ կը դառնային : Գեղե-
ցիկ աղջիկները պահուած էին : Դիւղը
Ժամանակ գեղեցիկ հարսները պիտի քա-
չէին ժանտարմներու ոտքերէն երկար ու
սասկած կատուի հոտով ձգմէները :

Ժանտարմները տէր ու տիրական էին
գիւղին : Անոնք չողինքոտ ու շնական ծի-
ծաղներ ունէին, ոչլոտ էին եւ ունէին
մաշած հագուստներ :

Քէօսէ հարկապետը, սպիտակ ձիուն
վրայ հեծած, վանքին ճամբան էր, աղ-
բուրին մօտ, փողոցը, ձիու ոտքերուն
տակ գլուղ կ'ըսէր ծափ կու գար : Վար-
դաձորը բաց գերեզման էր դարձեր : Ա-
մէն տեղ լուս էր : Փոքրիկներն իսկ չէին
համարձակեր խօսիլ : Հողը, տունը, դե-
ղին ճամբաները, կէս մնացած արարը,

սերմնոց ցորենը, բոլորը, բոլորը ի-
րենց լուս աղմուկն ունէին : Դաշտը հըր-
դեհէ խանձուած կտուի երեւոյթ ու-
նէր :

Հրապարակին վրայ խեւ Մանօն էր
միայն ազատը : Կը քալէր փողոցներէն,
կը կենար ժանտարմներուն մօտ, կ'ը
համբէր անոնց կապոյտ հագուստներուն
պղինձէ կոճակները : Մէկ, երկու, երեք :
Միւսուլմանը խեւին ձեռք չի տար :

Ձորոտը գիւղերն էր : Զրադացական Նա-
ւօն սարսափի տակ ժամը ժամին կը ըս-
պասէր, որ զինքն ալ ձերբակալէին : Ձը-
րադացքին ջուրը պարապը կ'երթար -
քարերը դադրած էին : Նաւօն այդ գի-
ւղը միա - միմակ նստած էր կատուին
հետ առանց ճրագի, երբ պատուհանէն
քարի կտորի մը իյնալը իմացաւ :

Կիրոսն էր, Կիրոսը :

Նաւօն բացաւ դուռը :

ՆՈՒՔԻ

ԳԱՆԻՆ (Գալիպոլոս) Պ. Հայկ Երմայ-
հան 100 Ֆ. Կը նուիրէ Կարմիր խաչի
Նորմանտի Օղակոխութեան Կայանին
նորոգութեան (ստանալ «Յառաջ» էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ խաչի վալանսի մասնաճիւղը
չնորհակալութեամբ ստացած է 100 Ֆ.
Պ. Արամ Ստեփանեանէ վարուծան Պայ-
րաւեանի մահուան քառասունքին առ -
թիւ :

X

Կապոյտ խաչի Կրկնալի մասնաճիւղը
չնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Կա-
րապետ Տեփոյեանէ 100 Ֆ., իր սիրելի
կնոջ՝ Լուսիա Տեփոյեանի մահուան քա-
ռասունքին առթիւ :

ԱՆԴԱՄ ՄԸ ԵԻՍ

Անգամ մը եւս, եւ զժախտաբար գի-
տենք թէ վերջինը պիտի չըլլայ, Կը
խնդրենք նուիրատուներէն որ զանազան
հաստատութեանց կամ միութեանց սահ-
մանում զուարթները չըրկեն «Յա -
ռաջ»-ի անունին (չէքով կամ Սէ. Սէ. Փէ. ի
թիւով) : Կը խորհինք թէ զժուար չէ
հասկնալ թէ « Յառաջ » հաշուապահու-
թեան համար, անհրաժեշտ է յարգել այս
խնդրանքը : Երբ նուիրենք կ'ըլլան «Յա-
ռաջ»-ի միջոցաւ, Կը խնդրուի ուրեմն
թերթին հասցէին զրկելով հանգերծ, չէ-
քերը չարագործել այն միութեան կամ հաս-
տատութեան անունով, որու սահման -
ուած է զուարթ կամ զրկել Միւսն ՈՒ
Միւսն ՄԱՆՏԱՆ - ԲԱՌԹՈՎ Եւ ոչ չէքով
կամ Սէ. Սէ. Փէ. ի թիւով :

Շնորհակալութեամբ

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»-Ի

ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ

Առնուվիլի վարադայ Ս. խաչ եկեղեց-
ւոյ անուան տոնախմբութիւնը եւ աւան-
դական մատաղօրհնութիւնը, այս տարի
Կը կատարուի 28 Սեպտեմբեր, Կիրակի
օր :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՆԱԼ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան
Իսի (0 - աը - Սէնի շրջանը) տարեկան
նաշը Հոկտ. 4ին :

X

Կապ. խաչի Փարիզի մասնաճիւղին հե-
տեւեալ ձեռնարկները :—

Զբօսապտոյտ՝ Սեպտ. 21ին

Պարանցիկ - երեկոյթ Հոկտ. 11ին :

Հոգեհաշ Նոյեմբեր 16ին :

« ՅԱՌԱՋ »-Ի

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ
ՍԱԿԱԳԻՆ

Մահադդ	200 (235,20)
Հոգեհաշիստ	100 (117,6)
Շնորհակալիք	100
Հարսնիք, նշանուիք	100
Ծնունդ	100
Կը փնտռուի	40 (47,04)
Կ'ուզուի	60 (70,56)

Այս գինները մէկ անգամ հրատա-
րակելի եւ սովորական ծաւալով ազ-
դերու համար են, չորրորդ էջ :
Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական եւ այլ ազդերու
մասնաւոր պայմաններու համար,
գիմել թերթին վարչութեան :

Վերոյիշեալ սակերու վրայ
կ'աւելնայ թէ. Վէ. Ա.Ն՝ 17,60 առ
հարիւր (տեւ՝ փակագրծի մէջ գու-
մարները) :

COLLEGE ARMENIEN

SAMUEL MOORAT

Les inscriptions pour l'année scolaire
1980 - 1981 sont ouvertes.

Le Collège admet les élèves internes et
externes dès les classes élémentaires jus-
qu'à celles des sections B. C. D. du Bac-
calauréat.

Les jeunes filles uniquement externes
sont également admises.

S'adresser à la Direction pour tous dé-
tails concernant les inscriptions.

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN

26, Rue Troyon — 92310 Sèvres

Tél. : 534-68-28

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Բ. Ը. Միութեան նախարան Մա-
տենադարանի վարչութիւնը, առ ի գի-
տութիւն Կը հաղորդէ ընթերցասէր հա-
սարակութեան թէ՛ ընդառաջելով ար-
տասահմանի եւ տեղւոյս ուսումնասէր -
ներու փափաքին, որոշած է մատենադա-
րանը բաց պահել Օգոստոսին, հետեւա-
բար Մատենադարանը փակ պիտի մնայ
Սեպտեմբեր ամսուան ընթացքին տարե-
կան արձակուրդի առթիւ :

11 Սեպտ. Ալպանի, Փարիզ, 16րդ թա-
ղամաս : Երթեկի համար իջնել Մէթրօ
Փասի :

Գրադարանը բաց է ամէն օր ժամը 10էն
12, Յ. մի. 14էն 18, բացի Զորեղաբերի,
Կիրակի եւ սոնական օրերէ :

ԱՆԴԱՄԱԳՐՈՒԵՑԻՔ

ՊՕՄՈՆԻ ՆՈՐԱԿԱՋՄ ԵՐԳՁԱՆՈՒՄԻՆ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկե -
ղեցւոյ Թաղ. Նորհուրդի նախաձեռնու-
թեամբ Կը կազմուի երգչախումբ մը,
հայ եկեղեցւոյ երգեցողութեանց համար :
Երգչախումբին պատասխանատու երա-
ժիշտ - ուսուցիչն է Գերմանիոյ Տորթ-
մունտ քաղաքի պետական երաժշտանոցի
ուսուցչուհիներէն՝ Տիկին Ժիլիէթ
ԵՐԼՄԱՋԵԱՆ :

Ներկայիւ կոչ կ'ըլլայ Պոմոնի Հայ
հասարակութեան, քաջալերել երգչա -
խումբը, անոր մասնակցելով իրրեւ ան-
գամ :

Երգչախումբի փորձերը Կը սկսին Սեպ-
տեմբեր ամսուն, իսկ անդամագրութիւնը
կարելի է այժմէն կատարել եկեղեցւոյ
Դիւանին մօտ :

Հեռաձայն :- 93-13-50 :

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գիմ 60 ֆր.)

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(Գիմ 35 ֆր.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂԲԻՍ» (1973)
(Հատորք՝ 50 Ֆ.)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)

ԾԱՂԿԱՔԱՂ «ՅԱՌԱՋ»-Ի ՅԻՄՆԱՄԵԱՑ ՀԱՒԱՔԱՇՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՂԲ՝ ԳԵՌՁՈՒ

(Գիմ 120 ֆր.)

ԵՆՈՎԼԻ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գիմ 50 Ֆ.)

Թղտատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ. աւելցնել նշանակուած գիններուն վրայ :

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»-Ի

ԴՊՐՈՑԱՍԵՐ

ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԵՐԿԱՍԵՆ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ

ԵՒ ԱՂՋԿԱՆՑ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ

ԳԻՇԵՐՈՒԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԱՆՑ

1980 - 81 տարեշրջանի արձանագրու -
թիւները բացուած են :

Վարժարանը Կը կիրարկէ ֆրանսական
ամբողջական ծրագիրը եւ աշակերտուհի-
ները Կը պատրաստէ Պէ. Է. Փէ. Սէ. ի
քննութեան :

Կարեւորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ
հայեցի ճիւղեր՝ լեզու, գրականութիւն
եւ պատմութիւն :

S'adresser à :

Direction de l'Ecole Tebrotzassère

1, Bd. du Nord — 93340 LE RAINCY

Tél. 381-01-72

COLLEGE

TEBROTZASSERE

CLASSES PRIMAIRES MIXTES

CLASSE SECONDAIRES DU 1 CYCLE

POUR JEUNES FILLES

INTERNAT ET EXTERNAT

Les inscriptions pour l'année scolaire
1980 - 81 sont ouvertes.

Application intégrale du programme des
écoles françaises et préparation au BEPC.

Enseignement de la langue et de la
civilisation arméniennes.

sevan voyages-lyon

saberatours - paris

VOUS PROPOSENT

du 22 septembre au 07 octobre

Accompagné par VAROUJAN SARKISSIAN

du 7 au 22 octobre

DEPARTS PAR AVION DE LYON -- MARSEILLE -- PARIS

Renseignements et inscriptions :

À LYON

sevan voyages
SARKISSIAN Varoujar.
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

À PARIS

saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

EREVAN restaurant

ՀԱՅԱՏՈՒՆ ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՓԿԿ Է ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ

ԿԸ ՎԵՐԸԲԵՑՈՒԻ ԴՇ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 3-ԻՆ

ԻՐԱՆ

ՀԱՅԳ. ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ
“ԱԼԻՔ”Ի
ՀԱՐՑԱԶԻՐՈՅՑԸ ԹԵՄԻՆ
ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ ՅԵՏ

— 0 —
(Գ. Ե. ՎԵՐԶԻՆ ՄԻԱՍ)

Հ. — Ինչպես գիտե՞ք, մեր դպրոցներում
այս ուսուցիչներին ուսման անհարգելի
շարք լեզուի եւ յարակից առարկաների
գիտաւարժան խնդրում, Արգեօֆ, որ —
եւ ծրագիր չկա՞յ այս քերականը վե-
րացնելու համար :

Պ. — Այն մասին միայն ուսուցիչները
են, որ թերանում են, աշակերտներն էլ
են թերանում, եւ միշտ խնդրոյ առար —
կայ է եղել: Այդ առթիւ, առանձին ժո-
ղովներում զբաղուել ենք, դպրոցներում
այնպիսի ժամանակ եւս, այդ ուղ —
ղովներում յատուկ ուղղորդել ենք
գործը, եւ երեք թեմերի միջ — թեմա-
կան ժողովներում էլ արծարծուել է.
բայց, միշտ դանդաղ կայ, որ մեր աշա-
կերտները չեն սովորում, կամ ուսուցիչ-
ները լաւ չեն սովորեցնում, եւ կամ, դա-
տարեւր են չին են: Հետեւաբար, երեք
թանաքներ կան — դասագիրքը, ու —
ուղիչ եւ աշակերտ: Իմ հասկացողու —
թեամբ, ա մ է ն ի ց աւելի տար-
կան դպրոցներում է, որ հայերէն լա-
ւեւ սովորում: Նրանից յետոյ երբ նկա —
ում են, որ նիւթերը կրկնուում են, եւ
տարբեր չի տրուում, եւ յատկապէս,
որ դիտարկութեան են դալիս, որ հա-
մարէն (պաշտօնական) այնքան արժէք
ունի եւ միւս առարկաներն են որ կա-
նուում են, ինքնաբերաբար, ոմանք հա —
մարէն դասերը չեն սովորում: Այս ուղ —
ղովներում, մենք բազմաթիւ աշխատանք-
ներ ենք տարել: Արտադասարանային աշ-
խատանքներ սկսեցինք, որովհետեւ մեր
ամբողջ նիւթական եւ բարոյական դո-
ւրբութիւնը, հայ դպրոցներէ, դաս —
արարական եւ կրթութեամբ սերունդ է
ստեղծուում: Շատերը խօսում են, հա —
մարէն դասերի մակարդակի իջեցման մա-
տին: Ամէն տեղ հայերէնի մակարդակը
կտրուում է եւ տարէց — տարի աւելի պի —
տի լինի: Սա, միայն դպրոցի աշակերտի
մասին է: Մի քիչ աւելի հետեւ ենք
տեսնում. տարէց ուսուցիչները արդէն
հանդուստեան են կոչուում, նրանց պիտի
նոր ուսուցիչներ փոխարինեն: Նոր ու —
սուցիչը չընտանաւար է մեր միջնակարգ
դպրոցից, կամ առաւելագոյնը՝ հայա —
դպրական ամբիոնից: Երբ միջնակարգ
կարգից տարտաձին, հայկական դպրոց
ենք ուղարկում դասաւանդելու համար,
արդէն իր գիտցածը այնքան չէ որ կա-
րողային մի ուրիշին փոխանցել: Հետեւ —
աբար, ինքն է որ պիտի զբաղուել ինք-
նազապաշտամբ: Նաեւ, պիտի մտածել
ուղիչ խնդրի մասին: Մենք խօսում ենք
նշանակութիւ եւ գրականութեան մասին,
նշանակցի պիտի դա՞յ մշակույթ կամ գիր
ու գրականութիւն ուսեղացնողը, եւ կամ
մտածուի մ է ը աշխատողը, նո —
րից մեր դպրոցներէ, բայց այնքան
քիչ բաւարարելու պիտի ունենայ, որ ինչ
իմաստ է՝ նրանով էլ աշխատի: Պիտի
լինի մեր մշակույթի մակարդակը, մաս-
նաւորաբար գրականութեան մակարդակը
եւ հետեւաբար, խեղճ հրապակագրու —
թիւն էլ կունենանք, եթէ պատրաստուած
եւ կամ որոշ դրսի հայագիտական ամ —
բիոններում սովորած սերունդը չունի
ենք, կամ զոհուած ու ինքնաշխատու —
թեամբ մի մակարդակի հասած, երկուս-
տեղները չունենաք: Սա, մեզ համար,
այնպիսի եւ կենսական խնդիր է,
յայտապէս այս օրերին, որ դպրոցները
մասին է խօսում, պէտք է նկատի ունե-
նենք ներքին բովանդակութիւնը, եւ ու-

ՕՐՈՒՄՆ
ԴԵՊՓԵՐԸ

ԼԵՀԱՍՏԱՆ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ
ԿԸ ՏԱՐԱԾՈՒԻ
ԲԱՅՑ՝
ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
ՍԿՍԱՆ

Մինչ Ս. Պետրոս հրապարակին վրայ
հաւաքուած լեհ ուխտաւորներուն ուղղե-
լով իր խօսքը — լեհերէն — պապը հը-
րաւէր կը կարդար ազօթելու իր հայրե-
նիքին համար, հոն սկսած էին արդէն
ձերբակալութիւնները «այլախոհ» մկեր —
տուած չընտանեւորներուն մէջ: Ս. Պետրոս
հաւաքուած լեհերը, ապա, Յովհաննէս —
Պօղոս Բ. ի հետ, կ'երգէին լեհերէն «Աստ-
ուած լեհաստանի հետ ըլլայ», բայց, հոն,
լեհաստանի մէջ ոստիկանութիւնը
դործի անցած է արդէն: 18 հոգի կը
ձերբակալուէին առաջին առթիւ եւ զը —
լուխը՝ Եւաչէք Կուրոն, հիմնադիրներէն
ԿՈՐԻ, որ ընկերային ինքնապաշտպա —
նութեան շարժում մըն է:

Ժողացնելու ազդակներին մասին մտա —
ծել. լաւ է, որ ժողովուրդը արթնացաւ
իր դպրոցներին տէր կանգնելու, բայց
չէնքի տէր կանգնել մեզ համար փրկու-
թիւն չէ. նաեւ, ժողովուրդը պիտի հե-
տաքրքուի դպրոցի բովանդակութեամբ
եւ դա՞յ իր խօսքը ասելու, իր զաւակնե-
րին ուղղորդելու դարձնի եւ անդա —
դար հայերէնը ուսեղացնելու համար ազ-
դակների մասին մտածի:

Հ. — Ներկայումս, ժողովրդի եւ մաս —
նաւորապէս երիտասարդութեան մէջ մեծ
ցանկութիւն կայ, գիշերային հայագի —
տական դարձեալագիտութիւն ցկայումս,
արդեօֆ չի՞ կարելի վերսկսիլ այդ դա-
ւընքացիները:

Պ. — Հայագիտական գիշերային դասըն-
թացները հիմնուեցին 1969 թուին: Այդ
դասընթացներին մասնակցում էին մեծ
մասամբ ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ:
Երեք տարիներին ընթացքում նրանք ըս —
տացան այն ուսումը, որ անհրաժեշտ է
մէկ ուսուցչի համար: Նրանից յետոյ,
ամէն տարի նուազեց աշակերտների թի-
ւը: Սրան զուգընթաց աշխատանք տա —
րինք թեհհրանի համալսարանում գեր —
լիստան ամբիոնի բացելու համար: Սկզբը
նախան չընտանում աշակերտ ունեցաւ,
բայց, դժբախտաբար, երկու տարի աշա-
կերտ չունեցաւ եւ ինքնաբերաբար փակ-
ուեց: Երկու տարի առաջ թեհհրանի
հայաշատ «Սասուն» թաղում հիմնել էինք
այդ դասարանները, ուսուցչական կազմ
պատրաստելու համար, աշակերտներ էլ
արձանագրեցինք, բայց արդէն սկսեց
իրանի ժողովրդի ընդվզումը եւ դադա-
րեցուեցին աշխատանքները:

Հիմա էլ, եթէ որեւէ շրջանում, 20 — 30
աշակերտներ ցանկութիւն յայտնեն, մենք
պատրաստ ենք այդ դպրոցը հիմնելու,
բայց, պէտք է միութիւնները մեզ օժան-
դակեն, որովհետեւ գիշերային դպրոց
հիմնելը շատ դժուար է: Եթէ որեւէ մի-
ութիւն հիմնի այդ դպրոցը, թէեւ դժ-
ուար է ուսուցչական կազմ գտնելը, բայց
կը դասաւորենք: Ես ինքս, անձամբ
պատրաստ եմ եւ ուրիշներ էլ կան, ո —

Ս կ ի զ ր Ը, իր հեռանկարն էր
ձեռք ձգել ձերբակալուած բանտարկե-
րու ազատ արձակումը 1976ին եւ երբ յաջո-
ղեցաւ, 1977 Հոկտեմբերին վերածուե —
ցաւ ինքնապաշտպանութեան կազմակեր-
պութեան մը: Ան է, որ լուրերու առա-
ջին աղբիւրն էր միջազգային մամուլին
համար, երբ ծայր տուաւ դործադուլը:
Ձերբակալուած գլխաւոր հիմնադիրն՝
Կուրոնի կողքին կան մօտ 20 մտաւորա-
կաններ: Կոմսակի շարժումին սկիզբն
ասոնք բոլորն ալ գրկուած էին հեռաձայ-
նէ եւ ով որ կը փորձէր իրենցմէ մէ —
կուն այցելել՝ կը ձերբակալուէր: Կայ
նաեւ ուրիշ շարժում մը՝ Ռափիկո (մար-
դուն եւ քաղաքացիին իրաւունքներու
պաշտպանութեան լեհական շարժում),
որ ծնունդ առած էր ԿՈՐ-էն քիչ ետք:
Իր գլխաւոր դէմքն է՝ պատմաբան Լէշէք
Մոշուլսկի եւ ըստ կարգ մը դէտերու,
շարժումը աւելի ազգայնական է, քան
ԿՈՐ-ը, որու անդամները կողմնակից են
«Ժողովրդավար ընկերավարութեան» մը:

Ամէն պարագայի մէջ, կացութիւնը
ծանր է տեղւոյն վրայ, բանակցութիւն-
ները խզուած են եւ բանխոյնները չեն տը-
կարանար, առաջարկուած դրամը կը
մերժեն, իրենց ուղածը՝ ուրիշ բան է:
Չորեքշաբթի օր, Արեւմտ. Պերլին կը
հասնէին «Հշուկներ», ըստ որոնց խոր —
հըրային ուժերը Լեհաստան մտած էին,
բայց անմիջապէս կը հերքուէր (նաեւ
Ուաշինկթընի կողմէ), մինչ, ուրիշներ
նկատել կու տային, թէ Ռուսերը Լեհաս-
տան երթալու պէտք չունին, քանի որ
արդէն եմ եմ եւ երկու ցօրաբաժին ալ
իրենց մշտական ներկայութեամբ ազդա —
րարութենէ աւելի բան մըն են: Իւրա —
քանչիւրը բաղկացած է 12.000 զինուորէ,
200 հրասայլէ եւ 580 զրահապատ կառ —

րոնք պատրաստ են՝ դասաւանդեն: Մին-
չեւ իսկ, եթէ դպրոցները սեռերի բաժա-
նեն եւ ուսուցիչները պակաս ունենանք,
ես յայտարարեմ, որ ինքս անձամբ
կամ ուրիշ որեւէ կարող ուժ պէտք է,
որ օրական մի քանի ժամ աշխատի հա-
յերէն լեզուի դասաւանդման, հայկական
դպրոցներում:

Դարձեալ կրկնում եմ, եթէ միութիւն-
ները իրենք յանձն առնեն, այդ գիշե —
րային դպրոցները հիմնելը, այն իմաս-
տով որ աշակերտ արձանագրեն, ամէն
ձեռի օժանդակութիւն կը արդու ուսուց-
չական եւ ծրագրի կազմութեան տեսա-
կետից:

Հ. — Ուրիշ հարց չունեմք. եթէ որեւէ
պատգամ ունեք, յղեք մեր ժողովրդին:
ՍՐԲԱՋԱՆ ՀԱՅՐ. — Պատգամս, նախ՝
գնահատանք է մեր ժողովրդին, որը ա-
պացուցեց, որ ինքը տէրն է իր նւիրա-
կան հաստատութիւններին, սա մի քնն —
նութիւն էր, որ լաւագոյն ձեւով ար —
տալայտուեց մեր ժողովրդի պահանջով:
Ես վստահ եմ, որ այս ընթացքով, մեր
ժողովրդի, ինչու է, նաեւ աշակեր —
տութեան մէջ եւս մտային մէկ յեղա —
շրջում կատարուեց, որը անհրաժեշտ
էր: Յեղաշրջում ասելով, հասկանում
եմ այն ինչ, որ իր գոյութեան ազդակ-
ներին է նպաստում, ինքը գալիս է իր
ուժը տալու, եւ մեր պարագային դըպ-
րոցը բազմաթիւ ու միջնաբերդ է Հա —
յութեան: Երբ ժողովուրդը ինքը իր
պատրաստակամութիւնն է յայտնում
պահելու իր դպրոցը, սա նշանակում է
որ ինքը յանձնառու է դպրոցների նը —
կատմամբ:

Ինչպէս ասացի, հայկական դպրոցների
խնդրով տարած աշխատանքները, բոլո-
րը դրական արդիւնք ունեցան, բայց չի
կարելի վերջացած համարել այն: Պէտք
է շարունակուեն աշխատանքները, յատ-
կապէս դպրոցի գոյութիւնը ապահովող
պայմաններին համար:
Յոյսով եմ, որ դպրոցները կը գոյա-
տեւեն եւ կը մնան մեր սեփականութիւնը
եւ կ'ունենան միայն հայ աշակերտներ:

ՊԵՐՈՒԹ. —

ՎԱՐՈՒԹԱՆ ԽՏԸՇԵԱՆ
ԾԱՆՈՐԵՆ
ՎԻՐԱԽՈՐՈՒԱԾ

ԲՍՏՄՆԵԼԻ ԱՐԱՐՔԻ ՄԸ ՀԵՏԵՒԱՆՔՈՎ

— 0 —

Պէտքութի մեր պաշտօնակից՝ «Ազգակ»-ի
Օգոստոս 4-ի թիւէն, ցաւով կ'իմանանք,
թէ ծանօթ եւ տաղանդաւոր բեմադիր ու
դերասան՝ Վարուժան խոշոյն ծանրօ —
րէն վիրաւորուած է քաղաքի արարքի
մը հետեւանքով: Օգոստոս 3-ին, Կիրակի
օր, ուում մը դրուած է իր բնակարանին
դրան առջեւ, որու պայթումին հետեւ —
ւանքով վիրաւորուած է հայ արուեստա-
գէտը, ինչպէս նաեւ իր մէկ երիտասարդ
գործակիցը: Վարուժան խոշոյն վիրա-
ւորուած է ոտքերէն եւ կորսնցուցած մէկ
սրունքը: Ընկերով վէրքերը թիթեւ ե —
ղած են: Քննութիւն բացուած է:

Վ. խոշոյն, թատրոնի շատ գնա —
հաւած արուեստագէտ մըն է, Սփիւռ-
քէն Հայաստան:

Քերէ:
Եթէ, նոյնիսկ այս ուժերը «անբաւարար»
նկատուին «խօսք հասկցնելու» համար Լե-
հերուն եւ մանաւանդ՝ «փրկելու» հա —
մար «վտանգուած ընկերավարութիւնը»,
այլ ուժեր կրնան օգնութեան հասնիլ...
Բայց, դիտել կու տան ոմանք, Լե —
հերը վճռած են մինչեւ ծայրն երթալ,
բանտարկները կը յայտարարեն. «Ձեռք
վախնար խորհրդային միջամտութենէ»
եւ մէկը նոյնիսկ չի վարանիր ըսելէ. —
«Նման միջամտութիւն մը համաշխարհ —
հային Գ. պատերազմը կ'ըլլայ»:

Այսօր, բանտարկները յուսալար են Կի-
րէքէ, որ փոխարինեց Կոմուլքան, երբ
այս վերջինը ճամբու դրուեցաւ, նոյն
պատճառներով, Կոմսակի «Լեհին» չի —
նարաններու գործադուլներէն ետք: Բա-
ցէ ի բաց կը քննադատեն կուսակցու —
թեան քարտուղարը, որ արեւի լողանք
կ'առնէր խրիմի ծովափը երբ գործադուլ-
ները սկսան եւ բաւական ժամանակ դը-
րաւ վերադառնալու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՒՄԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ձկնորսներուն հարցը չը —
կարգադրուեցաւ նախարար Լը Թէօֆի
հետ հանդիպումով եւ Պառի սպառնալիք-
յայտարարութիւնն ալ քիչ մը աւելի իւղ
լեցուց կրակին վրայ: Արդարեւ, նա —
խարարապետը որոշած է, ազգային նա —
ւատորմի միջամտութեան դիմելու ապա-
հովելու համար նաւահանգիստներու եր-
թեւեղը, մանաւանդ՝ Փոս, որ գլխաւոր-
ներէն է քարիւղի ներածման համար:
Յիշենք, որ Փրանսայի քարիւղին 2/3ը
ծովու ճամբով կը մտնէ: Հայրի եւ Տէն-
քէրքի նաւահանգիստներն ալ շատ կարե-
ւոր են եւ եթէ գործադուլը տեւէ քանի
մը օր ալ, ճարտարարուեստի որոշ ձեռ-
նարկութիւններ կը ստիպուին փակել:
Ընկերավարական եւ Արմատական կուսակ-
ցութիւններն ալ, համայնավարներուն եւ
սենտրալներուն նման սխալ կը գտնեն
կառավարութեան դէրժը:

ՊՈԼԻՎԻՍԻՅ կացութիւնը ահաւոր պատ-
կեր մը կը պարզէ, ըստ նոր վերադար-
ձած թղթակիցներու: Պետական հարուա-
ծէն ամիս մը ետք, հաստատուած կարգը
հիմնուած բիրտ ուժին վրայ, ամէնէն
լիրք ձեւով կ'արհամարհէ նախնա —
կան ազատութիւնները: Չանգուածային
ձերբակալութիւններ, հապճեպ զնդակա-
հարումներ, խիստ զրաքննութիւն մա —

REVUE DES DEUX MONDES

150 ԱՄԵԱԿԸ

1829 - 1979

(Բ. և Վերջին Մաս)

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿ. ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՇՕՇԱԲՈՂ

ՅՕԴՈՒԱՆՆԵՐՈՒ

— 0 —

ԱՄԲԻՆ Ժ. Ժ. — ճանապարհորդություն
Փոքր Ասիա (15.1.1842):

ԲԵՆՆՈ ՄՕՌԻՍ — Թրակիան Հարցը. Կ.
Պալիս Համաձայնականություն Հակակշիմ
Տակ (15.1.1922): — Անգարա. Թուրքի-
քը Արեւմտային եւ Արեւելիկ Միջին
(1.2.1922):

— Նոր Թուրքիան. Սուլթանություն
Հանրապետություն (15.1.1924): — Նոր
իրականացում Ոգին եւ Ձգտումները
(1.2.1924): — Անգարայի Կառավարում -
թիւնը եւ Օտար Ազդեցությունները
(1.3.1924):

ԲԵՆՆՈ ԺՈՌԺ. — ճամբարական Նոթեր
Թուրքիայի. Գաղափար Ոգիմաստ
եւ Անատոլի Թուրքերը (1.3.1863): — Ե-
րեք Ամիս Անգարայի Մէջ. Թրակիան
վարչությունը եւ Քրիստոնեաները (15
Մարտ 1863): Թրակիան Կեանք Գաղափ
Մէջ. Չափան Օգլու, Հանի Օհանէս եւ
Ղզալաները (1.4.1863): — Ամասիա եւ
Երուսաղեմի Ազդեցությունները Թուրքիայ
Մէջ (15.4.1865): — Այմանեհի Քիր -
տերը (1.2.1865):

ԲԵՆՆՈ ՌԸՆԷ. — (Գրոթ.), Հանգչիւն
պատմ. թրքականացումը. Արեւելեան Հար-
ցին Բարեշրջումը Օսմանեան Կայսրու -
թեան Մէջ (1.5.1905): — Նոր Թուրքիան
(1.9.1908): — Մեծ Տերություններու
Մրցակցությունը Օսմանեան Կայսրու -
թեան Մէջ (15.11.1907): — Երուսա եւ
Երիտասարդ Թուրքիան (15.1.1911): —
Երուսա եւ Թուրք եւ Իտալական Պատե-
րազմը (1.6.1911): — Պերլինի վեհաժո-
ղովին՝ Պալատական Համադարձակցու -
թիւն (15.11.1912): — Երուսալեան Թուր-
քիայի Հայտնաբերումը (15.6.1913): —
Աս. Թուրքիայի վերականգնակցությունը -
նը (15.8.1913): — Կ. Պալատ Գրաւումը
Թուրքերու Կողմէ (15.9.1914): — Կ. Շը-
լիմայեռէի Նոյնանունը գրքին մասին:
— Կ. Պալատ Գրաւումը Թուրքերու Կող-
մէ (15.10.1915): — Հայերու Բնաջըն -
ջումը, Գերմանական Մեքսո, Թրակիան
Գործ (1.2.1916) — (Անտորազիւր. յե-
տագային գիրք՝ հեղինակին ստորագր -
րութեամբ):

— Օսմանեան Կայսրութեան Հաշուե -
յարդարը (1.9.1919): — Կիսամեայ Տե-
սուրիւն (15.10.1922): — (Իզմիլի հըր-
կիզումը եւ ջարդը): — Կիսամեայ Տեսու-
րիւն (1.10.1923): — (Լոզանի Դաշնա-
գիրք):

ԲԵՆՆՈ ՍԵՆՏԷ — Պատմական տեղ -
կան կցորդ, ընկերվ. երեսփոխ. «Մարդ-
կային Իրաւունքներու Պաշտպանութեան
Ընկերակցութեան» նախագահ. — Հայկա-
կան Հարցը (1.12.1895):

ԳԱՇԱԼԷՍ Է. ՄԵ. — Արեւմտեան Ասիայ
Ռուսական Հաստատությունները. Կով -
կասի Պատերազմը (15.6.1838): — Պարս-
կաստանի եւ Թուրքիայի Պատերազմը
(1.9.1838): — Թուրքիայի եւ Տաղատանի
Պատերազմը (15.9.1838):

ԳԱՇԱԼԷՍ ԵՒ ԵՒՐԷՆ ԷՄԻԼ. — 1895ի Սերաս-
տիայ Զարգերուն Հերոս Պրանսացի Հիւ-
պատոսին Կինը. — Հայաստանի Մէջ -
Ֆրանսացի Հիւպատոսի մը Կնոջ Օրա -
գիրը (15.1.1903): — (Տե՛ս Թրք. Մուրեմ, Յունուար եւ Փետրուար 1903):

ԳՈՒՆԵՆՆՈ ՄԱՐԻՍ. — Հնախոս, Գրոթ.
ակադ. — Փոքր Ասիայի ճամբարական Նո-
թեր. Ատալիա, Կիլիկիա, Տարսուս (15
Ապրիլ 1880):

ԷՆՆՈ ԱԼԿԷՆ. — Անատոլի Թրակիան
Կեանքին Տեսարաններ. Ֆերիզատի եր -
գը (15.2.1873): — Քրդական Լեռը (15
Օգոստոս 1873):

ԹԱՆԱՆԻՍ ԵՒ ՍԵՆՏԷ. — Կովկասի
Պատերազմը. Իշխան վարդապետ եւ Շամիլ
Մարգարէ (1853, հատոր Դ.):

— Մեր Գործառնությունները Արեւելի
Մէջ եւ Անոնց Ապագան (15.2.1919):

ԹԵՔԷՆ ԱԼՓ. — Սեյանիկցի հրեայի մը
ծածկանունը. — Թուրքերը եւ Համաբըր-
բուրեան Տեսլականը (1912):

ԹԵՔԷՆ ՏԻԿԷՆ ՄԱՐԿԷ. — Գրադար -
հի. — ճամբարական Յուշեր Թուրքիա
(15.7., 1.8., 1.9., 1.10., 1.11.1909):

ԹԵՔԷՆ ՏԻԿԷՆ ՄԱՐԿԷ. — Գրադար -
հի. — ճամբարական Յուշեր Անգարա եւ Կե-
սարիս (1.2.1855): — Կեսվան Տաղ, Անգարա,
Ատաւա (1.3.1855): — Երուս -
պացի Զրոյարչիկ մը Արար Արեւելիկ
Մէջ, Անտիոք, Լաթակի (1.4.1855): —
Երուսպացիները Երուսաղեմի Մէջ. Թուր-
քիա եւ Գաղաթը (1.9.1855):

ԺԻՆՈՒՍԵՆ ՍԵՆ. — Մառ. — Գրոթ.,
ճամբար, Երեսփոխ., ակադ. — Դեպի Ա-
րեւելք եւ Թուրքիա ճամբարները Փա -
րիկի Դաշնագրէն Ասիան (15.3., 15.4.
1858): — Արեւելիկ Քրիստոնեայ ժողո-
վարներուն Ապագան (1.7.1858): —
Թուրքիայի Քրիստոնեաներուն վիճակը
Ըստ Անգլիական Քննիչ Յանձնախումբ -
ըի մը (15.2., 1.4.1861): — Արեւելեան
Հարցին Մագումը. Խաչակրութեան Ան-
կումը (1.5.1864): — Արեւմտեան Խա -
չակրություններէն Յտմ (1.10.1864): —
Արեւելեան Հարցը Խաչակրություններէն
Առաջ (1.12.1864):

ԼԱՄԻ Է. — Ֆրանսա Արեւելիկ Մէջ
(15.11.1898):

ԼԱՄԻ Փ. Օ. — պատմագէտ. — Թրակիան
Տալարությունները (1.2.1949):

ԼԱՆԿԼՈՒՍ ՎԵՐՔԷՐ. — արեւելագէտ.
ճանապարհորդություն Կիլիկիա եւ Տաւ-
րոսի Լեռներուն Մէջ (1861, հատոր Բ.):
— Թուրքիայի Հայերը եւ Տարսուսի Զար-
գերը (15.2.1863):

ԼԸՌՈՒՍ ՊՈԼԻՔՍ Ա. — տնօրէն քա -
ղաք. գիտ. վարժարանին, ակադ. — Նա-
խաշարիկ Թուրք եւ Ռուս Պատերազ -
մին (1.5.1877): — Թուրքիայի Բարեկար-
գությունները. Ռուսական Քաղաքական -
ութիւնը եւ Համապատասխանությունը
(1.12.1876): — Կրօնի Ազատությունը
Ռուսիայի Մէջ (1.4., 15.4. 1889): — Նոր
Ռուսիան եւ Կրօնի Ազատությունը (1.4.,
15.4.1910):

ԼՈՐԻՍ ՄԵԼԻՔՈՎ. — Կոմս, գործարար,
մասնակցած Կովկասի կոնսերուն ու
Կարսի գրաւման, Ներքին Գործոց եւ
Խաւար. — Ժամանակակից Պատմութեան
Նոթեր (1.3.1890): —

ԿԵՍՍ Փ. Պ. — Թուրքիայի մէջ Գոնք-ան-
սի (Ֆրանս. դեսպան՝ Կ. Պոլիս) եւ Ապ-
տիլ Համիտի Օրով (1899ին) — (1.2.1939):

ԿԵՐԷՆԿԵՆՆՈ ՔԱՐՈՒՍԱՆ. — Արշերունի
Թրակիայի ու Ռուսական Քաղաքները
(15.5.1891):

ԿՈՆՏԱՆԿՍ ԿԵ. — Նախդիւն եւ Արե-
ւելեան Պատերազմը (1.7.1974): (Զոր.
Պատմութեան Ֆրանսական Պատերազմ -
կան Նախարարութեան արտօնութիւն կը
ստանայ որպէս մարզիչ Օսմանեան բա-
նակի՝ Կ. Պոլիս մեկնելու համար):

ԿՕՐԻՆ ԹԵՔԷՆ. — գրող, — Հաշիշներու
Աղումը (1.2.1846):

ՀԱՆՈՐԹ ԿԱՐՈՒՆ. — Պոլսի Ֆրանս.
դեսպանատան կցորդ, Արտաքին Գոր -
ծոց Նախարար, ակադ. — Պերլինի վեհա-
ժողովը. Պատերազմը եւ վեհաժողովի
Պատրաստությունները (15.9.1908): —
վեհաժողովը (1.10.1908): — Դեսպանա-
կան Ապարդիս Սիկզը (1.2.1941): —
Կոստանդնուպոլիս — 1885 — (15.2.1941):
— Թուրքերը, Սուլթանը եւ Բարձրագոյն
Դուռը (15.3.1941): — Ընկերային Կեան-
քը Թուրքիայի Մէջ (1.4.1941): — Յուշա-
տետ. Ֆրանսի եւ Ռուս Դաշնակցությու-
նը եւ Արեւելեան Հարցը (15.10.1949): —
Յուշատետր (1893 — 95): — (4.1949): —
Ֆրանսա, Ռուսիա եւ Գերմանիա (1895)
(15.4.1949): — Տեսակցությունը մը Լորս
Սալարըրիի Հետ (1897) — (15.5.1949):

ՄԱՆԻՔԻՆ, ԳՐԱՎԱՐ. — Պատերազմը Ա-
րեւելիկ Մէջ. Սելանիկ, Էրզրում,
Տրապիզոն, Պալատ (1.5.1916):

ՄԱՐՍ Վ. ՄԵ. — Ռուսական Դիւան -
գիտութիւնը եւ Նախարարը Արեւելիկ
Ջուրերուն Մէջ (1.2.1866):

ՄԵՆԻՍԷ ՓՐՈՒԿԷՐ, ՃԱՐՈՐԳ, ԳՐՈՂ,
ակադ. — Յունաստանի Պատմութիւնը
(Նահանջ Բերդ) — (1853, հատ. Բ.):

ՄԻԼԷ ՌԸՆԷ. — Քրիստոնեայ Ազգերը եւ
Արեւելեան Հարցը (1.11.1890):

ՄՈՒԻ ԿՈՄ ՇԱՆՆԱՐ, Կ. ՊՈԼՍԻ ՖԵ-
րանս. դեսպանատան եւ Պերլինի վեհա-
ժողովին քարտուղար. — Խորհրդարան -
կան Իրականացում Գործ մը Թուրքիայի
Մէջ — 1876 — 78 — (1.2.1900): — Դիւա-
նագիտի մը Յուշերը. Դեպքեր եւ Դեմքեր
Պերլինի վեհաժողովին (15.10.1904): —
վեհաժողովը եւ Դաշնագիրը (1.11.1904):

ՇԱՄՊՈՒՆ ՇԱՆՆԱՐ. — Գրականագէտ,
Ֆրանս. դեսպան՝ Անգարա, ակադ. —
Խորհրդարանի Անգարա. Ղազի Մուսթա-
ֆա Քեմալի Հետ Առաջին Տեսակցու -
թիւն (15.10.1938):

ՇԱՄՊ ԿԱՐՐԷՆ. — Թուրքիայի Կացու -
թիւնը. Խալիֆայի Քաղաքականութիւն -
նը եւ Անոր Հետեւանքները (15.10.1881):
— Անճանական Քաղաքականութիւնը եւ
վարչական եւ Ելմանական Անկարգու -
թիւնները (15.2.1882):

ՇԱՄՊ ՖՐԱՆՍԱ. — քաղաքական գրող,
Հանգչիւն տնօրէն, ակադ. — Կիսամեայ
Տեսություն (15.10, 15.11, 1.12.1895):
(Պատերազմի դէպքը: Խմբագրող խմբակին
կը դատապարտէ ձեռնարկը):

ՇԱՔ ՓՈԼ, ՏՈՎԱՅԻՆ ՍԱՅ, ԳՐՈՂ. —
Յարձակում Սուլթի Զրանցիին վրայ եւ
Պաշտպանութիւն — 1915 Փետր. (15.12.
1926, 1 եւ 15.1.1926):

ՇԻՐԻՄՊԷՆՈՒՆ Լ. Կ., ՀՆԱԳԷՆ, ՓԷ —
րոթ., ակադ. — Արեւելիկ Փրանկ Իշխա-
նութիւնները Ըստ Իրանագիտական վեր-
ջին Յայտնութեան (1.6.1876):

ՉԻՆՏԷՖ Փ. ՄԵ. — Փոքր Ասիա եւ Օս-
մանեան Կայսրութիւնը. Փոքր Ասիայի Հա-
րցությունները Երկրայ վիճակը (1850,
հատոր 2.): — Թուրքիայի Քաղաքական,
Զինուորական եւ Տնտեսական Կացու -
թիւնը (15.7.1850): — Թուրքիայի Պիւտ-
նէն (1850, հատոր Է.):

— Քաղաք Միացեալ Նահանգներու եւ
Ռուսիայի Մէջ (1.10.1868):

ՊԱՌԷՍ ՄՕՐԻՍ, ԳՐՈՂ, ԿԱՎԱՐ. — Քրե-
նապաշտ Արեւելիկ երկրներուն Մէջ.
Անտիոք եւ Տարսուսի Անցքը. (Անտիոք եւ
Ատաւա, 1909ի Կիլիկիայի ջարդերը (15
Նոյեմբեր 1923): — Տերվիշներու Հետ
(1.10.1923): — Գոնիայի Միստիկ Դըպ-
րացը (15.10.1923):

ՊԵՆԷՏԷՆ ԿՈՄ ՄԵ, ԳՐՈՒՄ, ԿԱՎԱՐ. —
Արեւելեան Հարցը (1.1.1897):

ՊԵՆԷՆՆՈՒՆ ԼԱԷ, ԳՐՈՒՄ, ԳՐՈՂ, Ս —
կադ. — ճամբարականութիւնը Միջերկրա -
կանի Շուրջ Ապտիլ Համիտի Օրով
(1.11.1938): — Արեւելիկ Ընդունին. Ե-
րիտասարդ Թուրքերը եւ Երիտասարդ
եղիպացիները (15.2.1909): — Հրեա -
ներ եւ Քրիստոնեաներ (15.5.1909): —
Արեւելեան Պատերազմը եւ Իրականութիւ-
նը (15.9., 1.10.1908):

ՊԵՆԷՆՆՈՒՆ ԷՄԻԼ, ԵՐԵՆԵՐԱԳԷՆ, ՄԵ-
նօրէն Սեֆիէի Ֆրանս. վարժարանին. —
Թուրքիա 1869ի վերջերը (15.12.1869):

ՊՈՌՏՈ ԱՆՈՒ. — գրող, ակադ. — Մեք.՝
Արեւելիկ Պատերազմի Ընթացիկը եւ
Պատերազմին Յետոյ (1.6.1926):

ՊՕՌՈՒՄ ԿՐԱՅԷՐԻԱ ՏԻԿԷՆ. — Արեւելիկ
Թուրքերուն ժողովրդական Բանաստեղ-
ծութիւնը (1.2.1873):

ՌԵՆԷՆԷ ԱՆՈՒ ՄԵ. — գրող, ակադ. — Իս-
թանբուլի Մէջ Լօթիի Օրով (1904 -
1906) — (15.6.1926):

ՌՈՒՅԷ ՆՈՒՆ. — Անատոլիի Սրտին Մէջ.
Բերդը (Անգարա) (15.7.1926): — Գա -
ւանները (Կեսարիա, Սիւպ) — Տիգրիսի
Ափին (Ատրեւման, Տիւրքիայի, սեւ քա-
ղաքը): — Քեմալ Արաքիսի Թուր -
քիան. Անատոլի (1.12.1938):

ՏԸ ՍԱԼՎ. — Կրթութիւնը Թուրքիայ
Մէջ. Կալսաբարդի Լիսէն (15 Հոկ -
տեմբեր 1874):

ՍԱՆ ԺՈՌժ, ԿԻՆ ԳՐՈՂ. — ճամբարգի
մը Նամանկները. վեհաժողովի Հայոց Կղզին
(15.9.1834): 1834 Յուլիան, Ժ. Սան
վեհաժողովի Միջերկրական վանքը Կայ -
ցիլէ, ուր Ալֆոնս մը Միսիլ եւս հիւ-
րասիրութեամբ էր Յունուարին):

ՍԱՌԹԻՍ ՖԷՆԷ. — Փոկէլայի Աւարա-
նումը եւ Փոքր Ասիայի Օսմանեան Յոյ-
ներու Ահաբումը 1914 Յունիսին (15
Դեկտ. 1914): — (Նախարան Հայկական
Տեղահանութեանը եւ Զարգերու):

ՍԱՌՈ ԱԼԿԷՆ, ԿԱՍՏԱՐԱՆ, ԵՐԵՆԱՒ.

Տեղակ., դեսպան Թուրքիա, Արտ. Գոր-
քիւնս Թուրքիա 1925ին (1.7.1953):

ՍԱՎԱՆ ԺԱՆ. — Այսօրուան Թուրքիան
(1.7.1942): — Նոր Թուրքիայի Ընդուն -
ումը Մշակոյթը (15.12.1943):

ՍԷՆ ՓՐԻՆՍԻՍ, ԳՐԱՎԱՐ ԱՐՈՂԵՆԻ, Ս —
կադ., ակադ. — Թուրք Պատերազմը եւ
Բանակը Արեւելեան Պատերազմի Ընթաց-
քին. Հայաստանի Արշաւանը (15 Մա-
յիս 1860): — Կարսի Պաշտպանութիւնը
(1.6.1960):

ՍԵՆՏԷՆՆՈՒՄ ՓԷՆԱՐ. — Լրագրող, Ֆե-
րանս. հեղուստ. Արեւելիկ Քրիստոնեայ
եկեղեցիներու մասնագէտ. — Կեանքի
Հայկական Եկեղեցին (1972 Մարտ): —
(Տեսակցութիւն վաղգէն Ա. Կաթողի-
կոսի հետ):

— Հայկական Զարգերը (1975 Յունիս): —
Հայ Մեծ Առաքեալ մը՝ Միսիքար Աբրա-
մ (1976 Փետրուար): — Աշխարհի երթը
Հրաշալիքներէն Մին՝ Պաւլոսի վանքը
(1976 Յունուար):

ՎԱՆՆԱ ԱԼԷՔՏԷՐ ՄԵ. — Թուրքիա Ապ -
տիլ Մէքիտի Օրով. Անգլիայիները եւ
Ֆրանսացիները Արեւելիկ Մէջ (1 Մայիս
1844): — Կ. Պոլիս, Սուլթանը եւ Թուրք
Ընկերությունը 1845ին (15.10.1845):

ՎԱՆՊԷՆ Կ. — Թուրք եւ Ռուս Պատե -
րազմը 1828ին եւ 1878ին (15.11.1877):

ՎԱՆԻՆԷ ԷՐՈՒՆ ՄԵՐՔԷՐ ՄԵ, ԳՐԱՆԱ-
գէտ, դեսպ. քարտուղար Բեթթիկաւա,
ակադ. — Լորիս — Մեքիսով. Յուշեր Փա-
մանակից Պատմութեան վերաբերեալ
(1.3.1899):

ՏԱՏԵԱՆ ԻՇԽԱՆ ՄԵՐՔԷՐ. — անգլ. Ա-
սիական Ընկերություններ. — Ներկայ Հայ -
կական Ընկերությունը. Հայերը Օսմա-
նեան Կայսրութեան Մէջ (15.5.1867):

ՏԷՔՈՒՆ ԻՐՈՒՄ. — Ընկերային Հարցե-
րը Երուսաղեմի Թուրքիայի Մէջ (1848,
հատոր ԻԱ.):

— Թուրքիա եւ Աստուր — Հունգար Դաշ-
նակցությունը (1849, հատոր Դ.): —
Ռուսիա եւ Երուսաղեմի Տագնապը (1850,
հատոր Բ.):

ՏԷՇԱՆ ԿԱՐՐՈՆ. — Գրոթ. Գոյթ մը
Ֆրանս. — Թուրքիայի Մէջ (Իզմիլ) — (15
Մայիս 1889): — Խաղաղութեան Խորհըր-
դաժողովը (1.5.1919):

ՏԸՆՈՒՆ, ԳԷՐ — ՏՈՎԱԿԱՎ. — Ֆրանսա-
կան Նախարարը Արեւելեան Տագնապի
Օրերուն (15.11.1914): — Տարտակ (1
Ապրիլ 1915): — Մեքաւար Արեւել (1
Մայիս 1915):

ԼՈՒՍԱՐԱԿԱՆ ՄԵՐ ԱՅԽԱՐՅԻՆ ՎՐԱՅ

ՄԵՓԱԿԱՆ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»

Գրեց՝ ԼԵՒՈՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Ուրբաթական թուականները թեև...

Մարդուն ստեղծած արուեստը չի կր...

Հուս ալ բոլորին մասին հանգամանո...

ԱՄՈՒՆ ԵՐՁԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

Սկսեք ամենամտերմիկ անկիւնէն :

ԽԱՂՈՂԸ

X

Հի՛ն, շատ հին ժամանակներէ ի վեր...

Ուրբաթը ունի բազմաթիւ տեսակներ...

Ուրբաթին հիմնական նիւթերէն մին...

բալի մօտ կարելի է նոյնիսկ որոշ յոռե...

«Էքսքերիտօր Յիւի»ն առանց գլուխ...

Յատկանշական խօսք մը այս ուղղու...

այդքան ջերմութիւն, ինչպէս յայտնի է...

Ուրբաթը ինչպէս որ բարձրացնէ միան...

Ուրբաթը կը պարունակէ նաեւ հանճա...

Ուրբաթը կը պարունակէ նաեւ հանճա...

Ուրբաթը բուժական նպատակներով օգ...

«Ս. Փ.»

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՍՈՒՄԱԹՐՈՍԻ ՎԱԳՐԵՐ՝ ՎՏԱՆԳՈՒՄՍ

Հիւս. Սուսմթրայի Բնավայրի Գր...

– Ի տարբերութիւն միւս վազերերուն...

(Շար. 1)

ՍՊԻՏԱԿ ԶԻԱԻՈՐԸ = ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՐԿԱԿԱՆ ՍՊԻՏԱԿ ԶԻՈՒ ՎՐԱՅ

– ձրալը մի վառեր, էսպէս լաւ է...

դուռը յանկարծ նորէն թակեցին ժիւ...

Այդ օր խալֆան չէր գիտեր, որ Մարտիկ...

Մարտիկ վանքէն ուղիւ վար իջած էր...

Կինը վարդաձորցի էր։ Երբ ժան...

Մարտիկ այս օր կը լսէ, կը շարունակ...

Վարդաձորի դաշտերը ու գիւղերով Նա...

– Էդպէս կ'ընես, Նաւօ, վաղ առաւօտ...

– Կիրոս աղբեր, էդ Նոր – Ջուրը ալ...

– Ըսիր որ լաւ ճի ունի Գէօնէն, Կիր...

– Ծանորդուն ձին դուշի պէս բան է...

(Շաբ. Ա. էջ 16)

« ՅԱՌԱՋ »
կը նուիրեն

մուրի եւ ձայնասփռութիւն, եւլն., եւլն.:
Սպանութիւններն ալ չեն պակսիր զին -
ուած խմբակներու կողմէ: Աստուք են, որ
առջի օր բանուորական կեդրոնին չէնքը
գրաւած են ու տեղեկութեամբ սպաննած ըն-
կերակրական երիտասարդ կուսակցու -
թեան պարագլուխը:

ԺՕ ՏԱՍԷՆ ամէնէն փնտռուած երգիչ-
ներէն մէկը, որ 12 տարի է գլուխն է
հիթ - փաթաթին, զոհ գնաց սրտի սուր
տաղանայի մը, Թահիրի, ուր դաջած
էր հանգստանալու, սրտի առաջին աղ-
ղարարութենէ մը ետք: 42 տարեկան էր
եւ իր սիրուած երգերէն էր՝ «Հնգկա -
կան Ամառը»: Զաւակն էր ծագումով յոյն
ամերիկացի բեմագիր՝ Ժիւլ Տասէնի:
Ինք ալ Ամերիկա ծնած, համալսարան
աւարտած էր: Ծաղարան մտած պահուն
է, մօրը եւ երկու զաւակներուն հետ (կի-
նը մեկնած էր եւ ինք ալ՝ շատ ազդուած
այդ բաժանումէն), որ զգեստուած է էմ-
փաքթիւսէ մը:

ՍՊԱՀԱՆԻ խորհրդային հիւպատոս -
րանը պաշտօնապէս փակուեցաւ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ԵԴԵՍԻԱ ԱՒԱՆԻ
ՏՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐԶԸ

Այս տարի կը լրանայ Ուրֆայի Հա -
յութեան Հերոսամարտի 65ամեակը եւ
Նոր Եդեսիա աւանի հիմնադրութեան 5րդ
տարեդարձը:

Այս տարեդարձները արժանաւայել կեր-
պով դիմաւորելու համար, Սեպտեմբեր
27ին, Նոր Եդեսիա աւանին մէջ տեղի
կ'ունենայ հանգրիսաւոր հաւաքոյթ:

Առ ի տեղեկութիւն ուրֆացի հայրե -
նակիցներուն:

Մինչեւ Օգոստոսի վերջ, փափաքող -
ները կրնան դիմել՝

Թ. ՀԻՍԱՅԵԱՆԻ

41, Rue Mortinat, 92600 — Asnières

ՆԿԱՍԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՆԻ ԵՐԳՋԱԽՈՒՄԻ ՀՐԱՆՔՈՎ
ՄԱՆՈՒԷԼ
Փարիզի մէջ
ԵՐԳԱՀԱՆԻՍ Նոյեմբեր 4ին

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1980 - 1981 ուսումնական տարեշրջանի
արձանագրութիւնները բացուած են:
Վարժարանը կ'ընդունի ցերեկօթիկ եւ
գիշերօթիկ աշակերտներ՝ նախակրթա -
րանէն մինչեւ պաթաթիւսի 9է. Սէ. Տէ.
բաժինները:

Կ'ընդունուին նաեւ Հայ աղջիկներ
միայն ցերեկօթիկ:

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրու-
թեան համար դիմել Տեսչութեան՝

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN

26, Rue Troyon — 92310 Sèvres

Tél. : 534-68-28

ԱՆԴԱՄԱԳՐՈՒԵՑԻԲ

ՊՕՄՈՆԻ ՆՈՐԱՀԱՅՐ ԵՐԳԱՍԽՈՒՄԻՒՄԻՒՄ
Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկե -
ղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդի նախագահու-
թեամբ կը կազմուի երգչախումբ մը,
Հայ եկեղեցւոյ երգչախումբի համար:
Երգչախումբին պատասխանատու երա-
ժիշտ - ուսուցիչն է Գերմանիոյ Տորթ-
մունտ քաղաքի պետական երաժշտանոցի
ուսուցչուհիներէն՝ Տիկին Ժիւլիէթ
ԵԼԼՄԱՅԵԱՆ:

Ներկայիս կոչ կ'ըլլայ Պոմոնի Հայ
հասարակութեան, քաջալերել երգչա -
խումբը, անոր մասնակցելով իրրեւ ան-
գամ:

Երգչախումբի փորձերը կը սկսին Սեպ-
տեմբեր ամսուն, իսկ անդամագրութիւնը
կարելի է աշտմէն կատարել Եկեղեցւոյ
Դիւանին մօտ:

Հեռաձայն: 93-13-50:

Imprimé Sur Les Presses

Du Journal «HARATCH»

83, Rue D'Hauteville — 75010 - Paris

Commission Paritaire: N° 55935

Փ Ա Ր Ի Ջ

ԲԱՆՈՒԿ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՎՐԱՅ
ՎԱՐՁՈՒ ԿԱՄ ԾԱԽՈՒ
ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ

Դիմել՝

ELLEN GERARD

134, Rue D'Aboukir

75002 — PARIS

Offre d'Emploi

ELLEN - GERARD

134, Rue D'Aboukir

75002 — PARIS

Կը փնտռուի 18 տարեկան երիտասարդ
մը իրրեւ մանիք-անիւնէն:

ՆԿԱՍԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան
Իսի (0 - տը - Սէնի շրջանը) տարեկան
նաշը Հոկտ. 4ին:

×

Կապ. Խաչի Փարիզի մաննաճիւղին հե-
տեւեալ ձեռնարկները:—
Զբօսապտոյտ՝ Սեպտ. 21ին
Պարանցիկ - երեկոյթ Հոկտ. 11ին:
Հոգեճաշ Նոյեմբեր 16ին:

×

Սեւրանի Կապ. Խաչի տարեկան պա-
րահանդէսը Շաբաթ, Նոյեմբեր 22ին:

COLLEGE ARMENIEN

SAMUEL MOORAT

Les inscriptions pour l'année scolaire
1980 - 1981 sont ouvertes.

Le Collège admet les élèves internes et
externes dès les classes élémentaires jus-
qu'à celles des sections B. C. D. du Bac-
calauréat.

Les jeunes filles uniquement externes
sont également admises.

S'adresser à la Direction pour tous dé-
tails concernant les inscriptions.

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN

26, Rue Troyon — 92310 Sèvres

Tél. : 534-68-28

« ՅԱՌԱՋ »

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ
ՍԱԿԱԳԻՆ

Մահազ	200 (235,20)
Հոգեհանգիստ	100 (117,6)
Շնորհակալիք	100
Հարսնիք, նշանուիք	100
Ծնունդ	100
Կը փնտռուի	40 (47,04)
Կ'ուզուի	60 (70,56)

Այս զինները մէկ անգամ հրատա-
րակելի եւ սովորական ծաւալով աղ-
ղերու համար են, չորրորդ էջ:
Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական եւ այլ աղբերու
մասնաւոր պայմաններու համար,
դիմել թերթին վարչութեան:

Վերոյիշեալ սակերու վրայ
կ'աւելնայ Թէ. Վէ. Ա.Ն. 17,60 առ
հարիւր (տես՝ փակագրի մէջ գու-
մարները):

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԳԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 60 ֆր.)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒԹ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(Գին 35 ֆր.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՅ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂԻԹՍ» (1973)
(Հատարը՝ 50 ֆ.)

« ՅԱՌԱՋ 50 » (1976)

ԾԱՀԱԿԱՔԱՆ «ՅԱՌԱՋ»-Ի ԹԻՄԱՄԵԱՅ ՀԱՒԱՔԱՅՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՂԲ՝ ԴԱՌԱՅՈՒ

(Գին 120 ֆր.)

ԵՆՈՎԻ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 ֆ.)

Թղտաւարի ծախքերուն համար 10 ֆ. աւելցնել նշանակուած գիններուն վրայ:

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»-ի

ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ

Առնուվիլի վարադայ Ս. Խաչ Եկեղեց-
ւոյ անուան տոնախմբութիւնը եւ աւան-
դական մատաղօրհնութիւնը, այս տարի
կը կատարուի 28 Սեպտեմբեր, Կիրակի
օր:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՓԱՐԻՋ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍ

Շաբաթ Հոկտեմբեր 18

Հիւրըն պանդոկի սրահներում մէջ
կը խնդրուի նկատի ունենալ:

Մանրամասնութիւնները յետագային

ԴՊՐՈՑԱՄԵՐ

ՏԻԿԱՆՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԵՐԿՍԵՆ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ

ԵՒ ԱՂԶԱՆՆ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ

ԳԻՇԵՐՈՒԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԱՆՑ

1980 - 81 տարեշրջանի արձանագրու -
թիւնները բացուած են:

Վարժարանը կը կիրարկէ ֆրանսական
ամբողջական ծրագիրը եւ աշակերտուհի-
ները կը պատրաստէ 9է. Է. Փէ. Սէ. Ի
քննութեան:

Կարելորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ
Հայեցի ճիւղեր՝ լեզու, գրականութիւն
եւ պատմութիւն:

S'adresser à:

Direction de l'Ecole Tebrotzassère

1, Bd. du Nord — 93340 LE RAINCY

Tél. 381-01-72

COLLEGE

TEBROTZASSERE

CLASSES PRIMAIRES MIXTES

CLASSE SECONDAIRES DU 1 CYCLE

POUR JEUNES FILLES

INTERNAT ET EXTERNAT

Les inscriptions pour l'année scolaire
1980 - 81 sont ouvertes.

Application intégrale du programme des
écoles françaises et préparation au BEPC.

Enseignement de la langue et de la
civilisation arméniennes.

VOYAGES

EN ARMENIE 1980

1° VOYAGES DE 12 JOURS

du 03 au 14 octobre

3° VOYAGES DE 16 JOURS

du 08 au 23 août

du 12 au 23 septembre

du 04 au 19 octobre

3 290 F

4 550 F

"

3 890 F

Renseignement - inscriptions

Spécialiste des Voyages
sur l'Arménie depuis 15 ans
Elia PEHLIVANIAN
2, rue de Sèze
75009 Paris
tél. 266 50 12

Permanence les Vendredis
de 14 à 19 h.
tél. domicile : 384 31 28

Renseignements à Décines
M. ISKENDERIAN
CAFE DE LA PAIX
tél. (16-78) 49 25 37

Les places étant limitées, veuillez nous
renvoyer le coupon-réponse le plus tôt
possible. Lic. A 721

Mme Elia PEHLIVANIAN

Organisation Technique Mondotours
2, rue de Sèze 75009 Paris

Nom

Prénom

Adresse

..... Tél.

Ville Code postal.

1) M'inscris au Voyage spécial Arménie
du au
ci-joint 25% d'acompte.

2) Désire recevoir une documentation
sans engagement de ma part pour :
.....

Rayer les mentions inutiles
Fonds A.R.A.M

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՎԱՆ ↔ ՓԱՐԻՅ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՎԱՆ, ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ, ՕԳՍ. 5 - 7

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՊՐԱՆՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ միա -
նախորդաբար բացի մէկ ձեռնարկութե -
նէ՝ այսինքն՝ 11 ձայն եւ ձեռնարկ՝ Ա -
նգլիկա) դատաւարութեց Իսրայէլի որո -
շումը, երուսաղէմը մայրաքաղաք հրո -
ւիրու, եւ հրաւիրեց այն Պետութիւն -
ները, որոնք դիւանագիտական առաքե -
լութիւններ ունին հոն (դեսպանատուն եւ -
այլն) տեղափոխուելու։ Ա.Պ.Ի այս նիս -
տը գումարուած էր իսլամ Պետութեանց
առաջարկին վրայ։

ՊԱՌԻ ազգաբարձութենէն 24 ժամ ետք,
մը. Նաւատորմը «միջամտեց» ֆոն Եւ -
տանց միջադէպի (գոնէ՝ մինչեւ Ուր -
աթի առաւել), վերահաստատեց ազատ
դիմելու, թոյլ տալով, որ սպասող քա -
ղաքացիները նաւահանգիստ մտնեն։
Այսինքն մէկ ալ, բանթոզները որոշեցին
այսին 24 ժամուան համար թոյլ տալ
ամբողջներու երթեւեկը, մուտքի թէ
չէ պարագային։ Այս կարգադրութիւն -
նէն գառ նորութիւն չկար. կը ըս -
նայինք նոր հանդիպումի մը՝ Երկու -
սի Միւնխէն, օրական 22,5 միլիա -
մի կորուստ կայ, քանի՝ 150 նաւեր ան -
արժեքեան դատաւարտուած են եւ
ազատութիւն հաստատութիւններ աղէտի
տակը կը գտնուին։

ԹՂՍԱՍՐԻ ՍԷՆՖՓ-ՏԷՐԹԷ Եւ ՍԷՆՖՓ -
ԹԷՐԹԷ սենտրոնները, գործադուլի ո -
րում տուին՝ Օգոստոս 25ի եւ 26ի հա -
տը։

ԵՆԱՍՏԱՆԻ մէջ, գործադուլը չէր
ազատուել եւ նոյնիսկ կը սպառնար տա -
նաւոր բովանդակ երկրին, թէեւ կիրէք
փնտ մը ըրած էր, բանակցութիւնները
առողջ փոխելով։ Արգարեւ, փոխ -
ազատութե փրկայի տեղ նշանակուեցաւ
սակի ճկուն նկատուած մէկը, նաեւ փոխ
ազատութե Նախկինի, լեզու գտնուելու
համար բանթոզներուն հետ։ Ուրբաթ օր,
կապիտալիստ հատուածներ կը հրատա -
րէին յօդուածէ մը, լոյս տեսած գեր -
անակաւ «Տէն Շփիկըլը» Օգոստոս 18ի թիւին
մէջ եւ ուր լեհ ալլախոս՝ Ատամ Միշ -
իք (ձերբակալուած առջի օր, ուրիշնե -
րու հետ), կը նկարագրէր կիրէքը։
Ըստ պատմաբանին՝ կիրէք, միա -
նախորդաբար յաղթողը ու գոհն է կուսակցա -
կան մեքենային եւ մարդ մը՝ որ կը վախ -
ւայ իր ժողովուրդէն։

ՃԱՓՈՒԻ բացը, խորհրդային ընդծով -
այ մը կրակ առած է։ Ինը մեռել կայ
եւ լիւթն վերաւոր։ Արկածին առին,
խորհրդային անձնակազմը մերժած է
արտաքին որեւէ օժանդակութիւն (անդ -
կական նաւ մը եւ ճափոն թռչաններ)։

ՓՈՐՈՒԿԱԿԱԼԷՆ արտաքինութեան եւ խոր -
հրդային չորս դիւանագէտներ, այն ամ -
բաստանութեամբ թէ, միջամուխ կ'ըլ -
լային երկրին ներքին հարցերուն։

ԱՐԹՆՔԻ մէկ հիւանդանոցը փոխա -
նորուած է բեմադրի՝ Ժիւլ Տաւնէ, սըր -
ոյ ազգնապի մը հետեւանքով։ Ձաւկին
մահուան լուրն է, որ խորապէս ազդած
է իր վրայ։ Ժիւլ Տաւնէ 68 տարեկան է։

ՓԱՐԱՍԻ (Յունաստան) վանքին իր
թիւի մէջ քոյր Ֆլորէ, 48 տարեկան,
«գտնուած է», երբ հաշիշ կը ծխէր։ Ան -
գլիկա ձերբակալուած է եւ կրնայ
մինչեւ 20 տարի բանտարկութեան դա -
տաւարտուի։ Իրեւ չքմեղանք, յայտա -
բարած է. «Կը ծխէի, աւելի լաւ մաս -
նակցելու համար ազօթքներուն»։

ՎԵՐՍՏԵՂՆԵԼ ԱՆՀԵՏԱՅԱԾ ԼԻՃԸ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակա -
դեմիայի երկրաբանութեան հիմնարկու -
թեան աշխարհագրութեան ճիւղին մաս -
նադէտները, հետազոտութիւններու հի -
ման վրայ պատրաստած են նախազիծը
անհետացած Գիւլի լիճին, զայն վերստին
կեանքի կոչելու համար, Գեղամայ լեռ -
նաշղթային գոգին մէջ։ Պիտի օգտագոր -
ծուին բնական աղբիւրները, ստորերկր -
եայ ջուրերը, եւայլն։

Այս նախազիծի մասին խօսելով, հե -
տեւեալ կէտերը մատնանշած է Ակադ. -
Անդրանիկ Բաղդասարեան. — Հնադարեան
անհետացած լիճը վերստեղծելու նախա -
զիծը մաս կը կազմէ ընդհանուր ծրագրի
մը, որ կը ձգտի վերահաստատել Հա -
յաստանի բնաշխարհին մակերեւոյթին
հաւասարակշիւութիւնը, Արարատեան դաշ -
տէն մինչեւ Սեւան։ Այս իմաստով եր -
կար ժամանակէ ի վեր յատուկ հետա -
զոտութիւններ կը կատարուին։ Պատրաս -
տուած են քարտէսներ, օգտակար՝ դիւ -
ղատնտեսութեան, արդիւնաբերութեան եւ
քաղաքներու շինարարութեան։

×

ՍՏ. ԱԼԱՋԱՋԵԱՆ՝ ԹՈՒՍԵՐԷՆ

Մոսկույի «Սովետսկի Պրեստել», այ -
սինքն՝ Սովետական Գրող հրատարակ -
չութիւնը ռուսերէն լոյս ընծայած է
Ստեփան Ալաջաճեանի երեք վիպակները
բովանդակող հատոր մը։ Նախապէս այլ
թարգմանական գիրքեր ալ լոյս տեսած
են նոյն հեղինակէն։ Դրագէտը, որ Բ. -
Համաշխարհային պատերազմէն ետք Հա -
յաստան ներգաղթած է, ծանօթ անուն
մըն է ոչ — հայ ընթերցողներուն մօտ,
Խորհ. Միութեան մէջ։ Նոյնպէս ծանօթ
անուններ են Պերճ Զէյթունցեան, Ստ. -
Կուրտիկեան, Աբիգ Աւագեան, Գրիգոր
Քէշիշեան եւ ուրիշներ, բոլորն ալ՝ հայ -
րենադարձներ։

×

ԱՐՏԱԾՈՒՄԻ ՍԱՀՄԱՆՈՒԱԾ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ

Վերջին տասը տարիներուն, արտածու -
մի ծառայող ապրանքներուն ծաւալը
հնգապատկուած է։ Արտաքին շուկային
մէջ առաւել պահանջ ներկայացնող ապ -
րանքներու շարքին են՝ մետաղամշակու -
մի հաստոցները, ելեկտրական իրերը,
քիմիադիտութեան ճիւղին պատկանող
արտադրութիւնները։ Վերջին տարիներ -
ընուն արտածումի ճամբով հասութեաբ
ապրանքներ դարձած են ազգային յու -
շանութիւններ, գորգերը, նուագարաններ -
ըր։ Ներկայից, 220 տեսակ արտադրու -
թիւններ 70 երկրներ կը շրջապեն։

×

ԿՈՂԲ ԳԻՒԴԻՆ ԴԻՄԱԳԻԾԸ ՓՈՆՈՒԱԾ

Համանուն գիւղը կը գտնուի Հայաս -
տանի հիւսիսը, Նոյեմբերեան շրջան։
Ճանապարհներու ընթացքին, անճանա -
չելի կերպով փոխուած է գիւղին դի -
մադիծը։ Կաւածեփ տնակներուն փոխա -
րէն՝ քարաշէն տներ։ Գիւղը ունի դըպ -
րոց, մշակոյթի տուն, շարժանկարի սը -
րահ, հիւանդանոց, խանութներ, մարզա -
բան։ Բնակարանները օժտուած են ելեկ -
տրականութեամբ, բնական կազով եւ
հեռախօսով։

«ՀԻՒՐԻՅԵԹ» —

ՀԱՅԵՐԸ ՄԵԿՈՒԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ԹՈՒՐԲ ԶԱՐԴԵՐ ԵՆ...

ՔԱՆԻ ՄԸ ՀԱՋԱՐ ԱԼ ՀԱՅ ՄԵՌԵՐ Է...

ԹՈՒՐԲԵՐԸ ՊԵՏԻ Է ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՅԱՅԱՐԱՐԵՆ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԴԵՍ...

ՀԱՅՈՒՆ ՀԱՇԻԸ ԿԱՐԵԼԻ Է ՄԱՔՐԵԼ ՄԵԿ ԱՄԻՍԷՆ, ՄԵԿ ՕՐԷՆ, ՄԵԿ ԺԱՄԷՆ...

ԱՅՍ ԲՈԼՈՐԸ ԸՍՈՂԸ՝ ԱՐԵՒՄՏ. ՊԵՐԼԻՆ ՆՍԱԾ ԹԻՔՈՒՀԻ ՄԸ Է ԵՂԵՐ...

ԽՄԲ. — Ստորեւ կը ներկայացնենք,
քարգմանաբար, այն նամակը, որ լոյս
տեսած է Հիւրերէյթի Օգոստոս 21ի թի -
ւին «Ընթերցողներու Սիւնակը» բաժնին
մէջ։ Դրոյն է (եղբ. ...) Արեւմտեան
Պերլին ապրող Թրքաւի մը՝ Այշին Պալ -
քարա. խորագիրն ալ՝ «Անիքաւ Բիւն -
իւնդրաւթիւնը»։ Կարգադրը անկասկած
կը շարժի եւ գուցէ կը խորի, թէ կատակ
է (թէեւ Հիւրերէյթ երգիծաբերքի համ -
բաւ չունի...) այլապէս, պիտի ստիպուի
լուրջ մտաւորութիւններ ունենալ թեր -
թին խմբագրական գրեկիային մտային
հաւասարակշիւութեան մասին։ Վասնզի,
ռեւէ մէկը կրնայ որեւէ բան գրել եւ
Թրքաւի մըն ալ կարելի է միշտ գտնել,
որ «մասայներ» պատմած աստիճանի
դիւրեւ ալ չվախնայ։ Բայց կարեւորը՝
տպող գտնելն է։ Այդ իսկ պատճառ -
ով, այս տպերուն բուն պատասխանա -
տուն Հիւրերէյթը կը մնայ, որքան ալ
ուզէ պահուել իր «Ընթերցողներու Սիւ -
նակ»ին ետին։ Յարգ, շատ այլանշակու -
թիւներ կարգադրած էին քրքական գր -
քիւններ ստորագրութեամբ, լայց միւն -

չեւ հոս չէինք հասած...։ Ինչե՛ր, ինչե՛ր
կ'ըսէ Տիկին Այշին — Հայը՝ մէկուկէս
միլիոն Թուրք ջարդեր է, մինչ, քանի մը
հազար Հայ մեռեր է (չի նշուիր թէ, սըր -
տի տագնապէ՞ թէ քանակէ...): Բայց,
յանկարծ կը գրէ, թէ «ձեմալ փաշան 60
հազար Հայ փրկած է ջարդերէն», ինչ որ
անուշագն կը նշանակէ, թէ ջարդ կար։
Բայց, միայն հոն չէ որ տիկ. Այշին կը «ցա -
փրուտէ» և ինչպէ՛ս. գետ կ'ուզէ՝ անպայ -
ման պատերազմ յայտարարել Հայերուն
դէմ, որոնց հաշիւը տեղ մը կը մաքրէ՝
«մէկ ամսուան մէջ», ուրիշ տեղ մըն ալ՝
«մէկ օրուան, մէկ ժամուան»։ Ըստ երե -
ւոյթին, գառ վստահ չէ հարկ եղած ժա -
մանկամիջոցի մասին...

×

Հարկ չկայ անշուշտ, լրջօրէն անդրա -
դառնալ տիկին Այշինի դուրս տուած ա -
մէն մէկ արտադրութեան, բայց աւել -
ւոր չէ կարգալ, գիտակցելու համար,
թէ Յեղապաշտութենէն 65 տարի ետք,
գետ ինչե՛ր կրնան գրուիլ քրքերէն
«լուրջ» թերթի մը մէջ։

«Թուրքի արիւն թափելով չգոհացող
սա Հայերը, Արեւելեան, Արեւմտեան,
եւ Հիւսիսային Անատոլիոյ մէջ ճիւղ ու
ճիւղ մէկուկէս միլիոն Թուրք սպաննած
են։ 24 Ապրիլ 1915ը «սուգի օր» հռչա -
կելով, այս բարբարոսները մարդկու -
թեան առջեւ իրենց վայրագութիւնները
ծածկելու համար շատ մեծ սուտ մը հնա -
րած են։

Սպաննուող Հայը չէր, այլ՝ Թուր -
քը։ Եւ, անշուշտ, մինչ մէկուկէս միլիոն
Թուրքեր կը սպաննուէին, քանի մը հա -
զար ալ Հայեր մեռած են։

«Ալաշիւէքպէր լեռներուն մէջ, էնվէր
փաշայի 90 հազարնոց բանակը կոտորէ
զարնոց՝ այս հայ զաւանսներն էին։ Ֆը -
րանսացիներու Հարաւ. Անատոլիոյ ար -
շաւած պահուն, լիբանանցի 10 հազար
հայ քաղաքայիններ, Ֆրանսացի այս
գիւղերներուն առջեւ կատարեցին իրենց
կոտորածները։ Մարաշի մէջ երախաներ
մորթող, յղի կիներու որովայններուն
մէջ ոսկի փնտռող, Արաքսեան հետ միա -
ցած, Սուրիոյ մէջ թուրք գիւղերը կը -
նակէն զարնողը՝ Հայերն էին։ Արեւելի
յէջ «քիւրդ» կոչուող թրքական ցեղը կո -
տորող, բնաջնդոցները՝ Հայերը եղած
են։ Սեւ Ծով արշաւող ռուս գիւղեր -
ներու առջեւ, հազարաւոր, կամաւոր
հայ զահիճներ կային։ Կիպրոսի մէջ Յոյ -
ներուն օգնող Հայերը, ամէնէն մեծ կո -
տորածները կատարած են։

«Ապաիւլ Համիտի դէմ մահափորձ
պատրաստողները, Թալաթ փաշան՝ Պեր -
լինի, ձէմալ փաշան՝ Թիֆլիսի մէջ ըզ -
գետնողները Հայերն էին։ Այն ձէմալ
փաշան, որ 60 հազար Հայեր ջարդերէն
փրկած էր, այն Թալաթ փաշան, որ Հա -
յերու քիթն իսկ արկնած էր։

«Մաիտ Հալիմ փաշաները, Նուրէթիլը,
Բէմալը, տղթ. Պէհաֆտին Ծաբիլը,
ձէմալ Ազմի պէյերը, Թունակիւնները,

էօզմէնները, Նեալիհանները, թրքական
արիւն կրող ամէն ոք հայկական փամ -
փուշներով մարտիրոսացած է։

«Ռուս գիւղերին բարեւ տուր, Թուրք
գիւղերին կոտորէն տուր» (գարկ), ըսող -
ները, եթէ Հայեր չէին, ապա ո՞վքեր
էին։ Անոնք իրենց անուշը փոխած, ու -
րացեալ Հայեր էին։

«Մեր պետական անձնաւորութիւնները,
լրագրողները, զբաղէտները, գծագրիչնե -
րն ալ խուճապի մատնուած են։ Հայու
վախը գիւղերը լեղապատառ կ'ընէ։ Ու տըր -
ուած ըլլալով որ, Թալաթ եւ էնվէր փա -
շաներու վրէժը չէ անուշած, Հայերը
չեն գնդակահարուած, անոնք կը շարու -
նակեն Թուրք սպաննել։

«Ամբողջ աշխարհի թրքասպան Հայերն
ու անոնց արբանակները կարելի էր մէկ
ամսուան մէջ մաքրագործել։ Եթէ օրի -
նակ կ'ուզէ՞ք՝ ահաւասիկ. — ըստ ԹԱՍ
գործակալութեան, իրեւ համայն մարդ -
կութեան օրինակ՝ Ստեփան Զատիկեանը
եւ իր երկու հայ ընկերները գնդակա -
հարուած են։ Խոմէյնին՝ յակայեղափո -
խական տարրերը զանգուածային գըն -
դակահարումներու կ'ենթարկէ։ Սթալի -
նը՝ Կարմիր բանակի հիմնադիր՝ Թը -
րոցիկին Ամերիկաներու մէջ գտնել ու ըս -
պաննել կու տայ։ Նացիները 35 տարի է
Հրեաներու կողմէ կը հալածուէին. Պուլ -
կարիան՝ արտասահմանի իր թշնամիները
հովանոցներով սպաննել կու տայ. Իս -
րայէլի զաւակներուն նետուած քար մը՝
Իսրայէլի ահաւոր վրէժխնդրութեան
պատճառ կ'ըլլայ։

«Արաֆաթի կիտիլայի քիմիկներուն մէջ
հազարաւոր հայ ահաբեկիչներ կը պա -
տրասպարուին, իսկ մենք՝ անոնց կը խղ -
ճանք ու Պաղեստինցիներու կողքին դիրք
կ'առնենք։

«Թուրք Պետութիւնը, թափող այս ար -
(Դար.ը կարգալ 4րդ է

ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՅԵԱՆ

Գրեց՝ ԿԱՐՕ ԱՐՄԵՆԵԱՆ

Լեւոն Շանթի մահը կորուստի ան - դարձանքի դժգոհում մը ձգեց էր իր ե - տին. քանի մը տարի առաջ մահացած էր Նիկոլ Աղբալեանը եւ ձեռնարանի ըն - տանիքը հազիւ թէ կրցեր էր ընդունել անոր անդամը բացակայութիւնը. դայն ընդունել էր ափսոսանքով, քանի որ այժմ օրերը շատ աւելի գեղեցիկ էին դպրոցին համար, քան երբեք եղած էին, երբ տակաւին ողջ էր Աղբալեան : Մենք արդէն փոխադրուել էինք նոր շէնք այսինքն՝ Ֆրանսական ծովակա - լութեան փառահեղ ապարանքը ի փոխա - րէն մեր համեստ դպրոցին, որ կը գտն - նուէր Ուստի Ապու ժեմիլ փողոցին վը - րայ, հրեաներու թաղին անկիւնը : Այս հրաշքը կարելի դարձած էր շնորհիւ Փարսնեան ընդերու մեծագումար նը - լէրին. ան նաեւ կարելի դարձաւ շնոր - հիւ ամերիկահայ գաղութին կողմէ կազ - մակերպուած զանգուածային հանդանա - կութեան :

Նոր շրջան մը կը բացուէր ձեռնար - նին համար : Առաջին անգամ ըլլալով ան պիտի մտնէր համադպրոցային իր դե - րին մէջ, պիտի դառնար Համադպրոցին հիմնադիրներուն երազած օճախը : Լե - ւոն Շանթ իր ութսունին մէջ պէտք էր ըլլար այդ տարի եւ սակայն ան այժմ թեւակոխել էր երիտասարդութեան իր նոր եւ բացառիկ շրջանը. ան անձամբ մեկնել էր Սմերիկա եւ քաղաքէ քաղաք տարեր մշակոյթի իր պիւրի պատգամը. կարծես ան սպասեր էր այս օրուան եւ օրը արդէն կը պոպոզար իր շուրջը. ա - մէն առաւօտ ճգնապահութեամբ ան կը մտնէր նոր դպրոցին դարպասէն ներս եւ իր շուրջ փոփոխող ներքին ուժի եւ կար - դապահութեան նախանձիկ զգացում մը կ'ըլլար, որ այդքան վերիվայրումներէ ետք զեռ զինք կ'ընէր աշխոյժ ու նպա - տակաւնդիր եւ զեռ զինք կ'մղէր հե - առն : Հիմա որ կը վերջիւնէ իր դիմա - գիծը, յանկարծ գիտար կ'ընէմ տարօրի - նակ իրողութեան մը, որ մնացեր է ներս. կ'անդադարեմ, որ այդպիսի Հայ եւ չեմ տեսած ուրիշ որեւէ տեղ. իմ տեսած Հայերս ունեցած են ցաւաբե - կնճիր եւ կոտորած են զիրենք շրջապա - տող անկիւն դէմ : Լեւոն Շանթին նայո - ղը պիտի չգիտնար, թէ անոր ազգը զեռ քանի մը տասնամեակ առաջ միլիոնա - ւոր զոհեր տուած էր անարդ ցեղասպա - նութեան. ինկած էր ու բարձրացած. ստեղծած էր անկախ պետականութիւն եւ զայն վերստին կորսնցուցած եւ Շանթ գտնուած էր այդ բոլորին վայրազ հո - սանքին մէջ : Շանթին նայողը պիտի գիտնար, թէ անոր ազգը կրնար ծնունդ տուած ըլլալ Զուարթնոցին. կրնար չի - նած ըլլալ Անին. կրնար մշակած ըլլալ ընտիր լեզու եւ ճոխ մատենագրութիւն եւ կամ ստեղծած ըլլալ Հայերէն արմա - տական Բառարանը եւ ուրեմն իր բանա - կանութեան ուժով պարտադրած ըլլալ ինքզինք :

Այսպէս ուրեմն իր երկրորդ երիտա - սարգութեան ամէնէն ուժական հանգը - ուանին վրայ էր, որ ան կը մեկնէր ան - դարձ եւ իր ետին կը թողուէր հոգեբա - նական հսկայ պարսպութիւն մը, զոր մենք կը կարգայինք մեր ուսուցիչնե - րուն զէմքին վրայ : Մեր դասարանը չկրցաւ հասնել իրեն. տարիներ շարուն - նակ մենք ուղարկեցինք համերկութեամբ եւ յուսացինք եւ սակայն այդ բախտա - ւոր օրը չհասած, անձրեւոտ օր մը, յան - կարծ հասաւ մահը եւ այժմ մենք մեր ուսերուն վրայ պիտի տանէինք անոր դազաղը : Պէտքովի ամբողջ հայութիւ - նը, մեծով ու պզտիկով եւ իր բոլոր հատուածներով, կը մասնակցէր սուգի օրուան եւ մենք, լսարաններու աշա - կերտներս կը քալէինք առջեւէն յու - ղարկաւորութեան անծայր թափօրին :

Շանթի մահէն գրեթէ տարի մը ետք Համադպրոցին Կեդրոնական Վարչու - թեան հրաւերով ձեռնարան կը հասնէր Հայաստանի Հանրապետութեան վերջին վարչապետը : Ան կուգար Սմերիկայէն եւ սակայն իր անուան հմայքը արդէն վաղուց հասած էր մեզի. ձեռնարանի գրադարաններուն ամուր փակուած փեղ -

կերուն ետեւէն մենք տեսնէինք անոր խմբագրած ՎէՄին հաւաքածոնները. փորձեր էինք կարգաւ «Հայաստանի Հանրապետութիւն»ը եւ իր անունը փնտ - րել ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագրի էջերուն մէ - ջէն. մեզի համար ան արդէն հեռուէ - հեռու կը խորհրդանշէր Հայոց անկախ պետականութիւնը, երբ հասաւ Պէյ - րութ :

Շուտով Սմերիկայէն կը հասնէին տը - նօրէնին անձնական գոյքերը. անուշ - ներու կոյտ մըն էր. հինգշաբթի՝ օր մը քանի մը հոգի կանչուեցանք կամուր աշխատանքի եւ մէկիկ - մէկիկ բացինք այդ անտուկները. տնօրէնին գրեթէ էին : Օ՛ր գրեթէ աշխարհը տրեղեղ է անեցը... ամէն չափի այդ գրեթէ եւ պարբերականներու հաւաքածոները, ձե - ուղերբու գէղերը... կար պատմութիւն, գրականութիւն, բանաստեղծութիւն. քաղաքական, գիտական, դիւանագիտա - կան նիւթերու ժողովածուներ բազմա - թիւ լեզուներով : Անոնք այժմ մաս կը կազմեն ձեռնարանի գրադարանին :

Վարցեանի մուտքը ձեռնարանէն ներս պէտք էր եղած ըլլար անձնական մեծ եղելութիւն մը, որուն գիտակց չէինք կրնար ըլլալ մենք այդ օրերուն եւ ինք շատ լուսկեաց մարդ մըն էր բանալու համար իր ապրումներուն քօղը : Քանի մը տարի ետք միայն, իր նոր հրատա - րակուած էջերէն, մենք պիտի իմանա - լինք, որ Հայաստանի Հանրապետու - թեան անկուսէն անմիջապէս ետք Շանթ, Քաջազնունի, ինք եւ Յովհաննէս Տէմէ - ճեան միասնեղ անցեր էին երկրէ երկր եւ մէկըմէկու հետ բաժնէր աքսորական մարդու ծանր մտածումները. իսկ Շան - թի մահէն դեռ մէկ - երկու տարի ա - ռաջ ինք եւ Շանթը Սմերիկայի մէջ վե - րադարձ գտնէին իրար, վերստին միա - տեղ գործելու եւ կարելի դարձուցնել ձե - մարանի ի նպատակ կազմակերպուած այդ - քան կենսական այդ հանգանակութիւնը : Հիմա վերստին կը բացուէր վաղուց կըզ - պանքի տակ առնուած Լեւոն Շանթի դը - րասնեակը եւ ան պաշտօնապէս կը յանձնուէր ձեռնարանի երկրորդ տնօրէ - նին :

Եւ շուտով պիտի ճանչնայ իսկական մտաւորականը այս լուսկեաց մարդուն մէջ. ան ունէր բառերու սակաւագետու - թեան գաղտնիքը. իր հարցումները ան կը բանաձեւէր խօսքի նուազագոյնով եւ սակայն այդ հարցումները կը հալածէին մեզ : Ան պիտի պահանջէր, որ մեր մըտ - քերը ըլլային զուտ, փաստարկուած, ինքնայի, պիտի արգիլէր պոռոտախօ - սութիւնը. պիտի պահանջէր գործը խօսքին փոխարէն : Պիտի ուզէր, որ ըլ - լայինք հարցադրողներ եւ չզոհանայինք մակերեսային պատասխաններով : Իրը ստուն մտածումն էր. ան չունէր Ստաու - նիի անմիջական ջերմութիւնը. չունէր անոր գունազեղ լեզուն եւ ուրեմն իր բառերը էջին կրնար մօտենալ մեր սըր - տին. անոնք ունէին պղծ մեծապիտի փայ - լը եւ սակայն յայտնի էր, որ այդ մե - տաղը անցեր էր ահաբեկ հրաշքին - րու հնոցէն եւ հասեր մեզի :

Տնօրէնի իր պաշտօնին կողքին ան նաեւ սկսաւ դասաւանդել քաղաքայա - կան Ուսմունքը : Առաջին օրը դասարան մտաւ եւ բան իր առաջին հարցումը.

— Ի՞նչ բան է ազգութիւնը...

Կը յիշեմ մեր շարժարանը. ինչպիսի՛ ձեւերով փորձեցինք սահմանել այդ ան - սահմանելին եւ ինք ինչպիսի արահետ - ներով առաջնորդեց մեր այդ տընաշան փորձը : Իր հարցումները կապածի նոր շերտեր կը բանային մեր մտքերուն մէջ. մաքէն օր քիչ մը աւելի կ'արթննայինք եւ կը տեսնէինք մեր շրջապատը : Ո՛ր երկրին գաւազներն էինք մենք... Լի - բանսին՞. Հայաստանսին՞ : Ի՞նչ բան էր Հայաստանը : Ինչպէ՞ս կը սահմանուէր Հայոց պետականութիւնը. եկեղեցին : Որո՞նք էին Հայ քաղաքական կուսակ - ցութիւնները : Ովքե՞ր էին մեր ներկա - յացուցիչները : Լիբանանի խորհրդարա - նին մէջ : Ի՞նչ էր պաշտօնը մեր Ազգա - յին Գաւառական Ժողովին... ու յետոյ ո՞ր կը ծնէր մարդը առհասարակ. ի՞նչ -

ԼՈՒՍԱՐՁԱԿ ՄԵՐ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՎՐԱՅ

ՍԵՓԱԿԱՆ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Գրեց՝ ԼԵՒՈՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

(Բ. և Վերջին Մաս)

ԿՆՈՋ ՊԱՐԱԳԱՆ, ԵՐՐՈՐԻ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԵՋ

Անմիջականօրէն կապուած ամուրի հար - ցին, իրական արարածին ընկերային վի - ճակը կը գրադեցնէ երրորդ աշխարհի խոհուն սինէսադները : Դարերով կի - րարկուած եւ խեղճ կնոյ վրայ պար - տադրուած Ֆամ - օպէի հասկացողու - թիւնը (որ մեր մօտ չատոնց դադրած է տիրական դառնալէ) նոյնիսկ ամբողջական եւ ասիական կարգ մը յետամնաց եր - կիրներու մէջ հեղհեղեղ գիտակց ընդ - դիմադրութեան կը հանդիպի :

Ինչպիսի է, այն երկիրներուն պարա - վային որոնց կրօնական պարտականու - թիւնը բազմակիւթեան դէմ որեւէ պաշ - տօնական արգելք չի դնել, խնդիր մաս - նաւորաբար կը կնճռոտի : Գրեթէ միշտ առանձին դրամ չահող այդ մարդը, որ իր կողակիցին կամ կողակիցներուն կեանքի ապահովութիւնը միակողմանի կը ստանձնէ, բացարձակ տէրն ու տիրա - կան իր կանոնի անոնց որոնք կամովին կ'ենթարկուին դերութեան քիչ տարբեր այդ վիճակին : «Ամբողջական աշխարհ ցե - ղախումներու մօտ, երբ բարեկեցիկ այդ մը իր երրորդ կամ չորրորդ կիւնը պիտի ընտրէ, անկարելի է որ մերժուի թեկ - նածուն կողմէ», կ'ըսէ սենեկալցի բե - մադիր Պէն Տիօկայ Պէյէ : Եւ ճիշդ իր նոր ֆիլմին մէջ՝ «Եօն օմ», տէ ֆամ» կը գետնէր այդ մերժումը :

«Եօն օմ», տէ ֆամ» թերեւս առաջին ամբողջական ժապաւէնն է որ ուղղակիօ - րէն բազմակիւթեան ընկերային եւ հոգեբանական դիմադրերը կ'ու - սումնասիրէ : «Ընկերային իրա - կանութիւն մը լոկ փափաքով մը չի փոխուել, կը շարունակէ Պէն Պէյէ, սա - կայն կը խորհիմ թէ մեր ընկերութեան մէջ ուսեալ կ'ենթարկուի թիւր այժմ հասած է այնպիսի համեմատութեան մը որ երկ - չոտօրէն բայց վստահաբար այդ ընդմը - ղումը արդէն կը տեսնուի հորիզոնին վը - րայ» :

Գրեթէ նոյն թեմայով կը գրադի, թէ եւ նուազ լուրջ ձեւով, քամերունցի Տանիէլ Քանիկայ իր «Նաքը ֆիլմ» ժապաւէնին մէջ : Ենչորդ աւելի կը դնէ հարստին բե - րած օժիտին ընկերա - տնտեսական նը - շանակութեան վրայ (զայն հեղինակը ան - շուշտ) եւ մանաւանդ ընկերային այն հասկացողութեան ըստ որուն ծնողք մը իրաւունք ունի լիովին օգտուելու իրենց աղջկան բարեկեցիկ գերեզն, զինք չահա - դործելու աստիճան : «Նաքը ֆիլմ» կեր - պարներէն մին, Փարիզ ուսանած սեւա - մորթուհի մը, այժմ նախարարի օգնա - կանի աղիկին, ամբողջական սինեմայի մէջ տեսնուած ամէնէն ըմբռնունքի երգի - ծական դիմադրութեան մին կը հանդի - սանայ. կենդանի հեղինակ մը բոլոր ա - րեւմտեան արժէքներուն : Իր սնուցիչին մասին գաղափար մը տալու համար կը բաւէ յիշել իր ռէֆլեքսներէն հետեւեա - լը. «Ինչո՞ւ մեր աղաքիները Ֆրանսա չենք զրկել որպէսզի հոն մասնագիտա - նան» : Պէն Պէյէ «Նաքը ֆիլմ»ը վստա - հաբար փարիզեան պատմաւորներուն վը - րայ տեղ պիտի գտնէ իր հաճելի գուար - թախոհարարական շնորհիւ :

Այս առնչութեամբ, խիստ յատկանը - շական գործ մը - որ Քանիի ֆեմիլիա -

պէս կ'ընդունէր եւ ինչպէս կը մերժէր ընկերութեան կապանքը : Կային աւելի բարդ ու անմիջական խնդիրներ, որոնց մասին չէինք կրնար չմտածել այլեւս. Հայը ինչպէս պիտի կրնար պահել իր ազգային միասնականութիւնը աշխարհի բարդ ճանապարհներուն վրայ : Իւրա - քանչիւր պատմաբան ծնունդ կուտար տանեակի նոր հարցումներու եւ մենք կամաց - կամաց կը կորսնցնէինք մեր պատմական անհոգութիւնը :

Ինչ ի վեր բաւական մեծան թափել առ - ւաւ - մեզի եկած է հեռուոր Հնդկա - տանէն՝ Մերնալ Սէնի «Եօն օմ» ֆիլմի զոքքը : Կապալաթայի մէջ, Եօն ան - դամնոց ընտանիքի մը զլխաւոր նեղուկ, ուսեալ աղջիկը օր մը յանկարծ կ'ուշա - նայ տուն վերադառնալու : Ինք որ միշտ արեւմուտէն առաջ բարի աղջկան մը պէս տուն կը մտնէր (ինչպէս հնդկական ա - ւանդութիւնը կը պահանջէ), առաջ բացատրութեան միջոցաւ առաւօտեան ժամը շը գտնուէր կը մնայ : Կարեւորը բա - ցատրութիւնը չէ (աղջիկը նկարագրով մաքուր կը ներկայացուի), ոչ ալ այդ տիպի ուշացումն էր անտեղեակ մնա - ցած ըլլալու հաւանականութիւնը (հա - կառակ անոր որ ընտանիքը հեռուան չունի, կ'ենթադրուի թէ մօտեւոր կը գտնուէր այդ դերութիւնը...), այլ այն յանկարծական դոյալիճակը որ ամ - բողջ ընտանիքի մը կեցութիւնը իր հի - մերէն կը դըրդէ : Անքուն մնացող ծը - նողքը՝ որ արկած մը կամ ընդհանրա - պէս շար գէպը մը կ'երեւակայէ, նուազ մտահոգ են իրենց անտեսական նեղուկ չբացումով քան այն բարոյական ապա - կով որ իրենց աղջկան գերեզմանը բա - ցակայութիւնը կը նշանակէ իրենց հա - մար : Այդ մտահոգութիւնը շատ աւելի յստակ կերպով կ'արտայայտուի տան տիրող խօսքերուն մէջ, որ իրենցմէ կը խնդրէ լեզու յարկաբաժինը որովհետեւ «այդ պայմաններուն տակ կարելի չէ այս պարիկեշտ եւ բարոյալից թաղամա - սին մէջ ընկնիլ» :

Մերնալ Սէն, որ Սաթիաճիթ Սայի կողքին Հնդկաստանի ամէնէն ազակ - դաւոր սինէսաթերէն կը նկատուի, այս գործով կուտայ իր ամէնէն հասուն եւ կուտ ժապաւէններէն մին : Կ'իմանա՞ք թէ արդէն գտնուած է գրեթէ բոլոր արեւ - մտեան Եւրոպայի երկիրներու կողմէ :

Երրորդ աշխարհի մէկ կնոյ ընկերա - յին վիճակին վերաբերող այս բաժինը չփակած, կ'արժէ յիշել նաեւ այս թունդը - ցի Ապարիլլաթի Պէն Սմարի հետաքրք - րական «Արիֆան» : Հիւսիսային Ամրի - կէի արարական երկիրներու պարագա - յին, բնական է շատ աւելի ըսելիք կայ կնոյ ընկերային վիճակին մասին քան ինչ որ ըսուած է «Արիֆան»ին մէջ : Ընդ - հակառակն, Արիֆան կ'ընտրէ հեռուան յաճախ կը լքուի երկրորդ փախի վրայ եւ ուշադրութիւնը կը շարունակէր որով կի - տախտակեղանակաւ կ'ացուցէր իրենց վը - սայն : Եւ հակառակ որ խեղճ աղջիկը իր ստորագրաւ հանգամանքէն կ'ընդլնէ եւ կ'որոշէ թէքսթիլի գործարանի մը մէջ աշխատելով իր անտեսական տնկալու - թեան տիրանալ, անկէ անդին չենթա - թապաւէնք : Այլ խօսքով՝ Պէն Սմարի հե - դործը սկիզբ մըն է որ կը կարծուի հե - տադայ գաղապարներու, սկիզբ մը գոր կ'արժէ սակայն գնահատել :

X

ՊԱՏԱՆԻ ՍԵՐՈՒՆԵՐԸ

Մեր արդի ընկերութեան մնայուն վի - ճերէն մէկն ալ նորահաս սերունդի պա - րագան է, հեղհեղեղ լայնող ձեղքը, չափահասներու եւ պատանիներու միջեւ, անհասկացողութեան եւ անհանդու - ժողութեան վտանգաւոր կեցութեանը որոնք վերջնականապէս կը քանդեն մաս - զաշ աշխարհներ : Այս թեման չօգտու - ֆիլմերը բազմաթիւ էին այս տարուան ֆեմիլիայներուն մէջ, ինչպէս նաեւ Լո - քառնոյի պարագային :

Փրանսոն միայն կը մասնակցէր եր - կու վերնադիրներով, «Ամբողջական» զը - լուխ-գործոց մը ստորագրուած երկրա - տարը եւ խոստմնալից սինեմաթի մը սարգ եւ խոստմնալից սինեմաթի կողմէ, Խուսար Ներմանգ, եւ «Լիբրա - րի Մարսէլ»՝ Ռենէ Ալլոյի որ ինքի յա - բաւական ինչպիսի գործ մըն է : Երբեք «Ամբողջական» արժա -

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ

× «Հայաստան» անունով նոր ճաշա-
րան մը բացուած է Մոսկուայի Լենին -
գրադ շրջանին մէջ: Արտաքին յարա-
բերութիւն կատարուած է Հայկական ոճով:
Ճաշացուցակը նոյնպէս Հայկական է:
Մոսկուայի մէջ կան Յովհ. Թումանեան
հրապարակի, «Երեւան» շաբաթականի
սրահ, «Հայաստան» խանութը, Սեւան
փողոցը, Հայկական նրբանցքը եւայլն:

× Ազարակի պղինձի - մոլորեղենի
գործատունը, Արաքսի ափին, Զանգե-
լու մօտ:

Կէսը տեղի կ'ունենայ դատարանէ մէջ
եւ վեր կ'առնուին աւելորդ մանրամասն -
նութիւններ երկու երկիրներու մասին:
Գերման Շրեյթեր իր համակրանքը չի
ծածկեր միջերկրականեան երկրին նը-
կատմամբ եւ իր հակադրման երկրին նը-
կատմամբ թէ ֆրիլին մեծ յաջողու-
թիւն մը ապահովեն: Յամենայն դէպս,
ժապաւենը անանկալ կերպով կորցած է
Պրիւլինի գլխաւոր մրցանակը:

ՏԵՐՐՈՐ

Պոլոնիայի ծանօթ դէպքին վաղորդա-
յին, այնքան մեծ եղաւ խաղական մաս-
նակցութեան «Մալտեքս»-ի, վի աւելորդ
(Անիմալներ, ձեռն պիտի սիրեմ) գտած
արձագանքը որ առաջին մրցանակը ան-
խուսափելի էր:

Մարքո ձորտանա սիրտով պատառ
բերած է պատմութիւն մը որ կը ներշն-
չուի գլխաւորաբար Ալտո Մորոյի սպա-
նութեան: Հակառակ անոր որ ընդհա-
նուրին մէջ գաղ զգուշացուցիւն մը կը
թողու, գործին քանի մը պոթիկումնե-
րը եւ մանաւանդ անոնց այժմեակներու-
թիւնը կարողացան գրաւել դատական
կազմին սիրտերը: Յամենայն դէպս,
մասնաւոր քննադատութիւն չեղաւ այդ
որոշումին դէմ որովհետեւ նոյն տիպի
հոգեբանութիւն մըն ալ նկատուի էր հա-
սարակութեան մօտ:

Պոլոնիայի դէպքին ետք, բոլորս ալ
ծարաւի էինք գործի մը որ վերջապէս
բան մը ըլլէր անպատասխանատու այդ
արարքներուն առնչութեամբ: Եւ այդ
խաղական ֆրիլին այդ իղձը իրագործեց:
Հակառակ իր շարժանկարային միջակ
արժանիքներուն, ամենայնով թեկնա -
ծուն էր Ա. մրցանակին: Այս երեւոյթին
մէջ չի մարմնաւորուիր միթէ սինեմա-
յին մոգական ազդեցութիւնը:

ԼԵՒՈՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Հանր հետզհետէ կը գորշանար ու կը
բացուէր լուսը:

Այդ առաւօտ կանուխ Նաւոն ջրաղաց-
քէն այգիներուն մէջ մտաւ, քալեց կա-
մուրջի կողմը, որ հանդիպէր կնոջ մը
եւ կամ պատանիի մը, որ լուր տանէր
Սոմային:

Դաշտ ու այգի ամայի էին: Նաւոն
վերջապէս դուռ ծանօթ պառաւ մը, որ
այդքի ճամբան չորցած թրիք կը հաւա-
քէր:

Մանան պաճի, իմ խաթերն համար
զիւզ գնա՛, ըսէ Սոմային որ աղօնը
պատրաստ է: Էս առաւօտ թող գայ՝
տանի:

Նաւոն երբ նոյն ճամբով վերադար -
ձաւ, տեսաւ, որ Մարտիկը չկար: Կար-
ծեց, որ ցորեկով ճամբայ ինկած է
խալֆայի մօտ երթալու համար: Վախ-
ցաւ, որ Մարտիկ պիտի վտանգէր ինք-
զինք, նաեւ կ'ուզէր խալֆային մի քանի
բաներ ըսել...

×

Այդ օր գիւղին մէջ մեռելային բան
մը կար: Սոման Նաւոյի հետ խօսեց
յետոյ գիւղ կը վերադառնար՝ այգիներ-
ուն մէջէն անցնելով: Քէօսէ հարիւրա-
պետ վանքի ճամբէն մի քանի անգամ
անցած էր ձիով: Գիւղի մեծաւորները
ծէծի տակ կենդանիներու պէս կը պո -

ղուր, որ 20 տարուան անցեալ ունի, պի-
տի արդիականացուի, որպէսզի շարու -
նակէ բանիլ երկու տասնամեակներ եւս:
Երկարաձեռն գործատան մօտ յայտ -
նարեւած են հանքաքարի հարուստ պա-
շարներ:

× Վերջերս հաստատուած է ելեկտրա-
ցենտրալ - 220 բարձրալուծ գիծը, որու
չնորհիւ Հայաստանի հիւլէակայանին
արտադրած ելեկտրութիւն կրնան օգտը -
ւիլ ամբողջ Արարատեան դաշտին ա-
նասնապահական կեդրոնները:

× Մոսկուայի ողիմպիականի օրե -
րուն, տեղւոյն «Երեւան» շաբաթականի
սրահին մէջ յաջորդաբար ցուցադրուած
են հետեւեալ ժապաւեններն. - Բարեւ ես
եմ, Եռանկիւնը, Տղամարդիկ, Նահա -
պետը, Քիչուորն ու Փիղը, Այստեղ,
Այս Խաչմերուկում: Բոլորն ալ «Հայ -
ֆրիլ»-ի արտադրութիւններ:

Նկարչական ցուցահանդէսին ալ մաս -
նակցած են քանի աւելի հայ նկարիչ -
ներ՝ իրենց պատատներով, նկարնե -
րով:

× Շուկայ պիտի հանուի նոր անունով
ընեակ: «Վասպուրական», որ «Նա -
յիրի»-էն ետք որակով Հայկական երկ -
րորդ ընեակը պիտի դառնայ:

× Վեց վայրի խոյեր ազատ արձակ -
ուած են անտառի մը մէջ: Արուեստա -
կան պայմաններու մէջ բուծուած էին:
Անցեալին 200-էն 300 վայրի խոյերու
հոտերու կարելի էր հանդիպել Հայաս -
տան: Դժբախտաբար, ժամանակի ըն-
թացքին խաթարուած են անոնց բնակա-
վայրերը: Ժիւզ կը կատարուի, որպէսզի
անհետանալու եղբին հասած անասուն -
ներ վերստին հարստացնեն կենդանական
աշխարհը: Ասոնցմէ են՝ ընձառիւծը,
անտառի կատուն, արջը եւայլն:

×

ՀՈԳԵԲԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Լայիցիկի մէջ, Արեւելեան Գերմա -
նիա, տեղի ունեցած է հոգեբաններու
միջազգային 22րդ համագումարը: Խոր -
հրդային Միութեան պատուիրակութեան
մաս կազմած են Երեւանի պետական հա -
մալսարանի հոգեբանութեան ամպիո -
նին վարիչը՝ Կրիֆ. Յովսէփ Թութունջ -
եան, Հայկական մանկավարժական հիմ -
նարկութեան նախադպրոցական (ման -
կամտուր, մանկապարտէզ) մանկավար -
ժութեան ամպիոնին վարիչը՝ Կրիֆ. Իմմա -
Ալեքսանդրեան եւ հոգեբանու -
թեան տարրալուծարանին վարիչը՝ Կր -
րիֆ. Ի. Մէլիքեան:

Համագումարին մասնակցած են աւելի
քան չորս հազար հոգեբաններ՝ 52 եր -
կիրներէ:

ՍՊԻՏԱԿ ԶԻԱԽՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՊԻՏԻԿ ՍՊԻՏԱԿ ԶԻՈՒ ՎՐԱՅ

- 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100

Սպիտակ այնքան յոգնած էր եւ քու -
նը աչքերէն կը թափէր, որ նոյնիսկ չը -
նէց Կիրոսի վերջին խօսքերը:

Սպիտակի հովը Կիրոսին շատ լաւ չէր
կրնար տուած երկու հարցումներուն:
Կիրոսը կը վախար որ վաղը գիւղին մէջ
չափէր բան մը կ'ընէ ու կը վտանգէ
իրեն:

Կիրոս, երբ ջրաղացքէն դուրս կ'իւլէր
Սպիտակի լիւնցուց Նաւոյին:
- Նայ՛, որ շուտ արթնցնես Մարտի -

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներէն
ժամանած երիտասարդ սեւամորթ մը՝
Ռապրէլ Կարտնըր՝ կը ներկայացնէր իր
առաջին լիամեթրած գործը՝ «Քլերմոն
եւ Նյուքլը», սեւամորթ դպրոցի մը մէջ
նկարահանուած: Քլերմոն եւ Նյուքլը եր -
կու անկարգապահ աշակերտներ են, դէմ
դէմաց գտնուող դասարաններու մէջ, եւ
երբ դուրս կը գործին յաճախակիօրէն,
իրարու հետ կը սկսին երեւակայական
կիսեր մը վարել:

Անմիջական, պարզ եւ զգալուն ոճով
նկարագրուած յարաբերութիւն մը որ
հաճելի կերպով կարելի է գիտել եւ որ
սակայն արուեստի բնադաւառին մէջ
շատ հեռու չեթար: Սպիտակամորթնե -
րը դիտմամբ զանց առնուած են որով -
հետեւ Կարտնըր չէ ուզած քիչէ դար -
ձած լարուածութիւն մը նկատի առնել:
Միւս կողմէ, սակայն, ֆրիլմը կ'օրորուի
պարզ վաւերանկարի մը եւ մեկնաբան -
ուած հաստատումի մը միջեւ: Այն մաս -
նաւոր մրցանակը որուն արժանացաւ հե -
ղինակը պիտի խթանէ աւելի խտապա -
հանջ դառնալու ինք իրեն հանդէպ:

Չուիցերիայէն ներկայ էր Փաթրիսիա
Մորապի նոր ժապաւենը «Լը շրմէն փեթ -
տիւն»: Մորապ արդէն իր անդրանիկ
գործին մէջ՝ «Լէ գ'նիտիւն սոն ք'անգար
լուէն» պատառ բերած էր զգալուն պա -
տանուհիներ եւ այդ ձեւով լաւաւ ըրած
մինչ այդ նշանաւոր դարձած Իզապէլ
Հիւփէրը: «Լը Շրմէն փեթտիւն»-ին մէջ
կը գտնենք երեք սերունդներ՝ շեշտը
բնականաբար մանուկներուն վրայ դր -
ւած ըլլալով: Մեծ հայրը՝ Շարլ Վանն -
լի գիծերուն տակ, արդէն կը մահանայ
խալ մանուկները հետզհետէ աւելի զարկ
կուտան իրենց երեւակայութեան: Այդ
պատճառով ալ աժգոյն կը մնան միջին
սերունդի պատկանող ծնողքը, նոյնիսկ
մայրը, որ Տէլֆին Սէյրիկի նման տա -
ղանդաւոր դերասանուհի մը կողմէ
մարմնաւորուած է:

Արեւմտեան Գերմանիան, իր կարգին,
երկու գործ հայթայթած էր. - Նոր -
պերթ Քիւլըրմանի «Տի Լեցքըն Եարը
Տէր Քիւնսիայը» (Մանկութեան վերջին
տարիները) եւ Վերնը Շրեյթերի «Փա -
լեմո քէ Վոլպուրկը»: Քիւլըրման,
արհեստով փաստաբան, իր առօրեայ ջը -
փումներուն իսկ միջոցաւ մեծ հետաքը -
բութիւն եւ ակնածանք գտած է պա -
տանեկան յանցագործութեան հարցին
նկատմամբ: Իր սեփական ուժերով ար -
տադրած այս ժապաւենը քաջաբար կը
խարանէ այսօրուան այսպէս կոչուած
«Մէգոն տը ռըտրէսքում»-ները:

Մինչ, սինգլիերայի մասնագէտ՝
Վերնը Շրեյթեր իր 3 ժամանց ողբա -
կանով հաշուեկիւր կը կատարէ հարա -
ւային Խալիլոյ մը Արեւմտեան Գերմա -
նիոյ՝ ինչ կը վերաբերի երիտասարդնե -
րու աշխատանքի կարելիութիւններուն,
իր հերոսը՝ սիկիլիացի մը որ մեծ ե -
րազներով Գերմանիա կը մեկնի եւ հոն
միայն դառնացած՝ ոճաւորը կը դառ -
նայ, բազմահազարներէն մին է այդ դաղ -
թին հաւատացող: Բայց ֆրիլմին շեշտը
սխալ տեղ դրուած է, ամբողջ երկրորդ

կը. թող նորէն խալֆայի մօտ երթայ:
Նաւոն այդ գիւղեր չընացաւ: Նշանտե -
լու տակաւին բաւական կար, երբ մօտե -
ցաւ Մարտիկին:

- Մարտիկ, տղաս, արթնցիր, արթն -
ցիր:

- Ի՞նչ կայ, Նաւո Ամո. լուսցե՞ր է:

- Քիչ վերջը կը լուսնայ, տղաս:

- Ո՞ր է Կիրոսը:

- Ան շուտ դնաց: Ըսաւ որ քեզ արթն -
ցնեմ ու վանք դրկեմ:

- Կիրոսը կ'երեւի զիս սարկաւազ պի -
տի բնէ: Լուսնալու տահա շատ կայ,
քիչ մըն ալ քնանամ, - ըսաւ Մարտիկ՝
գլուխը նորէն վար գնելով:

Նաւոն ի՞նչ կրնար ընել: Մարտիկ ջը -
րաղացքէն դուրս չէր ուզեր դալ: Նա -
ւոն մտածեց այդ ցորեկ Մարտիկը ջը -
րաղացքի ամբարին մէջ պահել, երբ
վտանգի մը հոտն առնէր, մինչ պատու -

ԵՐԵՎԱՆԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ
26
MARDI
26 AOUT
1980

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPÏK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

LE NUMERO 2 F.
56000 SUIV — ԹԻԻ 14.716

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՎԱՐՇ ՄԻՍԱԿԻԱՆ
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսիա : Տար. 300 ֆ. - Վեցսուսեայ : 160 ֆ.
Արևմտահայաստան : Տար. 350 ֆ. - Հայաստան : 2 ֆ.
56e ANNÉE — No 14.716

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՎԱՆ ↔ ՓԱՐԻՋ ՀԵՌԱՏԻՊ

ՍԱՐԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

ԹՈՒՐԳ ՄԱՍՈՒԼ

ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՒՆԵՐ Է ԳԻԼԻՆՃԵԱՆԻ ԹՂԽԱՏՐԱՐՈՎ

ԼԵԱՍՏԱՆ
ՏԱԳԼԱՊԸ ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԲՆՈՅԹ
ԱՌՆԵԼԻՆ ԵՏՔ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԵՒ ԱՅԼ
ԱՆՁՆԱԴՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝
ՊԱՇՏՈՆԱՆԿ

ԿՏԱՆՍԿԻՆ՝ ԴԵՊԻ ԱՋԱՏԱԿԱՆԱՑՈՒՄ

ԵՐԵՎԱՆ, ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ, ՕԳՍ. 8 - 12

ՉԱՐԵՆՑԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԸ

Համայնության քաղաքը Երևանին 35 քմ. հեռու կը գտնուի: Մայրաքաղաքին հետ կապում է երկաթուղով: Այլ փոքր քաղաքներու նման արագ զարգանալու կարելիություններ ունի: Արդարեւ, տարեկան ի վեր, կիրարկության կը դրուի Երևանին դուրս գործատուներ հիմնելու ծրագիրը՝ ճարտարարուեստը ապակեգործանքներու համար: Նկատի կառնուի չընկերություն ուժերը:

Յառաջիկային, կը կառուցանուի բեռ վերցնող - գետեղող կառույց մեծ գործատու մը: Տարեկան արտադրությունը՝ 30 000: Ասոնց պահանջը մեծ է կայա-

Ձրանսական հեռախոսի մէկ կարճ ակնարկէն ետք (Հինգշաբթի իրիկուն), Շաբաթ օր, Ֆրանս - Սուադիանդրա - դառնար Սարեանի ցուցահանդէսին (Փարիզ՝ Փոնտիֆոն մշակութային կեդրոնը, մինչեւ Սեպտ. 15) եւ կըսէր, ի մէջ այլոց - «Ձերը մկրտած են Հայաստանի Մաթիսը, Մարտիրոս Սարեան՝ նկատուած է 20րդ դարու մեծագոյն հայ արուեստագէտը, դժոճ է դիմական բնույթին մը, հրաշալի լուսներ, հնամենի յուշարձաններ, որոնց վրայ կը խաղան արեւի ճառագայթները»:

Դաններուն, նաւահանգիստներուն, գործատուներուն մէջ: Չարենցական, մեքենային ու ճանաչող կարեւոր կեդրոն կը դառնայ:

X

ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԵԹՐՈՆ

Երևանի մեթրոյին առաջին գիծին բացումը կը կատարուի այս տարի: Արդէն, աւարտելու վրայ են կարգ մը կայարաններու ներքին յարգարումները: Մեթրոն կապ կը հաստատէ մայրաքաղաքին հիւսիսային - քնակելի շրջաններ - եւ հարաւային գոտիին միջեւ: Հիմնովին կը փոխէ հանրային փոխադրութեան այժմու պատկերը:

«Հայտարանախաղի» հիմնարկութիւնը, այժմէն իսկ կը նախատեսէ մեթրոյին երկրորդ հատուածին ծրագիրը: Իրականացուելով՝ ապագային, կայարաններու թիւը կը հասնի 12ի եւ փաստօրէն բոլոր շրջանները կապահովուին յարմարաւէտ ճակընթացներով:

X

ՍՆԵԱՆԻ ԱՅՐԻՎԱՆՔԻՆ ՎԵՐԱՆՈՐԴՈՒՄԸ

Շնորհիւ Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի, հազար տարուան անցեալ ունեցող Այրիվանքը իր իսկական յատկագրով պիտի ներկայանայ մօտ ապագային: Վերանորոգուած թեանց ժամանակ, ճարտարապետները չեն յաղդած ճշգրիտ քանդակուած եկեղեցիին ճարտարապետական կառուցը: Կործած - նաժ մասին քարերը անհետացած էին, իսկ եկեղեցին՝ իր ոճով այլ պատկեր կը ներկայացնէր շրջակայի եկեղեցիներէն: Այրիվանքին նկարը գտած են Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի «Սխական» գրքին մէջ, հաւանաբար, ժ.թ. դարուն նկարուած՝ օտար ճամբորդի մը կողմէ: Արդ, այդ նկարը դարձած է պատմական յուշարձանին վերանորոգութեան նախագիծը:

Եկեղեցին, իր խաչքարերով, կը դրսևնուի Սեանի ափին, ժայռոտ հրուան - դանի մը վրայ:

ԳՈՒԹՊՈՒԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 43ԴԻ ԱՅՈՑՆՈՒԹԻՒՆ

Դարձի մրցումներու շարքին, Օգոստոս 21ի հանգիստներու արդիւնքներն են -

- Դիմանա (Թ.) - Չեքոսլովակիա - 1 - 0
- Պախտակար - Նիքիթի - 2 - 2
- Դիմանա (Կ.) - Կայրաք - 5 - 0
- Շախտեք - Արարատ - 2 - 2
- Կուրան - ԲԿՍՍ - 0 - 1
- Դիմանա (Միմսի) - Կարպատ - 3 - 1
- Տարպեդո - Սպարտակ - 0 - 2
- ԲՍՍ - Չեքիթ - 0 - 0
- Արարատի յաղթող մրցումը տեղի կ'ունենայ իր դաշտին վրայ, Սեպտեմբեր 8ին, Կարպատներու հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՒՄԸ

ՄԱՔՍ - ՓՕԼ ՖՈԻՇԷ, «Քնարերգու - թեան դասախօս մը» ինչպէս կը խորագրէ Ալէն Պոսթէ, Մոնտի մէջ լոյս տեսած իր յօդուածը, մեռաւ առջի օր, 67 տարեկանին, ուղեղային արեւահոսութեան հետեւանքով: Ամէն բանէ առաջ, Մ. Փ. Ֆուշէ բանաստեղծ էր, ոչ միայն գրի - չով, այլեւ՝ սրտով ու հոգիով: Սիրահար մը՝ արուեստի եւ գրականութեան, դասուանդած է Ալժիրի, Ամերիկայ եւ այլուր: Հեղինակ է բազմաթիւ գործերու ու գանազան յառաջաբաններու: Երբ - գուցէ քննադատ մըն է նաեւ: Ձախ մարդ, երբեմն մինչեւ իսկ շատ մ'օտ՝ Համայնավար կուսակցութեան, Ֆուշէ կը մնայ ինքնատիպ եւ հաղուադիւտ արուեստագէտ մը:

ՀԱՐԱԻ - ԼԻԲԱՆԱՆԻ վրայ իւրայեւ - եան յարձակումները կը շարունակուին: Ըստ իւրայեւեան աղբիւրներու, օդուժը վար առած է ՄԻԿ 21 սուրիական օդանաւ մը, երբ այս վերջինը կը փորձէր իսրայէլեան օդանաւի մը ճամբան կտրել:

ԺԼՆԵԻԻ մէջ վերը գտած է Եկեղեցիներու Էֆրեմի Խորհուրդի աշխատանքները, որու կեդր. Կոմիտէին փոխ - նախագահն է Գարեգին Բ.: Կարգ մը հարցերու շուրջ կարելի եղած է միաձայն - նութիւն գտնել, ինչպէս՝ Երուսաղէմի: Արդարեւ, Կեդր. Կոմիտէն կը դատարարէ Խորհրդի միակողմանի որոշումը՝ Երուսաղէմը «յաւիտենական մայրաքաղաք» հռչակող: Կարելի է եղած սահմանները ճշգրիտ Աֆղանիստանի մասին, ուստի պատուիրակներու պատճառով, ինչպէս նաեւ՝ Լեհաստանի:

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը ջնջեց այն հանգիստը, զոր պիտի ունենար Արեւելեան - Գերմանիոյ իր պաշտօնակիցին հետ:

Փարիզի իր քաղաքիցը, կարգ մը տեղեկութիւններ հաղորդած է «Հիւրի - յէք»-ի, Մաքս Գիլիմենանի պարագային մասին: Ինչպէս կ'երեւի, քրեական քեր - քը «Գոգոն», որ իր կատարարութիւնը չի հետաքրքրուիր Գիլիմենանի քաղաքը - քաղաք, պարտ սեպիք է ինք հետաքրքրուիլ, մամուլին դր «մտաւորութիւնը» մոյմիսկ, քէ Գիլիմենան կրնայ ազատ արձակուած ըլլալ. բայց, դատախազը հանգստացուցեր է, ըսելով. «բնաւ մի՛ մտաւորութիւն»...:

X

Փետրուար ամսուան մէջ Պեռնի մեծ դեսպան Տոյան Թիւրքմէնի ղեմ կատարուած մահափորձի մասնակիցներէն Մաքս Գիլիմենանի մասին պատրաստուած թղթ - թածրարը վեց ամիսէ ի վեր կարելի է եղած արդիւնքի մը հասցնել եւ կացու - թիւնը կը մնայ գրեթէ անփոփոխ:

Նկատելով որ թուրք կառավարութիւնը երկար առեւել ի վեր է հետաքրքրուած այս թղթածրարին ճակատագրին մասին, Հիւրիլիքի թղթակիցը անձամբ տեսակցութիւն մը խորհրդած է Մարսէյլի գլխաւոր դատախազ Տընի Արտիստի հետ:

Թղթակցին առաջին հարցումը հետեւեալը եղած է -

«Պեռնի մեծ դեսպանին ղեմ կատարուած մահափորձին ի վեր վեց ամիս անցած է, բայց մինչեւ այսօր այդ մասին որեւէ լրացուցիչ տեղեկութիւն չէ տրուած ձեր կողմէ: Արդար ըլլալով, 45 միլիոն թուրք ժողովուրդ, ձեր այս ընթացքը կը նկատէ անփափկանկատու - թիւն»:

«Նոյնիսկ պնդողներ կան որ առանց որեւէ տեղեկութիւն տալու, Գիլիմենան ազատ արձակուած է»:

«Կը հաճե՞ք արդեօք այս մասին լուստարանութիւններ տալ մեզի»:

Գլխաւոր դատախազը պատասխանած է հետեւեալ ձեւով -

«Բնաւ մի՛ մտահոգուիք: Ձրանայի մէջ դատարանները կամաց բայց ապահով կը գործեն: Դեռ շատ մը նոր փաստա - թուղթեր կը քննեն: Այն թղթածրարը որ ներկայիս իմ քով կը գտնուի, կարգ մը պրպտումներու կը կարօտի»:

Դատախազը յայտնեց նաեւ թէ շատ դադունի կերպով կը շարունակուին քնն - նութիւնները եւ հաջիւ կարելի կ'ըլլայ երկու ամիսէն լրացնել: Ամառուան դա - դարէն վերջ միայն կարելի պիտի ըլլայ թղթածրարը ամբողջացնել եւ յանձնել դատարան»:

Հակառակ Մարսէյլի մէջ բնակող 80 հազար Հայերու բողոքին Մաքս Գիլիմենան ազատ չէ արձակուած եւ կը գտնուի Մարսէյլի Պօմֆիէր բանտին մէջ:

Սակայն, քաղաքի բոլոր փողոցներու պատերու վրայ միշտ կարելի է հանդիպիլ այլապես արձանագրութիւններու, որոնց մէջ կան բողոքի շատ մը արտայայտութիւններ: Ինչպէս՝ «Ազատ ձգել Գիլիմենան», «Ազատութիւն՝ Գիլիմենան», «Ազատութիւններ, ոճրագործ թուրքեր» եւլն.:

Իսկ ոստիկանութիւնը թոյլ վերաբե - րում կ'ունենայ հայազգի ահաբեկիչներ - րուն դէմ: Այսպէս, գրեթէ իր բախտին թողումը կը մնայ Մարսէյլի թուրք հիւ - պատուարանը, որ արդէն որեւէ պաշտ - պանով չի նկատուած չէր հինգիս ի վեր: Նոյնիսկ առեւ - առեւ ոստիկանները կը կատակեն հիւպատոսարանի անձնա - կազմին հետ:

Fonds A.R.A.M

ՄԻՄՈՆ ՎՐԱՑԵԱՆ

Գրեց՝ ԿԱՐՕ ԱՐՄԵՆԵԱՆ

Բ.

Սիմոն Վրացեանի պաշտօնավարութեան տարիներուն արտադասարանային մեր կեանքը արտակարգ թափ ստացաւ. ան մօտէն կը հետեւէր մեր կազմակերպական գործերուն. Լաւրանականներու Միութիւնը եւ ԱԶԱԿԻՐ Հանգչսին խմբագրութիւնը աննախընթաց եռուգին-ոի մէջ կը գնէին մեզ: Մեր գլուխները արդէն սկսեցին էլն տաքնալ. մենք սկսեցինք տեսակէտներ ունենալ մեր կեանքը յուզող խնդիրներուն մասին. սկսեցինք վէճի մօտէն իրարու հետ, վէճը կը ծնէր պայքար. խումբեր կը կազմուէին եւ կը հակադրուէին իրարու, իսկ ինք կը ջանար ընել այնպէս, որ այդ բոլորէն հարստացած դուրս դար մեր հաւաքը - կան փորձառութիւնը: Մտածումի դար - տուղութիւնը չէր անհանգստացնէր գինը. փոխարէնը ինք գիտէր լուրջի առնել զարտուղի միտքը, որքան ալ դեռ խակ ու նախնական եղած ըլլար ան. ես կը յիշեմ իր նուրբ արամտութիւնը, որ մօղ ինք կ'ողգեկոչէր իր հայրենի Նոր Նախիջևանը:

Մեզ մօտ երբ կատուն ուղում է գողութեամբ կաթը լափ տալ, բռնում են նրա ականջներէն եւ դունչը խոթում կաթի մէջ...

Ասիկա իր բացառիկ վայրկեաններէն մէկն էր. Վրացեանը սովորաբար չէր կատակեր, բայց կրնար իր խօսքը կամ բանավէճը ընել վարպետօրէն արամիտ եւ գրաւել իր ունկնդիրները, եթէ ուզէր: Վերի խօսքերը կը կապուէին անձ - նական յիշատակի մը, զոր կ'ուզեմ պատմել այստեղ բոլոր անոնց համար, որոնք չկրցան հասնել իրեն եւ ճանչնալ մեծութիւնը իր անձին:

Մեր աւարտական տարին կը գուգա - դիպէր բացառաբար խոռով շրջանի մը: Այդ տարիներուն խոռվը բազմաթիւ ձեւերով շրջապատեր էր մեզ չորս կողմէն: Արաբներու Աշխարհը, որուն մէջ հասակ առեր էինք մենք, ինկած էր ազգայնականութեան նոր հոսանքի մը մէջ, որ մեր նախնածը կը շարժէր. անոնք կը մերժէին Այդըհուլիի Վարդապետութիւնը, զոր կը նկատէին կոպիտ շարունակութիւնը Ներսիսյանի գաղութատի - բութեան: Գրաւել անուններ էին այդ օրերուն Հնդկաստանի Նեհրուն, Եռուկոսաւիթի թիթօն, Եղիպտոսի Նասէրը, նոր լողունքներ կային հրապարակի վրայ, որոնք - թէկուզ միամտօրէն - կը ձգտէին աշխարհի երրորդ մասը անկա - յայնել մեծ ուժերէն: Խոռվը մէջ էր նաեւ մեր ազգային եւ կուսակցական կեանքը եւ դժբախտաբար մենք գիտութեամբ չէինք մօտենար մեր կեանքը յուզող հարցերուն. օրուան խնդիրներուն մեր գաղութները կը հակադէմէին կրօնա ջգրապայքաներով, որոնք կը հասնէին տղով չափազանցութիւններու եւ նոյն համեմատութեամբ կը ջլատէին մեր հասարակական ուժերը:

Այս անհանգիստ բովին մէջ էր, որ մենք կը սկսէինք մեր աւարտական տարին 1953ի աշնան: Կը յիշեմ մեր խմբական վիճաբանութիւնները այդ տարի. զաղափարներուն մէջ բացարձակը փնտռելու մեր հակումը: Կեանքը կը կերպարանափոխուէր մեր շուրջը, իսկ մենք կը զգայինք, թէ մեր գոյալիճակին իսկ բերումով մասնաւոր չէինք անգործու - թեան եւ չունէինք երթալիք տեղ... այսպէս էր, որ գրեթէ բնազդաբար ձեւաւորանի գրադարանէն եւ վերցուցի Բաշադունիին յայտնի գիրքը՝ «Դաշնակ - ցութիւնը Անկիւր Զուրի Այլեւս»: Կը յիշեմ այդ գրքին ընթերցումը այդ գի - շերն իսկ. ընկերս եւ ես առանձնացեր էինք սեննակի մը մէջ եւ յափշտակու - թեամբ կը դարձնէինք անոր դունատ էջերը մինչեւ առտուան առաջին ժամե - րը: Մեր քաղաքական մտքին ամէնէն յայտնուն արտայայտութիւնն էր ան եւ մենք զայն կը պիղծէինք նորագիտ հան - քի մը պէս:

Գիրքը մնաց մեր ձեռքը օրեր ու շա - րաթիւներ, մինչեւ որ օր մը ես տարօրի-

նակ դադարաւոր ունեցայ զարնելու Վրացեանին դուռը... Քանի մը ամիս ա - ռալ ես արդէն աւարտեր էի դպրոցը եւ այս մէկը առաջին այցելութիւնս պիտի ըլլար որպէս շրջանաւարտ. նստեր էր ինք գրասեղանին ետեւ իր լուրթեան մէջ մենախօսող Պոլտոսային պէս, իսկ իմ ձեռքս էր Բաշադունիին գիրքը:

Պարոն, ըսի, սա ի՞նչ Բաշադունիին գիրքն է...
Ներեւի կը սպասէի հակադդեցութեան մը եւ սակայն ո'չ մէկ հակադդեցութիւն իր կողմէ, այլ միայն իր հարցական լը - ութութիւնը՝ որ կարծես ստիպեց զիս մօ - տաւորապէս այսպիսի բան մը ըսել:

Բաշադունիին, ըսի, համոզուած է, որ նոր օրերու Դաշնակցականները Հա - յաստանի համայնավարներն են. ըստ իրեն, անոնք են, որ պիտի շարունակեն Դաշնակցութեան գործը...

Սպասեցի, որ տեղ մը հսկայ պատ մը փլէր կամ վար իյնար առաստաղին մէջ շերտը: Այդպէս չեղաւ: Փոխարէնը սիրտս էր, որ կը բարախէր հակառակ կամքիս եւ կարծես ես կը լսէի գրադա - րանի դրժերուն ծանր շնչառութիւնը: Յետոյ խօսեցաւ ինք, խօսեցաւ երկար եւ դանդաղօրէն հանելով իր բառերը. ձայնը նոյն դժուարութիւնը ունէր. ան կը մարէր ինչպէս միշտ եւ սակայն իր միտքը երբեք չէր գիշեր իր ձայնին. կ'անցնէր անկէ անդին եւ ինքզինք կը հաղորդէր գրեթէ ի հեծուկս անոր: Սկիզբը ան խօսեցաւ Բաշադունիին մա - սին առհասարակ. արարքէին տուաւ անոր կերպարին կողմերը. գծեց այն քաղաքական ուղին, ուրիշ անցեր էր ան եւ իր հետքը ձգեր իր ետին. յետոյ կա - մաց - կամաց անդամահատեց Բաշադ - նունիին հիմնադր. այնտեղ պտաւ վեր - լուծական ուսանելի տուեալներ եւ սա - կայն զայն նկատեց չապէս խախուտ, իսկ անոր եզրակացութիւնը՝ մեծապէս վիճելի: Ըստ իրեն, Բաշադունիին սա - մանաւորի ծիրի մը մէջ միայն տեսեր էր մեր ազգային գոյալիճակը. ան կ'ան - տեսէր երկու հիմնական իրողութիւն. նախ այն՝ որ հայութիւնը միայն Հա - յաստանի մէջ էր. անոր մէկ հսկայ գանգաւածը ցրուած էր աշխարհով մէկ եւ Հայը տրամադիր չէր իր ինքնը - թիւնը գիշերու գինը շրջապատող մշա - կոյթներուն. յետոյ նաեւ այն՝ որ կու - սակցութիւն մը միայն դադարաւոր չէր, ան մարմին էր. ան կազմակերպութիւն էր, որ կը դարձնուէր մեծ դժուարու - թիւններով եւ ժամանակին տաժանելի փորձովը. կարելի չէր տեղ մը զայն ըս - պանելը գրիչի սոսկ հարուածով մէ ու - րիշ տեղ մը զայն վերակենդանացնել: Երբ պայմանները ներքին, Հայաստանը անունը պիտի տար գաղութներուն. դա - դութիւնը, իրենց կարգին, պիտի զօրա - ցնէին Հայաստանը. Դաշնակցութիւնը պիտի շարունակէր մնալ գաղութներու քաղաքական ողնաշարը: Բաշադունիի հիփոթէզը ինք կ'ուզէր քննուած տեսնել քաղաքական յարաբերութիւն իրականու - թիւններու լոյսին տակ:

Ասեմք Բաշադունիու ասածն էլ լի - նում է մի օր. ասեմք համայնավար իշ - խանութիւնը Հայաստանում կարողա - նում է մի կերպ համադրել Հայ պետա - կանութեան շահերը Սովետների շահե - րին եւ դրանցից օգտուում է Հայաստա - նը: Բայց նոյն հաւանականութեամբ միթէ չի՞ կարող պատահել ճիշդ հակա - ռակը. չի կարող պատահել, որ Սովետ - ները վաղը ուզենան բարի գրացիու - թեամբ սիրաշահել թուրքերին... Հա - յաստանի իշխանութիւնը, որպէս պա - տասխանատու մարմին, պիտի ընդունի դրա անհրաժեշտութիւնը եւ մի կերպ եռալ գնայ. իսկ եթէ հարկն է Սովետնե - րը անդամայն կը դնեն մի երկու մարդ, որոնք կը մաքրագործեն Հայաստանի իշխանութիւնը այն համայնավարներէն, որոնք, ըստ Բաշադունիու, այսօրուան դաշնակցականներն են լինելու. Բաշադ - նունու խօսքը պատմաիրիւստիպայութիւն է. դրա վրայ կարելի չէ քաղաքական ծրագիր կառուցել. քաղաքական կու -

ՄԵՈՅ ԱՇԽԱՐՀ

ԳՈՍԵՐ ԳԻՒՂԸ, ՄԱՐԻԱՄԻ ԱՌԵՒԱՆԳՈՒՄԸ

1911-ի աշնան, մայրս եւ ես աճապա - րեցինք երթալ Խէյվեան, մեր հայրենի գիւղը եւ տեսնել խոր ծերութեան հա - սած պաշտելի մեծ մայրիկս երիցուհի Սալվար Դատէն, որուն մէկ ոտքը դե - րեգմանն էր այլեւս... Թէեւ խաւա - րած էր իր աչքերուն լոյսը, սակայն յու - դումով ու դողդոջուն մատներով շօշա - փեց գլուխս, չոյեց մազերս, համբուրեց լսեց ձայնս, երեք տարուան կարօտը ա - ստ ինձմէ, փա՛ռք տուաւ Աստուծոյ եւ օրհնեց զիս: Մօտ երկու շաբաթ մնա - ցինք իր մօտ:

Սալվար մեծ - մայրիկս, իր ծննդա - վայր Գոմեր գիւղին մէջ, ունէր իրեն նման թոնրան շուրթ փակած, ալեւոր եղբայր մը, քեռի Ափօ - Սըրգոս եւ ա - նոր գերդաստանը, որոնք ծննդն ի վեր, իմ երեսն չէին տեսած, մասնաւոր, ծե - րունի քեռի Սըրգոս, փափաք յայտնած էր, մեռնելէ առաջ, անգամ մը տեսնել իր սիրական քրոջ թոքը: Մայրս, որո - չեց հօրաքրոջն Արեւիկայի հետ, քանի մը օրուան համար զիս զրկել Գոմեր: Այս որոշումը մեծ հաճութեամբ պատճառեց Սալվար մամիկին, որուն աչքի լոյս եւ պարծանք թոնրին էի:

Ուստի, Սեպտեմբեր ամսուան մէջ, առաւօտ մը, ես եւ հօրաքրոջս՝ Արեւի - կայ, նուէրներով գալթաներով ու փուռ -

սակցութիւնը չի կարող այդպէս վար - ունել իր անելիքի հետ:

Կանգ առաւ. իր հին ժպտը կար այժմ իր դէմքին. այդ ժպտը մտածում էր. ան շարունակութիւնն էր իր խօսքին.

Փոխարէնը պիտի ասել, որ դժուար է լինելու մեր գործը գաղութներում. դժուար է լինելու նրանց գործը Հայաս - տանում. չպէտք է խաբուել դիւրին ժա - մանկաներից... դու նորից կարգաւ Բա - շադունիու գիրքը:

Այստեղ էր, որ ինք ողբեկոչեց Նոր Նա - խիջևանի յայտնի կատուն. յետոյ, ըրաւ նոր թեւադրութիւններ. կ'ուզէր, որ կարգայի աւելին եւ մօտէն ըննէի թերն ու դէմը:

Ես վերստին կարդացի Բաշադունիի գիրքը. կարդացի նաեւ Ռուբէն Դարբին - եանի եւ Վահան Նաւասարդեանի գրքե - րը՝ ի պատասխան Բաշադունիին: Պակ - սող բան մը կար տեղ մը, որ կ'անհան - դատացնէր զիս. պէտք է խաբուել դիւ - րին ժամանակներից... արդեօք դեռ մեր առջեւն էր աւելի յոռին. յամենայն զէպս Վրացեանի այդ խօսքը կը հետե - լէր քայլափոխին: Ես հիմա կ'անդրա - դառնամ, որ իր մէջ խօսողը բնազդն էր հին անցիկին՝ իր նախահայրերը վա - ղուց անցիկն էին այս ճանապարհներէն. անոնք վաղուց ճանչցեր էին անկայուն կեանքին ելեւէջները. անոնք վաղուց տե - սեր էին բարգաւաճ հայրենիք եւ չէն մայրաքաղաք. յետոյ տեսեր էին անոր քայքայուիլը. յետոյ գաղթեր էին ու կերտի բարգաւաճ գաղութներ եւ քանի - թ քանի անգամներ խաբուել էին գիւղերի ժամանակներէն... տարիներ ետք ես նա - եւ առիթը ունեցայ կարդալու Սիմոն Վրացեանի «Ուարժափումներ»ը եւ դիւ - տը ըրի նոր իրողութեան մը. Բաշադ - նունին եւ Վրացեանը նոյն մտածումին հակադիր թէզերն էին եւ այդ իսկ պատ - ճառով անոնք կը պայմանաւորուէին ի - րարմով. անոնք բնազդաբար կը փնտ - ուէին զիրար. ընթերցողը կը յղէին իրա - բու. անոնցմով նոր լիութեան մը կը հասնէր այն զաղափարը, որմէ ծնունդ առած էր Դաշնակցութիւնը:

Հիմա կը մտածեմ ու կը ջանամ հա - կընալ, թէ ինչո՞ւ Վրացեանը չէր վա - րանած լուրջի առնել զիս այդ օր. ինք, որ փոխդիւրս կեանք մը ձգեր էր իր ե - տան, ինչպէս կրնար համբերութեամբ լսել մեզի պէս տղաք եւ չունէ հատցնել իր այդ տարիքին: Ինձի կը թուի, թէ ձեռնարանը մտածումի նոր ասպարէզ մը բացած էր Վրացեանի առջեւ եւ ան երե - լի թաքուն հրճուանքով մը կը արամադ - րուէր Համազգայինի կրթական այս օ - ճախին: Իր ամբողջ կեանքը անցեր էր

նիկներով, սերով ու մածնով, քաղելով ճամբայ երանք դէպի Գոմեր:

Լաւ կը յիշեմ այդ օրը, Պոլսէն նոր վերադարձած ըլլալով, հազած էի եւ - րօպական տարազ՝ ժանեակէ բաց դռն ծաղկազարդ եւ կարճ շրջազգեստ մը, որ հազիւ կը ծածկէր ծուկերս, սրունք - ներս մերկ էին, ոտքերուս ալ սպիտակ ու բարակ դուլպաններ եւ սեւ մօրթի փայլուն կիսափշիկներ, կարմիր ծոպե - րով. իսկ գլխուս գրած էի խորէ լայն - եզր գլխարկ մը, որուն տակէն երկար մազերս փուռած ուսերուս կուտային ինձի անսովոր երեւոյթ մը եւ հետաք - րբութիւնը կը շարժէին անցորդ զի - ցայցիներուն:

Ճամբուն վրայ, արեւ, բարեւ, ծիւ ու ծաղիկ չորս կողմ: Ուղեղով ու սրտի - րով, հանգ ու կանգ առնելով, ուրախ գլուարթ, իրիկնամուտին հասանք Գո - մեր: Վերջապա արեւգալով օժուած էին, գլուղին փողոցները, տանիքները եւ մօտակայ արտերը: Գիւղին տուններուն առջեւ եւ բակերուն մէջ, իրարու վրայ շարուած բուրդերու նման կանգնած էին նոր ու կարմիր հողէ ամաններ, որոնք ինքնատիպ նախ մը կուտային Գոմեր գիւղին եւ կը զարդարէին բակերը: Գո - մերցիներ, արհեստով բրուտ էին կը չինէին փեթակներ, թոնրներ, կարա - ներ, ծափկիկներ, կուժեր, բղրիկներ, բլրիկներ, փառչեր, տաշտեր, պուտու - ներ, ճուլներ, լանկափներ, կոտիկներ եւ սաֆաներ ու կը տանէին ծախիւս գանձը: Մուշ եւ շրջակայ գիւղերը:

Ներ հասանք մեծ ձորս պարկեմալ տունը, որ Տէր Դադար կարգանեակի տունն էր կողուէր, մեր ազգականները անակնկալի եկած, ուրախութեան կան - չերով ողջունեցին մեզ, թափեցան մեր վրայ սկսան համբուրել ու ձեռք ձեռք խլել զիս: Տանը մեծ հարսը, Վարդէն,

քաղաքական եռուգերի մէջ, ան գործի էր երեք ցամաքամասերու վրայ. կալ - մակերպեր, պայքարեր. անցեր էր թա - քառացի թաքառոյց, տեղ մը վարել էր Պետութիւն. ուրիշ տեղ մը գիւղերի լուսուցիչը համադրելու համար մարտը տեսակէտները. այս բոլորին կողքին ան դեռ գրեք էր հատորներ. խմբագրեք մա - մուլ եւ իր ձայնը հասցուցեր հետաւոր աշխարհներու ցրուած հայութեան: Ա - ռաշլին անգամն էր, ուրեմն, որ Վրաց - եանը ինքզինք կը գտնէր կրթական մի - ջաւայրի մը մէջ որպէս անօրէն եւ ու - սուցիչ. առաջին անգամն էր, որ ան կը շրջապատուէր պատանիներով եւ իր ատօրեայ կեանքը կը կապէր անոնց կեան - քին: Ան սիրեց ձեռնարանին թարմու - թիւնը. իր չուրջի աշխուժ երթեկը - հայրենիին պոռթկումն եւ կուտակուող դր - ծածոթիւնը ձեռնարանի միջնացքներուն մէջ: ձեռնարանը իր մէջ արթնացրէ հին կեանքի մը խռովները եւ ինք հետզե - տէ իր զգայնութեան ծածուկ ողբերն - րէն բացաւ ձ ո ի խ հանգչսը ի ր յիշողութիւններուն. «Կեանքի Ու - ղիներով» խորագրուած իր հատորա - շարքին առաջինը ան կը ձօնէ շատ խա - սուն քանի մը տողերով: Այս հատորը սիրով նուիրում եմ Մալխոբ չոտեմ, բայց տալազոյթեան մէջ Մալխոբ իրա - գով տաչորուող հայ տղաներին եւ հայ աղջիկներին, որանց մատաղ սիրտը բա - րախում է Հայաստանի համար:

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

«Կեանքի Ուղիներով» հատորաշարը լոյս տեսաւ այն տարիներուն, երբ ձե - մարանի անօրէնն էր ինք. այդ հատոր - ներուն մէջ է, որ մենք առաջին անգամ յայտնութիւնը ըրինք այն միւս մարդուն, որ մնացեր էր ներքս եւ երկար տարի - ան փնտռեր էր զուրս գալու եկը. ան պարզապէս ստորագրատու էր հա - մաժողին, որ պիտի գործէր քաղաք - կան դաժան բեմի մը վրայ. յանկարծ յայտնի կ'ըլլար, որ Վրացեանը զգայուն գրագետ մըն էր եւ ունէր իր ներաշխար - հը ընթերցողին բանալու բացառիկ ձե - նը: Եւ ընթերցողին բանալու բացառիկ ձե - նը, իսկ ձեռնարանը պիտի ըլլար դար - րօժիչ վայրը, որ կարելի պիտի դար - ձնէր գրագէտին այս ուղացած պիտի ա - ճումը. հոն էր, որ գրագէտը պիտի ա - ճառէր. հոն էր, որ գրագէտը մարդուն ըն - զատագրուել քաղաքական մարդուն ըն - լոյն: Դժբախտաբար իր այդ յառաջա - եալ տարիքին իրմէ ծնող գեականութիւ - նը յուշերու արագ սղագրութիւն մը մի - նը յուշերու արագ սղագրութիւն մը մի - նը կը դաւ եւ սակայն ան մեզի բերաւ այն եղաւ եւ սակայն ան մեզի բերաւ վատերական վիճակները մարդուն, որ գիտէր բառը կրօնքի քանի

Վիեննա. — Այս օրը Տիկին Արշալույս Մա-
դաբեան, Տէր Տիկին Ասատուր Մադաբե-
ան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ար-
մէն Թաշճեան եւ զաւակները (Տէսին),
Տէր եւ Տիկին Ռէմոն Ռոշ եւ զաւակնե-
րը (Տոմ), Տէր եւ Տիկին Սիմոն Մա-
դաբեան եւ զաւակները (Քալիֆորնիա),
Այրի Տիկին Եղնար Բալոյեան եւ զա-
ւակները, Տէր եւ Տիկին Ահարոն Շամել-
եան եւ զաւակները (Էլիան-Տը-Պէն) եւ
ընտանեկան բոլոր պարագաները՝ սրտի
խոր կակիծով կը ծանուցանեն իրենց ա-
մուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբոր, քեռայ-
րին եւ ազգականին՝

ԱՒԵՏԻՍ ՄԱՂԱՔԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Օգոստոս 23ին,
74 տարեկանին:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի
այս Երեքշաբթի, Օգոստոս 26, ժամը
14ին, Վիեննայի Սէն - Մօրիս մայր եկեղեց-
ւոյ մէջ:

Մահազոյ չստացողներէն կը խնդրուի
ներկայ իբրեւ այդ նկատել:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Տէր եւ Տիկին Յակոբ
Աղաճեան, Օր. Արշալույս Աղաճեան,
Տէր եւ Տիկին Օննիկ Զաքեան եւ զա-
ւակները (Թու), Այրի Տիկին Սիրանոյշ
Քէօսեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Քէօ-
սեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յա-
րութիւն Բապունեան եւ զաւակները (Ե-
րեան), Տէր եւ Տիկին Օննիկ Պաղտա -
սարեան եւ զաւակները (Լուս Անճելա),
Այրի Տիկին Վարդուհի Տօպոյեան (Լուս
Անճելա), ինչպէս նաեւ՝ Աղաճեան, Բա-
պունեան, Քէօսեան, Զոլաքեան, Տէր -
աէքեան եւ Պուլուգեան ընտանիքները
խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ,
զարմուհիին, մօրաքրոջ եւ մօրաքրոջ
զաւակին՝

ՕՐ. ԱԼԱՄԻՆ ԱԼԱՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Օգոստոս 21ին,
61 տարեկանին:

Յուզարկաւորութիւնը կը կատարուի
Զորեքշաբթի, Օգոստոս 27, ժամը 14ին,
Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեց-
ւոյ մէջ, Կոմիտաս փողոց:

Մահազոյ չստացողներէն կը խնդրուի
ներկայ իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԵԼ. — Վասպուրականի Հայրե -
նակցական Միութեան Կեդր. Վարչու -
թիւնը Տէսինի եւ Վիեննայի իր մասնաճիւ-
ղերով ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր
եւ Տիկին Պաշիկ Տէրաբեանի (Վիեննա),
Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Տէրաբեանի եւ
զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ղեւոնդ
Տէրաբեանի եւ զաւակներուն, Այրի Տի-
կին Գոհարիկ Գիւլբասեանի եւ զաւակ -
ներուն, իրենց սիրելի քրոջ-զաւակի, հօ-
րաքրոջ զաւակի, բարեկամի՝ Նշան Մի-
քայելեանի մահուան առթիւ (7 Յունիս,
1980, Թեհրան):

×

ՄԱՐՍԵԼ. — Տէր եւ Տիկին Սիմոն Աւ-
տեան եւ զաւակները, Պ. Միսաք Աւտե-
ան, ցաւակցութիւն կը յայտնեն Այրի
Տիկին Ովսաննա Միհրանեանի, Տէր եւ
Տիկին Աղասի Միհրանեանի եւ զաւակ-
ներուն, Տէր եւ Տիկին Վահագն Միհրան-
եանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին
Վարանդ Զովէլեանի եւ զաւակներուն,
Տէր եւ Տիկին Սամի Ֆերուզի, Պ.
Պաշիկ Միհրանեանի, Այրի Տիկին Զա-
րուհի Պուլուգեան (Հայաստան), Պու-
լուգեան ընտանիքին ընտանեկան բոլոր
պարագաներուն, իրենց սիրելի ամուս-
նոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբոր, կեսրայրին,
քաւորին, ազգականին, խնամիին եւ ի-
րենց անոռանայի ընկերոջ՝

Նշան Միքայելեանի

անակնկալ մահուան առթիւ (Թեհրան):
Այս տխուր առիւթով, Տէր եւ Տիկին
Սիմոն Աւտեան «Յառաջ» բարգաւաճ-
ման համար կը նուիրեն 100 ֆ.:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՆԻ ԵՐԶԱՅԱՐԱՐԻ ՀՐԱՆՔՆԵՐԸ

ՄԱՆՈՒԻԼ

Փարիզի մէջ

ԵՐԳԱՆԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ 4ԻՖ

Imprimé Sur Les Presses

Du Journal «HATCH»

83, Rue D'Hauteville — 75010 - Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ի

«ՍՓԻԻՓԻ ՄԷՋ»

ՀԵՂԻՆԱԿ

ԽԱԶԻԿ ԹԵՕԼԵՕԼԵԱՆ

ՄԱՍՆԱՇՄԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

Գին 70 ֆր., քաղաքային ծախսով՝ 80 ֆ.

Դիմել՝ «Յառաջ»-ի

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ԵՂԵՍԻԱ ԱՒԱՆԻ

ՏՐԻ ՏԱՐԵԴԱՐԶԸ

— X —

Այս տարի կը լրանայ Ուրֆայի Հա -
յութեան Հերոսամարտի 65ամեակը եւ
Նոր Եղեւսի աւանին հիմնադրութեան 5րդ
տարեդարձը:

Այս տարեդարձները արժանաւայել կեր-
պով դիմաւորելու համար, Սեպտեմբեր
27ին, Նոր Եղեւսի աւանին մէջ տեղի
կ'ունենայ հանդիսաւոր հաւաքոյթ:

Առ ի տեղեկութիւն ուրֆայի հայրե -
նակիցներուն:

Մինչեւ Օգոստոսի վերջ, փափաքող -
ները կրնան դիմել՝

Յ. ՀիՍԱՅԵԱՆԻ

41, Rue Mortinat, 92600 — Asnières

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՓԱՐԻԶԱԶԱՅ ՏԻԿԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄԻՆ
ՏԱՐԵԴԱՆ ՊԱՐԱԶԱՆԴԻՍԸ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 7ԻՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1980 - 1981 ուսումնական տարեշրջանի
արձանագրութիւնները բացուած են:
Վարժարանը կը ընդունի ցերեկօթիկ եւ
գիշերօթիկ աշակերտներ՝ նախակրթա -
րանէն մինչեւ պաշարօրէյի 9-5. Սէ. Տէ.
բաժինները:

Կ'ընդունուին նաեւ հայ աղջիկներ
միայն ցերեկօթիկ:

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրու-
թեան համար դիմել Տեղեկութեան՝

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN

26, Rue Troyon — 92310 Sèvres

Tél. : 534-68-28

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Պաշի Զաւիլի մասնաճիւղին պա-
րահանդէսը՝ Զաւաթ, Հոկտ. 25ին:

×

Յրանաւայ Կապույտ Պաշի Անէլու -
Պուա - Քօլօմպի Մասնաճիւղին տարե-
կան Պարահանդէսը Հոկտեմբեր 11ին:

×

Ալֆորվիլի Ս. Մեարոպ կրթարանի տա-
րեկան ճաշ - պարահանդէսը՝ Հոկտեմ-
բեր 18ին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի

ԸՆԹԱՏԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ

ՍԱԿԱԳԻՆ

Մահազ	200 (235,20)
Հոգեհանգիստ	100 (117,6)
Շնորհակալիք	100
Հարսնիք, ճշմարտութ	100
Ծնունդ	100
Կը փնտաւի	40 (47,04)
Կ'ուզուի	60 (70,56)

Այս զինները մէկ անգամ հրատա-
րակելի եւ սովորական ծաւալով ազ-
գերու համար են, չորրորդ էջ:
Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական եւ այլ ազգերու
մասնաւոր պայմաններու համար,
դիմել թերթին վարչութեան:

Վերոյիշեալ սակերու վրայ
կ'աւելնայ Թէ. Վէ. Ա.Ն՝ 17,60 առ
հարիւր (տես՝ փակագրի մէջ գն-
մարները):

ԱՆՇԱՆՈՐ ԶԻՆՈՒՈՐ

ԲՈՑԻ ԱՐՇԱՐՈՒՄ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու միութիւնը
Անճանօթ Զինուորին Բոցը կ'արժարէ
Հինգշաբթի, Սեպտեմբեր 4, ժամը 18ին:
Հաւաքուիլ ժամը 17-30ին, Ֆրիէլանտ
- Շան Գ'ելիգէի Բէն - փլէյն:

Փ Ա Ր Ի Զ

ԲԱՆՈՒԿ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՎՐԱՑ

ՎԱՐՁՈՒ ԿԱՄ ԾԱԽՈՒ

ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ

Դիմել՝

ELLEN GERARD

134, Rue D'Aboukir

75002 — PARIS

- Կ Ո Չ -

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ի ՆՊԱՍՏ ԿԱՊ. ԽԱԶԻ ԳԵԼՖՈՆԵՅԻՆ
ՕԴԱՓՈՒՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆԻՆ

— O —

Սիրելի հայրենակից,
Մեր բարերարներու եւ բարեկամներու
առատաձեռնութեան շնորհիւ, Կայանը
մեծցաւ, զեղեցկացաւ, բարգաւաճեցաւ:

Չենք ուզեր դոհանալ ձեռք ձգուած ար-
դիւնքներով: Կ'ուզենք մեր երախտներուն
օրինակելի կայանի մը մէջ հիւրընկալել:

Կապ. Պաշի եւ Կայանի տնօրէններն ու
հակիչները կը ջանան ստեղծել ներդաշ-
նակ, ջերմ ու մանաւանդ՝ հայկական
մթնոլորտ:

Ականատես էք կատարուած դործին.
կը զնահատէք զայն, կը դիտակցէք Կա-
յանի անհրաժեշտ դերին մեր դաղութիւն
մէջ: Նախանձախնդիր անոր յառաջիկ -
մութեան՝ պիտի պատասխանէք մեր կո-
չին:

« Կայանը հայ մանուկին բոյն է »,
բոյն մը որուն զարդարումին համար խոտ
կը պակսի: Ձեր լուծմաներուն շնորհիւ
չիւղեր պիտի աւելցուին, ու Շուաբի
աւելի հպարտ, աւելի փայլուն պիտի ծա-
ծանի Պէլֆոնթէի վրայ:

ԿԱՊՈՑ ԽԱԶ

(ԿԵԼՖ)

Նուէրները ղրկել՝

Croix Bleue des Arméniens de France

17, Rue Bleue — 75009 Paris

C. C. P. Paris 5985 07

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԵՂՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԴԱՆ ՊԱՐԱԶԱՆԴԻՍ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 8-ԻՆ

JACQUES CHELELEKIAN

HAVAS VOYAGES

vous propose

VOYAGES ARMÉNIE 80

Gaidzag MARDOYAN

ACCOMPAGNATEUR DU VOYAGE

LUNDI 8 SEPTEMBRE - LUNDI 22 SEPTEMBRE 4 080 FR\$

calendrier des départs de Marseille		
DEPART	RETOUR	PRIX
Lundi 06 Octobre	Lundi 20 Octobre 80	3 480 FR\$
Vendredi 07 Novembre	Jeudi 20 Novembre 80	3 480 FR\$
Vendredi 26 Décembre 80	Jeudi 08 Janvier 81	3 480 FR\$

INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DÉPART

renseignements et réservations

CHELELEKIAN

Jacques

VOYAGES WASTEELS

87 la Canebière 13001 MARSEILLE

tél. (91) 95 90 12

Organisation : HAVAS VOYAGES Lic. 97

Fonds A.R.A.M

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԼԵԶԱՍՏԱՆ
ԿՏԱՆՍԿԻ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐԸ
ԻՍԽԱԿԻՆ ԿՊՈՒՋԵՆ
ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՆՈՐ ՎԱՐՁԱՊԵՏԻՆ ՀԵՏ

Հակառակ եղած կարեւոր գիշումն էր, որ, կտանակի բանուրները տեղի չեն տար եւ կը յամառին իրենց պահանջներուն մէջ։

Նոր վարչապետը՝ Փրնգուսի, ան լամբ կը գլխաւորէր այն պատուիրակութիւնը, որ Կոստանկի կ'երթար բանակ զինուորական խմբով։ Մինչ, միջոցառում հանձնարու էր տեղւոյն վրայ, բայց բանուրները չէին ծածկեր, թէ հիմնական փոփոխութիւններ կ'ուզէին եւ կուտակ զանազան պահանջներ, որովհետեւ։ «Միշտ նոյն կերպն է, միայն անունները կը փոխուին, զինուորները կը մնայ։ Գալով մեզի՝ բանուրներու, իսկական փոփոխութիւններ կ'ուզենք»։

Կան սակայն, որ «դրական» կը նկատեն ինչ որ կատարուած է արդէն եւ մա՛նաւոր՝ քաջալերական։ Կը մնայ սա՛կայն, վստահ ըլլալ, թէ իշխանութիւնները տէր կը մնան իրենց խոստումներուն։

Նոր նախարարապետը, ամէն բանէ առաջ՝ անտեսադէտ է, ինչ որ կարեւոր է երբ նկատի առնուի թէ, մանաւանդ այդ պահին վրայ ոչ ներկան, ոչ ալ ապագան փայլուն են։ Շատեր կը զարմանան, ընդհանրապէս, ի տես կատարուած փոփոխութիւններուն։ Ինչպէս կարելի եղաւ «ընդհանրական» երկրի մը մէջ նըման բարեփոխման մը ձեռնարկել։ Այդ իսկ պատճառով, արեւմտեան մամուլը այնքան ալ «համոզուած» չէ եւ կասկածով կը դիմէ, ինչ որ կը կատարուի, ո՞ն տեսնելով նոյնիսկ՝ ծուղակ մը։ Բայց եւ այնպէս, պէտք է անդրադառնալ այն հիմնական տարբերութեան, որ կայ Լեւոստանի եւ Մոսկուայի վարչակարգի վայելող միւս երկիրներուն միջեւ։ Լեւոստան, բաւական անկախ ինքնիշխան մը ունի, որ ազդեցիկ է եւ բանուրական դասն ալ սեփական ծանցած է ժողովրդավարութեան մէջ։ Յետոյ եւ մանաւանդ, Լեւոստան կուտակուած ըլլալէ առաջ կ'աւելնէ ինչ որ ինչպէս Մոսկուայի վրայ կու տար առջի իրիկուն։ «Բարեփոխութիւն չէ պարզապէս բացէ ի բաց եկեղեցին կը նախարարեն ըջիջէն եւ անկի մասիկ կ'ընեն պապին, - իրենց պապին - քան կուտակուած զեկավարներու հանդէսը»։ Կիրէք, չուզեր կառավարել «Լեւոստան մը Լեւոստան քէմ, այլ՝ Լեւոստան ետ», ինչ որ այնքան ալ դիւրին չէ։ Յետոյ, Մոսկուայի չուզէր կայ միշտ։ Թաւ գործակալութիւնը անդրադառնալով կատարուած փոփոխութեանց, դատարարութեան մէջ ըրաճարացած բարոյական աղմուկը, որ կը ձգտէ ինչ գործառններու մէջ պատահած աշխատանքի դադարները ներկայացնել որպէս՝ մեթոմփոսիս ընկերակցութեան»։ Թաւ, կ'ըսէ նաեւ թէ. «Փորձ մըն է աշխարհակալ շրջանակներու, որոնք վճռած են անկեղծի եւ կոպիտ ձեռով միջամտել ընկերակցութեան ինքնիշխան պետութեան մը ներքին գործերուն, նպատակ ունենալով՝ դէպքերու ընթացքին ալ իրենց ուզած ուղղութիւնը։ Արեւելեան Գերմանիոյ Նոյն Տոյնաւն ալ,

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻՋ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ, ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ, ՕԳՍ. 8 - 12

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ
ՀԻՄՆԱԳԻՐԻԹԻՒՆԸ

Գիւղատնտեսութեան հիմնարկութիւնը, հիմնուած է յիսուս տարի առաջ։ Աւելի քան 14 հազար մասնագէտներ շըրջանաւարտ ելած են։ Ունի հինգ ճիւղեր։ Աշակերտութիւնը երկուսն՝ ընդհանրապէս գիւղական վայրերէն կու գայ։ Կը մասնագիտանայ գիւղատնտեսութեան այլազան մարզերուն մէջ՝ տեսական եւ գործնական։

ՖԻՆԱՆՍԱ ՉԿՆՈՐՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱՀԱՆԳԻԹՏՆԵՐԸ ՓԱԿ ԿԸ ՄՆԱՑԻՆ
ԵՐԵՎՆԱԿԻՆ ԵՐ

Երկուշաբթի օր, մինչ կարգ մը նախատեսուած ժողովները յոյս կը ներշնչէին, թէ ելք մը գտնուի տարապալ լուծելու համար, ընդհակառակն, կացուութիւնը կը ծանրանար շարժապարհի «գիւղատնտեսութեան» եւ հաշտարար ազգ. յանձնարարութեան նկատմամբ ալ Աշխատանքի Ընդհ. Դաշնակցութեան (ՍԷ-ԺԷ-ԹԷ) պատուիրակութիւնը դուռը կը քաշէր կ'երթար, երբ չէր յաջողեր երաշխաւորութիւն ունենալ, թէ ոստիկանութիւն եւ բանակ՝ պիտի պարպեն այն նաւահանգիստները, զորս գրաւած են։ Կէս ժամ ետք, նոյնը կ'ընէր Խոմոն Մէտի պատուիրակութիւնը եւ խզումը կատարեալ էր, թէեւ ՍԷ-ԺԷ-ՏԷ-ԹԷ-ն միշտ համաձայն չէ Սեկի Սեփարեային հետ, որու վարած քաղաքականութիւնը վատթարացուցած էր իրենց քաղաքականութիւնը մը կը նըկատէ։

Ամէն պարագայի մէջ, Երեւանի մոտ, ընդհանուր կացութիւնը շատ գէշ էր, նաւահանգիստները փակ էին, Ռեզիդենցի ցամաք չէին կրնար գալ եւ հազարաւորներ, որոնք արձակուրդէ կը վերադառնային, անշարժութեան մատնուած են ու սկսած են շղթայանալ, «գործադուլի դէմ» չըլլալով հանդերձ, բայց ի պաշտպանութիւն քաղաքացիի իրաւունքներուն։

Բաւական մտահոգիչ էր Անթիֆէրի կացութիւնը, որ Հալիբի մերձակայն քաղաքային նաւակայանն է եւ ուր չեն կրնար գալ յունական զարեղանաւ մը որ բացը կը սպասէր։ Պոլսոյնը, Ապահովութեան Հանրապետական Գործընթաց (ՍԷ-ԷՄ-ԷՄ) միջամտած էին, ինչ որ աւելի կարծր դարձուցած էր ձկնորսներու դիրքը։ Չորեքշաբթի կը գումարուի նախարարաց յետ - արձակուրդային առաջին յիսուս տարուի, որ ծանր օրակարգ մը ունի։

Սեկի, ի դէպ, երանի՜ կուտայ լեւոստաններուն, որովհետեւ. «Ընդունելով ժողովրդավար եւ ինքնավար սենտիքալ գործունէութեան մը անհրաժեշտութիւնը, հարազատութիւն ներկայացուցական մեծ քայլ մը առին, որուն իմաստը լայնորէն կ'անցնէ լեւոստանի սահմանադրութեանը։ Ինչ հակապատկեր այն իշխանապաշտութեան եւ զսպումին հետ, որոնք կը տրբեն մեր մօտ...»։ Կը մնայ, Ժորժ Սեկի, իր սենտիքալ գործունէութիւնը փոխադրել վարչաւս կամ «լեւոստաններէն ալ անդին» մինչեւ Մոսկուա...

ԵՐԵՒԱՆ, ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ, ՕԳՍ. 8 - 12

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ
ՀԻՄՆԱԳԻՐԻԹԻՒՆԸ

Գիւղատնտեսութեան հիմնարկութիւնը, հիմնուած է յիսուս տարի առաջ։ Աւելի քան 14 հազար մասնագէտներ շըրջանաւարտ ելած են։ Ունի հինգ ճիւղեր։ Աշակերտութիւնը երկուսն՝ ընդհանրապէս գիւղական վայրերէն կու գայ։ Կը մասնագիտանայ գիւղատնտեսութեան այլազան մարզերուն մէջ՝ տեսական եւ գործնական։

ԳՈՂՈՄՊԻԱԿԱՆ
ԺՈՂՈՎՐԻՍԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Գոլոմպիական ժողովրդական պարեր ներկայացնող խումբը, Ռիկա, Վիլնիւս, Արխանգելսկ, Լենինգրադ, Սոչի եւ Բաքու այցելելէ ետք, իր երկրին ազգային պարերը ներկայացուցած է Երեւանի հեծանիւի դաշտին մէջ։ Յայտագիրը՝ երկու երես պարգած է։ Առաջինը՝ հարթավայրերու, երկրորդը՝ այսպէս կոչուած՝ ափրիկեան պարեր։ Այս վերջինները, տարածուած են ծովափնեայ շրջանները։ Երեւանցիք, խանդավառ ընդունելութիւն մը վերապահած են այցելուներուն։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

Առողջապահութեան նախարարին տեղակալը՝ Լարիսա Մուրադեան, կարգ մը տեղեկութիւններ տուած է «Արմէնփրէս»ի

ՔԱՆԻ ՍԵ ՏՈՒՆԿ

ԹՈՒՐԿԻՅԱ, նորէն դրամ դտած է. այս անգամ՝ Ստուտի Արարիայէն, որ 250 միլիոն տուար կը տրամադրէ։ Այս առթիւ, Եւրոպական նախարարը՝ Արու Սոյիլ ըսած է. «Թուրքիոյ եւ Ստուտի Արարիոյ միջեւ գործակցութիւնը՝ երաշխաւորութիւն մը պիտի ըլլայ համայն իսլամ աշխարհի զարգացման եւ խաղաղութեան համար»։ Ստուտական վարկը պիտի հասուցուի 20 տարիէն, «հինգ տարուան շնորհի շրջանով մըն ալ» եւ 5 առ հարիւր տոկոսով։

ԹՈՒՐԿԻՅԱ մեծ օրաթերթերէն՝ «Ճում-հուրիյէթի» խմբագրապետ՝ Օզթայ Գուրթպէօզէ, անցեալ շաբթու վերջը ձերբակալուած է Պոլսոյ մէջ եւ ազատ արձակուած՝ 4 ժամ ետք։ Խուզարկուութեան մը ընթացքին, ոստիկանները իր ինքնաշարժին մէջ գտած էին կառուցարարի մէկ գործը եւ Փաշիգի մասին գրուած գիրք մը։ Միւս կողմէ, Երեւանի օր, ուսուցիչները եւ գնդացիները յարձակում մը կատարուած է Թարապիայի (Պոլսոյ) ոստիկանատան վրայ, որու ընթացքին ոստիկանատունը ամբողջութեամբ անկողնուած է եւ ոստիկան մը՝ սպաննուած։ Կը կարծուի, թէ անարեկիչները կը պատկանին ծայրայեղ ձախիւն։ Քաղաքական անարեկչութիւնը վերջին 24 ժամուան մէջ սպաննած է 7 հոգի, որոնցմէ երկուքը Պոլսոյ եւ երկուքը՝ Անգարայի մէջ։

ՄԱՆՈՍՔԻ մէջ (Փրովանսի Ալպեաններ) մեծամասնութիւնը շահեցաւ թաղապետական ընտրութիւնները։ Նախորդ թաղապետութիւնը ձախի միութեան կը պատկանէր։

Թղթակցին, մանուկներու առողջապահութեան մասին։

Լենինականի մէջ շինուելու վրայ է բազմատեսակ հիւանդութիւններու հիւանդանոց մը մանուկներու համար։ Բաժանումները այլազան պիտի ըլլան՝ նախազգուշական ճիւղերէն մինչեւ վիրաբուժութիւն։ Այդ ձեւի ալ հիւանդանոցներ պիտի հաստատուին ուրիշ քաղաքներու եւ լեռնային վայրերու մէջ։ Ծըրազրով, նախատեսուած է ընդլայնել ցանցը կազմուած կայաններուն, մանկական առողջարաններուն, հանգստեան տուններուն եւ մարզական կեդրոններուն։

ՍՓԻՒՌԷՆ, ԵՐԱՅԱՆԵՐ
ՃԱՄԲԱՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Լուսաւորութեան նախարարութեան եւ Սփիւրէի հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէի հրաւերով 105 հայ երաժիշտներ՝ Լիբանանէն եւ 90 երաժիշտներ՝ Ֆրանսայէն, Գերմանիայէն, Անգլիայէն, Մ. Նահանգներէն, Յունաստանէն, Սուետանէն ու Սուրիայէն, Հայաստան ժամանած են։ Մէկ ամիսով իրենց արձակուրդը պիտի անցընեն Կիրովական, Հանքաւան՝ պիտիւներական ճամբարներու մէջ։

ԼԵՌ ԿԱՄՍԱՐԻ ԴԻԻՍՆԸ

Երգիծարան՝ Լեւ Կամարի գիւնին մէկ մասը, իրեն նուէր յանձնուած է զբաղանութեան եւ արուեստի թանգարանին։ Ընտանիքին նուիրած դիւանին մաս կը կազմեն նոմինալ երգիծարանին ստեղծագործութիւններէն, էջեր՝ անոր օրագիրէն, ինքնակենսագրութիւնը, գիւմուսագիրները վերադաս մարմիններու, նամակներ, եւայլն։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՆՈՐ ՇԷՆՔԵՐ

Մինչեւ Սեպտեմբեր 1, ուսումնական նոր տարեշրջանը, գիւղական վայրերու մէջ 20 դպրոցներ կը հաստատուին։ 12.000 գիւղացի աշակերտներ, ինչպէս նաեւ քաղաքներու աշակերտներ, դպրոցական նոր չէնքերու մէջ կը հետեւին դասընթացներուն։ Բոլորն ալ արդէն իսկ ապահոված են նոր դասագիրքերը։

Կ Ա Ր Ճ Լ Ո Ւ Ր Ե Ր

Օգոստոս 9ին, Ֆիզիկուլուսիկ օրուան առթիւ, մարզահանդէսներ տեղի ունեցած են Երեւանի մարզադաշտերուն մէջ։ Ասոնք՝ ժողովրդական նկարագիր ստացած են։ Ներկայիս, Հայաստանի մէջ կան 3120 մարզախումբեր՝ մէկ միլիոն անդամներով։ 245 հազարէն աւելի մարզիկներ ալ կը մասնագիտանան իրենց ճիւղերուն մէջ։

Սերիտասարդ արձակագիր՝ Գրիգոր Չանիկեան, ռուսերէն լոյս ընծայած է «Այսպէս են Ծնունդ Լեզնիկները» խորագրուած գիրքը։ Հրատարակուած է Մոսկուա։ Նիւթը՝ Արփի - Սեւանի աշխատանքներուն պատկերացումը։

Անգարայի Յարութիւն Յակոբեան, յաջողութիւններ արձանագրած է Մոսկուայի մէջ։

Չարենցաւանի մուտքին վեր խոյսցած է մետաղաձուլ երկու մեծ սիւն։ Արձանին հետ պիտի ամբողջացնեն Չարենցի կիսանդրին՝ քաղաքին խորհրդանշինը։

Սեկուրական նոր գիծ մը՝ 80 քմ. երկարութեամբ, Հրազդանի երկկորսկային արտադրած երկկորսկային պիտի վերադարձնուի Զարենցաւան, Սեւան, Հայաստանի հիւսիս - արեւելեան **Fonds A.R.A.M**

ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՑԵԱՆ

Գրեց՝ ԿԱՐՕ ԱՐՄԵՆԵԱՆ

Գ. Եւ վերջին մաս

Քանի մը ազուրու միջնադէպեր մնացեր են յիշողութեանս մէջ. անոնցմէ առաւ - ջինը Վրացեանի առաջին օրն էր ձեւա- րանէն ներս. դպրոցական վերամուտի այն առաջին պահը՝ որմով պիտի սկսէր իր պաշտօնավարութիւնը: Հաւաքուեր էինք դպրոցին մայր սանդղաներուն առջեւ. արդէն կարդացուեր էին բոլորն անունները եւ կատարուեր էր դա - սարաններու բաշխումը: Վերջին խօսքը իրը պիտի ըլլար եւ մենք կը սպասէինք իր խօսքին: Ոստեցաւ հակիրճ եւ յաւուր պատշաճի եւ իր խօսքերը փակեց մեզմէ խնդրելով, որ դպրոցական տարին ըս - կըսենք մաղթերով մը ... Մաղթե՞րդ. իրարու երես նայեցանք:

- Տէր Կեցո Դու Զհայս... ըսաւ ինք: Երեւի մեր չիտի վիճակին հազորդա - կից էր այդ պահուն նաեւ Պր. Մուշեղը, քանի որ իր դէմքին վրայ կը տեսնուէր այն շատ ինքնուրոյն ժպիտը, որուն ի - մաստը միայն մենք կրնայինք կար - դալ... Լեւոն Շանթի պաշտօնավարու - թեան տարիներուն ձեւարանը առհաս - րակ հեռու պահուած էր կրօնական մը - լակոյթէ: Մեր մօտ տիրապետողը ան - սանձ հեթանոսութիւնն էր եւ ուրեմն մենք դիւրութեամբ մենք կրնայինք թըն - դացնել «Արիւնոտ Դրօշ»-ը ի փոխարէն սա մաղթերով, որուն ոչ բառերը զի - տէինք, ոչ ալ եղանակը այդ նեղ պա - հուն ... Բարեբախտաբար օգնութեան պիտի հասնէր մեր նշանաւոր Յովսէփը. ան ձեւարան եկած էր Դամասկոսէն եւ իրեն հետ Պէյրութ քերած Միացեալ Վարժարանի հալալ դաստիարակութիւ - նը: Յովսէփն էր, որ իր բամբ ձայնով յանկարծ հասաւ եւ փրկեց մեզ. չորս կողմերէն ձայնակցեցան եւ ձեւով մը երգը հասցուցինք իր աւարտին, բայց ի՞նչ ձեւով ... Երեւի յետագային իր նկարագրած Գայեանէի երգչախումբն էր, որ մէկէն կը կենդանանար իր աչքե - րուն առջեւ:

Իր օրով նոր բնոյթ ստացաւ դպրոցը: Հայ եկեղեցւոյ Պատմութիւնը դրուե - ցաւ մեր դասացուցակին վրայ. երկուս - տարդ վարդապետներ, որոնց կարգին նայեալ այժմու Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ա - թոռակից Գահակը՝ Գարեգին Բ., պի - տի ընդգրկուելին այցելու ուսուցիչներու կազմէն ներս. առաւօտեան խմբական աղօթքը՝ դպրոցին մայր սրահին մէջ պիտի նուիրագործուէր որպէս նոր ա - ւանդութիւն. ամէն առտու դպրոցին կամարներուն տակ պիտի լսէինք Յով - սէփին առաջնորդող ձայնը:

Առաւօտ լուսոյ

Արեգակն արդար

Առ իս լոյս ծագեա

Կ'երգէինք միայն առաջին չորս տու - ները եւ սակայն աղօթքի այդ կարճ պա - հը որքա՞ն ջերմութիւն կը բերէր մեզի: Աղօթքը մեզի կը բերէր քով - քովի առ - տուան այդ թարմ ժամուն. մասնաւոր կարգ գոյութիւն չունէր. դասարաննե - րը կը հաւաքուէին ազատ խումբերով մեր փոքր սրահին պատերուն տակ, իսկ ուսուցիչներէն շատեր կը գլխաւորէին այդ խումբերը: Վրացեան կեցած կ'ըլ - լար սրահին մէջնակը:

Ձմրան առաւօտ մըն էր կարծեմ եւ մենք դպրոց հասեր էինք ծանր սրտով. մաթեմատիկի ըննութիւն ունէինք այդ օր եւ ան տաղանդալ կը մասնէր մեզ. միւս դասարանները նոյն ողբերու - թեամբ կը մասնացէին աղօթքի երգեցո - ղութեան, մինչ մեր անկիւնը լուռ էր եւ անտրամադիր: Աղօթքէն ետք անցանք դասարան եւ կը սպասէինք ուսուցչին, երբ յանկարծ դասարանէ դասարան տա - րածուեցաւ անակնկալ եղելութիւնը: Ան - թիլիստէն կը հազորդուէր, թէ էջմիած - նի մէջ վախճանէր էր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը...

Կէս ժամ ետք վերատին կը կանչուէինք մայր սրահ, որ արդէն հաւաքուած էր ուսուցչական կազմը եւ ուր բոլորին ներ - կայութեան Վրացեան պիտի տար կեն - դանագիրը վախճանեալ Վեհափառին:

Իրեն պէս ան ալ սերած էր անեցիկներու - շառաիղոյններէն. եղած էր Գէորգեան ձե - մարանի սան եւ մեր պատմութեան ժա - մանակակից այս շրջանին մեծ եղած էր իր դերը Հայաստանի մէջ: Կը զգայինք յուզումը իր ձայնին մէջ եւ իր խօսքե - րէն կը կռահէինք, թէ այս մէկը նաեւ անձնական կորուստ մըն էր իրեն հա - մար: Եւ սակայն ինչպէ՞ս մոռնալ անմի - ջականը, որ կեանքն է եւ որ կը շահի ամէն բանին առաջնութիւնը: Երբ յայ - տարարուեցաւ, թէ այդ օրը դպրոցը փակ պիտի մնար որպէս մեծարանք երջան - կայիշատակ կաթողիկոսին, անխոստ - վանելի թեթեւութիւն մը իջաւ մեր վը - րայ եւ որ արտայայտութիւն դուռ մեր ընկերներէն մէկուն հառաչակից բաց - դանչութեանը մէջ:

- Երջանկայեղատա՛կը ...

Մեր անկիւնէն պայթեցաւ չզսպուող խնդուքը եւ գետնին տակը անցուց մեզ. փրկուեր էինք մաթի ըննութենէն զէթ քանի մը օրով:

Շանթին պէս Վրացեանն ալ ջերմ հա - ւատացող մըն էր ընդհանուր եւ բազ - մակողմանի դարձացման. դարձեալ իր օրով էր, որ ձեւարան եկաւ Կոստան Զարեանը որպէս Արուստի Պատմու - թեան դասախօս. ձեւարան եկաւ նաեւ Բարսեղ Կանաչեանը. մենք ունեցանք երգչախումբ եւ հայ տոհմիկ երաժշտու - թիւնը դարձաւ անբաժան մասը մեր առօրեային. Կոմիտասի եւ Կանաչեանի երգերը մեզ կը մօտեցնէին անվիճելի աղբիւրին. անոնք աղբիւրն իսկ էին. բոլոր խօսքերէն եւ մտքերէն եւ գրքերէն ետք կար ե'րգը եւ մեծ էր անոր ուժը. ան կը փարատէր մեր ներքին կասկած - ները եւ մեզ կ'ընէր ամէն բանի հանդէպ անվերապահ:

Վրացեանի փափաքն էր, որ ձեւարա - նի աղբը ու աղջիկները լայն տեսողու - թեան տէր մարդիկ ըլլային իրենց առ - պարէզներուն մէջ: 1961ի ամառը ես կը մեկնէի Ամերիկա եւ, ուրեմն, մեկնելէ առաջ զացի Վրացեանին տեսութեան, հետո էր նաեւ ընկերս՝ Նազոն. իմացեր էինք, որ Վրացեան կը հանդատանար Պոլոնիայի եւ Ունչարայի միջեւ գտնը - ւող պանդոկին մը մէջ, գացինք եւ զը - տանք զինք լեռնային այդ պանդոկին բացատը, առտուան թարմ արեւին տակ: Հոն էր, որ ան աւելի հանգամանօրէն խօսեցաւ այդ խնդրին մասին: Բարձրա - դոյն համալսարանական ուսումը բաւա - րար չէր նկատուի ան, շատ բարդ աշ - խարհի մը մէջ պիտի ապրէինք մենք եւ ուրեմն անհրաժեշտ էր, որ ունենայինք համապատասխան հորիզոն, այս մէկն ալ դեռ բաւարար չէր. անհրաժեշտ էր, որ նոր Հայը ըլլար այնքան օժտուած եւ բազմակողմանի, որ կարենար վերապ - րիլ որեւէ երկրի մէջ եւ որեւէ ժա - մանակ: Վերադարձի: Այսինքն՝ ապրիլ հօր ինքնավստահութեամբ. ապրիլ քա - ջութեամբ, կամքով: Վերջաւորութեան ինչեց Քիլիկիոյի «Եթէ»-ն եւ ամուր սեղ - մեց ձեռքս: Բաժնուեցանք:

Տարիները սորվեցուցին ինծի, թէ որ - քա՞ն դժուար բան էր ինքնավստահու - թիւնը. ինչպի՞սի կամաններէ պէտք էր անցնիլ հասնելու համար հոն, ինչպի՞սի կասկածներու պէտք էր յաղթահարել ա - ռանց կեղծութիւն, առանց անձնատուր ըլլա - լու: Տարօրինակ ցանկութիւն մը կ'աճէր մէջս ամէն տարի. կ'ուզէի օր մը վերա - դարձած ըլլալ եւ վերստին խօսիլ իրեն, վերադառնալ ուժի այն խաբիսին, որմով ինք կառչած կը մնար կեանքին: Տարի - ներ առաջ իր խմբադրած հանդէսը ինք կ'ուզէր էր ՎՃՄ. ասիկա իր բառն էր ու - րեմն. իր վէժը ինքնավստահութիւնն էր. այն՝ որ կը շահուէր տաժանքով, անկիւն վերջին եւ թերեւս առաջին աղ - բիւրն էր մարդու ուժին:

Ինք մեռաւ, երբ ես հեռուն էի եւ սա - կայն ես անգամ մըն ալ կըցայ տեսնել զինք իր մահէն քանի մը ամիսներ ա - ռաջ, երբ ինք անկողին ինկած էր ար - դէն: Կ'անցնէի Պէյրութէն: Ամառ էր նորէն եւ ես փութացի իր մօտ, եղ -

ՄԵՈՅ ԱՇԽԱՐՀ

ԳՈՍԵՐ ԳԻՒԼԸ, ՄԱՐԻԱՍԻ ԱՌԵԻԱՆԳՈՒՄԸ

Բ.

Մարիամ, իր մէկ տարեկան երախան գրկած, եկաւ մեզ դիմաւորելու եւ համ - բուրելու: Ժամանակ չունէինք երկար նստելու, ուստի կարճ տեսակցութենէ մը վերջ, որուն ընթացքին Կիրոյէնց չէն տնէն հիւրասիրուեցանք դաթմաներով, սերով ու մածնով: Մնաք բարով ըսինք Մարիամին ու իր կեսրանց տան եւ կա - մաց կամաց դիւզէն դուրս ելանք:

Քեռի Սրբոյի հնձուր թոռները, զե - րանդին իրենց ուսերուն, ընկերացան մեզի արեւոտ ճամբուն երկայնքին, յե - տոյ մնաք բարով ըսին ու գացին մօտա - կայ արտերը: Սկսանք յառաջանալ, ճա - նապարհի ընթացքին հօրաքոյրս ինձ պատմեց, Գոմերիներու Կիրոյի հարս, մեր աղջկան Մարիամի ամուսնու - թեան, աւելի ճիշդը, առեւանդման պա - րագանքը...

1910ի դարնաւ, Ս. Աստուածածնայ տօնին՝ Մարիամ իր տարեկից եղբոր Սաշիկի հետ ուխտի կերթան Սընճընուտ գիւղը:

Երջանկայ դիւզեցին եւս եկած էին բազ - մաթի ուխտաւորներ, Ս. Պատարաղին ներկայ ըլլալու եւ հազորդութիւն առ - նելու համար:

Արարողութիւնէն վերջ, դէ՛հոլ - զուո - նան կը դըրմբայ, ուխտաւորները, խանդավառ, չուրջար բռնած կ'երգեն ու կը պարեն: Գոմեր գիւղի Կիրոյի ար - դայ Արսէն, կը տեսնէ գեղեցիկ Մարիա - մը եւ կը սիրահարի: Քանի մը ամիս յի - տոյ, Գոմերցիները կուգան Արդիսոն գիւղը եւ Մարիամի մեծ եղբոր, Սոդո - մոն Վարդապետեանէն կը խնդրեն աղը - կան ձեռքը:

Սոդոմոն գիւղին ուսուցիչն էր եւ զը - րոց բոլոց, կը մերժէ ուզնկանները, ա - ռարկելով աղջկան փոքր տարիքը: Մար - իամ, թէեւ արտաքինապէս խոշորակազմ եւ աչքառու, բայց 13 տարին նոր բոլո - րած էր: Գոմերցիները մերժումէն զբժ - դոհ, ետ կը վերադառնան, սակայն չեն յուսահատիր: Կիրոյի ծանօթներ ու շըր - ջանակը լայն էր, թէ՛ Հայերու եւ թէ՛ Քիւրտերու մէջ: Երջանկայ գիւղերու, Սրբաբաճի, Աւագղբիւրի, Եփրատի ու - սերը եւ նոյնիսկ Արդիսոն գիւղի քիւրտ աղաները, դարձեալ կը զրկեն ուզնկան Մարիամին: Սոդոմոն միշտ նոյն պատ - ճառաւ կը մերժէ: Վերջին անգամ Ս. Յովհաննու վանքի միաբաններէն Առա - քել Վարդապետ նստած իր համարաւոր նժոյգ ձիուն Պաշոյի վրայ, կուգայ Արդ - իսոն, Սոդոմոն Վարդապետեանի տուն:

բայց, որ արդէն վկայուած բժիշկ էր, ուզեց զբուշացնել զիս:

- Ձի կրնար խօսիլ ... բայց, աւել - ցուց, կը հասկնայ ըսածը: ձեւարանի մօտաքին մօտ, պարզուկ - սենեակի մը մէջ դուրսէր էր իր անկողինը, անկիւնը իր ճամբորդական պայուսակէն էր, մօ - տեցայ եւ բռնեցի ձեռքը, ամուր էր այդ ձեռքը, պիւրկ էր իր մարմինը, ուրեմն դեռ ինք կառչած էր խաբիսին... միա - միտ ուրախութիւն մը բոյն դրաւ մէջս: Ուզեցի խօսիլ, ուզեցի ըսել իրեն այն բոլոր բնիկները զորս պահէր էի այ - սօրուան համար, փոխարէնը աչքերս լեցուեցան եւ ոչինչ ըսի. վստահ իսկ չէի, թէ կը ճանչնար զիս եւ սակայն յանկարծ անդրադարձայ, որ կը սեղ - մէր ձեռքս, կը սեղմէր աւելի ու աւելի ամուր: առասպելական ուժ կար այդ մատներուն մէջ, ու յանկարծ աչքերը կրակ առին. Աստուա՛ծ իմ, ճանչցեր էր զիս ... եւ երեւի արդէն գիտեր ըսելիքս ... ես համոզուած եմ, որ ան մեկնեցաւ այս կեանքէն հաւատքի վերջին հանգը - ւանն ալ յաջողապէս նուաճելէ ետք: Ե - րանի իրեն:

ԿԱՐՕ ԱՐՄԵՆԵԱՆ

Լոնտոն

եւ աղջկան ձեռքը կը խնդրէ. Սոդոմոն, Առաքել Վարդապետն ալ կը մերժէ: Մեկնած ժամանակ Վարդապետը որ Սը - շոյ զօրաւոր օղիէն բաւական տաքու - ցած էր գլուխը, կուլայ եւ կ'անիծէ Սո - դոմոնը, ըսելով. «Իմ կարգը անիծը զբերի տղաս, քանի որ զիս ալ մերժե - ցիր», եւ Պաշոն հեծած կը հեռանար Արդիսոնէն: Գոմերցիք դիմով կը լեցուին եւ կ'որոշեն բռնի կերպով լուծել խնդ - րը...

1911ի Փետրուար 15ին, ձիւն ձմրան գիւշեր մը, Գոմերցի տղամարդիկ զին - ուած ատրճանակներով, դաշտներու եւ իրենց շուրջի փայտերով, կուլայ կը լեցուին Արդիսոն գիւղի մէջ: Նախա - պէս կաշառած ըլլալով դիւղի քիւրտ ա - դան, որպէսզի չմիջամտէ: Գոմերցիներ, իրենց հետ բերած կանեփի թիւրէ հիւս - ուած հաստատուն չունենալով, դիւղի բոլոր տուններուն դուռները դուրսէն ա - մուր կը կապեն եւ մէկ մէկ այդ մարդ - ալ, իրեն պահակ կը կեննեն, որպէսզի գիւղացիք օգնութեան հասնին, ստե - ւանդան ժամանակ: Կէս գիշերը անցած է, Արդիսոնցիները խոր քունի մէջ են ոչ ոքի մօտէն կ'անցնի, քրդավաթի, աղջկայ մը բռնի առեւանդումը Հայերու կողմէ...: Նախապէս, արդիսոնցի կնոջ մը միջոցաւ ամէն ինչ լրտեսած ու կան - խամտածուած է եղեր: Ումը մը զին - ուած Գոմերցիներ, բիրերով եւ տղի հարուածներով կը յաջողին կոտրել Սո - դոմոն Վարդապետեանի տան դուռը, եւ խուժել ներս, մոմերու լոյսով փնտռել անհափաճա Մարիամը: Սոդոմոնի տան մէկ սենեակին մէջ կը քնանային Սոդո - մոնի հայրը, Սահակը, մայրը, Ալթունը, քոյրը Մարիամ եւ եղբայրները Սրբալ ու Միսաք, իսկ միւս բաժնին մէջ, որուն դուռը դատ էր, կը քնանային Սոդոմոն, իր փոքր եղբայրը Սաշիկ եւ կոյր մօր - եղբայրը Լազիկ:

Ազնուկ աղագակէն ոտքի կը ցատկէն Սեդրակ եւ Միսաք, ու կը սկսին քաջա - բար կռուիլ փայտերով: յեղճ Մարիամ, իր մօր գրկին մէջ կը զոգայ: Գոմերցի - ներ կը նշմարեն, բայց Ալթուն գլխով իր գաւաղը կատարօրէն կը դիմադրէ: Գոմերցիներ կը հարուածեն Ալթունը կռնակէն եւ ձեռքերը կը խոչանքեն, խելու համար աղջիկը: ձիւղեցին եւ ա - զագակներէն, վերջապէս, կ'արթնան քովի բաժնին մէջ քնացող Սոդոմոն ու կոյր քեռի Լազիկը, բայց սենեակին դու - ուր կապուած կը գտնեն դուռէն, Լազիկ թէեւ կոյր, սակայն յաղթանալով կը կտրուէ մէկն էր, կը յաջողի դուռն կա - պերը փրցնել եւ դուրս ելլել: Սոդոմոն եւս կը ցատկէ դուռ, հեղուհեղ իրենց տուններէն օդնութեան կը հասնին միւս քեռիները, Յովհաննէս, Գէորգ, Բար - սեղ եւ Սըլոն: Սակայն շատ ուշ է...: Գոմերցիք Մարիամը հեծցուցած ձիւն մը վրայ կը փախցնեն դէպի Սնճընուտ՝ անկի - ալ իրենց գիւղը: Երկու աչքէն կուլ - քեռի Լազիկ, երբ կը յաջողի տունէն դուրս ելլել, յանկարծ շօշափելով կը հապաններէն մէկը եւ ուժով մը կը փաթթուի եւ մէկ ծունկը դրած անոր կուրծքին, կը սպասէ, մինչեւ որ միւս - ները հասնին օդնութեան:

Սակայն մարդը անեցիկները ու գիւ - դացիները ինկած են առեւանդուներու ետեւէն գիւղին մէջ մնացած են դեռ չորս հինգ պահակ Գոմերցիներ, որոնք կը հասնին իրենց ընկերոջը օգնութեան: կը խօսին իրենց, բայց յաղթանալով Պա - ղիքի վրայ, շուքերի, փայտերով կը սկսին հարուածել անոր կողմը, Լազիկ միակը կը դիմադրէ եւ չի ձգեր, միւս ձեռքերէն իրեն գոմերցի պահակը, ընկերները տեսնելով որ փայտի հար - ուածները անօգուտ են, կը սկսին դա - շոյնի ծայրերով, Լազիկայ երկու ձեռ - քերը, մատները ծակծակել, որպէսզի թուրան եւ կարենան իրենց ընկերը ա - զատել...: Վերջապէս, Լազիկի արեւ - լուայ ձեռքերը տեղի կուտան եւ Գոմեր - ցիք իրենց ընկերը վերցնելով կը փաթ - չին...

Թէեւ Արդիսոն գիւղի Սոդոմոնի բա - րեկամ թուրը Միսաք աղան եւ հեղուհե - ալ արթնացող գիւղացիները հեծած իրենց ձիւրը կը հետապնդեն առեւանդուներէն հե - սակայն շատ ուշ է, անոնք արդէն ձե - ռացած են գիւղէն:

Այս գէպին մէջ կը վերադառնան Սո - դոմոնի եղբայրները, Սեդրակ, Միսաք, քեռիները, Սաշիկ, Բարսեղ եւ Սըլոն: Տարաբախտ կոյր Լազիկ, քանի մը ամիս մերժ արիւն փախելով կը մեռնի, իսկ կու - դերուն պատահաբար հետեւի հետեւ - անքով: Երկու հայկ. գիւղերու մէջ

Fonds A.R.A.M

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԵՄՔԵՐ

ՅՈՎՍԵՓ ԱՇՐԱՖԵԱՆ -ԿԼԱՌԻՔՕ ՎԻԱՑՑԻ- ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Լուսթեան, գրեթէ առանձնութեան մէջ՝ մեկնեցաւ իր վերջին ուղեւորութեան, ինչպէս սիրած էր ապրիլ, անակալ եւ թանկագին կորուստի մը ցուրտ սարսուռը ներարկելով մեր երանկներուն, Յովսէփ Աշրաֆեան :

Նախկին սան Մուրատ - Ռափայէլեանի, ուսկից շրջանաւարտ եղած էր 1938ին, Յ. Աշրաֆեան ամէնէն յարգուած անուններէն մէկն էր վերջին երեւոյն տարիներու խաղաղական գրագիտութեան, յատկապէս շարժանկարի քննադատութեան, ծանօթ կառուցող Վիագի գրչանունով :

Խաղաղական մամուլը, զրուստալից տողերով ընծայեց իր գնահատանքի տուրքը հայադարձ այս մեծ տաղանդին :

Մեր ընթերցողներուն կը նշեմք երկու լուսագոյն նմոյշներ այդ «գամբանականներէն», որ լոյս տեսած են. «Աւելիք» օրաթերթին մէջ, պաշտօնաթերթ իտալիոյ Համայնավար Կուսակցութեան : Հանգուցեալը հետեւաբար մը եղած է մարքտական տեսարանութեան : Այս ուղղութիւնը, սակայն, որ ինք իւրացուցած էր զուտ գաղափարապաշտ մերձեցումով մը եւ մշակած՝ գիտական դեռնի վրայ՝ գլխաւորապէս իր ընկերաբանական եւ գրագիտական վերլուծումի մեթոտ, երբեք չէ դառած իր մէջ միա-կողմանի, փակ կամ մոլեռանդ ջատա-գով մը, ո՛չ ալ խախտած է իր կրօնական հիմնական համոզումները :

Լուսահոգին, որ ընկերական մտերիմ շրջանակի մէջ, աւելի ծանօթ էր եւտրիկ կամ եւտրիկ փաղաքական յորջորջու-մով, միշտ վառ պահած էր Մուրատ - Ռափայէլեանի միջավայրին շունչը, ու երախտագիտութեամբ կապուած էր իր դաստիարակ Հայրերուն, մասնաւոր չ. Հմայեակ Վրդ. Կէտիկեանի (ներկայիս Հայ Կաթողիկէ Համայնքի Գերեջ. Հոգեւոր Տէր), որուն հանդէպ իր սէրն ու հիացումը՝ գրեթէ պաշտամունքի կը հասնէին :

60ական տարիներն էին : Հոգի փրկի - սոփայութեան եւ ազա աստուածաբանութեան ուսումնասիրուն կը հետեւէինք : Մեծաւորին էր չ. Հմայեակը : Այս սո-վարութիւն էր դարձած. Կիրակի կէսօրէ վերջերը, մէջ ընդ մէջ, երբեմն ա-մէն Կիրակի, մեր հիւրն էր եւտրիկ . անհամբեր կը սպասէինք իրեն՝ սիրայո-թար գոհելով նաեւ մեր կիրակնօրեայ պտոյտը : Կուգար ու կը խօսէինք, չէինք զգար ժամերու սահիւր : Բնածին տուրք մը ունէր միշտ բարձր, լարուած մա-

կարգակի մը վրայ պահելու զրոյցը, որուն ընթացքին գրական եւ իմաստասիրական հազուագիւտ մշակոյթի, ուսումնասիրի հասուն փորձառութեան եւ արուեստարանի ներազդին ճաշակի մը ցոլբերը կը սփռէր մեր երկրասարդ, խորատուգուն միտքերուն առջեւ :

Այդ տարիներուն էր որ երկար հեռաւորութենէ մը ետք՝ կը վերադառնար Հայրենի մշակոյթի ուսումնասիրու-թեան - յետ իտալերէն լեզուով կատարուած առաջին քննի մը փորձերու (տե՛ս ՀիՄ շարքը), - եւ կը սկսէր կանոնաւոր կերպով աշխատակցիլ «Բազմալէզ»-ին՝ տալով գրադատութեան նշանակալից յօդ - ուածներ, ասոնք անկասկած նոր հուն մը կը դնէին մեր սփռուածայ գրա-դատութեան համար՝ հաղորդելով ա-նոր եւրոպական նորագոյն փորձառու-թիւնները եւ մշակելով յատկապէս ձե-ւական ու համեմատական վերլուծումի մեթոտաբանութիւնը :

70ական թուականներու իր շատ բեռ-նաւոր յանձնառութիւնները ժամանակ չէին թողուր զբաղելու հայ գրագիտու-թեամբ, թերեւս մասամբ ալ ազդուած՝ ըստ բաւականին չհասկցուելու երկր-դէն, որուն կրնար ենթարկուիլ իր ո՛ր-քան համեստ՝ նոյնքան ալ բծախնդիր եւ զգայուն խառնուածքը :

Յաճախ բարեկամներ ու մենք ալ ան-ձամբ հրաւիրեցինք զինք վերհաստա-տելու իր թանկագին աշխատակցութիւ-նը «Բազմալէզ»-ին, եւ ահա՛ անակըն-կալ մահէն հազիւ տարի մը առաջ, 1979 Փետրուար թուակիւր նամակով՝ կը խոս-տանար կրկին ձեռք առնել եւ լրացնել ինտրայի «Նոճաստան»-ին վերլուծումը : Չհասաւ իր խոստումին : Բայց Տիրույթ կը հայցնէ իրեն համար՝ յաւիտեան - կան Նոճաստաններու անվրդով խաղա-ղութիւնը :

Հ. ԼԵՒՈՆ ԶԷՔԻԵԱՆ
«Հայ Բնասմիք»

×

ՅԱՆԿ

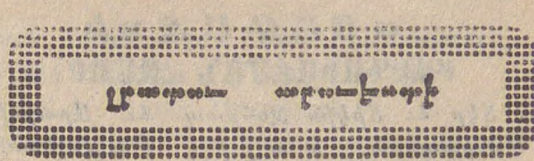
ՅՈՎՍԵՓ ԱՇՐԱՖԵԱՆ -
ԿԼԱՌԻՔՕ ՎԻԱՑՑԻ
ՀԱՅԵՐԵՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ
ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ

ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ

1. Մայիսի Արկին. «Բազմալէզ», հատ. 96. 1938. էջ 143 - 152 (ստորագրուած՝ ՅՈՎՍԵՓ ԱՇՐԱՖԵԱՆ, Աշակերտ Մ. - Ռափ. Վարժարանի) :

2. Բիրաւալիւն. «Բազմ.» հատ. 96. 1938. էջ 298 - 306 (ստորգր. ՅՈՎՍԵՓ ԱՇՐԱՖԵԱՆ) :

3. Համայնապատկեր Շարժանկարի Պատմութեան. «Բազմ.», հատ. 105. 1947. էջ 240 - 244. հատ. 106. 1948. էջ 229 - 234. 270 - 273. հատ. 107. 1949. էջ 36 - 40. 136 - 142 (ստորգր. Յ. ԱՇՐԱՖ. -

Հարաւային Աւստրալիոյ Գաղթական Կամիկ Զաղաքը, այսօր թանգարանի վերածուած նախկին վանքի մը մէջ 5 Յուլիան է վեր բացուած է ցուցահան - դէս մը որ կը կոչուի «Հայկական Ար-ուեստի Գանձեր» :

Ցուցահանդէսը պատրաստուած է ա-րեւելագէտ եւ Հայոց պատմութեան մասնագէտ Տոքթ. Էլիզապէթ Պատէռի կողմէ եւ կը տեւէ մինչեւ Հոկտեմբեր :

Կը ցուցադրուին դանաղան շրջանի Հայկական Արուեստ ներկայացնող ա-ռաքականներ՝ հաւաքուած ու բերուած Միւնիխի եւ Աւստրիոյ ինչպէս նաեւ Վիէնայի Միլիթարեան Միաբանութեան թանգարաններէն :

ԵԱՆ. Նախկին Սան Մ. Ռափ. Վարժա - րանի) :

4. Մեծարեմեցի գրական նախաբան - ԲԵ. «Բազմ.», հատ. 122. 1964. էջ 133 - 147. 226 - 233, 266 - 273 (ստորգր. Յ. Ա.) : Առանձին գրքով՝ Վենետիկ, 1936. էջ 99 :

5. Խորհրդապաշտ տարբեր «Իւցագ - նօրէն»ի Սիւմանքոյին մէջ. «Բազմ.», հատ. 123. 1965. էջ 166 - 177. 225 - 232 : (Այս յօդուածէն սկսեալ բոլոր յաջորդ գրութիւնները ստորագրուած են՝ Կ. Վ.) :

6. Նկարիչ Ժիրայր Օրագեան. «Բազմ.», հատ. 125. 1967. էջ 273 - 278 :

7. «Հայաստան» եւ «Հայ» անուններ - բու յիշատակութիւնը Հոռմայեցի քանի մը բանաստեղծներու մօտ. «Բազմա - վէպ», հատ. 126. 1968. էջ 45 - 49. 129 - 134 :

8. Մկրտիչ Պէշիկպաշեան Գասակա - նութեան գէպի Ռոմանթիզմ. Վերլու - ծական նկատառումներ մահուան հա-րիւրամեակին առիթով (1868 - 1968). հատ. 126. 1968. էջ 330 - 356 :

9. Ընթերցում «Իւցագնօրէն»ի, «Բազ - մալէպ», հատ. 127. 1969. էջ 210 - 216. հատ. 129. 1971. էջ 60 - 71. հատ. 130. 1972. էջ 70 - 98 : Այս յօդուածը, թ. 5ի տակ նշուած յօդուածին հետ, լոյստեսած է առանձին հատորով Հայագիտական Մա-տեանագրան «Բազմալէպ» շարքին մէջ (թ. 4) հետեւեալ ընդհանուր վերնագը-րին տակ՝ Սիւմանքոյի «Իւցագնօրէ - ն»ի մասին գրական խոսք. Վենետիկ. 1974. էջ 96 :

10. Տերեան, Վերլուծ եւ ուրիշներ. «Բազմ.», հատ. 127. 1969. էջ 313 - 321. հատ. 128. 1970. էջ 127 - 140 :

աւանդորդ Հայր Սուրբը այսօր վալի փա-շային մօտ դացեր է կացութիւնը մեզ - մեկու յոյսով, - շարունակեց Մարտի - րոս ազան շատ մտահոգ երեւոյթով : Գացեր է ըսելու, որ խալիֆայի աշկերտի մը պաշարպոյութ արարեց է : Առաջնորդ Հայր Սուրբը ցաւ յայտնած է Պէշիքի սպանութեան համար ու աւելցուցած է, որ ըստ Պէշիքի կինը Զարէի կասկածնե-րուն, խալիֆայի աշկերտին արարեց է նաեւ Պէշիքի սպանութիւնը : Առաջնորդ Հայր Սուրբը յոյս յայտնած է, որ Օս - մանեան բարեխնամ կառավարութիւնը պիտի բռնէ ոճրագործը : Վալի փաշան լաւ ընդունելութիւն տուած չէ առաջ - նորդ Հայր Սուրբին : Այդ խօսքերը լը - սեկէ յետոյ ցոյց տուած էր Գա - բափունարէն քաղաքը հեռագիր մը, թէ Վարդանը իր խումբով Վարդանի լեռ-ները հասած է, թէ հարիւրապետի ըս-պանութեան յաջորդ օրն իսկ գիւղի բը-նակիչները տաքը Ֆէտայոյ առաջնորդ - դուլիւնով Վարդանը լեռը ելած են :

- Ի՞նչ կ'ըսես, Մարտիրոս աղա, - հարցուց ներկաւարը, զարմանքով մը աչքերը բացած :

- Եղպէս է, էղպէս, վալի փաշան 600 զօրք յանձնած է Սէլիմ պին պաշուն եւ ըսած է, որ Վարդանի բնակիչներէն երախայ մը իսկ ողջ պէտք չէ ձգել եւ տեղն ու տեղը փճացնել Վարդանի խում-բը :

- Բեզ բան մը ըսեմ, Մարտիրոս ա-ղա. եթէ գործը Վարդանի խումբին հետ է, Վարդանի բնակիչները հեշտ վար չեն դար :

- Ձէ, Աստուր, խելքիդ չի հասնիր, օրթալըդէն լաւ հոտ չեմ առներ : Հաճի խօսան այսօր մեծ մզկիթն է դացեր : Թուրքերը, ըսես, մեղուի պէս պարս տուած են անոր փէշերը համբուրելու համար : Վարդանի լեռը ելելը, սպի - տակ ձիաւորին երեւանալը կատարեցու - ցած է Գարափունարի թուրքերը : Հրա-պարակին վրայ, Հասան Ալի տէրվիլի մը առաջնորդութեամբ պաշարպոյութներ մօրթած են այն կողմերը բուրդ հաւա-քող հայ վաճառական մը : Տէրվիլը վա-ջառականին գլուխը փայտի մը վրայ անցուցած պտուղուցած է փողոցներուն մէջ :

- Ի՞նչ կ'ըսես, Մարտիրոս աղա :

- Ձէ, Աստուր, օրթալըդէն լաւ հոտ չեմ առներ : Առաջնորդ Հայր սուրբը կը մտածէ միջոցներ ձեռք առնել, որ սպի-տակ ձիաւորը կառավարութեան յանձ-նուի ու Վարդանը հեռանայ իր խում - բով :

- Ի՞նչ կ'ըսես, Մարտիրոս աղա. էդ ժամանակ Վարդանը հող ու մօխիւր կ'ըլլայ :

պատահած այս ամօթալի դէպքը, բա - ւական կը դրադեցնէ Մշտյ Առաջնորդա - րանն եւ թրքական դատարանը : Սողոմոն - կը բողոքէ կառավարութեան : Կը բան - տարկուին 46 Գոմերցիներ, ինչպէս նաեւ, Մարիամի ապագայ ամուսին, Արսէն : Առեւանդուած աղջիկը կը բերուի դա - տարան եւ իր անհաւաքաս տարիքի պատճառաւ կը յանձնուի ծնողքին : Սա - կայն, ճարպիկ Գոմերցիներ, աղջիկը ա - ռեւանդած գիշերը իսկ, կը կանչեն մօ - տալայ գիւղերէն քահանայ մը եւ զինք վաղցնելով, բռնի կատարել կուտան Կի - րոյի տղայ Արսէնի եւ Մարիամի պա - րոյի երկար բարակ դատաւարու - կը... Երկար բարակ դատաւարու - թիւներէ յետոյ, հօրս, Գեղամ Տէր Կա - րապետանի յորդորներով եւ Առաջնոր - դարանի միջամտութեամբ, Սողոմոն կը զննէ կառավարութեան եւ չեղեալ կը համարի իր դատը, որպէսզի բանտէն ազատին 46 գոմերցի Հայերը : Արդա - րեւ, անոնք կ'արձակուին երեք ամիս վերջ... Հաշտութիւն կը կնքուի երկու գիւղերու միջեւ :

Մարիամ կրկին կամուսնանայ Արսէնի հետ եւ հարս կ'երթայ Գոմեր, Կիրոյի տուն... Իրբեւ դալան եւ վնասուց հա - տուցում Սողոմոն կը ստանայ արարա - կան ձի մը եւ գրամական կարենոր գու - մար մը... Թէեւ, աղջիկը ստիպուած կուտան Արսէնին, սակայն, Սողոմոն եւ իր ծնողքը, խռով կը մնան միշտ, Գո - մերու Կիրոյի տան հետ... Միայն Մարիամի երկօրեակ եղբայրը Սաշիկ երբեմն կ'այցելէ իր քրոջ :

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ
(Շարք. 2)

ՄԱՆՈՒԹ. - Սակայն Արսէն չվայելեց Մարիամը... 1915ի կոտորածին Մար - իամի աչքի առջեւ կը խոնարհուի իր ա - մուսինը եւ երեք տարեկան գաւաղը... Մարիամ, իր գեղեցկութեան շնորհիւ, Կալատի եղեռնէն, առեւանգուելով Բիւր - տերին : Անոց հետ կը գաղթէ Տիգրա - նիկներ... Յետագային, Սասունցի ազ - նիւ հայրադի մը խորալէ Մարտիկեան, անօրէններու ձեռքէն կ'ազատէ Մարիա - մը, կ'ամուսնանայ անոր հետ եւ կը տա - թի Պոլիս... 1957ին, տարաբախտ Մար - իամ, արկածով կը մահանայ, անվիթ - քար ձգելով իր ազատարարը, որ շու - տով կը միանայ անոր անդնականին մէջ...

ԿԱՐԴԵՍԵԻՔ
« Ե Ա Ռ Ա Ձ »
ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ

ՍՊԻՏԱԿ ԶԻԱԽՈՐԸ
= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ
ՄԱՐԻԱՄ ՍՊԻՏԱԿ ԶԻՈՒ ՎՐԱՑ

Հայ երկաթագործներ՝ հրաշէկ երկա - թի վրայ իրենց մուրճերու հեւքոտ թիւ - թաքը գաղթեցուցած՝ փողոցէն դան - զաղ անցնող գիւղիներու սայլը կը զե - ւեին : Անոնք խանութին արան մօտենալ իսկ չէին համարձակեր : Սայլը կ'անցնէր ծանր ճշոյնով : Սայլորդը կարճ հասա - կով ալիւի գիւղացի մըն էր՝ ծերացած գէթով ու մօրուսով : Դիակին մէկը ե - բնակի վրայ չըլլած էր, միւսին գլուխը սայլի ճաղերուն մօտ, գրեթէ վար կախ - ուած, կը շարժէր թոյլ սալաքարերուն վրայէն անցնող գլաններու ցնցումէն : Մէկին ծանր ճգմէով ոտքերը մէկալին զինք վրայ դրուած էին : Թոյլ քոբը զինք իրարու վրայ ծալուած արիւնոտ

չորս դիակներ, որոնց վրայ դաշտէն միջատներ տարածուած էին : Երկու ժիր եզներ սայլը հազիւ կը քաշէին : Դիակ - ներն այնքա՛ն ծանր էին :

Կէսօր էր : Մուգիւններու ձայններ ի - րարու մէջ խորձազանդուէին : Պղնձա - դործներու ծածկ չուկայէն կուգար պը - ղինձի վրայ ծեծուած մուրճերու հնչուն ձայն :

Ներկաւար Աստուր կապոյտով ներկը - ւած կաթին թիւրը դատելով կամաց մը մօտեցաւ փռապան Մարտիրոս աղա - յին, որ ձեռքերը գօտիին մէջ դրած՝ կե - ցած էր մտահոգ :

- Ինչպէս կ'երեւի, Մարտիրոս աղա, տղան բռնած չեն, - ըսաւ ներկաւարը ներքին հրճուանքն արտայայտող ձայ - նով մը կամաց :

- Օրթալըդէն լաւ հոտ չեմ առներ, - պատասխանեց Մարտիրոս աղան : - Ա-

« Ե Մ Ա Ռ Ա Զ »

ԲԱՐԳԱՆԱԶՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տէր եւ Տիկին Զօհրապ եւ Արաքսի Սուրբատեան, ինչպէս թօնադրեալն է «Սփիւռքի Մէջ» հատոր մը կը նուիրեն Պ. Ներսէսեանի (Էքս-Ան-Փրովանս), եւ նոյն առթիւ 500 ֆ. ալ «Յառաջ Մատենաշար»ին:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարտէլլի Հայ Մշակոյթի Տան Թանձնախումբը իր խոր ցաւակցութիւններ կը յայտնէ՝ Տէր եւ Տիկին Սարգիս - Աստղիկ Գուրգուսեանին, Տէր եւ Տիկին Հայրապետեանին եւ ընտանեկան համայն պարագաներուն՝ Սերովքէ Հայրապետ - Խանի մահուան առիթով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մեղքոն Հէպոյեանի կազմալի մահուան առիթով, փոխան ծաղկեպաւկի, Ֆրանսահայ Կապոյտ Սալի Անիէ - Պուա Բուրժուէ մասնաճիւղին կը նուիրեն՝ կայանին ի նպաստ: Տէր եւ Տիկին Սվազեան 150 ֆ., Տէր եւ Տիկին Վարդանեան 100 ֆ. եւ Տէր եւ Տիկին Հիսայեան 50 ֆ.:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՆՈՐԳՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՅԱՆԿ Գ.

Զընկերութեան Կ. եւ Ժ. Համախարհագրական Միութիւն, Արգարեան Ա. 5000. ալան ֆ., Գալէզեան Ռ., Սանճեան Ն., Փափազեան Եղբ., Իսպէնեան Ա., Ջրաշէն Է., Նարեկեան Եղբ. 2000 ալան ֆ., Գրիգորեան Է., Պալեան Ե., Տէր Պողոսեան ընտ., Պալթայեան Յ., Դաւիթեան Հ., Փիլիկեան Ս., Եղեկեան Վ., Պալթայեան Ե. 1000 ալան, Պողոսեան Է. 550: Փարսո Տէր-Պալեան, Տէրտէրեան, Գուրգուսեան, Մալիքեան, Ս. Գեորգեան, Գուրգուսեան Ժ., Քիւլոյեան, Կարապետեան Ա., Շահամեան Հ., Սալիկեան Յ., Տիւրաբեան - Զէնիբեան, Կապոյտ Սալի (Սէնթ Անթուան), Հազպանեան ընտանիք., Հաճընի Հայր. Միութիւն., Աճէմեան Յ., Մարտիրոսեան Յ., Հրաչեան Հ., Գեղեցեան Գ., Ոմն, Գուրգուսեան Գ., Պողոսեան Բ. եւ Ժ. 500 ալան ֆ. (Շար.)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Անի երգչախումբի հրաւերով ՄԱՆՈՒԷԼ Փարիզի մէջ
ԵՐԳԱՀԱՆԻՍ Նոյեմբեր 4ին

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Սալի Անիէ - Պուա - Քոլոմպի Մասնաճիւղին տարեկան Պարահանդէսը Հոկտեմբեր 11ին:

X

Ալֆրէդի Ս. Մետրոպոլիտէնի տարեկան ճաշ - պարահանդէսը՝ Հոկտեմբեր 18ին:

X

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան Իսի (0 - տը - Սէնի շրջանը) տարեկան նաշը Հոկտ. 4ին:

X

Կապ. Սալի Փարիզի մասնաճիւղին հետեւեալ ձեռնարկները. —

Զրօնապատոյտ՝ Սեպտ. 21ին
Պարանցիկ - երեկոյթ Հոկտ. 11ին:
Հոգեճաշ Նոյեմբեր 16ին:

X

Սեւրանի Կապ. Սալի տարեկան պարահանդէսը Շարաթ, Նոյեմբեր 22ին:

ԿԱՊՈՑ ԽԱԶ

ՕԴԱՓՈԹՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Օգոստոսի բոլոր խումբերը կը վերադառնան նոյն օրը՝ Շարաթ, Օգոստ. 30ին, կը հասնին սովորական ժամուն, ծանօթ հաւաքատեղիները:

ԱՆՇԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐ

ԲՈՑԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու միութիւնը Անճանօթ Զինուորին Բոցը կ'արծարծէ Հինգշաբթի, Սեպտեմբեր 4, ժամը 18ին: Հաւաքուիլ ժամը 17.30ին, Ֆրիւտլանս - Շան Գ'իլիգէի թէն - փլէմը:

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀԱՄԱԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

O

Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Կեդր. Վարչ. Ժողովը այսու կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր իրաւասու անդամները ներկայ գտնուելու 67րդ Ընդհ. Ժողովին, որ պիտի գումարուի Ուրբաթ, Հոկտ. 31, 1980 երեկոյեան ժամը 5ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Պուէնոս Այրէսի Կեդրոնին մէջ, 1322 Ասէվէտօ փողոց, Պուէնոս Այրէս, Արժանթին:

Ներկայ 67րդ Ընդհ. Ժողովին համար տրուած միակ հրաւիրագիրն է: Կը խնդրենք հետեւաբար Միութեան յարգոյ իրաւասու անդամներէն, որ անձնապէս ժողովին ներկայ ըլլան վերոյիշեալ թրուականին եւ կամ ամէնէն ուշը մինչեւ 1980 Հոկտ. 8, իրենց փոխանորդները յանձնեն Հ. Բ. Ը. Միութեան ընդհ. տնօրէնին կամ զանոնք զրկեն հետեւեալ հասցէին. —

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
628 Second Avenue, New York, N.Y. 10016

ՕՐԱԿԱՐԳ. — 1. Ներկայացում եւ վաւերացում 1979 տարեշրջանի ընդհ. տնօրէնագրի: 2. Ներկայացում եւ վաւերացում 1979 տարեշրջանի ընդհ. հաշուետուութեան: 3. Մասնակի ընտրութիւն Կեդր. Վարչ. Ժողովի: 4. Մասնակի ընտրութիւն Հաշուեքննիչ Ցանձախումբի: 5. Առաջարկներ եւ թեյազրուութիւններ: 6. Գնահատանքի բանաձեւեր:

Ի դիմաց Կեդր. Վարչ. Ժողովի Նախագահ Ա. ՄԱՆՈՒԷԼԱՆ
Ատենադպիր Բ. Ք. ԿՐԵԿԸՐԻ

1980 Մայիս 6

Նիւ Եարք, Նիւ Եարք

sevan voyages-lyon
saberatours - paris

VOUS PROPOSENT

2 voyages en Arménie

du 22 septembre au 07 octobre

Accompagné par VARO UJAN SARKISSIAN

du 7 au 22 octobre

DEPARTS PAR AVION DE LYON -- MARSEILLE -- PARIS

Renseignements et Inscriptions:

A LYON

sevan voyages
SARKISSIAN Varoujar.
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS

saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

Հ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ի

«ՍՓԻՒՌԻ ՄԷՋ»

ՀԵՂԻՆԱԿ

ԽԱԶԻԿ ԹԵՕԼԵՕԼԵԱՆ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ « ՅԱՌԱՋ »

Գին 70 ֆր., քաթաւարի ծախով՝ 80 ֆ.

Դիմել՝ «Յառաջ»ի

UNION GENERALE ARMENIENNE
DE BIENFAISANCE

FONDATION MARIE - NUBAR

Les étudiants d'origine arménienne des 2ème et 3ème cycles poursuivant leurs études à Paris ont la possibilité d'être hébergés à la Fondation Marie-Nubar de la Cité Internationale de l'Université de Paris, durant l'année universitaire 1980-1981.

Pour tous renseignements écrire à
U.G.A.B., 11 Square Alboni
75016 Paris.

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ

Երկու երախայով հայ ընտանիքի մը համար, սովորողաբար կը փնտռուի վարձու յարկաբաժին մը 2-3 սենեակ, կահաւորուած կամ ոչ. նուազագոյն յարմարութիւններով: Նախընտրաբար՝ Փարիզի 9րդ, 10րդ, 11րդ, 13րդ, 19րդ, 20րդ թաղամասերը կամ արուարձան(Սէն Լազար, Կառ տը Լիւսթ, կամ Կառ տը Նոտի վրայ): Դիմել՝ «Յառաջ»ի:

COLLEGE ARMENIEN

SAMUEL MOORAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1980 - 1981 sont ouvertes.

Le Collège admet les élèves internes et externes dès les classes élémentaires jusqu'à celles des sections B. C. D. du Baccalauréat.

Les jeunes filles uniquement externes sont également admises.

S'adresser à la Direction pour tous détails concernant les inscriptions.

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN

26, Rue Troyon — 92310 Sèvres

Tél. : 534-68-28

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Սալի Շաւիլի մասնաճիւղին պարահանդէսը՝ Շարաթ, Հոկտ. 25ին:

X

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան դասախօսական ցերեկոյթը Սեպտ. 28, Կիմէի սրահը նուիրուած Սովետականութեան 60ամեակին, մասնակցութեամբ Երեւանէն՝ Վարդգէս Պետրոսեանի, նախագահ Գրողներու Միութեան, Ստեփան Կուրախեանի, խմբագիր Գրական Ամսագրի, Սիրվարդ Մետրոպոլիտէնի, ամբուլքող, Ժողովրդ. արուեստագիտուհի:

X

ԷՍՍՑԵԱՆ - ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ մշակութային եւ գեղարուեստական ցերեկոյթ ԹէՅԱՍԵՂԱՆԸ, Հոկտեմբեր 26, Կիրակի, նուիրուած մեծանուն խմբագրուհի եւ Խաչատուրի հնագոյն սանուհի Հայկաբնոյ Մառիի, իր ծննդեան հարեւրամեակի սեմին, Ալեք Մանուկեան սրահը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԳԵՐՈՒ

ՍԱԿԱԳԻՆ

Մահադդ	200 (235,20)
Հոգեհանգիստ	100 (117,60)
Շնորհակալիք	100
Հարսնիք, նշանուիք	100
Ծնունդ	100
Կը փնտռուի	40 (47,04)
Կ'ուզուի	60 (70,56)

Այս գինները մէկ անգամ հրատարակելի եւ սովորական ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջ: Կանխիկ վճարումը պարտաւորէ է:

Առեւտրական եւ ալլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

Վերոյիշեալ սակերու վրայ կ'աւելանայ Թէ. Վէ. Ա.Ն. 17,60 առ հարկը (տես՝ լիակալի մէջ գումարները) **Fonds A.R.A.M**

Imprimé Sur Les Presses

Du Journal «HARATCH»

83, Rue D'Hauteville — 75010 - Paris

Commission Paritaire: N° 55935

ՅՈՐԴԱՆԵՆԱԿԱՆ ՏՈՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՐՈՒՍԱՂԵՍԻ ՄԵՁ

1980 թվականից կը վախճանէր երուսա-
ղէմի մեծանուն Պատրիարք Եղիշէ Արք-
եպօս Գորեան: 1780 թուականն ալ ծը-
նարեալն արքային էր Երջանկայիշատակ
Յաջորդա Պատրիարքին, որ հարիւր
թուանուն տարինէր առաջ հիմնադրին ե-
ղիշէ Երուսաղէմի ժառանգաւորաց
Վարժարանին:

Զուգ Զորեկաններու առիթով, Ս.
Պատրիարքը հրաւեր ուղղեց
ժառանգաւորաց Վարժարանին եւ Ընծա-
լարանին աշակերտած բոլոր հոգեւորա-
կաններուն, որ հաւաքուին Երուսաղէմ,
հանդիսաւորապէս տօնելու համար Յո-
րդանի ժառանգաւորաց Վարժարանի
հիմնադրին եւ, Մեծ Աղետէն ետք,
նոյն Վարժարանը վերաբացողին:

Պատրիարքը դիմեց նաեւ Վազգէն Ա.
Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, առա-
ւելագոյն համար որ խորհրդակցական
երոյթ մը գումարուի, մասնակցու-
թեամբ ժառանգաւորացի նախկին սա-
նաթիւն, քննարկելու համար մեր եկեղե-
ցիկին ներքին հարցերը, նիւթ ունենալով
վեր եկեղեցիին Առաքելութիւնը աշ-
տոր: Հայրապետի հաւանութիւնը ըս-
տապէս ետք, Պատրիարքը կոչ ըրաւ
ժառանգաւորաց Վարժարանի նախկին
աններուն որ Օգոստոսի Յին հաւաքուին
Ս. քաղաք, նպատակ ունենալով չորս

բայ Ըգոսն, ուսելիքներով եւ նուէրնե-
րով, նախընտրեալ կապերուն եւ մե-
տաքէ բարձրով զարգարուած իրենց
աշխարհ, կեցաւ մօրքուր Աթուշի դրան
աշխարհ եւ առաջարկեց մեզ փոխադրել
Երջանկ, մեր գիւղը...

Սոցիոմոնի փոքր եղբայրները, Միսա-
ք Եւսէի, աճապարանքով վազեցին ի-
րենց արտ եւ հակուպայ մը լեցուն սեխ
ու ձմերուկ չալիւմը՝ բերին տեղաւորե-
լին սայլին անկիւնը:

Մնաց բարով ըսինք Վարդապետեան
բառանքին եւ Սոցիոմոնի եղբոր Սեդրա-
քի հետ, ծալապատիկ նստած Բաշօյի
փողեցիկ սայլին վրայ, բեռնաւորուած
մեքենաներով, սեխերով ու շամամնե-
րով, վերջապէս ցոլեցին տակ կտրե-
րով Արածանին, արեւը մարը չմտած եւ
եւ հորաւորս հոգեկան անասման ու-
րախութեամբ եւ անհուն կարօտով ող-
լուեցինք, հայրենի գիւղը, գրեզը
պտտը եւ հարազատները, որոնցմէ
կարծէք տարիներով բաժնուած ըլլա-
լինք...

ԱՐՄԵՆՈՒԶԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

ԳԵՒՈՆԵԱՆ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

Աթուշի մէջ, իր մահկանացուն կըն-
քած է եղբ. Գեորգ Յարէթեան վաստա-
կաւոր Հ. Մ. Ը. Մ. ական: Ծնած էր Իգ-
միր, 1892ին եւ 1910ին արդէն իր մաս-
նակցութիւնը բերած էր տեղւոյն մար-
զական կեանքին: 1922ին հաստատուած էր
Աթուշ, ուր երկար տարիներ վարած է
Հ. Մ. Ը. Մ. ի Երջ. Վարժութեան ամե-
նապետութիւնը, ըլլալէ ետք միութեան
Յունաստանի հիմնադրիւնէն մին: 1978ին
Հ. Մ. Ը. Մ. ի 60ամեակին առթիւ, Գա-
լամոսի մէջ կազմակերպուած սկաւտա-
կան ճամբարին, ի գնահատութիւն իր
երկարամեայ ծառայութեան, Հ. Մ. Ը.
Մ. ի Կեդր. Վարժութիւնը արժանեաց
չքանչառով պարգեւատրած էր զինքը:

սուշ Ս. Յարութեան Տաճարի, Արշէն
Վրդ. Այվազեան, Հոգեւոր Հովիւ Յիւս-
տեֆիոյ Ս. Երրորդութիւն Եկեղեցւոյ,
Ղեկնաչ Ծ. Վրդ. Սամուրեան, Յարա-
բերութեանց Տնօրէն Ամերիկայի Առաջ-
նորդարանին, Սեւան Վրդ. Ղարապետ,
Տեսուչ Ս. Հրէշտակապետաց Վանքի,
Նորվան Վրդ. Զաքարեան, Հոգեւոր Հո-
ւիւ Լիւնի, Ժիրայր Վրդ. Թաշեան,
Հոգեւոր Հովիւ Շիբակոյի Ս. Գրիգոր
Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ, Նարեան Վրդ.
Սամուրեան, Տեսուչ Յովսէփ Ս. Նիկո-
ղայոս Վանքի, Վիգէմ Վրդ. Այվազեան,
Ուսանող, Խաժակ Վրդ. Պարսաւեան,
Ուսանող, Ասպետ Վրդ. Պալեան, Աւագ
Թարգման Ս. Աթոռոյ, Հայկազուն Վրդ.
Միգանեան, Հոգեւոր Հովիւ Հէյվերհի-
լի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ,
Սամուր Վրդ. Նիկաթեան, Միսրան Ս.
Աթոռոյ, Բարսեղ Արք. Գալէմտեան,
Մատակարար Ս. Աթոռոյ, Արամ Արք.
Արշէնեան, Իսթանպուլ, Սեպուհ Արք.
Երկիւնեան, Իսթանպուլ, Ոսկի Արք.
Որդիբեան, Միսրան Ս. Աթոռոյ, Վա-
նիկ Արք. Սամկասարեան, Միսրան Ս.
Աթոռոյ, Արփիար Արք. Տէմիրբեան,
Ուսանող, Հայրէկ Արք. Գալաթեան,
Միսրան Ս. Աթոռոյ, Համբարձում
Արք. Քելիշեան, Միսրան Ս. Աթոռոյ,
Արտէն Քիւն. Աշեան, Հովիւ Նիւ Եորքի
Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ, Առ-
նակ Քիւն. Գալաթեան, Հովիւ Նիւ
Ճորճի Ս. Թովմաս Եկեղեցւոյ, Վար-
քան Քիւն. Միկեան, Հովիւ Նիւ Եորքի
Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ, Տիգրան Քիւն. Փա-
փազեան, Հովիւ Գլիլիանի Ս. Գրիգոր
Նարեկացի Եկեղեցւոյ, Գառնիկ Քիւն.
Հայկաթեան, Հովիւ Ինիլի Սիթի Ս.
Խաչ Եկեղեցւոյ, Կարէն Քիւն. Կառն -
եան, Հովիւ Թրոյի Ս. Պետրոս Եկեղեց-
ւոյ, Յովհաննէս Ա. Քիւն. Մարութեան,
Հովիւ Երեւանի Ս. Սարգիս Եկեղեցւոյ,
Մովսէս Քիւն. Ղազարեան, Լուսարարա-
պետ Ս. Գեղարդ Վանքի:

(Շար. 1)

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՍՈՒԼԸ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՆՈՐ ՊԱՏՈՒՀԱՍԸ ԷՇԸ

Պատմութիւնը կը խօսի գործերու ար-
շաւին, շանաճանքերու, մարտիներու
յորձանաւորներուն եւ փարաւորներու
երկրին սահմանուած ալլ եւ ալլ պատու-
հասներուն մասին: Բայց ոչ մէկ խօսք
կ'ըսէ էջերուն վերաբերեալ: Այլ սա-
կայն, այս խեղճ անասունները, ըստ Ե-
գիպտոսի տնտեսութեան փոխ - նախա-
բար Ապտալ Ռազէ Ապտալ Մեկիարի,
ազգային աղետ դարձած են:

Պէտք է պատերազմ հռչակենք էջե-
րուն դէմ: Երկրին մէկ ծայրէն միւսը
դեգերող էջերը մեր տրամադրութեան
տակ գտնուած կերը կը սպառեն: Անդին
կոյրերը, որ միւս կը հայրայրենի չեն
պարարտանար, անհրաժեշտ կերը չզըս-
նելով:

Նոյն տեսակէտը բաժնած է, ըստ ե-
գիպտական Ալ Կուֆուրիս օրաթերթին,
փրոֆ. Կամալ Քամալ, հոգաբարձու-
թեան դասախօս Գահրիէի համալսարա-
նը: Ըսած է, թէ էջերը եթէ ոչ աւելի,
անուազն կողերուն եւ գոմէշներուն
չափ կ'ուտեն եւ եռապատիկ կ'ապրին:
Աւելցուցած է. - Գիւղատնտեսութեան
նախարարութիւնը պէտք է աշխատի,
որպէսզի էջերը, ջրիւնները եւ ձիւնը, ո-
րոնց թիւը հինգ միլիոնի կը հասնի, փո-
խարինուին թրաքթօրներով եւ բեռնա-
կառքերով:

Կը մնայ դիտել, թէ ֆելլաճը պիտի
ուզէ՞ հրաժարի այս անասունէն, որ
ձեռնուտ է բոլոր աշխատանքներուն հա-
մար:

X

ՕԺԻՏԻՆ ԶՈՂԵՐԸ

Օժիտ տալ - ստանալու հին սովորու-
թիւնը դեռ արմատացած է Հնդկաստա-
նի մէջ: Նոր Տեղիի Թայմզ օրաթերթը
այս երեւոյթին անդադառնալով, մատ-
նանշած է նաեւ առօրեայ ողբերգութիւն-
ները:

Թերթերը յաճախ կը խօսին անձնա-
պանութիւններու մասին: Ծանօթ չենք,
թէ տարին քանի երիտասարդներ
այս կամ այլ միջոցներով վերջ կուտան
իրենց կեանքին՝ ազատելու համար ի-
րենց ամուսիններուն ծնողներուն պա-
հանջներէն եւ սպառնալիքներէն: Կ'ըսուի
սակայն, թէ միայն Նոր Տեղիի մէջ 200ի
կը հասնի թիւը այս դժբախտներուն:
Սկզբունքով՝ ամուսնական ձեռակերպու-
թիւններուն ժամանակ է, որ աղջկան
հայրը սահմանուած օժիտը կ'ապահովէ:
Բայց կացութիւնը եղբրական կը դառ-
նայ, երբ անխելճ կեսրայրեր եւ կե-
սուրներ ճնշում կը բանեցնեն նոր հար-
սին վրայ՝ յաւելեալ դրամօժիտ պահան-
ջելով: Նոր տուն - տեղած հարսին կեանք-
ը անտանելի կը դառնայ, երբ հայրը
ի վիճակի չըլլար պահանջուած ինքնա-
շարժը, սքոթերը կամ դրամը տա-
լու...»:

ՍՊԻՏԱԿ ԶԻԱՒՈՐԸ = ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ
ՍՊԻՏԱԿ ՍՊԻՏԱԿ ԶԻՈՒ ՎՐԱՅ
- 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000

ծանօթ խալֆա մըն է: Երկուքն ալ,
խալֆա ու աշկերտ, Պէքերի ու կնոջ
ձեռքով շատ չարարանքներ քաշած են:
25', Աստուր, որ թալաղէն լաւ հոտ չեն
տաներ, - կը կրկնէր յաճախ փռապան
Մարտիրոս աղան:

Մարդ երբ առաջին անգամ Մարտիրոս
աղայի դէմքին նայէր, պիտի ըսէր որ
անոր քիթը աւելի շատ մտածող մասն
էր քան գլուխը: Անոր քիթը ծանր էր ու
պատկառելի: Փռապան ըլլալէ աւելի
ազգային մարդ էր, դպրոց, եկեղեցի,
թաղական, հոգաբարձու, առաջնորդա-
րան, որբանիւն, ազատասիրաց: Այդ
բոլորը իր օրուայ մտածումներն էին:
Վարդապետ ըլլալու համար Արմաշ գա-
ցած էր ու ձախողած: Անցած էր Պոլ-
սէն, լսած էր Ներսէս Վարժապետեանի
քարոզը: Հանդիսատես եղած էր Սուլ-
թանի սէլամըզ երթալու ճոխ հանդի-

սաւորութեան: Գիտէր իր կեանքի փոք-
րիկ դրուաքներուն խոշոր իմաստ տալ
ու պատշաճեցնել կեանքի ընդհանուր ե-
րեւոյթներուն հետ:

Մարտիրոս աղա, երբ գաւառ վերա-
դարձած էր, արդէն աշխարհ տեսած
մարդու երեւոյթ առած էր: Իր փուռի
օճախին պէս կ'ուզէր բարի պահել ազ-
գային բոլոր օճախները: Ընտրութիւն -
ներուն մէջ միշտ անոր անունը կար, իսկ
ժողովներուն մէջ միշտ անոր մտածող
քիթը: Առաջին անգամ անոր քիթն էր
որ օրթալընէն լաւ հոտ չէր առներ:

Մարտիրոս աղան, իր ծանր ժամա-
ցոյցով ու մտածող քիթով ոչ միայն հե-
ղինակութիւն էր ներկայարար Աս-
տուրին համար, այլեւ հեղինա-
կութիւն էր նախապետին, ոսկերի-
չին, երկաթագործին, խանութպանին
ու բեռնակրին համար: Անոնք յաճախ
ներս կը մտնէին Մարտիրոս աղայի մօտ
ու կը հարցնէին:

- Ինչ կայ, չկայ, Մարտիրոս աղա...
Եւ Մարտիրոս աղան կը խօսէր իր քը-
թին առած լաւ կամ վատ հոտերու մա-
սին: Պոլսէն եկած թերթերուն կը հետե-
ւէր, առանձնապէս արտաքին լուրերը
իրենց ներքին խորհրդանշով կ'ըմբռ-
նէր: Կրթաստանի կլոր կոնակը անոր
համար Արարատ մըն էր կարծես: Մար-
տիրոս աղա Պոլսոյ թերթերուն մէջ ա-
մէն անգամ որ անոր անունը կը կար -

դար, շատ վերապահութիւնով կը վեր-
ցնէր:

Ի հարկէ, Մարտիրոս աղա կը հաւա-
տար, որ Կրթաստան ազգերու պատմու-
թիւնը լաւ գիտէ, եւ սակայն միշտ ալ
իր մէջ կը մնար այն ներքին կասկածը,
թէ արդեօք Կրթաստան գիտէ՞, որ Հա-
յերը առաջին ջրհատոնեայ ազգը եղած
են, որ Արտաշէսի, Տիգրանի նման թա-
գաւորներ ունեցած են, որ Նայի տապա-
նը Արարատի վրայ իջած է, որ Լեւոն
թագաւ

(Շաբ. Ա. էջ 14)

«Ուրիշ ալ որ դան, անիշխանականութիւնը հրահրող, դասակարգային պայ - քարի անունին տակ՝ մեր երկրին մէջ հա - մայնաւար վարչակարգ մը հաստատելու հակամէտ տարրերը՝ թուրք ժողովուրդ - դին ու մահմետական հասարակութեան մաս չեն կազմեր: Այս դասակարգին պատկանողներուն թրջական կամ մահ - մետական անուններ կրելը՝ իրենց մտա - ծումներն ու եղենակները թիւնները ծածկելու բաւարար չէ: Կրնա՞ք երեւա - կայել, թէ թիւքթօ անունով, թրջական ապօրէն կազմակերպութեան մը ղեկա - վարը՝ Օրհան Պաքըր՝ Օհաննէս Պաքըր - եան անունով Հայ մը եղած ըլլայ:»

«Այս Օհաննէս էֆէնդին, թուրքիան փրկելու պատրուակով՝ զինուած եւ բա - նակին մէջ զինուորն ու բազմաթիւ այլ անձեր սպաննած է: Ամէնէն կարեւորը՝ Աթէնքի մէջ, մեր վարչական կը - ցորդը սպաննող ոճրագործները, այս դարձելի ոճրին՝ Օհաննէսի վրէժին ի խնդիր եղած ըլլալը յայտարարած են: Այս յայտարարութիւնը բացայայտօրէն ցոյց կու տայ, թէ թուրքիոյ ընկերվա - րականներն ու համայնաւարները որոնց հրամաններուն ենթարկուելով իրենց հայրենիքին ու ժողովուրդին դէմ զէնք կը քաշեն:»

...«Թուրքիան, այսօր երկրորդ ազա - տագրական պայքար մը կը մղէ. եւ սա - կայան, այս պայքարը, առաջինին հետ բաղդատմամբ՝ աւելի վայրագ ու տմար - դի թշնամիի մը դէմ է: Թուրքիան բաժ - նելու համար՝ Ռուսը, Յունը, Կիպրա - ցին ու Հայը ձեռք - ձեռքի տուած են: Թուրքիան, ներքին եւ արտաքին այս չա - բաժնու ուժերը ոչնչացնելու ընդունակ է: Թուրք ժողովուրդը, իր ազատագրական երկրորդ պայքարին ալ, վերջի վերջոյ պատուով պիտի դուրս ելլէ եւ տեղացի վատերուն ու զանոնք քաջալերող արտա - քին թշնամիներուն՝ հարկ եղած դասը պիտի տայ»...:

X

Թերեւս շահեկան կ'ըլլար, թէքճիւ - մանի աշխատակցին ուղարկութեան յանձ - նել Լիպերասիոնի մէջ լոյս տեսած քըղ - քակցութիւն մը, քիշը նոյն օրը, այ - սիւնին՝ Օգոստոս 26ին, «Արտածում» ընդհանուր խորագրի մը տակ եւ «Քա - ղափական կռիւ քրքական կէթօյի մը մէջ» խորագրով:

Երեւի սիւնակներու մէջ, Հիւսն կը պատմէ, Տրէօյի 612 Անատոլոյցիներու (պաշտօնական քիւր) «կեանքը» եւ աջի ու ձախի՝ ամէնօրեայ զինեալ բախում - ները: Վերջերս, զանազան կռիւներէ ետք, Մուսթաֆայի եւ Էմինի միջեւ՝ այս վերջինը դաշտնախարութեամբ է ու մե - ռած, առաջինն ալ վերադարձած է: Այ - լապէս «շահեկան» է Լիպերասիոնի նը - կարագրութիւնը՝ իր մանրամասնութիւն - ներով, քայց, հաւանաբար, Տրէօյի թուրքերը գրգռողներն ալ Հայերն են...:

ԿԱՍԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ճրանհաւայ Կապուտ Սաչի Անէիւ - Պուա - Քօլմայի Մասնաճիւղին տարե - կան Պարահանդէսը Հոկտեմբեր 11ին:

X

Ալֆորվիլի Ս. Մեարոյ կըթարանի տա - րեկան ճաշ - պարահանդէսը՝ Հոկտեմ - բեր 18ին:

X

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան Իսիի (0 - տը - Սէնի շրջանը) տարեկան նաշը Հոկտ. 4ին:

ՄԱՐՍԵԼ. - Պ. Գալուստ Ահարոնեան եւ զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Առաքել Ահարոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տի - կին Հայկ Ահարոնեան, Օր. Միլլա Ա. - հարոնեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Զարուկ - եան, Տէր եւ Տիկին Եղիա Ահարոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բենիամին Զաւոյեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Աֆար - եան, Տէր եւ Տիկին Ունանեան եւ զա - ւակները, Տէր եւ Տիկին Մանուկեան եւ զաւակները, խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, կեսուր - մօր եւ ազ - գականին՝

Տիկին ՍԻՐԱՆՈՅՇ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ (ծննդով Ծաղկոյեան)

մահը, որ պատահեցաւ Օգոս. 25ին: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Օգոս. 27ին, ժամը 13.30ին, Մարտէյի Ս. Սահակ - Մեարոյ Մայր Եկեղեցին:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապուտ Սաչի Կրճովի վարչութիւնը խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկ. Զ. Քէրվէճեանի եւ ընկ. Ա. Սապունճեա - նի, իրենց սիրեցեալ մօր եւ մեծ - մօր՝ Սիրանոյշ Դուկասեանի մահուն առ - թիւ: Կապուտ Սաչի Կրճովի վարչութիւնը - ճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 100 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Հ. Քէրվէճեանէ, իրենց մօր՝ Սիրանոյշ Դուկասեանի մահ - ուն քառասունքին առթիւ:

ՍԱՄՈՒԵԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՆՈՐՈՐԴՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍ
ՆՈՒԵՐՆԵՐ
ՅԱՆԿ Դ.

Պաշտօնական, Մարգարեան, Զէյլէան, Ռահմեան Գ., Ոմն, Ծերուկեան Մ., Ափրիկեան Յ., Սիմոնեան Բ., Իկիտ - պաշեան 300ական Ֆ: Յ. եւ Պ. Եղիա - զարեան, Կիւլեան Ժ., Թէրզեան Պ., Տիւֆուս Լ., Օփոփեան Յ., Թուրքա - եան Վ., Մէհմէտեան Կ., Մարգարեան Ս., Գոգոյեան Մ. 250ական Ֆ: Կարա - պետեան Յ., Թաշեան Զ., Սապունճեան Կ., Ճամպազեան Ս., Գարակէօզեան Լ., Այվազեան Սիրէն, Տաքտալեան, Աւետ - եան Ռ., Շիշեան Ա., Մատուրեան Ժ., Գոհարեան Ա., Յարութեանեան Յ., Պա - ռաւեան Ա., Համբարձումեան Ա., Մէ - լէմէնեան Մ-Թ., Գալայեան Ժ., Ար - թիւր, Սաչիկեան Յ., Մանուկեան Է., Գուլումճեան Մարգրիս, Մէլուսեան Ա., Պաշտօնական Գ., Վարդապետ - նը - ռաւեան, Արթիւրեան Գ., Պալեան Ս., Պաշտօնական Ա., Աւագեան Գ., Օհան - նեան Յ., Կարապետեան Լ., Աւետեան Վ., Զարպաշեան, Արաւանեան Բ., Մար - թիւրեան Յ., Շահպազեան Կ., Գիւլիէ - եան Վ., Արթիւրեան Մ., Վարժապետ - եան Պ., Գերոյեան Լ. 200ական Ֆ: Քէրվէճեան, Արահմեան, Մանուկեան ընտ., Փափազեան, Գարակէօզեան Պ., Թիւրեան Գ., Զատիկեան Ս., Արթու - եան, Սուրբեան Յ., Մարգրեան 150ա - կան Ֆ:

(Շաբ.)

Հ. Բ. Ը. Միոնիթիւն - ՓԱՐԻՑ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԶԱՇ - ՊԱՐԱՆԱՆԴԵՍ

Շաբաթ Հոկտեմբեր 18

Հիւրերն պանդոկի սրահներուն մէջ կը խնդրուի նկատի ունենալ:

Մանրամասնութիւնները յետագային

EREVAN restaurant

ՀԱՅԱՏՈՒՆ ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՓԿԿ Է ՕԴՈՍՏՈՍԻՆ

ԿԸ ՎԵՐԱԲԱՅՈՒՆԻ ԴՇ. ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 3-ԻՆ

ՀԱՅԱՏՈՒՆ

«ՍՓԻՒՌԻ ՄԷՋ»

ՀԵՂԻՆԱԿ

ԽԱՉԻԿ ԹԵՕԼԵՕԼԵԱՆ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

Դին 70 ֆր., Բրաւտարի ծախով՝ 80 ֆ.

Դիմել՝ «Յառաջ»

ԱՆՇԱՆՈՐ ԶԻՆՈՒՈՐ

ԲՈՑԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու միութիւնը Անճանթ Զինուորին Բոցը կ'արժարժէ Հինգշաբթի, Սեպտեմբեր 4, ժամը 18ին: Հաւաքուիլ ժամը 17.30ին, Ֆրիէտլանտ - Շան Գ'իլիգի Բէռ - փլէմբ:

Փ Ա Ր Ի Զ

ԲԱՆՈՒԿ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՎՐԱՅ
RUE D'ABOUKIR

à vendre ou à louer
boutique de gros
CONFECTION - TRICOTS

ՎԱՐՁՈՒ ԿԱՄ ԾԱԽՈՒ
ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ

Դիմել՝

ELLEN GERARD

134, Rue D'Aboukir

75002 - PARIS

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ

Երկու երախայով հայ ընտանիքի մը համար, ստիպողաբար կը փնտռուի վար - ձու յարկարաժին մը 2-3 սենեակ, կահա - տրուած կամ ոչ. նուազագոյն յարմա - րութիւններով: Նախընտրաբար՝ Փարիզի 9րդ, 10րդ, 11րդ, 13րդ, 19րդ, 20րդ թա - ղամասերը կամ արուարձան(Սէն Լազար, Կառ տը Լիթթ, կամ Կառ տը Նոոի վը - րայ): Դիմել՝ «Յառաջ»:

ՍԱՄՈՒԵԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1980 - 1981 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են: Վարժարանը կ'ընդունի ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտներ՝ նախակրթա - րանէն մինչեւ պաթալօթայի Պէ. Սէ. Տէ. րաժինները:

Կ'ընդունուին նաեւ հայ աղջիկներ միայն ցերեկօթիկ:

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրու - թեան համար դիմել Տեղութեան՝

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN

26, Rue Troyon - 92310 Sèvres

Tél. : 534-68-28

COLLEGE ARMENIEN

SAMUEL MOORAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1980 - 1981 sont ouvertes.

Le Collège admet les élèves internes et externes des les classes élémentaires jus - qu'à celles des sections B. C. D. du Bac - calauréat.

Les jeunes filles uniquement externes sont également admises.

S'adresser à la Direction pour tous dé - tails concernant les inscriptions.

TRANSTOURS

organise plusieurs voyages à Erévan avec divers programmes
14 jours à Erévan - 2 jours à Moscou

TOUS LES VOYAGES PAR AVION - HOTEL 1re CLASSE - PENSION COMPLETE

départ :

retour :

5e voyage - 3 SEPTEMBRE

18 SEPTEMBRE 4300 F.

6e voyage - 1er OCTOBRE

16 OCTOBRE 3800 F.

X

DIRECT DE MARSEILLE

1er voyage, du 11 au 25 AOUT 4150 F.

2e voyage, du 8 au 22 SEPT. 4150 F.

3e voyage, du 6 au 20 OCTOBRE 3500 F.

TRANSTOURS, 25 Rue d'Argenteuil, 75001 Paris - Tél. : 261-58-28
ուր կարելի է ներկայաւարտ ամէն Զորեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15.45 18

Մարտէյի՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ

11, Rue du Bassin - SAINT-JULIEN. Tél. : 93-04-90 et (42) 83-31-55

Վալանս՝ դիմել Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ - Ալֆորվիլ՝ դիմել ԲՈՆՏԻՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՓԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Որոգիություն մեջ, ահաբեկչական առաքելները կը սաստիկանան օրէ օր: Վերջին 24 ժամերու ընթացքին 25 մեռեալ կար, երեք թարսուս, չորս՝ Անգարա, երեք՝ Օրտու, երեք՝ Գոնիա, մնացեալն ալ՝ Պոլիս, Ատանա, Իզմիր եւ Տիար - ակէր: Մեռեալները կը պատկանին քաղաքական զանազան հոսանքներու ու նաեւ ընկերային տարբեր դասակարգներու:

ԿՏԱՆՍՍԿԻ մէջ բանակցութիւնները վերըսկսան, եւ ընդհանուր ձեւով խոսնամութիւն կը տիրէ եւ բանթոյնները չեն փորձեր յաղթանակի մասին խօսիլ: Կըսուէր թէ, լեյտանութիւնները նոր գիշում մը ըրած են, արտօնելով անկախ սենտի - ջանքերու հաստատումը: Այլ վայրեր սա - կայան, գործադուլները կը տարածուին եւ ոմանք կը խորհին թէ, Լեհաստան վտանգաւոր սահմանին հասած է: Կարգինալ Վիշինսկի, արդէն զգուշացուցած էր եւ հրաւէր կարգացած չափաւորու - թեան:

ՅՐԱՆՍՍԿԻ մէջ, գիններու յաւելումը նոր մրցանիշ մը կ'ուրեց Գուլիսին՝ 1,6 աւ հարիւրի հասնելով: Պատասխանա - տունները կը նկատուին՝ հանրային սա - կերը, վարձերը, հետեւանք, ինչպէս միշտ՝ ծանօթ «մեղաւոր»ին՝ քարիւղ...

ՊԵՐՏԻՆԻ մէջ, Մ. Նահանգներու զեապանք, ազատած է մահափորձէ մը, առջի իրիկուն, երբ, երեք կառքերէ կաղ - մուած՝ իր թափօրին վրայ ձեռնառումը նետուած է եւ կրակ բացուած: Բայց, ոչ ոք վիրաւորուած է: Իշխանութիւն - ները, երեք հոգի ձերբակալած են քիչ ետք: Ահաբեկումը կատարուած է քանի մը ժամ ետք զեապանին մէկ յայտարա - րութենէն, ուր ըսած էր թէ, Մ. Նա - հանգները կ'աշխատին Իսրայէլի եւ Միացեալ Ազգերու հետ, վերջ դնելու համար գինեալ բախումներուն՝ քրիստոն - եայ քաղաքագործներու և պաղեստինեան կեղծիւներու միջեւ, Հարաւ. Լիբանան:

ՅԱՆՈՐԱՆԵՐՈՒ մօտ, առաւելաբար դաշնութիւն կը տիրէ: Ընդհանուր ձե - տով, միջոցառում մը կար, մանաւանդ՝ Ռէ կղզին, ուր երեթեակը բնականո՞ր դարձած էր Հինգշաբթի, բայց ոչինչ լուծուած է եւ կայսրութիւնը ծանր է Պուլոնը (ուրիշ արդէն ամէն ինչ ըս - կըսու), ուր ձկնորսներու գործադուլին դէմ գործադուլ մըն ալ սկսաւ՝ ցամաքը, ինչպէս բողոքի: Չորեքշաբթի օր, կը մե - տէր թէ, Նախարարաց Խորհուրդը (որ օրակարգի նիւթ չէր ըրած այս տագնա - պը) «ոգեկոչած է» հարցը, ինչ որ ը - սկ կու տար Մոնտի, «Կառավարելու ար - ունեալը» խորագրին տակ. «Ոգեկոչուե - լէ: Այս բանը, կը նշանակէ, թէ իրա - կանին մէջ, ոչ վիճարկանութեան, ոչ ալ խորհրդակցութեան նիւթ եղած է, այլ՝ հակիրճ զեկուցման մը, այդ հարցին պա - տասխանատու նախարարին կողմէ»:

ՄԻԹԵՐԱՆ, ծայրայեղ - աջ կը նը - կատուի խորհրդային թաւ Նալիօ չա - բաթթիւթիւն կողմէ: Թերթը կ'ոգեկոչէ ընկերակցական պարագլուխին մէկ տե - սակցութիւնը՝ Մոնտի, եւ այդ առթիւ ծանրորէն կը յարձակի Միթերանի վը - լայ, որու «հակախորհրդային կուրու - թիւնն ալ» մինչեւ ո՛ւր կընայ տանիլ Աֆղանիստանի դերքորոշումներուն մէջ:

Ա. ԹՈՒՌԻ ՏԻԻ ՓԵՆԻ մէջ, մեռած է՝ Բ. Անի Զէնէ, որ ռահմիւրան կը նը -

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՉ ՄԻՍԱԿԻԱՆ

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tel. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A.R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսիացի: Տար. 300 ֆ. - Վեցամսեայ: 160 ֆ.
Արտասահման: Տար. 350 ֆ. - Հասը: 2 ֆ.

56e ANNÉE — No 14.719

Հ. Մ. Ը. Մ. Ի Բ. ԸՆԴՀ. ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՏՈՂԱՆՅՔ, ՀԱՆԴԵՍ, ՊԱՏԱՐԱԳ,
ԴԱՍԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ,
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

(Բ. և Վերջ)

Շարաթ, Օգոստոսի 23-ի առաւօտեան, ժամը 10ին, տեղի ունեցաւ սկստական տո - դանքը, 300 բանակողներու մասնակցու - թեամբ: Տողանցողները, սկստական նուագախումբի եւ ֆրանսական, հայկա - կան, սկստական եւ մասնակցող եր - կիրներու դերակներուն առաջնորդու - թեամբ սկսան քալել Քլամատի Փեքսի հիւանդանոցին առջեւէն եւ անցնելով քաղաքին գլխաւոր փողոցներէն, հասան քաղաքապետարանի հրապարակը, ուր ստեղծուած խանդավառ միջոցառումը մէջ ունեցողութեան «Յաւա՛յ Նահատակ» ու «Հայ Արիւնք» երգերու նուագները: Խորխոռ ու հպարտ երթը, մեր տղոց ու աղջիկներուն կը յիշեցնէր Հայկալի ու Պէյրութի երգեմանի տողանցները, ան - շուշտ՝ փողը չափանիւղով: Տողանքը, մեծ տպաւորութիւն թողուց փողոցն - րու աջ ու ձախ կողմերը հաւաքուած, ակնատեսներուն վրայ, որոնց համար անանկեալ եւ աննախընթաց երեւոյթ մըն էր՝ հայկական սկստական տողանքը, իր նուագախումբով:

X

Կէսօրէն ետք, ընդհանուր եռուզեր ու շարժում կար բանակաւայրին մէջ: Բո - լոր երկիրներու խումբերը կը պատրաս - տուէին երեկոյեան հանդիսութեան հա - մար:

Ժամը 17էն սկսեալ, կու գային Հայե - ըր՝ մեծ թէ փողը. ուրախութիւն մը կը պատէր զիրենք, ի տես աւելի քան 300 արեւոյշներու եւ սկստաներու, եկած 5 ցամաքամասերէ եւ որոնց արտայայտու - թեան միակ հասարակաց լեզուն՝ հա - յերէնն էր: Եւ, այս երեւոյթէն տպա -ւորուած, ներկայ մը մօտեցաւ ինծի ու յայտնեց իր յուզումը, դիտել տալով, որ առաջին անգամն է, որ ներկայ կ'ըլլայ հայկական համախմբումի մը, ուր միայն հայերէն կը խօսուի:

Ժամը 19ին, սկսաւ հանդէսը: Ներկայ էին՝ Քլամատի երեսփոխան - քաղաքա - պետը եւ թաղապետական Խորհուրդի անդամներ, իսկի փոխ - քաղաքապետը, Սեւրի Սամուէլ - Մուրատեան Վարժա - րանի տեսուչ՝ Հ. Սերուբէ Վրդ. Ա. - զընեան, Գիւտ Եպս. Նազդաշեան, իսկի եւ Քլամատի Հայ Նախկին Ռազմիկն - րու միութեան նախագահ՝ Միհրան Քէ - եայեան, զանազան միութեանց ներկա - ցուցիչներ եւ մօտ 500ի հասնող հայ հա - սարակութիւն մը:

Հանդէսը սկսաւ տպաւորիչ տողանցքով մը, որու աւարտին Հ.Մ.Ը.Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղին առնանապետը՝ եղբ. Լեւոն Պաղտասարեան, խօսք առնելով, շնորհա - կալութիւն յայտնեց (ֆրանսերէն) Քլա -

կատուի յղութեան օրինաւոր ընդհատման շարժումին: Արդարեւ, ինչ է, որ 1973ին Ֆրանսա կը ներմուծէր վիժումի Գար - ման մեթոդը եւ իր տարած պայքարով է որ, ի վերջոյ կը հասնէր «Վէյլ օրէն - քը»: Մահուան պարագաները՝ պղտոր կը մնան. կընայ անձնասպանութիւն ըլլալ, բայց, միայն քննութիւնը ցոյց պիտի տայ: 1972ին, զատարան քաշուած էր, իբրեւ պատասխանատու՝ վիժումի կեղ - րունի մը եւ անկէ ի վեր ամբաստանուած կը մնար, թէեւ դատը չէր տեսնուեր: 44 տարեկան, մայր էր երկու զաւկի:

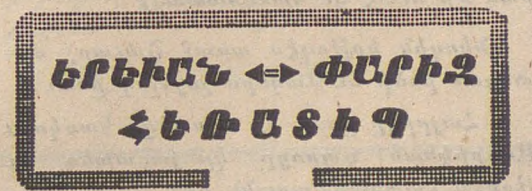
մառի քաղաքապետին ու թաղապետ - կան Խորհուրդին, որոնք սիրով տրա - դըրած էին բանակաւայրը եւ յարմա - րութիւններ, աւելցնելով նաեւ, որ Միհ - րան եւ Կարօ Քէհեան, մեծ նպաստ ունեցած են բանակումի յաջող կազմա - կերպումին մէջ:

Եղբ. Սուրէն Մուրատեան, բանակու - մի խմբապետական կազմին կողմէ բարի դալուտ մաղթելէ ետք ներկաներուն, անդրադարձաւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի կազմութեան եւ առաքելութեան, որ Հայը՝ Հայ պա - հել է, օտար ափերու վրայ:

Քլամատի թաղապետական Խորհուրդի անդամ՝ Կարօ Քէհեան, խօսք առ - նելով, շեշտեց, որ Քլամատի այս բա - նակումը, նոր մղում ու թուիչք պիտի տայ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղի աշխատանքներուն ինչպէս նաեւ՝ մարդ - կութեան թաղապետութեան եւ եղբայրական ոգիով կեանքի մը ստեղծման լուսաւոյն օրինակներէն մէկը հանդիսացող սկսու - տական շարժումը, նոր թափ ու եռանդ պիտի ստանայ: Այս մարզին մէջ, Հ.Մ.Ը.Մ.ի խումբները երախտապարտ է քաղա - քապետին, որ զօրավիշ կեցաւ այս շար - ժումին:

Ապա, խօսք տրուեցաւ երեսփոխան - քաղաքապետ՝ Ժան Ֆոնթընոյի, որ ը - սաւ. «Մեծ տպաւորութիւն թողուց վը - րաս, ձեր տողանքը, մասնակցութեամբ 300 սկստաներու, հպարտ, ճակատները վեր: Ձեր հաստատ քայլերուն մէջ կը

(Շար.ը կարդալ 4րդ էջ)

ԵՐԵՒԱՆ, ԱՐՄԷՆՓՐԻՍ, ՕԳՍ. 21 - 25

ՇԱՆՏԵՐ - ԱՐԱՐԱՏ ԽԱՂԸ (*)

Դոնեցիկի մէջ, «Արարատ»ի խաղը տեղ -ւոյն «Շախտեռ»ին հետ, վերջ գտած էր հաւասար արդիւնքով՝ 2 - 2: Այդ հան - դիպումը երեւանցիներու ջրէ խաղն էր, որ վերջ կը գտնէր հաւասարութեան մը: Ըստ խորհրդային խաղիչներէն կա - նոններու, 10 հաւասարութեանէ ետք, խումբ մը այլեւ իրաւունք չունենար մի - աւոր շահելու՝ հաւասար մնալու պարա - գային: «Արարատ»ի տղաքը, խաղը վարած են եռանդով եւ իմաստութեամբ:

Առաջին կիսախաղի 41րդ վայր - կեանին, «Շախտեռ» նշանակած է առա - ջին կողմ: Երկրորդ կիսախաղին, Բա - րէն Մեղիքեան հաւասարութեանցած է արդիւնքը, սակայն 74րդ վայրկեանին, իրաւաբար փէնալթի մը շնորհած է Դո - նեցիկի, որ վերածուած է կողմ: Ի վեր - ջոյ, դարձեալ՝ Բաբգէն Մեղիքեան նշա - նակելով երկրորդ կողմ, խաղը վերջ գտած է հաւասար արդիւնքով: 20 խա - դէ ետք, դասաւորման դուրսը կը գտն - նուի Մոսկուայի «Սպարտակ»ը՝ 30 միա -ւորով, որուն կը հետեւին՝ Կիւեւի «Դի - նամօ»ն 29, ԲԿՍՍ 25, 25ինթ 24, Դինա - մօ (Թ.) 24, Շախտեռ 22, ԲՍՍ 22 Դի -

ՏԵՐՈՒՆԻ.—

ԳՐ. ՓԻԼԻԿԵԱՆ

Յաւով կ'իմանանք, թէ Չորեքշաբթի, Օգոստոս 27ին, Սէն - Լուի իր բնակա - րանին մէջ, սրտի տագնապի մը զոհ դա - ցած է ընկ. Դրիգոր Փիլիկեան:

X

Ողբացեալը, ծնած էր Ակն, 1906ին եւ ինչպէս իր սերնդակիցներու մեծամաս - նութիւնը՝ ճաշակած աքսորի լեզուն: Ֆրանսա եկած՝ 1924ին, առաջին մէկ օ - րէն կը հաստատուէր Մարսէլի Սէն - Լու արուարձանը, որու հայկ. կեան - քի կազմութեան եւ բարգաւաճման դըլ - խաւոր սատարողներէն եղած է: Հիմ - նադիր անդամներէն էր, տեղւոյն Հ.Յ.Դ. Ակնունի խումբին եւ ունեցած է կուսակ - ցական բեղուն գործունէութիւն, ղեկավա - րելով նաեւ տեղւոյն Նոր Սերունդի խում - բը, անոր հիմնադրութեան օրերէն Բ.Հա - մաշի. պատերազմի աւարտի վաղոր - դային: Եղած է նաեւ հայերէնի ուսու - ցիչ եւ մաս կազմած՝ Սէն - Լուի Ս. Դէորդ եկեղեցւոյ թաղականութեան: Իր գործօն մասնակցութիւնը բերած է նաեւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի եւ հիմնադիր անդամներէն էր Մարսէլի Հայ Մշակոյթի Տան: Կաշ - խատակէր «Յաւա՛յ», որու փարած էր արտով ու հոգեով:

Մեր ողբացեալ ընկերը, մաս կը կազ - մէր այն նուիրեալներուն, որոնք Սփիւռ - քի տարապայման օրերու սկիզբէն իսկ, իրենց շունչն ու սիրտը հատուցին ծա - տայելու համար իրենց ժողովուրդին եւ «բան մը» ընելու՝ ի շահ ցերեզման դա - դութներուն: Եւ, ինչ որ ըրին, ըրին անհաճախելի ոգիով, զոհելով՝ իրենց հանգիստը: Շնորհիւ Գրիգոր Փիլիկեան - ներու է, որ «Դաւառի Զայները» չմարե - ցան: Սէն - Լուի, մանաւանդ, շատ բան կը պարտի իրեն:

X

Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Փիլիկ - եանի, զաւակներուն եւ ընտանեկան բո - լոր պարագաներուն:

Նամօ (Միսկ) 22, Չերնոմորեց 21 եւ 10րդ տեղը կը գրաւէ՝ Արարատ, 19 կէ - տով: Իրեն կը հետեւին՝ 18 կէտով Կայ - րաթ, 17 կէտով Նեֆթչի եւ Դինամօ (Մ): Վերջին՝ 18րդ տեղը կը գրաւեն՝ Կար - պատները 11 կէտով:

(*) Խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յաւա՛յ»ի Օգոստ. 26ի թիւով:

X

ԺԱՊԱԻՆ՝ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՓԱՌԱՏՕՆԻՆ

Սեպտեմբերին, բացուող կը կատար - ուի վենետիկի միջազգային շարժանը - կարի փառատօնին: Խորհ. Միութեան Պետկինոյին ընտրութեամբ, փառատօնին պիտի ներկայացուի բեմադիր Հենրիկ Մալեանի «Կտոր մը Երկինք» ժապաւէնը: Ժապաւէնը նկարահանուած է «Հայ - ֆիլմ» արուեստանոցին մէջ, Երեւան: Նիւթը քաղուած է Վահան Թոթովեցիի կարգ մը պատմութեան քերտէն:

Բեմադիրին նախկին ժապաւէններէն շատ ծանօթ են՝ «Նոանկիւնը», «Մենք ենք, Մեր Սարերը», եւ «Նահապետը»:

X

ԽՐԻՍՏԻ

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

Սիմֆերոպոլի «Տալիս» հրատարակ - չութիւնը լոյս ընծայած է հատոր մը՝ նուիրուած Ս. Պաշ եկեղեցիին, Խրիմի հարաւ - արեւելքը: Եկեղեցին հիմնուած է 1338ին. կը նկատուի միջնադարեան կոթող մը, ուղաբարձ իր տեսակին մէջ: Գիրքին մէջ կան նաեւ տեղեկութիւններ, հայ ժողովուրդի մշակոյթին մասին:

ՅՈՒՐԵԼԵՆԱԿԱՆ ՍՈՒՆԱԿԱՍԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱԳՈՒԹԻՒՆ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ՄԷՁ

Բ.

Համագումարը տեղի ունեցավ Ալեքս
Սարի Մանուկեան ժողովարարաց
կաթարանի եւ Բնաշարանի նորակա
նայր սրահին մէջ :

Ժողովը բացուեցաւ Ատենայեան ընտ
րութեամբ, յանձին Սիւն Արքեպս. Մա
նուկեանի եւ վաւերացումով քարտու
նացութեան, յանձնարումներու եւ խմ
բագրական մարմին անդամներու ցան
կերուն : Որոշողականութեան նախագա
ւանքն երեսօղէմի եւ Թուրքիոյ գոյգ
Պարարքները :

Առաջին խօսքը արուեցաւ Կոմիտաս
Արքեպիսկոպոսին, որ կարգաց Ամե
նայն Հայոց Կաթողիկոսի պատգամը :

Կաթողիկոսական պատգամը ներշնչը
տեղի Կողմացուց ուղղուած առաքե
լական թուղթի խօսքերէն. « Զի քէպէտ
եւ մարմնով հեռի եմ, այլ հոգեւով
միտ եմք եւ խնայեմ իրրեւ տեսանեմ
կարգին ձեր եւ զնախապառնալիս հաւա
նացն ձերոց որ ի Քրիստոս Յիսուս »
Կող. Բ. 5) : Հայրապետական հեղինա
ւոր ձայնը ուղղուեցաւ ժողովական
ներուն հրաւիրելու համար զանոնք « որ
անկախ լարենք մեր հոգեկան, իմացա
լան ու բարոյական ուժերը եւ առաւել
կարգակերպեալ, նպատակաւոր աշխա
տանք տանինք, մօտենալու համար մեր
կրօնական եկեղեցւոյ ոգեկանութեան
պայծառ բարձունքներուն » : Ծարունա
կեցով, Վեհափառ Կաթողիկոսը կոչ ը
լաւ Հայ եկեղեցականին. « Յամենայն
չէր մեր օրերը կրնանք նկատել նոր
հասանակաւորման մը մեր եկեղեցւոյ
զատական առաքելութեան ճանապար
հով վրայ : Հասած կը նկատենք պահը
որ մեր աշխարհայեցողութեան ու ո
րոյակի պէտք է տեսնենք մեր ընկեր
ընտանոց ըլլալով թէ միացեալ ուժե
րով անհրաժեշտ է սկզբնաւորել աշխա
տանքի նոր ոգի եւ նոր ոճ եւ նոր թափ
որդեացի մեր եկեղեցին՝ հաստատ ու
հասկանալի իր յատուկ տեղը մեր
Ժողովուրդի կեանքին մէջ, թէ ի Հա
յաստան եւ թէ մանաւանդ սփիւռքի տա
րածքին վրայ, առաւել պայծառատեսու
թեամբ նուիրուելով իր բուն առաքելու
թեան, այսինքն՝ աւետարանչական գոր
ծին, նոր սերունդներու կրօնա - բարո
յական դաստիարակութեան գործին,
Հայ հաստատացեալները մէկտեղելու,
մարտնչելու եւ անխնայ պահելու գոր
ծին, անոնց հոգեւոր ու մշակութային
ընթացքները պահպանելու գործին,
այս եկեղեցւոյ ներքին միութիւնը

Սուրբ Էջմիածնով ամրապնդելու գոր
ծին » :

Վեհափառի խօսքին, ժողովականները
պատասխանեցին հետեւեալ հռապի
րով.

Ն. Ս. ՕՏՈՒԹԻՒՆ Տ. Տ. ՎԱՋԳԷՆ Ա.
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց
Ս. Էջմիածին

Ժառանգաւորաց վարժարանի հոգեւո
րական քառասուն հինգ ասնիքը հաւաք
ուած երեսօղէմի վաճառ Ալեքս եւ
Մարի Մանուկեան սրահին մէջ, յար
գանգով ունկնդրեցին Ձերդ վեհափա
ռութեան պատգամը : Ուրախութեամբ
եւ խանդավառութեամբ լեցուեցան մեր
հոգիները լսելով Ձեր հայրական խօսքը,
քեզիդարձեցինք, մտախոհութիւն
ները եւ յոյսերը՝ բխած եկեղեցւոյ
սրտէն եւ հայրենիքի երազէն : Կը վստա
հեցնեմք Ձերդ վեհափառութիւնը թէ Ս.
Էջմիածինի խորհուրդը եւ Հայրենիքի
զգացումը ուղեցոյցն են մեր խորհրդա
ծախիւններուն :

Որդիական ակնածանով
ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՐԻԱՐԿ
ՇՆՈՐՀԲ ՊԱՏՐԻԱՐԿ

Համագումարը զբաղեցաւ զլսաւորա
պէս այս օրերու մեր եկեղեցիի առաքե
լութեամբ : Աւետարանի քարոզութեամբ
սերմանուած հաւատքը, Ս. Գրքիդ լու
սաւորէի Սնով սրբազործուած Միւռո
նը, Այրարատեան հողին վրայ կանգնած
լոյսի խորան՝ Ս. Էջմիածինը, մեր հայ
րերու անխախտ հաւատարմութիւնը քը
րիստոսի փրկագործ խաչին, զծեցին
Հայոց պատմութեան իրական ուղին, առ
Աստուած բարձրացող : Կենսունակ պա
հել մեր հայրերու հաւատքը եւ ամրա
պնդել մեր Ժողովուրդի հաւատարմու
թիւնը Ս. Ողբին եւ Ս. Աւետարանին,
եղաւ Ժողովականներուն խորհրդածու
թիւններուն կարգախօսը :

Մտահոգութիւնը՝ որ ներկաներուն
կողմէ արտայայտուեցաւ, մեր եկեղեց
ւոյ զերին զօրացումն է հայ կեանքին
ներս : Առաջնորդող եւ ոգեշնչող իր
անցեալի ուժը, որ հայ ինքնութեան ըզ
րացումին, կրօնական ապրումին, ազ
գային նկարագրի կերտումին, մշակու
թային անփոխարինելի իրազործունե
րուն եւ վերջապէս մեր Ժողովուրդի Ֆի
զիքական եւ հոգեկան դոյութեան գըլ
խաւոր կերտիչը եղաւ, այսօր նուազած
է : Եկեղեցիին ներազդեցութիւնը հա
յեցի կրթութեան մէջ եւ կապը իր Ժո
ղովուրդին հետ թուլցած է : Համա
գումարը ջանաց, վերլուծական ճիշդով
մը, արտաքինները ընկ զտնելու հա
մար պատճառները ներկայ կացութեան,
համոզուած թէ եկեղեցիին տկարացումը
արտասահմանեան հայ կեանքի գծուա
րին պայմաններուն մէջէն, կը ջլտէ ու
ժերը ազգային մեր պայքարին՝ պահ
ելու համար հայ նկարագրի եւ կերտե
լու համար ապագան : Ժողովականները
քննարկեցին միջոցներ, այսօրուան պայ
մաններուն մէջ ամրապնդելու համար

հաւատքը ի Քրիստոս եւ մեր Ժողովու
րդին ուխտը առ Աստուած, կնքուած մեր
նահատակներու արիւնով :

Համագումարը անդրադարձաւ եւ ար
ձանադրեց հոգեւորականութեան զան
ցառումները իրենց պարտականութեան
մէջ : Անկարգութիւններ, անկանոնու
թիւններ, կազմակերպութեան պակաս,
անհանդուրժողութիւն, դժբախտ
նշուեցան իրենց իրականութիւններ, ո
րոնց դարմաններ պէտք է որոնել :

Միւս կողմէն, կարծիքներ արտայայ
տուեցան եկեղեցիէն ներս գերիշխող աշ
խարհականացած մտայնութեան մասին,
որ արդիւնքն է եկեղեցիէն դուրս գտն
ւող կազմակերպութիւններու ազդեցու
թեան, վնասելու աստիճան հաւատաց
եալներու եւ եկեղեցական իշխանու
թեան համեմալի գործակցութեան :

Անհրաժեշտ նկատուեցաւ ստեղծել
կանոններու նոր հաւաքածոյ մը, որ
ճշգի իշխանութեան զանազան աստիճան
ները ազգային - եկեղեցական կեանքին
ներս, սահմանէ նոր կանոններ մեր Ժո
վանակներու ընկերային եւ բարոյական
կեանքին պարտադրած հարցերուն պա
տասխանելու համար, նպատակ ունենա
լով անխախտ պահել հայ նկարագրի
եւ պաշտպանել մեր Ժողովուրդը օտա
րացման վտանգին դէմ :

Թեւադրուեցան որ մասնագէտ եկե
ղեցականներէ եւ աշխարհականներէ
մարմին մը ստեղծուի պատրաստելու
համար Հայաստանեայց եկեղեցւոյ կա
նոնագիրք մը որ պարունակէ :

1) Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հան
դանակը :

2) Ծիսական կանոններ, կարգաւորե
րելու համար խորհրդակառարութիւն
ներու եւ Ժամերգութեան վերաբերեալ
օրէնքները :

3) Վարչական կանոններ, որոնք օրի
նադրեն Հայաստանեայց եկեղեցիի վար
չական կառուցուածքը, նուիրապետա
կան Աթոռներու փոխ - յարարերու
թիւնները, թեմերու, ծուխերու եւ հա
մայնքներու կանոնադրութիւնները եւ
եկեղեցւոյ կառավարումին հետ կապ
ուած բոլոր հարցերը :

4) Կարգաւորաց կանոններ, որոշելու
համար եկեղեցականներու կենցաղին,
կարգապահութեան եւ պատասխանա
տուութիւններու հետ կապուած հար
ցեր, նաեւ կարգաւորութիւն, կարգա
թողութիւն եւայլն :

5) Աշխարհականաց իրաւանց կանոն
ներ, օրինադրելու համար անձնական ի
րաւանց հետ կապուած հարցեր, ինչպէս
խառն ամուսնութիւն, ամուսնալու
ծում, վերամուսնութիւն, կտակ եւայլն :

6) Բարոյական կանոններ, որոնք քը
րիստոնեայ անհատի եւ ընտանիքի բա
րոյական կեանքը կը կերտեն եւ կը զօ
րացնեն :

7) Ընդհանուր կանոններ :

ՄԵԾԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

Աստղագէտ մը գուշակած էր Լուսն
վիկոս ԺԱ.ի սերունդներէն մէկուն մահ
ուան օրը : Թագաւորը իր զով կը կանչէ
աստղագէտը, նախապէս հրահանգ տա
լով իր ծառաներուն որ նշանի մը վրայ,
զինքը պարկի մը մէջ դնեն եւ Սէն գետը
նետեն :

Դուն որ, կ'ըսէ թագաւորը, յաւակ
նութիւնը ունիս ուրիշներու վախճանը
գիտնալու, ըսէ նայինք թէ տակաւին
քանի՞ օր պիտի ապրիս :

Տէր արքայ, կը պատասխանէ աստ
ղագէտը, աստղերը ինծի յայտնեցին որ
թագաւորին մահէն երեք օր առաջ պի
տի մեռնիս :

Թագաւորը փոխանակ մահուան նշանը
տալու, ամէն խնամք եւ զգուշութիւն
կը յանձնարարէ՝ որպէսզի չըլլայ թէ
աստղագէտը հրահանգայ եւ մեռնի...

X

Միացեալ Նահանգներու նախահաճ
կրանք իր կօշիկները մաքրելու վրայ
էր, երբ անակնկալ կերպով ներս կը
մտնէ դեւանագէտներէն մին եւ զար
մանք կը յայտնէ որ Միացեալ Նահանգ
ներու նախագահը ինքն իր կօշիկը կը
մաքրէ :

Սյո՛, կ'ըսէ նախագահը, աւելի լաւ
է ինքն իր կօշիկը մաքրել, քան թէ ըս
տիպուել ուրիշներունը մաքրել :

X

Փրանկելոս Ա. Ֆրանսայի թագա
ւորը, իր Ժամանակի նշանաւոր գիտուն
ներէն մէկուն եկեղեցական բարձրա
գոյն պատիւ մը տալէ առաջ, կը հար
ցնէ թէ արդեօք ազնուական ընտանիքի
մը կը պատկանէ՞ :

Չեմ գիտեր, տէր արքայ, կը պա
տասխանէ գիտունը. Նոյի տապանին
մէջ երեք եղբայրներ կային, չեմ գի
տեր թէ անոնցմէ որուն սերունդէն
եմ :

Առ հասարակ, Ժողովի մասնակցողնե
րու կարծիքն էր որ նման կանոնացում
մը կրնայ նպաստել հոգեւորական դասի
գործունէութեան արդիւնատուութեան,
ի սպասարկութիւն մեր Ժողովուրդի
հոգեւոր եւ բարոյական պէտքերուն :

Ժողովական հայրերը յատուկ ուշադ
րութեամբ քննարկեցին հոգեւորական
ապարէզին կոչուած թեկնածուներու
եւ, առ հասարակ, հայ զարոյցի աշակեր
տի կրօնական դաստիարակութեան պա
րագանքները :

(Շար. 2)

ՍՊԻՏԱԿ ԶԻԱԽՈՐԸ = ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ
ՄԱՐՏԻԿ ՍՊԻՏԱԿ ԶԻՈՒ ՎՐԱՅ

Ինչ կ'ըսես, Մարտիրոս աղա, -
նկարար Աստուր զարմանքէն նորէն
բացաւ աչքերը :
- Վալի փաշան Ժանտարմներ ձգած է
Պարսկաստանէն, քաղաքէն, որ սպիտակ
ձիաւորը ողջ կամ մեռած իրեն բերեն :
Այս շոր Ժանտարմներու սպանութեան
վրայ, անոր գլխին խոտացեր է հազար
սպանեան ոսկի :
Ներկարար Աստուր եւ փոսպան Մար
տիրոս աղա այդ խօսքերուն մէջ էին,
որ ուրախ դէմքով ներս մտաւ փոսպ
նեանկիրը, ընպիկն ոտքերով, կողովը
կանկին ու պատուած չալվարով : Մի
ջիւղարաց չէնքին հաց կրող բեռնակիր
կարկան էր :

Է՛հ, որ բերդակցի Մարտիրը կայ,
գտակնիք ծուռ դրէք, - ըսաւ բեռնակիր
Կարպիս, « օրթալըդ » եղածներով կար
ծես խանդավառ :

Կարպիս կառավարութեան չէնքին առ
ջեւ դիակի սայլին շուրջ, հաւաքուող
բազմութեան մէջ եղած էր : Բազմու
թեան մէջ երեւցած էր Հաճի խօսքն իր
պաշտօնական հագուստներով, մեծ կո
ղովի շտի ձերմակ փաթթուած գլու
խով : Եղած էին ցոյցեր, ձիաւոր զին
ուորականի մը հակողութեամբ, հա
րիւրաւոր զօրքեր շարքի կեցած
էին եւ նոյն բազմութիւնով զիականերու
սայլը գէպի մեծ մղկիթ տարած էին :

Վերի պաղարէն շարք մը Հայեր դա
ցած էին իրենց խանութները : Կառավա
րութեան չէնքին առջեւէն, երբ հատած
էր բազմութիւնը, Կարպիս, անպիսակ
քննադիր չէնքէն դուրս ելլելու տեսած

էր հայ թարգմանին հետ :

Մարտիրոս աղա, այս որ իմացաւ,
լայն շունչ մը առաւ, եւ հակայ բերդի
պէս Կառավարին կլոր կոնակը նորէն իր
աչքին առջեւ եկաւ :

Ներկարար Աստուր կ'ուզէր ինքն ալ
գոցել խանութը, մանաւանդ որ այդ օր
առեւտուր չկար : Փոսպին առջեւ նոյնիսկ
չէին երեւիր սովորական տէրմիշներն ու
թուրք մուրաբիկները :

Բեռնակիր Կարպիսի մէջ այդ օր կ'ը
սես ճրագ էր բացուել. մանաւանդ իմա
ցեր էր, որ սպիտակ ձիաւորը բերդակցի
էր, որովհետեւ իր կինն ալ բերդակցի
էր, Մարտիրոսը տուէնք : Այս որ իմա
ցեր էր, կարծես իր բերդակցի կինն ալ
զուսմալի պէս նոր շորէք մը հագած էր
իր աչքին : Անոր աւրուած աչքերը նոր
զոյն, իսկ անոր ձայնը, կարճ հասակը,
ականջին օղբը՝ նոր փաթկութիւն մը
առած էին : Ինչպէ՞ս տեսած էր այդ բո
ւորը : Ի հարկէ, այլեւս կինը պիտի չծի
ծէր : Ողբ կ'ընէր ինչե՞ր էր քաջած Կար
պիսի ձեռքէն : Վեց զաւակներու հոգը
տանիէ յետոյ, ստիպուած էր ուրիշնե
րուն լուսացն ընել : Կարպիսի շահած
զրամը հազիւ իր օղիին կը բաւէր : Այդ
բոլորէն վերջ, օր չէր ըլլար, որ Կար
պիս գիտնէր չըլլար ու չծեծէր իր կինը՝
աչքէ ելած կատուի մը պէս : Մարտիրոս
աղայի հետ ունեցած բարեկամութիւնը
բաւական էր, որ Կարպիս խելացի հո

վեր բռնէր իր կնոջ առջեւ :

Կարպիս այդ օր կ'աճապարէր շուտ
տուն երթալ, մանաւանդ որ իր բերդակ
ցի կինը շատ էր կարօտցեր :

Ատեն չունիմ, Մարտիրոս աղա, մէկ
տոնիմով կրնամ տանիլ :

Ի՞նչ կ'ըսես, Կարպիս, էսքան հացը
երկու տոնիմով հազիւ կ'երթայ : Բան
չկայ, բան չկայ, որ անգլիական քոնսու
լը...

Էդ չէ, Մարտիրոս աղա, մեր վար
դերը հիմա, ինծի պէքէմիշ կ'ընէ :

Կարպիս միտնաւորաց չէնքը հաց պի
տի տանէր : Կ'ուզէր մէկ անգամով լրա
ցնել գործը ու շուտ տուն երթալ, մա
նաւանդ որ գինեւորուն ալ պիտի հանդի
պէր, բերդակցի Մարտիրոսին կենացը մի
քանի հատ ճակելու համար :

Մարտիրոս աղայի մօտ հետզհետէ հա
ւաքուեցան վերի պաղարէն խանութներ
նին գոյցով մի քանի խանութպաններ, ա
նոր հոտ առնող զթէն բաներ մը հասկը
նալու համար :

Բեռնակիր Կարպիս, սովորականէն
շուտ իր գործը լրացնել յետոյ, մտաւ
Առաքելին գինեւորուն : Հոն էին գինեւոր
սովորական յաճախորդները : Կարպիս,
երբ իմացաւ, որ գինեւորն զրոյցը սպի
տակ ձիաւորի մասին է, գտակը ծուած
ինքն ալ մասնակցեցաւ զրոյցին :

(Շաբ. Ա. Էջէն)

զգային, այն խորունկ հաւատքը, զոր ունիք դուք, դէպքի ձեր նուիրական առաքելութիւնը: Դուք, ձեր շարժումին միջոցով, կրնաք դրական եւ շինիչ նպատակ բերել մարդկութեան մէջ եղբայրական կեանքի մը ստեղծման եւ ընկերային հարցերով լեցուն այս աշխարհին մէջ խաղաղութիւն հաստատելու գործին: Դարձեք տուն, աւելի եւս խորացուցած ձեր հաւատքը՝ դէպքի ձեր շարժումը եւ դէպքի ձեր հայրենիքը»:

Այնուհետեւ, գործադրուեցաւ սկառաւական հանգէսին յայտադրելը, զոր վարեց՝ եղբ. Հայկ Վարդապետեան: Արեւոյշներ եւ սկառաւներ, երգերով, պարերով, նուագներով, արտասանութիւններով, չափական մարզանքներով եւ բարձրագոյն կազմութեամբ՝ ստեղծեցին հայկ. սաք. միջնորդութիւնը, որմէ խանդավառուած եւ ի քաջալերութիւն շարժումին, եղան բազմաթիւ արտաբերութիւններ, որոնցմէ գոյացաւ չօղակի զուամար մը:

Եղբ. Բիւզանդ Թորիկեան, յանուն՝ Հ.Մ.Բ.Մ.ի Կեդր. Վարչութեան, անգամ մը եւս շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք՝ Բլամատի քաղաքապետին, պատմական ըրաւ Միութեան եւ չեչտեց անոր նըպատակը:

Դրօշակի արարողութեամբ վերջ գտաւ հանգէսը:

×

Կիրակի, Օգոստոսի 24-ի առաւօտեան, 20 սկառաւներ մասնակցեցան Փարիզի Ազատագրութեան տօնին, Բլամատի մէջ, Զօր. Լըբլէտի յուշարձանին ծաղիկ դնելով: Ապա, Բլամատի գերեզմանատունը տեղի ունեցած յատուկ արարողութեան ընթացքին, խօսք առնելով, երեսփոխան՝ քաղաքապետ՝ Ժան Ֆոնթընը, չեչտեց ներկայութիւնը Հայ Նախկին Ռազմիկներու միութեան եւ աշխարհի բոլոր կողմերէն եկած հայ սկառաւներուն:

×

Նոյն օրը, առաւօտեան ժամը 10.30ին, պատարագ մատուցուեցաւ բանակավայրի «Նշան Թիւրքիզեան» հրապարակին վերայ: Ներկայ էին Բլամատի երեսփոխան՝ քաղաքապետը եւ Թաղապետական Խորհուրդի անդամներ, Հայրապետական Պատուիրակ՝ Սերովբէ Արք. Մանուկեան, Իսի Լէ Մուլինոյի եւ Անուպիլի հոգեւոր հովիւները եւ շուրջ 400ի հասնող հասարակութիւն մը: Պատարագը մատուցեց Գիւստ Եպս. Նազդաշեան: Երգեցողութիւնը, քառամայն մեկնարանուեցաւ «Անի» երգչախումբին կողմէ, ամբողջացած սկառաւներով, ղեկավարութեամբ՝ Հրանդ Աճէմեանի: Սերովբէ Արք., ողջունել քաղաքով մը անդադարձաւ Սփիւքի ափերուն հայ ժողովրդին մը զգած դժուար պայքարին՝ պահպանելու համար ազգային դիմադրող եւ մեր պայքանական աւանդութիւնները: Կոչ ուղղեց՝ միանալու եկեղեցւոյ եւ դպրոցի շուրջ, միացնելու բոլոր ճիւղերը եւ միասնաբար պայքարելու՝ մեր լեզուին, մշակութիւն եւ ինքնութեան սպառնացող բոլոր վտանգներուն դէմ: Պատարագի ընթացքին, արեւոյշներ եւ սկառաւներ հաղորդուեցան: Յետոյ, պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ Հ.Մ.Բ.Մ.ի ողբացեալ անդամներուն յիշատակին:

×

Բանակողները, Կիրակի, Օգոստոսի 24-ին սկսեալ, մաս - մաս վերադարձան իրենց երկիրները: Վերջին խումբերը՝ Պարսկահայեր, Յունահայեր, Բուլղարահայեր՝ վերադարձան Օգոստոսի 27-ին, ժամադրուելով Հ.Մ.Բ.Մ.ի Գ. Ընդհ. Բանակումին:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻԾ

ԵԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Յրանաւայ Կապոյտ Խաչի Անէիւ - Պուա - Բօլոմպի Մասնաճիւղին տարեկան Պարահանգէսը Հոկտեմբեր 11-ին:

×

Ալֆրովիլի Ս. Մեքոպ կրթարանի տարեկան ճաշ - պարահանգէսը՝ Հոկտեմբեր 18-ին:

×

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան Իսի (0 - տը - Սէնի շրջանը) տարեկան ճաշը Հոկտ. 4-ին:

ՄԱՐՍԻՅԵԼ - Տիկին Վերգին Փիլիկեան, Տէր եւ Տիկին Թադիսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հրայր Փիլիկեան եւ զաւակները, Սոնիա եւ Բաֆֆի Փիլիկեան, Տէր եւ Տիկին Ղուկաս Փիլիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վրէժ Եղովանեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Եղովանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բարգէշ Մկրտիչեան եւ զաւակները (Փարիզ), եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր կրակիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբոր, հօրեղբոր եւ ազգականին՝

ԳՐԻԳՈՐ ՓԻԼԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Օգոստոս 27-ին, 74 տարեկանին:

Յուդարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Օգոստոս 29, ժամը 14-ին, Սէն - Լուի Ս. Գիւրգ եկեղեցին, ուրիշ մարմինը կը փոխադրուի Սէն - Փիէր գերեզմանատունը:

Մահազգ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայ իրեն այդ նկատել:

Այրի Տիկին Սմարտ Աշուեանց, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Աշուեանց, Պ. Ռոպէր Աշուեանց, Տէր եւ Տիկին Թէոֆոր Զատիկեան, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Էյսէրիք, Տէր եւ Տիկին Ժան - Բլոս Բօլ, Տէր եւ Տիկին Պետար Փլաթիք, Տէր եւ Տիկին Միշէլ Աշուեանց եւ իրենց զաւակներն ու թոռները, ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ - հօր՝

ՍԱՀԱԿ ԱՇՈՒԵԱՆՅԻ

մահը, որ պատահեցաւ Օգոստոս 7-ին, 83 տարեկանին:

Յուդարկաւորութիւնը կը կատարուի ընտանեկան մտերիմ շրջանակի մէջ:

Մահազգ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իրեն այդ նկատել:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ
ՆՈՒԵՐՆԵՐ
ՑԱՆԿ Դ.

Բարապիլիքեան Լ., Յովհաննէսեան Ա. Լէնկոնտ Ա., Դաւիթեան Լ., Պաղըճեան Գ., Դադարեան Վ., Ներսէսեան Է., Պէյազեան Ա., Միսասեան, Ալէքսանեան Շ., Ներսէսեան Գ., Եկաւեան, Մանուկեան Ռ., Գրիգորեան, Աւետիսեան Ն., Ֆէրնանդեան Մ., Ալեքսանդր Մերատեան, Աւետեան Ս., Փէշիւանեան Ե., Պետրոսեան, Տէմիրճեան Ս., Մէրկէրեան Հ., Թադէոսեան Ա., Գրիգորեան Ս., Գունտուրաճեան, Ոմն, Գալայճեան Շ., Սարգիսեան Ժ., Նաճարեան Ֆ., Պալանճեան Կ., Վանանեան, Մանտրոյեան Ա. Դաւիթեան, Մերժարեան Ա., Տէրոյեան Ժ., Տիֆֆեան, Թումայեան, Գալասաքալեան, Սահակեան Ա., Մեղրոսեան, Սուքիասեան - Օհանեան, Թէրզեան Ս., Գարաճեան Ճ., Վարդանեան, Տէր-Մարտիրոսեան Ս., Ալեքսանտրեան Մ., Մեղիտոսեան Ռ., Զարիֆեան Ա., Միրաքեան Պ., Հէյվաճեան, Կիզիմեան Ժ., Սալամուրեան Տ., Մանուկեան Մ., Միքայէլեան Ե., Տօնէլեան Հ., Յակոբեան Մ., Գոճապալեան Ա., Իսիլիւլեան Վ., Յովակիմեան Մ., Պըլըքեան Շ., Դանիէլեան Ժ., Նալչայեան Լ., Մասիֆեան Ա., Մասիֆեան Է., Պաղարեան Գ., Յրէնիկեան Ժ., Սէմէրճեան Գ., Սիւնեան Օ., Միսասեան Ա., Արթիւրեան Յ., Սալունճեան, Պալճեան Մ., Շահապեան Տ., Շահապեան Պ., Շահապեան Հ., Պալան, Գալուստեան Վ., Մանուկեան Գ., Մարիկեան Յ., Յակոբեան Ա., Օհանեան Ա., Սարգիսեան Լ., Յովակիմեան Ժ., Պաղպատեան Գ., Պատմաճեան, Գալասեան Ա., Գալուստեան Ժ., Քէնտէրեան Ս., Թորոսեան Ա., Համբարճեան Գ., Զարիֆեան Ն., Հարոնեան Գ., Սանոյեան Մ., Գորսճեան Ռ., Մարտիրոսեան Է., Թորոսեան Հ., Գալասեան Ռ., Տիարեան, Հանոյեան Գ., Թադոյեան, Պուշուճեան Ժ., Տէր-Գրիգորեան Գ., Ընդուրկուեան Ա., Դերճակեան Զ., Ազնաուրեան Շ., Եսփուճեան Ժ. 100ական Ֆ.:

(Շաբ.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

«ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ»

ՀԵՂԻՆԱԿ

ԽԱՋԻԿ ԹԵՕԼԵՕԼԵԱՆ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

Գին 70 ֆր., քաղաքի ծախքով՝ 80 ֆ.

Դիմել՝ «Յառաջ»-ի

ԱՆՇԱՆՈՐ ԶԻՆՈՒՈՐ

ԲՈՑԻ ԱՐՇԱՐՇՈՒՄ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու միութիւնը Անճանթ Զինուորին Բոցը կ'արժարժէ Հինգշաբթի, Սեպտեմբեր 4, ժամը 18-ին: Հաւաքուիլ ժամը 17.30ին, Ֆրիէտլանտ - Շան Գ'իլիգէի քէռ - փլէմբ:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ԵՒ ՄՕՏ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍԵՆ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ՄԻԻԹԱՐԵԱՆԻ

ՄՈՆԵՐԱԲԵՐԴԻ ԶԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ

Դրուազ մը, Ռշտունիքի ինքնապաշտպանութեան կռիւներէն:

Փ Ա Ր Ի Զ

ԲԱՆՈՒԿ ՀՐԱՊԱՐԱՍԿԻ ՎՐԱՅ
RUE D'ABOUKIR

à vendre ou à louer

boutique de gros

CONFECTION — TRICOTS

ՎԱՐՁՈՒ ԿԱՄ ԾԱԽՈՒ
ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ

Դիմել՝

ELLEN GERARD

134, Rue D'Aboukir

75002 — PARIS

Imprimé Sur Les Presses

Du Journal «HARATCH»

83, Rue D'Hauteville — 75010 - Paris

Commission Paritaire: N° 55935

sevan voyages-lyon

saberatours - paris

VOUS PROPOSENT

2 voyages en Arménie

du 22 septembre au 07 octobre

Accompagné par VAROUJAN SARKISSIAN

du 7 au 22 octobre

DEPARTS PAR AVION DE LYON -- MARSEILLE -- PARIS

Renseignements et inscriptions:

ALYON

sevan voyages

SARKISSIAN Varoujan

50, cours de la Liberté

69003 LYON

Tél. (78) 60 13 66

A PARIS

saberatours

BAGHDASSARIAN Levon

3, rue de l'Arrivée

Imm. CIT 7e étage

75015 PARIS

Tél. 538 67 47

Fonds A.R.A.M.

Fonds A.R.A.M

Միջազգային ճակատի վրայ եզրիւ - տու, Հնդկաստան, Զինատան յատկա - պէս կը մնան խոռոչութեանց կեդրոն - ները: Սակայն, քրտական ապստամբու - թեան զարգացումը, օրը օրին հասնող լուրերով, երբեմն հակասական ըստ աղ - բերներու, կը լեցնեն «Յառաջ»-ի առա - ջին էջի սխեմաները: Օգոստոսին քրտա - կան շարժումը լայն ծաւալ ստացաւ: Ապստամբութիւնը Արարատէն տարած - ուեցաւ մինչեւ Տաւրոսեան լեռնաշղ - թան: Կոնստնտնուպոլիսէն միւս - նոյն ժամանակ Սասուն, Ջուլիստէն, Կոթուր, Շատախ (Վանի հարաւը) եւ Խնուս - Վարդո (Ղարաբաղէն շրջա - նը): Նաեւ Արարատի լեռնաշղթան կը միանայ պարսկական սահմանէն երկա - րոյ Ձախքոնեան լեռնաշղթային որու ամբողջ երկայնքին վրայ, քրտական բո - լոր ցեղերը շարժման մէջ կը գտնուին: Նոյնպէս Իրաքի եւ Սուրիոյ սահմաննե - րէն քրտական յարձակումներ կ'ըլլան թրքական պահակաւորներուն վրայ: Մի - ջապէտքի Բիւրքանի եւ Խնուսի վրայ - թիւն կ'ուզեն: Թուրքիա կը ստիպուի (6) հազարոց բանակ մը պահել Խնուս - Սուլէյման մինչեւ Վան եւ Արարատ. եւ նոյնքան ալ Սասունէն եւ Շատախէն հա - րաւ, զսպելու հարաւային Բիւրքանի լեռնաշղթան: Դիմադրութիւն լեռնային վայրերու մէջ: Դաշտային այն ժողո - վուրները որ կ'ուզին չեն սահմանակցի, կ'ենդհանան եւ անխնայ կը ջարդու - լին: Կորուստներ կան երկու կողմերէ: Սպաննուածներու, զերիներու, գրաւ - ուած ռազմաթիւքներու թիւերը կը տարբերին ըստ կողմերու: Նոյն ատեն արտաքին քաղաքական բարդութիւններ կը յառաջանէ քրտական ապստամբու - թիւնը, Թուրքիոյ, Պարսկաստանի եւ Ռուսիոյ միջեւ: Ռուսաստանը եւ Թուր - քիա միացեալ ճակատ մը կը կազմեն Պարսկաստանի դէմ, յուսարով որ պիտի կրնան ստիպել այս վերջինը քրտական ապստամբութեան կռակէն հարուածե - լու: Այսպէս, Արարատի կորովի դի - մադրութիւնը, հարաւային Բիւրքան - տանի ապստամբ շարժումները, ինչ - պէս նաեւ Թուրք - պարսկական յարա - բերութեանց լարումը մեծ մտահոգու - թեան մատնած է ինկիլիսի կառավա - րութիւնը: Այս առթիւ անշուշտ թուրք մամուլը Հայերն ալ կը խռնէ խնդրին: Այսպէս, պարսիկ սահմանին վրայ Հա - յեր (գաղանկներ) եւ Ասորիներ շարժ - ման մէջ մտնել են երկու զօրացնելու հա - մար քրտական ազգ. անկախութեան շարժումը:

Իսկ «Որոհ» Հայաստան» թերթը հե - տըզհետէ միջնորդով քրտական կռի - ներուն մէջ, առանձին խմբագրականով մը կ'աշխատի ցոյց տալ թէ Անգլիա կ'ուզէ Արարատի ստորոտը հիմնել «անկախ քրտական եւ հայկական պետու - թիւն» մը: Եւ կը վերջացնէ՝ «Մեմֆ ոչ մի կասկած չունիմք այն մասին, որ Բէ - մալիական կառավարութիւնը կը կարող - զանայ պահպանել իր երկրի սահմաննե - րը»:

Ասկէ զատ, բնական աղէտներու շրջ - ջան մը կը բոլորէ աշխարհ: Իտալիոյ երկրաշարժէն վերջ, ընչ մը ամէն տեղ մըրիկ, ողորմաբ, փոթորիկ կեանքի եւ ինչքի ծանր վնասներով: Բայց Ամերի - կայի մէջ սոսկալի տաք: Իսկ Հայաստա - նի վրայ կարկուտ եւ հեղեղ:

Բայց, բնական կարկուտէն եւ հեղե - ղէն զատ այլ հեղեղ մը: Լեհաստանի մէջ կը հաստատուի ու կը գործէ դե - րադոյն դատարան մը հաւաքական գիւ - ղատնտեսութեան գործադրման դէմ եղած արարքներուն, ընդգիծութիւննե - րուն համար: Արդեաւաւորութեան, գըն - դակահարութիւններ իրարու կը յաջոր - դեն: Մաքրագործութիւններ պիտի շարու - նակուին մինչեւ որ Հայաստան համա - տարած ձեռով համաձայնած ըլլայ: Թէ յետոյ Կոլլոնցները ինչ արդիւնք պիտի տան, որո՞ւ հոգը: Ընկերային բարեփոխ - արդէն կը վատթարանան: Ժողովուրդը կը կորսնցնէ մարդկային ամէն արժա -

նապատուութիւն, անհատական ամէն կարողութիւն, դատարար արհամարհելի իր մը, գործիք մը, որ առանց ուղի, իր - գործիքէն աւելի ցած արժէք մը կը ստանայ: Եւ այսպէս գիւղացին, բան - ուորը, մտաւորականը, ուսանողը, ըն - տանիքի հայրն ու մայրը, բոլորը միա - սին հեռագհակէ կը կազապարտուին բոլ - չեւիկեան բռնութեան գործարանին մէջ: Եւ սակայն կեանքը կը շարունակ - ւի: Հայաստան կը իսկ իր արդար բա - ժինը ներքին փոխառութեան մ է ջ 2-230-000 բուրժուով: Կաթողիկոսական ընտրութիւնը որոշուած է աշնան, Հոկ - տեմբերին: Այս տարուան հունձքը աւե - լի առատ է: Լեռնային մէջ ուժ կը տրուի շինութեան նիւթերուն: Գորգա - գործութիւնը կը յառաջիմէ հանքա - բանական վարժարան մը Երեւանի մէջ: Արդիւ շինութիւններուն մօտ կը շինուին նոր պանդոկներ: Երեւանի Պետական Թատրոնը երկար չընդադառնէ մը յի - տոյ՝ Թիֆլիս, Բաղու, Ռոստով, Մոս - կուս մօտ առնէն ներկայացումներ պի - տի տալ Փարիզ եւ յետոյ Նիւ - Եորք:

×

Մանր ճգնաժամ մը կ'անցընէր Բէմալի երկիրը: Տնտեսական տաղանային վրայ, որ արդէն անդամալուծած էր երկիրը, կ'աւելնայ քրտական ապստամբութեան առաջ բերած քաղաքական ծանր հար - ուածը: Իսմէթ Փաշայի եւ նոյնինքն Մ. Բէմալի քաղաքականութեան անանկու - թիւնն է: Այս կացութիւնը առիթ կու - տայ Փարիզի հրաժարեալ դեսպանին՝ Ալի Ֆէթիի Պէյին ընդգիծալի նոր կուսակցութիւն մը ստեղծել: Նոր կու - սակցութիւնը կը կոչուի «Սէրպիսիս ձուհիներէն» (Ազատ Հանրապետա - կան): Պարագլուխը Ֆէթիի Պէյ Թուր - քիոյ մէջ ապրող փոքրամասնութեանց եւ յատկապէս Հայոց մասին կ'ըսէ թէ իր կուսակցութեան սկզբունքն է՝ ազա - տութիւնն ու անձեռնմխելութիւնը գոր - ծադրել առանց խտրութեան Թուրքիոյ բոլոր հայրենակիցներուն համար: Այ - սինքն ազատութիւն՝ դաշտափարի, առեւ - տուրի, սեփականութեան, ճամբորդու - թեան ինչպէս նաեւ խղճի: Նոյնպէս Հա - յերը կրնան բացարձակ ազատութեամբ թեկնածու ըլլալ որեւէ հանրային ընտ - րութիւններու եւ ընդունուել Պետական պաշտօններու եւ ընկերութիւններու մէջ: Որոշումներ թրքահայ պաշտօնի - րայց շարունակութիւնը ծանօթ է բոլոր - ին:

Այլ գաղութներ անորոշ վիճակի մէջ են:

Եզրիպտոսի դէպքերը խռովայոյց վի - ճակ ստեղծած են Եզրիպտոսի գաղութ - թին համար: Չուսպ ու խոհեմ ըլլալ ար - տայայտութեանց մէջ, այս կը թեկադրէ «Յուսպեր» հայ հասարակութեան:

Պուլկարիոյ տնտեսական տագնապը անելի մատնած է հայ գաղութը: Փիլի - պէ, երբեմնի վաճառահաւ կեդրոնը կը կորսնցնէ իր կարեւորութիւնը: Եւ հա - մեմատաբար Հայերն ալ կը տուժեն: Շատ շատերուն աչքերը յառած են ար - տասահման: Գաղութը քաղաքական վի - ճակի մէջ է: Առաջնորդարանին եւ մա - մուլին կոչերը գաղթը կ'անցնելու հա - մար կը մնան անարձագանք:

Լիբանան, Պէյրութ: Հայ գաղթական - ներու տեղաւորումը կը շարունակուի: Այսպէս, Բալմիւրի մէջ հայ երկրագոր - ծական գաղութ մը հիմնելու ծրագիրը ուսումնասիրութեան առարկայ կը դառ - նայ կառավարական շրջանակներուն մէջ: Բանի մը տասնեակ ընտանիքներ Բարանթիմայի թաղէն կը փոխադրուին էջրէֆէ Պ. ձէպէլի կալուածին վրայ կառուցուած շէնքերուն մէջ:

Միջագետք, Մուսուլ: Վասպուրական - նէն գաղթող, յատկապէս, հայ գաղութը կը տեսնէ տարուէ տարի իր թիւին նը - լանցումը: Բանի հազարէն, այսօր կը մնան հազիւ եօթը հազար Հայեր, որոնք կ'ապրին Իրաքի կառավարութեան առա -

ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ, ՅՈՒՇԵՐ ԿՑԿՏՈՒՐ...

Տաք հազար բնակչութեամբ գիւղա - քաղաք մը: Այցելուն եթէ հարցնէր, թէ պարտիզակցին ի՞նչ միջոցներով կ'ապա - հովէր իր ապրուստը, համեստ պայման - ներու մէջ եւ մեծամասնութեան հա - մար, ապա պատասխանը պիտի ըլլար մօտաւորապէս հետեւեալը. - Է՛հ, ի՞նչ ըսեմ, մեր իւրովը կը տապկուէինք:

Այս ըսող ծերունին պիտի աւելցնէր. - Երբամբու՞մք ինչ մեր գլխաւոր ըզ - րաղումն էր: Մեռաքի մանարաններ հոս ու հոն: Երբամբ, սակայն, յաճախ «ապերախտ» կ'ըլլար, ամիսներ անանա - լէ ետք կը «հիւանդանա», խոզակ, բո - ժոժ չէր հիւանդ, ծառէն վար կը գլը - րէր:

Արհեստավորներուն մասին պիտի ը - սէր. - ասոնք կ'օշկակարներ, գերձակ - ներ, մազմաններ, երկրագործներ, հիւս - ներ կամ փայտածուս պատրաստող վար - պետներ էին: Վերջինները ամիսներով լեռները կը մնային՝ ժողովուրդին ձը - մեռուան պաշարը ապահովելու համար: Տեղացիներուն մեծ մասը տէր էր աղի - ներու, բայց ոչ խողով արտաձեւու շափ - ընդարձակ: Արմալիքի մշակութիւնը ան - նշան էր. եթէ պտուղներուն հետ այս մէկն ալ մշակէին, թերեւս ապահովէին շահութաբեր աղբիւր մը:

Հեռուոր անտառներուն մէջ փայտա - հատներ առաջը կը պատրաստէին տա - կաներու շինութեան համար: Տասնեակ մը բեռնուած ձիեր գլխաւոր Պարտի - զակի նաւահանգիստը՝ Սէյմէն հասնե - լով լեռնի բեռները կը պարպէին: Զիւ - րը՝ զարգով չըլլան կ'ընէին ծովուն եզեր - քը՝ զովանալու համար: Փոքրոտ ալք - ներուն երգը, ձիերուն վիզերէն կախ - ուած ճակտոցները քնացող նաւազնե - րուն երազները կ'ուղեկոծէին:

Երջանին բնակիչները՝ Հայ, Յոյն, Թուրք, Ալպանացի, Կիւրճի եւային, Իւ - միտ երթալու համար Սէյմէնի նաւահա - ներուն կը ժամանէին: Յաճախորդ որ - սալու մրցումը կը սկսէր նաւաստինե - րուն միջեւ:

Մաքսատունը երկու պաշտօնեայ ու - նէր՝ մաքսապետը, որ միշտ գրասենեա -

կը փակուած կ'ըլլար. մաքսաւոր Փայիք Պէյ ծաղկոտ դէմքով, դուրս ցցուած աչ - քերով 120 քիւօ կշռող հակա մըն էր: Իզմիլէն ժամանող նաւակները երբեմն խոնուած կ'ըլլային զրօսալիկ - րով: Փայիք Պէյ ասոնց մօտենալով կը հարցնէր, թէ՛ յայտարարելիք բան մը ունի՞ր ու պայուսակները բանալու ձե -ւեր կ'ընէր... Եւ 10 - 20 դրուէ գրպա ներով կ'երթար գոհունակ:

... Առտու մը ետակայ՝ առադասա - նաւ մը խորսիկեաւ կամուրջին գլու - խը՝ եկած էր Յունաստան փոխադրու - ամիսներէ ի վեր կուտակուած տախ - տակները: Սրճարանին մաս կազմող ա - բեւէն պատուարուած կամրջակին վրայ նստած էին Ասատուր եւ Կարապետ աղա - ները, անոնց կողքին Փայիք Պէյ, սուր - ճի պարապ գաւաթները կը յորանջէին կարծես: Ասոնց առջեւէն պիտի անցնէին տասնեակ բեռնակիրներ, իւրաքանչի - րը 6 - 8 տախտակներով բեռնաւորուած: Նաւը ամբարները լայն բացած կը սպա - սէր: Աղաները իրենց արտածած աղ - բանքները կը հաշուէին գրել - արձանա - դրելով: Մեր խեղճ Փայիք Պէյն ալ հար - կադրուած էր մաքսատան հաշիւը ար - ձանագրել, բայց ի՞նչ ընէր, երբ գրել - կարգաւ չէր գիտեր. ձեռքին ձեռնակ փայտ ունէր եւ ամէն անգամ, որ բեռ - նակիր մը իր առջեւէն անցնէր՝ փայտին վրայ ձեղք մը կը բանար (շեթիլէ կը - ուէր ասոր): Բարի մարդ մըն էր, հետս կառավար կը խօսէր. անգամ մը ըսի՝ գոնէ միջեւ տասը հաշուի սորվեցնեմ քեզի. չէ՛, տղաս, չէ՛, շատ ուշ մնացած եմ...:

1908ին Սահմանադրութիւնը հռչակ - ուեցաւ: Ամիսներ անցան եւ օր մը հօրս հետ Իզմիլի մաքսատունէն անցանք: Փայիք Պէյին նմանող մարդ մը ուղա - րութիւնը գրաւեց, կոնակին վրայ հա - մախներուն յատուկ համաւ մը ունէր. քանի մը հողի կը փորձէին դաշնակ մը գետեղել, ուզեցի բեռնակիրին երես - տանել... Կամայ մը ետինս դառնալով հօրս ըսի՝ Փայիք Պէյն է հայրիկ: Եր - թանք տղաս, երթանք, թող չտեսնէ...

Եւրպոյն բարիքները վայելելով: Դադ - թողները կ'երթան դէպի Հայաստան, Պարսկաստան կամ ուղղակի Եւրոպա:

«Յառաջ»-ի հասած «հեռուոր ձայն - րէն» այս Օգոստոս ամսոյն, կ'իմանանք թէ Պերիսոյի մէջ, Պուէնոս - Այրէսէն քանի մը տասնեակ քիլոմէթր հեռու, գտնուող փոքրիկ վայրին մէջ կ'ապրեն երեսուն տուն Հայեր թուրքովին կարը - ւած հայ կեդրոններէն: Յունաստանէն կամ Թուրքիայէն նոր գաղթականներ են եւ միխթարական միակ երեսոյթը՝ ի - րենց տակաւին թարմ ազգային ուղին է: Ապացոյց կազմակերպած են Հայաստա - նի Անկախութեան 12րդ տարեդարձի հանդէս մը շնորհիւ տեղւոյն Հ. Յ. Դեան խումբին:

Արտասահմանէն այլ լուրեր: Կիւլպէնիկանի առաջադիւստի հարս - տութիւնը: «Պէրլինի Թակէլալթ» գեր - ման թերթը կը տեղեկացնէ թէ Իրաքի քարիւղին արժեթուրութեան հարիւրին 95ը եւրոպական եւ ամերիկեան տունե - րու ձեռքը կը գտնուի: Իսկ, մնացած 5ը, որ ահապէս կարեւորութիւն ունի, կը գտնուի միակ անհատի մը ձեռքը: Այդ երջանիկ մարդն է՝ Կիւլպէնիկան, մե - ծահարուած Հայը, որ այսօր տէր է ա - ռասպետական հարստութեան մը:

«Հայրենիք»-ի նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած Նորեան Եղբայրներու երաժշտական մրցանակը, 75 տուրք, կը շահի Փարիզի երաժշտանոցէն երիտա - սարդ չըջանաւարտ երգահան Արա Պար - թեւեան:

Ֆիքս, Յունաստան: Ս. Գրիգոր Լու - սաւորիչ վարժարանին մէջ, 44 երիտա - սարդներ կը կատարեն իրենց երգումը եւ կը մտնեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը: Երգման արարողութեան կը նախապահէ՝ Ընկ. Մ. Էյալովթեան: Այս առթիւ նորագիրներու խօսք կ'ուղղէ՝ Ընկ. Շաւարշ Միսաքեան:

×

Օգոստոսին, երկու կարեւոր դէպքեր ֆրանսահայ գաղութի ազգային ծիրէն ներս՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Եւրոպա -

յի Տրդ Երջանային ժողովը եւ Մարտի - ի թեմական ընտրութիւնները:

«Սեղմ ու սերտ շարքերով» խորապի - չէ «Յառաջ»-ի Օգոստոս 27ի խմբագրա - կանին Հ. Յ. Դեան Եւրոպայի Տրդ շէ - ժողովին առթիւ որ գումարուեցաւ Կըր - նապիլի մէջ, Օգոստոս 18էն 22: Կուսակ - ցութիւնը կ'արձանագրէ 72 նորադըր - ներ: Ութ տարի առաջ հազիւ 15 - 20 ընկերներով եւ յուսալքուած ու քաղա - րուած բազմութեամբ մըն է որ Դաշնակ - ցութիւնը ճամբայ ելաւ: Այսօր, բայ - մարիւր երիտասարդներ յեղափոխակա - պատրաստակամութեամբ եկած են խոթ - կազմելու Դաշնակցութեան շուրջ: Եւ - րոպայի դաշնակցական մարմինները ներ - կայացան չըջ. ժողովին բերան գործու - նէութեամբ եւ բացի սովորական կանո - նադրական պարտաւորութիւններէն, չըջանք լծուեցաւ արտակարգ աշխա - տանքի մը - Փարիզի մէջ Դաշնակցու - թեան Տան հիմնումին: Երեք ամսուան թերթացիկ հանգանակուած է 50-000 ֆր.: Երջանային ժողովը որոշում տուաւ կու - սակցութեան մշտական աճումին առաա - րել, իրադրոծելու համար անյապաղ հիմ - նական նպատակները:

Մարտի 27ի Հայոց Ազգ. Գաւառակն ժողովին ընտրութիւնները տեղի ունե - ցան, Օգոստոս 24ին, հովանաւորու - թեամբ Առաջնորդ Պալաքեան Եպիսկո - պոսին, Առաջնորդարանի մէջ, 90 ըն - թեան խառն թորեան, խաղաղ պայման - ներու մէջ: Ընտրութիւններու արդիւն - ճըր ցոյց կուտայ Դաշնակցութեան ու չե - քը ցոյց կուտայ Դաշնակցութեան խաղաղ գործերու միացեալ ցանկին բացարձակ զօրներու միացեալ ցանկին ար - ձալ - ՀՊԿ Պրօքին: Ընտրութիւննե - րուն մասնակցեցան 832 քուէարկող 1038 արձանագրուածներու վրայ:

Փարիզի, Ֆիլիքս Տաշարանին մէջ Օգոստոս 16ին ժողովի մը ընթացքին հիմը կը գրուի Կապեան վարժարանի նախկին երկնեւ ասանքու միութեան:

ՅՈՐԴԱՆԻԱԿԱՆ ՏՈՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ՄԵՁ

Գ. Ե. ՎԵՐԵՅԻՆ

Երանական տոնակատությունները թիվը: Ներկա - ներքև յատկապես չեղանցին աղօթքին կա-
րեւորութիւնը եւ մեր ժողովուրդին ա-
ղօթել սորվեցնելու անհրաժեշտութիւ-
նը:

Աւանդական արարողութիւններու գե-
ղեցկութիւնը հաստատելէ ետք, ժողո-
վականները զգացին անհրաժեշտութիւ-
նը լաւագոյն կերպով եւ իրական ապ-
րումով կատարելու խորհրդակատա-
րութիւնները, ստեղծելու համար հա-
ղորդութեան միջոցաւ մեր որ կապէ
հաւատացեալները իրարու եւ Աստուծոյ:

Երկարօրէն քննարկուեցան Աղօթա-
գիրքի եւ Մաշտոցի պարունակութեան
հետ կապուած հարցեր եւ եղան գործ-
նական թելադրութիւններ հայ ծէսը ա-
ւելի մատչելի, հասկնալի, ներշնչող եւ
սիրելի ընծայելու համար:

Յատկապէս չեղանցեալ կարեւորու-
թիւնը 1915ի ցեղասպանութեան զոհն -
բուն սրբազանքին եւ անոնց նուիրուած
աղօթքներու եւ շարականներու յորինու-
մին:

Ժողովը զբաղեցաւ մեր եկեղեցին մը-
տահողող աթոճական հարցերով, ինչ-
պէս խառն ամուսնութիւն, ամուսնա-
լուծումներ, վերամուսնութիւն, կու-
սակօրնութիւն, յատկապէս կանգ առնե-
լով առաջարկի մը վրայ, որ է
արտօնել ձեռնադրութիւնը ամուրի
քահանաներու առանց կուսա-
կրօնութեան ուխտի, ճշդելով տարիներ
ընթացքով, որմէ ետք պարտին ամուս-
նանալ կամ կատարել կուսակրօնութեան
ուխտը:

Շեշտուեցաւ նաեւ կարեւորութիւնը
ստեղծելու եկեղեցիի կեդրոնական հիմ-
նադրամ մը, ապահովելու համար առա-
ջագրուած ծրագիրներու նիւթական
ծախքը:

Համադրմար ժողովը զգաց թէ եկե-
ղեցին պէտք է շարունակէ ազգային իր
գերը: Կարեւորութեամբ նկատի առաւ
Մեծ Եղեռնի հետեւանքով ստեղծուած
անկազմակերպ եւ ցրուած վիճակը մեր
ժողովուրդին, որուն դարմանը կախում
ունի մեծ մասամբ եկեղեցիի միաւորող
եւ համադրող ուժէն:

Այստեղ մէջըրում մը կ'ընենք Եղիշէ
Պատրիարքի ճառէն.

«Յառաջագահութիւնը ունենալէ ետք
հայ եկեղեցականութեան պարտականու-
թիւնն է զօրաշարժի ենթարկել իր ու-
ժերը: Արհամարհենք անհարկի տեսա-
կէտները, դադարեցնելու խեղճութեան
կողմէ մը, ամէն օր դիմար խած-
նող: Մեր ուսերուն առած սրբազան տա-
պանակը, քաղենք մեր պատմութեան
լաւիմաց ուղիներէն, պատրաստ զոհելու
ամէն բան: Լաւ պէտք է գիտնանք որ
մեր այս դժիւրեմ օրերուն վերջին ճակա-
տամարտն է որ տեղի կ'ունենայ, որ չի
նմանիր ոչ Աւարայրի եւ ոչ ալ Սարգա-
րապատի ճակատամարտին: Պէտք է
կռիւն մէջ նետենք մեր վերջին եւ գե-
րագոյն գէնք: Միակ ճշմարտութիւնը
եւ սրբազան պատգամը որ սորված ենք
մեր պատմութենէն կը պարփակուի մէկ

բառի մէջ՝ տոկալ, մինչեւ որ ծագի ա-
րեւակն արդարութեան»:

«Երեք քառորդ դարէ ի վեր, յանուն
նոր՝ բայց մեզի օտար հանգանակներու
խօսող մարդարէները սարսեցին, քան -
զելու աստիճան մեր դոյութեան չէնքը,
առանց կարենալ ստեղծելու ուրիշ միու-
թիւն մը՝ որ կուտան կարենար ըլլալ
մեր ժողովուրդի ինքնութեան պահպան-
ման: Հայ եկեղեցիին գործը պէտք է ըլ-
լայ նորէն, ինչպէս անցեալին մէջ նոյն-
պէս այս օրերուն, ստեղծել այս միու-
թիւնը, այսինքն վերահաստատել ինք-
զինքը իր երբեմնի առաքելութեան եւ
զերին մէջ»:

Հոգեւորականաց դասը մեր ժողո-
վուրդի եւ եկեղեցիի միութեան հետա-
նըկարը տեսաւ Ս. Էջմիածինի Մայր Ա-
թոռի պայծառացման եւ ներկայ Հայրե-
նիքի յառաջդիմութեան ճամբով:

«Եւ այս բոլորը անոր համար, որով
հետեւ մենք այսօր կը տառապինք գի-
տակցութեան տաքնապէ մը, իբր ար-
գիւնք մեր ժողովուրդի արկածահարու-
թեան: Այդ արկածին պատճառաւ մեր
ժողովուրդին ընտելութիւնը ներկայ չէ իր
մէջ ամբողջութեամբ: Շատ բան այլա-
փոխուած է մեր ներսը, աւելին՝ հայ
հոգին իր վերջին խաչելութեան ճամ-
բուն՝ փոխան զօրանալու, նուազած ու
բեկուած է. ահա տարբերութիւնը ե-
րկուսն եւ այսօրուան Հայուն՝ եւ այս
աւելի խորունկ է մեզի պարտադրուած
սպանդէն: Անոր համար մեր այսօրուան
ժողովուրդին օտար կը մնան պատմու-
թեան մէջ իրականացած իր պայքարուն
առաքելութիւնները: Որքան բան պիտի
աւելնար մեր մէջ, եթէ մենք ունենա-
լինք գիտակցութիւնը, ներկայութիւնը
եւ մասնակցութիւնը մեր անցեալին,
ամբողջ ընկու համար Հայը, սփիւռքի
հոգիներուն նետուած»:

Ժողովը անդամաւորեցաւ այն վերջին,
որ բացուած է 1956ին ի վեր մեր եկե-
ղեցիի մարմինին վրայ եւ մաղթեց որ
վերջ գտնեն կիլիկիոյ Աթոռին ոտնձը-
գութիւնները եւ վերահաստատուի Հա-
յաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկե-
ղեցիի միութիւնը, ամենայն Հայոց Կա-
թողիկոսութեան հոգեւոր հեղինակու-
թեան ներքեւ:

Սուրբազանքութիւններու ընթացքին,
եղան զանազան գործնական առաջար-
կութիւններ, Հայ եկեղեցիին առաքե-
լութիւնը արդիւնաւորելու նպատակով:
Սոյն առաջարկութիւններն էին

- 1) Հրատարակել մասնագիտական -
ցած պարբերութեամբ մը Հայ հոգեւորա-
կանութեան համար միայն:
- 2) Տպագրել եւ հրատարակել Թեոլո-
գի պատրաստած «Նոր Դեռնդեանք»
աշխատանքը, որ կը նկարագրուի մար-
տիրոսութիւնը հայ հոգեւորականնե-
րուն:
- 3) Թելադրել թեմական Առաջնորդնե-
րուն որ գործնականապէս քաջալերեն

Մ Ա Հ

ԼԵՒՈՆ ՄՈՒՐԱԴՈՅԻ

Յապաղումով իմացանք նկարիչ - ար-
ձանագործ Լեւոն Մուրադովի մահը, որ
պատահած է Յունիս 27ին, Անիւսի, ուր
քաշուած էր քանի մը տասնեակ տարինե-
րէ ի վեր:

Լեւոն Մուրադովի անունը, առաւելա-
բար կապուած կը մնայ Փէր - Լաշէզի
Անդրանիկի յուշարձանին, որ սակայն
հեռու է իր լաւագոյն գործերէն մէկն
ըլլալէ:

Ծնած էր Թիֆլիզ, 1893ին ու Ֆրանսա
եկած՝ 1923ին: Մաս կազմած է «Կրանտ
Շօմիէն» յաճախող արուեստագէտնե-
րուն, Պուրտէլի, Տեպիլիոյի եւ ուրիշնե-
րու հետ:

Աւետարանի Արեւմտահայերէն թարգ-
մանութեան տարածումը:

4) Զօրաւիզ կանգնել եւ քաջալերել
Աստուածաշունչի դիտական հրատարա-
կութեան ծրագիրն:

5) Հիմնել Հայագիտութեան Ակա-
դեմիա մը Երուսաղէմի մէջ:

Եկեղեցականներու Համագումարը ու-
րոշեց իր խորհրդակցութիւններու ար-
գիւնքը ենթարկել Ամենայն Հայոց Վե-
հապառ Հայրապետի հաւանութեան եւ
տնօրինութեան, լման թղթածրարով
մը:

Ժողովը փակուեցաւ շնորհակալու-
թեան եւ գնահատանքի խօսքով ուղղը
ւած Ամեն. Տ. Եղիշէ Սրբազան Պատ-
րիարքին, որ նախաձեռնողը եւ հովա-
նաւորողը եղաւ Համագումարին:

Համագումարի օրերէն ետք, Երուսա-
ղէմ հաւաքուած հոգեւորականները ու-
նախմբեցին Զաքարիա Պատրիարքի ծը-
ննդեան երկուհարկաւորմանը եւ Եղի-
շէ Պատրիարք Դուրեանի մահուան յիս-
նամեակը, մինչ իբրեւ հիմնադիրը եւ
միւսը՝ վերականգնողը Ժառանգաւորաց
Վարժարանին:

Սոյն հանգիստութեան նկարագրականը
առանձին պիտի ուղարկուի Հայ մուսու-
լին:

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ
ՔԱՐՏՈՒՂԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐԴԱՅԵՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ

ՄՊԻՏԱԿ ՁԻԱԽՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ
ՄԱՐՏԻԿ ՍՊԻՏԱԿ ՁԻՈՒ ՎՐԱՅ

- Հէյ աղբորիք, որ բերդակցի Մար -
տիկը կայ՝ գտակնիք ծուռ գրէք: Առա-
քել, էսօր էն խաւ օղիէն ըլլայ...
Մարտիկի գինետան յաճախորդներու
ընթացին մէջ արգէն հէքեաթ էր դար -
ձած:

Կը պատմէին, որ Մարտիկը չուան ե-
ղած ժամանակ դալլերու պոչին թէնիքէ
կը կապէ եղեր: Կըսէին, թէ էնքան ու-
ժեղ է, որ ծառը իր տեղէն կը հանէ:
Ձիւն վրայ որ նստի գլուխը ամպերուն
կը քուլի...

Այս խօսքերուն մէջ էին, երբ ներս
առաւ մտաւաճառ Կիւրեղը ու պատմեց,
թէ ինչպէս գիտակներու սայլին հետ ե-
կած ժամանակին պատմածներէն կտոր
մըն ալ իր ականջը ինկած էր. թէ ինչ-

պէս սպիտակ ձիւնորը 14 ժամտարմնե -
րու դէմ կեցած էր. թէ ինչպէս յաջող
առաւօտ միայն չորս գիտակներուն տէր
եղած են, երբ այլեւս վտանգ եղած են որ
Մարտիկը այն կողմերը չէ: Ժամտարմը
պատմած է նաեւ, որ այդ կողմէն յետոյ
Մարտիկը Պէքերի գիւղի՝ Իգոլի կող -
մերը տեսնողներ եղած են: Անտառին
մէջ փայտ կտրող զիւրտ մը տեսած է
Մարտիկը սպիտակ ձիով: Նոյնիսկ խօ-
սած է քիւրտին հետ ու օգնած է, որ
փայտերու բեռը էշին վրայ բեռցուի:

Մտաւաճառը ժամտարմի խօսքերը
հիշող լսած էր:

- Օղի տուր, Առաքել, - ձայն տուաւ
նորէն Կարպիս: - Աղբորիք, էս ալ խը-
մենք բերդակցի Մարտիկին կենացը:
Խմենք, խմենք, ետ կեցողին կնիքը
մեռնի, - ձայնակցեցան միւսները ու
պարպեցին օղիները:

Գինետան անկիւնը թոյլ վերաբերուի
պէս ձգուած գինով մը ինքն իր գէմ բա-
նէր մը կ'ըսէր՝ քիւրտ վրայէն ձանձերը
քշելով: Զգաց որ գինետան մէջ պատա-
րագի պէս բան մը կը կատարուէր: Երբ
օղիները կը պարպէին, ինքն ալ ոտքի
կեցաւ ու բացաւ աչքերը:

- Կեցէք, կեցէք, ես ալ ազգ եմ. Ա-
ռաքել, օղի մը:

- Էս ալ իմ կողմէն, աղբորիք, - ձայն
տուաւ մտաւաճառ Կիւրեղը, որ կեանքին
մէջ կիները շատ սիրած էր: - Ինչ կին
է՞յ, թէ՞ մամ հիւրի. - Կիւրեղ Զէյնապին
կ'ակնարկէր: - Լից, Առաքել, էս ալ
խմենք էնոր մուրազին համար: Որ գոր-
ծը էսպէս երթայ՝ Աստուած է վկայ,
Հաճի Մուսան ոտքի տակ գնաց:

- Ո՛րք էսպէս շուտ, Կարպիս:

- Երթամ, երթամ, հիմա կիսա ինծի
պէքէ՛մէ՛ն կ'ընէ:

Զարմացան, որ Կարպիս այդ օր կնո-
ջը անունը տուած էր ու շուտով տուն
երթալու հոգն առած էր, մինչ գինով մը
կը պնդէր մօտի կառապանին, թէ Վար-
դանի գլուխը 600 ոսկի գնահատուած
է կառապարութեան կողմէ, ոչ թէ եօթը
հարւար. թէ Մարտիկի գլուխը 1000 է:

- Թէ՞ մամ վեց հարկի է:

- Զէ, Վարդանի գլուխը եօթը հարկի
է:

- Հէյ, ինձ նայեցէք, ի՞նչ է դուք ձեզ
կ'ուտեցնէք, ձայն տուաւ կառապան Մի-

քօն, որ մէկ թեւ ունէր: Վարդանի գը-
լուխը մեր կաթողիկէն է, մեր կաթողի-
կէն: Խմենք, խմենք, էս անպամ խմենք
Վարդանի կենացը:

Առաքելի գինետան մէջ առաջին ան -
գամն էր, որ ինքնին այդ տեսակ երե-
ւոյթ մը տեղի կ'ունենար: Առաքելին
աչքը միշտ դուռն էր, որ յանկարծ
թուրք մը չմտնէր ներս: Ուրիշ օրեր գի-
նետան յաճախորդները, մասնաւորապէս
կառապանները յաճախ կուի ըրած էին ի-
րարու հետ: Կը հայհոյէին, ձամբէ
դուրս ելլող գեղեցիկ կիներու խօսքը
կ'ընէին, մասնաւորապէս մտաւաճառ Մի-
քանը, որ գիտէր անառակ պատմութիւն-
ներով զուարճացնել կառապանները:
Այդ օրը կարծես բոլորն ալ մոռցուած
էին ու գինետան մը պէս անկեղծ, բացած
էին իրենց սրտերն ու լեզուները: Նաեւ
մեծ զարմանք, որ Սամսոնի կողմերէն
եկած թրքախօս Միքօն «կաթողիկէ»
բառն ալ գիտէր:

Իրիկուայ մուգընները սկսած էին
ձայն ձայնի տալ: Խանութներու փեղկե-
րը կը գոցուէին իրարու ետեւէ: Քա-
ղաքին վրայ հետզհետէ կ'ընէր դաժան
ու խորհրդաւոր մթնոլորտ մը: Պահակ -
ները իրենց մականներով փեղկերուն առ-
ջեւ կ'երեւէին: Գինետան յաճախորդնե-
րը վազուց ցրուած էին:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ Ի ՆՊԱՍՏ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՑԱՆԿ Դ.

Տէրութեան 75, Գալուստեան 70 ֆ: Թէրգեան 6., Մարտիրոսեան Մ., Աւետիսեան 6., Սէրքոյեան Ժ., Պակամ - եան Մ., Եսայիական Ժ., Գրիգորիական Գ., Անտոնեան Մ., Թէօֆիլեան Ա., Մկրտիչեան Կ., Մարտոյեան Գ., Տէր - տէրեան, Մէլիքեան, Յարութիւնեան Գ., Թոփալեան Ա., Թոփալեան Ս., Խրիմեան Վ., Կիրակոսեան, Տէփէճեան Ռ., Բէօ - սէեան Մ., Տէմիրճիպաշեան, Տէլքուր Է., Բէստուրեան Ժ., Կարապետեան Ժ., Համբարձումեան Ժ., Չէքիմեան Հ., Մի - նասեան Ա., Գոպասեան Ն., Կալանեան Բ., Պէրպէրեան Տ., Մարգարեան Ա., Մէրճիմէճեան Տ., Գարբիշեան Ժ., Տէ - յիմէնճեան Ժ., Պոյաճեան Ժ., Փա - փաղեան Լ., Համալեան Գ., Բարսեղեան Ս., Գոյաճեան Զ., Ոմն, Յակոբեան Մ., Տէրմէնճեան Ի., Միքայէլեան Մ., Ման - տըրեան Կ., Գառալիկեան Ժ., Ան - դրէսեան Զ., Թէրսեան Լ., Բէօթեան Ս., Էլքէլէթեան Ս., Եօնքալի Ն., Հա - ճիկեօղեան, Կէլիճեան Ժ., Յովակիմեան Ա., Պէրպէրեան, Հայրապետեան Մ., Յարութիւնեան Ա., Շիրինեան Ն., Հո - բոյեան Լ., Համբարձումեան Տ., Էն - ֆիլիքեան Օ., Տուտապեան Խ., Պորան - եան Զ., Յակոբեան Ա., Սալապուր Տ., Գառնիկեան Ա., Սարգիսեան Զ., Հէքիմ - եան Զ., Մանուկեան, Ա., Սալիկեան Ի., Օճախեան Ռ., Ճէտոյեան Լ., Ճոզիկ - եան Կ., Փափաղեան Զ., Միխայիլեան Ա., Սալիկեան Ա., Տէր-Յակոբեան Մ., Ոմն, Դաւիթեան Ս., Սողոմոնեան Զ., Չամ - միլեան Լ., Գիւթալեան Ա., Ասլանեան Ս., Հորոտ Աւետիս, Հարութեան Մ., Ճէրաճեան Ժ., Ճիրճիլեան Ե., Բէզ - եան Զ., Մամասեան Կ., Այճեան Վ., Տօրոմեան Ռ., Իմամօղլու Ա. 50ական:

(Շար.)

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ

Երկու երախայով հայ ընտանիքի մը համար, ստիպողաբար կը փնտռուի վար - ձու յարկաբաժին մը 2-3 սենեակ, կահա - ւորուած կամ ոչ. նուազագոյն յարմար - րութիւններով: Նախընտրաբար՝ Փարիզի 9րդ, 10րդ, 11րդ, 13րդ, 19րդ, 20րդ թա - ղամասերը կամ արուարձան(Սէն Լազար, Կառ տը լիւթ, կամ Կառ տը Նոռի վը - րայ): Դիմել՝ «Յառաջ»:

ՅՈՒՇԱՏԵՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդ - հանուր ժողովը՝ Ուրբաթ, Սեպտ. 5ին, ժամը 18ին՝ Փարիզի Մշակոյթի Տունը:

X

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Վալանի մասնաճիւղի, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերու - չիները՝ Հինգշաբթի, Սեպտ. 4, ժամը 20ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին հե - տեւել ձեռնարկները. —

Զբօսապտոյտ՝ Սեպտ. 21ին
Պարանցիկ - երեկոյթ Հոկտ. 11ին:
Հոգեճաշ Նոյեմբեր 16ին:

X

Կապ. Խաչի Շաւիի մասնաճիւղին պա - րահանդէսը՝ Շաբաթ, Հոկտ. 25ին:

X

Յրանաւազ Գրողներու Ընկերակցու - թեան դասախօսական ցերեկոյթը Սեպտ. 28, Կիմէի սրահը նուիրուած Սովետ. գրականութեան 60ամեակին, մասնակ - ցութեամբ երեւանէն՝ Վարդգէս Պետ - րոսեանի, նախագահ Գրողներու Միու - թեան, Ստեփան Կուրտիկեանի, խմբագիր Գրական Ամսագրի, Սիրվարդ Մեսրոպ - եանի, ասմունքող, ժողովրդ. արուես - տագիտուհի:

X

ԷՍՍՅԵԱՆ - ԲԱՐԵԿԱՄԱՅԱՆ ՄԻՈՒ - ԹԵԱՆ մշակութային եւ գեղարուեստա - կան ցերեկոյթ ԹԷՅՍՍԵՂԱՆԸ, Հոկտեմ - բեր 26, Կիրակի, նուիրուած մեծանուն խմբագրուհի եւ խառնիկ հնագոյն սա - նուհի Հայկաճոյ Մարգի, իր ծննդեան հարիւրամեակի սեմին, Ալեք Մանուկ - եան սրահը:

ԴՊՐՈՑԱՍԵՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐՔԱՐԱՆ

ԵՐԿՍԵՆ ՆԱԽԱԿԻՐԱՐԱՆ

ԵՒ ԱՂՋԿԱՆՑ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ

ԳԻՇԵՐՈՒԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՆ

1980 - 81 տարեշրջանի արձանագրու - թիւները բացուած են:

Վարժարանը կը կիրարկէ Ֆրանսական ամբողջական ծրագիրը եւ աշակերտուհի - ները կը պատրաստէ Պէ. Է. Փէ. Սէ. Ի. քննութեան:

Կարելորութեամբ կ'աւանդուին նաեւ հայեցի ճիւղեր՝ լեզու, գրականութիւն եւ պատմութիւն:

S'adresser à:

Direction de l'Ecole Tebrotzassère
1, Bd. du Nord — 93340 LE RAINCY

Փ Ա Ր Ի Ջ

ԲԱՆՈՒԿ ԶՐԱՊԱՐԱԿԻ ՎՐԱՅ

RUE D'ABOUKIR

à vendre ou à louer

boutique de gros

CONFECTION — TRICOTS

ՎԱՐՁՈՒ ԿԱՄ ԾԱՆՈՒ

ԽԱՆՈՒԹ ՄԸ

Դիմել՝

ELLEN GERARD

134, Rue D'Aboukir

75002 — PARIS

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՎԱՐՔԱՐԱՆ

1980 - 1981 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները բացուած են: Վարժարանը կ'ընդունի ցերեկօթիկ եւ գիշերօթիկ աշակերտներ՝ նախակրթա - րանէն մինչեւ պաթարօթայի Պէ. Սէ. Տէ. բաժինները:

Կ'ընդունուին նաեւ հայ աղջիկներ միայն ցերեկօթիկ:

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրու - թեան համար դիմել Տեղւորութեան:

DIRECTION COLLEGE ARMENIEN

26, Rue Troyon — 92310 Sèvres

Tél.: 534-68-28

X

Սեւրանի Կապ. Խաչի տարեկան պա - րահանդէսը Շաբաթ, Նոյեմբեր 22ին:

COLLEGE

TEBROTZASSERE

CLASSES PRIMAIRES MIXTES

CLASSE SECONDAIRES DU 1 CYCLE

POUR JEUNES FILLES

INTERNAT ET EXTERNAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1980 - 81 sont ouvertes.

Application intégrale du programme des écoles françaises et préparation au BEPC.

Enseignement de la langue et de la civilisation arméniennes.

ԱՆԾԱՆՈԹ ԶԻՆՈՒՈՐ

ԲՈՅԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒՄ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու միութիւնը Անծանօթ Զինուորին Բոցը կ'արժարժէ Հինգշաբթի, Սեպտեմբեր 4, ժամը 18ին: Հաւաքուիլ ժամը 17-30ին, Ֆրիւլանտ - Շան գ'իլիգէի Թէո - փլէնը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 8-ԻՆ

COLLEGE ARMENIEN

SAMUEL MOORAT

Les inscriptions pour l'année scolaire 1980 - 1981 sont ouvertes.

Le Collège admet les élèves internes et externes des classes élémentaires jus - qu'à celles des sections B. C. D. du Bac - calauréat.

Les jeunes filles uniquement externes sont également admises.

S'adresser à la Direction pour tous dé - tails concernant les inscriptions.

« ՅԱՌԱՋ »

ԸՆԹԱՅԻՆ ԱՋԴԵՐՈՒ

ՍԱԿԱԳԻՆ

Մահադդ	200 (235,20)
Հոգեհանգիստ	100 (117,6)
Շնորհակալիք	100
Հարսնիք, նշանուիք	100
Ծնունդ	100
Կը փնտռուի	40 (47,04)
Կ'ուզուի	60 (70,56)

Այս գիները մէկ անգամ հրատա - րակելի եւ սովորական ծաւալով աղ - դերու համար են, չորրորդ էջ: Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական եւ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

Վերոյիշեալ սակերու վրայ կ'աւելնայ թէ. Վէ. Ա.Ն. 17,60 առ հարիւր (տես՝ փակագրի մէջ գու - մարները):

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

ՇԱԻԱՐՇ ՄԻՍԱԳԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)

(Գին 60 ֆր.)

ԵԻՐՈՊԱՅԻ

«ԲՈՒԹ ՄԸ ՏՈՄՍ»

(Գին 35 ֆր.)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՅ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)

«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)

(Հատարը՝ 50 ֆ.)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)

ԾԱՂԿԱՔԱՂ «ՅԱՌԱՋ» ԹԻՍՆԱՄԵԱՅ ՀԱԻԱՔԱՇՈՆԵՐԷՆ

420 էձ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՂՔ՝ ԴԱՌԱՋՈՒ

(Գին 120 ֆր.)

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)

(Գին 50 ֆ.)

Թղտատարի ծախքերուն համար 10 ֆ. աւելցնել նշանակուած գիններուն վրայ:

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»

OPTIMA Tours

ARMÉNIE 1980

A PARTIR DE 2850 FR. (tout compris)

du 5 au 18 septembre

du 26 septembre au 9 octobre

Cette année plusieurs départs par mois et TOUTE L'ANNEE de 12, 14 et 16 jours.

demandez notre brochure détaillée

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS:

Sonia Coumryantz

OPTIMA Tours

75003 PARIS

67-69 rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20

Métro: Rambuteau ou Etienne Marcel

Lic. A 946 (Agence agréée INTOURIST)

Telex: 211 324 F.

Fonds A.R.A.M